П. С. ЛИСЕНКО

СЛОВНИК ПОЛІСЬКИХ ГОВОРІВ

АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНСЬКОЇ РСР
ОРДЕНА ТРУДОВОГО ЧЕРВОНОГО ПРАПОРА ІНСТИТУТ МОВОЗНАВСТВА ім. О.О.ПОТЕБНІ

П. С. ЛИСЕНКО

СЛОВНИК ПОЛІСЬКИХ ГОВОРІВ

ВИДАВНИЦТВО «НАУКОВА ДУМКА»
КИЇВ—1974

Дослідження лексики поліських говорів становить особливу цінність для осмислення історії українського народу та його мови. Це незамінний матеріал для дослідників фольклору та етнографії. До Словника, крім виразно діалектної лексики, включені також деякі слова загальнонародної розмовної мови, що мають цікаві семантичні, граматичні та акцентологічні особливості.

Словник розрахований на мовознавців, істориків, фольклористів, етнографів, учителів, викладачів та студентів відповідного фаху, аматорів історії української мови.

Відповідальний редактор
кандидат філологічних наук
Т.К.ЧЕРТОРИЗЬКА

Афанасий Силович ЛЫСЕНКО
СЛОВАРЬ ПОЛЕССКИХ ГОВОРОВ

(На украинском языке)

Друкується за постановою вченої ради
Інституту мовознавства ім.О.О.Потебні
Академії наук Української РСР

Редакція словників

Редактори О.А.Дітель, Н.С.Редичук
Художній редактор І.П.Савицька
Оформлення художника В.В.Лісовського
Технічний редактор Р.Е.Хазірова
Коректори В.С.Якубенко,С.В.Лісіцина

Л $\frac{70105 - 411}{М221(04) - 74}$ 511 - 74

Підписано до друку 13.XI 1974 р. Зам. № 4-771 Вид. № 96. Тираж 2200. Папір офс. № 2, 60х90 1/16. Умовн.друк.арк. 16,25. Облік.-видавн.арк. 21,13. Ціна 74 коп.

Видавництво "Наукова думка",Київ, Рєпіна, 3.
Київська друкарня наукової книги Республіканського виробничого об"єднання "Поліграфкнига" Держкомвидаву УРСР, Київ, Рєпіна, 4.

ПЕРЕДМОВА

Пропонована читачеві праця становить собою регіональний словник диференціального типу.

В історії української діалектної лексикографії - це перший словник, у якому порівняно широко представлена лексика в основному двох говіркових масивів - середньополіських і східнополіських говірок українського мовного ареалу.

У Словнику використано записи, зроблені у 213 населених пунктах чотирьох областей - Чернігівської (107), Житомирської (55), Київської (40) і Сумської (11).

Основу Словника становить лексика, зібрана у 1947-1963 рр. на території колишніх Козелецького, Михайло-Коцюбинського, Олишівського та Остерського районів Чернігівської області; Коростенського, Народицького та Словечанського районів Житомирської області і Димерського, Поліського та Розважівського районів Київської області.

У Словнику зафіксовано лише факти живого народного мовлення, записані як самим автором, так і деякими діалектологічними експедиціями Інституту мовознавства ім. О.О.Потебні АН УРСР, Житомирського та Київського педагогічних інститутів за програмою для збирання матеріалів до Діалектологічного атласу української мови.

I

До реєстру Словника ввійшла діалектна або обласна лексика обстеженої території, а саме:

1. Слова специфічно місцеві, не вживані в літературній мові, напр.: АБНЬО́Т (ожеред); БАЦУ́К (водяний щур); БЕРЕЖНИ́К (лісник); ГА́ЛО (низька болотиста місцевість, де косять сіно); ГУ́ТАЛКА (гойдалка); ДРАПАШТА́Н (дереза); ДУ́ЧА (дірка, нора) і под. До цієї категорії слів належать і такі групи лексики, як:

а) слова, запозичені діалектами української мови з інших слов"янських і неслов"янських мов, напр. з білоруської: ЛЕ́ТАСЬ (минулого року, торік); ЛЕ́ТАШНІ(Й) (торішній, минулий); з польської: ДЕ́НША, ТЕ́НЧА (веселка); КАВА́ЛОК (шматок, кусок); МАЄ́НТОК (маєток); цу́рка (дочка); з німецької: ГУНТ (собака); ПЛАЦ (вигін, майдан; торговельна площа); з єврейської: ҐУ́ҐАЛЬ (їжа, приготовлена з курятини, квасолі, цибулі тощо і заправлена перцем) та ін.;

б) давні, переважно спільнослов"янські слова, засвідчені пам"ятками давньоруської доби, напр.: БОРТЬ (дерево, в дуплі якого поселилася бджолина сім"я); КРО́СНА (верстат разом з основою для ткання; основа для ткання, навита на верстат); СЯ́БЕР (спільник по роботі; супряга, супряжник)та ін.;

в) застарілі слова дореволюційної доби, вживані переважно людьми старшого віку, напр.: БАРАБО́ЛЯ (кормова картопля); БО́РТНІК (пасічник); БУБУ́ЛЬ (безземельний селянин; наймит); ВА́КАН (ділянка землі 5-12 га); ВАСЬМИГРИ́ВЕНИК (монета вартістю 20 коп.); ВО́ЛОК (хутір) та ін.

2. Загальновідомі в українській мові слова, що в місцевих говірках виступають з іншим, ніж у літературній мові, значенням, так звані семантичні діалектизми, напр.: БАЗА́Р (майдан); БАЛАЛА́ЙКА (пропуск при оранці трактором); БА́НКА (кільце, за допомогою якого коса скріплюється з кісся́м); ДУША́ (підкладка в картузі); НЕ́БО (квітка пізньоцвіт осінній; піднебіння; склепіння печі) та ін.

3. Слова, що відрізняються від відповідних слів літературної мови граматичними ознаками або певними незакономірними, непослідовними для системи даних говірок фонетичними і морфологічними структурами, напр.: БЛЕ́КОТ (рослина чорна блекота); БО́КЛАГ (баклага); ГАРБУЗА́ (гарбуз); МО́РГА (морг, =0,57 га); БАРАНИ́ТЬ (боронувати лан); ЖИТЯ́НИЩЕ (поле, з якого скошено жито); АРО́Л (орел); РОСА́ЛКА (русалка) та ін.

4. Слова-запозичення з російської мови або давньоруські успадкування, напр.: АТВА́Л (деталь плуга); БУТИ́ЛКА (пляшка); ВЕСА́ (ваги); ВИСОВЩИ́К (вагар); ГОРСТЬ (горстка конопель або льону); ЖУ́ДКО (бридко); ЗАПА́ШКА (оранка); КО́ПНА (копа снопів) та ін.

5. Слова, що відрізняються від відповідних літературних слів місцем наголосу, напр.: БУЗИ́НА, ГА́РБА, ДО́ЛОТО, КЛІМА́Т та ін.

6. Слова, що вживаються тільки в стійких словосполученнях, напр.: ВОДЯНИ́ ВУО́Л (нічний болотяний птах бугай); ЖИВА́ КРИНИ́ЦА (впорядковане джерело, з якого беруть воду для пиття); ПОЛОТНЯ́НА МІШ (кажан), а також словосполучення, що передають одне поняття, напр.: ЗАВО́Д-САМОЖА́Р (смоляний завод); ІВА́НЬКО-БУ́ДНИЧОК (птах мухоловка сіра) та ін.

7. Слова, що вживаються у розмові дорослих з малими дітьми, а також у мові дітей, напр.: БА́ЗЯ, БИРА́ШКА (вівця); БУ (корова); БУ́ЛЯ (хліб); ДО́ДА (квітка); ЗЮ́МА (долівка); КЕ́ЛЯ (цукерка) та ін.

8. Слова, що стоять на межі з літературною мовою, але більш характерні для усно-розмовного вжитку, ніж для літературної мови, напр.: БАЛАНДА́ (страва з м"ятої картоплі); БИЧ (батіг); ДОВБЕ́ШКА (довбня); ЗА́ВОД (порода тварин) та ін.

9. Скорочені слова, як-от: ЗА́РА, ЗА́РЕ, ЗА́РИ (тепер, зараз); КАБ (якби, коли б); МАБ (мабуть); ТРА, ТРЕ (треба) та ін.

10. Діалектна фразеологія, напр.: БЛІЗКІЙ НА О́ЧІ (короткозорий); ПОКАЗА́ТЬ ИГО́ЛКИ (прорости, зійти - про молоді посіви); ПОДИМА́ЄЦА СТОРОНА́ (світає) та ін.

11. Деякі найпоширеніші астрономічні назви, напр.: ВОЗО́К (сузір"я Мала Ведмедиця); МЕДВЕ́ЖЕ ВУ́ХО (зірка, яку спостерігаємо на небі опівночі); ПЕТРО́В ХРЕСТ (сузір"я Чумацький Шлях).

Не внесено до реєстру Словника:

1. Власні імена та прізвища людей.

2. Назви країн чи держав, міст, морів, річок, гір, островів, планет та ін.

3. Слова разового вжитку та характерні переважно для малописьменних людей фонетично зіпсовані розмовні форми нових слів літературного походження.

До реєстру Словника внесено за алфавітом у найближчому до місцевої вимови писемному варіанті слова або словосполучення, що є цілісними лексичними одиницями (ЗЕЛЮНКА, ЗЛІВНІЧОК, ІВОЛНИЦЯ, КАРТОПЛІ СМАЖЕНИЄ та ін.).

Усі слова, крім односкладових, подаються з наголосом - одним або двома, напр.: БУЧОК (вулик); ГУТАЛКА (гойдалка); ЗАВОЗДКА (загвіздка в осі колеса воза; заколесник); ЗАСТАВНІ (дерев"яні віконниці); ЗАХОЛОД (холодець з м"яса). Наголоси позначаються також у формах відмінюваних слів, напр.: БУЯЧ, а (байрак); ВАГАНИ[1], нов (тринiжки); ГАЙДАЙ, я (погонич волів); ГЛУМИТ, млю, миш (псувати що-небудь) та ін.

Фонетичні варіанти реєстрових слів об"єднуються в одній статті за алфавітом, напр.: ВАСЄЛІЦА, ВЕСЄЛИЦЯ, ВЕСЄЛІЦА, ВИСЄЛИЦА (райдуга, веселка); ЧЕКМЕЛЬ, ЧЕКМЄНЬ, ЧЕКМІЄНЬ, ЧЕКМІНЬ, ЧИКМИНЬ, ЧИКМІЕЛЬ, ЧИКМІНЬ (довгий з відлогою зимовий чоловічий одяг з домотканого сукна; кобеняк) причому кожен із цих варіантів наводиться на своєму місці в реєстрі з відсиланням до першого слова, за винятком тих випадків, коли між двома варіантами немає інших реєстрових слів.

Різні фонетичні варіанти того самого слова, вживані в одному населеному пункті, розділяються двома скісними паралельними рисками (//), напр.: БЛЕЯТЬ // БЛЕЇТЬ... Бекати (про вівцю) (Ус.); ЄМШЕНИК // МШЕНИК... Приміщення для зимівлі бджіл (М.-К.) ; ЛЕГКІЄ // ЛЬОГКІЄ... (Лск., Нрд.).. Легені.

У різних статтях подаються в Словнику слова-синоніми, а також морфологічні варіанти слів, напр.: ГОРШНИК і ГОРЩЕШНИК (гончар); ГРАДОБИТІЯ І ГРАДОБІЙСТВО (великий град); ЖИТОВИЩЕ і ЖИТЯНИЩЕ (поле, з якого скошено жито); КОЗУБ І КУГАЧНИК (бакенщик); ЛУПЕТА, ЛУСТА і РІЕЗКА (великий шматок хліба) та ін.

Діалектні слова-омоніми подаються в окремих статтях з позначками над словом 1,2 і т.д., напр.: АБИРИТЬ[1] (розбагатіти) і АБИРИТЬ[2] (пізнати); ВАРЕЙКА[1] (велика, сплетена з лози корзина з двома ручками для перенесення городини, торфу тощо) і ВАРЕЙКА[2] (великий горщик); ГАБЕЛОК[1] (шкура з молодої забитої тварини) і ГАБЕЛОК [2] (мала дитина).

Відмінювані слова вносяться до реєстру Словника в початковій граматичній формі: іменні частини мови - в називному відмінку однини (іменники, що вживаються тільки в множині, - в називному відмінку множини), напр.: АГНИЩЕ (вогнище, багаття); ЗГИБ (суглоб); ІМЖА (мряка); САРАМ"ЯКИ[1] (сором'язливий); ШЛУНКИ (нутрощі зарізаної тварини); ШТИРИ[1] (чотири) та ін.; дієслова - в інфінітиві, напр.: БАСУВАТЬ (співати басом); ВЄТЬ (плести, сукати); КРЕСАТЬ (полоти картоплю тощо) та ін.

При відмінюваних іменниках наводиться (скорочено або повністю) форма родового відмінка однини, напр.: АРАШНЯК, у (ліщина, горішина); АРОЛ, АРЛА (орел); ВИЛЬХА, и (вільха); ГУТТЕ, я (взуття); КОНЯЧОК, чку (німецька самогонка) та ін. Якщо кілька фонетичних варіантів іменників, що подаються в одній статті, мають однакову форму родового відмінка, то вона наводиться тільки при останньому слові, напр.: ГЛЕКОТЕНЬ, КЛЕКЕТЕНЬ, КЛЕКОТЕНЬ, тня; ГУГАЛЬ, ГУГЕЛЬ, ГУГОЛЬ, я.

У випадках, коли реєстрова одиниця складається з іменника і прик-

метника, форма родового відмінка не позначається, напр.: БАБА СКАЛАЗУБА, фольк. Баба-яга; ВАРОВА ДІЖКА. Діжка для квашення городини; КАРТОПЛІ СМАЖЕНИЄ... кул.Печеня, та ін.

За загальним правилом подається форма родового відмінка для іменників-прикладок, у яких реєстрова одиниця складається з двох однорідних іменників, що пишуться через дефіс, напр.: ЗАВОД-САМОЖАР, а... Завод, на якому виготовляють смолу; ДІВКА-НЕВИХАЖАЛКА, и... Дівчина, яка до старості не вийшла заміж, та ін.

Якщо ж реєстрова одиниця складається з двох неоднорідних іменників або має різні закінчення у родовому відмінку, тоді форма родового відмінка наводиться повністю, напр.: ІВАНЬКО-БУДНИЧОК, іванька-будничка, орн. ... Мухоловка сіра; САНКИ-БРИЧКА, санок-брички... Легенькі виїзні сани з спинкою і захисним пристроєм від снігу, що летить з-під копит коней, та ін. Закінчення родового відмінка субстантивованих прикметників подається із збереженням попереднього приголосного основи, напр.: ВЕЧНА, ноі, ж. Стара діва; МАЛОЧОВНЕ, ного, с.,стар. Гостинець (з одного або двох яєць), який давала хрещена мати своїм хрещеникам на великодні свята, та ін.

Після наведення граматичних форм іменників позначається їх рід: ч. (чоловічий), ж. (жіночий), с. (середній), напр.: КАМЛИК, а, ч. Приземкувата людина; ОВИНА, и, ж. (невеликий сарай для збіжжя);ПУДНЕБЕННЄ, я, с. (звід, склепіння печі); при іменниках, що можуть виступати в чоловічому і жіночому роді, ставиться позначка ч. і ж., напр.: ПОНУРА, и, ч. і ж. (неговірка, мовчазна людина); ХВОЙДА, и, ч. і ж. (нечепура, нетіпаха), та ін.

При невідмінюваних іменниках ставиться позначка невідм., напр.: БУ, невідм., дит. Корова; НЕТРОНЬ, невідм. ... Невелика запашна хатня рослина, що цвіте білим цвітом, та ін.

До іменників, вживаних тільки в множині, дається скорочено або повністю родовий відмінок множини й ставиться позначка тільки мн., напр.: БРАЧКИ, кав, тільки мн. Рогач; ВИЛОШНИКИ, ков, тільки мн. Куток у хаті, де стоять рогачі й кочерги; ОБЦУГИ, гов, тільки мн. Обценьки.

Іменники, що зафіксовані в досліджених говірках у множині, але практично можуть уживатися і в однині, подаються в множині з позначкою мн., напр.: БЛІЗНІЦИ, цов, мн., ... Два дерева, що ростуть з одного кореня; БУДЯХИ, хув, мн., ... Лісова ягода, голубиця, та ін.

Іменники, що зафіксовані у говірках в однині, але практично форма множини виступає у них частіше, наводяться в однині і множині з відповідним граматичним оформленням з позначкою при формі множини частіше мн., напр.: ВЕРТУН, а, частіше мн. ВЕРТУНИ, нив, ч. Пиріг з маком чи повидлом; ДРАНИЧИНА, и, частіше мн. ДРАНИЧИНИ, чин, ж., буд. Покрівельні шалівки; ОБОРА, и, частіше мн. ОБОРИ, бор, ж. 1. Нижня і верхня мотузки в неводі.

Форми називного відмінка множини іменників позначаються тоді, коли вони, порівняно з формами називного відмінка однини, мають ту або іншу місцеву особливість, напр.: АДЕНАК, нка, мн. АДЬОНКИ; БРАК, у мн. БРАКІ; ҐАРА, и, мн. ҐАРІ; КІЧКА, и, мн. КІЧКИ, та ін.

При дієсловах зазначаються (скорочено або повністю) їх основні форми: для особових дієслів - форми 1-ї і 2-ї особи однини теперішнього або майбутнього (залежно від виду) часу, напр.: ГАЙНУВА́Т, у́ю, у́єш... Нівечити, псувати; ДРОЧИ́ТЬ, дрочу́, дро́чиш... Дражнити, називати по прізвиську; КАЛАБУ́ШИТЬ, шу, шиш... Лоскотати, та ін.

При дієсловах, що практично не мають форм 1-ї і 2-ї особи теперішнього (майбутнього) часу однини, подаються тільки форми 3-ї особи однини, напр.: ЖАХА́ТЬ, а́є ... Блискати без грому (про блискавку); КУ́ПЕТЬ, еє... Жевріти, тліти; МИ́КАТЬ, ає... Мукати (про корову), та ін.

При безособових дієсловах подається форма 3-ї особи теперішнього (майбутнього) часу однини й ставиться відповідна позначка безос., напр.: ГОДИ́Т, ди́т, безос... Розпогоджуватися, встановлюватися (про теплу сонячну погоду), та ін.

П р и м і т к а: Особові закінчення форм дієслова подаються з останньої незмінної букви дієслівної основи теперішнього (майбутнього) часу, напр.: ДРІЛЮВА́Т, ю́ю, ю́єш; ЗАЗЯ́ТЬ, я́ю, я́єш; ЛУЗА́Т, ЛУЗА́ТЬ, а́ю, а́єш, та ін.

Після особових закінчень позначається вид дієслова: недок. (недоконаний) або док. (доконаний), напр.: ВИГЛУ́ПЛЄВАТЬ, ию, ...єш, недок., ВИ́ГЛУПИТЬ, плю, пиш, док. Витолочувати, вибивати що-небудь; ГЛЕ́КАТИСЬ, аюсь, аєшся, недок., ГЛЕ́КНУТИСЬ, нуся, нешся, док. Сідати або падати з розгону у що-небудь або на що-небудь та ін. При дієсловах, що мають недоконаний та доконаний вид, даються відповідні позначки недок. і док. напр.: СТОРОЖИ́ТЬ, жу́, жиш, недок. і док. Стерегти що-небудь.

Дієслова доконаного й недоконаного виду (крім тих, що різняться початком основи, напр.: ЗДУ́МАТЬ-ИЗДУ́МАТЬ) наводяться в одній статті, причому на першому місці ставиться дієслово недоконаного виду, напр.: АБИВА́Т, а́ю, а́єш, недок., АБИ́Т, аб"ю́, аб"є́ш, док., ... Підгортати, обгортати (про картоплю). Кожна з доконаних форм дієслова, якщо за алфавітом не стоїть у реєстрі поряд із формою недоконаного виду, наводиться, крім того, і на своєму алфавітному місці з відсиланням на недоконану форму дієслова, напр.: АБИ́Т див.АБИВА́Т.

До прикметників, дієприкметників й порядкових числівників у формі називного відмінка однини чоловічого роду подаються також закінчення жіночого та середнього роду, напр.: СПИ́РНИ, СПО́РНИ, а, е; ТІ́ХИЙ, а, е; УПА́САНИ, а, е; ТРЕ́ЙТІ, я, є.

П р и м і т к а: Узяте в дужки кінцеве й у прикметниках указує на те, що в тому самому населеному пункті зрідка вживається також форма з й, напр.: ЛЄ́ТАШНІ(Й), ПАДЮ́ЧИ(Й), та ін.

Тільки при незмінних частинах мови наводяться позначки належності їх до певної частини мови. Так, прислівники мають позначку присл., прийменники - прийм., сполучники - спол., частки - част., вигуки - виг. (з належним тлумаченням і прикладами).

П р и м і т к а: У випадках, коли словом "вигук" починається тлумачення реєстрового слова, останнє наводиться без позначки, напр.: АВУ́ТА. Вигук, яким відганяють качок; ГИ́СЯ. Вигук, яким відганяють овець, та ін.

Вигуки, що в говірках виступають як кілька разів повторюваний звуковий комплекс, у реєстрі Словника подаються у вигляді двічі повтореного комплексу з трьома крапками наприкінці, напр.: ГУ-ГУ... Вигук, яким підкликають гусей; КЕСЬ-КЕСЬ... Вигук, яким підкликають коней, та ін.

III

Як і в літературній мові, переважну частину лексики поліських говорів становлять слова, з стилістичного погляду нейтральні, тобто такі, що можуть уживатися в усіх стилях розмовної мови населення дослідженого мовного ареалу.

Проте в діалектній лексиці Полісся, як і в інших місцевостях, не можна не помітити певних різновидів слів емоційного характеру - жартівливих, лайливих, іронічних та ін. Щоб відобразити це, до Словника введено ряд стилістичних позначок, як-от:

1. вульг. - вульгарне, грубе слово, напр.: МАРМУ́ЗА..., вульг. Мармиза, пика; ЛОБА́Ч..., вульг. Бовдур, лобур.

2. знев. - зневажливе слово, напр.: КОВЕ́ЗА ..., знев. Вередлива, примхлива людина; МАМЕ́ХА ..., знев. Мати.

3. ірон. - іронічне слово, напр.: БО́РАХ..., ірон. Джигун, коханець; ГУ́ЗІК ... ірон. Печатка.

4. лайл. - лайливе слово, що вживається як лайка, напр.: АНЦИ́ХРИСТ..., лайл. Шибеник, антихрист; ВРАГУ́КА..., лайл. Розбишака, зірвиголова.

Слова, властиві українському фольклору, фольклорній мові, вносяться з позначкою фольк., напр.: АРАТА́Й ..., фольк. Орач; БОЛЯ́..., фольк. Хвороба, недуга.

Слова, пов"язані з церковними обрядами або з релігійними уявленнями, даються відповідно з позначками церк. і рел., напр.: АЛІ́ЕВКА ..., церк. Лампадка; ДЕДИ́[1] ..., рел. Поминки, та ін.

З відповідними стилістичними позначками подаються слова спеціального й термінологічного значення, напр.: бот. - ботаніка; буд. - будівельна справа; етн. - етнографія; іхт. - іхтіологія; мисл. - мисливство; орн. - орнітологія; с.г. - сільське господарство; стол. - столярна справа, та ін.

Архаїчна лексика, вживана переважно людьми старшого віку, має позначку стар. (старше покоління), напр.: БО́ЧКА..., стар. Весільна хлібина, що роздається усім гостям, на відміну від короваю, який ділиться лише між родичами; ВИНОПО́ЛЬКА..., стар. Шинок, монополька; ГУТТЕ́, я́..., стар. Взуття, та ін.

З цією ж позначкою подаються різні найменування предметів домашнього побуту, понять і явищ історичного минулого, напр.: БУ́РМУС..., стар. Просторий, подібний до піджака, зимовий жіночий одяг з фабричного сукна; ЧЕЛЯ́ДНИК..., стар. Наймит, та ін.

Слова, що зустрічаються тільки в мові молодшого покоління, супроводяться також відповідними позначками, а саме:

1. нов. - слово, нове за походженням, напр.: АБА́РАК..., нов. Орчик, барок; ВАРИ́ЙКА[2] ..., нов. Приміщення, в якому готують корм для колгоспних тварин; ПЕРЕГОВО́РЩИК..., нов. Перекладач, та ін.

2. мол. - молодше покоління, напр.: ҐЕДЗУН ..., мол., ент. Гедзь, та ін.

ІУ

Реєстрові слова і фразеологічні звороти пояснюються в основному засобами літературної мови. Тлумачення стисло розкриває значення і відтінки слова. Якщо місцеве слово не має лексичного або фразеологічного відповідника в літературній мові, значення його розкривається описово, напр.: ЛОПАВКА... Пристосування для знищення мух у вигляді шматка шкіри, гуми тощо на ручці; ОБУШНІК[1] ... Отвір в обусі сокири, в який вставляється топорище.

Щоб не повторювати описового пояснення діалектних слів, які не мають відповідників у літературній мові, в тлумаченнях використовуються вживані в реєстрі діалектні слова з посиланням на них у дужках (див.), напр.: БУРТАВАТЬ[2] ... Робити заглиблення (пази) для дощок у авшулах (див.); ДОВЖ... Планка для закривання льотки дуплянки (див.) та ін.

Слова тієї самої граматичної категорії тлумачаться по можливості однотипно.

Переносне значення слова при тлумаченні подається з позначкою перен., напр.: НАВДИБАШКИ... перен. і неперен. Навшпиньки; ВАВНЯНКА... 1. бот. Неїстівний гриб, подібний до рижика. 2. перен. Несміплива, незграбна, повільна у рухах людина.

Кожне значення діалектного слова тлумачиться окремо під цифрами 1, 2, 3 і т.д., а відтінки - в межах цих значень. Нове значення дається з абзаца. Як правило, на першому місці подається значення найуживаніше в мовній практиці тієї чи іншої місцевості.

Якщо реєстрове слово, крім місцевого значення, має також і загальновідоме, то останнє наводиться в Словнику в кінці статті, напр.: ГЛИБИНКА... 1. Рівчак біля залізничної колії. 2. Розташований далеко від залізниці резервний пункт заготівлі зерна.

Коли слово поряд із звичайним місцевим має ще значення термінологічне, то останнє подається також у кінці статті, напр.: ДРАЧ... 1. с.г. Розпушувач грунту. 2. Підприємство, яке виробляє гречану, ячмінну і просяну крупу; круподерня. 3. техн. Пристрій, яким деруть драни.

Якщо значення реєстрового слова викликає сумнів, то після літературного відповідника в дужках ставиться знак питання, напр.: ОДНОРАЗНИ, а, е. Різноманітний (?); СМАРОДА ... Смородина (?) і т.д.

По можливості до тлумачення реєстрового слова подається також синонім, напр.: ВАТАШНИК ... Куртка, стьобана на ваті; ватник; КАПТУР... Старовинний головний убір заміжньої жінки; очіпок.

До більшості діалектних термінів, переважно ботанічних, зоологічних, ентомологічних і номенклатурних назв менш загального вжитку, наводяться, крім літературних пояснень, також найменування латинською мовою, напр.: БОМБАРИК ... бот. (*Lucium barbarum*). Повій звичайний, дерева; ПЕТРИК... 1. ент. (*Coccinella Semptempunitata*). Сонечко. 2. зоол. (*Helix*). Слимак.

Значення ряду похідних слів розкривається через посилання, за

певними формулами, на основне слово, з яким вони етимологічно пов"язані. Так, дієслівні іменники на -нє, -ннє, -тя, -ття, що мають значення дії, тлумачаться через відповідні дієслова, відзначені в досліджених говірках, напр.: АБИВА́НЄ... Дія за знач. АБИВА́Т. У словах-синонімах значення розкривається лише в першому слові, за алфавітом у межах однієї букви. Всі інші тлумачаться через посилання на це слово, напр.: 'БОВЧ... Жердина, якою заганяють рибу в сітку; бовт; БОЛТ... Те саме, що БОВЧ.

Похідні іменники з суфіксами зменшеності або пестливості тлумачаться через відповідні іменники, напр.: О́ЖИК... Зменш. до ОЖ; ПУЗИРО́К... Зменш. до ПУЗИ́Р; СКО́ЦІК... Зменш. до СКИЦЬ, та ін.

Якщо ж відповідних іменників у говірках досліджуваної місцевості не відзначено, то зменшені, зменшено-пестливі і пестливі форми наводяться в одній статті з відповідними ремарками (зменш., пестл, зменш.-пестл.), напр.: ПОЛУСА́ДНІЧОК..., пестл. Грядка для квітів в городі; САФАЯ́ЖЧИК..., пестл. Гаманець; ЛІ́СКА..., зменш.-пестл. Невисокий плетений тин, та ін.

Після розкриття значення реєстрового слова або після ілюстрації в дужках подається скорочена назва населеного пункту, де було записане це слово; при наявності кількох варіантів одного слова місце вживання кожного з них зазначається окремо, після варіантів.

Скорочені назви сіл, якщо їх при одному реєстровому слові декілька, наводяться за алфавітом.

У

До Словника включається також пов"язана з певними словами фразеологія. Фразеологічні звороти подаються з абзаца після ромба (◇).

Коли у фразеологічному звороті виразно помітне його центральне в змістовому відношенні слово, то зворот подається при цьому слові. Наприклад, звороти: ЗАСЛЄПИ́ТЬ О́ЧІ; ПОКАЗА́ТЬ ИГО́ЛКИ; ТЯПЛО́ РАСКЛА́СТЬ тлумачаться відповідно при словах ЗАСЛЄПИ́ТЬ, ИГО́ЛКИ, ТЯПЛО́.

Словосполучення, що становлять складні одиниці термінологічної лексики типу ВЕРЕБЕ́ЙКОВ ЩАВЕЛЬ; ЛУГОВИ́[1] ЩА́ВЕЛЬ; ЗАЄ́ЧИ ГРИБ; ЗАЄ́ЧИ КО́РШАК; КРИ́ША ПУД ГУЗИ́Р наводяться з абзаца після розробки реєстрового слова.

УІ

Для підтвердження існування слова в досліджених говірках, для повнішого розкриття його семантики до слів реєстру по змозі дається ілюстративний матеріал - окремі речення, записані з уст народу фонетичною транскрипцією, прийнятою для Діалектологічного атласу української мови[1].

Коли в цитаті-ілюстрації при її скороченні випадає об"єкт дії, то він наводиться в квадратних дужках, напр.: На з'і́му ста́вим [бджіл] у з'імо́ўн'ік (Луг.). У випадках, коли в ілюстрації взагалі немає об"єкта дії, він подається в квадратних дужках на підставі змісту всього текстового матеріалу, напр., до слова ВАЗВИ́Ш: Йе́сл'і план випал'н'а́йем, то три́ста рубл'е́й, а йе́с'т'і вазви́ш пла́на, дек [одержуємо] с'емсо́т рубл'е́й за центн'е́р [конопель] (Г.).

[1] Див. "Програма для збирання матеріалів до Діалектологічного атласу української мови", К., 1948, стор.96-99.

Якщо всередині цитати підмет виражений займенниками він, вона, воно, вони, сам, сама та ін., то в разі потреби значення цих займенників розкриваються в квадратних дужках, напр., в ілюстрації до слова БРЕХА́Т: Там свойі́ хо́дет, то вӯон [собака] не бре́ше (Крм.).

УП

У додатку до Словника подається список лексичних і морфологічних синонімів. Кожній назві чи реалії з наведеного реєстру відповідає декілька місцевих лексем або їх форм.

Назви реалій розташовані тематично. У межах окремих груп вони розміщені в алфавітному порядку.

Після кожної назви реалії через двокрапку наводяться відповідні їй діалектні синоніми, які оформляються в найближчому до місцевої вимови писемному варіанті, так, як і в основному тексті Словника, з тією лише різницею, що до лексичних синонімів у дужках наводяться їх фонетичні й акцентологічні варіанти.

УШ

Північні говори української мови доходять до межі з білоруською мовною територією. Південну, західну і східну межі цих говорів приблизно можна визначити на основі даних, зібраних до Діалектологічного атласу української мови. Важче зробити це на півночі, де вони поступово переходять у говори білоруської мови.

Незважаючи на те що північні говори, зокрема говори Полісся, ще порівняно мало вивчені, на північноукраїнській території все-таки можна визначити основні зони, діалектні масиви. В основному відомі й головніші риси північних говорів, що відрізняють їх від інших діалектних груп української мови.

Для полегшення читання і розуміння Словника відзначимо деякі важливіші фонетичні і морфологічні особливості, характерні для більшості північноукраїнських говорів, у тому числі середньо- і східнополіських, де переважно зібрані матеріали для Словника.

Серед фонетичних такими особливостями є:

1) наявність особливих голосних фонем: так званих дифтонгів уо, уи, уе, уі та ін. і монофтонгів у, о, и, е та ін. на місці давнього о в нових закритих складах під наголосом (двуор, двуер, двуир, двуір, двур, двор, двир, двер) і збереження о або заміна його звуком а в ненаголошеній позиції (двори́, костки́, мости́; двари́, кастки́, масти́- в акаючих говірках);

2) перехід давнього наголошеного е в нових закритих складах (перед колишнім складом із зредукованим ь) у дифтонги уо, уи, уе, уі та ін. (т'уотка, т'уитка, т'уетка) або монофтонги у, о, ӯ, і (т'ӯтка, т'о́тка, т'ӯтка, т'ітка) при зміні е перед колишнім складом із зредукованим ь у дифтонг іе або монофтонг і (кур'іен', п'іеч; ку́р'ін', п'іч) і збереження е в ненаголошеній позиції (о́сен', по́пел);

3) поширеність дифтонга іе (рідше - монофтонга і) на місці давнього наголошеного ѣ (д'іед, л'іес, на земл'іе, у нор'іе; д'ід, л'іс, на земл'і, у нор'і) при звичайному е (без пом"якшення попереднього приголосного) в ненаголошеній позиції (дедо́к, леси́);

4) перехід у північних говорах, зокрема в східнополіськи..., ненаголошеного о в а - так зване акання, причому це акання може бути двох типів: повне, коли ненаголошена фонема о завжди переходить в а, і неповне, коли цей перехід залежить від позиції о в слові, зокрема відзначається повна відсутність такого переходу, або виявляється він дуже слабо в закінченнях і т.д. (атáва, атвáл, аткóсак, зóлато, лóуко, а також абíечка, абрáтна, хóладна[2]);

5) наявність звука а відповідно до давнього а (<ꙗ) в наголошеній позиції (з пом"якшенням попереднього приголосного) і звука е в ненаголошеній позиції (дес'áтка, пйат'; дéсет', вони рóбет', нóсет', хóдет');

6) збереження е(з пом"якшенням і подовженням, у позиції між голосними, попереднього приголосного) в закінченні іменників середнього роду типу жит'т'é, з'íел'л'е, знан'н'é, вес'íел'л'е;лист'е, шчáст'е, рідка закінчення -е трапляється в іменниках чоловічого роду з суфіксом -ан- (мешчáне, сел'áне, цигáне);

7) вужча, проти літературної норми, артикуляція $и^{і}$ (в$и^{і}$лка, в$и^{і}$б$и^{і}$хац'е, в$и^{і}$роб), а часто й $і^{и}$ (в$і^{и}$пас, м$і^{и}$);

8) відсутність, як правило, протетичного в перед початковими голосними (ýлік, уж, ýгол, ýгол', огóн'), але часом: вýгол, вобрýчка (каблучка), вовчáр (собака-вовкодав) та ін.;

9) майже повна відсутність оглушення дзвінких приголосних наприкінці слів і перед глухими (дуб, руог, вуоз, біегти, голýбка, лóжка, крýжка); лише в частині середньополіських говорів дзвінкі приголосні втрачають дзвінкість перед глухими, а також частково в кінці слів (голýпка, лóшка, дуп і $дуб^{п}$, руох і $руог^{х}$ та ін.);

10) ствердіння приголосних ц і р (зáец, ýлица, на ýлицах; турéцки, см'іéцца;косáр, гончáр; курý, варý; бурáк, ратýйте та ін.);

11) поширеність звукосполучень $ги^{і}$, $ки^{і}$, $хи^{і}$ і почасти г'і, к'і, х'і та $гі^{и}$, $кі^{и}$, $хі^{и}$ (нóг$и^{і}$, рýк$и^{і}$, оріéх$и^{і}$; нóг'і, рýк'і, ор'íех'і та нóг$і^{и}$, рýк$і^{и}$, оріéх$і^{и}$);

12) твердість шиплячих приголосних, незалежно від позиції в слові (кл'уч, клóче, вони волóчет'; шáпка, лошá; ýш$и^{і}$, плéч$и^{і}$); проте в східнополіських говорах звук ч вимовляється напівпом"якшено перед давніми а, і, а також у кінці слова: чéруон, нóчі, бчі, нуоч;

13) тенденція до з"явлення р між голосними і приголосними у багатьох східнополіських говорах (дорщч, дóршка, курич, уздрá, прóсл'е і т.ін.);

14) заміна н приголосним д (кóмдата, каз'óдни, бидзйн, шчéбед', сумд'івáт'с'а, шáд'ка і т.ін.);

15) відсутність л після губних перед ненаголошеним закінченням у дієсловах 3-ї особи множини теперішнього часу (вони л'ýбет', лóвет') при наявності цього звука перед наголошеним закінченням (спл'áт, скрипл'áт);

---

[2] ă - це коротше проти звичайного кінцеве а, що наближається до о.

16) наявність у багатьох словах давінкого вибухового звука г (ġ) - відповідника звука к (ґабл'і, ґибат', ґонта, ґрис та ін.);

17) заміна, як правило, звука ф звуками хв, х (хвонáр, хвóрма, хунт та ін.);

18) утрата й у дієсловах після префікса на голосний (пришлú, знашлú, вúшли, пришóў та ін.);

19) наявність напівпом"якшених губних перед е (хлóпец, бéдрик, весельýха, мед, медогóнка);

20) заміна звука ж на з (озерéд, міз та ін.).

З найважливіших морфологічних особливостей, що більшою чи меншою мірою знаходять своє відбиття в пропонованому Словнику, слід відзначити:

1) як у російській і білоруській мовах, у східнополіських говорах іменники II відміни в давальному відмінку однини мають закінчення -у (-'у) (брáту, сúну, товáришу, кон'ý, гáйу, дýбу, дóму);

2) ширшим проти літературної норми є вживання закінчення -а в родовому відмінку однини іменників II відміни (св'íета, лýга, стéпа; шýма, блúска, а також сóну і сóна, сну і сна);

3) розрізняються, як правило, закінчення іменників чоловічого, жіночого і середнього родів твердої і м"якої основи та основ на шиплячі ж, ч, ш в орудному відмінку однини (рóтом, жýонкойу, ножéм, кл'учéм, пóлем, землéйу та ін.); однак у західнополіських говірках, близьких до говірок Білорусії, це розрізнення виявлено значно менше, внаслідок чого тут часто трапляються закінчення твердих основ (гáйом, межóйу, тýчойу, душóйу та ін.);

4) у давальному відмінку множини іменники типу лю́ди, кóні, хлóпці, сáни мають закінчення -ем (л'ýдем, кóнем, хлóпцем, сáнем);

5) давнє закінчення -іе (або -і) та -е (в ненаголошеній позиції) у давальному і місцевому відмінках однини мають іменники жіночого роду і в місцевому відмінку однини - іменники чоловічого і середнього родів з м"якою основою (на земл'íе, на кон'íе, в конц'íе або на земл'í, на кон'í, на ýлице, на сóнце);

6) закінчення прикметників чоловічого роду в називному відмінку однини має переважно скорочену форму, тобто без кінцевого й (ǐ) (тéпли, ширóки, гáрни, домáшн'і, сúн'і);

7) у багатьох північних говорах прикметники і займенники жіночого і середнього родів у називному відмінку однини зберігають ще повне (нестягнене) закінчення (зеленáйа, худáйа, тáйа, с'áйа та ін.); повні закінчення мають прикметники (і займенники прикметникового типу) і в знахідному відмінку однини (дóбруйу, сúн'уйу, нáшуйу);

8) часто вживаються повні (нестягнені) закінчення у прикметниках (і займенниках прикметникового типу) в називному відмінку множини (дóбрийе л'ýди, малúйе д'íети, золотúйе рýки, такúйе закóни і т.д., але бáт'кови чóботи, товáришови сúни - у присвійних прикметниках);

9) для значної частини північних говорів характерна наявність займенників сей, с'áйа, сéйе;

10) інфінітив дієслів після голосного основи закінчується на т', рідше -т (писáт', ходúт', робúт', писáт, ходúт, робúт, але везтú, пектú);

11) у деяких східнополіських говірках іменники I відміни в оруд-ному відмінку однини мають закінчення -ой (-ай) поряд з -ойу, -ейу (рукой, нагой, земл'ой, цацкай - у ненаголошеній позиції); це закінчення трапляється в південних говорах російської мови і часто вживається в північних;

12) як у російській і білоруській мовах, у східнополіських говорах в орудному відмінку однини іменників чоловічого і середнього роду під наголосом після м"яких основ і основ на ж, ч, ш виступає закінчення -ом (кан"ом, нажом, даршчом);

13) особові займенники він, вона, воно (переважно у східнополіських говорах) у непрямих відмінках однини після прийменників вживаються без приставного н (з йім, до йейі, на йому та ін.);

14) у багатьох східнополіських говорах відповідно до суфікса -ува- в дієсловах подовженої дії виступає суфікс -ова- (-ава-) (ночоват', таргават' і т.ін.);

15) у східнополіських говорах, як і в російській мові, відсутнє пересування наголосу з закінчення на основу займенників у родовому і знахідному відмінках однини після прийменників (до мене, у тебе);

16) у середньополіських говорах часто змішуються (незалежно від наголосу) відмінкові закінчення іменників з твердою і м"якою основами, внаслідок чого переважають закінчення твердої основи (кон'ом, кушчом, йаблун'ойу);

17) дієслова 3-ї особи однини і множини теперішнього часу мають м"яке і тверде закінчення (він бачит' і бачит, носит' і носит; вони знайут' і знайут, носет' і носет та ін.); ця риса властива переважно східнополіським говорам;

18) часто вживаються в середньополіських говірках залишки форм двоїни (дв'і в'ідр'і, дв'і руц'і, дв'і ноз'іе і т.ін.);

19) у північних говорах наявні дві форми майбутнього часу недоконаного виду - описова, чи аналітична (буду бит', буду брат'), і синтетична (братиму, битиму, братимеш, битимеш). Однак у східнополіських говірках майбутній час недоконаних дієслів має тільки одну описову форму, утворену за допомогою дієслова бути в майбутньому часі та інфінітива відповідного дієслова (буду бит', буду брат' і т.ін.);

20) заміна звука т звуком д у словах та, так і рідше то.

З метою збереження в Словнику якнайбільшої кількості місцевих особливостей у вимові кожного слова вжито, крім літер українського алфавіту, ще такі додаткові знаки:

іе - для передачі дифтонга з початковим елементом артикуляції, близьким до і, і кінцевим, близьким до е (ріезка, чекміень);

ие - для передачі дифтонга з початковим елементом типу и і кінцевим типу е (лиейстра, недориех, риезанка);

уи - для передачі дифтонга з початковим елементом типу у і кінцевим типу и (нуиж, серпоруизнак);

уе - для передачі варіанта дифтонга з початковим елементом типу у і кінцевим типу е (черуен);

уо (юо) - для передачі лабіалізованого дифтонга з початковим елементом типу у і кінцевим типу о (вуойтра, перегуон, навуойка, гниот);

$і^{и}$ – для передачі голосного звука і, що наближається до и (джиґ$і^{и}$р, сороч$і^{и}$ни^{і}, про́тв$і^{и}$на);

$и^{і}$ – для передачі голосного звука и, що наближається до і (в$и^{і}$трачо́к, в$и́^{і}$халка, гу́жв$и^{і}$);

$и^{е}$ – для передачі ненаголошеного звука и, що наближається до е (б$и^{е}$ндюга́);

$а^{е}$ – для передачі ненаголошеного голосного звука а, що наближається до е (сураве́к$а^{е}$);

ă – для передачі трохи короткого кінцевого а, що наближається до о (в'енă, реха́длă);

ô – для передачі голосного закритого звука (кôтвина, щôпатка);

$о^{а}$ – для передачі ненаголошеного о, що наближається до а (с$о^{а}$р$о^{а}$кавíни);

$о^{у}$ – для передачі ненаголошеного звука о, що наближається до у (п$о^{у}$дколо́тка, р$о^{у}$зводна́);

$у^{о}$ – для передачі ненаголошеного звука у, що наближається до о (б$у^{о}$к);

ґ – для передачі задньоязичного дзвінкого вибухового приголосного (ґаро́вани, ґірза́, ґу́зік);

д͡ж, д͡з – для передачі дзвінких шиплячої і свистячої африкат (д͡живку́н, пиньд͡жа́к, д͡зи́галка, бед͡з);

· крапка над буквою – для позначення напівм'якості приголосних (вил̇ц̇е).

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ

анат. - анатомія
астр. - астрономія
бдж. - бджільництво
безос. - безособове дієслово
бот. - ботаніка
буд. - будівельна справа
в. - відмінок
виг. - вигук
вищ.ступ. - вищий ступінь
вст. - вставне слово
вульг. - вульгарне слово або словосполучення
див. - дивись, дивіться
дит. - дитяче слово або словосполучення
дієприсл. - дієприслівник
док. - доконаний вид
дорев. - дореволюційне слово або словосполучення
ент. - ентомологія
етн. - етнографія
ж. - жіночий рід
жарт. - жартівливе слово або словосполучення
займ. - займенник
збірн. - збірне слово
збільш. - збільшене слово
зменш. - зменшене слово
зменш.-пестл. - зменшено-пестливе слово
знач. - значення
знев. - зневажливе слово або словосполучення
зоол. - зоологія
ірон. - іронічне слово або словосполучення
іст. - історія
іхт. - іхтіологія
кул. - кулінарія
лайл. - лайливе слово або словосполучення
мед. - медицина
мисл. - мисливство
мн. - множина
мол. - молодже покоління

мор. - морська справа
наказ. сп. - наказовий спосіб
невідм. - невідмінюване слово
недок. - недоконаний вид
нов. - слово, нове за походженням
орн. - орнітологія
орудн. в. - орудний відмінок
пас. - пасивний стан дієслова
перев. - переважно
перен. - переносне значення
пестл. - пестливе слово
предик. - предикат
прийм. - прийменник
прикм. - прикметник
присл. - прислівник
присудк. - присудковий
рел. - релігійно-культове слово або словосполу
риб. - рибальство
рідк. - рідковживане слово чи форма слова
род.в. - родовий відмінок
с. - середній рід
с.г. - сільське господарство
скор. - скорочене слово
сл. - слово
спец. - спеціальне слово або словосполучення
спол. - сполучник
стар. - старше покоління
ствердж. - стверджувальний
стол. - столярна справа
стос. до...-стосовний до...
текст. - текстильна справа
техн. - техніка
фам. - фамільярне слово або словосполучення
фольк. - фольклор
церк. - церковне слово
ч. - чоловічий рід
част. - частка
числ. - числівник

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ НАЗВ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ, У ЯКИХ ЗАПИСУВАЛАСЬ ЛЕКСИКА

А. - Андріївка, Чернігівського району, Чернігівської обл.
Ар. - Архипівка, Семенівського району, Чернігівської обл.
Б. - Базар, Народицького району, Житомирської обл.
Бб. - Бобер, Поліського району, Київської обл.
Бв. - Білокоровичі, Олевського району, Житомирської обл.
Б.-В.- Буда-Варовичі, Поліського району, Київської обл.
Бгд. - Богданівка, Овруцького району, Житомирської обл.
Бр. - Баранівка, Малинського району, Житомирської обл.
Брг. - Бригинці, Козелецького району, Чернігівської обл.
Брн. - Баранівка, Семенівського району, Чернігівської обл.
Бч. - Бігач, Менського району, Чернігівської обл.
В. - Варівськ, Іванківського району, Київської обл.
Вв. - Васьковичі, Коростенського району, Житомирської обл.
Ввч. - Вовчків, Поліського району, Київської обл.
В.К. - Великі Кошарища, Коростишівського району, Житомирської обл
Вл. - Волосківці, Менського району, Чернігівської обл.
Влд. - Володарка, Поліського району, Київської обл.
Влн. - Волинка, Сосницького району, Чернігівської обл.
Влч. - Величківка, Менського району, Чернігівської обл.
Вн. - Вовна, Шосткинського району, Сумської обл.
Вол. - Волиця, Андрушівського району, Житомирської обл.
Вр. - Вересоч, Куликівського району, Чернігівської обл.
Врт. - Вертіївка, Ніжинського району, Чернігівської обл.
Вс. - Виступовичі, Овруцького району, Житомирської обл.
Вх. - Вахівка, Іванківського району, Київської обл.
Вхв. - Вихвостів, Городнянського району, Чернігівської обл.
Вшн. - Вишневе, Ріпкинського району, Чернігівської обл.
Г. - Гірки, Новгород-Сіверського району, Чернігівської обл.
Гбн. - Галайбине, Борзнянського району, Чернігівської обл.
Гв. - Гвоздиківка, Щорського району, Чернігівської обл.
Гл. - Гладковичі, Овруцького району, Житомирської обл.
Глб. - Голубиєвичі, Народицького району, Житомирської обл.
Гн. - Гніздище, Городнянського району, Чернігівської обл.
Гр. - Гірськ, Щорського району, Чернігівської обл.
Граб.- Грабів, Ріпкинського району, Чернігівської обл.
Грб. - Горбове, Куликівського району, Чернігівської обл.

Грн. - Горностайпіль, Чорнобильського району, Київської обл.
Д. - Давидки, Коростенського району, Житомирської обл.
Дв. - Денисовичі, Поліського району, Київської обл.
Дд. - Дідівці, Прилуцького району, Чернігівської обл.
Д.Л. - Довгий Ліс, Народицького району, Житомирської обл.
Дм. - Дмитрівка, Бахмацького району, Чернігівської обл.
Дмш. - Домашлин, Корюківського району, Чернігівської обл.
Дн. -Дніпровське, Чернігівського району, Чернігівської обл.
Дом. - Домонтове, Чорнобильського району, Київської обл.*
Др. - Дорошенкове, Шосткинського району, Сумської обл.
Дхв. - Духівщина (тепер с.Малинівка), Ріпкинського району, Чернігівської обл.
Дяг. - Дягова, Менського району, Чернігівської обл.
Ж. - Жабчичі (тепер с.Полісся), Городнянського району, Чернігівської обл.
Жв. - Жеведь, Чернігівського району, Чернігівської обл.
Жвт. - Жовтневе, Коропського району, Чернігівської обл.
Жр. - Жеревці, Лугинського району, Житомирської обл.
Жрб. - Журба, Овруцького району, Житомирської обл.
З. - Заболоть, Овруцького району, Житомирської обл.
Зал. - Залізня, Житомирського району, Житомирської обл.
Зар. - Заруддя, Іванківського району, Київської обл.
Зв. - Звіздаль,Народицького району, Житомирської обл.
Зг. - Загребелля, Сосницького району, Чернігівської обл.
Здр. - Задеріївка, Ріпкинського району, Чернігівської обл.
Злн. - Зеленівка, Бахмацького району, Чернігівської обл.
Зм. - Змітнів, Сосницького району, Чернігівської обл.
І. - Іванівка, Семенівського району, Чернігівської обл.
Ів. - Іванівка, Малинського району, Житомирської обл.
Івн. - Іванків, Іванківського району, Київської обл.
К. - Калинівка, Поліського району, Київської обл.
Кам. - Кам'янка, Середино-Будського району, Сумської обл.
Карп.- Карпилівка, Іванківського району, Київської обл.
К.Б. - Кам'яний Брід, Баранівського району, Житомирської обл.
Кб. - Кобижча, Бобровицького району, Чернігівської обл.
К.-Т.- Кам'яно-Товкачі (тепер с.Кам'янівка), Овруцького району, Житомирської обл.
Квн. - Кованка, Овруцького району, Житомирської обл.
Кд. - Кодра, Макарівського району, Київської обл.
Кл. - Клубівка, Ріпкинського району, Чернігівської обл.
Клв. - Кливини, Поліського району, Київської обл.
Клс. - Колісники, Ніжинського району, Чернігівської обл.
Кмр. - Комарівка, Ріпкинського району, Чернігівської обл.
Кор. - Коритище, Володарсько-Волинського району, Житомирської обл.
Кпт. - Кіпті, Козелецького району, Чернігівської обл.

---

* У зв"язку з утворенням Київського водосховища село виключено з облікових даних.

Кр. - Красне, Чернігівського району, Чернігівської обл.
Крв. - Кривотин,Ємільчинського району, Житомирської обл.
Крл. - Королівка, Макарівського району, Київської обл.
Крм. - Кремне, Лугинського району, Житомирської обл.
Крп. - Карпилівка, Чорнобильського району, Київської обл. (нині привед
нано до с.Копачі, Чорнобильського району).
Крпв.- Карпівка, Городнянського району, Чернігівської обл.
Крс. - Коростишів, Коростишівського району, Житомирської обл.
Крск.- Криски, Коропського району, Чернігівської обл.
Крсл.- Красилівка, Козелецького району, Чернігівської обл.
Крт. - Крутоярівка, Прилуцького району, Чернігівської обл.
Крц. - Кролевець, Кролевецького району, Сумської обл.
Кт. - Коти, Чернігівського району, Чернігівської обл.
Кув. - Кувечичі, Чернігівського району, Чернігівської обл.
Кч. - Качали, Бородянського району, Київської обл.
Кчн. - Кучинівка, Щорського району, Чернігівської обл.
Кшв. - Кошівка, Чорнобильського району, Київської обл.
Л. - Ладижичі, Чорнобильського району, Київської обл.
Лб. - Луб"янка, Поліського району, Київської обл.
Лбм. - Любимівка, Іванківського району, Київської обл.
Лвк. - Левковичі, Чернігівського району, Чернігівської обл.
Лвн. - Ловинь, Ріпкинського району, Чернігівської обл.
Лкн. - Локнисте, Менського району, Чернігівської обл.
Лкш. - Лукашівка, Чернігівського району, Чернігівської обл.
Лм. - Лемеші, Козелецького району, Чернігівської обл.
Лмш. - Лемешівка, Народицького району, Чернігівської обл.
Лп. - Липлянщина, Народицького району, Житомирської обл.
Лпн. - Липники, Лугинського району, Житомирської обл.
Лпт. - Лопатні, Ріпкинського району, Чернігівської обл.
Лск. - Ласки, Народицького району, Житомирської обл.
Лтв. - Литвиновичі, Кролевецького району, Сумської обл.
Луг. - Лугини, Лугинського району, Житомирської обл.
Лч. - Лучанки, Овруцького району, Житомирської обл.
М. - Майданівка, Бородянського району, Київської обл.
Мж. - Možари, Овруцького району, Житомирської обл.
М.З. - Мала Загорівка, Борзнянського району, Чернігівської обл.
Мк. - Макошине, Менського району, Чернігівської обл.
М.-К.- Михайло-Коцюбинське, Чернігівського району,
Чернігівської обл.
Мкс. - Максим, Козелецького району, Чернігівської обл.
Млж. - Моложава, Городнянського району, Чернігівської обл.
Млн. - Малин, Малинського району, Житомирської обл.
Мнх. - Манухівка, Путивльського району, Сумської обл.
Мр. - Морівськ, Козелецького району, Чернігівської обл.
Мрт. - Мартиновичі, Поліського району, Київської обл.
Мс. - Миси, Ріпкинського району, Чернігівської обл.
Мф. - Мефодівка, Середино-Будського району, Сумської обл.

Мх. - Михайлівка, Коростенського району, Житомирської обл.
Мх.С.- Михальчина Слобода, Новгород-Сіверського району, Чернігівської обл.
Мш. - Машеве, Чорнобильського району, Київської обл.
Н.Б. - Нова Басань, Бобровицького району, Чернігівської обл.
Н.Бр.- Нові Боровичі, Щорського району, Чернігівської обл.
Нд. - Надинівка, Козелецького району, Чернігівської обл.
Нжл. - Ніжиловичі, Макарівського району, Київської обл.
Н.М. - Нові Млини, Борзнянського району, Чернігівської обл.
Нр. - Норинськ, Овруцького району, Житомирської обл.
Нрд. - Народичі, Народицького району, Житомирської обл.
Н.С. - Нові Соколи, Іванківського району, Київської обл.
О. - Обмачів, Бахмацького району, Чернігівської обл.
Об. - Обуховичі, Іванківського району, Київської обл.
Оз. - Озеряни, Лугинського району, Житомирської обл.
Озр. - Озеряни, Варвинського району, Чернігівської обл.
Ор. - Орлівка, Новгород-Сіверського району, Чернігівської обл.
Ось. - Осьмаки, Менського району, Чернігівської обл.
Пв. - Паліївка, Ямпільського району, Сумської обл.
Пг. - Погорільці, Семенівського району, Чернігівської обл.
Пк. - Пакуль, Чернігівського району, Чернігівської обл.
Пл. - Пльохів, Чернігівського району, Чернігівської обл.
Плс. - Поліське, Поліського району, Київської обл.
Пльч.- Пальчики, Бахмацького району, Чернігівської обл.
Пп. - Попівка, Новгород-Сіверського району, Чернігівської обл.
П.С. - Петрова Слобода, Корюківського району, Чернігівської обл.
Пск. - Піски, Житомирського району, Житомирської обл.
Пт. - Потаповичі, Овруцького району, Житомирської обл.
Пх. - Пухівка, Броварського району, Київської обл.
Пщн. - Піщаниця, Овруцького району, Житомирської обл.
Р. - Радомка, Семенівського району, Чернігівської обл.
Рвк. - Раївка, Радомишльського району, Житомирської обл.
Рд. - Рудня, Овруцького району, Житомирської обл.
Рдк. - Рудківка, Житомирського району, Житомирської обл.
Рдн.-В.-Рудня - Вересня, Чорнобильського району, Київської обл.
Рт. - Ротичі, Чорнобильського району, Київської обл.*
Рч. - Річиця, Чорнобильського району, Київської обл.
С. - Савинки, Корюківського району, Чернігівської обл.
С.Б. - Стара Басань, Бобровицького району, Чернігівської обл.
С.В. - Старі Вороб"ї, Малинського району, Житомирської обл.
Свд. - Свидовець, Бобровицького району, Чернігівської обл.
Свт. - Світличне, Варвинського району, Чернігівської обл.
С.Г. - Стара Гута, Козелецького району, Чернігівської обл.*
С.Д. - Салтикова Дівиця, Куликівського району, Чернігівської обл.
Сдн. - Седнів, Чернігівського району, Чернігівської обл.
Сзк. - Сезьки, Ічнянського району, Чернігівської обл.
Сел. - Селезівка, Овруцького району, Житомирської обл.

Скл.Г.-Соколова Гора, Житомирського району, Житомирської обл.
Сл. - Словечне, Овруцького району, Житомирської обл.
См. - Смолянка, Куликівського району, Чернігівської обл.
Смж. - Смоляж, Борзнянського району, Чернігівської обл.
Смч. - Смяч, Новгород-Сіверського району, Чернігівської обл.
Сор. - Сорокошичі, Козелецького району, Чернігівської обл.
Сос. - Соснівка, Макарівського району, Київської обл.
Сосн.- Соснівка, Житомирського району, Житомирської обл.
Срн. - Сарновичі, Коростенського району, Житомирської обл.
Ст. - Стольне, Менського району, Чернігівської обл.
Ст.Г.- Стара Гута, Середино-Будського району, Сумської обл.
Стд. - Стодоли, Ніжинського району, Чернігівської обл.
Стдн.- Студенок, Глухівського району, Сумської обл.
Ст.Р.- Стара Рудня, Щорського району, Чернігівської обл.
Стр. - Стрижівка, Коростишівського району, Житомирської обл.
Стч. - Стечанка, Чорнобильського району, Київської обл.
Схл. - Сухолуччя, Києво-Святошинського району, Київської обл.
С.Я. - Старі Яриловичі, Ріпкинського району, Чернігівської обл.
Т. - Талалаївка, Ніжинського району, Чернігівської обл.
Тер. - Терехівка, Чернігівського району, Чернігівської обл.
Тет. - Тетерівське, Іванківського району, Київської обл.
Тим. - Тимоновичі, Семенівського району, Чернігівської обл.
Трб. - Турбівка, Попільнянського району, Житомирської обл.
Тхн. - Тихоновичі, Щорського району, Чернігівської обл.
Тхр. - Тхорин, Овруцького району, Житомирської обл.
У. - Убіжичі, Ріпкинського району, Чернігівської обл.
Уз. - Уздиця, Глухівського району, Сумської обл.
Ус. - Усове, Овруцького району, Житомирської обл.
Уш. - Ушня, Менського району, Чернігівської обл.
Ушм. - Ушомир,Коростенського району, Житомирської обл.
Х. - Ховми, Борзнянського району, Чернігівської обл.
Хд. - Ходаки,Коростенського району, Житомирської обл.
Хм. - Хмільна, Києво-Святошинського району, Київської обл.
Хор. - Хоробичі, Городнянського району, Чернігівської обл.
Х.-Р. -Химо-Рябушине (нині с.Перебудова), Ніжинського району, Чернігівської обл.
Хоч. - Хочева, Іванківського району, Київської обл.
Ч. - Чапаєвка, Чорнобильського району, Київської обл.
Чп. - Чепелів, Щорського району, Чернігівської обл.
Чрв. - Червоносілка, Овруцького району, Житомирської обл.
Ш. - Шаповалівка, Борзнянського району, Чернігівської обл.
Шст. - Шестовиця, Чернігівського району, Чернігівської обл.
Ю. - Юр'ївка, Чернігівського району, Чернігівської обл.
Я. - Ябдунівка, Прилуцького району, Чернігівської обл.
Ясн. - Ясногородка, Києво-Святошинського району, Київської обл.

A

АБА́БАК, бка, мн. АБА́БКИ, ков, ч., бот. *(Boletus Scaber Fr. ex Bull).* Гриб підберезник; бабка (Ю.).

АБАКО́НЧІНА, и, ж. Зовнішне обрамлення вікна (Здр.).

АБА́РАК (М.-К.), ОБА́РОК (Тет.), рка, ч., нов. Орчик, барок.

АБАХМУ́РУВАЦЦЕ, уюсе, уєссе, недок., АБАХМУ́РИЦЦЕ, русь, риссе, док. Насуплюватися. Абахму́риу́се, йак сава́ та́йа (М.-К.).

АБГАМА́НЮВАТЬ, юю, юєш, недок., АБГАМАНІ́ЄТЬ, ню́, ни́ш, док. Обмірковувати. Вани́, зат'е́йшчики або́ ревал'уц'іоне́ри села́, абгама́н'ували,йак паста́вит' д'е́до у́ екано́м'ійі (Лкн).

АБИВА́НЄ, я, с., с.г. Дія за знач. АБИВА́Т. Ско́ро начне́м абива́н'е карто́пл'і (Кшв.).

АБИВА́Т, а́ю, а́єш, недок., АБИ́Т, аб'ю́, аб'є́ш, док., с.г. Підгортати, обгортати (про картоплю). Хади́ла у́ калго́сп карто́пл'у абива́т (Кшв.).

АБИ́РИТЬ[1], ру, риш, док. Розбагатіти (Сдн.).

АБИ́РИТЬ[2], ру, риш, док. Пізнати. Йак ти мен'іє абириу́ тут (Сдн.).

АБИ́Т див. АБИВА́Т.

АБІ́ЄЧКА́ (Вл., Г., Кпт., Кт., Лкн., М.-К., Мк., С., Тхн., Чп., Шст.), АБ'І́ЧКО (Дтв.), ОБИ́ЧКА (Дч., Сл.), ОБІ́ЄЧКА́ (Влн., Лкш.), ОБІ́ЧКА́ (Дч.), ОБ'І́ЧКО (Свд.), а, с.Луб'яний або дранковий обід сита, решета тощо.

АБІКУ́ОНЩИНА, и, ж. Віконниця (Хор.).

АБЛАГАВА́ТЬ, гу́є, недок., с.г. Залишатися під паром, не оброблятися (про землю) (С.).

А́БЛЄБ, спол. Щоб (Лч.).

АБЛІВА́ТЬ, а́ю, а́єш, недок., АБЛІ́ТЬ, абалью́, абальє́ш, док. Умивати. Наза́утра у́же маладі́х падн'іма́йут', абл'іва́йут' і тади́ у́же веду́т' йіх у ха́ту (Ю.).

АБЛІВА́ТЬСЯ, а́юся, а́єшся, недок., АБЛІ́ТЬСЯ, абальюся, абальє́шся, док.1. Умиватися. Абл'іва́т'с'а вадо́йу.

2. тільки недок. Пас. до АБЛІВА́ТЬ (Ю.).

АБЛІ́ТЬ див. АБЛІВА́ТЬ.

АБЛІ́ТЬСЯ див. АБЛІВА́ТЬСЯ.

АБЛО́ГА, и, ж., с.г. Цілина. Абло́га - що н'е во́рецца нико́л'і (Хор.).

АБНЬО́Т, а, ч., с.г. Ожеред. Сало́ма кладе́т'с'а у́ абн'о́т (Мнх.).

АБО́ЇНИ, або́їн, тільки мн., с.г. Згонини. Пасл'е́ малат'би́ астаю́т'с'а або́йіни (Г.).

АБРА́ТНА́, присл. Назад. Палажи́ абра́тна́, де вз'а́у (М.-К.).

АБРЕ́НЄЦ (Тер., Хор.), АБР'Я́ЧЕЦ (Бч.), нца, ч. Залізний обручик на маточині колеса; рихва. На ко́леса́ тре́ба нат'агт'і абр'йа́нец (Бч.).

АБРО́ЧНИ ПРА́ЗНІК, етн. Храмове свято. У нас абро́чни пра́зн'ік на Н'ікола́па (С.М.).

АБР'ЯНЕЦ див. АБРЕНЕЦ.

АБСІЕВКИ, вак, тільки мн., етн. Свято на відзначення закінчення сівби. Галава паабешчау абс'іеуки справит' (М.-К.).

АБСКРОМІТЬ, млю, міш, док. Обізвати кого-небудь образливими словами, вилаяти (Лпт.).

АБУРИНИ, рин (Грб., Кт., Дкш., М.-К., Шст., Ю.), АБУРІНИ, рін (Лпт.) тільки мн.,с.г. Те саме, що АБОЇНИ.

АБЧЕСЬКИ (С.), ОБЧЕСЬКИ (В., Зар., Тет.), а, е. Громадський. Ц'айа земл'а була обчес'ка (Зар.).

АВВИНЬ, я (М.-К.), АВИН, а (Стдн.), ч., с.г. Приміщення для просушування снопів.

АВДОДКА, и, ж., іхт. (*Cobitis barbatula*).Голець, лежень (Лпт.).

АВИН див. АВВИНЬ.

АВСТРІЙЦИ, цов, мн., бот. (*Aster L.*). Айстри (Б.-В.).

АВТОРАК (М.-К.), ВОВТОРОК, рка (Зар., Тет.), ОВТОРНІК, а (Вв.), ОВТОРОК рка, (Клв.), ч. Вівторок. Заутре[а] ауторак, йон шче не прийехау (М.-К.).

АВУТА. Вигук, яким відганяють качок (Вхв).

АВЧАРКА, и, ж.,с.г. Приміщення для овець у колгоспі; вівчарня (Дом.).

АВШУЛА (Кшв.), ВОВШУЛА (Вв.), ВУШУЛА (Дмш., Луг.), ОВШУЛА (В., Вв., Клв., Лск., М., Сос., Тет., Ушм.), ОШУЛА (Зар.), УШУЛА (Вв., Нрд., П.С., Ушм.), ШУЛА (Н.М.), и, ж. Стовп з видовбаним глибоким пазом, у який вставляються дошки, затесані колоди тощо при спорудженні стін будівлі або огорожі.

АГАНЬОК (Граб.), ОГОНЬОК (Здр.), нька, ч., бот. (*Melandryum rubrum L.*). Вогник червоний.

АГИ. Вигук, яким відганяють гусей і качок (Хоч.).

АГИСЬ (В.К., Зал.), АГИЦЬ (Зал.), ОГІСЬ (Карп.). Вигук, яким відганяють овець.

АГНИЩЕ (І., Сор.), ВИГНИЩЕ (Зар.), а, с. Вогнище, багаття.

АГУЛЕЦ, лца, ч., зменш. Вуглик. Пауз кузн'у шла, Агулец нашла. Сватаї мене кавалец, Падаруйу агулец (Зм.).

АДВОКАТКА, и, ж., нов. Жінка-адвокат (Ів.).

АДГАМАНЮВАЦЦЕ, юсь, юєсе, недок., АДГАМАНЕЦЦЕ, нюсе, нісе, док. Виходити з скрутного становища. Прийехали з району н'іемци и стали вс'іех дапрашуват'. Ну, вани ус'іе адгаман'іелис' (Жв.).

АДЕНАК, нка, мн. АДЬОНКИ, кав (Кл.), АДОНАК (Тхн., Хор.), АДЬОНАК (Лвн.), ОДЕНОК (Б.-В., Бв., Зар., К., Кд., Клв., Крм., Лск., Лч., Нрд., Рдн.-В., Тет., Ушм.), ОДЬОНОК (Лч.), нка, ч. Підстилка з хворосту, гілок і т.ін. під скиртою, стіжком, копицею сіна. Щоб с'іено не гнило, рубайут' дубц'і, ломаччє ус'аке пуд ски[і]рту пудкладайут, мостет оденка такого (К.); Када м'і із с'ела ут'екл'і, то начавал'і на лугу у адонках с'ена (Кл.).

АДЕР. Те саме, що АГИСЬ (Гл.).

АДКУЛЬ (М.К.), АТКУЛЬ (Гр., Кмр.), ОТКЕЛЬ (Пльч.), ОТКУЛЬ (Клв.), присл. Звідки. Аткул' ти вз'алас'а такайа? (Кмр.); Откел' ви мене знайете? (Пльч.).

АДЛЕЧУВАТЬ, ую, уєш, недок., АДЛЕЧИТЬ, лечу, лечиш, док. Виліковувати. Йа царечну за пйат' минут би адлечийу (Н.).

АДНАО́Р, у, ч., с.г., стар. Одноразова оранка грунту сохою (М.-К.).

АДНАО́РАНКА, и, ж., с.г., стар. Те саме, що АДНАО́Р (М.-К.).

АДО́НАК див. АДЕ́НАК.

АДТУ́ЛЬ, присл. Звідти (М.- К.).

АДЬО́НАК див. АДЕ́НАК.

АЖЕ́, спол. Або. Це йакбі́ ў ме́не д'і͡ед бўў аже́ ба́т'ко, тож у ме́не нема́ нико́го (Нд.).

АЗІ́ЕЯ (М.-К.), ОЗЕ́Я //ОЗІ́Я (В., Зар., Клв., Тет.), ОЗІ́Я (Вв., Лч., Нрд.), ї, ж. Що-небудь значне або дуже велике за своїми розмірами. Клу́н'а така́,йак аз'і͡ейа (М.-К.); От зробиў кон'у́шн'у, на́че оз'і́йу (В.).

АЗІЯ́ТКА, и, ж. Жіночий одяг типу сарафана (Стдн.).

АЗЮ́М, у, ч. Ізюм (Крм.).

А́ЗЯБ, у, ч., с.г. Зяб (Ар.).

А́ЗЬДИКИ , част. Ось, осьде, ось тут. А́з'дики[1] вана́ [хустка] л'ежи́т' (М.-К.).

АЙСТРИ́ТЬ, айстру́, а́йстриш, недок. Гострити (М.-К.).

АКАМЕ́ЛАК, лка, ч. Міра льону,що дорівнює 15 жменям. Да л'о́ну пйат' акаме́лкаў уради́ла (М.-К.).

АКАРИ́ТЬ, ру́, ри́ш, док. Зняти кору з дерева. Тре́ба бере́зу акари́т' (Ч.).

АКАЦУ́ //АКОТУ́. Вигук, яким проганяють котів (Зар.).

АКО́СТАК , тка, ч., анат., рідк. Хребет (Дмш., Х.).

АКОТУ́ див.АКАЦУ́.

АКРА́ВКА (Тер.),АКРА́ЙКА (Кув., Кт., Ю.), КРА́ЙКА (В., Вв., Зар.,Ст., Тет., Ушм.), ОКРА́ЙКА (Бр., Клв., Крл., Млн., Нжл.), и, ж. Виплетений з вовни кольоровий жіночий або чоловічий пояс для підперізування кожуха, свити чи верхньої чоловічої сорочки.

А́ЛЕ (Луг.), АЛЄ́ (Крм.), спол. Але. По́ўтора́ ро́ку пис'ма писа́ла, а́ле отв'і͡ету не получа́ла (Луг.); Ал'е́ йа́кос'його́ [спирт] перечи́шча́ли; Ал'е́ там і й дите́ї бага́то було́ (Крм.).

V АЛЕ́Й (Г.), АЛЄ́Й (М.-К.), ОЛЄ́Й (В., Вв., Зар., Клв., Дск., Мх.С., Тет., Ушм.), я, ч. Олія. Але́й би́ли ў але́йн'і (Г.).

АЛЕ́ЙНЯ, і, ж. Олійниця (Г.).

АЛЕ́ШНИК (Дмш., М.-К.), АЛЄ́ШНІК (Лпт.), ОЛЕ́ШНИК (Клв.), а, ч. Зарості вільхи; вільшняк.

АЛЄ́ див. А́ЛЕ.

АЛЄ́Й див. АЛЕ́Й.

АЛЄ́ШИНА, и, ж. Те саме, що АЛЕ́ШНИК (Лпт.).

АЛЄ́ШНІК див. АЛЕ́ШНИК.

АЛІ́ЕВКА, и, ж., церк. Лампадка (Кшв.).

АЛЯЛЯ́С, у, ч.,бот. (*Syringa L.*).Бузок (В.).

А́ЛЬБО, спол. Або (Вв., Луг., Лч., Оз., Сз.). Сто́л'н'ійе а́л'бо ко́млатнийе часи́ купл'у́; А́л'бо йа, а́л'бо ву́он (Луг.).

АЛЬО́Н, а, ч. Болотисте місце, заросле травою (Рч.).

АМА́ЛІЦА , и, (Здр.), АМ'Я́ЛИЦЯ, і (Зм.), ж., с.г. Відходи соломи після молотіння жита ціпом, з яких виготовляють кулі для покриття дахів будівель.

АМБА́Р, а, ч. Приміщення для зберігання сільськогосподарського реманенту (Н.М.).

АМШЕНИ́К (Стдн.), ЄМШЕНИ́К //ІМШЕНИ́К (М.-К.), а́, МША́НІК (Сд.), ОВША́НИК (Ст., Стд.), а, ОВШАНИ́К, а́, (Клс., Н.М.), ОМША́НІК, а, (В., Крл., М.-К.), ОМШЕНИ́К, а́ (Зг.), ч., с.г. Приміщення для зимівлі бджіл. Імшени́к пастро́йіў му́ой нові́ в е́там гаду́ (М.-К.).

АМ'Я́ЛИЦЯ див. АМА́ЛІЦА.

АМ'Я́ЛКАВАТИ, а,е. Вайлуватий, неповороткий (про людину) (Бч.).

АМ'Я́ЛЛЯ, я, с. Полова (Лвн.).

АНБА́Р, а, ч. Велике приміщення для зберігання зерна; амбар (Крск.).

АНДАРА́К, а́, ч. Спідниця з домотканого сукна. На пра́зн'ік ба́би у андарака́х хад'іл'і, йани́ біе́лийе або́ кра́сни[і]йе були́[і] (Ч.).

АНДІ́Я, ї, частіше мн. АНДІ́Ї, й, ж. Нісенітниця, дурниця. Анд'і́йі гаво́рит' (Гр.).

АНЕ́ (Крм.), А́НІ (Луг.), АНІ́ (Вс., Гл.), спол. Або. Пан'чо́хи, а́н'і чулки́; При́дане, а́н'і поса́га (Луг.).

АНКІ́Р, а, ч. Відокремлена перегородкою від основної частини хати кімната, яка переважно використовується як спальня (Б.-В.).

АНТУ́ОН, а, ч. Неміцна горілка, яку одержують в кінці перегонки (Л.).

АНЦИ́ДЛА, а, с. Вудила (Вв.).

АНЦИ́ХРИСТ, а, ч.,лайл. Шибеник, антихрист, (Б.-В.).

АНЮ́ТИНІ ГЛА́ЗКИ, бот. (*Viola tricolor*). Братки триколірні (Нжд.).

АПАРО́К (М.-К.), ОПОРО́К (В., Зар., Тет.), у, ч. Вада,гандж. Йа н'і в йа́кому ка́честв'і не бу́ў: н'і ў злад'е́йств'і, н'і ў йа́кам апаро́к'і не бу́ў (М.-К.).

АПАЧИ́НА (Здр., Лпт.), ОПАЧИ́НА (Н.М.), и, ж. Прави́льне весло.

АПАШВА́НКА, и, ж. Великий човен,зроблений з дощок (С.Я.).

АПУ́ОЗНІЧОК, чка, ч., зменш. Невелика кроква, якою укріплюється верх солом'яної покрівлі, стіжка, скирти, купи сіна. У нас с'і́ено апу́озн'ічкам трима́йецца (Ч.).

АРА́ЛА́, а, с.1. Багор (Дхв., Кл., С.Я.).

2. с.г. Маркер (Вн.).

АРАТА́Й (Бч., Дом.), АРАТА́РЬ (Хор.), ОРАТА́Й (Ів., Івн., Клв., Лч., Сд.), РАТА́Й (Бв., В., Лк., Н.М., С.В., Ст., Стдн., Шст.), я, ч., фольк. рідк. 1. Орач. Уже́ ратайе́ аб'і́едат' пайі́ехал'і (Лк.).

2. Крикливa, галаслива людина (Ст.).

АРАШНЯ́К, у́, ч., бот. (*Corylus L.*). Ліщина, горішина (Лпт.).

АРГІ́НІЯ, ї (Б.-В., Клв.), АРГІ́НЯ, і (В., Луг., Лч.), АРГО́НІЯ, ї (Вв., Крп., М.), АРГО́НЯ (Крп., Кч.), ВАРГ'І́НЯ (Крм.), і, ВЕРГО́НІЯ, ї (Ушм.), ОРДИ́НЯ, і (Тет.), ж., бот. (*Dahlia pinnata Cav.*). Жоржина.

АРЕ́ЛЯ (Дмш., Кпт., Крск., Кт.,Лвн.,Лкш.,Лтв.,М.-К.,Ось.,П.С., С., Шст.), ГОРЕ́ЛЯ (Уз.), ГУРЕ́ЛЯ (Г.), ОРЕ́ЛЯ (Бр., В., Вв., Влд., Зар., Зг., Зм., Клв., Крв., Крл., Млн., Мнх., Свд., Ст., Тет., Ушм.), РЕ́ЛЯ (Стр.), і, ж. Гойдалка. Хад'іт' калиха́цце на аре́л'у (Лкш.).

АРИМ'Я́К (Пл.), АРМ'Я́К (Бч.), а́, ч. Теплий чоловічий верхній одяг, пошитий з домотканого сукна з овечої вовни.

АРО́Л, арла́, ч., орн. Орел (Вхв., Кмр., Пл.).

АРЦА́Б, а, ч. Стовп у стіні будівлі, який не закопується в землю, а ставиться на дерев'яну підвалину (Бс.,М.).

АРЦА́БА, и, ж. Те саме, що АРЦА́Б (Б.-В., Зар., Клв.).
АСИ́ЛАК, лка, ч. Силач. Таки́ си́л'ни́ хлопец чи́ста аси́лак (Кшв.)
АСИНО́К, нка́, ч. Брусок для гострiння коси (?) (Дмш.).
АСТЕ́НЦИ, цу́ов, мн. Молоде пiр'я у малят свiйських i диких птахiв (М.-К.).
АСУВА́ЦЦЕ, а́еццe, недок., безос. Опадати (про плоди яблунi, грушi i т.iн.). В'iетер пав'iейау, дак ус'iе йаблаки асу́нулис' (М.-К.).
АСУ́ЩИК, а, ч. Невеликий окраєць хлiба (Тер.).
АТА́ВА, и, ж., с.г. Осiннє кущування посiвiв жита й пшеницi; вруна (Чп.).
АТА́ВИТЬ (Жв.), ОТА́ВИТ (Клв.), влю, виш, недок., с.г. Недбало, з пропусками косити траву.
АТА́РИЦА (С., Ст.), ОТА́РИЦА (Дмш.), и, ж., етн., стар. Майно, дароване батьками дочцi при виданнi її замiж.
АТВА́Л (Крсн., С.Я.), ОДВА́Л (Уз.), ОТВА́Л (Хор.), а, ч. Полиця плуга.
АТГО́НIНИ, нiн, тiльки мн., с.г. Залишки пiсля молотiння зернових; згонини (Здр.).
АТКЛЕ́ЗАВАТЬ, ую, уеш, недок., АТКЛЕЗА́ТЬ, а́ю, а́еш, док. Бити. Да йа шче ваз'му́ рубе́ц да атклеза́йу до́бре (С.).
АТКО́САК, ска, ч., с.г. Пропуск при косiннi трави, зернових тощо; обкiс (Кпт.).
АТКУ́ЛЬ див. АДКУ́ЛЬ.
АТО́, част. Так, атож, авжеж. - Куди́ ти йдеш на по́ле? - Ато́ (Сос.).
АТО́РА (Г., Пг., С., Чп.), АТЬО́РА (Тхн.), и, ж., с.г., нов. Подрiбнена при молотiннi солома.
АТО́С, а, ч. Отеса (Шст.).
АТПIЕ́ТУВАТЬ, ую, уеш, недок. Важко працювати (?). Ну, с'его́дн'i атп'iетувала (Шст.).
АТЬО́РА див. АТО́РА.

Б

БА́БА, и, ж., бот. (*Taraxacum officinalis*). Кульбаба (Лч., Сл.).
БА́БА ЗАЛIЕ́ЗНА (Влд.), БА́БА ЗЕЛÍЗНА (Лп.), ент. 1. Бабка. У нас ле́тайе з си́н'iми крилами́, то ба́ба зал'iезна (Влд.).
2. (*Lucanus servus*). Жук-рогач (Лп.).
БАБА́ЙКА, и, ж. 1. Стерно, кермо на баржi, плоту i т.iн.
2. Весло в човнi (Лп.).
БА́БА СКАЛАЗУ́БА, фольк. Баба-яга (Лпт.).
БА́БИНЕ ЛIЕ́ТО. 1. бот. (*Colchicum autumnale L.*). Пiзньоцвiт осiннiй (Лок., Нрд.).
2. Павутиння, яке лiтає в повiтрi теплої осенi (Лск.).
БА́БИТЬ, блю, биш, недок. Тiшити, няньчити, доглядати дiтей (Крс.).
БАБIЕ́Х, а, ч. Жмут забрудненої i злiпленої вовни на вiвцi. Ус'а́ аве́чка у́ баб'iехах, йак йейе́ стр'iгт'i (Бч.).
БА́БКА, и, ж. 1. Кiльце в косi, за допомогою якого вона скрiплюється з кiссям (I.).
2. Маточина у колесi воза (Брн., I.).

3. ятн. (*Tettigonia viridissima*). Коник (Хор.).

4. Копил (у санях) (Ушм.).

5. кул. Страва, приготовлена з картоплі (В., Зар., Тет., У.).

6. с.г. Кілька снопів жита, льону і т.ін., складених на стерні для просушування (Дмш., Крл., Лпт., Мх., С., Ю.).

7. Металева петля в одязі, на яку застібають гаплик (Свд.).

БАБУ́Р, а, ч., зоол. Пуголовок жаби. З бабу́ра жа́ба ви[І]роста́йе (Ч.).

БАВТУ́ХА, и., ж., риб. Верша (Бч.).

БАГАТЕЛЕ́ННО, присл., збільш. Дуже багато (Кд.).

БАГНЮКИ́, кушов, мн., бот. Загальна назва усіх видів їстівних грибів, крім білого гриба й боровика (Клв.).

БАГО́Н (Вв., К., Лб., Мрт., Рдн.-В.), БАГУ́Н (Лп., Лпт.), у, ч., бот. (*Ledum palustre L.*) Багно болотяне.

БАГРА́ТЕ ЛИ́СТЯ//БАДРА́ТЕ ЛИ́СТЯ. Листки, які ростуть на рослині рівно, в одному напрямку (Нжл.).

БАГУ́Н див. БАГО́Н.

БАДА́ЦЦЕ, а́юсе, а́єсе, недок. Переборювати труднощі, життєві нестатки; перебиватися (С.Д.).

БАДІ́ЙКА, и, ж. Баддя, цебро (Дд.).

БАДРА́ТЕ ЛИ́СТЯ див. БАГРА́ТЕ ЛИ́СТЯ.

БА́ДРОЧКИ, ку́ов, мн., зменш. Листочки, які ростуть на рослині рівно, в одному напрямку (Нжл.).

БА́ЗА, и, ж. 1. Колгоспний двір (В., Зар., Рт.).

2. Приміщення для зберігання зерна в колгоспі; амбар (Н.).

3. Приміщення для тварин у колгоспі. Ба́зу конча́йут ка́мену на тум миі́с'ц'і; коро́ви бу́дут в чотири ра́да́ (Рт.).

БАЗА́Р, у, ч. Майдан (Крсн.).

БАЗУ́МАНКА (Лч.), БЕЗУ́МЕНКА (Лск., Нрд.), и, ж. Дошка завтошки 50 мм.

БА́ЗЯ, і, ж., дит. Вівця (С.В.).

БА́ЙСТРИК, а, ч. Жердина для притискування і закріплення снопів чи сіна на возі (Вл.).

БАКСА́ЛКА, и, ж. Бляшана посудина для гасу тощо. Пашла́ у ла́уку з бакса́лкайу на карас'ін (Бч.).

БАЛАБА́НЧИК, а, ч., бот. (*Nuphar L.*) Глечики жовті; латаття (Влд.).

БАЛАБЕ́НИТЬ, ню, ниш, недок., ірон. Невиразно, тихо говорити (Кч.).

БАЛАЛА́ЄЧКИ, чок, мн., бот. (*Capsella Sp.*). Балабан польовий (К.).

БАЛАЛА́ЙКА, и, ж., с.г. Пропуск при оранці трактором; огріх (Зар., Клв., Млн.).

БАЛАМУ́Т, а, ч. Великий гречаний вареник, начинений товченою грушею (Бв.).

БАЛАНДА́, и́, ж., кул., знев. Страва, приготовлена з м'ятої картоплі (В., Зар., М.-К., Тет.). Зварила баланду́ на аб'їед (М.-К.).

БАЛАШІ́ТЬ, ші́в, недок., безос., с.г. Залишатися необробленою, під паром (про землю) (Тет.).

БАЛБАГА́ТЬ (Н.Бр.), БОЛБОГА́ТЬ (Млж.), тить, недок. Кричати (про індика).

БАЛДІ́КАТЬ, аю, аєш, недок. Говорити багато, беззмістовно, неістотне; базікати. Одо розбалд'ікалас' ба́ба! (К.).

БАЛЄЗНАВА́ТЬ, у́ю, у́єш, недок. Хворіти. Йа ста́ре і ча́сте бал'єзну́йу (М.-К.).

БАЛУ́КА, и, ж. Болячка. На руціе балу́ки[1] парабі[1]л'іс (Кшв.).

БАЛУ́ОННЄ, я, с. Плесо. Вигнау гусеї на балу́он'н'е (Бч.).

БАЛУ́ХА, и, ж. Пустунка. Д'іеучина - чи[1]ста балу́ха (Ст.).

БА́ЛЬКА, и, ж. 1. Дерев'яна колода, придатна для будівлі (Вв., Крм.).

2. Довга жердина колодязного журавля, яка тримається на осі і пристосована для витягування води; звід (Вв.).

БАЛЬО́К, льќа, мн. БАЛЬКИ́, ку́ов, ч. Сволок (Крм., Луг.).

БА́НИТЬ, ню, ниш, недок. 1. Багато і важко фізично працювати.

2. Бити (М.-К.).

БА́НКА (В., Лб.), БА́НЬКА (Брн., Влд., Г., Дмш., Клв., Кпт., Крсн., Ос., П.С., Рд., С., Ст., Стдн., Тет., Тхн., Хоч., Чп., Шст.), и, ж. Кільце, за допомогою якого коса скріплюється з кіссям.

БА́НКИ, нок, мн. Бульки, що утворюються в калюжах під час дощу (Луг.).

БА́НОЧКИ, чок, мн. Зменш. до БА́НКИ. Сха́пуйуца ба́ночки (Луг.).

БА́НЯ, і, ж. Посудина або пристрій для запарювання чого-небудь; запарник (Лск.).

•БАНЯ́К, а́, ч. 1. Чавунний горщик з ручкою, в якому варять картоплю тощо (Бгд., Вв., Нрд., Ушм.).

2. Велика фарфорова або скляна посудина для води, молока і т.ін. (Клв.).

БА́НЬКА[1], и, ж. Череп'яна посудина з вузькою шийкою, призначена для доставки питної води на поле (Брн., Вв., Крл., Крм., Луг., М., Ушм.).

БА́НЬКА[2] див. БА́НКА.

БАРАБА́Н, а, ч.1. Бубон (Вв., Лок., Лч., Нрд., Ушм.).

2. Склепіння печі (Крм., Луг.).

3. Дитяча іграшка, обароблена з спеціально виготовленого і надутого свинячого сечового міхура (Вв.,Ушм.).

БАРАБА́НЩИК, а, ч. Музикант, який грає на бубоні (Зар., Клв., Тет.).

БАРАБО́ЛЯ, і, ж., стар. Кормова картопля (Гбн., Свд.).

БАРАВИ[1]ЧО́К, чка́, ч., зменш. 1. Димопровід, що з'єднує грубу з піччю.

2. Горизонтально розміщений димохід на горищі хати; лежак. Баравичо́к ат ко́ми[1]на іде́, а труба́ по це́нтру іде́ (Стдн.).

БАРАДА́ (Стдн.), БОРОДА́ (Залг., Ів., Івн., Кор.), и, ж. 1. с.г. Пропущене при косінні місце; обкіс.

2. етн. Заквітчаний пучок жита, який ставлять у приміщенні з нагоди закінчення жнив і оправляння обжинків (Клв.).

3. Борода.

БАРА́Н, а́, ч., орн. (*Capella gallinago*). Бекас (В., Зар., Лпт., Пп.).

БАРАНИ́, но́в, ч., мн. Смажене кукурудзяне зерно (Бр.).

БАРАНИ́ТЬ, ню́, ни́ш, недок., с.г. 1.Боронувати великий колгоспний лан.

2. Волочити (в індивідуальному господарстві) (Ст., Шст.).

БАРА́НЧИК, а, ч. Зменш. до БАРА́Н (В., Зар., Лпт., Пп.).

БАР-БАР... (Кл., Клв.), БИР-БИР... (Влн.). Вигук, яким підкликають овець.

БАРДА́, и́, ж. Брага (Крм., Луг.).

БАРКА́Н, а́, ч. Стіна в хліві, що має вигляд паркана (Влд.).

БАРКАНИ́ЧИНА, и, ж. Дошка з баркана́ (див.). З баркани́чи н барка́н у хл'евиїе кладу́т' (Влд.).

БАРКА́ННЄ, я, с., збірн. Жердини, в яких будують хлів. Ха́ту з де́рева стро́йат', воно́ то́ўшче, а хл'уў з барка́н'н'а (Ч.).

БАРКИ́[1], ко́в, перев. мн., бот. Маточкові сережки верби в період цвітіння (Рдн.-В.).

БАРМОТА́ТЬ, ти́ть, недок. Те саме, що БАЛБАТА́ТЬ (Лвн.).

БАСУВА́ТЬ, у́ю, у́єш, недок. Співати низьким голосом або басом. С'естра́ крас'іва вит'ага́йе, а у́с'і д'еўча́та басу́йут' (Кт.).

БАТВА́, и́, ж., збірн. 1. Молоді стебла і листя буряків; ботвина.

2. Бадилля картоплі; картоплиння (Лч., Сл.).

БАТВІ́НЄ, я, с., збірн. 1. Те саме, що БАТВА́ 1.

2. Те саме, що БАТВА́ 2 (Лч., Сл.).

БАХИ́ЛИ, хи́л, мн. Великі гумові калоші, що взуваються на валянки (Бч., Клв.). Д'ієд узу́ў бахи́ли (Бч.); Узу́ў би ва́л'анки, да нема́ бахи́л (Клв.).

БАЦУ́К (К., Кшв., Ст., Тет.), БОЦУ́К (Дв., Мш.), а́, ч., зоол. (*Arvicola terrest*). Водяний щур. Бацуки́ ту́тека не во́децце (Кшв.); Тако́го бацука́ у́била вели́кого (Ст.).

БАШТА́Н, у́, ч. Колгоспний город (Вс.).

БАШТА́РКА, и, ж., с.г. Візок, пристосований для перевезення сільськогосподарських продуктів без тари; безтарка (Івн.).

БЕ́БАТИ, аю, аєш, недок., знев. Настійно повторювати те саме; бубоніти, торохтіти (Нрд.).

БЕГУ́Н, а́, ч. 1. Пристосування, за допомогою якого діти вчаться ходити (Влд., К., Рдн.-В., Ст.).

2. Триколісний дитячий візок (Вв., Ушм.).

БЕГУ́НЧИК, а, ч. Зменш. до БЕГУ́Н. Дити́на у́ бегу́нчику бйіега́йе (Влд.).

БЕГУ́ЧИ (Зар., Клв.), БИЖУ́ЧИ (Вв., Ушм.), а, е: БЕГУ́ЧА, БИЖУ́ЧА ВОДА́ — проточна вода.

БЕДА́ (Кшв.), БІДА́ (Крм., Луг., Лч.), и́, ж. Двоколісний візок на одну або дві особи; двоколка. Пойіеха́ў бедо́йу на луг (Квш.).

БЕДЗ (Кч.), БЕЗ (Бр., В., Вв., Зар., Клв., Крм., Кшв., Луг., Лч., М., Тет., Ушм., Ч.), у, ч., бот. (*Syringa L.*). Бузок.

БЕДЗИМЕНКА, и, ж., бот. (*Melandryum rubrum L.*). Вогник червоний (хатня квітка) (Кч.).

БЕ́ДРИК, а, ч., ент. (*Coccinella*). Сонечко (Вв., Крм.).

БЕЗ див. БЕДЗ.

БЕ́ЗБАШ, у, ч. Безладний галас і метушня; гармидер. Там таки́ї пуд'н'али́ бе́збаш (М.-К.).

БЕ́ЗДОРОЖ, и, ж. Негода (зимова) (В.К., Клв.). Надво́р'і така́ бе́здорож (Клв.).

БЕЗИ́МЕНКА, и, ж. Жінка, яка розлучилася з чоловіком (Сор.).

БЕ́ЗНА, и, ж. Трясовина (Лск.).

БЕЗО́ДНІЦА, и, ж. Підземне джерело (Сл.).

БЕЗСУДО́МНИ[і], а, е. Який містить у собі велику кількість чого-небудь. Л'і́ес глухи́[і], вели́[і]ки[і], безсудо́мни[і] (Клв.).

БЕЗСУДО́МНО, присл. 1. Надто багато. Безсудо́мно наро́ду було́ на база́рі (Клв.).

2. Дуже. Йа безсудо́мно дале́ко живу́ (Ст.).

БЕЗУ́МЕНКА див. БАЗУ́МАНКА.

БЕ́ЗЬМАН (Зар., Тет.), БЕ́ЗЬМИН // БЕ́ЗЬМІН (Клв.), а, ч. Ручні ваги; Безмін.

БЕКЛА́ГА, и, ж. Плоске дерев"яне барильце з двома отворами вгорі, призначене для зберігання олії (Ар.).

БЕКОТА́ТЬ, а́є, недок. Бекати (про вівцю) (Крл., М.). Ове́чки[і] беко́чут' (Крл.).

БЕ́ЛЬБУХИ, хов, тільки мн., анат. Нутрощі зарізаної тварини; тельбухи (Гбн.).

БЕ́ЛЬКА, и, ж., стар. 1. Соснова жердина завтовшки 12 см і завдовжки 610 см (Б.-В.).

2. Сволок у хаті (Кд.).

БЕЛЬЛЬО́ (Клв., У.), БИЛЬО́ (Зар.), БІЛЬО́ (В.), я́, с. Білизна. Адна́ па́ра бил'а́ аста́лас' (Зар.).

БЕ́НДЕЛЬ (Лпт., Хор.), БЕ́НЗЕЛЬ (М.-К., Хор.), я, ч. Щітка або віхоть, якими мажуть долівку хати глиною.

БЕ́НЖЕ, спол. Ніби, як (М.-К.).

БЕ́НЗЕЛЬ див. БЕ́НДЕЛЬ.

БЕРВАНЯ́КА, и, ж. Колода, очищена від кори і гілок; дереви́на. Пало́жить берван'а́ку, тод'і́ шчу́ет, а да́л'і соло́ми чи ви́шу понакида́йе (Лч.).

БЕ́РДЕЧКО, а, с., пестл., ент. (*Coccinella*). Те саме, що БЕ́ДРИК. Он бе́рдечко си́[і]ло на кв'і́етку (Кшв.).

БЕ́РЕГ, а, ч. Вінця посудини (Вв., Рдн.-В., Ст.). Нали[і]ла́ молока́ по са́м'і береги́[і] (Рдн.-В.); Нал'і[и]ла́ по́вне ведро́, аж до бе́рега (Ст.).

БЕРЕЖНИ́К, а́, ч. Лісник (Кд.).

БЕ́РЕЗ, а, ч. Береза, гілки якої ростуть угору (Гбн.).

БЕРЕ́ЗА, и, ж. Береза, гілки якої ростуть униз (Гбн.).

БЕ́РЕСТ, у, ч. Березова кора, що використовується для виготовлення дьогтю (Бв., Вв., Лч., Ушм.).

БЕРИ́-БЕРИ́... Те саме, що БАР-БАР (Дхв., Мс.).

БЕРИ́ЗКА, и, ж., бот. (*Convolvulus arvensis L.*). Повій, повійка (Нжл.)

БЕРИ[і]РИ́[і]ПА, и, ж., рідк., бот. (*Brassica napus var. esculenta D.C.*). Бруква (Кшв.).

БЕРЛАО́КИ, а, е. 1. Витрішкуватий, з випуклими очима.

2. Який має більмо (більма) на оці (Здр.).

БЕРУ́СЬ-БЕРУ́СЬ... Те саме, що БАР-БАР (Г.).

БЕР'Ю́НАК, нку, ч., бот. 1. (*Vinca*). Барвінок.

2. Стебло чорниці, брусниці і т.ін. Бруш'н'іца, чарн'іца на бери́у́нку раст'е́ (Ч.).

БЕСЕ́ДА, и, ж. Веселе, з розвагами проведення часу; гулянка (Б.-В., Кд.). Пойду́ до Петра́ на бесе́ду (Б.-В.).

БЕСКРО́ВНА МА́ТИ. Зозуля (Кч.).

БЕСПУТИЦЯ, і, ж. Те саме, що БЕЗДОРОЖ (Кпт.).

БЕЦИК, а, ч. Півкільце з кружалець кори, яке тримає на воді куль соломи (Н.-М.).

БИЖУЧА ВОДА див. БЕГУЧИ.

БИЗЬ-БИЗЬ... Те саме, що БАР-БАР (Влд.).

БИЙНИЦА, и (Рвк., Хм.), БИТНИЦЯ, і (Крс., Кч., Стр.), ж. Станок для первинної обробки конопель; бительня.

БИЙЧАК // БОЙЧАК, а, ч. Те саме, що БИЙНИЦА (Н.М.).

БИК[1] (Сос.), БІК (В., Зар., Клв., Тет.), а, ч. Молодий віл (до 3-х років), якого ще не запрягали в ярмо.

БИК[2], а, ч. Те саме, що БАРАВИ[і]ЧОК 2 (Ар.).

БИЛЯК, а, ч., бот. Отруйний гриб (Кч.).

БИЛЬО див. БЕЛЬЛЬО.

БИ[е]НДЮГА, и, ж. Розвора у возі (С.).

БИРАШКА, и, ж., дит. Вівця (П.С.).

БИР-БИР... див.БАР-БАР...

БИТА КАРТОПЛЯ. Товчена картопля для годівлі тварин (Лск.).

БИТИ, б'е, недок., Точити дерево (про шашеля). Шашел' бйе дерево (Ндр.).

БИ[і]ТКА, и, ж. 1. Назва гри у великодні свята на випробування міцності варених яєць.

2. Розбите чи надбите яйце у такій грі (Бв., Вв., Лск., Лч., С.В., Умм.).

БИТНИЦЯ див.БИЙНИЦА.

БИТОН, а, ч. Цементне кільце, що використовується у зрубі колодязя (Кч.).

БИЧ, а, ч. Батіг без пужална (Лвн.).

БИЧАТНИЦА, и (Г.), БИЧАТНИЦЯ, і (В.), ж. Жінка, яка доглядає волів.

БИЧОК[1] (Лч.), БІЧОК (Б.-В.), чка, ч., стол. Рубанок з двома ручками, яким одночасно працюють дві особи.

БИЧОК[2], чка, ч. Бич у ціпові (Стдн.).

БИШЕНИ, а, е. Скажений (про собаку) (Зар.).

БИЮРА, и, ж. Палиця, ломака. Уа'ау би бийуру да папабиу би таб'іе (Бч.).

БІ, спол. Ніби, як (Лч., Св., Сл.). Це таке б'і башмаки[і]; Грачан'іки[і] пудход'ат' б'і варен'іци (Лч.); Б'і мал'ен'киї хлопец (Сл.).

БІГАТЬ, ає, недок. Паруватися, злучатися (переважно про корів) (Бв.).

БІДА див.БЕДА.

БІК див.БИК[1].

БІЛА, а, с. 1. Полудрабок у возі (Лб.).

2. Горизонтально прикріплена до чого-небудь перекладина для вішання одягу; жердка (Мрт.).

БІЛЬО див.БЕЛЬЛЬО.

БІРУ-БІРУ... Те саме, що БАР-БАР (Мф.).

БІ[и]СТРА, и, ж. Швидка течія, бистрина в річці (Мрт.).

БІСТРИ, а, е. Спритний, меткий, моторний (Луг., Лч., Сл.). Такой ж Ца така б'істра (Луг.); Вона б'істра баба (Лч.); Зава б'істра, така, Цак агон' (Сл.).

БІЦУК //БІЧУК, а, ч. Те саме, що БИЧОК[2] (Тим.).

БІЧО́К див. БИЧО́К[1].

БІЧУ́К див. БІЦУ́К.

БІЯ́К (Д., Ушм., Хд.), БУЯ́К (Вв.), а́, ч. Те саме, що БИЧО́К[2].

БЛАГЕ́НЬКИЙ, а, е. Зменш.-пестл. до БЛАГИ́Й. Подару́йу, ду́майе пуо́п, йому́ оц'у́ соро́чку; вона́ й благе́н'ка, але́ шч'іе тро́хи поно́сит' (Бв.).

БЛАГИ́Й, а́, е́. Поганий, старий, убогий (Бв., В., Зар., Тет.).

БЛА́НКА, и, ж. Вишивка на плечах сорочки. На соро́ц'і ду́же га́рна бла́нка (Ст.).

БЛЕ́ЇТЬ див. БЛЕ́ЯТЬ.

БЛЕ́КОТ (Б.-В., Вв., Нжд., Ушм.), БЛЬО́КОТ (Карп., Лч., Сл.), у, ч., бот. (*Hyoscyamus niger L.*). Блекота чорна. Бл'о́кот кол'іс'руос, дак труйі л'іс' д'ет'і (Карп.).

БЛЕ́ЯТЬ// БЛЕ́ЇТЬ, недок. Бекати (про вівцю) (Ус.).

БЛЄСТЬ, ю, ч., рідк. Блиск (Луг.).

БЛИЖЕ́Й (Шст.), БЛИЖЕ́Й (Клв., М.-К.), присл. Ближче. Бли́жей би́ло би у Ки́йеу або́ Н'іе́жин (Шст.).

БЛИЗНА́ (Вв., Лск., Ушм.), БЛІЗНА́ (Лч.), и́, ж. Дефект у полотні, при якому нитки проходять поверх основи, не переплітаючися з пітканням.

БЛИЗНАВО́КИ (Тхн.), БЛИЗОО́КИ (Крс.), БЛІЗАВО́КІ (Ар.), БЛІЗНАВО́КІ (Мф.), а, е. Короткозорий.

БЛИЗОЗУ́РИ, а, е. Те саме, що БЛИЗНАВО́КИ (Дл.).

БЛИЗОО́КИ див. БЛИЗНАВО́КИ.

БЛИЗОРУ́КИ, а, е. Те саме, що БЛИЗНАВО́КИ (Тет.).

БЛИ́КШЕ, присл. Те саме, що БЛИ́ЖЕЙ (Крл.).

БЛИНЕ́Ц, нца́, мн. БЛИНЦИ́, цу́в, ч., кул. Млинець (Лск., Лч.),

БЛИ́СКАВКА, и, ж., орн. (*Motacilla alba L.*). Плиска, трясогузка (Зар.).

БЛІЗАВО́КІ див. БЛИЗНАВО́КИ.

БЛІЗКАО́ЧИ, а, е. Те саме, що БЛИЗНАВО́КИ (Здр.).

БЛІЗКІ́Й, а́, е́. Близький.

◊БЛІЗКІ́Й НА О́ЧІ – те саме, що БЛИЗНАБО́КИ (Квн.).

БЛІЗНА́ див. БЛИЗНА́.

БЛІЗНАВО́КІ див. БЛИЗНАВО́КИ.

БЛІЗНІЦИ́, цо́в, мн., перен. Два дерева, що ростуть з одного кореня (Лч.).

БЛО́МБА, и, ж. Пломба (Мрт.).

БЛОМБОВА́Т, у́ю, у́еш, недок. Пломбувати. Бломбова́т зу́би (Мрт.).

БЛЮДИ́ТЬ, дж́у, ди́ш, недок. Спостерігати, наглядати. Ц'і́лу ноч ходи́ла, бл'уди́ла за йім (Дмш.).

БЛЯ́Т, а, ч. Верхня частина стола (Нрд.).

БЛЯ́ТО, а, с. Те саме, що БЛЯТ (Лск.).

БЛЯ́ХА, и, ж. Бляшаний лист, на якому випікають тісто і т.ін. (Клв.).

БЛЬО́КОТ див. БЛЕ́КОТ.

БО́БКА (Зар., Клв., Тет.), БУ́БКА (В.), и, ж., нов. Спортивна блуза з металевою застібкою, переважно для підлітків і юнаків.

БОБО́НКА, и, ж., кул. Оладка, що готується з вареної чи тертої сирої картоплі; картопляник (Б.-В.).

БО́ВДУР, а, ч.1. Дощаний димар над покрівлею хати (Грб., Н.М., П.).

2. Пристрій для відведення диму з хати, який складається з лежака на горищі, отвору в стелі і комина в хаті; в комині підвішується бляха, на якій горять скіпки, що дають світло і тепло (Крл., Х.).

БОВКУ́Н[1], а́, ч. Віл, запряжений у ярмо без пари (В., Зар., Лч., Тет.).

БОВКУ́Н[2], а́, ч. Коромисло, яким носять наповнені відра на двох плечах (С.Д.).

БОВТУ́ХА, и, ж., риб. Рибальська снасть. Ри́бу ло́вет боўту́хойу (Карп.).

БОВЧ, а, ч., риб. Жердина, якою заганяють рибу в сітку; бовт (Ушм.).

БО́ГОВІ РУ́ЧКИ, бот. (*Primula officinalis*). Первоцвіт лікарський (Нжл.).

БОГОЛЮ́Б, у, ч., бот. (*Mentha arvensis L.*). Проста польова м'ята (Крл.).

БО́ДНЯ, і, ж., стар.1. Низька дерев'яна діжка, в яку складають речі домашнього вжитку, одяг і т.ін.; скриня (Бр., В., Зар., Клв., Крм., Лск., Луг., Лч., Нрд., Тет.). С клепки[і] бо́дн'у роби́ли[і] і добро́ склада́ли - пла́т'а кла́ли[і], а скрин' не було́ (Бр.).

2. Бочка з накривкою для сала, борошна і т.ін. (Бв., Вв., Клв., Крм., Лск., Ушм.).

3. Різновид вулика, зробленого з видовбаної колоди з накривкою й замком (М.-К.).

БОДЯ́К , а́, ч., бот. (*Onopordon acanthium L.*). Татарник (Крл., Нжл.).

БО́ЄЧКА (Бб.), БУ́ЄЧКА (Лб.), и, ж. Зменш.-пестл. до БО́ЙКА 2. И[і]ски[і]да́йем верше́чкі[и] ў бо́йечку (Бб.).

БО́ЖА КОРО́ВКА, ент. 1. (*Coccinella*). Те саме, що БЕ́ДРИК.

2. (*Cerambux*). Солдатик, козачок (Нрд.).

БОЖНИ́ЧКА, и, ж., зменш., стар. Прибита до стіни поличка, на якій ставили ікони (Лск.).

БО́ЙКА (Тет.), БУ́ОЙКА (Карп.), и, ж.1. Бойня. Йак коро́в' і ста́рийе, жену́т' йіх на Ки́йеў і на бо́йку (Тет.).

2. Посудина для збивання масла (Клв.). У бу́ойци би́ут' ма́сло (Карп.).

БОЙЧА́К див. БИЙЧА́К.

БОКЛА́Г, а, ч. Невелика плоска посудина для зберігання води; баклага (Тет.).

БОЛБОТА́ТЬ див. БАЛБАТА́ТЬ.

БО́ЛБУТ, а ч., бот. Бутон білої лілії. З бо́лбут'іў ги[і]ра́уки[і] розпу́куйуцца (Кшв.).

БОЛТ, а́, ч., риб. Те саме, що БОВЧ (Ушм).

БОЛЮ́КА, и, ж. Болячка. Ру́ки[і] бо́л'уки обс'і́ели[і] (Влд., К.); У йе́йге на руц'іе бол'у́ки[і] пороби́[і]ли[і]се (Влд.).

БОЛЯ́, і, ж., фольк. Хвороба, недуга. Ой чого́ ж то з ро́зи в'і́етка На вод'і завйа́ла. Дес', нав'і́ерно, мойа́ до́н'а, У бол'і́е лежа́ла (М.-К.).

БОЛЯ́ШНИК, у, ч., бот. (*Fumaria officinalis*). Рутка лікарська (Нжл.).

БО́ЛЬНИЦА, и, ж. Лікарня. Говори́ли, що, мо, то бо́л'ница бу́де (Вв.).

БОМБАРИ́К, у́, ч., бот. (*Lycium barbarum*). Повій звичайний; дереза (Вв.).

БО́РАХ, а, ч., стар., ірон. Джигун, коханець. Бо́раха ж не пайду́ шука́т' (М.-К.).

БО́РОВ, а, ч. Те саме, що БАРАВИ[і]ЧО́К 2 (Пп.).

БОРОДА́ див. БАРАДА́.

БОРОШЕ́ННИ, а, е. Борошняний. Бороше́нним мешко́м прибі́ти (Клс.).

БО́РОШЕНЬ, шня, ч. Житнє борошно грубого помолу (Мф.).

БО́РСАТ (Вв.), БО́РСАТЬ (Ушм.), аю, аєш, БРОСА́Т, а́ю, а́єш (Лч.), недок. Зав'язувати (зав'язки в постолах).

БО́РТНА ХВО́Я, стар. Дупло для бджіл, видовбане в пеньку сосни (Клв.)

БО́РТНІК, а, ч., стар. Пасічник (Лч., Сл.).

БО́РТНІЦА, и, ж., стар. Те саме, що БОРТНА́ ХВО́Я (Б.-В.).

БОРТЬ, і, ж. Дупло в дереві, в якому поселилася бджолина сім'я (Луг.)

БОРУХА́ТИСЬ, а́юся, а́єшся, недок. 1. Злегка боротися, граючись (Бв., Мрт.).

2. Битися навкулачки (Бв.).

БО́ТЯ, і, ж. Поперечна дошка в човні (Н.М.).

БОТЬ, і, ж. Невелика дощечка, якою закривається вічко в колодному вулику (Л.).

БОХАН, а, ч. Хлібина, яку перед випіканням викачують у борошні. (Бв., З., Лч., Умш.)

БОХА́НКА (Лч., Сл.), БОХО́НКА (Лск., Нрд.), БОХО́НЬКА (Лпт.), БОХУ́НКА (Клв.), БУХО́НКА (Бх.), и, ж. Те саме, що БО́ХАН.

БОЦУ́К див. БАЦУ́К.

БО́ЧКА, и, ж., стар. Весільна хлібина, що роздається усім гостям, на відміну від короваю, який ділиться лише між родичами. Шчо бо́чку роздамо́ л'у́дочкам, а карава́й та й роди́нон'ц'і (Крсл.).

БРА-БРА... Те саме, що БАР-БАР (Влн., Гбн., Св., Х.).

БРА́ВИ, а, е. Вродливий, гарний; добрий (Б.-В., Зар., Клв., Тет.).

БРАДНИ́К, а́ (Кшв.), БРА́ДНІК, а (Бч., Дом.), БРАДНИ́К, а́ (Мрт., Рдн.-В.), ч. Рибальська снасть, подібна до волока, зроблена з ниток і марлі, для ловлі риби на неглибоких місцях.

БРАДНІЧО́К, чка́, ч. Зменш.-пестл. до БРАДНИ́К (Бч., Дом.). Лав'і́л'і [рибу] н'е́вадом, тепе́р брадн'ічка́ми. Ко́жен пайма́йе себ'е́ на об'і́д (Дом.).

БРАК, у, мн. бракі́, ко́в, ч. 1. Рештки згорілого дерева, соломи і т.ін. (В., Клв., М.).

2. Гнійне виділення (Бч.). Тече́ брак, йак нари́у прарве́цца (Клв.).

БРА́НКА, и, ж. Хвороба бджіл (М.-К.).

БРАТЕ́НІК, а, ч. Син брата. Йа загамта́ла у́ по́ст'ілку мало́гӑ брат'е́н'іка і бего́м да зббрн'і (Вхв.).

БРАТИ́ХА, и, ж. Дружина брата; братова́ (Лск., Лч.).

БРАТО́К, тка́, мн. БРАТКИ́, ко́в, ч. Двоюрідний брат (Бв., Лч.).

БРА́ЧКИ, кав, тільки мн. Рогач. Ваз'ми́ бра́чки дай вит'агни гаршка́ (Сор.).

БРА́ШКИ-БРА́ШКИ ... (П.С., Свд.), БРУ́ШКИ-БРУ́ШКИ... (Ось.). Те саме, що БАР-БАР.

БРЕ́ЗКЛЕ МОЛОКО́. Молоко, що ледь почало скисати (Крм., Лск., Лч., С.В.).

БРЕ́МКАТЬ, ає, недок. Неголосно ревти, мукати (про бугая, зрідка про вола) (Ю.).

БРЕХАТ, бре́ше, недок. Гавкати (про собаку). Там своі́ хо́дет, то вуо́н [собака] не бре́ше (Крм.).

БРИЖ, а, ч. Вінця посудини (Кшв., Ч.). Налила́ малака́ па бри[і]ж (Кшв

БРИ́З. Вигук, яким відганяють овець (Вхв.).

БРИ́ЦА, и, ж. Відходи при віянні змолочених злакових культур (Зм.)

БРІ́ЦА, и, ж. Просяна солома; просянка (Шст.).

БРОДНИК див. БРАДНИ́К.

БРОСА́Т див. БО́РСАТ.

БРУД, у, ч. Борода (Клв.).

БРУДЬ, і, ж. Те саме, що БРУД (М.-К.).

БРУМКОТА́ТЬ, ко́че, недок. Те саме, що БАЛБАТА́ТЬ (Крл.).

БРУ́НЬКА, и, ж. Те саме, що БАБІЕ́Х (Лск., Нрд.).

БРУСЬ-БРУСЬ... Те саме, що БАР-БАР (Дом.).

БРУХІ́Й (Дмш.), БРУХЛІ́Й (Клв.), я́, ч., знев. Людина з великим животом; пузань, черевань.

БРУ́ШКИ-БРУ́ШКИ... див. БРА́ШКИ-БРА́ШКИ.

БУ́, невідм., дит. Корова (Брн.).

БУ́БА, и, ж., дит. Зерно гороху, квасолі, насіння і т.ін. (Бв.).

БУ́БЕХ, а, ч. Бутон; пуп'янок (Ст.).

БУ́БЕШОК, шка, ч. Зменш.-пестл. до БУ́БЕХ. Уже́ йест' бу́бешок на чорнобри́уцу (Ст.).

БУ́БКА[1], и, ж. Зерно з горіха (Нжл.).

БУ́БКА[2] див. БО́БКА.

БУБУ́ЛЬ, я, ч., стар. Безземельний селянин; наймит (Мш.).

БУГА́Й, я́, ч., ент., дит. Те саме, що БА́БА ЗАЛІЕ́ЗНА2 (Зв.).

БУГЕ́Р, гра́, ч. Горб (Р.).

БУДЯХИ́, ху́ов (Бв.), БУЯКИ́, ку́ов (Лск., Лч., Сз.), мн., бот. (*Vaccinium uliginosum L.*). Лісова ягода, лохина. -На два рубл'а́ йа́год набре́ла - буйаку́ов, че[а]рн'і́ц (Св.).

БУЕ́ЛЕЙ, присл.Більше (Гр.).

БУЄ́ЧКА див. БО́ЄЧКА.

БУЖА́ЧКА (Здр.), ВУЖА́ЧКА (В., Зар., Клв., Дпт., Рдн.-В.),

ВУЖЕ́ЧКА (К.), УЖА́ЧКА (Клв.), и, ж., бот.(*Agaricus sp.*). Вид неїстівного гриба. У нас вуже́чки[і] не йед'а́т'(К.); У л'ієс'е ў нас вужа́чки[і] йе, да йіх не йед'а́т' (Рдн.-В.).

БУЗА́НИТЬ, ню, ниш, недок. Те саме, що БА́НИТЬ (Тет., Шст.). А на лену́: л'іета́ прийде, буза́ниш, буза́ниш... (Тет.).

БУ́ЗГО́РА́К, рка, ч. Підвищене неродюче місце на полі. На бузгу́орку н'ечо́го н'е ро́д'іт'(Ч.).

БУЗИ́НА, и, ж., бот. (*Sambucus nigra L.*).Бузина чорна (Лск.).

БУЗИНА́, и́, ж. Стебла та листя гарбуза; гарбузиння (Зар.).

БУЗУВАТ, у́ю, у́еш, недок. Те саме, що БАНИТЬ (Клв.).

БУ́ЙВАЛ, а, ч. 1. Робочий віл,якого запрягають у ярмо (Нрд.). 2. Кастрований бик; віл (Лск.).

БУК//БУ[о]К, бика́, ч. Бик (Дв.).

БУ́КША, и, ж. Дерев'яна або металева втулка в колесі воза (Зар.).

БУЛА́ВКА, и, ж. Палиця пастуха (Нжл.).

БУ́ЛБОТЕНЬ, тня, ч. Говірка́, балакуча людина (Срн.).

БУ́ЛОЧКА, и, ж. Те саме, що БАРАНИ́ (Вв.).

БУ́ЛЯ, і, ж., дит. Хліб (Свд.).

БУЛЯ́БИШКА, и, мн. БУЛЯ́БКИ, бок, ж., бот. (*Nymphaea L.*). Латаття біле (Клв.).

БУ́ЛЬБА[1], и, ж.1. Картопля (Пг., Смч., Хор.).

2. Ріпа (Крм., Луг.).

БУ́ЛЬБА[2], и, ж. Скляний резервуар лампи, в який наливається гас (Нрд.).

БУЛЬБА́ННИК, у, ч. Те саме, що БАТВА́ 2 (Пг.).

БУЛЬБЕ́ЧНІК, у, ч. Те саме, що БОТВА 2 (Млж.).

БУЛЬБОТІ́ТЬ, тить, недок. Те саме, що БАЛБАТА́ТЬ (Ушм.).

БУЛЬБО́ШНІК, а, ч. Те саме, що БАТВА́ 2 (Смч.).

БУ́МКАТ, ає, недок. Ревти, мукати (про бугая, зрідка про вола) (Мрт.).

БУ́НДА, и, ж., стар. Довге плаття (переважно дитяче) (Вв., Крд., Лч., Ушм.).

БУ́НДОЧКА, и, ж., стар. Зменш.-пестл. до БУ́НДА (Вв., Крд., Лч., Ушм.

БУНТ, а, ч. Кілька низок намиста (п'ять-шість) (Бб., Д., Мрт.).

БУ́НТИК, а, ч. Зменш.-пестл. до БУНТ (Бв., Д., Мрт.).

БУ́ОДКИ, док, мн. Шпильки хвойного дерева; хвоя. Ми вчо́ра гре́бл'і бу́одки (Бч.).

БУ́ОЙКА див. БО́ЙКА.

БУ́ОК, бо́ку, ч. Бік, сторона.

◊ІТИ́ ЗА БУ́ОК - виходити заміж не в своєму селі. Іди́, ка́же, до́чко, за бу́ок за́муж (См.).

БУРАКО́ВИЩЕ, а, с. Поле, з якого викопано буряки (Лч., Сл.).

БУРА́ЧКА, и, ж. (К.), БУРАЧКИ́, ко́в, мн. (В., Зар., Тет.), бот. (*Amaranthus L.*). Щириця.

БУРА́ШНИЩЕ, а, с. Те саме, що БУРАКО́ВИЩЕ (Крм.).

БУРДА́, и́, ж. Вижимки з сім'я конопель або з маку, якими начиняють вареники та пиріжки (Лск.).

БУРДЮ́Г, а́, ч.1. Торба з мішковини, в яку насипають овес, січку тощо для годівлі коней (Мк.).

2. мол. Торбинка, в які́й носять їжу на поле (Свд.).

БУРЕ́ЧА, и, ж. Велика буря (Стдн.).

БУ́РИТИСЕ, иццє, недок. Руйнуватися (про будівлю). Ха́та мойа́ у́же бу́риццє (К.).

БУ́РКАЛКА, и, ж. Дитяча забавка у вигляді нанизаної на нитку виваренoї кісточки з свинячої ноги, яка при розгойдуванні утворює звуки (Бв., Лч.).

БУ́РМОТА́Т, ти́т, недок. Те саме, що БАЛБАТА́ТЬ (Гл.).

БУ́РМУС (С.В.), БУ́РНО́С (Бб., Кд., Клв., Пт.), БУ́РНУС (Млн.), а, ч., стар. Просторий, подібний до піджака зимовий жіночий одяг з фабричного сукна.

БУРОЛО́М[1], у, ч. Хмиз (Нрд., Ушм.).

БУРОЛО́М[2], а, ч., спец. Робітник, який бурить камінь (Вв.).

БУРТАВА́ТЬ[1] (Гр.), БУРТОВА́ТЬ// БУРТУВА́ТЬ (В., Зар.), у́є, у́єм, недок., с.г. Складати в бурти (картоплю, буряки тощо). На́ша брига́да буртова́ла бурти́ у́ двари́ (Зар.).

БУРТАВА́ТЬ[2], у́ю, у́еш, недок. Робити заглиблення (пази) для дощок у авшу́лах (див.) (М.).

БУРУ́Н, а́, ч. Снігопад з вітром; буран (Крск.).

БУРЧА́ТЬ, чи́ть, недок. Мурчати, муркотати (про кота) (Лпт.).

БУ́СЕЛ, сла, ч., орн. (*Grus grus L.*). Журавель (Рдн.-В.).

БУТИ́ЛКА, и, ж. Пляшка (Б.-В.).

БУ́ТИЛЬ, тля, ч. Те саме, що БАНЬКА[1] (Плс.).

БУ́ТЛІК, а, ч. Те саме, що БУ́ЛЬБА[2] (Лск.).

БУТО́К, тка́, ч. Острів (Ар.).

БУТОЛО́М, а, ч. Робітник, який дробить каміння (Вв., Ушм.).

БУТО́ЧОК, чка, ч. Зменш. до БУТО́К (Ар.).

БУ́ХАЛО, а, с. Бубон з брязкальцями (В., Зар., Карп., Кч., М., Нжл. Сос., Ст., Тет., Ушм.).

БУ́ХАЛЩИК, а, ч. Гравець на бубні (Зар., Тет.).

БУХО́НИ[1], а, е. Добре випечений, пишний (про хліб та інші вироби з борошна) (Карп., Кшв., Ст.). Га́рни[і]йе пампу́шки[і], бухо́нийе (Кшв.).

БУХО́НКА див. БОХА́НКА.

БУЧО́К, чка́, ч. Вулик (Ар., Гн.).

БУ́ШЕЛЬ, шля, ч., орн. (*Ciconia alba*). Чорногуз, бусол (Тет.).

БУЯ́К[1] див. БІЯ́К.

БУЯ́К[2], а́, ч. Молоток, яким наковують камінь у млині (Вв., Лок.).

БУЯКИ́ див. БУДЯХИ́.

БУЯ́Ч (В., Зар.), БУЯ́Ш (Бв.), а́, ч. Яр, порослий лісом, чагарником; байрак. Ой, не шуми́, ду́бе, зеле́ний буйа́ше (Бв.).

БЯРЕЗАВІ́К, у́, ч. Квас, приготовлений з березового соку. А зап'іва́л'і б'арезав'іко́м (Крм.).

В

ВАБИГО́НЮ (Г., П.С., Пг., Р., С., Стдн., Тхн., Чп.), ВАБІГО́НЮ (Ось.), ВАБІГУ́НЬ (Лтв.), ВАГО́НЮ (Вд., Ст.), ВОБИГО́НЮ (Уз.), ВОБІГО́Н (Крск.), ВОГО́НЮ (Влн., Гбн., Зг., Крл., Нжл., Пльч.), присл., с.г. Спосіб оранки земельної ділянки від країв до середини.

ВА́БИТЬ, бить, недок. Вити (про собаку, вовка) (Зар., Тет.).

ВАБІГО́НЮ див. ВАБИГО́НЮ.

ВАБІГУ́НЬ див. ВАБИГО́НЮ.

ВАВНЯ́НКА (М.-К.), ВОВНЯ́НКА (В., Вв., Зар., Тет., Ушм.), и, ж. 1. бот. (*Lactarium torminosum*). Неїстівний гриб, подібний до рижика (В., Вв., Зар., Тет., Ушм.).

2. перен. Несмілива, незграбна, повільна у рухах людина (Вв., М.-К., Ушм.). Не мо́же тава́ришит с тако́йу ваун'а́нкайу (М.-К.).

ВАВО́Й, я, ч. Валок у ткацькому верстаті, на який намотується основа; навій. Ваво́й - с'е па́лка с пакат'бл́ам'і; Па́р'ат да су́шат' [основу], а тади́ нав'і́евайут' на ваво́й (Крпв.).

ВАВЧО́К[1] (М.-К.), ВОВЧО́К (Вв., Клв., Лск., М.-К.), чка́, ч. Дзиґа (Клв., Лск., М.-К.).

ВАВЧО́К[2], чка́, ч., бот. (*Ceratocephalus*). Реп'ях (Вв., Кл., Нжл., Ушм.).

ВАГАНИ́, но́в, тільки мн. Триніжки (Н.М.).

ВАГАНО́К, нка́, ч., зменш. Маленькі ночви (Кч.).

ВАГО́НКА, и, ж. Вагонетка. Там прохо́д буў і ваго́нки[1] стойа́ли (Вв.).

ВАГО́НЮ див. ВАБИГО́НЮ.

ВА́ДЄНЬ, дня, ч., ент. Великий гедзь; овід (Мх.С.).

ВАДЯ́НКА (Лкн., Тер., Ю.), ВОДЯ́НКА (Дд.), и, ж., стар. Діжка для води.

ВАЖНА́, но́ї, ж. Вагітна (про жінку) (Клв., Мрт., С.В., Тет.).

ВАЖНЕ́ШНИЙ, а, е, стар. Святковий, неробочий (день). Шчо с'ого́дн'і важне́шний ден', нел'га́ ў по́л'і рабо́тат' (М.-К.).

ВАЗА́НЬЄ (Дск.), В'ЯЗА́НЬЄ (Крм., Дуг.), я, с., буд. Скріплені чотирикутником дерев'яні балки, які кладуться поверх ушу́л (див.).

ВАЗВИ́Ш, прийм. Понад, зверх. Йе́сл'і план випал'н'а́йем, то три́ста рубл'е́й, а йе́сл'і вазви́ш пла́на, дек /одержуємо/ с'емсо́т рубл'е́й за центн'е́р /коноплель/ (Г.).

ВАЗЕ́ЛЬ (Лч.), В'ЯЗЕ́ЛЬ (Сд.), ю, ч., бот. (*Coronilla Varia L.*). В'язіль різнобарвний. Накос'і́ў ваз'ел'у́ (Лч.).

ВАЙТЯ́ТЬ, а́ю, я́єш, док. Висловити незадоволення з приводу чогонебудь; обуритися. Йа прийшла́ таб'і́е вайт'а́т' (Бч.).

ВА́КАН, а, ч., с.г., стар. Ділянка землі площею 5-12 га (М.-К.).

ВАКА́НЕЦ (Клв.), нца, ВАКА́НЕЦЬ (Зар., Тет.), нця, ч., с.г. Необроблювана певний час ділянка землі; толока.

ВАКАНЦУВА́Т, цу́є (Клв.), ВАКАНЦЮВА́ТЬ, цює (Зар., Тет.), недок., с.г. Залишатися під паром, не оброблятися (про землю).

ВАКАРА́Т, присл. Якраз. Вакара́т, ну, вакара́т пришло́с' (М.-К.).

ВАКЕ́ННІЦА, и, ж., рідк. Віконниця (М.-К.).

ВАКНО́[1], а́, с. Заболочена частина річки. Вакно́ - така́ грав' у р'і́ечки[1] (Кшв.).

ВАКНО́[2], а́, с. Вікно. А йаблун'а ста́ла перед вакно́м (І.).

ВАКУВА́ТИСЬ, у́ється, недок. Бути невикористаним, незайнятим (про приміщення, землю і т.ін.).Ваку́йец'а земл'а́ (С.В.).

ВАЛА́. Вигук, яким відганяють корів (Вн., Мф.).

ВА́ЛАШНИК, а, ч. Кастратор тварин (Г.).

ВАЛО́ВСЬКИ, а, е. Волоський. Вало́ўс'ки ар'і́ех (М.-К.).

ВАЛО́ДАТЬ, аю, аєш, недок. Бути спроможним що-небудь робити. Оц'а́ рука́ не вало́дайе (Л.).

ВАЛО́КА (М.-К.), ВОЛО́КА (В.), и, ж., стар. Вузька смуга орної землі.

ВАРАЖБІ́ЕЙ, я, ч., стар. Ворожбит. Каза́ла, ў го́рад'і варажи́ла, і, каза́ла, сказа́ў варажб'і́ей, йак йест' і йак бу́де (М.-К.).

ВАРАПА́НІК, а, ч. Хліб, випечений із змішаного, недоброякісного, переважно різних сортів борошна (Лпт.).

ВАРАТИ́ЛО (Дмш.), ВОРОТИ́ЛО (Влд., Зар., Клв., Дск., С.В., Тет.), а, с. Те саме, що ВАВО́Й. Вороти́ло-пра́жа, нама́туйец'а; йедне́ і дру́ге вороти́ло (С.В.).

ВАРАТО́К, тка́, ч. Витушка (Г.).

ВАРГО́ЛІЯ, ї, ж., бот. (*Dahlia pinnata Cav.*). Жоржина (Ст.).

ВАРҐІНЯ див. АРҐІНІЯ.

ВАРҐУЛЯ, і, ж. Гуля (переважно на голові) (Бч., Клв.). Так удариў, шчо набиў варґул'у (Клв.).

ВАРЕЙКА[1] (Влн., Бхв., Кшв., Мк., Нжл.), ВЕРЕЙКА (Зг., Кд., Крл., Крц., Кт., Свд., Смж., Ч.), и, ж. Велика, сплетена з лози корзина з двома ручками для перенесення городини, торфу і т.ін. Тайа верейка н'е палатана, ў с'іенцах л'ежиіт'(Ч.).

ВАРЕЙКА[2], и, ж. Великий горщик (Б., Вв., Карп.).

ВАРИВО, а, с. Квашена капуста, буряки і т.ін.; квашенина (Мрт.).

ВАРИЙКА[1], и, ж. Перекладина, за допомогою якої закриваються ворота (Нрд.).

ВАРИЙКА[2] (Клв.), ВАРИЛКА (Лск., Нрд.), и, ж., нов. 1. Приміщення, в якому готують корм для колгоспних тварин (Клв.),

2. Горщик, у якому варять їжу (Б.-В., Клв.).

ВАРИЛКА див. ВАРИЙКА[2] 1.

ВАРОВИЙ: ВАРОВА ДІЖКА. Діжка для квашення городини (М.).

ВАРОВНИЙ: ВАРОВНА ДІЖКА. Те саме, що ВАРОВИЙ (Тет.).

ВАРЦАБИ, присл. Спосіб будування хати, при якому пазовані стовпи не закопують у землю, а ставлять на дерев'яні підвалини (Бр., Нжл.).

ВАСАЖ (Бв., Луг., Ушм.), ВОСАЖ (Вв.), ОСАЖ (Лч.), а, ч. Ящик, який припасовується на возі для зручності перевезення пасажирів.

ВАСАЖОК, жка, ч. Зменш. до ВАСАЖ (Бв., Луг., Ушм.).

ВАСЄЛІЦА, и (Лч.), ВЕСЕЛИЦЯ, і (Крл.), ВЕСЕЛІЦА (Лпн.), ВИСЕЛИЦА (Лп.), й, ж. Райдуга, веселка.

ВАСЬМИГРИВЕНИК, а, ч., стар. Монета вартістю 20 коп. (М.-К.).

ВАТАШНИК, а, ч. Куртка, стьобана на ваті; ватник. Носили зимойу кажухи, неваташники, а кажушки (Г.).

ВАЦ-ВАЦ... (Ар., С.), ВАЦЬ-ВАЦЬ... (Мф., Пльч.), ВЕЦ-ВЕЦ... (Врт., Нрд.), ВЕЦЬ-ВЕЦЬ... (Крц.). Вигук, яким підкликають свиней.

ВБУЧУВАТЬ, ую, уеш, недок., ВБУТІТЬ, вбучу, вбутиш, док. Ставати міцнішим, дужчим (про людину). Ти шче не доросла: шче не виросла, не вбут'іла шче (Зм.).

ВГРАЗНИТЬ, ню, ниш, док. 1. Роз'ятрити рану.

2. Торкнутися болючого місця (Бв.).

ВЕЖА, і, ж., стар. В'язниця, в якій відбували покарання за незначну провину (Зар., Клв.).

ВЕЗТІ (Ю.), ВЄЗТЬ (Мх.С.), зу, зеш, недок. Везти.

ВЕЛИКА КОСТОЧКА, анат. Кадик (Нрд.).

ВЕЛИКЕННИЙ, а, е, збільш. Дуже великий; величезний. Великенна клун'а (П.С.).

ВЕЛІН (М.), ВЕЛЮН (Ушм.), ВЕЛЬОН (Кд.), а, ч. Фата.

ВЕЛЮН див. ВЕЛІН.

ВЕЛЬМО (Лск.), ВЕЛЬМО (Луг.), присл. Вельми, дуже. Сам здорови вел'мо (Лск.); В'ел'мо просила його (Луг.).

ВЕЛЬОН див. ВЕЛІН.

ВЕРБА, и, ж. Верба. Давай осо ў пана зр'іжем вербу, і зрізали таки вербу (Брг.).

ВЕРБОЛО́ЗНИК, у, ч. Місце, заросле верболозом (Лск.).

ВЕ́РГАТ[1], аю, аєш, недок. Блювати (Луг.).

ВЕ́РГАТ[2], аю, аєш (Вв.), ВЕРГА́ТЬ, а́ю, а́єш (Ушм.), недок. Брикати задніми ногами під час доїння (про корову).

ВЕРГО́НІЯ див. АРГІ́НІЯ.

ВЕРЕБЕ́Й, б'я́ (Вл., Влн., Г., Грб., Грн., Дмш., Др., Дяг., Зг., Здр., Зм., Клв., Кпт., Крск., Крсл., Лб., Лкн., Лкш., Лск., Лтв., Мк., Мих., Н., Ось., Пльч., П.С., Р., С., Свд., Сос., Ст., Тет., Тхн., Уз., Чп., Шст.), ВЕРЕБЕ́Ц, бця́ (Грн.), ВЄРАБЄ́Й (Лпт.), ВИРИБЕ́Й (Крц.), ВОРОБЕ́Й (В., Вр., Зар., Івн., С.В.), ГОРОБЕ́Й (Зар., Тет.), ОРИБЕ́Й (Х.), б'я́, ч. 1. Горобець.

2. Будь-яка дрібна пташка (ластівка, коноплянка, синиця, соловей, коршак і т.ін.).

ВЕРЕБЕ́ЙКО (Мрт.), ГОРОБЕ́ЙКО (Тет.), а, ч. Зменш. до ВЕРЕБЕ́Й.

ВЕРЕБЕ́Ц див. ВЕРЕБЕ́Й.

ВЕРЕБ'ЄНЯ́ //ВЕРЕБ'ЯНЯ́ (М.-К.), ВЕРОБ'ЄНЯ́ (В.), ГОРОБ'ЄНЯ́ (Зар., Тет.), няти, с. Горобеня.

ВЕРЕБИ́НА (Зар.), ОРАБИ́НА (Клв.), ОРАБІ́НА (Сл.), РАБІ́НА (Лч.), РЕБИ́НА (Сос.), и, ж., бот. (*Sorbus Aucuparia L.*). Горобина.

ВЕРЕБ'ЯНЯ́ див. ВЕРЕБ'ЄНЯ́.

ВЕРЕ́ЙКА див. ВАРЕ́ЙКА[1].

ВЕРЕ́НИЦА, и, ж. Засув на дверях чи воротах. Тата́рка привеза́ла кон'а́ і сама́ открива́йе вере́ници (Бв.).

ВЕРЕСОВИ́ ГРИБ, бот. Гриб, що росте серед вересу (Лск., Нрд.).

ВЕ́РЕТЕНЬ, тня, ч. Веретено (Пльч.).

ВЕРЛОО́КИ, а, е. Той, що дивиться з-під лоба (Клв.).

ВЕРОБ'ЄНЯ́ див. ВЕРЕБ'ЄНЯ́.

ВЕРСА́ТЬ, а́ю, а́єш, недок. Мішати, копирсати. У заво́д'і верса́ў воду́; Верса́йе дро́ва о́жагом (С.).

ВЕРСТА́ТЬ, і, ж., техн. Ткацький верстат (Вар., Зар., Клв., Пльч., Т.).

ВЕРТЕ́ЛИЦЯ, і, ж. Снігопад з вітром; завірюха (Зал.).

ВЕРТУ́Н, а́, частіше мн. ВЕРТУНИ́, нів, ч. Пиріг з маком чи повидлом (С.В.).

ВЕРТУ́ШКА, и, ж., текст. Те саме, що ВАРАТО́К (І.).

ВЕРХ, у, ч. Отвір у верхній частині димоходу для виходу диму з печі. Ід'і́ закри́ї верх (Тер.).

ВЕРХНЯ́К (В., Зар., Тет.), ВЕРШНЯ́К (К., Карп., Л., Стдн.), а́, ч. 1. Верхній горизонтальний брусок у віконній коробці.

2. Верхній горизонтальний брусок у дверній коробці (Бв., Клв., Стдн.).

3. Верхній горизонтальний брус у ярмі (Карп.).

ВЕРХОВЕ́Ц, вца́, ч. 1. Вершник.

2. Людина, яка складає сіно, солому тощо в скирти, стіжки (Ст.).

ВЕРЧ, а́, ч. 1. Згорток кори дерева певної породи, з якого роблять постоли (Вн., Ушм.). Змота́ў ко́ру на верча́ (Ушм.).

2. Весільна шишка. Пото́м перевйазу́йут' свати́ў б'і́лими рушника́ми, ло́жат' на тарілку верчи́ і виклика́йут радни́х, сос'і́доў, а за ці́йі верчи́ кидайут' гро́ши молоди́ї і молодо́му (Крл.).

3. Круглої форми віхоть з лози, вживаний для витирання бруду на підлозі тощо. Крут'е чалавІек верч, да муост шаруйе (Карп.).

ВЕРШАНКА, и, ж., іхт. (*Alburnus alburnus L.*). Риба верховодка (Нрд.).

ВЕРШНЯК див. ВЕРХНЯК.

ВЕСА, сив, тільки мн. Ваги (Тет.).

ВЕСЕЛИЦЯ див. ВАСЕЛІЦА.

ВЕСЕЛІЦА див. ВАСЕЛІЦА.

ВЕСЕЛУХА (Вр., В., Грн., Зар., Клв., Тет.), ВЕСЕЛУХА (Лп., Луг.), и, ж. Те саме, що ВАСЕЛІЦА.

ВЕСЛО, а, с. В'язка, низка будь-яких однорідних предметів (Сел.).

ВЕТКИ[1], ков, тільки мн. Тонша, колоскова частина снопа (К.).

ВЕХА[1], и, (Вв., Ушм.), ВЕХА, и (Карп.), ж. 1. бот. (*Viscum album L.*). Омела. Веха рост'е на берез'е (Карп.).

ВЕХА[2], и, ж., стар. Сторожова вишка, з якої подавався сигнальний знак про небезпеку (Ушм.).

ВЕЦ-ВЕЦ... див. ВАЦ-ВАЦ.

ВЕЦЬ-ВЕЦЬ... див. ВАЦ-ВАЦ.

ВЕЧКА-ВЕЧКА... Вигук, яким підкликають овець (Мш.).

ВЕЧОР, а, ч. Невелике весілля, яке справляють переважно протягом однієї доби (Лч., Сл.).

ВЕЧОРИНКА, и, ж. Те саме, що ВЕЧОР (Вв., Ушм.).

ВЕЧУОРКИ (Клв.), ВЕЧУРКИ (Дом.), рак, тільки мн., етн. Вечорниці. Гул'ала на вечурках (Дом.).

ВЕЯТЬ, вее, недок. Те саме, що ВАБИТЬ (Вн.).

ВЕЗТЬ див. ВЕЗТІ.

В'ЕЙКА (В., Зар., Клв., Крм., Сл., Тет., Ушм.), ВЕЙКА (Лч.), и, ж., Вія.

В'ЕЛЦЕ (Бр.), ВИЛЦЕ (Кмв.), В'ІЕЛЦЕ (Клв.), ВИОЛЦЕ (Б.-В.), ЙОЛЦЕ (Квн.), а, с., етн. Гільце. І пуст'ат' /дівчата на Івана Купала/ тейе вйелце, куди такі[1] попливе(Бр.); Вс'і дйуки йдут, йолца ламайут; І йолци кидайут на хату молодого (Квн.).

ВЕЛЬМО див. ВЕЛЬМО.

В'ЕНА (Лпт.), В'ЕНО (Клв., Лб.), ВИЕНО (Ст.), ВІЕНА (Г., Лпт., Ст.) ВІЕНО (Дяг., Стд., Чп.), ВІНО (Крск., Тхн., Х.), В'ІЕНА (Ст.), а, с. Придане; віно. Сватаї у мене дачку, дам таб'і в'іна три стаги с'іна (Тхн.).

В'ЕНЦЕ, а, с. Нижня частина шийки глечика; вінця. Налила молока по вйенце (Рдн.-В.).

ВЕРАБЕЙ див. ВЕРЕБЕЙ.

ВЕРЦЬОЛКА, и, ж., іхт. Плітка. Вод'іцца карас', п'ечкур'і, в'ерц'одк'і (Смч.).

ВЕСЕЛУХА див. ВЕСЕЛУХА.

ВЕСЕЛЬЧУК, а, ч., орн. Журавель (Сз.).

ВЕСЬОЛКА // ОСЬОЛКА, и, ж. Те саме, що ВАСЕЛІЦА (Сл.).

В'ЕТКА, и, ж. Гроно, китиця (ягід, дрібних плодів, квітів тощо) (Вв., Укм.).

ВЄТРАЧО́К (Гл., Д.Л.), ВИ[1]ТРАЧО́К (Луг.), ВІТРАЧО́К (Крм.), чка́, ч. 1. Прилад, на який намотується пряжа з цівки або веретена для просушування.

2. Те саме, що ВАРАТО́К.

ВЄТЬ (Кмр.), ВИТЬ (Зар., Тет.), ВІТЬ (В.), в'ю, в'єш, недок. Плести, сукати.

ВЄ́ЧКО, а, с. Луб'яний або дранковий обід сита, решета (Пльч.).

ВЄ́ЧНА, ної, ж. Стара діва (Лч.).

ВЄ́ЧНИЙ, ного, ч. Старий холостяк (Лч.).

ВЗАГО́Н (С.В.), ВЗАГУ́ОН (Д.), присл., с.г. Спосіб оранки земельної ділянки від середини до країв.

ВИБИВА́ТЬ КО́ЛОС, с.г. Починати колоситися, викидати колос (про злакові рослини) (Влн., Дмш., Зг.). Жи́то росте́, вибива́йе ко́лос (Зг.).

ВИ́БИ[1]ХАЦЄ, аюсе, аєссе (Влд.), ВИ́БУХАТЬСЯ, аюся, аєшся (Вв., Ушм.), док. Виростати, ставати вищим на зріст. Дит'а́ за год так ви́бухалос' , що не зна́йу (Вв.); Одо́ хло́пец ви́би[1]хаусе, йаки́[1] здоро́ви[1] (Влд.).

ВИВАРА́ЧУВАТЬ, ую, уєш, недок., ВИ́ВЕРНУТЬ, ну, неш, док. Утримувати з кого-небудь якусь суму; вираховувати (Шст.).

ВИ́[1]ВОД, а, ч. Цегляний димар над дахом хати (Крл., Кч.).

ВИГАНИ́ див. ВАГАНИ́[2].

ВИ́ГЛЯДИ, дов, тільки мн., етн. Оглядини, розглядини (Бр., Кд., Кч., Ушм.). Пойі́хау [батько] у ви́гл'ади (Ушм.).

ВИГЛУ́ПЛЄВАТЬ, юю, юєш, недок., ВИ́ГЛУПИТЬ, плю, пиш, док. Витолочувати, вибивати що-небудь. Там [корови] усе́ по́ле ви́глупили (С.Д.).

ВИ́ГНИЩЕ див. АГНИ́ЩЕ.

ВИ́ГОДОВАНИЦЯ (Нжл.), ВІГОДОВАНИЦЯ (Вв., Нжл.), і, ж. Жін. до ВІГОДОВАНИК.

ВИГУ́КУВАТ, ую, уєш, недок., ВИ́ГУКАТ, аю, аєш, док. Виклика́ти, просити вийти до кого-небудь. Вигу́куйе па́рен' д'і́уку, не го́лосом - сви́стом (Н.).

ВИДА́ННЄЙКА, а, с., зменш.-пестл. Побачення. А дружи́начка майа́, аста́н'н'ейе вида́н'н'ейка, пасл'і́едн'і раз с табо́йу йа (М.-К.).

ВИДЕРА́ТЬ НОВИНУ́, с.г. Піднімати, розорювати цілину (З.).

ВИДУ́Н, у́, ч., бот. 1. (*Papaver rhoeas L.*). Один з видів маку, зерна якого при достиганні висипаються крізь отвори під вінчиком головки (К., Лч., Сд., Ст.). У горо́д'і у нас бага́то ви[1]дуну́ росте́ (К.).

2. (*Linum usitatissimum var. humile*). Льон-стрибунець, головки якого при достиганні тріскаються і гублять зерна (Клв.).

ВИ́ЕНО див. В'ЄНА́.

ВИ́КАРПАТЬ див. ВИКО́РПАВАТЬ.

ВИКА́ТУВАТ, ую, уєш, недок., ВИ́КАТАТ, аю, аєш, док. Кастрували (про тварин) (Крм., Луг.).

ВИКІЧО́ВАВАТЬ, ую, уєш, недок., ВИ́КІЧАВАТЬ, ую, уєш, док. Виривати з корінням; викорчовувати. Оце́ у́же начина́ли кул'ба́бу вик'і́чо́ват' (Крсд.).

ВИКО́РПАВАТЬ, ую, уєш, недок., ВИ́КАРПАТЬ, аю, аєш, док. Викопувати (Лкш.).

ВИ́ЛА, вил, тільки мн. Рогач (Кпт., Н.М.). А це ж таб'і́, нев'і́єстка, ви́ла й качерга́, а мен'і да пе́чі не черга́ (Кпт.).

ВИ́ЛАЧНИК (М.-К.), ВИЛИ́ШНИК (Тет.), ВИЛО́ЧНИК (В., Дом., Клв., Тет.), ВИЛО́ЧНІК (Лч., Сл.), ВИЛО́ШНИК (Бв., Бр., В., Вв., Гбн., Д., Зар., Кд., Крв., Крл., Кч., Лск., М., Мк., Млн., Нжл., Нрд., Ось., С.В., С.Д., Ст., Стдн., Уз., Ушм., Хд., Чп., Шст.), ВІЛО́ШНИК (Грн., Івн., Крм., Луг.), а, ч.1. Те саме, що ВИ́ЛА (Бв., Бр., В., Вв., Гбн., Д., Дом., Зар., Кд., Крв., Крл., Лск., М., Мк., Млн., Нжл., Нрд., С.В., Тет., Уз., Ушм., Хд.).

2. Держак рогача; рогачилно (Бв., Клв., Крм., Кч., Луг., М.-К., Ось., Ст., Стдн., Чп., Шст.).

3. Держак вил (С.Д.).

ВИ́ЛКА (Бв., Врт., Гбн., Дд., Зг., Зм., Крц., Кч., Нжл., Ст., Стр., Х.), ВИ́ЛКИ (Вв., Вл., Влн., Грн., Дмш., Крск., Кт., Лкн., Ось., П.С., Р., Св.,Смж.,Ст.,Стдн.,Уз.,Ушм.,Чп.), ВІЛКА (Крм., Луг.), ВІЛКІ (Лч., Сл., Смч., Хор.), лок, тільки мн. Те саме, що ВИ́ЛА.

ВИЛО́ЧНИК див. ВИ́ЛАЧНИК.

ВИЛО́ЧНІК див. ВИ́ЛАЧНИК.

ВИЛО́ШНИКИ, ков, тільки мн. Куток у хаті, де стоять рогачі й кочерги (Бв.).

ВИ́ЛО́ШНИК див. ВИ́ЛАЧНИК.

ВИЛУПА́ТИ (Зар.), ВИЛУПКА́ТИ (Клв.), а, е. Витрішкуватий, з випуклими очима.

ВИ́ЛЦЕ див. В'Е́ЛЦЕ.

ВИЛЮДНЮВАТЬ, юю, юеш, недок., ВИ́ЛЮДНІТЬ, ію, ієш, док. 1. Мужніти, ставати дорослим тощо.

2. Одужувати після хвороби (Бв., Луг.).

ВИЛЯЧА́ТЬ, а́ю, а́єш, недок., ВИ́ЛЯЧИТЬ, чу, чиш, док. Те саме, що ВИКАТУВАТ (Лч.).

ВИЛЬГО́ТА (В., Зар., Клв., Тет.), ВІЛЬГО́ТА (Ш.), и, ж. Пільга.

ВИЛЬХА́ (Зар.), ИЛЬХА́ (Тет.), ОЛЬХА́ (В., Клв.), и́, ж., бот. (*Alnus glutinosa (L.) Gaertn*). Вільха клейка.

ВИМЕРХУВАТЬ, ую, уєш, недок., ВИ́МЕРХАТЬ, аю, аєш, док. Виснажувати, знесилювати (В., Зар., Оз., Тет.). Та х'і́ба́ ж ти ора́тимеш, йак так гнат' воли́ бу́деш; ти ж йіх ви́мерхайіш по́ки дойі́деш (Оз.).

ВИМЕ́РХУВАЩЦА, уюса, уюсcе, недок., ВИ́МЕРХАЩЦА, аюс., аєсе, док. Виснажуватися, знесилюватися (В., Зар., Оз., Тет.).

ВИМОВЛЯ́ТЬ, я́ю, я́єш, недок., ВИ́МОВИТЬ, влю, виш, док. Домовлятися з ким-небудь(про оплату, вартість і т.ін.). А йа свиту ви́мовиў соб'і́е, ша́пку ви́мовиў... Побуў йа пе́рши год у його́, ви́мовиў соб'іе шапку та чо́боти, бо чел'а́дником буў (См.).

ВИ́ННИЦА, и (Дмш.), ВИ́ННИЦЯ, і (В., Зар., Тет.), ж. Той, хто провинився.

ВИНОПО́ЛЬКА, и, ж., стар. Шинок, монопольна (В., Зар., Тет.).

ВИ́ПАЦКАНИ, а, е. Вимазаний, забруднений. Ох, дит'а́ ви́пацкане (К.).

ВИПИВА́ТЬ, а́є, недок., ВИ́ПИТЬ, п'є, док. Викльовувати зерно з волоткі в проса і т.ін. (про горобців та інших дрібних птахів). Вереб'і́ ви́пили про́су (Лкн.).

ВИПЛЕ́ТУВАТ, ую, уеш, недок. Плести, виплітати (Крм., Луг.).

ВИПРАВЛЯ́ТЬ, я́ю, я́єш, недок., ВИ́ПРАВИТЬ, влю, виш, док. Виряджати; випроваджувати (В., Влч., Зар., М.-К., Н., Нд., Пп., Тет.). Нагрузи́ли увес' або́з и ви́правили пуд ахрана́йу його́ у степ (Влч.); Випраул'а́йе мене́ пан хаз'а́йін да у по́л'е ара́ти (М.-К.); Вана́ [мати] свойу до́чку л'уби́ла, а нерódну не л'убила і часто випраул'а́ла пасти корóу (Нд.); Сам лажи́цца на крава́т'і спа́ти, мене́ випраул'а́йе галубцóу ган'ати (Пп.).

ВИ́ПРОВАДЗІНИ, дзін, тільки мн. Проводи (Кд., М.). Свойі́ зийшли́с'а, зроби́ли ви́провадз'іни (Кд.).

ВИ́ПУСК, у, ч., с.г. 1. Пасовище (Г., Зм., Кам., Тер.).

2. Вигін-пастівень біля села (Г., Дм., Лкн., С.).

ВИРИБЕ́Й див. ВЕРЕБЕ́Й.

ВИРЛОО́КИ, а, е. Те саме, що ВИЛУПА́ТИ (В., Клв., Тет.).

ВИ́[і]РОБ, а, ч. Різні оздоби з дерева та різьба на дверях хати тощо (Крм., Луг.).

ВИ́СЕВКА, и, ж. Висівки (Б.-В.).

ВИСЕ́ЛИЦА див. ВАСЕ́ЛІЦА.

ВИСИПА́Т (Луг.), ВИСІПА́ТЬ (Сл.), а́є, недок., ВИ́СИПАТ (Луг.), ВИ́СІПАТЬ (Сл.), ле, док. Вилетівши з вулика, сідати на дереві (про рій бджіл).

ВИСИПА́ЦЕ (Луг.), ВИСІПА́ЦА (Лч.), а́еце, ВІСИПА́ЦЦА а́еццa, (Чп.), недок., ВИ́СИПАЦЕ (Луг.), ВИ́СІПАЦЕ (Лч.), леце, ВІ́СИПАЦЦА, лецца (Чп.), док., с.г. Те саме, що ВИБИВА́ТЬ КО́ЛОС. Ж'і́то вис'іпа́йецце (Лч.).

ВИ́СИПКА, и, ж. Щебінь, яким посипають двір, стежку біля хати (Гбн.).

ВИ́СІПАТЬ див. ВИСИПА́Т.

ВИСІПА́ТЬ див. ВИСИПА́Т.

ВИСІПА́ЦА див. ВИСИПА́ЦЕ.

ВИ́СІПАЦЕ див. ВИСИПА́ЦЕ.

ВИ́[і]СКРЕБОК (Лч.), ВИ́[і]ШКРЕБОК (Крм., Лск., Луг.), бка, ч. Невелика хлібина, спечена з решток тіста.

ВИСОВЩИ́К, а́, ч. Вагар (Б.-В.).

ВИСОКЕ́ННИ (В., Зар., Клв., Кчн., Тет.), ВИСОЧЕ́ННИ (Зар., Тет.), а, е, збільш. Дуже високий. О́нде расте́ тапол'а високе́нна (Кчн.).

ВИСОЧИНЕ́ННИ, а, е, збільш. Те саме, що ВИСОКЕ́ННИ (Зар., Тет.).

ВИСОЧИ́НЯ, і, ж. Гірка, незначне підвищення (Лск.).

ВИ́СПА, и, ж., мед. Короста (Крл.).

ВИ́СТЕБКА, и, ж. Опалювана взимку комірка чи хижка (Тет.).

ВИ́СТЕБОЧКА, и, ж. Зменш. до ВИ́СТЕБКА (Тет.).

ВИСТЯ́ГУВАТЬ, ую, уеш, недок., ВИ́СТЯГНУТЬ, ну, неш, док. Простягати, витягати (руку, ногу і т.ін.). Стау пуд рундучко́м і вист'а́гуйе ру́ку: "Да́йте, ра́д'і христа́" (Мр.).

ВИ́ТЕРКА, и, ж. Гумка для витирання написаного (Н.М.).

ВИТИРА́Т, а́ю, а́еш, недок. Трусити, чистити (сажу в димарі). Ву́он сажу витира́у з ко́ми[і]на (Вв.).

ВИ́[і]ТНУТЬ, ну, неш, док. Ударити. Йун ви́[і]тнуу руко́йу па сталу́ (Ч.).

ВИ́[і]ТРАЧОК див. ВЕТРАЧО́К.

ВИТУ́ХА, и, ж. Квасоля з витким стеблом (К.).

ВИ́ТЯТЬ, ну, неш, док. Те саме, що ВИ́ТНУТЬ.

ВИТЬ див. ВЄТЬ.

ВИХА́, и́, ж., бот. Те саме, що ВЕ́ХА[1] (Зар., Клв.).

ВИ́ХАЛКА, и, ж. 1. Гойдалка.

2. Стояча колиска-гойдалка (Ст.).

ВИ́ХАТЬСЯ, аюся, аєшся, недок. Гойдатися на гойдалці (Ст.).

ВИ́ХВАТКА, и, ж. Уривок (з пісні, художнього твору і т.ін.) (М.-К.).

ВИ́ХРИК, а, ч., с.г. Пропуск при косінні (Мр.).

ВИ́ЧЕПКА (Хор.), ВИ́ЧІПКА (Стр.), и, ж. Один з мотузочків, на якому підвішують колиску; вервечка.

ВИ́ЧУХАЦЦЕ (М.-К.), ВІ́ЧУХАЦЦЕ, аюсе, аєссе, док. Зголодніти, проголодатися (Клв.).

ВИШ, у, ч. Стара, вчасно не скошена трава, яку використовують як добриво (Лч.).

ВИ́ШКВА́РКИ, рок, мн. Скрипи (у нового взуття, виготовленого з доброякісної шкіри). Ша́пка плі́сава́йа, Дуга́ пі́санайа, А чо́боти на пудбо́рах, Шче й на ви́шкварках (Зм).

ВИ́ШКИ, кив (Бр., Вл., Влн., Вр.,Грб.,Дмш.,Зм.,Кпт.,Крв.,Крл.,Крм., Крсн., Крол., Кчн., Кшв., Мнл., Нжл., Н.М., Плвч., П.С., Свд., Стд., Стдн., Стр., Тет., Тхн., Уз., Х., Хд., Чп.,) ВІ́ШКИ, ку́дв (Вв., Луг., Лч., Пл., Сл., Ушм.), ВІ́ШКІ, кив (В., Зар., Клв.), ВУ́ШКИ, шек (Ч.),тільки мн. Горище в хліві.

ВИ́ШКРЕБОК див. ВИ́СКРЕБОК.

ВИШКРЯ́БУВАТЬ, ую, уєш, недок., ВИ́ШКРЯБАТЬ, аю, аєш, док. Вищиряти, показувати (зуби) (Крсн.).

ВИШМИ́КОВАТ, ую, уєш, недок., ВИ́ШМИКНУТ, ну, неш, док. Раптово вискакувати звідки-небудь. Потоу́чі, дак воні́ /раки/ так і вишми́куйут сту́дова (Лч.).

ВИШОВА́Т, шує, недок. Перестоювати, переростати (про траву). Уже́ вишу́йе трава́ (Лч.).

ВІ́ВАДЕНЬ, дня, ч. Те саме, що ВИ́ВОД (Дом.).

ВІ́ВАДНИК, а, ч. Те саме, що ВИ́ВОД (Дом.).

ВІ́ВЕЛЬГА, и, ж., орн. (*Oriolus galbula*) Іволга (Л.).

ВІГОДО́ВАНИК, а, ч. Дитина (хлопчик), взята на утримання ким-небудь; годованець (Вв., Ушм.).

ВІГОДОВАНИЦЯ див. ВИ́ГОДОВАНИЦЯ (Вв., Нжл.).

ВІ́ДРИПАНИ, а, е. Вистріпаний (про одяг з тканини) (Лч.).

ВІДЮ́К, у́, ч., бот. Те саме, що ВИДУ́Н 1. (Крм.).

ВІДЮ́ЛКА (Мх.С.), ВІДЬО́ЛКА (Лч.), и, мн. ВІДЬО́ЛЦИ, цов, ж. Столова виделка.

ВІЄНА́ див. В'ЄНА́.

ВІЄНО див. В'ЄНА́.

ВІЄТРАЧО́К, чка́, ч., ент. (*Tettigonia viridissium L.*). Коник-стрибунець (Д.Л.).

ВІ́КО, а, с. Обід у ситі (Ось., П., Х.).

ВІ́ЛКА див. ВИ́ЛКА.

ВІЛКІ див. ВИЛКА.

ВІЛОВІЦА, и, ж. Батіг (Лпт.).

ВІЛОШНИК див. ВИЛАЧНИК.

ВІЛУГА, и, ж., орн. Те саме, що ВІВЕЛЬГА (Карп.).

ВІЛЬГОТА див. ВИЛЬГОТА.

ВІЛЬЧИК, а, ч. Верх, гребінь солом"яної покрівлі (Б.-В., Клв., Крм., Л., Лб., Лск., Луг., Лч., Тет.). В'іл'чики позвертало [під час бурі] (Б.-В.).

ВІМІЕТАВАТ, аю, аєш, недок. Вимітати. Мет'олка [щоб] в'ім'іетават пиіеч (Л.).

ВІНО див. В'ЄНА.

ВІНОКУРКА , и, ж., стар. Спиртово-горілчаний завод; завод, який виробляє мед для пиття (Лч.).

ВІСИПАЦЦА див. ВИСИПАЦЕ.

ВІСИПАЦЦА див. ВИСИПАЦЕ.

ВІСПА, и, ж. Белебень. Поставиу хату на віспі (Вв.).

ВІТРАЧОК див. ВЄТРАЧОК.

ВІТРЕНИК, а, ч., буд. Коротка наріжна планка, якою тимчасово закріплюються крокви новобудов до того часу, поки вони не будуть скріплені латами (Нрд.).

ВІТЬ див. ВЄТЬ.

ВІХАРАШАТ, аю, аєш, недок. Те саме, що ВИКАТУВАТ (Б.-В.).

ВІХЕЛЯ, і, ж. Те саме, що ВИХАЛКА 1 (Крсл.).

ВІХОР, а, ч. Піщаний горб (Карп.).

ВІХТЬ, я, ч. Віхоть (К.).

ВІЧКО, а, с. Зменш.-пестл. до ВІКА (Гбн., Ось., Х.).

ВІЧУХАЦЦЕ див. ВИЧУХАЦЦЕ.

ВІШКИ див. ВИШКИ.

ВІШКІ див. ВИШКИ.

ВІЩЕЙ, присл. Вище. В'іщей доба оч'і не ход'іет (Пт.).

ВІЕЛЦЕ див. В'ЄЛЦЕ.

В'ІЕНА див. В'ЄНА.

ВИИЗ (Вв.), ЄЗ //ИИЗ (Лч.), ЯЗ (Нрд.), а, ч., риб. Місце на річці, де ставиться рибальська снасть для ловлі риби.

ВИОЛЦЕ див. В'ЄЛЦЕ.

ВЛЯГИ, гов, тільки мн. Час, коли люди лягають спати.
◊У ПУЗЬНІЄ ВЛЯГИ - пізно вночі (Б.-В.).

ВОБИГОНЮ див. ВАБИГОНЮ.

ВОБІГОН див. ВАБИГОНЮ.

ВОБРУЧКА (Луг.), ОБРУЧКА (Вв., Лч., Ушм.), и, ж. Каблучка; обручка.

ВОВНЯНКА див. ВАВНЯНКА.

ВОВТОРОК див. АВТОРАК.

ВОВЧАР, а, ч. 1. Поміcь собаки з вовком (Нрд.).
2. Собака-вовкодав (Лч.).

ВОВЧАЧЕ ІКЛО, бот. (*Daphne mezereum*). Кущиста лісова рослина. Воучаче ікло рост'е у л'іес'і (Карп.).

ВО́ВЧИЄ Я́ГОДИ, бот. (*Rhamnus L.*). Жостір ламкий (Рдн.-В.).

ВОВЧКИ́, ко́в, тільки мн., бот. (*Bidens tripartitus*). Череда (Вв., Кд., Нжл., Ушм.).

ВОВЧО́К див. ВАВЧО́К[1].

ВОВШУ́ЛА див. АВШУ́ЛА.

ВОГИ́НКУ (Крл.), ВОГО́НКУ (Др.), присл., с.г. Те саме, що ВАБИГО́НЮ (Др.).

ВО́ГЛИ, а, е. Вогкий (Ар.).

ВОГЛОВА́ТИ, а, е. Вогкуватий (Ар.).

ВОГО́НКУ див. ВОГИ́НКУ.

ВОГО́НЮ див.ВАБИГО́НЮ.

ВО́ГУТЬ, і, ж. Вологість. Пос'їе́й у во́гут' - бага́то во́узме́иш [уроќаю] (Ов.).

ВОДНИ́К, а́, ч. 1. Хатня діжечка для води (Крл., Нжл.).

2. Найнижча полиця в кухонному буфеті, де стоїть чашка для пиття води,відро з водою і т.ін. (Бв.).

3. Місце в хаті або в сінях, де стоїть вода (Клв., Лск., Лч.,Нрд.).

4. Підставка для хатнього посуду з водою (Тет.).

ВОДЯНА́ ГЛАДИ́ШКА, бот. (*Nyphar L.*). Глечики жовті (Влд.).

ВОДЯНИ́ ВУ̑ОЛ, орн. (*Botaurus stellaris*). Нічний болотяний птах з родини чапель; бугай (Кмр.).

ВОДЯ́НКА див. ВАДЯ́НКА.

ВО́ЖАЛА́, а, с. Палиця для перевертання вугілля або соломи, що горить у печі. Н'е бо́гу сваечя́, н'е чо́рту во́жала́ (Мф.).

ВО́ЖОГ (Кчн.), О́ГАЖ (Дяг.), О́ДЖОГ (Лб.), О́ЖАГ (Дмш., Кт., Лтв., П., Ст.), О́ЖОГ (Влн., Гбн., Зг., Зм., Клв., Крв., Свд., Смж., Х.), а, ч. 1. Те саме,що ВО́ЖАЛА́ (Влн., Гбн., Дяг., Дмш., Зг., Зм., Крв., Лб., Лтв., П., Смж., Ст., Х.).

2. с.г. Держак у вилах, якими подають солому, сіно і т.ін. на скирту тощо (Клв., П.).

3. Дерев'яна ручка рогача (Кт., Свд.).

ВОЗДИХА́ТЬ, а́ю, а́єш, недок., ВОЗДИХНУ́ТЬ, ну́, не́ш, док., стар. Зітхати. Да лажіцца спа́т'і, уперек крава́т'і, Да на две́рі пл'ечі́ма, Да т'ажко воздиха́йе (Хор.).

ВО́ЗЕРО, а, с. Ставок (Смч.).

ВОЗО́К, зка́, ч., астр. Сузір'я Мала Ведмедиця (Мрт.).

ВО́ЛИ, лив, тільки мн. Воло (Ст.).

ВО́ЛИК (Стр.), ВО́ЛІК (Брн.), а, ч., ент. (*Lucanus cirvus*). Жук-рогач.

ВО́ЛІКИ, ков, перев. мн.,бот. Маточкові сережкові суцвіття (котики) на вербі. На верби́ бага́то во́л'ікоу̑ (Ст.).

ВОЛО́ВІЇ О́ЧИ[1], бот. (*Matricaria L.*). Ромашка (Рдн.-В.).

ВОЛОВІ́К, а́, ч. Чумак (Сел.).

ВОЛОВО́ДЧИ[і]К, а, ч. Зменш.-пестл. до ВОЛОВУ̑ОД (Карп.).

ВОЛОВУ̑ОД, во́да, ч. Мотузок, яким злигують двох волів; налигач (Карп., Крм., Луг., Лч.).

ВО́ЛОК, а, ч., стар. Хутір (Крм.).

ВОЛО́КА див.ВАЛО́КА.

ВОЛОСА́Р, у, ч., астр. Сузір'я Волосожар (Мрт.).

ВОЛОСІ́НЬ, сі́ні, ж., бот. Трава з дуже тонким стеблом, якою замотують ноги перед узуванням постолів (Зар.).

ВОЛО́СЬКІ БУГА́Й, орн. Те саме, що ВОДЯНИ́ ВУ́ОЛ (Лб.).

ВОЛОЧО́БНЕ (Ушм.), ВОЛОЧО́ВНЕ (Бв., Лч.), ВОЛОЧО́ДНЕ (Вв.), ного, с., стар. Гостинець (з однієї-двох крашанок), який давала хрещена мати своїм хрещеникам на великодні свята.

ВО́НЯ, і, ж. Сморід (С., Свд.).

ВОР'Є́ див. ВАР'Є́.

ВОРИ́ЛО, а, с. Те саме, що ВАВО́Й (Влд.).

ВОРКОЛА́, и́, ч. і ж. Буркотлива людина (Гн.).

ВОРКОТУ́Н, а́, ч. Те саме, що ВОРКОЛА́ (Гн.).

ВОРОБЕ́Й див.ВЕРЕБЕ́Й.

ВОРО́ВКА, и, ж. Віръовка (Бр., Зар., Клв., Кч., Луг., Лч., С.В., Тет.).

ВОРОВЧИ́НА, и, ж. Налигач (Крм., Луг.).

ВО́РОНЬ, і, ж., орн. (*Corvus corone*). Гава. Приму́сила чо́рну во́рон' з п'іс'мо́м посила́т'і (Т.).

ВО́РОТ, а, ч. Свердел (Дв.).

ВОРОТИ́ЛО[1] див. ВАРАТИ́ЛО.

ВОРОТИ́ЛО[2], а, с. Те саме, що ВАРАТО́К (Б., Гл.).

ВО́РОТО, а, с. Ворітний стовп, який обертається в дерев'яному бігуні (Лск., Лч.).

ВОРО́ТЦА, цов, мн. Хвіртка в огорожі (Лч.).

ВО́РОХ, а, ч. Торбинка для віддушування сиру; ворочок (Вв.).

ВОРУ́НІЦА, и, ж., с.г. Осіннє кущування посівів жита й пшениці; вруна (Ус.).

ВОСА́Ж див. ВАСА́Ж.

ВОСАЖО́К, жка́, ч. Зменш. до ВОСА́Ж (Вв.).

ВОСИ́С, а, ч. Нічний каганець, що складається з пляшечки, бляшки і гнота (Лск.).

ВОСКОВІ́К (Бб., Ст.), ОСКОВИ́К (Гл.), а́, ч. Те саме, що ВО́РОХ.

ВОСКОВІЧО́К, чка́, ч. Зменш.-пестл. до ВОСКОВІ́К (Бб., Ст.).

ВОСКОДА́ВИНИ, вин, тільки мн. Вижимки з щільників (Вв., Ушм.).

ВОСЬМУ́ХА[1], и, ж., стар. Стіс дров довжиною і шириною в 3 аршини (приблизно 2,15 м.) (Крм.).

ВОСЬМУ́ХА[2], и, ж., стар. 1. Бердо на вісім пасом пряжі (Крм.).

2. Восьма частина фунта (Лч.).

ВО́ЧИЧЬ, я (Рч.), ВУ́ОЧЧИЧ, а (Дв.), ч. Пасічник.

ВОЩА́НКА, и, ж. 1. Яйце з налитим під шкаралупу воском для гри в битки.

2. Речовина, з якої виготовляють віск (Вв., Ушм.).

ВОЩЕ́ЧИНА, и, ж. Те саме, що ВОСКОДА́ВИНИ (Карп.).

ВПЕРЕ́К, прийм. Упоперек, в ширину. А впере́к р'і́ечки тата́ри зро́били бро́да (Лск.).

ВПИНЯ́ТЬ, я́ю, я́єш, недок., ВПИНИ́ТЬ, ню́, ниш, док. Спиняти. Гул'а́ла, гул'а́ла, Ма́ти не впин'а́ла (Н.).

ВПРОГОЛОДКУ, присл. Впроголодь; надголодь (Кд.).

ВРАГУ́КА, и, ч., лайл. Розбишака, зірвиголова. Ах ти, врагу́ка (Карп.).

ВРАЗО́РУ, присл., с.г. Те саме, що ВАБИГО́НЮ (Дяг., Зм., Кт., Млн., Чп.). Ади́н ато́ год ару́т' ўразо́ру, ади́н ускла́д (Зм.).

ВРЕ́ДНИ, а, е. Вередливий (Крм., Луг.).

ВРОЗГИ́Н (Кд., Лтв., Н.М.), ВРОЗГІ́Н (В.К.), ВРОЗГУ͡О́Н (Хд.), присл., с.г. Те саме, що ВЗАГО́Н.

ВРОЗКИ́ДКУ, присл., с.г. Те саме, що ВАБИГО́НЮ (Крв.).

ВРУБЕ́ЛЬ, бля́, ч. Рубель для викачування білизни після прання (Ус.).

ВРУ́НО (Сос.), ОВРУ́НО (Крп., Плс.), УГРУ́НО (Пт.), УРУ́НО (Вв., Крм., Лч.), а, с., с.г. Те саме, що ВОРУ́НІЦА. Жито іде́ ў оўру́но (Крл., Плс.).

ВРУНЬ (Б.), ОВРУ́НЬ (С.В., Тет.) , і, ж., с.г. Те саме, що ВОРУ́НІЦА.

ВУ́ГЛІК, а, ч. Вузенька вишивка на сорочці (Карп.).

ВУГОЛЯ́Р, а́, ч., стар. Людина, яка займається випалюванням вугілля з дерева; вугляр (Вр.).

ВУДИ́ЛНО (Вв., Ушм.), ВУДІ́ЛНО (Карп.), а, с. Вудлище. Так'е́ до́бре вуд'і́лно ў те́б'е́ (Карп.).

ВУЖА́ЧКА див. БУЖА́ЧКА.

ВУЖВА́, и (В.), ГУЖВА, и (Влн., Зг., М.-К.), ж. 1. Дерев'яна закрутка, за допомогою якої що-небудь скріплюється.

2. с.г. Ланцюг, який з'єднує колішню з плугом (Зг.). Паба́ч, йак гу́жва нат'а́гнена (М.-К.).

3. с.г. Ув'язь у ціпові; капиця (Влн.).

ВУЖЕ́ЧКА див. БУЖА́ЧКА.

ВУ́ЛИЙ (Клв.), ВУ́ЛІЙ (Ус.), У́ЛЕЙ (С.В.), У́ЛЕНЬ (С.-Д., Ушм.), я, ч. Вулик. Се ў нас доўбани у́лен' (С.-Д.).

ВУ́ЛИЧКА, и, ж. Вузький прохід між двома будівлями або тинами (переважно у сусідів) (Нрд.).

ВУ́ЛІЙ див. ВУ́ЛИЙ.

ВУ́ЛКА, и, ж., зменш. Вуличка. По ту ву́лку за мойе́йі па́мет'і сели́[і] - ли[і]се л'уде (Мрт.).

ВУЛОВО́ДЕЦ, дца, ч. Зменш.-пестл. до ВОЛОВУ͡ОД (Карп.).

ВУЛЬ, я, ч. Те саме, що ВУ́ЛИЙ (Клв.).

ВУ́ЛЬЄ (Сз.), ВУ́ЛЬЛЄ (Бб.), я, с., збірн. Невелика пасіка в індивідуальному господарстві.

ВУ́ЛЬНІК, а, ч. Те саме, що ВУ́ЛИЙ (Ар.).

ВУ͡О́ЙТРА, и, ж. Драбина (М.-К., Н.).

ВУ͡О́Л, вола́, мн. ВИЛІ́, воло́в, ч. Віл. А хі́ба́ ж ма́мо, вил'і́ не прийшли? Йа там курйтил'не купйу́ , а вил'і́ пуд ла́ўкойу стойа́т' (Мр.).

ВУ͡О́ЧЧИЧ див. ВОЧИЧЬ.

ВУСІ͡Е́Й, я, ч. Вусата людина; вусач. Таки́ї, што ма́йе доўг'ійе вуси́[і] - вус'і͡ей (Ст.).

ВУ́ТАК, а, ч. Качур (Вн., Кам.).

ВУ́ТВА (Мс.), У́ТВА (Вл., .р., Кпт., Лкш., Сор., Ст., Шст.), У́ТКА (Вл., Лкш., Пп.), и, ж. Качка свійська. Се у́тка, а се утен'а́ти (Пп.).

ВУТЯ́, тя́ти, с. Каченя. Дак кал'і́ б вут'а́ варо́на н'а папа́сла... (Мх. С.).

ВУТЯНЯ́, ня́ти, с. Те саме, що ВУТЯ́. Вут'ан'а́т ви́пустила на двуо́р (Мх. С.).

ВУША́К (Бк., К., Лч.), ВУША́К//УША́К (Крм., Луг.), УША́К (В., Вв., Клв., Крм., Луг., Мш., Тет.), а́, ч. 1. Пазований стовп у рубленій хаті, який не закопується в землю, а ставиться на підвалини (Крм., Луг., Лч.).

2. Боковий брус у віконній коробці (Вв., Лч., Мш.).

3. Одвірок (Бк., В., К., Клв., Тет.).

ВУ́ШКИ див. ВИ́ШКИ.

ВУШУ́ЛА див. АВШУ́ЛА.

ВЩЕНТ, присл. Ущерть; по самі вінця. Набра́у вшчент ведро́ муки́[1] (Сл.).

В'ЯЗА́НЬЄ див. ВАЗА́НЬЄ.

В'ЯЗЕ́ЛЬ див. ВАЗЕ́ЛЬ.

В'ЯЗНИ́ У́ГОЛ, буд. Ріг рубленої хати, в якому колоди виступають на декілька сантиметрів (Лск., Нрд.).

В'ЯЗО́К, зка́, ч. 1. Зігнута з тонкої деревини ручка в косі, зв'язана на кінцях вірьовкою; може пересуватися по кіссі для регулювання ширини покосу (Сл.).

2. Перетинка, якою скріплюються полози саней (Вв., Ушм.).

В'ЯЗЬ, і, ж. Ремінець для ув'язування капиці ціпа (Луг.).

В'Я́ЛОВІ ЧО́БОТИ. Чоботи, пошиті з бичачої шкіри (Лск., Нрд.).

В'ЯЛО́ЗИТЬ, ло́жу, ло́зиш, недок. Засмальцьовувати, ялозити (Крсл.).

В'Я́ЛЧИК, а, ч., іхт. (*Leuciscus leuciscus*). Ялець звичайний (Т.).

ВЬА́ЗЬМО, а, с. Перевесло (Мх. С., Смч.).

ВЬАЛЬМЕ́Й, присл. Сильніше, дужче (Смч.).

Г

ГАБЕ́ЛОК[1] (Вв., Лск., Нрд.), ГАБЕ́ЛОК (Бгд.), лка, ч. Шкура з молодої забитої тварини (Лск., Нрд.).

ГАБЕ́ЛОК[2], лка, ч. Мала дитина (Бгд., Вв.).

ГАБЕ́Л, а, ч. Те саме, що ГАБЕ́ЛОК[2] (Бв.).

ГАБЕ́ЛОК див. ГАБЕ́ЛОК[1].

ГА́ДИТЬ, джу, диш, недок. Ганьбити (Вв., Зар., М.-К., Тет.).

ГАЗ, а, ч. 1. Гасова лампа (Карп., Кшв., Рдн.). Засветі́[1] газ на стал'іе (Кшв.); Патуші́[1] газ (Рдн.-В.).

2. Гас, керосин (Вв.)

ГА́ЗА//ГА́ЗА, и, ж., стар. Те саме, що ГАЗ 2 (Лч., Сл.).

ГАЗНІ́К, а́, ч. Те саме, що ГАЗ 1. (Карп.).

ГАЙДА́Й, я́, ч. Погонич волів. Були́[1] плужки́[1] такийе - у́се деревйане ... у цей плуг запрега́ли чоти́ри[1] бички́[1], оди́[1]н /орач/ за плу́гом іде́, а гайда́і поган'а́у волі́[1] (Бр.).

ГАЙНУВА́Т, у́ю, у́еш, недок. Нівечити, псувати. Прийезжа́йе муй ми́лен'кий пу́зно, кидайе - гайну́йе мойу́ пост'іл ру́зно (Грн.).

ГАЙСА́ТЬ, а́ю, а́еш, недок. Бігати, скакати (М.-К.).

ГАЙСТЕР, тра (Влн., Врт., Дмш., Дяг., Зг., Зм., Клс., Лтв., Мк.,

Н.М., П.С., Смш., Ст., Стд., Х.), ГА́СТІР а, (Мнх.), ч., орн. (*Ciconia alba*). Чорногуз, бусол. Га́йстер ви́соко лета́йе кругом – на тепло́ (Влн.); Га́йстер-ба́йстер па ба́ло́ту лета́у, с'і́ри жа́би хвата́у (Дмш.); На ха́т'іе сиди́т' га́йстер (Ст.).

ГАЙОТИ́НЄ//ГАЙТИ́НЄ, я, с., збірн. Листя картоплі, буряків, моркви тощо. Пайду́ на горо́д нарву́ гайти́ⁱн'а (Рдн.-В.).

ГАЛАВА́ШКА, и, ж. Підтока у возі (Крсн.).

ГАЛАВИ́ХА (Зм.), ГОЛОВИ́ХА (В., Зар., Тет.), и, ж. Дружина голови сільради, колгоспу та ін. Йа на вас диу́л'у́с', дак ви ек галави́ха (Зм.).

ГАЛАПЛІ́ЕЧКА, и, ж. Жіноча сорочка без плічок, на тонких бретельках (Л.).

ГА́ЛО, а, с. Низька болотиста місцевість, де косять сіно (Вв., Гл., Карп., Лб., Лск., Лч., Сз., Сл., Ст., Ушм.).

ГАЛО́ВКА (Стдн.), ГОЛО́ВКА (Лск., Мр., Ушм.), и, ж. 1. Цегляний димар над покрівлею хати.

2. Верхня частина віконної або дверної коробки. .

ГАЛУ́ЗА, и, ж. Гілляка (Вв., Лск., Лч., М., Млд., Нрд., Сз., Сл., Ушм.).

ГАЛУ́ЗНИК (Крм., Луг.), ГАЛУ́ЗНІК (Лск.), а, ч., ірон. Той, хто лазить по чужих садках. Се такиї помішни́к? Се галу́зник! (Луг.).

ГАЛУ́Н , а́, ч. Вареник, начинений грушею (Сз.).

ГАЛЮ́КА, и, ж. Те саме, що ГАЛУ́ЗА (Кув., Ю.).

ГАЛЮ́ЧКА, и, ж. Зменш. до ГАЛЮ́КА (Ю.).

ГАЛЬО́НКА (Бв., Ушм.), ГОЛЬО́НКА (Вв., Ушм.), и, ж., анат. Гомілка (у людини).

ГАМАЗЄ́Й (Лпт.), ХАМАЗЕ́Й (Крск., Х.), я, ч., рідк., Амбар, комора. А х'іба́ се даўно́ було́: у хамазе́йі м'і́р'али [зерно] четверт'а́ми (Х.).

ГАМАНІ́ЕТЬ (Лкн., Н. Бр.), ГАМАНІ́ТЬ (Крск., Пп., Хор., Чп.) , ню́, ни́ш, недок. Говорити, розмовляти, казати. Пра таго́ д'і́да у́же даўно́ гаман'і́ли у сел'і́ баби́ (Крск.); Лу́чче ме́рку гаро́ху зйе́сти, чим з йі́ем гаман'і́ет' (Лкн.); Гамо́нет', в'і́ед'ма була́. Таку́ чепуху́ гамо́нет' (Пп.); Да нашо́ ви це гамо́н'іт'е? (Чп.).

ГА́МАРКА, и, ж. Дерев'яна ручка великої пилки для розпилювання дерева на дошки. Га́марка паламайецце і тади́ о́ддих (М.-К.).

ГАМА́РНЯ, і, ж., стар. Примітивна металоплавильна майстерня (Лск., Нрд.).

ГАМЗА́Т, а́ю, а́еш, недок. Нерозбірливо, у ніс говорити; гугнявити (Гл., Кшв., Ст.). Ву́он пага́но гаво́рит, гамза́йе (Кшв.); Он' та д'і́еўка гамза́йе (Ст.).

ГАМЗУ́Н, а́, ч. Людина, що заїкається або нерозбірливо вимовляє окремі звуки (Б.-В.).

ГАМО́НКА, и, ж. Мова, розмова; говірка. Уже́ пат'ер'а́ла думк'і́, гамо́нку (Крпв.).

ГА́МУЗ, у, ч., збірн. Листя капусти або буряків, що залишається на ділянці після збирання врожаю (Б.-В.).

ГАМУЗУВА́Т, у́ю, у́еш, недок. Нерозбірливо вимовляти який-небудь звук (Б.-В.).

ГАНЧЕ́Й, присл. Швидше, скоріше (Лмш.).

ГА́ПКА, и, ж. Залізна петелька, за яку чіпляється гаплик (Карп.).

ГАПЛИ́ЧКА, и, ж. Петля в застібці, за яку чіпляється гаплик; бабка (Вв., Ушм.).

ГА́РА, и, ж., с.г. Візок, пристосований для перевезення сільськогосподарських продуктів без тари; безтарка (Сосн.).

ГАРАБЕ́Ц, бца́, ч., орн. (*Alanda cristata L.*). Зимова посмітюха (Чп.).

ГАРАВА́Т, у́ю, у́єш, недок. Важко працювати. Ду́онки[і] у́сєгди́[і] гарава́л'і[и] (Кшв.).

ГАРАДО́К, дка́, стар. ч. Огороджене місце біля церкви, де ховали померлих;невеликий цвинтар (Ст.).

ГАРАЖНЯ́, і́, ж. Огорожа (Рч.).

ГА́РБА, и, ж. Гарба (Грн., Стдн., Тхн.).

ГАРБА́, и́, ж. 1. Ящик у возі для перевезення вантажу (Сд.).

2. Віз із ящиком для перевезення городини тощо (Вв.).

ГАРБИ́ЛЬ, я, ч.Крайні (бокові) частини розпиляної на дошки колоди дерева (Стдн.).

ГАРБУЗА́, и́, ж., бот. (*Cucurbita maxima*).Гарбуз (Бб., Клв., Крм., Луг., М.-К., Сл., У.). Насади́ла гарбу́з (Луг.); Разби́ла адну́ гарбузу́ (М.-К.); Па гаро́ду хад'і́ла, гарбузо́йу зван'і́ла (У.).

ГАРБУ́ЗІК, а, ч., бот. (*Cucurbita pepo var ovifera*). Рід маленького гарбуза, вживаного для оздоблення (Лч.).

ГАРБУ́ЗІКИ, ков, тільки мн. Гарбузове насіння (Бв., Лч., Сед.).

ГАРБУ́ЗНІК (Вв., Лч., Сед.), ГАРБУ́ЗНЯК (Клв.), у, ч., збірн. Бадилля гарбузів; гарбузиння.

ГАРВА́ЛЬ, я, ч., частіше мн. ГАРВАЛІ́, лів, стар. Стара назва чернігівців, яку вживали білоруси (Млж.).

ГА́РИСТ, а, ч., орн. Те саме, що ГА́ЙСТЕР (Г.).

ГАРНЕ́ННО, присл., збільш. Дуже гарно, дуже добре (В., Зар., Ор., Тет.). Ну, тепе́р ишче́ лу́ччи бу́де клуб: бага́то бил'ши і гарне́нно стро́йец'ц'а (Ор.).

ГА́РНЕЦ (М.-К.), ГА́РНЕЦ (В., Клв., Тет.), ч., стар. Міра зерна, що дорівнює 3,28 кг, для оплати чередника (М.-К.).

ГАРО́ЖА, і, ж. Те саме, що ГАРАЖНЯ́. У маго́ сус'і́еда гаро́жа павал'і́лас' (Хор.).

ГАРО́ХЛЕНИК, а, ч., збірн. Стебло і листя гороху; горохвиння (Г.).

ГАРТАНА́ЧКА, і, ж., кул. Товчена картопля з молоком (Н.М.).

ГАРТИ́ВКА (Тет.), ГАРТУ́ВКА (Нрд.), и, ж., рідко.Випалена цегла.

ГАРУ́ОНЧИК (Ч.), ГОРЕ́ДЧИК (Зар.), ГЕРИ́ДЧИК (Тет.), ГОРУ́ОДЧИК (Вв., Нжл., Рдн.-В., Ушм.), а, ч. Ділянка землі біля хати, де ростуть фруктові дерева, квіти і т.ін. У нас коло ха́ти гору́одчик, а да́леї уже гору́од (Нжл.); Поли́[і]ї у гору́одчику ро́жу (Рдн.-В.).

ГАРУСО́К, ска́, ч., зменш. Хустка з білої або кольорової вовни. На база́р'і ма́тка купи́[і]ла гарусо́к (К.).

ГАРЦА́ТЬ, а́ю, а́єш, недок. Бігати, скакати (В., Зар.).

ГАРЦИКОВА́ТЬ, ку́ю, ку́єш, недок. Те саме, що ГАРЦА́ТЬ (Тет.).

ГАРШКАЛІЕП (Кшв., С.), ГОРШКОЛЄП (Клв.), а, ч., рідко, стар. Гончар. У Чарнобел'іе зрабиус гаршкал'іепам (Кшв.).

ГАСТІР див. ГАИСТЕР.

ГАТОК, тка, ч.1. риб. Місце на річці, де ставиться рибальська снасть для ловлі риби (Нрд.),

2. Невеличка гатка; гребля. Гаток, д'е намост'іл'і з'емл'і (Карп.).

ГАТТЯ // ГЕТТЯ. 1. Вигук, яким спрямовують коней направо (В., Зар., Клв., Кч., Тет.).

2. Вигук, яким відганяють або підганяють коней (Зал.).

ГВАЛЬТАЦІЯ, ї, ж. Сильний крик, галас; гвалт. Н'імец' зробиу гвал'тац'ійу (Ш.).

ГВОЗДЕ, дей, мн. Гвіздки (Ач.).

ГЕ, питальна част. Так. Ви недауно пишли? Ге? (Сос.).

ГЕБАЛЬ, я, ч., рідко. Рубанок (М.-К.).

ГЕДЗЬ, виг. Зась, заськи. Пашоу да д'іеучини, а вана каже: Гедз'! (М.-К.).

ГЕЛЮЧИТЬ, ить, недок. Гегати (про гусей). Гус'е гел'учет' (І.).

ГЕМБЛИК (Лск., Нрд.), ГЕМБЛІК (Лч.), а, ч., стол. Маленький рубанок.

ГЕМЕР, а, ч. Великий молот, призначений для розбивання каміння (Вв., Ушм.).

ГЕНДО (Млн.), ОНДО (В., З., Зар., Клв.,Луг.,Тет.), част. Онде; десь там. Ми ондо там позагрузал'і (З.); Іл'л'а гендо скоро буде (Млн.); Вуон ондо по вечуорках ходет (Луг.).

ГЕТТЯ див. ГАТТЯ.

ГИБАНОК, нка, ч., стол. Великий рубанок з двома ручками (Лск.).

ГИРОВКА, и, ж., бот. (*Nymphaea L.*). Латаття біле (К., Кшв., Ч.). На ріец'ц'і у нас ги[і]роуки ростут' (К.); На озере ги[і]раукиі разкв'іет[і]ли (Кшв.).

ГИСО, присл. Гарно, красиво (Карп.).

ГИСЯ. Вигук, яким відганяють гусей (Пг.).

ГИСЯ. Вигук, яким відганяють овець (Сос.).

ГИСЬ. Вигук, яким відганяють качок (Клв., Пг.).

ГИЦАТЬ, ає, недок., ГИЦНУТЬ, не, док. Плигати на кого-, на що-небудь (про собаку). На дит'а гицне, то воно бойіцца (Лч.).

ГИЧ, і, ж., збірн. 1. Гудина огірків (Вд., Дмш., П.С.).

2. Стебла і листя картоплі (Мш., Н.М., Рт.).

3. Стебла і листя картоплі, буряків, моркви, гарбузів і т.ін. (Бв., Вв., Лск., Луг., Ушм.). Ги[і]ч велика поросла, а плодоу мало (Лск.).

ГИЧАНЄ, я, с., збірн. 1. Листя буряків; гичка (К.).

2. Те саме, що ГИЧ 2 (Зв.).

3. Листя картоплі, моркви, буряків (Ст.). Вана покжинала г'и[і]чан'е (Ст.).

ГИЧКА, и, ж., перен. Верхня частина зав'язаного мішка (Бв.).

ГИЧНЯК, у, ч., збірн. Те саме, що ГИЧ 2 (Клв.).

ГИЧЧЯ, я, с., збірн. Те саме, що ГИЧ 1 (Шст.).

ГІДЄННИ, а, е, збільш. Дуже поганий; неякісний. Бул'ба у с'ом гаду такайа пагана,... г'ід'енна (Хор.).

ГІРА, и, ж., риб. Виплетена з лози верша, якою ловлять переважно в'юнів і линів (Мрт.).

ГІРКА, и, ж. Глечик, у якому відбита верхня частина (Лпт., Мнх.).

ГІСЬ. Те саме, що ГИСЯ (Вн.).

ГІЧАННІК, а, ч., збірн. Те саме, що ГИЧ 2 (Ст.).

ГЛАБІНА, и, ж. Полудрабок у возі (Лч.).

ГЛАБЦИ, цив, тільки мн. Легенькі виїзні сани з спинкою і захисним пристроєм від снігу, що летить з-під копит коней (Бч.).

ГЛАБЦИ, цов, тільки мн. Оберемок чого-небудь (Клв.).

ГЛАБЦІ, ців, тільки мн. Ящик, який припасовується на возі для зручності перевезення пасажирів (Вн.).

ГЛАВЕНЬ (Н.М.), ГЛОВЕНЬ (Бч.), ГОЛОВЕНЬ (Н.Б.), ЗГЛОВЕНЬ (Л., М.-К.), ЗГОЛОВЕНЬ (Мш.), вня, ч. Те саме, що ГАЛОВКА 2. Йа с'огодн'і зробиў гловен' у двери (Бч.).

ГЛАДЕЛЕННИ, а, е, збільш. Дуже товстий, гладкий (про людину) (Нжд.).

ГЛАДЕЛЬНИЦЯ, і, ж. Бительня (Пльч.).

ГЛАДИ[І]Ш, а, ч. Великий глечик. Буў у м'ен'е глади[і]ш, да разбіўсе (Карп.).

ГЛАДИШКА, и, ж. 1. Глечик (Бр., В., Вв., Вд., Влн., Вр., Г., Гбн., Грб., Д., Дмш., Дяг., Зар., Івн., Кд., Клв., Крв., Крл., Крм., Крц., Кч., Лб., Лкн., Лкт., Лтв., Луг., Лч., М., Мк., Млн., Нжл., Н.М., Нрд., Пльч., П.С., Пп., Р., С., С.В., Свд., Сл., Сос., Ст., Тет., Тхн., Уз., Хд., Ушм., Чп., Шст.).

2. Глечик без вушка (Врт., Гбн., Зм., Кпт., Ось., Смж., Х.).

ГЛАДКИ, а, е. Товстий, гладкий (про людину) (Клв.).

ГЛАНЦОВАТЬ, ую, уєш, недок. Брати силоміць, відбирати; Н'їемец даваї вс'о гланцоват' (Чрв.).

ГЛЕВКИ (Кд.), ГЛЮОВКІ (Дв.), а, е. Глевкий, невипечений (про хліб).

ГЛЕК (В., Влн., Зар., Клв., Лб., Млн., Пльч., С.В., Свд., Сос., Ст., Тет.), ГЛЄК (Дхв., Здр.), ГЛЮОК (Тим.), ГЛЬОК (Ар., Дв., Мш., Ст.Г.), а, ч., стар. Череп'яна з вузькою шийкою посудина, в якій носять воду, коли йдуть працювати на поле.

ГЛЕКАТИСЬ, аюсь, аєшся, недок., ГЛЕКНУТИСЬ, нуся, нешся, док. Сідати або падати з розгону у що-небудь або на що-небудь (Нжл., Гбн.).

ГЛЕЧИК (В., Влн., Зар., Клв., Лб., Млн., Пльч., С.В., Свд., Сос., Тет.), ГЛЄЧИК (Дхв., Здр.), а, ч. Зменш. до ГЛЕК.

ГЛЄЙ, ю, ч. Чистий незабруднений пісок (Ч.).

ГЛЄК див. ГЛЕК.

ГЛЄЧИК див. ГЛЕЧИК.

ГЛИБАЧ, і, ж. Глибоке місце в річці, озері тощо (М.-К.).

ГЛИБИНКА, и, ж., нов. 1. Рівчак біля залізничної колії (В.).

2. Розташований далеко від залізниці резервний пункт заготівлі зерна (В., Жв.). Ми вивозили свуой хл'їеб до себе на глибинку (Жв.).

ГЛИВА, и, ж., бот. Груша сорту бергамот (Зар., Тет.).

ГЛИД, у, ч., бот. (*Crataegus L.*). Глід (Нжл.).

ГЛИЖКА, і, ж. Грудка землі, снігу і т.ін. (В., Зар., М.-К., Мнх., Тет., Хор.). Бур'акі[І] ў нас не зоўс'ім гарн'і, пос'іїали ў глижк'і, распахали їіх добре, а вс'ораўно сапка не л'ізе ў зeмл'у (Мнх.).

ГЛИЗЬКИЙ, а, е. Глевкий, недопечений (про хліб тощо) (Вв., Ушм.).

ГЛИСТНЯК, а, ч., бот. (*Tanacetum L.*).Пижмо (Кд.).

ГЛИЦА, и, ж., збірн. Шпильки,тоненькі гіллячки тощо з соснового дерева; хвоя (Клв.).

ГЛОВЕНЬ див. ГЛАВЕНЬ.

ГЛУЗДИ, див , тільки мн., анат. Нутрощі тварини; тельбухи (М.-К.).

ГЛУМИТ, млю, миш, недок. Псувати; нівечити (Гл.).

ГЛУШІЦЯ, і, ч. , і ж., знев. Глуха людина, глушко (Зар.).

ГЛЮОВКИ див.ГЛЕВКИ.

ГЛЮОК див. ГЛЕК.

ГЛЯДЕТЬ, джу, диш, недок. Дивитися на кого-небудь (Лч., Сл.).

ГЛЬОВКІ, а, е. Вогкий, вологий (Млж.).

ГЛЬОК див. ГЛЕК.

ГНИЛУША, і, ж. Болото, заросле травою й кущами (Лск.).

ГНІЛУША, і, ж., стар. Стара,напівзруйнована хата; халупа (Лпт.).

ГНІЛУШКА, і, ж., стар. Зменш. до ГНІЛУША (Лпт.).

ГНУЗДЕЧКО (Вв., Вл.), ГНУЗДЕЧКО (Лч.), а, с. Вудило.

ГНУОЙ, гною, ч. Сірка, що скупчується у вусі (Вв.).

ГНЮОТ, гнота, ч. Стрічка, що використовується для горіння у освітлювальних та нагрівальних приладах; гніт (Кчн.).

ГНЬОЗДИШКО , а, с., зменш. Вічко (в картоплі) (Вв., Лч., Сл.).

ГОДИТ, дит (Вв.), ГОДИТЬ, дить (Ушм.), ГОДІТЬ, діть (Лч.), недок. і док., безос. Розпогоджуватися, встановлюватися (про теплу сонячну погоду). На ж'іто год'іт, буд'е йадро (Лч.).

ГОДОВАНИК, а, ч. Дитина (хлопчик), взята на утримання ким-небудь; годованець (Вв., Ушм.).

ГОДОВАНИЦЯ, і, ж. Жін. до ГОДОВАНИК (Вв., Ушм.).

ГОДОВИЙ ОБІД. Поминальний обід в річницю з дня смерті людини (Вв., Ушм.).

ГОДОВІНИ, він, мн. Річниця з дня смерті людини, яка відзначається поминальним обідом (Рч.).

ГОЛЕНКА, и, ж. Халява (Зар.).

ГОЛИШ, а, ч. Вилущений кукурудзяний качан (Луг.).

ГОЛІННИ, а, е, збільш. Надто великий (Свд.).

ГОЛІРКА, и, ж. Горілка (Свд.).

ГОЛОВЕНЬ див. ГЛАВЕНЬ.

ГОЛОВИХА див. ГАЛАВИХА.

ГОЛОВКА див. ГАЛОВКА.

ГОЛОВЧУК , а, ч., іхт. (*Leucicus cephalus*).Головень (Лск.).

ГОЛОДОЩУК, а, ч. Ожеледь, ожеледиця. У нас голодошчук такі[і] стаус'е посл'е дошчу (Влд.).

ГОЛОЛЬОДИЦА, и (Крм.), ГОЛОЛЬОДИЦЯ, і (Вв., Ушм.), ж. Те саме, що ГОЛОДОЩУК.

ГОЛОЩАК//ГОЛОЩУК (Рдн.-В.), ГОЛОЩОК (Вв., Ст., Ушм.), ГОЛОЩУОК (К.), а, ч. Те саме, що ГОЛОДОЩУК. Голошчак такі[і], шчо нез'з'а пройті[і] (Рдн.-В.); Замерзло уже голошчаком (К.).

ГОЛОЩО́К[1], у, ч. Мороз без снігу (Карп.).

ГОЛОЩО́К[2] див. ГОЛОЩА́К.

ГОЛОЩУ́К див. ГОЛОЩА́К.

ГОЛОЩУ́ОК див. ГОЛОЩА́К.

ГОЛУБО́ВНЯ, і, ж. Приміщення для голубів на даху будівлі (Лск., Нрд.).

ГОЛУ́БЧИКИ, ку́ов, мн., кул. Голубці (Лск.).

ГО́ЛЯ, і, ж. Те саме, що ГАЛУ́ЗА (М.-К.).

ГОЛЯ́КА, и, ж. Те саме, що ГАЛУ́ЗА (Лч., Сл.).

ГОЛЬО́НКА див. ГАЛЬО́НКА.

ГОМАНА́, и́, ж., рідко. Те саме, що ГАМО́НКА. У нас гомана́ така́ (Гр.).

ГОНЕ́ЦЬ, нця́, ч., мисл., стар. Найнятий паном загонщик звірів на полюванні (Зар.).

ГО́НТА // Ґ́ОНТА, и, ж., буд. Гонт (Вв., Лч., Сл., Ушм.).

ГОНУ́ШНИК (Ушм.), ОНУ́ШНИК (Вв., Клв.), а, ч. Ганчірник.

ГОРА́, и́, ж. 1. Горище в хаті (Б., Бч., Гл.).

2. Горище в хліві (С.Д.).

ГОРБА́К, а́, ч. Невелике підвищення; горбик (Крд., Млн., Нжд.).

ГОРБУ́Н, а́, ч. Мілке місце, підвищення на дні в річці. На риеч'ц'і горбуни́ у нас (К.).

ГОРЕ́ВАНИ, а, е. Той, хто багато працює, працьовитий. Йа й сама́ горе́вана і д'іети то́же (Рдн.-В.).

ГОРЕВА́Т, ру́ю, ру́єш, недок. 1. Багато і важко фізично працювати. Йа у́с'у жи[і]зн' на по́л'і горева́ла і д'іед муй то́же таки́[і] труд'а́ичи[і] (Рдн.-В.).

2. Зазнавати багато лиха; горювати (Карп., Рдн.-В.).

ГОРЕ́ДЧИК див. ГАРУ́ОНЧИК.

ГОРЕ́ЙКА, и, ж. Невелика в'язка льону (Сед.).

ГОРЕ́ЛЯ див. АРЕ́ЛЯ.

ГО́РЕН, рна (Лч.), ГО́РЕНЬ (Л., Сл.), ГО́РИНЬ (Лб.), рня, ч. Горно для випалювання глиняних горшків.

ГОРЕПА́ШНИЙ, а, е. Сіромашний, бідолашний (Б.-В.).

ГОРЕ́ТНИ[і], а, е. Нещасний. Ой, йа така́ горе́тна, си́[і]на загуби́[і]ли[і] (Влд.).

ГОРИ́ДЧИК див. ГАРУ́ОНЧИК.

ГО́РИНЬ див. ГО́РЕН.

ГОРЛА́ШКА, и, ж. Дзбан, дзбанок (Бв.).

ГОРОБЕ́Й див. ВЕРЕБЕ́Й.

ГОРОБЕ́ЙКО див. ВЕРЕБЕ́ЙКО.

ГОРОБ'Є́НЯ́ див. ВЕРЕБ'ЄНЯ́.

ГОРОБ'Ї, б'їв, тільки мн. Загальна назва всіх дрібних птахів (Ушм.).

ГОРОЗА́ (Лск., Тет.), ГРОЗА́ (Вв.), и́, ж., бот. (*Typha L.*). Рогіз, рогоза.

ГОРО́ХВ'ЄННЄ, я, с., збірн. Те саме, що ГАРО́ХЛЕНИК (Бв.).

ГОРО́ХВИНИ, вин, збірн. Те саме, що ГАРО́ХЛЕНИК (Луг.).

ГОРОХУ́ВНІК, у, ч., збірн. Те саме, що ГАРО́ХЛЕНИК (Лч., Сл.).

ГОРОШИ́ЛЬНІК, у, ч., збірн. Те саме, що ГАРО́ХЛЕНИК (Дв.).

ГОРСТЬ, і, ж. Горстка конопель або льону (М.-К.).

ГОРУ́ОДЧИК див. ГАРУ́ОНЧИК.

ГОРЧИ́ІЦА, и, ж., бот. (*Salis Sp.*). Польова кущиста рослина. По по́д'у рост'е́ горчи́іца (Карп.).

ГОРШЕ́ЧНЯ, і, ж. Гончарня (Лч., Сл.).

ГОРШКОЛЕ́П див. ГАРШКАЛІ́ЕП.

ГОРШНИ́К, а́, ч., рідко, стар. Те саме, що ГАРШКАЛІ́ЕП (Б.-В.).

ГОРЩЕ́ШНИК, а, ч. Те саме, що ГАРШКАЛІ́ЕП (Гбн.).

ГО́СТІ (Вв., Ушм.), О́СТІ (Лч., Млн., Рдн.-В., Сл.), тьов, тільки мн., риб. Залізне знаряддя у вигляді палиці з зубцями на кінці для забивання і ловлі риби, переважно щук. Щу́ка йак у не́рест, то ви́іхо́ди́іт' на траву́ і кача́йец'а, ви́хо́дит' на одм'е́л; тод'і́ йійі́ би́ут о́с'т'ами́і (Млн.); Ос'ц'і́е із жел'і́еза, во́с'ем - де́в'ат' зубо́у, йі́ими́і би́ут ри́ібу (Рдн.-В.).

ГО́ЦКА, и, ж., рідко, кул. Товчена картопля, заправлена салом (М.-К., Ст.). Нагато́вила го́цки й пайе́хала (М.-К.); Йа у́ карці́е несу́ го́цку (Ст.).

ГРАБА́РКА, и, ж., стар. 1. Лопата для накидання землі на віз, машину і т.ін. (С.Д.).

2. Однокінний віз для перевезення землі (В., Зар., Тет.).

ГРАБЕЛЬКИ́, ку́ов, тільки мн. Узор на писанці (Лск.).

ГРАБ'Є, я, с., с.г. Держак грабель (Лч.).

ГРАБИЛНО, а, с., с.г. Грабки біля коси (Грз.).

ГРА́БИЦЯ, і, ж., с.г. Лушня у возі (Влд.).

ГРА́БЛІ, гра́бльов, тільки мн., с.г. Граблі (Лч.).

ГРАБУ́Н, а́, ч., с.г. Те саме, що ГРАБИ́ЛНО (Мс.).

ГРАБЦИ́, цу́ов (Бч.), ГРА́БЦИ, цив (Пг.), ГРЕБЦИ́, цу́ов (Кд.), тільки мн. Те саме, що ГРАБИ́ЛНО.

ГРАДА́[1], и́ (Бв., Клв., Ст.), ГРА́ДНА, и (Карп.), ж. Грядка. Сиди́т, йак мо́рква у́ град'і́е (Бв.); Йа граду́ капу́сти пасади́іла (Ст.).

ГРАДА́[2], и́, ж. 1. Райдуга (Мнх.).

2. Блискавиця з громом (Стд.).

ГРА́ДНА див. ГРАДА́[1].

ГРАДОБИ́ТІЯ, я, с. Великий, густий град (Лск., Нрд.).

ГРАДОБІ́ЙСТВО, а, с. Те саме, що ГРАДОБИ́ТІЯ (Лск.).

ГРАЗЯ́ВКА (К.), ГРУЗА́ЛКА (Ч.), і, ж. Трясовина. Ко́н'і застр'е́гл'і у́ граз'е́у́к'і (К.); У нас за се́ло́м грузá́лка ве́л'ми́і вел'і́ка; На то́ра́оку даро́га і́ид'е́, а круго́м груза́лка (Ч.).

ГРАМАВИ́ЦА, и, ж. Те саме, що ГРАДА́[2] 2 (Крск.).

ГРАНЬ, і, ж. Ремінна плетінка (Свд.).

ГРЕ́БЕНЬ, беня, ч. 1. Верх солом'яної покрівлі; місце, де сходяться схили (Кд., Лск., Нрд.).

2. Рядок високої стерні при косінні (Нжл.).

ГРЕБЕНО́К, нка́, ч., с.г. Кінцева частина гряділя плуга, за яку чіпляється орчик (Ст.).

ГРЕБІЕЛКА (Стд.), ГРЕБЙОНКА (Б.-В.), ГРЕБЮЛКА (Клв.), и, ж., с.г. Машина для згрібання сіна, соломи і т.ін.; гребка. За йіми ход'ат' гребіедки - трактор т'агайе п'іелу с'іст'ему грабел' (Стд.).

ГРЕБОВИЦА, и, ж., с.г. Косовиця сіна (Вр., Зг.).

ГРЕБЦИ див. ГРАБЦИ.

ГРЕБЮЛКА див. ГРЕБІЕЛКА.

ГРЕДЕЛЬ, я, ч., с.г. Гряділь у плузі (Чп.).

ГРЕМЕЗД, а, ч., орн. (*Remix L.*). Ремез (Мрт.).

ГРЕЦКИ (М.-К., Ст.), ГРЕЦЬКИ (Г.), ГРЕЦЬКИЙ (С.В.), а, е. Гречаний.

ГРЕЦКОВ'Є (Мш., Ст.), ГРЕЦКУВ'Є (Дом.), я, с. Поле, на якому росла гречка.

ГРЕЦКОВКА (Бв., Лч., Сл.), ГРЕЦЬКОВКА (В., Крм., Нрд., Сос.), ГРЕЧКИВКА (Тет.), ГРЕЧКІВКА (Зар.), и, ж. Те саме, що ГРЕЦКОВ'Є.

ГРЕЦКУВ'Є див. ГРЕЦКОВ'Є.

ГРЕЦЬКИ див. ГРЕЦКИ.

ГРЕЦЬКИЙ див. ГРЕЦКИ.

ГРЕЦЬКОВКА див. ГРЕЦКОВКА.

ГРЕЧАНИЦА, и, ж. Гречана солома (Шст.).

ГРЕЧКА, и, ж., бот. Вид хатньої рослини з червонуватим стеблом, схожим на гречку. Йе у нас гречка, вазон такиі (Карп.).

ГРЕЧКИВКА див. ГРЕЦКОВКА.

ГРЕЧКІВКА див. ГРЕЦКОВКА.

ГРЕЧУХА, і, ж. Гречка. Тад'иі с'іейем картопл'у, авес, гречуху, просо, каноплі (Л.).

ГРИВА, и, ж. Залишена косарем висока стерня після скошування зернових культур тощо (Ндд., С.Я.).

ГРИВЕНЬ, вня, ч., стар. Монета вартістю 10 коп.; гривеник (Свд.).

ГРИВНА, и, ж., стар. Монета вартістю 2,5 коп. (М.-К.).

ГРИМОТІТЬ, тить, недок. Гриміти (Кч.).

ГРИС, у, ч. Дерть (Вдд.).

ГРИЦЬ, я, ч., орн. Великий сірий птах (Лпт.).

ГРІМІЗЬОНЧИК, а, ч., орн. Зменш. до ГРЕМЕЗД (Млн.).

ГРОБОВИЩЕ, а, с. Кладовище (Свд.).

ГРОЗА див. ГОРОЗА.

ГРОЗД, а, ч., бот. (*Lactarius resimus Fr.*). Груздь (Нрд.).

ГРУБА, бої, ж. Вагітна (про жінку) (В.К.).

ГРУБЕННИЙ, а, е, збільш. Дуже товстий; повний (про людину) (Гр.).

ГРУБЕННО, присл., збільш. Дуже грубо.

◊ГРУБЕННО ГАВАРИТЬ - говорити грубим голосом. Йуон сустракаус'а з Казловойу Тан'койу, шчо грубенно гаворит' (Гр.).

ГРУД, а, мн. ГРУДИ, дуов, ч. Сухе, трохи підвищене місце на болоті, де косять сіно (Гбн., Гн., Дмш., Клв., Кч., Лкш., Лск., Лч., Млж., Млн., Мрт., П.С., С., Свд., Сл.).

ГРУДОВОЙ, ая, ое. Стос. до ГРУДА.

◊ГРУДОВОЄ СІЕНО - сіно, скошене з сухих ділянок болота (Гн., Клв.).

ГРУДОК, дка, ч. Гірка, підвищення (Лск.).

ГРУЗА́ЛКА див. ГРАЗЯ́ВКА.

ГРУНТ, а, ч., стар. 1. Ділянка польової землі розміром 6, 9, 12 і т.д. десятин, залежно від місцевості (Лск., Лч., М.-К., Сл.). Ну, то там за́ре шест' десат'ін - полови́на гру́нта (Лч.).

2. Садиба (Кч.).

ГРУ́ШКА, и, ж. Дитяча іграшка (Нжл.).

ГУБА́, и́, ж., бот. (рід *Fomes*). Гриб-паразит, що росте на дереві; трутовик (Бб., Карп., Сл.). Губа́ наростáйе на д'е́рев'і (Сл.).

ГУ́БКА, і, ж. 1. Кількість прядива, знята з мотовила за один раз (Дв.).

2. Довжина основи для ткання, що дорівнює довжині стіни хати, на кілочках якої робилось снування (Бв., Кшв., Лч., М.). Натка́ла трепкачу́оу гу́бак пйат' (Кшв.).

ГУ́БИ, бо́в і би́в, мн., бот. Загальна назва усіх видів їстівних грибів, крім білого гриба й боровика (Г., Гбн., Дяг., Зм., К., Крск., Ось., Пльч., Пп., П.С., С., Св., Сос., Т., Хор., Чп., Ю.). Ро́к'іу два таму́ адна́ на́ша ба́ба п'ішла́ у̑ л'іс па гу́би (Крск.).

ГУ́БІНА, и, ж., збірн., бот. Те саме, що ГУ́БИ (Здр., Лпт.).

ГУБ'Я́КИ, ков і кив (Глб., Клв., Крм., Нрд., Ушм.), ГУБ'ЯКИ́ (Нрд.), ГУБ'ЯКІ́ (Гл.), ку́ов, мн., бот. 1. Те саме, що ГУ́БИ.

2. Опеньки (В., Зар., Тет.).

ГУБ'Я́ЧА (Тет.), ГУБ'ЯЧЕ (Крл., Кч.), а, с., збірн., бот. Те саме, що ГУ́БИ.

ГУВНО́ (Кмр., Лмш., С.Я.), ГУМНО́ (Г., Гбн., Клв., Кмр., Крск., Кт., Ось., Пльч., Свд., Ст., С.Я., Х., Хор.), ГУНО́ (Крпв., Р., С.Я.), а́, с. 1. Рублена з дерева клуня;

2. Тік. Ра́нше хл'е́б суши́ли на гу́мнах (Пльч.).

ГУ-ГУ... Вигук, яким підкликають гусей (Крск.).

ГУ́ДЛЯ, я, с., збірн. 1. Листя і стебла картоплі й моркви.

2. Те саме, що ГИЧ 1 (Кпт.).

ГУДИ́НА, и, ж., збірн. Те саме, що ГИЧ 1 (Клв.).

ГУДИНІ́Е, я́, с., збірн. Листя картоплі (Луг.).

ГУ́ДИНЬ, і, ж., збірн. Те саме, що ГИЧ 1 (Бр., Кд.).

ГУДО́БЕЧИЄ МО́ГИЛКИ, стар. Скотомогильник (Мрт.).

ГУЖ, а́, ч., с.г. Капиця в ціпові (Клв., Лч., Сл.).

ГУ́ЖВА див. ВУ́ЖВА.

ГУ́ЖВИ[I], жов, мн. Вертикальні дерев'яні жердини в гойдалці (Карп.).

ГУ́ЖИК, а, ч. Зменш. до ГУЖ (Клв., Лч., Сл.).

ГУЖИ́ЩЕ, а, с. Вірьовка для ув'язування накладених на віз снопів, сіна, соломи (Зал.).

ГУЗА́, и́, ж. Задня частина човна. А гуза́ - то за́дн'а част' чо́уна, одгоро́джена; туди́[I] риба́к налива́йе води́[I] і ки́[I]дайе ри́[I]бку (Млн.).

ГУЗДІ́КА, і, ж., бот. (*Dianthus L.*). Гвозди́ки (Крл.).

ГУЗИ́РИ, ров (Рдн.-В.), ГУЗИРИ́, ро́в (Гл., Ст.), мн. Невеликі білі хмарки. На не́бо'і бага́то гузи́[I]роу̑ (Ст.).

ГУЗИ́РКИ, ков, мн. Зменш. до ГУЗИ́РИ. Не́бо уз'ело́с' гузи́[I]рками (Рдн.-В.).

ГУЗИРКИ́, ко́в, мн. Зменш. до ГУЗИРИ́ (Гл., Ст.).

ГУ́ЗКА, и, ж. Сітка для ловлі риби (Влд.).

ГУК, а́, ч. Стрілка в цибулі. Цибу́л'а пошла́ ў гук'і́ (Сл.).

ГУКА́Т (Вв., Грн.), ГУКА́ТЬ (Гбн., Лб., Н.М.), а́ю, а́єш, недок. Кликати, викликати; запрошувати. Пошли́ ме́лника гука́т (Вв.); Мене́ на ку́рси гука́ли... (Грн.); Тод'і́ д'і́ўч'іна гука́йе /на коровай/ свойу́ родн'у́ - т'у́оток, д'ад'ку́ў... девок на корова́ї не гука́йут (Лб.); Кова́к'іў гука́ли дл'а усмір'ен'ійа (Н.М.); Дн'іў за два перед сва́йбойу молоди́ ї́іздит' по се́лах і гука́йе свої́х ро́дич'іў на сва́йбу (Гбн.).

ГУЛАКИ́ (Б.-В., В.), ГУЛАКІ́ (Б.), ко́в, мн., кул. Довгасті пампушки з гречаного або пшеничного борошна на олії.

ГУЛО́ВНИК, а, ч., іхт. (*Leucicus sephalus*). Головень (Скл. Г.).

ГУЛЯКИ́[1], ку́ов, мн. Великі вареники, начинені маком, грушами чи ягодами (Сл.).

ГУЛЯКИ́[2], ку́ов, мн. Ялові корови (переважно молоді) (Лч.).

ГУЛЯ́Т (Лск., Нрд.), ГУЛЯ́ТЬ (Зар., Тет.), я́ю, я́єш, недок. Грати у яку-небудь спортивну азартну гру(футбол, карти і т.ін.).

ГУЛЬ, і, ж. Те саме, що ГАЛУ́ЗА (М.-К.).

ГУЛЬОВА́Я ЗЕМЛЯ́. Земля,яка не обробляєтьоя. Гул'ова́йа земл'а́ ў нас се́ред села́ (Гбн.).

ГУ́МНИЩЕ, а, с. Місце, де було гувно́ 1 (див.) (Дяг.).

ГУМНО́ див. ГУВНО́.

ГУНО́ див. ГУВНО́.

ГУНТ, а, ч., стар. Собака (У.).

ГУ́НЯ, і, ж., стар. 1. Верхній жіночий одяг з домотканого сукна, подібний до свитки (Б., Бр., Д., Зар., Кд., Млн., Пт., С.В., Скл. Г., Ус.).

2. перен. Вайлувата, неохайна жінка (Кчн.).

ГУНЬКА, и, ж. Зменш. до ГУ́НЯ (Б., Бр., Д., Зар., Кд., Кчн., Млн., Пт., С.В., Скл. Г., Ус.).

ГУ́ОНКО, присл. Швидко, прудко. Йу́он гу́онко би́ёг (Карп.).

ГУ́РА, и, ж. Купа чого-небудь; кучугура (В., К., Клв., Крис., Кшв., Лск., Лч., П.С., Ч.). Намело́ в'і[и]со́ки[і]йе гу́ри[і] /снігу/ (К.).

ГУРЕ́ЛЯ див. АРЕ́ЛЯ.

ГУ́РКАЛКА, и, ж. Дзига (Бч.).

ГУРКОВІ́ННЄ, я, с., збірн. Те саме, що ГИЧ 1 (Кд.).

ГУРО́К, рка́, ч. Огірок (Вв., Лч., Сл., Ушм.).

ҐУРО́ЧКІ, ков, мн. 1. бот. (*Nymphaea L.*).Те саме, що ГИ́РОВКА (Лпт.).

2. перен. Узор на писанці (Лск.).

ГУРО́ЧНИК (Шст.), ГУРО́ЧНІК (Клв., Лч., Млж., Зс., Сл.), ГУРО́ШНИК (Лкн., П.С.), ОГУРО́ЧНІК (Лч., Сл.), а, ч., збірн. 1. Те саме, що ГИЧ 1.

2. Місце, де ростуть огірки (Лч., Сл.).

ГУРО́ШНИК[1] див. ГУРО́ЧНИК.

ГУРО́ШНИК[2], а, ч., бот. (*Borago officinalis L.*).Огіркова трава; огірочник. Йест' у нас, спеціа́л'на́ расте́, то ў борщ кри́шат', дак то назива́йецца гуро́шник (Чп.).

ГУРТО́К, тка́, ч., стар. Клас, група (учнів у школі) (Лск., Лч.). У с'о́мому гуртку́ одне́ й дру́ге /про дітей/ (Лск.).

ГУРЧИ́ННЄ, я, с., збірн. Те саме, що ГИЧ 1 (Вв.).
ГУСТЕ́Ж (Лпт.), ГУСТЯ́Ж (Кл.), у́, ч. Хащі, зарості. Аднойе с'ало́ було́ ў л'е́с'і, і кра́йн'а ха́та стайа́ла саўс'е́м у густ'аже́ (Кл.).
ГУСТИ́//ГУСТЬ, гуде́, недок. Вити (про вовка). Воўкі^и гуду́т (Н.С., Мст.).
ГУСТЯ́Ж див. ГУСТЕ́Ж.
ГУСЯ́Р, а́, ч. Той, хто пасе гусей (Нрд.).
ГУСЬ, я, ч., рідко. Гусак (Вв., Лпт., Лск., Мс., Ушм.).
ГУТАВИ́ЩЕ, а, с. Те саме, що ГИЧ 2 (Вд.).
ГУ́ТАЛКА, и, ж. Гойдалка (Жр., Оз.).
ГУТА́Т (Лск., Нрд.), ГУТА́Ц (Бв.), а́ю, а́еш, недок. Колихати, бавити (дитину, щоб не плакала).
ГУТАТА́ЦЦЕ, а́юсе, а́ессе, недок. Гойдатися на гойдалці (С.).
ГУТАТЕ́ЛЯ, і, ж. Те саме, що ГУ́ТАЛКА (С.).
ГУТА́ТЬСЯ, а́юся, а́ешся, недок. Те саме, що ГУТАТА́ЦЦЕ (В., Кпт., Уз.). На горе́л'ах гута́йуц'ц'а (Уз.).
ГУТА́Ц див. ГУТА́Т.
ГУТЕ́ЛЯ, і, ж. Те саме, що ГУ́ТАЛКА (Рд.).
ГУТНИ́К, а́, ч., спец., стар. Склодув. Робо́та т'ажка́, гутники́ до́ўго не жили́, до с'емдес'а́т год (Кд.).
ГУТТЄ́, я́, с., рідко, стар. Взуття (М.-К.).
ГУЧО́К, чка́, ч., мисл., стар. Те саме, що ГОНЕ́ЦЬ (Зар., Тет.).
ГУ́ШКАТЬ, аю, аеш, недок. Те саме, що ГУТАТА́ЦЦЕ. Он д'іети на оре́л'і гу́шкайут' (Вдд.).
ГУЩА́К, а́, ч. Те саме, що ГУСТЕ́Ж (Кч.).
ГУЩЯ́, і́, ж. Те саме, що ГУСТЕ́Ж (Клв.).

Ґ

ҐА́БЛІ, льов, тільки мн., с.г. Залізні вила з густими і тупими на кінцях зубцями для набирання буряків, картоплі тощо (Луг.).
ҐА́ЗА див. ГА́ЗА.
ҐАЛАҐА́НИ, нив, тільки мн. 1. Дрібні гілки; терміття (Ів.).
2. кул. Вироби з тіста, подібні до бубликів (Ст.).
ҐАЛАҐО́ЛА, и, ж. Кільце, яким окріплюються сани в путса́нках (див.) (Лск.).
ҐА́НКІ, ков, тільки мн. Східці на ганку (Лпт., Хор.).
ҐА́НОК, нка, ч. Те саме, що ҐА́НКІ (В., Зар., Тет.).
ҐА́РА[1], и, мн. ҐА́РІ, рив, ж., буд. Глибокий жолобок, паз у вушулі або вушаку́ (див.) (Зар., Кд., Крм., Лск., Тет.).
ҐА́РА[2] и, мн. Віз із ящиком для перевезення городини (Луг., Лч., Ушм.).
ҐА́РІ[1] див. ҐА́РА[1].
ҐА́РІ[2], рив, тільки мн. Сани для перевезення вантажів (В., Зар., Клв., Сос., Тет.).
ҐАРКЛЬО́С, а, ч. Великий кусок чого-небудь (Кд.).
ҐА́РНЕЦ див. ГА́РНЕЦ.
ҐАРО́ВАНИЙ, а, е. Пазований.

◊ҐАРО́ВАНИ ВУША́К – одвірок, у якому пороблені пази (Квн., Луг.).
ҐАРУ́ЛЯ, і, ч. і ж. Високого росту людина. Тепе́р, йак хто вели́ки, ка́жут' ґару́л'а (Нжл.).
ҐЕ, ствердж. част. Так, еге (Дв.).
ҐЕ́ВҐАТ, ає, недок. Гегати, гелготати (про гусей) (Вв.).
ҐЕ́ДЗҐАТЬСЯ, аюся, аєшся, недок. Капризувати, вередувати (Кч.).
ҐЕ́ДЗИК, а, ч. Свита (Зв.).
ҐЕДЗУ́Н, а́, ч., мол., ент. (*Tabanus*). Гедзь (Лч.).
ҐЕ́ДЗЬ, я, ч., мол., ент. Те саме, що ҐЕДЗУ́Н (Вв.).
ҐЕ́НДЗЄР (Сл.), ҐЕ́НЬДЗЕР (Крл.), а, ч. Обплетений лозою скляний бутель. Ц'і́лого ґе́ндз'ера гор'е́лки вн'у́ос (Сл.).
ҐЕРҐОТА́Т, ґо́че, недок. Те саме, що ҐЕ́ВҐАТ (Ушм.).
ҐИ́БАТЬ, аю, аєш, недок., ҐИ́БНУТЬ, ну, неш, док. Штовхати кого-, що-не́будь (Нжл.).
ҐИ́ЛА, и, ж. Відросток на головці капусти у вигляді невеликої капустини (Вв., Лч., Сл., Ушм.). Капу́ста пошла́ у́ ґи́ли (Сл.).
ҐИЛЬҐОТА́Т (Нрд.), ҐИЛЬҐОТА́ТЬ (Лч., Сл.), ґочу́, ґо́чеш, недок. Лоскотати кого-небудь.
ҐІ́ЛҐАТ, аю, аєш, недок. Те саме, що ҐИЛЬҐОТА́Т (Вв.).
ҐІРЗА́, и́, ж., знев. Вередлива дитина (Вв.).
ҐЛЕ, прийм. Для (Бо., Дмш., Клв., Мрт.). Кори́[і]то ґле кобана́ (Бо.); Держи́т' ґле вт'і́хи (Дмш.); Оста́у ґле мене́ (Клв.); Гладишка ґле молока́ (Мрт.).
ҐЛЕ́КОТЕНЬ (Н.М.), КЛЕ́КЕТЕНЬ (Вр.), КЛЕ́КОТЕНЬ (Гбл.), тня, ч., орн. 1. (*Ciconia alba*). Чорногуз, бусол.
2. (*Grus grus L.*). Журавель (Н.М.).
ҐОЛДУ́Н, а́, ч., етн. Чарівник, чаклун. Соби[і]ра́йеце хло́пцеу бага́то, в'і[и]б'і[и]ра́йут'[ц'] ... ґолдуна́ (К.).
ҐО́НТА див. ГО́НТА.
ҐРА́СА (Вв.), ҐРА́ЦА (Мх.), и, ж. Лопата.
ҐРА́ТКИ, ков, тільки мн. Огорожа у вигляді вертикально поставлених штахетин (Зар., Клв., Тет.).
ҐРА́ЦА див. ҐРА́СА.
ҐРЕҐУ́ЛЕЦ, лца, ч., орн. (*Astur parumbarium*). Яструб (Лч.).
ҐРИС, у, ч. 1. Висівки (Крм., С.В.).
2. Відходи пшениці при розмелюванні на вальцях (Вв., Ушм.).
ҐУ́ҐАЛЬ (У.), ҐУ́ҐЕЛЬ (Клв., Ч.), ҐУ́ҐОЛЬ (В., Зар., Тет.), ю, ч., кул. 1. Їжа, приготовлена з курячого м'яса, квасолі, цибулі та ін. і заправлена перцем (В., Зар., Клв., Тет.).
2. Страва з дрібно покришених млинців, спечених на маслі з яйцями, молоком та цукром (Ч.).
ҐУ́ДЗЬ, я (Кч., М.), ҐУЗ, а (Лч.), ҐУЗЬ, я (Б.-В., В., Вв., Зар., Клв., Лск., Тет., Ушм.), ч. Гуля (переважно на голові).
ҐУ́ЗІК, а, ч. 1. стар., ірон. Печатка.
◊ПРИКЛАДА́ТЬ ҐУ́ЗІКА – ставити на чому-небудь печатку (Нрд.).
2. Гудзик (Вв., Ушм.).

ҐУ́ЗІКИ, ков, мн., бот. (*Malva neglecta*). Калачики, проскурняк (Дч.).

ҐУЗЬ, див. ҐУДЗЬ.

ҐУЛҐОТА́Т, тит, недок. Гелготати, гелготіти (про індика) (Вв.),

ГУЛЮ́-ГУЛЮ́...(Влн.), КУЛЮ́-КУЛЮ́...(Мф., Пльч., Уз.), КУЛЬ-КУЛЬ... (Крск.). Вигук, яким підкликають індиків.

ҐУЛЯ́РНЯ, і, ж., стар. Горілчаний або пивний завод; гуральня (Дск., Нрд.).

ҐУРҐУ́КАТ, ає, недок. Кричати (про індика) (Дом.).

Д

ДА. Та. 1. спол. Вуо́н /фашист/ л'уде́ї брау́ да у́ Герма́н'ійу (Крм.).

2. част. Да ву́он бу́де й гара́че держа́т (Луг.).

ДАВАЛЕ́ННА, присл., збільш. Дуже багато (Кчн.).

ДАВБТИ́ (М.-К.), ДОВБТИ́ (Клв.), бе́, недок. Дзьобати, клювати (про курей).

ДАВЖЕ́Й, присл. Довше (М.-К.).

ДАВЖИ́ТЬ, жу́, жи́ш, с.г., стар. Удруге орати ралом уздовж перших борозен (М.-К.).

ДАВНЕ́Й, присл. Раніше, колись (Клв., М.-К.).

ДАЙО́НКА (М.-К.), ДОЙО́НКА (Б.-В., Бв., Клв., Луг., М.), нкі, ж.Дійниця.

ДА́ЛЕ (С.), ДА́ЛЕЙ (Б.-В., Вв., Клв.), присл. Далі. Іди́ туди́ да́лей (Вв.).

ДА́ЛЬБО, вст. Далебі (Бв.).

ДАПУСКУВА́ТЬ, аю, а́єш, недок. Допускати. Йі́х н'е дапускува́ли туди́ (Гр.).

ДАРО́ВАНЕ, ного, с. Придане (Крд., Нжд.).

ДАРУ́ОЖКА (Бч.), ДОРО́ЖКА (Млн., Рдн.-В.), і, ж., риб. Велика вудка, переважно з блешнею, для ловлі щук і окунів.

ДА́Р'Я, і, ж. Сорт картоплі (Ар.).

ДВАДЦА́ТКА, и, ж. Монета вартістю 10 коп. (Сед.).

ДВАО́Р, у, ч., с.г., стар. Дворазова оранка земельної ділянки сохою (М.-К.).

ДВАО́РАНКА, и, ж., с.г., стар. Те саме, що ДВАО́Р (М.-К.).

ДВЕ́ЙКИ, присл. Двічі (М.-К.).

ДВІЄ́ СЕСТРИ́, астр. Сузір'я, що з'являється на небі влітку опівночі (Луг.).

ДВІ́ЙЧИ, присл. Двічі (В.).

ДВІНАДЦЕТИРИ́К, а́, ч., стар. Гасова лампа, яка має гніт і скло № 12 (Б.-В.).

ДВОРА́К, а́, ч., іст., стар. Придворний слуга в пана. Дворакі́ - це парубкі́, йакі́м пан плати́у 35 рубл'о́у у год і харч; дворакуо́у дванáнцет чоловиіе́к було́ (Дск.).

ДВО́РИЩЕ, а, с.1. Подвір'я разом з хатою і господарськими будівлями (Ар., Карп.).

2. Місце, де стояла хата. Тут двори́[і]шче, бо ха́та колі́[і]с' була́, з'у́де [illegible] (Бдд.).

ДЕВЕТИРУ́ЧКА, и, ж., с.г., стар. Коса, довжина якої дорівнює 90 см (Зар., Сос.).

ДЕВЕТІСІ́ЛЬНИК (Вв.), ДЕВ'ЯТОСИ́ЛНИК (Крл., Нжл.), у, ч., бот. (*Inula britannika*). Оман.

ДЕВ'Я́ТКА, и, ж., с.г., стар. Те саме, що ДЕВЕТИРУ́ЧКА (В., Тет.).

ДЕВ'ЯТОСИ́ЛНИК див. ДЕВЕТІСІ́ЛЬНИК.

ДЕДИ́[1], дедýов, тільки мн., рел., стар. Поминки (Клв., М.-К.).

ДЕДИ́[2], дедýов, тільки мн., бот. (*Cirsium L.*).Осот (В.-В.).

ДЕДО́К[1], дка́, ч., орн. Вид дрібного птаха, подібного до горобця (Зар.).

ДЕДО́К[2], дка́ (Пг., П.С., Чп.), ДЕ́ДИК, а (Пльч.), ДЄДО́К, дка́ (Вхв.), ДІ́ДИК, а (Ось., Уз., Х.), ДІДО́К, дка́ (Вр., Н.М.), ДІЄ́ДИК, а (Вл., Дмш.), ч. Прилад для перемотування пряжі на клубки; витушка.

ДЕДО́ЧОК, чка, ч. Зменш.-пестл. до ДЕДО́К[1].

ДЕК (Г., Зар., М.-К., Тет.), ДИК (Влн., М.-К., Ор.). 1. спол. Так. ишче́ йа радиýс'а, дек вана́ /церква/ була́ (Г.); Йак зато́пит' ха́ту, дик дим аж пуд небеса́ми сте́лец'ц'а (Ор.).

2. част. Так. Стари́кі па сто гадо́ў дек и жийе́ (Г.); Сара́ї або́ хл'ієў, а ў колго́сп'і дик кон'ýшна зове́т'с'а (Влн.).

ДЕКА, и, ж. Бляшаний лист, на якому печуть пиріжки, смажать м'ясо і т.ін. (Млн.).

ДЕ́КО, а, с. Те саме, що ДЕ́КА (Млн.).

ДЕ́ННИЦЯ, і, ж. Дошка в дні возового ящика (Ушм.).

ДЕ́НША (Крв.), ТЕ́НЧА (Кор.), ТЕ́НЬЧА (Д.), и, ж. Райдуга, веселка.

ДЕНЯ́ШНИЙ, а, е. Денний. Де́н'ашне молоко́; Ден'а́шне св'ієтло (Кч.).

ДЕНЬ, дня, ч., стар. Міра земельної площі в три упру́ги (див.), тобто близько 1 га (Рвк., Ст., Стд.).

ДЕРБІНА́, и́, ж. 1. Гущавина, хащі.

2. Цілина (Дом.).

3. Земля, що кілька років не оброблялася (Рт.).

ДЕ́РГА[1] (В., Зар., Тет.), ДЬО́РГА (Крсл.), и, ж., стар. 1. Жіночий шерстяний одяг чорного кольору, подібний до запаски.

2. Рядника із домотканого полотна (Тет.).

3. Домотканий кольоровий килим, яким застилають ліжко, лаву і т. ін.; ліжник (Зар., Тет.).

ДЕ́РГА[2]. Скребло (Б.-В.).

ДЕРЕВНИ́, а́, е́. Зроблений з дерева, дерев'яний. Деревни́йе ночви (Тхн.).

ДЕРЕ́ВНЯ[1], і, ж. Будівельне дерево (В., Дмш., Зар., Тет.).

ДЕРЕ́ВНЯ[2] і, ж., стар. 1. Невелике село без церкви (В., Зар., Тет.).

2. Село, в якому раніше жили міща́ни (див.) (Клв.).

ДЕРЕВ'Я́НКА, и, ж., ент. (*Trichoptera*). Волохокрилець (Лсд., Нрд.).

ДЕРЕВ'Я́НКИ, кýов, тільки мн. Взуття на дерев'яній підошві (Луг.).

ДЕРЕЗА́, и́, ж., бот. (*Lycopodium clavatum*).Плаун, п'ядич (Нжл.).

ДЕ́РЕШ, а, ч. Чалої масті (сіро-коричневий) кінь або віл (Зар., Клв., Тет.).

ДЕРЕШОВА́ТИ, а, е. Трухлявий, порохнявий усередині (про дерево) (Клв.).

ДЕРЖА́НКА, і, ж. Колодочка ножа. Уз'а́ў на^о жа́ за держа́нку (Ч.).
ДЕРНА́, и́, ж. Дерен (Брн., Вв., Ушм.).
ДЕРУ́ХА, и, ж., збірн. Батоги, пліть квасолі (С.Д.).
ДЕСЯ́ТКА[1], і, ж. Монета вартістю 5 коп. (Сел.).
ДЕСЯ́ТКА[2], и, ж. Купа, в яку складаються снопи (по 10 штук) для просушування (Крсл.).
ДЕСЯ́ТОК, тка, ч. Вулиця. У́лиц'а зве́ц'ц'а ў нас дес'а́ток (Ш.).
ДЕТВА́, и́, ж., збірн. Дітвора (В., Пп., Тет.). Детва́ ў нас та́мки адну́ /вишню/ чи́стă абарва́ла (Пп.).
ДЄ́ВКА // ДІ́ВКА, и, ж. Дівчина (В., Зар., Клв., Лч., Сл., Тет.). Уроди́ла д'е́уку (Клв.).
ДЄ́ДИК див. ДЕДО́К[2].
ДЄДО́ВНІК, а, ч., бот. (*Taraxacum officinalis*). Кульбаба (Лч.).
ДЄДО́К[1] див. ДЕДО́К[2].
ДЄДО́К[2], дка́, ч. Дзига (Лч.).
ДЄ́ЙКАТЬ, аю, аєш, недок. Говорити; поговорювати. Ста́л'і д'е́йкат, шчо свабо́да ўже бу́д'е (Мс.).
ДЄ́ЛАТЬ ХА́ТУ. Будувати хату (Мх.С.).
ДЄРЕВ'ЯНЄ́ТЬ, нє́є, недок. Дубіти, холонути (про картоплю) (Лч.).
ДЄРЖА́ННЄ, я, с. Ручка в косі (Кл.).
ДЄРМАЗА́, и́, ж. Те саме, що ДЕРБІНА́ 1. У лаз'е́, ў д'ермаз'е́ отайі́т' воўк на адно́й наз'е́ (Здр.).
ДЖА-ДЖА... виг. Спонукальне слово-заклик для биття когонебудь (Лпт.).
ДЖИВКУ́Н (Лпн.), ЖИВКУ́Н (Сос.), ЖИВУ́Н (Ушм.), а́, ч., орн. (*Passer domesticus*). Горобець.
ДЖИ́ГАВКА // ЖИ́ГАВКА (М.), ЖИ́[і]ГВАЛКА (Влд.), и, ж., бот. (*Urtica urens*). Дрібнолиста жалка кропива.
ДЖИЖКУ́ХА (Лкш., Шст.), ДЗИСКУ́ХА (Лкш.), ЖЕЖКУ́ХА (Ю.), ЖИЖКУ́ХА (Лкш.), и, ж., бот. Те саме, що ДЖИ́ГАВКА.
ДЖУРЕЛЄ́Т, ли́т, недок. Дзюрчати (про воду і т.ін.). Доршч и[і]де́ дак воно́ джурели́[і]т (Кшв.).
ДЖУРЕЛО́, а́, с. Джерело. Тече́ з гари́[і] ў р'іечку джурело́ (Кшв.).
ДЗЕҐ, а, ч., ент. (*Tabanus*). Гедзь (Бч.).
ДЗЕҐА́ТЬСЯ, ається, недок., ДЗЕҐНУТЬСЯ, неться, док. Збуджено бігати, стрибати від укусу гедзя (про тварин); гедзатися. На́ши карави́ дзеґнул'іс' (Бч.).
ДЗИҐА́ЛКА, и, ж. Те саме, що ДЄДО́К[2] (Тет.).
ДЗИҐЛИК, а, ч., стар. Стільчик (Вл.).
ДЗИЗЛИ, а, е. Набряклий, опухлий; бреаклий (про тіло або обличчя людини) (В., М.-К.).
ДЗИСКУ́ХА див. ДЖИЖКУ́ХА.
ДЗОВБА́ТИ // ДЗОВБА́ТЬ // ДЗЬОВБА́ТЬ (Ушм.), ДОВБА́Т (Вв.), ДОВБА́ТЬ (Лч.), а́є, недок. Те саме, що ДАВБТИ́.
ДЗУ́БКА (Вв.), ДЗЮБКА (Нхл.), и, ж. Виїмка на вінцях глечика для виливання молока.
ДЗУҐА́, и, ж. Деталь у ткацькому верстаті, що регулює рух навою (М.-К.).

ДЗУ́ГЛІ (Б.-В.), ДЗЮ́ГЛІ (Нрд.), льов, тільки мн. Вудила.

ДЗЮ́БА, и (В., Вв., Зар., Клв., Крм., Лпт., Лск., Луг., Лч., Нрд., Рдн.-В., Тет., Ушм.), ДЮБА́, и́ (Рч.), ДЮ́БКА (Кшв.), ДЮ́ПКА (Гн.), и, ж. Дзьоб у птаха. Покрасн'е́у, йак у бу́сл'а дз'у́ба (Лпт.); У веребйа́ мала́ д'у́бка (Кшв.).

ДЗЮ́БКА[1], и, ж. Зменш.-пестл. до ДЗЮБА (В., Вв., Зар., Клв., Крм., Лпт., Лск., Луг., Лч., Нрд., Рдн.-В., Тет., Ушм.). Ку́рка дз'у́бкойу доу́бе́ (Рдн.-В.).

ДЗЮ́БКА[2] див. ДЗУ́БКА.

ДЗЮ́ГЛІ див. ДЗУ́ГЛІ.

ДЗЯБ, у, ч. Зяб (П.С., С.В.).

ДИ́БИ, диб, тільки мн., стар. Пристрій у вигляді триніжка для підвішування колиски, в яку жінки кладуть дитину, працюючи у полі (Зар.).

ДИК див. ДЕК.

ДИ́КЕ ПО́ЛЕ. Те саме, що ДЕРБІНА́ 2 (Шст.).

ДИМА́Р, а́, ч. 1. Прилад для підкурювання бджіл (В., Зар., Луг., Лч., Сл., Тет.).

2. Димохід над покрівлею хати (Ст., Стдн.). Ра́н'ше були́ димар'і́ - труб не би́ло (Стдн.).

ДИМЕРЗА́, и́, ж. Те саме, що ДЕРБІНА́ 1 (Ушм.).

ДИМНИ́К, а́, (Грн., Дмш., Дяг., Зг., Кд., Кчн., Ось., П.С., С., Сос.); ДІ́МНІК, а (Дом.), ч. 1. Частина дерев'яного димаря над дахом (Грн., Дмш., Дяг., Зг., Кд., Кчн., Ось., П.С., С.).

2. Те саме, що ДИМА́Р 1 (Сос.).

ДИ́НЬКА, и, ж., бот. (*Cucurbita Pepo var. ovifera*). Рід маленького гарбуза, який використовується для оздоблення (Вв., Сл., Ушм.).

ДИТИ́НЕЦЬ[1], нца, ч., бот. (*Salvia L.*). Шавлія (Рдн.-В.).

ДИТИ́НЕЦЬ[2], нца, ч., анат. Селезінка. У сере́дин'і л'уди́^{і}ни^{і} ди^{і}ти́^{і}нец йест', л'уди́на ва́жко здо́йме мешка́ і ди^{і}ти́^{і}нец сарва́у (Л.).

ДИ́ШЛА, и, ж. Дишель у возі (Тим.).

ДІ́ВКА див. ДЕ́ВКА.

ДІ́ВКА-НЕВИХАЖА́ЛКА, и, ж., стар. Дівчина, яка до старості не вийшла заміж (М.-К.).

ДІ́ВОЧКА, и, ж. Зменш.-пестл. до ДІВКА (Лкш.).

ДІВЧУ́К, а́, ч. Дівчина-підліток. Вона́ шче д'іўчу́к, не ви́росла; Да була́ уже д'іўчуко́м, хло́пц'і приі́шли́ і питáйут', де ўз'ат' соло́ми (Крд.).

ДІ́ДИК див. ДЕДО́К[2].

ДІДИ́ КОЛЮ́ЧІ, бот. (*Onopordon L.*). Татарник (Кд.).

ДІДО́К див. ДЕДО́К[2].

ДІЕ́ВЗНО // ДІЕ́ВНО, а, с., ірон. Міцної будови тіла, повна, здорова дівчина (Вв.).

ДІЕ́ДИК див. ДЕДО́К[2].

ДІЕ́ДЯ, і, ч., дит. Дід (Хор.).

ДІЕ́ЖКА ПІЕ́КАЛЬНА (Влн.), ДІЕ́ЖКА ПІЕ́КАРНА (Кпт.). Діжа.

ДІ́ЖКА, и, ж. Те саме, що ДІЕ́ЖКА ПІЕ́КАЛЬНА (Крск.).

ДІ́КІ ВУ́ОЛ, орн. (*Botaurus Stellaris*). Нічний болотяний птах родини чапель; бугай (Лпт.).

ДІМНІК див.ДИМНИК.

ДІНДЖАЛ, а, ч. Кинджал. Розбойн'ік'і прийехал'і до дерева, давай к'ідат' д'інджал у дерева (С.Я.).

ДІСКУВАТЬ, ую, уеш, недок. Сіяти що-небудь (жито, пшеницю і т.ін.) по стерні (Н.М.).

ДІЦЬКИЙ, а, е. Дитячий. Д'іц'к'і чоботи (Свд.).

ДІЧ, і, ж. Дичина (Гн.).

ДЛЕ, прийм. Біля, коло (Кшв.).

ДЛУБАТЬ, аю, аєш, недок. Лузати (насіння, горіхи) (Ст.).

ДОБРЕННИ, а, е, збільш. Дуже добрий; якісний. От це кр'іпко добренни коксагиз (Крсл.).

ДОБРИ, а, е. Їстівний (В., Вв., Зар., Клв., Тет., Ушм.). У нас добри грибиі ростут (Вв.).

ДОВБАТ див.ДЗОВБАТИ.

ДОВБАТЬ див. ДЗОВБАТИ.

ДОВБАЧ, а, ч., рідк., орн. (*Dryobates major*)Дятел (Млн.).

ДОВБЕШКА, и, ж. Довбня (Вв., Зар., Тет.).

ДОВБТИ див. ДАВБТИ.

ДОВГАЛЬ, я, ч. Висока і худа людина (Б.-В., Клв.).

ДОВГЕЛЕЦКИ, а, е, збільш. Дуже довгий (Лч., Сл.).

ДОВЖ (Б.-В., Лч.), ОДОВЖ (Сл.), і, ж., с.г. Планка для закривання льотка дуплянки (див.).

ДОВЖИТЬ, жу, жиш, недок., с.г. Обробляти землю після оранки перед сівбою (Жр.).

ДОДА, и, ж., дит. Квітка (К.).

ДОЖ (Сел.), ДОЖДЖ (Сл.), ДОРЩ (Лч.), у, ч. Дощ. Плавайут ластоук'і понад землейу - буде дож (Сз.).

ДОЙОНКА див. ДАЙОНКА.

ДОЛОМИНА, и, ж. Домовина (Тет.).

ДОЛОН, и (Крм.), ЛАДОНЯ (Вв., Лч., Сл.), ЛАДУИНЬ (Кчн.), ЛОДОНЬ (Вв., Ушм.), і, ж. Долоня. Вуон не спл'унуу мен'і й на долон'у, йак йа робийу (Ушм.).

ДОЛОТО, а, с. Долото (Лч., Нрд., Сл.).

ДОМ, а, ч.1. Добротна, переважно квадратної форми, без прибудов хата, яка має не менше двох кімнат (В., Вв., Зар., Клв., Лск., М.-К., Нрд., С.Г., Ушм.).

2. Установа; будинок, у якому працюють, а не мешкають (Крм., Луг.).

ДОП'ЕРУ (Кч.),ДОПІРУ //ДОПІРЕЧКУ (Б.-В., Кч.), ДОП'ІРУ (Вв., Ушм.), присл. Щойно, тільки що, нещодавно. А йа доп'іру прийіхала(Б.-В.); Допийру дзвонили з району (Вв.); Допийру йа ходийу туди (Ушм.).

ДОРНІК, а, ч. Залізний болт для пробивання дірок у чому-небудь; пробій (Рч.).

ДОРОЖКА див.ДАРУОЖКА.

ДОРЩ див. ДОЖ.

ДОШКОВИ, а, е. Зроблений з дощок, дощаний.

◊ДОШКОВА ЛЕСНІЦА - драбина з дощок, що кладеться плазом на покрівлю і з'єднує нижню частину даху з димарем (Вв., Крм., Луг., Ушм.).

ДОЩА́ТКА, и, ж., збірн., буд. Невеликого розміру пиляні дощечки для покриття даху будівлі (Крм., Луг.).

ДРАБАТУ́Н, а́, ч. Базіка, торохтій (Дмщ.).

ДРАГВА́, и́, ж. 1. Ополонка на річці (Мф).

2. Трясовина. Драгва́ така́, що не зити́ (Вл.).

ДРАГЛИ́СТИЙ, а, е. Подібний до холодцю. Така́ жо́ута смета́на зве́рху, а да́лше пуо́йде молоко́ таке́ драгли́сте, холо́дне, освежи́телноје (Бв.).

ДРАГЛІ́, льо́в, тільки мн. Страва, приготовлена з кришеного хліба, води і цукру або солі (Свд.).

ДРАГЛО́ (Крл., М.), ДРЕГЛО́ (Вн., Крл.), ДРЯГЛО́ (Н.Б.) , а́, с. Те саме, що ДРАГВА́ 2.

ДРА́ЗКА (Гл., Зар., Клв., Тет.), ДРУ́ЗКА (Зм.), и, ж.

1. Лико з сосни для плетіння кошелів. Дра́зки у̌ нас з хво́йі над'е́рл'і і пл'ету́т' ко́шіл (Ч.).

2. Тріска, скіпка. Чу́йе: шчос' гуде́, а то лет'е́ла па́лка; вуи́н тарк-нуу́с' аб не́йі і вана́ на́ дру́зки разлет'е́лас'.

ДРА́НИК, а, ч., кул. Оладка з тертої картоплі; картопляник (Ллт.).

ДРАНИЧИ́НА, и, частіше мн. ДРАНИЧИ́НИ, чи́н, ж., буд. Покрівельні шалівки (Зар., Тет.).

ДРАНИ́ЦІ, ни́ць, мн. Те саме, що ДРАНИЧИ́НА (Крл.).

ДРАПА́К, а́, ч., с.г., стар. Розпушувач грунту (Зар., М.-К., Тет.).

ДРАПА́Ч, а́, мн. ДРАПАЧІ́, чо́в, ч. Те саме, що ДРА́НИК (Кч.).

ДРАПАШТА́Н (Вв.), ДРАПОШТА́Н (Ушм.), у, ч., бот (*Lycium barbarum*). Дереза.

ДРАПЧУ́Н, а́, ч. Виткане з ганчірок покривало або ряднина (Нжл.).

ДРАЧ, а́, ч.1. с.г. Те саме, що ДРАПА́К (М.-К.)

2. Підприємство, яке виробляє гречану, ячмінну і просяну крупу; круподерня (Лск., Нрд.).

3. техн. Прилад, яким деруть дрань (Лч.).

ДРА́ЧКА, и, ж., стол. Прилад для обстругування (вирівнювання) поверхні дерев'яних колод, брусів (Бч., Лск., Нрд.).

ДРЕГЛО́ див. ДРАГЛО́.

ДРЕЗІ́НА, и, ж. Те саме, що ДРАГВА́ 2 (Гн.).

ДРИГЛІ́Е, льо́в, тільки мн., стар. Холодець (Лск.).

ДРИГА́ЛА, лив, тільки мн., стар. Те саме, що ДИ́БИ (В.).

ДРІЛЮВА́Т, ю́ю, ю́еш, недок. Стягати докупи зрубані дерева (Дв.).

ДРІН, а́, ч. Кий, палиця (Лч., Сл.). Бери́ др'іна́ да бий, бо йейбо́гу не зна́йу н'і́чо́го (Сл.).

ДРОБКОВИ́, а́, е́. Кусковий, грудковий (Лск., Ст.). Дробкова́ су́ол' (Лск.); Дробкови́ⁱ са́хар (Ст.).

ДРОБОТУ́Н, а́, ч. Людина, яка ступає дрібними, частими кроками (Клв.).

ДРОВИ́ЧКА, и (Бв., Лск., Лч., Нрд.), ДРОВІ́ЧКА, і (Б.-В., Клв.), ДРУ́ОВИЧКА, и (Бр.), ж. Корова-первістка, що, як правило, дає мало молока. Шч'іе у̌ корови́ⁱчкиⁱ до́йіт, коро́вкиⁱ-дрови́ⁱчкиⁱ (Бв.).

ДРОВ'Я́НКА, и, ж. Ліс, дерева в якому не придатні для будівництва і використовуються лише на дрова. У нас дрови́анка, а стро́йевого л'е́су не було (Дрм.).

ДРО́ГІ, гов, тільки мн. Подовжений (розворений) віз для перевезення стовбурів довгих дерев (Брн., Млн., Ст.).

ДРО́ГКА́, присл. Грузько (М.-К.).

ДРОТОВА́ТЬ (Лч.), ДРОТУВА́Т (Б.-В., Лск.), у́ю, у́еш, недок. Затягати кільце з дроту в кінчик рильця поросяті.

ДРОЧИ́ТЬ, дрочу́, дро́чиш, недок. Дражнити, називати по прізвиську. То його́ так дро́ч'ат' (Лтв.).

ДРУГА́К, а́, ч. Другий рій бджіл (Луг., Лч.).

ДРУЖО́К, жка́, ч. Боярин на весіллі (Кд.).

ДРУ́ЗКА див. ДРА́ЗКА.

ДРУ́ОВИЧКА див. ДРОВИ́ЧКА.

ДРУ́ОК, дро́ку (Нрд.), ЗДРУ́ОК, здро́ку (Лск.), ч. Жарка літня пора (в травні-червні), коли худоба від укусу гедзя збуджено бігає, кидається в усі боки.

ДРЯГЛО́ див. ДРАГЛО́.

ДУБАЛКА́, присл. Догори ногами, сторч (Б.-В.).

ДУБЛЕ́НА КАРТО́ПЛЯ. Холодна варена картопля (Лск.).

ДУБЛЯ́К, у́, ч., збірн. Гнилі тріски, димом від згорання яких підкурюють бджіл (Луг.).

ДУБРИ́ВКА (Вв.), ДУБРІ́ВКА (Крл., Нкл.), и, ж., бот. (*Potentilla anserina Borkh*). Гусячі лапки, перстач.

ДУБРО́ВА, і, ж. 1. Те саме, що ДЕРБІНА́ 1. У нас,де одо́ кущч'і́, чаґаре́ц, дубро́воју звеце (К., Клв.).

2. Листяний ліс, переважно дубовий (Ушм.).

ДУБРО́ВНИ, а, е. 1. Стос. до ДУБРО́ВА 1.

◊ДУБРО́ВНЕ СІЕНА́ - сіно, скошене з сухих ділянок болотистої місцевості (Клв.).

2. Стос. до ДУБРО́ВА 2.

◊ДУБРО́ВНИ СІНОКО́С - галявина серед дубового лісу, на якій росте трава, придатна для косіння (Ушм.).

ДУГА́, і́, ж., стар. Те саме, що ДЕ́НША (Грн.).

ДУ́ЖИ, а, е. Багатий, заможний (Пск.).

ДУ́ЖЧИ, а, е. Вища ступ. від ДУ́ЖИ. Багатший, заможніший. Пани́ ста́ли продава́т' зе́мл'у. Ду́жч'і л'у́ди купл'а́ли, а б'ідн'іш'і не ма́ли за що (Пск.).

ДУК, а, ч.1. знев. Жадібна,корислива, скупа людина. Ву́он таки́ дук, шчо і ма́тку свойу́ драмен'айе за гро́ши (М.-К.).

2. стар. Багатій, куркуль (Ст.).

ДУ́КАТЬ, ае́,недок. Стукати дзьобом по дереві (про одуда,дятла тощо). Уду́ид ду́кайе на хо́лод (Влн.).

ДУ́ЛЯ, і,ж. 1. Жіноча коса, закручена вузлом на голові (Нрд.).

2. Зав'язане перевесло на снопі (Вв., Ушм.).

ДУ́МКІ, мок, мн. Думки (Ю.).

ДУПА, и, ж. 1. Тупий кінець яйця.

2. Задня частина човна (Тет.).

ДУПЕЛНА́ТИ (Б.-В.), ДУПЛЕНА́ТИ (Зар., Тет.), а, е. Дуплистий, дуплуватий.

ДУПЛЯ́НКА, и, ж. 1. Дуплисте дерево, в якому поселився бджолиний рій (Вв., Ушм.).

2. Вулик, зроблений з колодки дерева (Б.-В., Клв.).

ДУР, у, ч., бот. (*Hyoscyamus nigera L.*). Блекота чорна (Нрд.).

ДУР-ДУР... Вигук, яким підкликають індиків (Брн.).

ДУРЕЦ, рцу, ч., бот. Те саме, що ДУР (Лск.).

ДУРМАН, у, ч., бот. 1. Те саме, що ДУР.

2. (*Xanthium spinosum*). Рослина страхополох (Нжд.).

ДУХА, и, ж. Ополонка; продуховина, прорубана в льоду річки, ставка тощо. И скринками ловет [рибу], из лучини вйажет', из дерева, палучайецце врод'е карита.. рубайет'пел'ку и ставит', ета духи називайуцца (Г.).

ДУЧА, и, ж. Дірка; нора (Клв., Крсн., С.Д.).

ДУЧКА, и, ж. Зменш. до ДУЧА (Клв.,Крсн., С.Д.).

ДУША, і, ж. Підкладка в картузі (Луг.).

ДЮБА див. ДЗЮБА.

ДЮБКА див. ДЗЮБА.

ДЮПКА див. ДЗЮБКА.

ДЮРКОМ, присл. Безперервно з дзюрчанням. Доршч наче з ведра л'л'е, а з стр'іхи б'іжит' д'урком (Крсх.).

ДЯДНА, и, ж. Дядькова дружина, дядина (Бч., Клв., Лб.).

ДЯЖКА, и, ж. Смужка лозової кори, з якої плетуть постоли (Клв., Ст.).

ДЯСНА (Лч.), ДЯСНИ (Сд.), сен, тільки мн., анат. Ясна.

ДЯТЕЛЬНІК, у, ч., бот. (*Coronilla varia L.*). В'язіль різнобарвний (Сд.).

ДЯТЬОЛ, тла, ч., орн. (*Dryabates major*). Те саме, що ДОВБАЧ (Сел.).

ДЬОРГА див. ДЕРГА.

Е

Е, част. Так. - Йiести принести? - Е (Сос.).

ЕЖ. 1. част. Отож. Еж йа така грамотна.

2. спол. Аж. Уранц'і подивилис' еж [він] иде бес кепки[і] до матери[і] (Х.).

ЕК (Зм., С.), ЄК (Крсл.), спол. Як. Ек на, дак чуйе, а ек даї, не чуйе (Зм.); Ек багатому, дак чорт д'іети калише (С.); Йек пришоў додому тоі год, дак і хати вже не познаў (Крсл.).

ЕКРАЗ, присл. Якраз. Оце пришоў екраз (М.-К.).

ЕЦЬ-ЕЦЬ... Вигук, яким підкликають свиней (Ушм.).

Є

ЄДЕНЄ (В., Зар.), ЄДЕНЕ (Клв.), ЯДЯНЄ (Крм.), я, с. Їжа, страва.

ЄДНОВА, и, ж., стар. Келих (Вл.).

ЄДНОРУЧКА, и, ж. Пилка з однією ручкою (Нжд.).

ЄДОМИ (Клв., М.-К.), С'ЄДОМИ (Лч.), ЯДОМИ (Крм., Мх. С.), а, е. Їстівний. Шчос' таке з йедомаго принеси (Клв.); Йес'т' ў магаз'ін'е йадоме і нас'іт' што (Мх. С.).

ЄЖУК, а, ч., зоол. (*Erinaceus*). Їжак (Вв., Зар., Кчн., Ушм.).

ЄЗ див. ВЙИЗ.

ЄЗИК, а, ч. Мечик (било) у терниці або бительні (Мш.).

ЄЗИЧО́К, чка́, ч. 1. Зменш.-пестл. до ЄЗИ́К (Мш.).

2. Деталь у дверному запорі, на яку натискають пальцем, щоб відчинити двері (Дб.).

ЄЙБОМОЄ́МУ, вст., стар. Справді, далебі, їй-богу (Сос.).

ЄК див. ЕК.

ЄКБИ́, спол. Якби, коли б. Ой, йекби́ мен'і̂е черевички (Крсл.).

ЄЛАРГІ́НЯ, і, ж., бот. (*Dahlia pinnata Cav*). Жоржина. Кра́снийе йеларг'ін'і буол'ш бл'іщча́т ро́сами (Бч.).

Є́М'Є (Клв., Мш.), Є́МНЄ (Б.-В.), И́М'Є (Луг), И́МНЄ (Зар.), І́М'Є (Вв.), І́М'Є (Нрд., Тет.), ЙИ́М'Є, (Клв., Лск.), я, с. Вим'я.

Є́МКА (Сос.), ЙО́МКА (Бч., Дом., Кшв., Лч., М.-К., Сл., Ст., Хор., Ч., Шст.), и, ж. Чаплія. Бери́ гладиі́шку йо́мкайу (Кшв.); Ви́ілки, йо́мка - с'е у̂с'е ба́биіне д'і̂ела́ (Ч.).

Є́МНЄ див. Є́М'Є.

ЄМШЕНИ́К див. АМШЕНИ́К.

ЄНДИ́К, а, ч. Індик (Рт.).

ЄРГО́НЯ, і, ж., бот. Те саме, що ЄЛАРГІ́НЯ (К.).

Є́РУШКА, и, ж. Молода, ще не стрижена вівця (У.).

ЄРШУ́Н, а́, ч., іхт. (*Acerina cernua*). Йорш (Лск., Нрд.).

Є́СТИ, єсть, недок. Кусати кого-небудь (про собаку) (Лч., Сл.).

Є́СТИСА, е́сца, недок. Кусати одне одного; гризтися (про диких звірів) (Лск., Лч., Сл.). Воу́к'і̂ йед'а́цца меж собо́йу (Лск.).

Ж

ЖА́БКА, и, ж. 1. Регулятор лемеша в плузі (Тет.).

2. Металева застібка біля віжок. Ву́ожки зашчиба́йуц'ц'а жа́бкайу (Бч.).

ЖА́БКИі: ПУСКА́Т ЖА́БКИі, дит.-кидати на воду камінці так, щоб вони стрибали по поверхні води (Вв.).

ЖАБРУВА́Т, у́ю, у́єш, недок. Просити милостиню; жебракувати, старцювати (Нрд.).

ЖА́БУР, у, ч., бот. (*Conferva L.*). Жабуриння (Мш.).

ЖАВІКИ́і, ку́ов, тільки мн., бот. (*Rubus caesius L.*). Ожина (Мх. С.).

ЖА́ВРАТ (Вв., Крм., Лск., Луг.), ЖА́ВРАТЬ (Лч., Ушм.), ЖЕ́ВРАТИ//ЖЕ́ВРЕТИ (Нрд.), ЗЄ́ВРАТ (Сз.), ає, недок. Ледь горіти, жевріти. Дрова́ ти́ки жа́врайут (Крм.); У печ'і̂е туол'ки же́врейе (Нрд.).

ЖА́ЙВАРАН, а, ч., орн. (*Lullula arborea*). Жайворонок поліський (Лч.).

ЖАЛКУ́ШКА, и, ж., бот. (*Urtica urens L.*). Дрібнолиста жалка кропива (Гон.).

ЖАЛОБНИ́ЦЯ, і, ж., стар. Уболівальниця (В., Зар., Нд., Тет.). Одна́ дочка́ та шче й така́ жалобни́ц'а; прийі́хала да так мене́ жа́луйе (Нд.).

ЖА́РЕНКА, и, ж. Смажена картопля (Клв., У.).

ЖАХА́ТЬ, а́є, недок. Блискати без грому (про блискавку) (Тет.).

ЖГУ́ЧКА, и, ж., бот. Те саме, що ЖАЛКУ́ШКА (Вв., Нжл.).

ЖЕ́ВРАТИ див. ЖА́ВРАТ.

ЖЕ́ВРЕТИ див. ЖА́ВРАТ.

ЖЕЖКУ́ХА див. ДЖИЖКУ́ХА.

ЖЕЛЄЗО́НКА, и, ж., анат. Селезінка (Крм.)

ЖЕ́ЛО, а, с. Лезо, жало (у коси тощо) (Клв.).

ЖЕРВОНИ́, но́в, тільки мн. Ручні дерев"яні жорна (Дв.).

ЖЕ́РЕБ, а, ч. Жеребець. У нас у колго́сп'і буў так'і же́реб, шо воўко́ў душиў (Луг.).

ЖЕРЕ́ЛО, а (Хор.), ЖЕРЕЛО́, а́ (Стдн.), ч. Отвір льоху, ями.

ЖИВА́ КРИНИ́ЦА. Упорядковане джерело, з якого беруть воду для пиття (Крм.).

ЖИВЕ́ МІ́СЦЕ. Джерело (Крм.).

ЖИВЕ́Ц (Н.), ЖІВЕ́Ц (Хор.), вца́, ч. Те саме, що ЖИВЕ́ МІ́СЦЕ. А дру́га ка́же, шо ў майўо́ї старан'і́е до́бре, та туол'ки[1] жа́ба закри́ла жиўци́, дак ви́сохло, і пагиба́йут' л'у́де з гла́ду (Н.).

ЖИВКУ́Н див. ДЖИВКУ́Н.

ЖИВОТО́К, тка́, ч. Кінчик пальця, пучка (Гбн.).

ЖИВОТО́ЧИНА, и, ж. 1. Трясовина на болоті (Лск.).

2. Те саме, що ЖИВЕ́ МІСЦЕ (Б.-В.).

ЖИВОТЬО́К, а, ч. Те саме, що ЖИВЕ́ МІСЦЕ (Луг.).

ЖИВУ́ЛЬКА, и, ж., ент. (*formica rupa L.*). Руда лісова мурашка (Дч., Сз.).

ЖИВУ́Н див. ДЖИВКУ́Н.

ЖИ́ВЧИК[1], а, ч., іхт. (*Gadus lota*). Минь, миньок (Н.М.).

ЖИ́ВЧИК[2], а, ч., орн. Горобець (Клв.).

ЖИ́ГАВКА див. ДЖИ́ГАВКА.

ЖИ́[і]ГВАЛКА див. ДЖИ́ГАВКА.

ЖИЖА́ЛКИ, лок, мн., анат. Підколінні сухожилки; жижки (Лск., Дч., Нрд.). Уда́риў по жижа́лках (Лск.).

ЖИ́ЖЕЛЬ, я, ч. Недогоріле обвуглене або тліюче поліно; головешка (Бв.).

ЖИ́ЖКА (В., К., Тет.), ЖІ́ЖКА (Вв., Ушм.), и, ж., бот. Те саме, що ЖАЛКУ́ШКА.

ЖИЖКА́ КРАПИВА́ бот. (*Urtica*). Жалка кропива (Ст.).

ЖИЖКУ́ХА див. ДЖИЖКУ́ХА.

ЖИЗНЬ (М.-К.), ЖИ́ЗНЯ (Клв.), ЖИСТЬ (Нжл.), і, ж. Життя.

ЖИЛА́, и́, ж., анат. Кровоносна судина (Нрд.).

ЖИСТЬ див. ЖИЗНЬ.

ЖИ́ТКА (Бр., В., Зар., Лск.), ЖІ́ТКА (В., Дч., Нрд., Ушм.), и, ж. Те саме, що ЖИЗНЬ. Пропа́ла його́ жи́[і]тка (Бр.); Те село́ зве́цце "Нова́ ж'ітка" (Нрд.).

ЖИ́ТНИК, а, ч., с.г. Поле, з якого скошено жито (Пг.).

ЖИ́ТНИЩЕ, а, с., с.г. 1. Стерня.

2. Те саме, що ЖИ́ТНИК (Сос.).

ЖИТНІ́ЧКА, и, ж. Сорт яблук, які достигають під час жнив (Дв.).

ЖИТО́ВИЩЕ, а, с. Те саме, що ЖИ́ТНИК (Лкн.).

ЖИТЯ́НИЩЕ, а, с. Те саме, що ЖИ́ТНИК (Пльч.).

ЖИ́ЧКА, и, ж., стар. 1. Вузенька стьожка на шиї, на якій носять хрестики (Л.).

2. Суконна стрічка навколо голови, на яку накладається вінок. Д'іе-уки у жи[і]чках ходи[і]ли[і], а на жи[і]чку квиіетки од'агали[і] (Влд.).

ЖІВЕЦ див. ЖИВЕЦ.

ЖІГАЛО, а, с., нов. Ніж, яким колють свиней; колодій (Б.-В.).

ЖІЖКА див. ЖИЖКА.

ЖІТКА див. ЖИТКА.

ЖМАК (Кив., Лпт.), ЖМУК (Б.-В.), а, ч. Пучок, жмут. При[і]несла жмак д'ону (Кшв.); Узела жмак соломи (Лпт.).

ЖМУТ, а, ч. Віхоть з соломи, твердої трави, тощо для миття посуду (Хор.).

ЖНЕЧКА, и, ж. Жниця (Стдн.).

ЖНЕВНІК (Кам.), ЖНІВНІК (Ар., Мф.), а, ч. Поле, з якого скошено жито, пшеницю, просо тощо.

ЖНИВУВАТЬ, ую, уєш, недок. Працювати на збиранні зернових культур. Жнивували вноч'і, бо вден' не можна, жара (Оз.).

ЖНІВНІК див. ЖНЕВНІК.

ЖНІВО, а, с. Час збирання урожаю зернових; жнива (Ар.).

ЖОВНІЕР[1], а, ч. Базіка, торохтій.

ЖОВНІЕР[2], а, ч. Польський солдат (Бв.).

ЖОВПЛЯК (Сл.), ЖОВТЛЯК (Вв., Ушм.), а, ч. Перезрілий огірок, що має жовту шкірку; жовтяк.

ЖОВТРОБУХА, и, ж., орн. 1. (*Emberiza citrinella*). Вівсянка звичайна.

2. (*Motacilla flava*). Жовта трясогузка (Вв., Ушм.).

ЖОВТРОБУШКА, и, ж., орн. Зменш.-пестл. до ЖОВТРОБУХА (Вв., Ушм.).

ЖОВТУШКА, и, ж., орн. Те саме, що ЖОВТРОБУХА 1, 2 (Дч., Сл.).

ЖОВТЬ, і, ж. Жовч (В., Клв., Крм., Лпт., Лск., Дч., Нрд., Сл.).

ЖОГА, и, ж. Печія, згага (Дч., М., Сл.).

ЖОЛО, а, с. Жало (у бджоли) (Дч., Сл.).

ЖОЛУДОК, дка, ч. Шлунок (Лск., Нрд.).

ЖУДКО, присл. Бридко. Пагана пагода, аж жудко ди[і]ви[і]ще (Ч.).

ЖУДЮК, а, ч. Те саме, що ЖИВЧИК[2] (Млж.).

ЖУЖЕЛЬ, я, ч. Жужелиця (Бв., Дв., Крм., Лск., Дч.).

ЖУК-РАК, а, ч., ент. (*Lucanus cervus*). Жук-рогач (Стр.).

ЖУЛМАК, а, ч., іст. Зброєносець у козацької старшини; джура. Једи[і]н жулмак други[і] жулмак нача́л'ни[і]ка проси[і]т!.. (Бр.).

ЖУР, у, ч., кул., стар. 1. Страва, зварена з вівсяного борошна або пшеничних висівок, розбавлених водою (Бв., В., Зар., Клв., Крм., Лск., Луг., Дч., С.В., Тет.).

2. Страва з варених груш (Здр.).

ЖУРАВЕЛЬ[1], вля, ч. 1. Довга жердина, пристосована для витягування води з колодязя; звід (Бр., Млн., Н.М.).

2. Пристрій зі зводом для витягування води з колодязя (Млн.).

3. Пристрій для подавання снопів на скирду (Н.М.).

ЖУРАВЕЛЬ[2], вля, ч., анат. Нутрощі зарізаної тварини. Вит'уог увес' журавел' з середини (Зм., Кшв., М.-К., Ст.).

ЖУРАВИ[І]НА (Кив.), ЖУРАХВІНА (Дч.), и, ж., бот. (*Oxycosus Adans.*). Журавлина, клюква. За пацоу па журави[і]ну (Кшв.).

ЖУРАВІК, а, ч., кул. Солодка страва, приготовлена з проціндженого узвару, завареного борошном (Ур.).

ЖУРАХВІНА див. ЖУРАВИ́НА.

З

ЗАБЕ́ЙДУВАТИ, а, е. Товстий, гладкий (про людину) (Гл.).

ЗАБО́ВИЧ // ЗАБО́ЇЧ, а, ч. Клинок (у косі) (Гл.).

ЗАБО́Й, ю, ч. Завірюха, метелиця (Кмр.).

ЗАБО́РСАТ (Вв.), ЗАБО́РСАТЬ (Ушм.), аю, аєш, ЗАБРОСА́Т, а́ю, а́єш (Лч.), док. Зав"язати (зав"язки в постолах).

ЗАБРЕ́ЗКЛИ, а, е. Який трохи припух (Клв., Тет.).

ЗАБРОСА́Т див. ЗАБО́РСАТ.

ЗАВА́ЛКА, и, ж. Жердина, якою закривають прохід у воротах, хвіртці і т.ін. (Гл.).

ЗА́ВАРАТ, у, ч., с.г. Невиорана частина поля (С.Я.).

ЗАВГОДЕ́Й (Вв.), ЗАГАДЕ́Й (М.-К.), ЗАГОДЕ́Й (Карп., Мш.), присл. Заздалегідь, наперед. Хто приґеде па с'ґена́ , загад'е́ї вазі́ папра́ўте (М.-К.).

ЗАВЕЗА́ЦЦА див. ЗАВ'ЯЗУВАЦЦА.

ЗАВЕРНА́ТЬ, а́ю, а́єш, недок. Повертати, зганяти до табуна, череди, на пасовисько; завертати (про худобу). Поюо́ў ко́н'і заверна́т' (Сл.).

ЗАВЕРНУ́Т див. ЗАВЕРТА́Т.

ЗА́ВЕРТ, а, ч. Кільце з лози, яким прикріплюють голоблі до саней (Мш.).

ЗАВЕРТА́Т, а́ю, а́єш, недок., ЗАВЕРНУ́Т, верну́, ве́рнеш, док. Каструвати (бугая, барана і т.ін.) (Б.-В.).

ЗАВЕРЧА́НКА, и, ж. Палиця пастуха (Нхд.).

ЗАВЕСТИ́ див. ЗАВО́ДИТ.

ЗАВЗДА́ГЛЕДЬ (М.-К.), ЗАВЗДАЛЕГИ́ДЬ (Зар., Тет.), ЗАВЗДАЛЕГУ́ОДЬ (К.), присл. Те саме, що ЗАВГОДЕ́Й. Не ду́майеш завзда́глед' пра з'і́му (М.-К.).

ЗАВИВА́ЛНИК (Бг.), ЗАВІ́ВАЛЬНІК (Лч., Сз.), а, ч., кул. Налисник.

ЗАВИВА́ЦЕ, а́юся, а́єшся, недок., ЗАВИ́ЦЕ, в"ю́ся, в"є́шся, док. Запинатися (хусткою тощо) (Бб., Д.). И́ жо́нки́ зави́ва́лис хустко́йу (Бб.).

ЗАВІ́ВАЛЬНІК див. ЗАВИВА́ЛНИК.

ЗАВІ́ВАНИК (Вв., Крм., Луг., Ушм.), ЗАВІ́ВАНІК (Лч., Сз.), а, ч., кул. Те саме, що ЗАВИВА́ЛНИК.

ЗАВЛЕ́ГОДЬ, присл. Те саме, що ЗАВГОДЕ́Й (Вс.).

ЗАВЛЬО́ТИЦЦЕ, тусь, тиссе, док. Почати гуляти з хлопцями (про молоду дівчину). Та д'і́евка ўже заўл'оти́лас': мо за́муж ско́ро по́йд"е (К.).

ЗАВЛЬО́ТКА, и, ж. Дівчина, яка любить гуляти з хлопцями (Гл., К., Ст.). Там така́ заўл'о́тка, шо так за хло́пцами́ ї бі́ега́йе (Гл.).

ЗА́ВОД, у, ч. Порода (тварин) (Лск., Лч.). То таки́ї за́вод ко́ру́оў (Лск.).

ЗАВО́ДИТ, джу, диш, недок., ЗАВЕСТИ́, ду, де́ш, док. Організовувати (Б.-В., Клв.). Це ми завели́ колгосп (Б.-В.).

ЗАВО́Д-САМОЖА́Р, а, ч. Завод, на якому виготовляють смолу (Н.).

ЗА́ВО́ЗДКА (Дск., Лч., Нрд.), ЗАГВО́ЗДКА (Зар., Клв., Луг., Тет.), и, ж., стар. Загвіздка в осі воза; заколесник. Тепер заво́здки зам'ін'уйуц'-ц'а гайками (Дск.).

ЗАВОРУ́ОТНИЦА (Вв., Ушм.), ЗАВОРУ́ОТНІЦА (Лч., Сл.), и, ж. Горизонтально прикріплена дошка між стовпами воріт,до якої причиняються ворота з двору.

ЗАВРЕ́М'Я, присл. Заздалегідь, наперед (Ушм.).

ЗА́ВТРЬОКА, присл. Завтра. На за́утр'ока молоди́ зав'е́т'ц' род да с'ео́'е́ (Мх., С.).

ЗАВУ́ШНИЦА, и (Бв., Крм., Луг.), ЗАВУ́ШНИЦЯ, і (Вв., Ушм.), ЗАВУ́ШНІЦА, и (Лч., Сл.), ж. Сережка. Ну що, ви хо́чете заказа́т заву́шници? (Луг.).

ЗАВ'ЯЗУВАЦЦА, уюса, уєсса, недок., ЗАВЕЗА́ЦЦА, вежусе, в"я́жессе, док. Засновуватися; виникати. Триста л'ет, йак завеза́лос' с'ело́ Лучанки́[1] (Лч.).

ЗАГАДА́Т див. ЗАГА́ДУВАТ.

ЗАГАДА́ТЬ див. ЗАГА́ДУВАТ.

ЗАГАДЕ́Й див. ЗАВГОДЕ́Й.

ЗАГА́ДУВАТ (Крм., Луг.), ЗАГА́ДУВАТЬ (Н.), ую, уєш, недок.,

ЗАГАДА́Т (Крм., Луг.), ЗАГАДА́ТЬ (Н.), а́ю, а́єш, док. 1. Вимагати, брати (плату за що-небудь). Йа з те́бе пла́ти не загада́йу (Н.).

2. Призначати за що-небудь певну ціну, переважно більшу за звичайну (Крм., Луг.). Ву́он загада́у за коро́ву три ти́сеч'і (Луг.).

ЗАГА́МТУВАТЬ, ую, уєш, недок., ЗАГАМТА́ТЬ, а́ю, а́єш, док. Закутувати, загортати кого-небудь у що-небудь. Йа загамта́ла у по́ст'ілку мало́га брат'е́н'іка і бего́м да зборн'і (Вхв.).

ЗАГАРУ́ЗНА, и, ж. Безладдя, метушня (Бв.).

ЗАГА́ТА, и, ж. Шар соломи, сухого очерету тощо, яким взимку обкладають стіни житла для утеплення (Зар.).

ЗАГВА́ЛІНА, и, ж. Призьба (Мх.С.).

ЗАГВО́ЗДКА див. ЗА́ВО́ЗДКА.

ЗАГИ́Н, го́ну (Зар., Тет.), ЗАГО́Н, у (Бв., Кб.), ч. Ділянка землі для випасання худоби. Жиу тут недале́ко пом'е́щчик. У н'о́го було́ два заго́ни дл'а скоти́ни (Кб.).

ЗАГЛУ́МЛЬОВАТ, юю, юєш, недок., ЗАГЛУМИ́Т, млю́, ми́ш, док. Псувати, пошкоджувати що-небудь (Гл.).

ЗАГНЄ́Т, а, ч. Припічок (Мх.С.).

ЗАГОДЕ́Й див.ЗАВГОДЕ́Й.

ЗАГО́Н[1] див. ЗАГИ́Н.

ЗАГО́Н[2], у, ч., с.г. Норма, застосовувана у деяких видах сільськогосподарських робіт (Сос.).

ЗАГО́РЕНИ, а, е. Підгорілий, присмажений (переважно про випечений хліб). Заго́рена шкури́нка /на хлібові/ (Дск.).

ЗА́ГОРОДЬ, і, ж. Місце, на якому стоїть хата з господарськими будівлями (Оз.).

ЗА́ГРЕВА, и, ж. Заграва (Клв.).

ЗА́ГРЕВО (В., Зар., Тет.), ЗЕ́ВРИВО (Вл., Крсл.), а, с. Те саме, що ЗАГРЕВА.

ЗАГРЕ́Х (Вс., ч.), ЗГРЕХ (Срн.), ЗОГРИЕ́Х (Бо.), ЗРІХ (Влд., Плс.), ІЗГРЕ́Х // УЗГРЕ́Х (Б.-В.), ОЗРЕ́Х (Жр.), ОРИ́Х (Тет., В.); УЗРИ́Х (В.), а, ч., с.г. Місце, пропущене при оранці земельної ділянки; огріх.

ЗАГИЛЬГОТА́Т (Нрд.), ЗАГИЛЬГОТА́ТЬ (Лч., Сл.), гочу́, го́чеш, док. Залоскотати кого-небудь.

ЗАГІЛГАТ, аю, аєш, док. Те саме, що ЗАГИЛЬГОТА́Т (Вв.).

ЗАГОЛДО́ВУВАТЬ, ую, уєш, недок., ЗАГОЛДОВА́ТЬ, у́ю, у́єш, док. Займати чужу ділянку землі для власного користування. Сторож ма́йе пра́во заго́лдо́вуват'[п'] (К.).

ЗАДАВА́СТИ, а, е. Пихатий, чванливий (Лпт.).

ЗАДВІЖКА, и, ж. В"юшка (Крм., Луг.).

ЗАДВУ́ОРОК, рка, ч. Подвір"я (Крсн.).

ЗАДЄРЕВ'ЯНЄ́ТЬ, ніє, док. Захолонути, задубіти (про картоплю) (Лч.).

ЗА́ДНІЦА, и, ж. Не дуже довгий батіг (Хор.).

ЗА'ДНО́, присл. Разом. М'і за'дно́ у́ шко́лу хад'іл'і, дак йа аста́ус'а пр'і с'алу́, а йаго́ уч́іт'ел'н'іца у́ Маскву́ забра́ла (Мф.).

ЗАДОВІ́К, а́, ч. Дощаний щиток, яким затуляють віз спереду і ззаду при перевезенні дрібної кладі (До.).

ЗАДРОТОВА́ТЬ (Лч.),ЗАДРОТУВА́Т (Лск.), у́ю, у́єш, док. Затягти кільце з дроту в кінчик рильця свині. Проколо́у́ лича́ да й задротова́у́ йейі́е /свиню/ (Лч.).

ЗАЄ́ЧИ, а, е. Заячий.

◊ЗАЄ́ЧИ ГРИБ, бот. (*Schizophylum commune*)-пухнавий, синюватого кольору їстівний гриб (В., Зар., Клв., Тет.); ЗАЄ́ЧИ КО́РШАК, орн. - коршак, який нападає на зайців (Крм.); ЗАЄ́ЧИ ЧАСНИ́К, бот. - дикий польовий часник (Лч., Сл.).

ЗАЖА́РКА, и, ж. Засмажка до страви (С.В.).

ЗАЖИВА́Т // ЗАЖИВА́ТИ, а́ю, а́єш, недок. Споживати, вживати що́-небудь (продукти, тютюн і т.ін.). Йа не заживайу во́дки (Луг.).

ЗАЗДРЕНИ, а, е. Заздрісний (Лск., Нрд.). Заздре́ни(Ї) на чуже́ шча́ст'е (Нрд.).

ЗАЗИ́МКИ, ку́ов, тільки мн. Перший сніг (Крм., Луг.).

ЗАЗІ́МОК, мка, ч. Тварина, яка погано переносить холодну зиму (Ушм.).

ЗАЗЯ́ТЬ, я́ю, я́єш, док., перен. Почати випромінювати світло; засяяти. Йак од'е́ла оде́жу, то се́ло́ заз'а́ло; Там так[и]і́йе три[і] ка́чури[і] на ри́ецци, шо у́с'а ри́ечка заз'а́ла; Вашла́ у́ с'іен'і - с'іен'і заз'а́ли[і] (Бо.).

ЗАЙМА́ЦЦЕ, а́юсе, а́єссе, недок., ЗАЙНЯЩЕ, займу́се, за́ймессе, док. Вагітніти (про жінку) (См.).

ЗАКАМА́РОЧОК, чка, ч., зменш. Маленький ящичок у верхній частині скрині для зберігання дрібних речей (Лск.).

ЗАКАПИ́ОРЩИК, а, ч. Інженер чи технік, що керує будівельними роботами; виконроб (Нжл.).

ЗАКАССА́, и́, ч., мн. ЗАКАССЄ́, я́, ЗАКАСЯ́НЄ (Тим.), ЗАКАСЯ́ННЄ, ся́н, етн., стар. Учасник весільного обряду, який під час весілля їде за молодою, "за її косою" та виконує ряд інших доручень (У., Ю.). Дру́жк'і гар'е́лку нал'іва́йут', а закасса́ дару́йе маладим пада́рк'і; Кал'і шче

пр'ідут закасс'е ікк маладому, дак пейут' п'ієсн'у (У.); Йак ідут' закас'ан'н'е - пейут': у нашаго свата з верби, з лазй хата, а с'ієни з берези, закас'ан'н'е тверези (Ю.); Пара, закас'ан'е, дадому - пайед'і кон'е[1] садому (Тим.).

ЗАКАЮТОК, тка, ч. Закапелок, закуток (Вв., Влд., Ушм.).

ЗАКИ, спол. Поки (Бч., С.). Йа упраўл'ус', заки ви прийдете (С.).

ЗАКЛАДЩИНИ, щин, тільки мн. Урочистий обряд на відзначення початку будування нової хати (Нжд.).

ЗАКЛИНАТЬ, аю, аєш, недок., ЗАКЛИНИТЬ, ню, ниш, док. Скріплювати клином, заклинювати, заплішувати. Скрин'у заклинали ал'ховим калком (М.-К.).

ЗАКЛО, а, с. 1. Частина місцевості, оточена з трьох боків ярами (Бв., Дч.).

2. Затока (Мрт.).

3. Крутий поворот, загин дороги (Вв., Ушм.).

ЗАКОЛОТКА, и, ж., кул. Підлива (Дск.).

ЗАКОМЕЛКОВАТИ, а, е. Товстий, гладкий (про людину) (Гл.).

ЗАКРИЛІНА, и, ж., буд. Верхня дерев"яна балка в стіні будівлі, на яку ставляться крокви (Дч.).

ЗАКРИТИ МАК, бот. (*Papaver Somniferum L.*). Мак олійний (Дч., Сл.).

ЗАКРУТИТ, кручу, крутиш, док. Зарізати на м"ясо курку, гуску і т.ін. (Б.-В., Клв.).

ЗАКУБРАНИ, а, е. Закупорений, закоркований; заткнутий. Закубрана бутилка (Крм., Дч.).

ЗАКУБРОВАТ, ую, уєш, недок., ЗАКУБРИТ, ру, риш, док. Закупорювати, закорковувати; затикати (Крм., Дч.).

ЗАКУОТВІНА, и, ж. Верхній або нижній дерев"яний брус в каркасі будівлі (Бб.).

ЗАКУТОВАТ (Вс.), ЗАКУТУВАТЬ (Хор.), ую, уєш, недок., ЗАКУТАТ (Вс.), ЗАКУТАТЬ (Хор.), аю, аєш, док. 1. Затуляти рукою (око) (Вс.).

2. Зачиняти в хліві (худобу і т.ін.) (Хор.).

ЗАЛИВ, у, ч. Дуже сильний дощ; злива (Х.).

ЗАЛИВА, и, ж. Те саме, що ЗАЛИВ (Крм., Дуг.).

ЗАЛИВЕНЬ, вня, ч. Те саме, що ЗАЛИВ (Х.).

ЗАЛИМ (Пск., Тет.), ЗАЛОМ (Зар., Клв., Кор.), а, ч. Верх стіжка, скирти сіна та ін.

ЗАЛІЕТОШНИЙ, а, е. Позаминулий, позаторішній (Дпт.).

ЗАЛІЗНЯК, а, ч., бот. (*Verbena officinalis*). Вербена (Нжд.).

ЗАЛОГА[1], и, ж., с.г. Те саме, що ЗАГОН[2] (Мв.).

ЗАЛОГА[2], и, ч. і ж. Ледача людина; нероба (Клв.).

ЗАЛОЗА (Дч., Сл.), ЗЕЛЕЗА // СЕЛЕЗА (Нрд.), и, ж., анат. Залоза.

ЗАЛОМ див. ЗАЛИМ.

ЗАМАТАНКА, и, ж. Велика, переважно тепла хустка (Мрт.).

ЗАМАШКА, и, частіше мн. ЗАМАШКІ, шок, ж., с.г. Плоскінь (Г., Хор.). От йійі, замашку, везут' да мачіел'найи йами и мочет' (Г.).

ЗАМЕТЬ, і, ж. Хуртовина, метелиця (Стдн.).

ЗАМІКАНИ, а, е. Замкнений (Б.-В.).

ЗАМІКНУ́ТЬ, ну́, не́ш, док. Замкнути. Зам'ікну́ла ха́ту, а сама́ пошла́ на вечу́рки[1] (Лч.).

ЗА́МОРОК (Лч., С.В.), ЗАМУ́ЙРОК (С.В.), ЗАМУ́ОРОК (Б.-В., Лск.), рка, ч. Засиджене яйце, в якому вмерло курча.

ЗАМУ́ЗДВОВАТЬ, ую, уєш, недок., ЗАМУЗДВА́ТЬ, а́ю, а́єш, док. Загнуздувати (коня). Замуздва́ї ко́н'і, ато́ вани́ поно́с'ат' (Сл.).

ЗАМУ́ЙРОК див. ЗА́МОРОК.

ЗАМУ́ОРОК див. ЗА́МОРОК.

ЗА́НАВЕСЕНЬ, сня, ч. Завіска, занавіска (Бо.).

ЗАНАТУ́РУВАЦЦЕ, уюсе, уюссе, недок., ЗАНАТУ́РИЦЦЕ, русе, риссе, док. Упиратися, затинатися. Так'і́йе у ме́не нара́ви, шчо йак занату́рус', дак і не пошле́ш мене́ н'і́куди (М.-К.).

ЗАНИКА́ТЬ, а́ю, а́єш, недок., ЗАНИ́КНУТЬ, ну, неш, док. Заходити, заїжджати час від часу куди-небудь (В., Зар., М.-К., Тет.). Галава́ калгоспу заника́ў у ко́жну брига́ду (М.-К.).

ЗАНИ́ЛИ, а, е. Малий, недостатньо розвинений фізично (переважно про коней) (Нрд.).

ЗАНО́ЗА, и, ж. Те саме, що ЗАВО́ЗДКА (Срн.).

ЗАНО́СИТИ: ЗАНО́СИТИ (ЗАНЕСТИ́) СИ́ДОРА - давати хабара. (Карп.).

ЗАПАДЕ́НЕЦЬ, нця (Вв.), ЗАПАДЄ́НЄЦ, нца (Сл.), ч. Житель західних областей України.

ЗАПАДНЯ́, і́, ж. Частина дверного запору: важіль, що піднімається й опускається клямкою (Вв., Крм., Луг., Лч., Ушм.).

ЗАПАТИ́ЛОК[1] (Здр., Кл., Кпт., Тет., Ю.), САПАТИ́ЛОК (Лб.), лка, ч.1. Те саме, що ЗАБО́ВИЧ.

2. Заноза у ярмі (Кшв.).

ЗАПАТИ́ЛОК[2], лка, ч. Панчоха (Лкш.).

ЗА́ПАТИ́ЛЬНІК, а, ч. Те саме, що ЗАБО́ВИЧ (Хор.).

ЗАПА́ШКА, и, ж., с.г. Оранка. Ус'у́ зе́мл'у на запа́шку взели́, ви́пускаў н'ет (М.-К.).

ЗАПЕ́РТИ див.ЗАПИРА́ТЬ.

ЗАПЕСО́ЧИНА (Крм., Луг.), ЗАПИСО́ЧИНА (Лч.), и, ж., буд. Те саме, що ЗАКРИ́ЛІНА.

ЗАПЕСО́ЧНІЦА, и, ж., буд. Те саме, що ЗАКРИ́ЛІНА (Лб., Сз.). А тоди́[1] ўже коло́д'йе кладу́т, а ў концйе́ кладу́т запесо́чніци[1] (Сз.).

ЗАПЄСО́ШНИК (Крд.), ЗАПИСО́ШНИК (Б.-В., Клв.), а, ч., буд. Те саме, що ЗАКРИ́ЛІНА.

ЗАПИРА́ТЬ, а́ю, а́єш, недок., ЗАПЕ́РТИ, пру́, пре́ш, док. Заповнювати змитими часточками грунту, піском тощо;замулювати.Му́дом йаму́ запе́рло (Лск.).

ЗАПИСО́ЧИНА див. ЗАПЕСО́ЧИНА.

ЗАПИСО́ШНИК див. ЗАПЄСО́ШНИК.

ЗАПІ́НУВАЦЕ, уюсе, уєссе, недок. Запинатися, закутуватися (хусткою, косинкою тощо) (Карп.).

ЗАПЛЮ́СКОВАТ,ую, уєш, недок., ЗАПЛЮ́СКНУТ, ну, неш, док. Заплющувати, зажмурювати (очі) (Ус.).

ЗАПОВНЯ́ТЬ (М.-К.), ЗАПОМНЯ́ТЬ (К.), я́ю, я́єш, недок., ЗАПО́ВНИТЬ (М.-К.), ЗАПО́МНИТЬ (К.), ню, ниш, док.

ЗАПОМНЯ́ТЬ, я́ю, я́еш, недок., ЗАПО́МНІТЬ, ню, ниш, док. (К.). Забувати. Уже́ стара́ ба́ба, запо́мн'іла ус'і́ п'і́есн'і (К.).

ЗАПО́НА, и, рідко ЗАПО́НЯ, і, ж. Те саме, що ЗА́НАВЕСЕНЬ (Бо., Кч.).

ЗАПО́НКА (Бо., Кч.), ЗАПУ́ОНКА (Вр., Свд., С.Я., Хор.), и, ж. 1. Те саме, що ЗА́НАВЕСЕНЬ.

2. Короткий фартух (Вр., С.Я., Свд., Хор.).

ЗАПО́НЯ див. ЗАПО́НА.

ЗАПОРУШИ́Т, рушу́, ру́шиш, док. Запорошити (очі) (Лск., Нрд.).

ЗАПРАГА́ТЬ (С.В.), ЗАПРЕГА́Т (Лск.), а́ю, а́єш, недок., ЗАПРАГТИ́ (С.В.), ЗАПРЕГТИ́ (Лск.), жу́, же́ш, док. Додавати до страви засмажку; засмажувати.

ЗАПРА́ЖКА, и, ж., кул. Те саме, що ЗАЖА́РКА (С.В.).

ЗАПРЕГА́Т див. ЗАПРАГА́ТЬ.

ЗАПРЕГТИ́ див. ЗАПРАГА́ТЬ.

ЗАПУ́ОН, запо́на, ч. Те саме, що ЗА́НАВЕСЕНЬ (Ст.).

ЗАПУ́ОНКА див. ЗАПО́НА.

ЗАП'Я́ТОК, тка, ч. 1. Півскибки (хліба) (Влд.).

2. Великий шматок хліба (приблизно четверта частина хлібини). Вр'ізала запйа́ток хл'іеба (Влд.).

ЗА́РА (Млж.), ЗА́РЕ (В., Вв., Д.Л., Зар., Клв., Кор., Крм., Кшр., Лск., Луг., Лч., Мрт., Нрд., Сл., Тет., Ушм.), ЗА́РИ (Нжл.), присл. 1. Тепер, зараз. За́ра тра́пки[і] не потребл'а́йуц'а, йе цев'іл'о́за, йака́ ро́биц'а з оси́ки[і], і йо́лка (Млж.); За́ре не то́ – у́се хо́д'ат' до шко́ли (Д.Л.); За́ре сп'і́лиі л'он не вибира́йут' рака́ми, а л'она́ркойу (Кор.); Ри́чки йа не ба́чила, а са́джалка й за́ри йе (Нжл.).

2. Негайно, зараз же. За́ре йа приду́ (Лск.); Теї слеп'і[и] за́ре пол'і́ез ле́чи[і]це (Мрт.).

ЗАРАНИ́ЦА, и, ж. Зірниця; зоря. В не́б'і[и] зи[і]шла́ зарани́[і]ца (Кшв.).

ЗА́РЕ див. ЗА́РА.

ЗА́РИ див. ЗА́РА.

ЗАСЄ́В, а, ч., бдж. Стільник з відкладеними в нього личинками бджіл (Сл.).

ЗАСИРИНІ́Т (Крм., Луг.), ЗАШИРИНІ́Т (Вв.), ЗАШИРИНІ́ТЬ (Ушм.), ніє, док. Затвердіти, замерхнути (про верхній шар снігу).

ЗАСІ́ЕК (Б.-В., Бр., Клв., Крд.), ЗАСІ́К (Крд.), а, ч. 1. Бокова заглибина в погребі для зберігання продуктів.

2. Ясла для годівлі худоби (Б.-В., Клв.).

ЗАСЛЄ́ПЛЮВАТЬ, юю, юєш, недок., ЗАСЛЄПИ́ТЬ, плю́, пи́ш, док. Те саме, що ЗАПЛЮ́СКОВАТ (Вс.).

◊ ЗАСЛЄПИ́ТЬ О́ЧІ – померти (Д.).

ЗАСЛОКОТА́Т // ЗАСЛОКОТА́ТИ, кочу́, ко́чеш, док. Залоскотати кого-небудь. Роса́лки хо́дет да заслоко́чут (Лск.).

ЗАСМА́КА, и, ж. Те саме, що ЗАЖА́РКА (Вв., Рдн.-В., Ст., Ушм.). На засма́ку са́ла ву́оз'ме (Рдн.-В.).

ЗАСНО́ВУВАТ, вую, вуєш, недок., ЗАСНУВА́Т, ую́, уе́ш, док. Починати будівництво чого-небудь (Клв.).

ЗАСТА́ВИ, вов // ЗАСТА́ВКИ, вок, мн. 1. Дощані щити, які використовуються для захисту залізничної колії від снігових заметів.

2. Щити в греблі ставка для затримування води (Крм., Луг.).

ЗА́СТАВНІ, ньов, мн. Дерев"яні віконниці, якими заставляють вікна знадвору (Крм., Лск., Луг.).

ЗА́СТЕЖКА, и, ж. Стрічка (Вв., Ушм.).

ЗАСТИ́РКУВАТЬ, ую, уєш, недок., ЗАСТИРКНУ́ТЬ, ну́, не́ш, док. Всовувати, застромляти що-небудь у щось (В., Нд., П.С.). Хот' па́л'ц'а застиркуй (Нд.).

ЗАСТІ́НОК, нка, ч. Дорога між полями. Там, де йіедут' м'іж жи^і^тами ото́ зас'ц'інок (Влд.).

ЗАСТОРО́НОК, нка, ч. Відгороджене місце в хліві, де зберігається зерно (Карп.).

ЗАСТРОМИ́ТЬ див. ЗАСТРО́МЛЮВАТЬ.

ЗА́СТРОМКА, и, ж. Загнана в тіло скіпка (Лч., Сл.).

ЗАСТРО́МЛЮВАТЬ, юю, юєш, недок., ЗАСТРОМИ́ТЬ, стромлю́, стро́миш, док. Заганяти скіпку в тіло (Лч., Сл.). Застромиу д'е́рево у ру́ку (Лч.).

ЗАСТУ́ДА, и, ж., кул. Холодець (з м"яса). Навари́ла засту́ди (Кшв.).

ЗАТАЛЯ́ТЬ, я́ю, я́єш, недок., ЗАТАЛИ́ТЬ, лю́, ли́ш, док., кул. Підгнічувати (М.-К.).

ЗАТИ́КА, и, ж. Те саме, що ЗАВО́ЗДКА (Срн.).

ЗАТИ́ЛОК, лка, ч. Те саме, що ЗАБО́ВИЧ (В., Луг., Лч., Сл.).

• ЗА́ТИРКА, и, ж., кул. Галушки, що готуються з рідкого тіста, яке набирається ложкою і опускається в окріп (С.В.).

ЗАТИСКА́Ч, а́, ч. Мечик у бительні (Гбн.).

ЗА́ТКАЛО, а, с. Жмут ганчірок, яким затикається димохід (Б.-В., Крд.).

ЗАТОВСТІ́ТЬ, і́ю, і́єш, док. Завагітніти (В., С.Б.).

ЗАТО́РИЧ, а, ч. Прилад для вирізування пазів (уторів) у діжці для вставляння дна (Б.-В., М.).

ЗАТУ́ЛА, и, ж. Захист, охорона. Ой ти, д'іедочку муой, Ти зату́ла мойа́. Йа за те́бе затул'уса, І н'ікого не бойуса (Бв.).

ЗА́ХОЛОД (Н.М.), ЗАХОЛО́Д (Гбн.), у, ч. Те саме, що ЗАСТУ́ДА. Молодо́му і молоди́ї по ча́рц'і дайу́т', а заку́ски не дайу́т'; коли́ подаду́т' захоло́д, тод'і бойа́ри ізривайут' в'іл'ц'а і несу́т' до молодо́го (Гбн.).

ЗАХРАПОВА́ТЬ, у́ю, у́єш, док. Зав"язати чим-небудь перенісся коня (Тет.).

ЗАЧЕРТА́Ч, а́ (Лч.), ЗАЧИ́РТИЧ, а (Вв.), ЗАЧЕРТЯ́Ч, а́ (Крм., Луг.), ЗАЧИ́РТЯЧ, а (Ушм.), ч. Те саме, що ЗАТО́РИЧ.

ЗАШИРИНІ́Т див. ЗАСИРИНІ́Т.

ЗАШИРИНІ́ТЬ див. ЗАСИРИНІТ.

ЗАЩЕБА́Т // ЗАЩЕПА́Т (Вв.), ЗАЩЕПА́ТЬ (Ушм.), а́ю, а́єш, недок., ЗАЩЕБНУ́Т, щебну́, щебне́ш // ЗАЩЕПНУ́Т (Вв.), ЗАЩЕПНУ́ТЬ (Ушм.), щепну́, щепне́ш, док. Застібати (на гудзик).

ЗБИГА́ЩЕ, а́єцце, недок. Зсідатися, скипатися (про молоко) (Б.-В.).

ЗБИЙ (Зар.), ЗБІЙ (Тет.), збо́ю, ЗБОЙ, ю (Вв., Лч., Ушм.), ч., с.г. Витоптаний худобою посів.

ЗБОЙ[1] див. ЗБИЙ.

ЗБОЙ[2], ю, мн. ЗБО́ЇНИ, ї́в, ч. Ноги, голова, хвіст тощо зарізаної тварини (Вв., Лч., Ушм.).

ЗБО́РНЯ, і, ж., стар. Приміщення або місце, де збирається сход. Та́та чого́с' зво́н'ат', і л'у́ди бегу́т' до збо́рн'і з в'і́лкам'і (Бхв.).

ЗБРИ́ЖУВАТЬ, ую, уєш, недок. Робити складки (брижі) на чому-небудь (про одяг, тканину і т.ін.) (Кч.).

ЗВА́ННЄ, я, с. 1. Ім'я.

2. Прізвище (Бв.).

ЗВАР, у, ч., стар. Узвар (Вв., Лск., Ушм.).

ЗВЕ́РГАТЬ, аю, аєш, недок., ЗВЕ́РГНУТЬ, ну, неш, док. Передчасно народжувати (про тварин) (Лск., Нрд.). Ове́чка зве́ргла оу́чен'а́ (Нрд.).

ЗВЕРТА́ЦЦЕ, а́юсе, а́єссе, недок., ЗВЕРНУ́ЦЦЕ, ну́се, нессе, док. Повертатися назад (Мр.). Ой, сино́чок, це ж ти так ра́но да ху́тко зверну́ус'а додо́му (Мр.).

ЗВЄЗДИ́НИ, ди́н, тільки мн., нов. Урочисте відзначення народження дитини (Лск., Нрд.). Спра́ул'а́йут зв'езди́ни (Лск.).

ЗВІВА́ЦЦА, а́єцца, недок. Вилетівши з вулика, сідати на дерево (про бджолиний рій) (Луг.).

ЗВО́НІЦА, и, ж. Дзвіниця. Йа йак пацано́м буу́, дак звон'і́цу конча́л'і (Лмш.).

ЗВОРО́Т, а, мн. ЗВОРОТА́, тов і то́в, ч. Невиорані подовжні кінці ниви, які в кінці доорюються впоперек (Вв., Ушм.). Тре́ба отгора́т' звbooрота́ (Ушм.).

ЗГИБ, а, ч. Суглоб (Сл.).

ЗГІБА́ТЬ, а́є, недок., ЗГІБНУТЬ, не, док. Вимирати, гинути (про людей). А с'імйа́ його́ зг'і́бла (Сл.).

ЗГЛО́ВЕНЬ див. ГЛА́ВЕНЬ.

ЗГОЛО́ВЕНЬ див. ГЛА́ВЕНЬ.

ЗГРЕХ див. ЗАГРЄ́Х.

ЗГУ́ОН, зго́ну // ИЗГУ́ОН, изго́ну, ч. Череда корів; отара овець (Дв.).

ЗГИ́РДЖУВАЦЦЕ (Клв.), ЗДИ́РДЖУВАТЬСЯ (Сел.), уюся, уєшся, недок., ЗГИ́РДИЦЦЕ (Клв.), ЗДИ́РДИТЬСЯ (Сел.), джуся, дишся, док., вульг. Здихати, гинути (про тварин).

ЗДАЛЕГУ́ДЬ, присл. Заздалегідь (Клв.).

ЗДВИ[і]Ж (К., Рдн.-В.), ЗДВІГ (Сл.), ЗДВІЖ (Вв., Ушм.), у, ч. Трясовина. Там здви[і]ж, війек вода́ не ви[і]си[і]ха́ла (К.); Зайе́хау́ у здви[і]ж (Рдн.-В.).

ЗДИ́БАТЬ, аю, аєш, док., ірон. Украсти (Кчн.).

ЗДИ́РДЖУВАТЬСЯ див. ЗГИ́РДЖУВАЦЦЕ.

ЗДИ́РДИТЬСЯ див. ЗГИ́РДЖУВАЦЦЕ.

ЗДИХА́Т, а́ю, а́єш, недок., ЗДИХНУ́Т, ну́, не́ш, док. Зітхати (Клв.).

ЗДО́ЛЯТЬ, яю, яєш, док. Бути неспроможним щось робити; нездужати. А т'е[а]пе́р да́йт'е ту́ол'ки і́ест'і, а рабі́т'і н'е здо́л'айу; Да́йт'е м'ін'е́ т'а[е]п'е́р за шо жи[і]т' ту́ол'ки, бо йа н'е здо́л'айу (Кт.).

ЗДРОЧО́К (Лск.), ЗРОЧО́К (Лч., Сл.), чка́, ч., анат. Райдужна оболонка ока; зіниця.

ЗДРУКО́ВОВАТЬ, ую, уєш, недок., ЗДРУКОВА́ТЬ, у́ю, у́єш, док. Бити. Ну й здрукова́ли там: кого́ нага́йками, а кого́ прикла́дом (Крол.).

ЗДРУ́ОК[1] див. ДРУ́ОК.

ЗДРУ́ОК[2], здро́ка, ч., ент. (*Tabanus*). Гедзь (Ст.).

ЗДУ́МОВАТЬ // ИЗДУ́МОВАТЬ, ую, уєш, недок., ЗДУ́МАТЬ // ИЗДУ́МАТЬ, аю, аєш, док. Згадувати, пригадувати (К., Ч.). Йуо́н зду́мау́, а йа у́же зробо'і́у (Ч.); Н'ійа́к не и[і]зду́майу, шо вам сказа́ла тоди́[і] (К.).

ЗДУ́ХИНА, и, ж., анат. Місце у верхній частині тіла тварин між ребрами і черевом; здухвина (Нрд.).
ЗДУ́ХОВИНА, и, ж., анат. Те саме, що ЗДУ́ХИНА (Бв.).
ЗЕВА́, и́, ж. Проміжок між верхніми і нижніми нитками основи, крізь який проходить човник під час ткання (Лск.).
ЗЕ́ВРАТ (Рдн.-В.), ЗЕ́ВРАТЬ (К., Ст.), ає, недок. Палати (про вогонь у печі). Ди́ви́с', йак у печ'і зе́урайе (Рдн.-В.); Ду́же зе́урайе ого́н' (Ст.).
ЗЕ́ВРИВО див. ЗА́ГРЕВО.
ЗЕЗУ́ЛКИ, льок, мн., бот. (*Orchis*). Орхідея (Нжл.).
ЗЕ́ЛЕЗА див. ЗАЛО́ЗА.
ЗЕ́ЛЕНЬ, і, ж. Осіннє кущування озимини; вруна (Плья.).
ЗЕЛЕ́ПУХ, а, ч. Зелений, недозрілий плід (яблуні, груші і т.ін.) (С.В.).
ЗЕЛИ́НА, и, ж. Одна рослина бур"яну; бур"янина (Зар., Клв., Тет.). Нема́ н'і зели́ни на по́л'і (Тет.).
ЗЕЛИ́СТИ, а, е. Трав"янистий. Р'і́чка була́ ве́л'мо зели́ста та рибна́ (Лск.).
ЗЕЛЮ́НКА (Клв.), ЗЕЛЬО́НКА (Здр., К.), и, ж., бот. (*Tricholoma equestre (Fr.) Quel.*). Їстівний гриб брудно-зеленого кольору, що росте на піщаних грунтах.
ЗЕМЛЯ́, і́, ж. Долівка в хаті (Крм., Луг., Млн., Нжл.).
ЗЕМЛЯ́НКА, и, ж., орн. (*Alauda cristata L.*).Посмітюха (Клв.).
ЗЕ́РНЕТА, нет (Лск.), ЗЕРНІ́ЕТА, ніет (Бв.), тільки мн. Гарбузове насіння.
ЗЕРНОМІ́ШАНКА, и, ж. Суміш вики й вівса, посіяних на зелений корм (Луг.).
ЗЕРЦА́ЛО, а, с., рідко, стар. Дзеркало. Ба́т'ко показа́ў йій зерца́ло (Н.М.).
ЗЄВЗЮ́ЛЯ, і, ж. Зозуля. З'евз'у́л'а у́же не куйе́ (Сл.).
ЗЄ́ВРАТ див. ЖАВРАТ.
ЗЄЛЄЗЄ́НЬ, з́ня́ (С.Я.), ЗЄ́ЛЯЗЄНЬ, зня (Вхв.), ч. Селезень, качур.
ЗЄЛЄПУ́Н, а́, ч. Те саме, що ЗЕЛЕ́ПУХ (Лч.).
ЗЄ́ЛЛЯ (Крсн., Лкш., М.-К.), ЗЄ́ЛЬЄ (Лч., Сл.), ЗІЕ́ЛЄ (Ст.), ЗІ́ЛЛЄ (Клв., Н.М.), ЗІ́ЛЛЯ (В., Тет.), я, с., збірн. Бур"ян. Пашла́ на капу́ст'е з'е́л'л'а назрива́ла (Лкш.); У нас по́гриб бу́ў у саду́; ви́н так зарі́с з'і́л'л'ем, шчо ї не ви́дно було́ (Н.М.).
ЗЄ́ЛЯЗЄНЬ див. ЗЄЛЄЗЄ́НЬ.
ЗЄХА́ТЬ, а́є (Лч., Сл.), ЗИ́ХАТ, ає (Вх.), ЗИХА́Т (Клв.), ЗІХА́ТЬ (К., Ст.), а́є, недок. Блискати, мигати (про блискавку без грому).
ЗИ́ГОВИЦЯ[1], і (Плс.), ЗИ́ХОВИЦА, и (Б.-В., Клв.), ЗІ́ХОВИЦЯ, і (Хоч.), ж. Темний зовні, порожнистий, з зіпсованим ядром горіх (Б.-В., Клв.).
ЗИ́ГОВИЦЯ[2], і, ж. Блискавка (переважно без грому) (Б.-В., Дом., Клв., Плс., Хоч.).
ЗИК, а, ч., ент. Те саме, що ЗДРУ́ОК[2] (Мк. С.).
ЗИ́МНЯ ПА́ШКА, с.г. Зимова оранка (Крск.).

ЗИРКА́ТИ, а, е. Витрішкуватий, з випуклими очима (В.).

ЗИ́ХАТ див. ЗЄХА́ТЬ.

ЗИХА́Т див. ЗЄХА́ТЬ.

ЗИ́ХОВИЦА див. ЗИ́ГОВИЦА.

ЗИ́ХОД СО́НЦА. Схід сонця (Луг., Лч.).

ЗІ́ЕЛЄ див. ЗЕ́ЛЛЯ.

ЗІ́ЛЛЄ див. ЗЕ́ЛЛЯ.

ЗІ́ЛЛЯ див. ЗЕ́ЛЛЯ.

ЗІМА́, и́, ж., бот. (*Colchicum autumnale L.*). Пізньоцвіт осінній. З'іма́ расте́ таки́ми ко́рчиками (М.-К.).

ЗІ́МНО, присл., стар. Холодно (Лч., Сл.).

ЗІМО́ВНІК, а, ч., бдж. Приміщення для зимівлі бджіл. На з'і́му ста́вим [бджіл] у з'імо́ўн'ік (Луг.).

ЗІМУ́ХА, и, ж., бот. Цибуля, яка зимує в грунті і ранньою весною проростає (Б.-В.).

ЗІМУ́ХИ, хов, мн. Яблука зимових сортів (Бв.).

ЗІ́ХАВКА[1], і, ж. Те саме, що ЗИ́ГОВИЦЯ[1] (Дом., Клв.).

ЗІ́ХАВКА[2], і, ж. Те саме, що ЗИ́ГОВИЦЯ[2] (Дом., Клв.).

ЗІХА́ТЬ див. ЗЄХА́ТЬ.

ЗІ́ХОВИЦЯ див. ЗИ́ГОВИЦЯ.

ЗЛА́ПАТЬ, аю, аєш, док. Спіймати, зловити кого-небудь (Зар.).

ЗЛЄЧА́Т, а́ю, а́єш, недок. Каструвати (жеребця) (Б.-В.).

ЗЛИ́ВНИК, а, ч. Невеликий глиняний горщик, переважно дляваріння каші (Вв.).

ЗЛИ́Й, а, е. Міцний, сильний (про запах і дію чого-небудь). То слаб [дуст], да йа ос' зл'і́шого доста́ла (Свд.).

ЗЛІ́ВКИ[1], вок, мн. Відзначення хрестин дитини не в день її народження, а в інший час (Лч.).

ЗЛІВНІ́ЧОК, чка, ч. Зменш. до ЗЛИ́ВНИК. Зл'і́ўн'ічок с'е таки́[і] мал'е́н'ки[і] го́рщи[і]к (Карп.).

ЗМІРА́ТЬ, а́ю, а́єш, недок., ЗМЕ́РТИ, зомру́, зомре́ш, док. Умирати (В., Лч., Пл., Ушм.). Пашо́ў дат' знат', що радні́йе з'ме́рл'і (Пл.).

ЗМО́ВІНИ, він, тільки мн., стар. Зговір перед заручинами. Кал'і́ змо́в'іни – прихо́дет' ста́раста, рад'і́т'ел'і (Кт.).

ЗНЕ́ТЕЛЬКИ, присл. Навідліг. Йак дам зне́тел'ки, дак бу́деш знат' (М.-К.).

ЗНЕ́ТІЛЬКИ, присл. Зненацька, несподівано, раптово. Уку́сит', йак саба́ка зне́тіл'ки (Сл.).

ЗНЕ́ЧАЯ, присл. Те саме, що ЗНЕ́ТІЛЬКИ (В.).

ЗНИ́СОК, ска (Кд., С.В.), ЗНУ́ОСОК, зно́ска (Бв., Крм., Луг., Лч.), ч. 1. Останнє, знесене куркою яйце, переважно невеликого розміру (Кд., Лч., С.В.).

2. Перше, знесене куркою яйце, переважно малого розміру і з міцнішою, ніж звичайно, шкаралупою (Бв., Крм., Луг., Лч.).

ЗНО́ВИЧІ, присл. Знов, знову. Зно́вич'і прийі́хала до ба́т'ка ў о́тпуск (Сл.).

ЗНУОСОК див.ЗНИСОК.

ЗНЬОМЩИК, а, ч., стар. Фотограф (В., Зар., Клв., Пльч., Тет.). Чи должон зн'омщчик привезти /фотокартку/ (Пльч.).

ЗОГРИЕХ див. ЗАГРЕХ.

ЗОГУЛЛЯ, присл. Взагалі. Товар - зогул'л'а худоба: б'ік'і, т'ел'іци, ко^у^ров'і (Дв.).

ЗОГУОН, а, ч. Місце, де ростуть коноплі; конопельник (Дв.).

ЗОЛКО, присл. Вогко й холодно (Лч., Сл.).

ЗОРЕНИЦА, и, ж. Ранкова зоря, зірниця (Мрт.).

ЗРІЗАК, а, ч. Цеоер, у якому намочують білизну для прання (Лкн.).

ЗРІТ, зрію, зрієш, недок., рідко. Бачити (В., Нр.).

ЗРІХ див. ЗАГРЕХ.

ЗРОЧОК див. ЗДРОЧОК.

ЗУБЕЛЬ, бля (Лч.), ЗУБЛЕНЬ, я (Вв.), бдж. Шматок трухлявого дерева, димом від згорання якого підкурюють бджіл у вулику-дуплянці.

ЗУМІСНЕ, присл. Навмисне, нарочито. Його зум'і^и^сне послано (Мрт.).

ЗУОЛЕНЬ, я // ЗУОЛЬНІК, а, ч. Посудина, в якій золять білизну (Хор.)

ЗУСЮЛЬ, присл. Звідусіль. Так вода зус'ул' і поб'ігла (Лч.).

ЗЮЗЯ, і, ч., дит. 1. Холод.

2. присл. Холодно (В., Зар., Клв., С.Д., Тет., Хор.).

ЗЮМА, и, ж., дит. Підлога; долівка (Зар., Клв.).

ЗЯБ, у, ч., с.г. Ділянка поля, зорана з осені й підготовлена для весняної сівби; пар (Вл.).

ЗЯБКО, присл. Те саме, що ЗОЛКО (Лч., Сл.).

ЗЯБРОВАТ, ую, уєш, недок. Просити милостиню; старцювати (Клв.).

ЗЯРКАТИ, а, е. Крикливий, галасливий (Лпт.).

И

ИВАНЧИК (Хор.), ІВАНЧИК (Пл.), ЇВАНЧИК (Клв.), а, ч., орн. (*Muscicapa Striata Pall.*). Мухоловка сіра. Иванчи^і^к - крас'іва такайа пт'ічка (Хор.).

ИВСИЩЕ, а, с., с.г. Поле, з якого скошено овес (Кч., Тет.).

ИГОЛКА, и, ж. Голка для шиття одягу.

◊ПОКАЗАТЬ ИГОЛКИ, с.г. - прорости, зійти (про молоді посіви) (П.С.).

ИГБИ, спол. Якби, коли б. Игби вуон до мене пришоу (М.-К.).

ИЗГУОН див. ЗГУОН.

ИЗДУМАТЬ див.ЗДУМОВАТЬ.

ИЗДУМОВАТЬ див. ЗДУМОВАТЬ.

ИК, ч. Як. Тут переда мнойу ик пликне через бугер зайец (Р.).

ИЛЬХА див. ВИЛЬХА.

ИМ'Є див. ЄМ'Є.

ИМНЄ див. ЄМ'Є.

ИНБАР (Бч., Зг.), ІНБАР (Кпт., Лвн., Лкн., Тхн.), а, ч. Амбар.

І

ІВАНЧИК див. ИВАНЧИК.

ІВАНЬКО-БУДНИЧОК, іванька-будничка, орн. (*Muscicapa Striata Pall.*). Мухоловка сіра (Лпт.).

ІЗВЕЗТІ́ див. ІЗВО́ЗИТЬ.

ІЗВО́ДИТЬ, во́жу, во́диш, недок., ІЗВЕСТИ́, веду́, веде́ш, док. Псувати; нищити (В., Зар., Кпт.). Йак ізвели́ стар'ґейший л'ієс, то пашо́у песо́к (Кпт.).

ІЗВО́ЗИТЬ, во́жу, во́зиш, недок., ІЗВЕЗТІ́, зу́, зе́ш, док. Відвозити. Ба́ба д'ієдовой до́чк'і не зл'убила і дава́ї на д'ієда нападат'с'а: "Ізвез'і куди́с' свайу́ до́чку" (Кмр.).

ІЗГРЕ́Х див. ЗАГРЄ́Х.

ІЗНІМА́ТЬСЯ, а́юся, а́єшся, недок., ІЗНЯ́ТЬСЯ, німу́ся, ні́мешся, док. Рости, підростати (переважно про рослини). Сеї год наш л'іс ізн'а́ус'а (М.).

ІК 1. спол. Як (М.-К., Мх.С., С.). Ік дам таб'іе, дак и переве́рнесе (М.-К.); Ік зду́майіш, дак .. сл'ози бежат' (С.).

2. прийм. До (Млж., Н., См., У.). Прибі́у ік стен'і́ (Н.); Се там йак ік Орло́уц'і йти (См.); Не дау́б'і мен'е́ с'ізакри́ли аро́л, пан'ас'і́ мен'е́ ік ба́т'ку, ік ма́тце (З.).

ІМ'Є див. ЄМ'Є.

ІМЖА́, и́, ж. Мряка (Клв., Луг., Мкс.).

ІМЖА́ТЬ, а́є, недок. Мрячити, мжичити (Клв., Сос.).

ІМІ́ТЬ, і́ю, і́єш, недок. Мати що-небудь (Лм., Сос.). Вони́ [козаки] ім'і́ли пра́во прода́т' зе́мл'у, перейі́хат'.. (Лм.); Шче муо́й ба́т'ко ім'і́у ус'ого́ три дес'ати́ни, да буу́ харо́шиї кузне́ц' (Сос.).

ІМШЕНИ́К див. АМШЕНИ́К.

ІМШЕ́НЬ, я, ч., с.г., рідко. Приміщення для зберігання вуликів з бджолами взимку (Кмр., Хор.).

ІМШИ́ТЬ, шу́, ши́ш, недок., буд. Забивати, затикати соломою, мохом і т.ін. щілини між колодами в зрубі будівлі. На два дн'а імшу́ одну́ стену́ (Здр.).

ІНБА́Р див. ИНБА́Р.

ІНДУ́Й, я, ч., ірон. Людина, яка не вступила до колгоспу; одноосі́бник (Стдн.).

ІНКУБА́ТОРКА[1] (В., М.-К.), КУБА́ТОРКА (Зар., Тет.), и, ж. Курка, яка виросла з інкубаторного курчати.

ІНКУБА́ТОРКА[2] (В., М.-К.), КУБА́ТОРКА (Зар., Тет.), и, ж. Робітниця інкубатора.

ІРВА́ТЬ, ву́, ве́ш, недок. Рвати. Ти́ха вода́ гре́бл'у ірве́; У саду́ гул'а́ла, цв'ети́ ірва́ла (Р.).

І́РЛА, и, ж., орн. Орлиця, самка орла. Прилета́йе к йему́ на ту́йу сосну́ три і́рли і[й] дава́й гаман'і́ет'. Адна́ і́рла і ка́же.. (Н.).

ІСКУ́ЛЬ (Клв.), СКУЛЯ́ (Дв.), СКУЛЬ (Бв., Лч.), присл. Звідки. А скул' до тебе́ с'а́тос'т' уз'а́лас ? (Бв.); Скул'а́ т'і пр'і́шла? (Дв.); Прихо́д'ко н'еізв'е́сно скул' вз'а́ус'а (Лч.).

ІСПА́ША, и, ж., с.г. Пасовище; випас для худоби (Кам.).

ІСТЬ, я, ч. Батіг, яким поганяють коней під час оранки (Шст.).

ІШЯ́К, а́, ч. Низькорослий, невеликий кінь (Лск., Нрд.).

ЇВАЛ, а, ч., орн. *(Oriolus galbula)*. Іволга. (Л.).

ЇВАНЧИК див. ИВАНЧИК.

ЇВОЛНИЦЯ, і, ж., орн. Те саме, що ЇВАЛ (Влд.).

ЇДЕН, їднóго, числ. Один. Колис' йідéн настáун'ік буў на вс'у шкóлу (Д.Л.).

ЇКРА, и, ж. Ікра (Лск.).

ЇЛОВА, и, ж., орн. Те саме, що ЇВАЛ (К.).

ЇМ'Є див. ИМ'Є.

ЇСТИК, а, ч. Істик (Б.-В.).

Й

ЙИЗ див. ВЙИЗ.

ЙИМ'Є див. ЄМ'Є.

ЙОЖ, á, ч., іхт. *(Acerina cernua)*. Йорж (Лч.).

ЙОЛКО, а, с., етн. Гільце. Коровáї бáбиі печýт, йóлко д'їеук'і воўйут (Св.).

ЙОЛОМ (В., Клв.), ЯЛОМ (Гр., Клв.), а, ч., стар., рідко. Висока смушева шапка з заокругленим дном.

ЙОЛЦЕ див. В'ЄЛЦЕ.

ЙОМКА див. ЄМКА.

ЙОН, егó, особовий займ. (з прийм. вживається без початкового н.). Він (М.-К., Нжл.). Да гóрко плáкала за йім (Нжл.).

К

К, прийм. До (Ар., Квн.), Вúб'ег к варóтам; Ужé падхóд'е к óс'ен'і (Ар.).

◇ К СОБІ – вигук, яким скеровують коней направо (Квн.).

КАБ (Хор.), КАБИ (Ів.), спол. Якби, коли б. Н'ічóго не знáйу, каб грамáтка, дак і читáла б (Хор.); Кáби це все стáлос'а (Ів.).

КАБА, и, ж., дит. Казковий персонаж; уявна страхітлива істота. Ос' кабá йде, вонá тебé заберé (С.).

КАБАН (Кшв.), КОБАН (Карп.), á, ч. Звід печі. У печ'їе упáў кабáн, п'їеч завал'ú лас' (Кшв.).

КАБАНЕЦ, нцá, ч. Слід, що залишається на шкірі тварини від сильного удару батогом. Йак ударúў па спúн'і, так астáус'а кабанéц (Бч.).

КАБАННИК, а, ч., стар. Людина, яка скуповує на забій відгодованих свиней (С.В.).

КАВАЛАК, лка, ч. Шматок, кусок (Бв., Бр., В., Зар., М.-К., Тет.). На стал'їе лежáў кавáлак гуркá (М.-К.).

КАВАЛЕНКА, и, ж. Коваделко для клепання коси; бабка (Стдн.).

КАВАЛЬОК, лькá, ч., ент. *(Tettigonia viridissium L.)*. Коник (Івн.)

КАВБИХА // КОВБИХА, и, ж., риб. Верша (Бч.).

КАВБУХ, а, ч. Шлунок тварин; кендюх (Ар.).

КАВЕНЯ (Дом.), КОВЕНЯ (Карп., Лб., Мрт., Об., Сос., Ст.), КОВЕНЯ (Вс.), КОВИННЯ (Івн.), КОМЕНЯ (Тет.), і, ж. 1. Коцюба (Вс., Дом., Лб., Мрт., Об., Сос., Ст., Тет.).

2. Палиця для мішання соломи, що горить у печі або грубі (Івн., Карп.).

КА́ВЕР, а, ч. Вир., коловорот (Н.М.).

КА́ВКАТЬ, ає, недок. Нявкати, нявчати (Г., С.Я.), Кати́ ка́ўкайут' (Г.).

КАВНЕ́Р (М.-К.), КОВНІ́ЕР (Лск., Луг., Сос.), а́, КО́ВНІР, а (В., Г.), КОВНІ́Р (Вв., Клв.), КОМ'Є́Р (Зар., Крм., Тет.), КОМНІ́Р (Ушм.), а́, КО́МНЯР, а (Гбн.), ч. 1. Комір (переважно верхньої чоловічої сорочки).

2. стар., рідко. Очкур у штанах (Вв., Крм., Лск., Луг., Ушм.).

КАВТЕ́БА (Кшв.), КАВТО́БА (Нрд.), КОВТО́БА (В.), и, ж. Яма з водою; ковбаня. По́м'іж двама́ каўте́бами ри́ндзи гло бежи́т' (Кшв.); Так'ійе каўто́би павиривало, шчо прайти́ н'ел'з'а́ (Нрд.).

КАВТЯ́Х (Бч.), КОВТЯ́Х (Клв.), а́, ч. Кінський або коров"ячий кізяк.

КАГА́Л, у, ч. Зграя птахів (Вв.).

КАГАЛА́, и́, ж. Отвір в димоході, що закривається для утримання тепла; кагла (Нжл.).

КАГАНО́К, нка́, ч. Пристрій для освітлення у вигляді дротяної сітки, в яку накладаються тріски (Рдн.-В.).

КАГА́ТА, и, ж. Яма для зберігання картоплі взимку (Луг., Лч., Сл.).

КАГАТІ́РОВАТЬ (Сл.), КАГАТІ́РУВАТЬ (Крм.), ую, уєш, недок. Кагатувати. Бу́деш карто́шку кагат'і́роват' (Сл.).

КАГЛО́, а́, с. Засувка, якою перекривають димохід для утримання тепла; в"юшка (Вв.).

КА́ДАВБ (Хор.), КА́ДОВБ (Клв., Лб., Мрт.), КА́ДОВБ // КА́ЙДОВБ (Лч., Сл.), а, ч. 1. Кадіб (Клв., Лч., Сл., Ушм., Хор.).

2. Невелике озеро на болоті чи яма на полі, заповнена водою (Лб., Мрт.).

3. Велика бочка без дна, яка вставляється в криницю замість зруба (Лч.).

КАДАВБА́НЯ, і, ж. Те саме, що КАВТЕ́БА (Кл., Стдн.). Це́ли д'ен' гу́с'і буд'і у́ кадаўба́н'е у лаз'іе (Кл.).

КА́ДАВБЕНЬ, бня, ч. Те саме, що КА́ДАВБ 1 (Хор.).

КА́ДКА, и, ж., нов. Цементне кільце, що використовується як зруб для колодязя (Лск., Нрд., С.В.).

КА́ДОВБ див. КА́ДАВБ.

КАДОВБЕ́Ц, бца́, ч. Дерев"яна сільниця, виготовлена довба́нням (Сл.).

КАДО́ВБИНА (Б.-В.), КАДО́ВБІНА (Клв.). Те саме, що КАВТЕ́БА.

КА́ДУШКА, и, ж. Посудина, якою набирають воду з діжки (Дхв.).

КАЖУ́ШКА, и, ж. 1. Короткий чоловічий кожух (Хор.).

2. стар. Рід верхнього жіночого одягу; шушон (Лвн.).

КАЗА́, и́, ж., дит. Те саме, що КАБА́ (С.).

КАЗА́НЧИК, а, ч., зменш., зоол. (*Chiroptera*). Кажан (Бв.).

КАЗУ́БКА, и, ж. Невеликий луб"яний кошик з двома ручками (переважно для ягід) (Пг.).

КАЗЬО́ЛНИ, а, е. Казенний. У нас були́ каз'о́лни крест'а́не, со́бственни і каза́ки (См.).

КА́ЙДОВБ див. КА́ДАВБ.

КА́ЙСТЕРКА, и, ж. Зменш.-пестл. до КА́ЙСТРА (Гн., Лпт., Млж., Н.Б., С., Ст., Тхн., Хор.).

КА́ЙСТРА (Гн., Лпт., Млж., Н.Б., С., Ст., Тхн., Хор.), КА́СТРА (Р.), ТА́ЙСТРА (М.-К.), и, ж. Торба. Нал'ака́ў м'аші́к, дак і ка́йстри стра́шно[а] (Н.Б.).

КАКАЛУ́ША, и, ж., бот. (*Padus racemosa Lam*). Черемха, черемуха (Сл.).

КАЛАБУ́ШИТЬ, шу, шиш, недок. Лоскотати (Тет.).

КАЛАВАРО́Т, а, ч. Корба в колодязі (Дмш.).

КАЛАКО́ЛО, а, с. Заколесник (в осі колеса воза) (Срн.).

КАЛАМА́ШКА, и, ж. Віз примітивної конструкції (Б.-В., Зар., Клв., Тет.

КАЛА́МУТКА (Тет.), ЧАЛА́МУТКА (Зар.), и, ж., ент. (*Formica rupa L.*). Лісова куслива руда мурашка.

КАЛАМУ́ТНЕ ЄЙЦЕ́. Засиджене куркою яйце (Лск.).

КАЛАНІ́ЦА, и, ж. Мазь для змазування осі коліс та інших деталей у возі. Пама́зал'і ву́оз калан'і́цейу (Бч.).

КАЛАТІ́ЦЦА, калачу́ся, кало́тишся (Тер.), КОЛОТИ́ТЬСЯ (В., Зар.), КОЛОТІ́ТЦЕ, колочу́ся, коло́тишся (Лб.), недок. Тремтіти, дрижати. Йако́'і не ўме́ў колоті́це, дак і змерз о́'і (Лб.).

КАЛАТУ́ША, и, ж., кул. Страва, приготовлена з шматочків сала і м"яса, заправлених борошном (Луг.).

КАЛА́Ч[1], а́, ч. 1. Бублик (Крм., Лск., Луг., Лч.).

2. Личане кільце в ярмі волової упряжі, в яке вставляється дишло (війя) (Бр., Лч.).

3. Налюшник у возі (Мш.).

КАЛА́Ч[2], а́, ч. Качан кукурудзи (Вр., Гбн.).

КАЛА́ЧИКИ , ку́ов, мн., бот. 1. (*Malva silvestris*). Мальва лісова (Вв., Нжл., Ушм.).

2. стар. Кукурудза (Вл., Ст.).

КАЛАЧИ́ЩЕ, а, с. Поле, на якому росла кукурудза (Влн.).

КАЛА́ШНИК (Крм.), КАЛА́ШНІК (Крм., Луг.), а, ч., бот. Запашна хатня рослина невеликого розміру, що цвіте білим цвітом.

КАЛДО́Б, а, ч. Те саме, що КАВТЕ́БА (Бч.).

КАЛДО́БА, и, ж. Те саме, що КАВТЕ́БА (Бч.).

КАЛДО́Б'Є, я, с., збірн. Декілька ковбань (Бч.).

КАЛДО́БИ[і]НА, и, ж. Русло річки (Бр.).

КАЛЕСО́, а́, с. Колесо (Тхн.).

КАЛИВЕ́ННЄ (І.), КАЛИ́В'Є (Пп., Р.), КАЛІ́В'Є (Кув., Ю.), КАЛІ́В'Я (Хор.), я, с., збірн. Бадилля картоплі, картоплиння.

КАЛИ́ТКА[1], и, ж. Бирка; позначка (М.-К.).

КАЛИ́ТКА[2], и, ж. 1. Гаманець (Зар., Ст., Тет.).

2. Капшук для тютюну, кресала тощо (Клв.).

КА́ЛІВА, и, ж., збірн. Те саме, що КАЛИВЕ́ННЄ (Лпт., Хор.).

КАЛІВЕ́ШНІК, а, ч., збірн. 1. Листя моркви, бадилля гороху (Кл.).

2. Те саме, що КАЛИВЕ́ННЄ (Млж., Хор., Ю.).

КАЛІ́В'Є див. КАЛИВЕ́ННЄ.

КАЛІ́В'Я див. КАЛИВЕ́ННЄ.

КАЛО́ДИЦА, и, ж. Маточина в колесі воза (Ось.).

КАЛУЙСКА, и, ж. Гойдалка, припасована на вірьовках (Ст.).

КАЛЮГА, и, ж. Невелика низина, залита водою (Мх. С).

КАЛЯС, а, ч., астр. Сузір"я Віз (Л., Мрт.).

КАЛЯСКА, и, ж., астр. Те саме, що КАЛЯС (Л., Мрт.).

КАЛЬКО, а, с. Лезо коси (Сосн.).

КАМЕЛЬ (Кшв., М.-К.), КОМЕЛЬ (В., Зар.), я, ч. 1. Шматок дерева.

2. Держак віника (М.-К.). Уз'ела в'їеник да камел'ом [побила] (М.-К.).

КАМЕЛЬОК, лька, ч. Зменш. до КАМЕЛЬ (Кшв., М.-К.).

КАМЄНІЦА, и, частіше мн. КАМЄНІЦИ, ніц, ж., бот. (*Rubus saxatilis L.*). Костяниця, кам"яниця (Здр.).

КАМЗЕЛЬКА // КАМІЗЕЛЬКА, и, ж. 1. Чоловіча сорочка-безрукавка (Крм., Луг.).

2. Чоловіча жилетка (Бв., Вв., Клв., Ушм.).

КАМИНАР, а, ч. Сажотрус (Л.).

КАМЇЕНЬКА, и, ж. Палиця з загнутим у вигляді ручки кінцем; ковінька (Лкш.).

КАМІЗЕЛЬКА див. КАМЗЕЛЬКА.

КАМЛИК, а, ч. Приземкувата людина (Лск., Лч., Нрд.).

КАМПУСТЕЛІЯ, ї, ж. (Кд., М.), КАМПУСТЕЛЯ, і (В.), ж., бот. (*Aster L.*). Айстри.

КАМУШКИ[1], ков, тільки мн. Крем"яхи (назва дитячої гри) (Вв., Ушм.). Пошли гул'ат' у камушки[1] (Вв.).

КАНАВКА, и, ж., рідко. Кухоль, чашка (Н.).

КАНАПЛЯ, і, ж., бот. Коноплі (Г.).

КАНАПЛЯНИК (П.С., Тхн.), КАНАПЛЯНІК (Лпт.), КОНОПЛЯНИК (Влд., Грн., К.), КОНОПЛЯНІК (Лб., Ст.), а, ч., орн. (*Passer domesticus*). Горобець.

КАНВА (М.-К.), КОНВА (Тет.), КОНОВА (В., Зар.), и, ж., збірн. Коні.

КАНЗЕБКА, и, ж. Гирлига (Нжл.).

КАНІКУЛИ, тільки мн. Канікули (Мнх.).

КАПА, и, ж. Тюлеве покривало (Грн., Клв.). Йіхаў сус'їда у Москвў і дали йому капу (Грн.).

КАПА, и, ж., с.г. 1. Копа, що складається з 50 снопів (Ар.).

2. Копа, що складається з 100 снопів (Мх. С.).

КАПА КРУГЛАЯ, с.г. Те саме, що КАПА 2 (Ар.).

КАПАЛЮШНИК (Вв., Ушм.), КАПАЛЮШНІК (Лч.), КАПЕЛЮШНІК (Сл.), у, ч., бот. (*Arktium L.*). Лопух.

КАПАНИЦЯ, і, ж. 1. Лопата.

2. Кирка для довбання глини тощо (М.-К.).

КАПЕЛЮХ, а, ч., бот. Реп"ях (Влд.).

КАПЕЛЮШ, а, ч. Капелюх (Луг., Лч.).

КАПЕЛЮШНІК див. КАПАЛЮШНИК.

КАПЕЦ (Бв., Лч., М.-К., Ось.), КОПЕЦ (Бв., К., Лск., Лч., Нрд., Рдн.-В., Сл.), пца, КОПЕЦЬ, пця (В., Вв., Зар., С.В., Тет., Ушм.), ч. 1. Найпростіший кагат у вигляді купи картоплі, пригорнутої землею (Бв., В., Зар., К., Лск., Лч., М.-К., Нрд., Рдн.-В., С.В., Сл., Тет.). Ани [бригадири] аткапали капец картошки, той, катори треба на буртоўку на весну (М.-К.).

2. Кінець; смерть (Бв., Вв., К., Лск., Лч., Ось., Рдн.-В., Ушм.). Йак забол'ело дит'á - копéц (Лск.); Карал'евіӣ, видно, твайій капéц (Ось.).

3. Яма, наповнена картоплею для зберігання її взимку (С.В.).

КАПИ́ТЬ, плю́, пиш, недок., с.г. Громадити, згрібати в копиці. Ус'á бригáда пашлá с'íенá капи́т' (М.-К.).

КА́ПКА, и, ж., зменш. Сапка (Ар.).

КАПЛУ́Н[1], á, ч. 1. Порода півня з шишковидним гребенем (Бв., Лск.).

2. Кнур з одним ядром (Вв., Лч., Нрд.).

КАПЛУ́Н[2], у́, ч. Страва, приготовлена з хліба, води й солі (Ушм.).

КАПНА́, и́ (Кмр.), КО́ПНА, и (Ст.), ж., с.г. Копа снопів. Пасред'ін'е двара́ стайі́т' капна́ (Кмр.); Тод'íе вручну́ вйа́жут', складáйут' у ко́пни (Ст.).

КАПТУ́Р, á, ч. 1. Старовинний головний убір заміжньої жінки; очіпок (Вв., Влд., Крм., Луг., Млн., С.В., Ушм.).

2. Широкий залізний обідок на кінці маточини колеса воза (Крм., Луг., Лч., Ушм.).

КАПТУ́РА, и, ж. 1. Те саме, що КАПТУ́Р 1 (Вв., Влд., Крм., Луг., Млн., С.В., Ушм.).

2. Те саме, що КАПТУ́Р 2 (Крм., Луг., Лч., Ушм.).

КАПУ́КА, и, ч. Те саме, що КАПЕ́Ц 2 (М.-К.).

КАПУ́СНІК, а, ч. Ділянка на городі колгоспника, де вирощується городина (Лч., Сл.).

КАРА́Б, а, ч., мор. Корабель. Просну́лас'а кра́сна д'íу́ка - кара́б серед мо́р'а (Нд.).

КАРАВА́ЖІЦЦА, жусе, жисе, недок. Гойдатися на карава́тці (див.). (Вн.).

КАРАВА́ТКА, и, ж. Дошка з підкладеною посередині колодою, на якій гойдаються діти (Мф.).

КАРАВА́ТЬ, і, ж. Ліжко (Л.).

КАРА́ВКА (Б.-В., Клв., М.-К.), КОРА́ВКА (В., Тет.), и, ж. 1. Ганчірка. Уда́рила кара́укайу на́старч (М.-К.).

2. знев. Нікчемна, слабовільна людина.

КАРА́ВНІК, а, ч. Ганчірник. Кара́ун'ік шчоти́жн'а хо́дит' па хата́х (М.-К.).

КАРА́К, á (Бв.), КА́РОК, рка (Вв.), КАРХ, а (Ушм.), ч. Верхня частина шиї вола, на яку накладається ярмо; карк.

КАРАКА́ТИ, а, е. Кривоногий (про людину). Пашо́у таки́[1] карака́ти хло́пец (Ст.).

КАРАЛЕ́ПА, и, ж., бот. (*Brassica campestris var. Rapa*). Ріпа (Б.-В.).

КАРАПУ́З, а (В., Зар., Тет.), КАРАПУ́ЗЬ, я (Клв.), ч. Низькоросла людина; коротун.

КАРАПУ́ЗЕНЬ, я, ч. Те саме, що КАРАПУ́З. Не нара́вице вуе́н мен'і. Таки́ вже карапу́зен' (С.).

КАРАПУ́ЗЬ див. КАРАПУЗ.

КАРАСІ́Н, у, ч. Гас, керосин (Ушм.).

КАРАСІ́НА, и, ж. Те саме, що КАРАСІ́Н (Бв., Луг., Лч., Сл.)

КАРВА́ТКА, и, ж., рідко. Те саме, що КАНА́ВКА (Кпт., Свд., См., Ст.). І от раз д'і́ед каже: "Іди́, уну́чак, принеси́ мен'і́ смета́ни". Йа вз'а́у карва́тку і пашо́у (Кпт.); Не пиї з ведра́, он карва́тка стоїі́т' (См.).

КАРЕ́ТИ, ре́т, тільки мн. Невеликі дитячі сани на ковзанах (Вв.).

КАРЕ́Ц (Р.), КОРЕ́Ц (Бв., Влн., Клв., Крл.), рца́, ч. 1. Металевий кухоль; чашка (Клв., Крл., Р.).

2. стар. Міра сипких тіл, що дорівнює приблизно 100 кг (Бв.).

КАРЛЮ́К, а́, ч. Ціпок, палиця. Уз'а́у карл'ука́ й пошо́у (Свд.).

КАРНІ́З, а, ч. Зовнішнє оздоблення віконної коробки (Вв., Ушм.).

КАРО́БКА (Кпт., М.-К.), КОРО́БКА (В., Зар.), и, ж., стар. Плетена з лози посудина на 15-16 кг, що служить міркою для сипких тіл. За каро́бку памада́тиу́ і за сну́оп жау́ (Кпт.).

КАРО́ВА, и, ж., ент. (*Lucanus cervus*) Жук-рогач (Стдн.).

КА́РОК див. КА́РАК.

КАРО́Л, а, ч. Рубель, яким притискують зверху снопи, сіно і т.ін. на возі (Вн.).

КАРО́МИСЕЛ (Зг., М.-К., Чп.), КОРО́МИСЕЛ (В., Вв., Г., Зар., Тет.), КОРО́МІСЕЛ (Лб.), сла, ч. 1. Орчик, барок.

2. Звід у пристрої для витягування води з колодязя (Г.).

3. Коромисло (В., Зар., Лб., Тет.).

КАРО́МІСЕЛ, сла, ч. Райдуга (Лпт.).

КАРТО́ПЕЛЬ, пля, ч. Картоплина (Лч., Сл.).

КАРТО́ПЛЕШНИК (Гр., Чп.), КАРТО́ПЛЯШНІК (Вхв.), а, ч., збірн. Те саме, що КАЛИВЕ́ННЄ.

КАРТО́ПЛІ, пель, тільки мн. Картопля (Лск., Лч., Мрт., Нрд., Сз., Сл.). Карто́пел' там молоди́х накопа́ла (Лск.); Х'іба́ карто́пл'і так мо́жна йісти? (Нрд.).

КАРТО́ПЛІ СМАЖЕ́НИЄ, стар., кул. Печеня (Лск.).

КАРТОПЛЯ́НА КА́ША (Лск., Лч., Сл.), КАРТОПЛЬО́ВА КА́ША (Луг.), кул. Товчена картопля, картопляне пюре.

КАРТОПЛЯ́НА СИРО́ВАТКА (Лч.), КАРТОПЛЯ́НА СІРО́ВАТКА (Сл.), кул. Товчена картопля, заправлена сироваткою й сметаною. Йа л'е́том уживаі́у картопл'а́ну с'іро́ватку (Сл.).

КАРТОПЛЯ́НІК, а, ч., бот. Хатня рослина з червонуватим стеблом Картопл'ан'ік ма́йе л'і́ст'е, йак карто́пл'і (Карп.).

КАРТОПЛЯ́НКА, и, ж., бот. (*Pirus Malus*). Сорт сливи з зеленими плодами. Картопл'а́нка с'е така́ з'ел'е́на сл'і́ва (Карп.).

КАРТО́ПЛЯШНІК див. КАРТО́ПЛЕШНИК.

КАРТОПЛЬО́ВА КА́ША див. КАРТОПЛЯ́НА КА́ША.

КАРТОПЛЬО́ВИ, а, е. Приготовлений з картоплі, картопляний (Луг.).

КАРТО́ХА, и, ж. Те саме, що КАРТО́ПЛІ (Вн., Мнх., Стдн.).

КАРУ́ЗЛИ, а, е. 1. Приземкуватий (про людину) (Карп., Ст.).

2. Низький, з нерівним покрученим стовбуром (про дерево). По́над по́л'ем расту́т'[ц] кару́зл'і беро́зи[і] (Ч.).

КАРХ див. КАРА́К.

КАРЧІ́ЦА, чі́цца, недок., с.г. Покривати ниву густими зеленими сходами; вгунитися (Здр.).

КАРЯ́ВИ, а, е. Неохайний, нечепурний (Кчн.).

КАРЯ́ВКА, и, ч. і ж. Неохайна людина (Кчн.).

КАСА́ (М.-К.), КОСА́ (Вв., Клв., Крм., Лск., Лч., Нрд., Сл., Ушм.), и́, ж., анат. Селезінка людини.

КАСАВІ́ЛО, а, с. Держак коси; кісся (Карп.).

КАСІНО́К, нка́, ч. Косинка (Лпт.).

КАССЕ́ // КАСЦЕ́ // КАСЦО́ (Шст.), а́, КАСТЕ́ (Лтв., П.С.), КАСЬЙО́ (Вхв.), КАСЬСЬО́ (Ар., Кл., Тхн.), КОССЕ́ (Ушм.), КОСЦЕ́ (Гбн.,Др.,Лпн.), я́,с. Те саме, що КАСАВІ́ЛО.

КАСТАЛО́М, у, ч., мед. Ревматизм (Л.).

КАСТЄ́ див. КАССЕ́.

КА́СТРА див. КА́ЙСТРА.

КАСТРА́ (Н.С.), КОСТРА́ (Бр., В., Зар.), и́, ж. Кострица. А таді́ зно́ву бу́де карми́т' кастро́йу каро́ву (Н.С.).

КАСТРІ́КА, и, ж. Те саме, що КАСТРА́ (Крм.).

КАСТЬО́Р[1], а (Н.), КАСТЬО́Р (Бч.), КОСТЬО́Р (Ус.), тра́, ч., с.г. Згонини з гречаної соломи (Н.).

КАСТЬО́Р[2], тра́, ч. Багаття, вогнище (Бч., Ус.).

КАСЦЕ́ див. КАССЕ́.

КАСЦО́ див. КАССЕ́.

КАСЬЙО́ див. КАССЕ́.

КАСЬСЬО́ див. КАССЕ́.

КАТА́НКА, и, ж. Спідниця з домотканого сукна. Колі́[і]с' наси́[і]ли[і] ката́нки[і], тапе́р не но́сет (Рдн.-В.).

КА́ТАР, а, ч., мед. Катар. Ка́тар го́рла (Л.).

КАТА́Т, а́ю, а́еш, недок. Качати, видаляти з чого-небудь воду або іншу рідину механічним способом. Йа ката́йу во́ду, а ти н'а[е]с'і́ сало́м'і тро́х'і (Мф.).

КАТА́ЦЦЕ, а́юсе, а́ессе, недок. Качатися по чому-небудь. Саба́ка ката́йецца, дошч бу́де (Мф.).

КАТЕРИ́НА, и, ж., бот. (*Acorus L.*). Лепеха, аїр (Тет.).

КАТЕ́ЛКА, и, ж. Кошик соняшника (Мх. С).

КАТО́К (Бч., Кл., Мх. С., Тер., Ю.), КОТО́К (Клв.), тка́, частіше мн. КАТКИ́, ко́в, ч. 1. Повозка для перевезення дерев"яних колод.

2. Колесо, колеса у возі (Мх.С.).

КАТРА́ГА (Ст.), КАТРА́ГА // КАТРЯ́ГА (Свд.), и, ж., стар. 1. Брезентовий намет.

2. Курінь.

КАЦАВЕ́ЙКА, и, ж. Оздоблена вишивкою безрукавка (Бв.).

КАЦЮБА́, и́, ж. Те саме, що КАМІ́ЕНЬКА (К., Хор.).

КАЦЮ́БКА, и, ж. Зменш.-пестл. до КАЦЮБА́ (К., Хор.).

КАЦЮ́К, а́, ч. Домотканий кольоровий килим, яким застиляють ліжко (Мкс., С. Г.).

КАЦЮ́-КАЦЮ́... Вигук, яким підкликають свиней (Ів.).

КАЧА́ЛКА , и, ж. Суцвіття, котик рогози (Ушм.).

КАЧА́НКА, и, ж. Візок, пристосований для перевезення сільськогосподарських продуктів без тари; безтарка (Влн.).

КАЧЕ́ЛЯ, і, ж. Гойдалка (Ст.).

КАЧЕРО́ЖНІК, а, ч. Держак кочерги; кочержилно (Млж.).

КАЧЕРУ́ОЖНИК (М.-К.), КОЧЕРЕ́ЖНИК (В., Зар., Крм., Луг., Тет.), КОЧЕРИ́ЖНИК (Клв., Лск., Нрд.), КОЧЕРУ́ОЖНИК (Бв.), КОЧЕРЕ́ЖНІК (Лч.), а, ч. Куток у хаті, де стоять рогачі, кочерги тощо. Поста́ў ви́лки ў качеру́ожник (М.-К.).

КАЧІ́ЛКА, и, ж. Качалка для качання білизни після прання (Крск.).

КА́ЧКА, и, ж. Свійська качка (Кч.).

КАЧУ́К, а́, ч. Качур; селезень (Рвк.).

КА́ША , и, ж., церк., етн. Рисова каша з солодкою підливою, якою частують присутніх на поминках (Лск.).

КАШАЛО́К, лка́, ч. Гаманець (Лпт.).

КАША́РКА, и, ж. Плетений з лози продовгуватий кошик з однією ручкою, що використовується переважно для вибирання картоплі (С.Я.).

КАШЛАМА́ТТЄ, я, с., збірн. Лахміття. Ми кашлама́т'т'е свайе́ закапа́ли і ў луг на р'і́ечку пашл'і́ (Гр.).

КАШУ́ЛЯ[1] (Зм., Крск., Крсн., Лкш., М.-К., Ось., Пл., Шст., Ю.), КОШУ́ЛЯ (Грн., Д., Н.М., Ст.), і, ж. 1. Велика плетена з лози корзина з двома ручками для перенесення і вантаження городини (Зм., Крск., Крсн., Лкш., М.-К., Пл., Шст., Ю.).

2. Невеликий лозяний кошик (Грн., Ст.).

3. Виплетений з лози ящик без дна, який накладається на віз при перевезенні городини, полови і т.ін. (М.Н., Ось.). Кашу́л' кладу́т' на вуи́з, шчоб наси́пат' бага́та́ карто́пл'і або́ пало́ви (Ось.).

КАШУ́ЛЯ[2], і, ж. Жіноча кофта (Д.).

КВАКТУ́ХА (М.-К., Ось., П.С., С., Тим., Чп.), КВАКУ́ХА (Мх.С.), и, ж. Квочка. Ку́ри кудкуда́кайут' , а квакту́хи кво́кчут' (Ось.); Квакту́ха за одну́ нуо́ч в'і́в'ела курен'а́т (Тим.).

КВА́РТАЛ, у, ч., с.г. Ділянка , яку викошує один або кілька косарів за певний час. На пйат' чолов'і́ек два ква́ртали дайу́т'; У кварта́л'і шчита́йец'а два гекта́ри (См.).

КВАС, у, ч., стар. Узвар (Вв., Лч.).

КВАСО́К, ску́, ч. 1. кул. Печеня, що приготовляється з м"яса і картоплі з соусом (Зар.).

2. Березовий або кленовий сік (Б.-В., Клв., С.В., Ст.).

КВАСО́ЛЬНІК, у, ч., збірн. Бадилля квасолі; квасолиння (Лч., Сл.).

КВАСУ́ВКА, и, ж., кул. 1. Страва, що приготовляється з вареного на молоці пшона, заправленого ягодами або варенням і квасом (К., Кшв., Рдн.-В.). Квасу́уку по́сл'і[и] абі́ед ї́ели[і] (Кшв.).

2. Їжа, приготовлена на квасі (Влд.).

КВАТИ́РА, и, ж. Четверта частина Місяця (Мрт.).

КВАШО́ЛЯ, і, ж. Квасоля (Сор.).

КВИТ, у, ч. Квитанція (Бв., Лч., Сл.).

КВО́КША[1], и, ж. Те саме, що КВАКТУ́ХА (В., Зар., Клв., Тет.).

КВО́КША[2], и, ж. Назва сузір'я, яке можна бачити перед сходом сонця (Вв., Крм., Луг., Лч., Ушм.).

КВО́ЛИЦЦЕ, люся, лишся, недок. 1. Скаржитися, жалітися на нездужання, погане самопочуття (Кд., Клв., Ст., Тет.).

2. Нудьгувати, нудитися (Влд.).

КЕ́КА, и, мн. КЕ́КІ, ков (Бв.), КЕ́ЛЯ (Бб., Зар., Клв., Тет.), КЕ́ТЯ, і (С.), ж., дит. Цукерка.

КЕЛБ, а, ч., іхт. (*Gobio gobio*). Пічкур (Рдн.-В.).

КЕ́ЛЯ див. КЕ́КА.

КЕ́ЛЬКА, і, ж., дит. Зменш.-пестл. до КЕ́ЛЯ (Бб., Зар., Клв., Тет.).

КЕМЕЗЕ́ЛЬКА, и, ж. Верхній чоловічий одяг, подібний до свити (Квн.).

КЕ́РЕЗ, прийм. Через (Дмш.).

КЕ́СЬ-КЕСЬ... Вигук, яким підкликають коней (Влн.).

КЕ́ТЯ див. КЕ́КА.

КЕЧ-КЕЧ... Те саме, що КАЦЮ́-КАЦЮ́ (Ів.).

КИБА́ЛКА (Ст., Ч.), КИМБА́ЛКА (Вв., Озр., Ушм.), КІБА́ЛКА (Вс., Сз.), КІМБА́ЛКА (Жр.), и, ж., стар. 1. Те саме, що КАПТУ́Р 1 (Вс., Жр., Озр., Ст.).

2. Жіноча коса, закручена на голові за допомогою лляної стьожки (Вв., Ушм.).

3. Поділ сорочки, спідниці тощо. Ба́ба загарта́йе ки[і]ба́лку, йак через во́ду йд'е (Ч.).

КИ́ДАНКИ, нак, мн., кул. Щипані галушки (М.-К.).

КИЄХИ́ (Грб., Дмш., Шст.), КИЯХИ́ (Бв., Бр., Др., З., Зг., Івн., Кд., Кпт., Крл., Крск., Крсл., Кт., Кч., Лкш., Млн., Н.-М., Нжл., Нрд., Ось., П.С., Р., С.В., Св., Свд., Сз., Сос., Ст., Тхн., Уз., Х., Хд., Чп.), КІЛЯХИ́ (Тет.), КІТЯХИ́[і] (Бв., Д., Жр., Ушм.), КІЯХИ́ (Вв., Лск., Лч., Сл.), хов (хуйв, хуов), мн. Кукурудза.

КИЙКИ́ (Лтв., Стд.), КИКИ́ (Бч., Вхв., Г., Гр., Кт., Лкн., Ст., Ю.), КІЙКІ́ (Лпт., С.Я.), КІКІ́ (Гн., Здр., Тет., Хор.), ко́в (ку́йв, ку́ов), мн. Те саме, що КИЄХИ́. У колхо́з'і с'і́йут л'он, йечм'ін, пшени́ц'у, кики́; С'ейча́с ми збира́йем і бу́льбу, і кики́, і бураки́ (Гр.).

КИЙО́ШНИК (Г., Кт.), КИЯ́ШНИК (Лкн., Лкш.), КІЯ́ШНИК (Лск., Лч., Сл.), а, ч. 1. Поле, з якого зібрали кукурудзу (Г. Кт., Лкн., Лкш., Лск., Лч.).

2. збірн. Стебла кукурудзи (Кт., Лч., Сл.).

КИ́КА, и, ж., дит. Сало (Крм.).

КИКИ́ див. КИЙКИ́.

КИМБА́ЛКА див. КИБА́ЛКА.

КИ́ПЕНЬ, пня, ч. Холод; моро́з (Тет.).

КИ́ПИТЕНЬ, тня, ч. Те саме, що КИ́ПЕНЬ (За́р.).

КИРНА́ТИ, а, е. Кирпатий. Йак уве́рх нуо́с, дак кирна́ти гаво́рет (Кив.).

КИРЧ, а́, ч. Викорчуваний з корінням пеньок; корч (Тет.).

КИСЛОТА́, и́, ж., перен. Причепа. Одчепи́с' од ме́не, кислота́ (Вх.).

КИСЛЯ́К, у́, ч. Кисле молоко (В., Зар., С.В., Тет.).

КИТ, у, ч. 1. Смола (Зар., Тет.).

2. Замазка для вікон (Б.-В.).

КИТОВА́Т, у́ю, у́еш, недок. Замазувати щілини між склом і рамою вікна замазкою (Б.-В.).

КИТЯ́. Вигук, яким відганяють овець (Стдн.).

КИТЯ́ШНИК, у, ч., збірн. Те саме, що КИЙО́ШНИК 2. Приве́зли[і] ки-т'а́шнику да й то́п[і]им (Бв.).

КИ́ЧКА, и, ж. 1. Китиця, що вживається як прикраса біля хомута в кіньскій упряжі, на очіпках та в волоссі жінок тощо (Бо., В., Зар., Крл., Тет.). А жонкі[1] не заплеталис', л'он ўстаўл'али, робі[1]ли кі[1]чки, тийе кі[1]чки ўкручували ў косі[1] (Бо.).

2. Важіль на колодязному зводі для витягування води (Крл.).

КИЧКАВА́ТЬ (Дмш., Зм., Тхн.), КІЧКАВА́ТЬ (Гн.), у́ю, у́еш, недок., с.г. 1. Викорчовувати пеньки на лісовій ділянці, щоб зробити землю придатною для хліборобства (Гн., Дмш., Зм.).

2. Обрубувати гілки на поваленому дереві (Тхн.).

КИ́[1]ШКА НАЛИВНА́, кул. Кров"яна ковбаса; кров"янка (Лск.).

КИЩКУ́Н, а́, ч. Те саме, що КАПЛУ́Н[1] 2 (Ушм.).

КИЮ́ШКИ, ков, мн., стар. Те саме, що КИЄХИ́ (Кт.).

КИЯ́Н, а́, ч. Великий ковальський молот (Лск., Нрд.).

КИЯХИ́ див. КИЄХИ́.

КИЯШИ́ННЄ (Зм., Свд.), КІЯШИ́ННЄ (Кд.), я, с. 1. Те саме, що КИЙО́ШНИКІ (Зм., Свд.).

2. Те саме, що КИЙО́ШНИК 2.

КИЯ́ШНИК див. КИЙО́ШНИК.

КІБА́ЛКА див. КИБА́ЛКА.

КІДА́НКІ, нок, мн., кул. Галушки, приготовлені з рідкого тіста, яке набирається ложкою і опускається в окріп (Лск.).

КІЙКІ́ див. КИЙКИ́.

КІЙО́НОШНІК, а, ч. 1. Те саме, що КИЙО́ШНИК 1 (Млж.).

2. Те саме, що КИЙО́ШНИК 2 (Кт.).

КІКІ́ див. КИЙКИ́.

КІ-КІ... Вигук, яким підкликають гусей (Брн.).

КІЛОНО́МЕР, а, ч., с.г. Високоякісний сорт льону, що береться за основу при нарахуванні плати колгоспникові-льонареві (Клв., М.-К.).

КІ́ЛЯ, прийм. Біля, коло. К'іл'а маста́ пастро́йіли електраста́нц'ійу (Пск.).

КІЛЯХИ́ див. КИЄХИ́.

КІМБА́ЛКА див. КИБА́ЛКА.

КІРСА́, и́, ж. Деревна тирса (Вв.).

КІТЯХИ́[1] див. КИЄХИ́.

КІ́ЧКА, и, мн. КІЧКИ́, ко́в, ж. 1. Китиця (Кмр.). У нас мно́га́ ў л'есу́ йагад.. : ажи́на.., брусн'іци.. к'і́чкам'і бал'ши́м'і (Кмр.).

2. Те саме, що КИРЧ (Клв., М.-К.).

КІЧКАВА́ТЬ див. КИЧКАВА́ТЬ.

КІ́ШКИ[1], шок, тільки мн. Внутрішня маса гарбуза разом з насінням (Лч., Сл.).

КІЯ́Н, а́, ч. Великий молот, яким розбивають каміння (Лч., Сл.).

КІЯ́НКА, и, ж. Рід пилки (Клв.).

КІЯХИ́ див. КИЄХИ́.

КІЯШИ́ННЄ див. КИЯШИ́ННЄ.

КІЯ́ШНИК див. КИЙО́ШНИК.

КІЯ́ШНИЩЕ, а, с. Те саме, що КИЙО́ШНИК 1 (Дом.).

КІЯ́ШНЯК, у, ч. Те саме, що КИЙО́ШНИК 1 (Клв.).

КЛА́ДБИЩЕ (Нрд.), КЛА́ДЬБИЩЕ (Млн., Пльч., С.В., Тхн.), КЛА́ДЬВИЩЕ (Гбн.), КЛА́ЙБИЩЕ (Дд., Дмш.), а, с. Кладовище.

КЛА́ДКА, и, ж. Лава біля тину, де збирається молодь після роботи (Влд., К., Рдн.-В.).

КЛАДО́ВКА, и, ж. Навіс для сільськогосподарського реманенту, дров і т.ін. (Лск.).

КЛА́ДОЧКА, и, ж. Зменш.-пестл. до КЛА́ДКА (Влд., К., Рдн.-В.). На кла́дацце д'іе́ўки[і] зби[і]ра́ли[і]с (Рдн.-В.); У нас ус'і прац'у́йут', нехто́ на кла́дочках не сиди́т' (Влд.).

КЛА́ДЬБИЩЕ див. КЛА́ДБИЩЕ.

КЛА́ДЬВИЩЕ див. КЛА́ДБИЩЕ.

КЛА́ЙБИЩЕ див. КЛА́ДБИЩЕ.

КЛАП, а́, ч., ент. (*Cimex lectularius*). Блощиця (Рдн.-В.).

КЛА́ПАН, а, ч. Борт у піджаку (Луг.).

КЛЕ (М.-К.), КЛИ (Н.), прийм. Коло, біля. А йа буў і кле ахо́ти (М.-К.); Мо [він] кли с'іл'ма́гу с'іча́с (Н.).

КЛЕГИ́НЯ (В., Влд., Клв., Тет.), КЛЄГИ́НЯ (Мрт.), КЛЯГИ́НЯ (Бв., Лч.), КЛЯГІ́НЯ (Сел.), КНЯГИ́НЯ (Бв.), і, ж., стар. 1. Дівчина, яка досягла шлюбного віку (Бв., Влд., Лч.). Оно́ па́робок і[и] клеги́н'е пошли́[і] (Влд.).

2. Наречена (В., Клв., Мрт., Сел., Тет.). Дес' у на́шойе молодо́йе кл'еги́[і]н'и[і] ба́т'ко з ма́ткойу (Мрт.).

КЛЕЙМА́Т (Дкш.), КЛИМА́Т (Тет.), КЛІЙМА́Т (В., Зар.), КЛІМА́Т (Клв., С.В.), у, ч. Клімат. Бу́де кали́с' таке́ вре́мйа, шчо пере́йде до нас клейма́т сибі́р-с'ки (Дкш.); Кл'іма́т за́раз перем'ін'а́йец'а (С.В.).

КЛЕК, а, ч., орн. (*Ciconia nigra*). Чорногуз, лелека (Гбн.).

КЛЕ́КЕТЕНЬ див. ГЛЕ́КОТЕНЬ.

КЛЕ́КОТЕНЬ див. ГЛЕ́КОТЕНЬ.

КЛЕН, у, ч. Загуслий сік, що виступає на стовбурі вишневого або сливового дерева; глей (М.-К.).

КЛЄВАРЕ́ЦЬ, рця́, ч., бот. (*Coronilla varia L.*). В"язіль різнобарвний (Крл.).

КЛЄВОТЬО́РКА, и, ж. Машина для обмолоту конюшини (С.В.).

КЛЄГИ́НЯ див. КЛЕГИ́НЯ.

КЛЕ́СТІ, клену́, клене́ш, недок. Клясти кого-небудь (Ю.).

КЛЕ́Я, ї, ж., іхт. (*Alburnus alburnus*). Верховодка (Карп.).

КЛИ див. КЛЕ.

КЛИВЕ́Ц, вца́, ч., стар. Молоток середнього розміру (Луг., Лч.).

КЛИМА́Т див. КЛЕЙМА́Т.

КЛИ́МНЯ (Зар., Кч., Тет.), КЛО́МЛЯ // КЛО́М'Я (Вв., Лск., Нрд., Ушм.), КЛО́МНЯ (Млн.), КЛУ́МЛЯ (Клм., Рдн.-В.), і, ж., риб. Снасть для ловлі риби у вигляді натягненої на обручі сітки та палиці, прикріпленої до обручів.

КЛИН-ПА́СТИР, а, ч., рідк. Дерев"яний клинок, яким закріплюють косу на кіссі (С.).

КЛІ́ЕТЬ, і, ж. Хижка, комірка (М.-К.).

КЛІЙМА́Т див. КЛЕЙМА́Т.

КЛІМА́Т див. КЛЕЙМА́Т.

КЛІ́ТКА, и, ж., с.г. Ділянка землі, яка дорівнює 4 га (Грн.).

КЛОК, а, ч., рідко. Віхоть для мазання глиною долівки (За., Лск., [illegible]

КЛО́КАТ (Рт.), КЛО́КАТ (Грн.), КЛУ́КАТЬ (Грб.), ає, недок. Кричати (про індика). Індики клу́кайут' (Грб.).

КЛО́МЛЯ див. КЛИ́МНЯ.

КЛО́МНЯ див. КЛИ́МНЯ.

КЛО́М'Я див. КЛИ́МНЯ.

КЛУБ, а, ч. Інструмент для нарізування гвинтової різьби по металу. Клу́бом нареза́йут' рез'бу́ на вуо́с' (Карп.).

КЛУБЕ́ЦЬ, бця́ (Вв.), КЛУДЕ́Ц, дца́ (Лск.), ч. Дерев"яний стрижень в ткацькому човнику, на який надівається цівка.

КЛУБНИ́К, у́, ч., збірн., бот. (*Fragaria viridis*). Полуниці. Гний вибо́зим пуд клубни́к (Тет.).

КЛУДЕ́Ц див. КЛУБЕ́ЦЬ.

КЛУ́КАТЬ див. КЛО́КАТ.

КЛУ́МЛЯ див. КЛИ́МНЯ.

КЛЮ́ЦКИ, ков, мн. Дрібні галушки (Крм.).

КЛЮЧ, а́, ч. Жердина в колодязному зводі, яка разом з відром опускається в колодязь (Гон., Мк.). Шо гли^{е}бо́ки да коло́дез'і, а коро́тки кл'у́ч'і, ой йак ми^{е}н'і́ надоі́ло ми^{е}ле́н'кого ждучи (Гон.).

КЛЮ́ЧЕ, а, с. Крокви, скріплені попарно, що є основою покрівлі будь-якої будівлі. Пото́м соб'і́е навози́у л'і́есу на клу́н'у, а йак кл'у́че поста́виу й поча́у лата́т' - упа́у и прибиу́ себе́, и уме́р (См.).

КЛЮЧИ́НА, и, ж., рідко, стар. Кроква (В., Зар., Клв., Тет.).

КЛЮ́ЧКА, и, ж. Те саме, що КЛЮЧ (Х.).

КЛЯГИ́НЯ див. КЛЕГИ́НЯ.

КЛЯГІ́НЯ див. КЛЕГИ́НЯ.

КЛЯ́КА, и, ж. Виснажений, захарчований кінь; шкапа (Влд.).

КЛЯНО́ВІК, а, ч. Кленовий сік (Лпт.).

КЛЯЧ, а, мн. КЛЯ́ЧІ, чу́ов, ч. Кожна з двох поперечних палок на кінцях невода, до яких прив"язується канат для витягування сітки з води (Н.-М.).

КЛЯ́ЧА, і, ж. Холодна й волога погода (І.).

КЛЯ́ЧЕ, присл. Холодно й вогко (про погоду) (І.).

КЛЬОКОТА́ТЬ, ко́че, недок. Те саме, що КЛО́КАТ (Клс.).

КЛЬОП, у, ч. Лезо коси (Пп.).

КМІ́ЕТКИ, а, е. Кмітливий (Ст.).

КНЕЖА́, жої, ж., етн., стар. Дружка у весільному обряді (Сос.).

КНЕЖИ́Й (Сос.), КНЯЖИ́Й (Лб., Ч.), жо́го, ч., мн. КНЕЖИ́Є, КНЯЖИ́Є, и́х, етн., стар. Боярин у весільному обряді. В'і́пйут молоді́йе, по́тім нал'і-ва́йут кн'ажо́му і друз'ц'і (Лб.).

КНИ́ГА (Вв., Лск., Лч., Нрд.), КНИ́ГА // КНІ́ГА (Клв., Лпт.), и, ж., орн. (*Vanellus vanellus*). Чайка.

КНИР, а́, ч. Кнур (Лч., Сл.).

КНІ́ГА див. КНИ́ГА.

КНІ́ЖКІ, жок, мн. Книжки (Ю.).

КНЯГИ́НЯ див. КЛЕГИ́НЯ.

КНЯЖИ́Й див. КНЕЖИ́Й.

КНЯЗЬ, я, ч. Наречений, молодий. Йак бат'ки́ оддайу́т', хоч не хоч-до йди, бо ба́т'ку понара́вивус'а кн'аз' (Крл.).

КОБ 1. спол. Якби, коли б (Бв., Клв., Крм., Лч., Сз., Сл.). І мойа б мати варен'ікоў наварила, коб сир; Добре накип'іело на серци у жубонки,.. коб татарин л'ізнуў того йаду, то зразу скрутиуса б (Бв.); Коб йа маў силу, то б йа теб'іе добре даў (Клв.).

2. част. Аби. Коб войни[1] н'е було, коб д'іет'і хучйей повуростал'і (Сз.); Коб йому не завадило (Сл.).

КОБАН див. КАБАН.

КОБЕНЯ, і, ж., стар. Доморобна чоловіча свита з каптуром (Сос.).

КОБИЛІЦА, и, ж., рідко. Кобила (Лч., Сл.).

КОВБАЛЬ, я, ч., кул. Варений свинячий шлунок, начинений м"ясом і здором; кендюх (Лч.).

КОВБАСА, и, ж., перен. Те саме, що КАБАНЕЦ (Вв.).

КОВБИК (Бч., Кшв., Лск.), КОВБІК (Крм., Нрд.), а, ч., анат. Шлунок. У його болит' коўбик (Бч.).

КОВБИХА див. КАВБИХА.

КОВБІК див. КОВБИК.

КОВГАНКА, и, ж. 1. Дерев"яна посудина, в якій товчуть сало для засмачення страв. У ковганціе сало тоўчем.

2. стар. Кухоль для пиття води (Влд.).

КОВДОБАШКА, и, ж. Те саме, що КАВТЕБА (Лск.).

КОВЕЗА и, ж., знев. Вередлива, примхлива людина (Зар.).

КОВЕНЯ див. КАВЕНЯ.

КОВЄНЯ див. КАВЕНЯ.

КОВИННЯ див. КАВЕНЯ.

КОВМА (Зар., Кч., С.В., Тет., Ушм.), КОМА (Нрд.), КУМА (Вв., Крсл., Лск., Луг.), и, ж. 1. кул.Те саме, що КАРТОПЛЯНА КАША (Вв., Крсл., Кч., Лск., Луг., Нрд., С.В., Ушм.).

2. Корм для свиней, домашньої птиці тощо, приготовлений з товченої картоплі й полови (Зар., Тет.).

КОВНІЕР див. КАВНЕР.

КОВНІР див. КАВНЕР.

КОВНІР див. КАВНЕР.

КОВОРОДКА (М.), КОВОРОТКА (Лск.), и, ж., текст. Прядка.

КОВОРОТ[1], а, ч. Ворота (на межі двох сіл) (Крл.).

КОВОРОТ[2], а, ч. Товста гілка, яка відгалужується вбік від стовбура дерева (Карп.).

КОВОРОТКА див. КОВОРОДКА.

КОВПАК, а, ч. Те саме, що КАЧАЛКА (Вв.).

КОВПАЧОК, чка, ч., бдж. Вічко в сотах, в якому виводиться бджолина матка (Луг.).

КОВТЕБ (К., Кшв., Рдн.-В., Ст.), КОВТЄБ (Карп.), а, ч. Те саме, що КАВТЕБА. На покуос'е у нас коутеб'і йе, це йама така з водойу (К.); Там у нас у коутеб'іе гад'е разнойе йе (Рдн.-В.); На погон'і [дощ] ви[т]риу коутеб (Ст.).

КОВТОБА див. КАВТЕБА.

КОВТОБІНА, и, ж. Те саме, що КАВТЕБА (Зар.).

КОВТУНУВАТИ, а, е. Обліплений кавтунами (див.) (Клв.).

КОВТЯ́Х[1], а́, ч. Гроно; суцвіття (ягід, бузку, дрібних плодів) (Луг.)
КОВТЯ́Х[2] див. КАВТЯХ.
КОВТЬОБАНКА, и, ж. Те саме, що КАВТЕ́БА (Тет.).
КОВХА́Н, а́, ч., дит. Стусан. Коухани́ у надайу́т, йак не зна́йде кота́ (Вв.).
КОВШ, а́, стар. Посудина для солі; солянка (Крм., Луг.).
КО́ГУТ, а, ч. Півень (Крв.).
КО́ДРА, и, ж. Доморобна товста ряднина (Лпт., Тет.).
КО́ЄЧКА, и, ж. Колиска, яка стоїть на підлозі (Лск.).
КОЗА́К, а́, ч. Неміцна самогонка, добута наприкінці куріння (Бб., Мрт., С.В.).
КОЗАЧИ́НА (Гл., Зв., Клв., Лп., Пт.), КОЗАЧІ́НА (Квн., Срн.), и, ж. Верхній чоловічий і жіночий одяг з домотканого сукна, відрізний в талії з брижами ззаду; чумарка.
КОЗА́ЧКА, и, ж. Те саме, що КОЗАЧИ́НА (Ів., Уз., Хоч.).
КОЗАЧО́К, чка́, ч. Пестл. до КОЗА́К (Бб., Мрт., С.В.).
КОЗДУ́ШКА, и, ж., орн. (*Carduelis cannabina L.*). Коноплянка (Зар.).
КОЗЕ́ЛЬЧИК, а, ч. Смажене кукурудзяне зерно у вигляді білих баранців (Лск.).
КОЗЄРНІК, у, ч., бот. (*Heleocharis R. Br.*). Рід водяної рослини, ситняг (Лч.).
КО́ЗИ, коз, мн., стар. Примітивний верстат для ткання полотна (М.-К.).
КО́ЗИР, а, ч. Картуз (Лч.).
КОЗИ́РКИ, рок, тільки мн. Легенькі виїзні сани з спинкою і захисним пристроєм від снігу, що летить з-під копит коней (В., Сос., Тет.).
КОЗИРО́К, рка́, ч. Конусоподібна залізна посудина для збирання живиці з сосен (Рдн.-В.).
КО́ЗКА, и, ж. Примітивний, без колішні, плуг (Хор.).
КО́ЗЛИ́, лу́ов, мн. Невеликі кроковки, якими скріплюється гребінь солом"яної покрівлі, стіжка, скирти тощо (Вв., Нрд.).
КО́ЗЛИКИ, ку́ов, мн. Те саме, що КО́ЗЛИ́ (Крм., Луг.).
КО́ЗЛИНИ, лин, мн. Те саме, що КО́ЗЛИ́ (Лск.).
КО́ЗЛІК[1], а, ч. Витушка (Вн.).
КО́ЗЛІК[2], а, ч. Складений у стіс торф (Ар.).
КОЗЛЯ́К, а́, ч. 1. Засохлий бруд у носі.
2. Пагін у картоплі (Ушм.).
КОЗЛЯКИ́, ку́ов, тільки мн., бот. Загальна назва всіх видів грибів, крім білого (Вв., Лск., Лч., Сл., Ушм.).
КО́ЗНИК (Вв.), КО́ЗНІК (Лч., Сл.), у, ч., бот. Отруйна болотна рослина, що цвіте жовтим цвітом.
КО́ЗУБ, а, ч., мор. Бакенщик (А.).
КОЗЮЛО́К, лка́, ч. Те саме, що КО́ЗЛІК[1] (Ус.).
КОЗЬО́Л, зла́, ч. Те саме, що КОЗЛЯ́К 1 (Сл.).
КО́КА, и, ж., дит. Картопля (Ось., Свд., Шст.).
КО́КО, а, с., дит. Картоплина (Вв., Зар., Пл., Тет.).
КОКАТЕНЬ, тня, ч. Те саме, що КАМЕ́ЛЬ. Ву́он кр'і́епки таки́, йак ко́катен' (М.-К.).

КО́КОЛИЧ, у, ч., мед. Коклюш, кашлюк (Влд.).

КО́КОТЬ, ктя (Мф.), КО́ХОТЬ, хтя (Мрт.), ч. Кіготь, пазур. Роспу́стит' ко́хт'і /орел/ і жде (Мрт.).

КОКСАГИ́ЗА, и, ж., бот. (*Taraxacum kok-saghyz*). Кок-сагиз (Крм., Крсл.). У нас коксаги́зу кр'іпко-кр'іпко ту́бчка напа́ла (Крм.).

КО́ЛАКАЛ, а, ч. Дзвін (М.-К.).

КОЛА́Ч, а́, ч. Кільце з лози, яким прикріплюють голоблі до саней (Мш.).

КОЛЕ́СО (Лтв.), КОЛЄ́СО (Лч., Сл.), а, КОЛЄСО́, а́ (Лвн.), с. 1. Те саме, що КАТЕ́ЛКА.

2. Пристрій, за допомогою якого піднімають колодний вулик на дерево (Лч., Сл.).

3. Те саме, що КАЛЕСО́ (Лвн., Лтв., Лч., Сл.).

КОЛЕ́СНІК, а, ч. Накладена на віз хура соломи чи сіна (Лч.).

КОЛЄ́СО див. КОЛЕ́СО.

КОЛЄСО́ див. КОЛЕ́СО.

КОЛИБЕ́ЛЬКА, и, ж. Те саме, що КО́ЄЧКА (Кд.).

КОЛИ́БКА, и, ж. Дерев"яна або металева втулка в колесі (Тет.).

КОЛИ́СКА, и, ж. Густа ткана сітка для ловлі дрібної риби; тканка (Мрт., Рдн.-В.).

КОЛІДО́Р, а, ч. Веранда (Мш.).

КО́ЛО, а, с., стар. Те саме, що КАЛЕСО́ (Крм.).

КОЛОВОРО́ТОК, тка, ч., текст. Те саме, що КОВОРО́ДКА (Луг.).

КОЛО́ДЕЦ, дца (М.-К.), КОЛО́ДЕЦЬ, дця (В., Зар.), ч. Колодязь.

КОЛО́ДКА, и, ж. Дерев"яне взуття (Влд.).

КОЛО́НА, и, ж., рідко, стар. Колонія (В., Вь., Зар., Нжл., Нрд., Ушм.). Там була́ н'іме́ц'ка коло́на (Нрд.).

КОЛОСНИ́К, а́, ч. Те саме, що КАТЕ́ЛКА (Ст.).

КОЛОСОВА́ТЬ, сую́, су́єш, недок. Очищати ячмінне зерно від остюків (Лч.).

КОЛОТИ́ТИ: КОЛОТИ́ТИ РИ́БУ – спосіб рибної ловлі, який полягає в тому, що воду на місці лову бовтають доти, поки в ній не задихнеться риба, яку потім виловлюють руками (Нрд.).

КОЛОТИ́ТЬСЯ див. КАЛАТІ́ЦЦА.

КОЛОТІ́ТЦЕ див. КАЛАТІ́ЦЦА.

КОЛО́ТКА, и, ж., кул. Страва, приготовлена з шматочків сала і м"я́са, заправлених борошном (Бв.).

КОЛО́ТЯНКА, и, ж. Сколотини (Нжл.).

КОЛО́ШКА, и, ж. Нижня частина рукава сорочки, який не має манжет (Крм., Луг.).

КОЛО́ШІ, ло́ш, мн. Нитки, які надіваються на пруточки вачиння; витяні рукави (Лск.).

КОЛТИБА́Н, а, ч. Те саме, що КАВТЕ́БА (Карп.).

КОЛУ́ОДКА, и, ж. 1. Висячий замок (Лск.).

2. Вулик-дуплянка (Карп.).

КОЛЮ́ЧКА, и, ж., бот. (*Carduus L.*). Будяк (Лск., Нрд.)

КОЛЮ́ШКИ, шок, бот., стар. (*Sonchus L.*). Осот (Сл.).

КОЛЯ́СА, ля́с, мн. Колеса (Тет.).

КО́ЛЬБА, и, ж. Корба, ручка (Бб., Вр., Влд.). М'і ко́л'байу кру́ти[і]м с'і[е]чка́рн'у (Бр.).

КОМА́ див. КОВМА́.

КОМАШНЯ́, і, збірн. Комарі; мошка (Б.).

КОМЕ́ЛЬ див. КАМЕ́ЛЬ.

КО́МЕН (Кд., Крл., Хор.), КО́МИН (Л., Мрт., Нжл.), КО́МІН (Крм., Карп., Луг., Рч., Сл.), а, ч. 1. Частина димаря над дахом (Кд., Крл., Мрт., Нжл., Сл., Хор.).

2. Труба для відведення диму з печі (Крм., Луг.).

3. Скло в гасовій лампі (Карп., Л.).

КОМЕНЯ́ див. КАВЕНЯ́.

КОМ'Є́Р див. КАВНЕ́Р.

КОМИ́, мо́в, тільки мн. Те саме, що КАРТО́ПЛЯНА КА́ША (К., Рдн.-В., Ст.). На сн'еда́нок коми́[і] бу́дут (Рдн.-В.).

КО́МИН див. КО́МЕН.

КОМИ́[і]ННИК, а, ч. Чистильник димарів; сажотрус (Луг.).

КО́МІН див. КО́МЕН.

КОМІ[и]НО́К, нка́, ч. Зменш. до КО́МЕН 3 (Карп.).

КОМІ́Р, а́, ч. Комір (Кч.).

КО́МКА, и, ж. Те саме, що КАРТО́ПЛЯНА КА́ША (Бб., Кд.).

КО́МЛАТА, и, ж. Кімната (Лск., Лч., Сл.). Пйат' ко́млат у його́; Бу́д'е в обйо́м ко́млати (Сл.).

КОМЛА́ТНИЙ, а, е. Кімнатний. Комла́тнийе ту́хл'і (Луг.).

КО́МЛЯ, і, ж., риб. Різновид снасті (В.).

КОМНІ́Р див. КАВНЕ́Р.

КО́МНЯР див. КАВНЕ́Р.

КО́МСА, и, ж. Кукса (Лск., Ярд.).

КО́НАВКА (Мкс.), КО́НОВКА (Свд.), и, ж. Металевий кухоль для пиття води.

КОНВА́ див. КАНВА́.

КО́НИК (Вв., Дд., Смж., Ушм.), КО́НІК (Дхв., Кам., Лч.), а, ч. 1. Вертикальна дошка посудної шафи, паралельна одвірку хатніх дверей, в пази якої вставляються полички, що другим кінцем упираються в стіну (Вв., Дхв., Кам., Лч., Ушм.).

2. мн. Деталі витушки у вигляді дерев'яних вертикальних пластинок, на яких тримається пряжа при перемотуванні в клубки (Дд.).

3. Те саме, що КО́ЗЛІК[1] (Смж.)

КО́НИКИ, ков, тільки мн., бот. Те саме, що КЛЄВАРЕ́ЦЬ (Вв.).

КОНИЧИ́НА, и, ж., бот. (*Trifolium L.*). Конюшина. Накосйу́ на доро́гу коничи́ни (Лск.).

КО́НІК див. КО́НИК.

КОНОВА́ див. КАНВА́.

КО́НОВКА див. КО́НАВКА.

КОНО́БКА, и, ж. Дерев'яне відро з дужкою (Бч.).

КОНОЗЮ́БКА, и, ж. Луб'яний кошик без ручки (Вр.).

КОНОПЕ́ЛНИК, а, ч., орн. Те саме, що КАНАПЛЯ́НИК (Б.).

КОНОПЛЯ́НИК[1] див. КАНАПЛЯ́НИК.

КОНОПЛЯ́НИК[2], а, ч., стар. Невеликий наділ землі площею до 0,25 га (Лск.).

КОНОПЛЯ́НІК див. КАНАПЛЯ́НИК.

КОНОПЛЯ́НКА, и, ж. Місце, де ростуть коноплі (Свд., Х.).

КО́НСЬКАЯ МА́КОВКА, бот. (*Numphar L.*) Глечики жовті. На боло́т'і рос-ту́т' ко́нс'кийе ма́коуки[1] (Рдн.-В.).

КОНЮ́ШКА, и, ж., стар. 1. Торба, в яку насипають овес, січку тощо для годівлі коней.

2. Посудина для напування коней (Гл.).

КОНЯЧО́К, чку́, ч. Те саме, що КОЗА́К (Нжл.).

КОНЬО́К, нька́, ч. 1. Дощана верхівка на гребені солом"яної покрівлі (Нрд.).

2. Верхня частина черепичної або шиферної покрівлі (Крм.).

КОПА́, и́, ж. Шістдесят копійок (Свд.).

КОПАНИ́ЦЯ, і (Бв., Лск., Нрд.), КОПАНІ́ЦА, и (Бв., В., Зар., Ст., Тет.), ж. 1. Залізна скребниця для зішкрябування верхнього шару глини з долівки або стіни перед побілкою.

2. Велика мотика для підгортання чи копання картоплі.

КО́ПАНКА, и, ж. Те саме, що КОПАНИ́ЦЯ 2 (Луч.).

КОПА́ЧКА, и, ж. Мотика; сапка (З.).

КОПЕ́ЛЄЯ, лії, ж. Гурт; група. Копе́л'ейа дете́й (Мрт.).

КОПЕ́Ц див. КАПЕ́Ц.

КОПЕ́ЦЬ див. КАПЕ́Ц.

КОПИ́Л, а́, ч. Сокира, якою тешуть дерево для виготовлення човнів, дерев"яних ночов і т.ін. (Гл., Рдн.-В.).

КОПИ́ЛА, и, ж. Дерев"яна розпірка, яка вставляється між бортами нового човна для запобігання його деформації (Н.М.).

КО́ПИСТЬ, і, ж., стар. Гряділь рала (Гбн., Крл., М., Нжл.).

КОПИТО́ЧКИ, ков, мн., бот. (*Asarum europaeum L.*). Копитняк, копитник европейський (Крл.).

КОПИТЬКИ́, ко́в, мн., бот. Те саме, що КОПИТО́ЧКИ (Нжл.).

КО́ПКА, и, ж. Пічурка в комині печі для попелу (Вв., Ушм.).

КО́ПНА див. КАПНА́.

КОПОВИ́ЗНА, и, ж. Те саме, що КАРО́Л (Н.М.).

КО́ПОТЬ (Нрд.), КО́ПОТЬ (Б.-В.), птя, мн. КО́ПТІ, тьов, ч. Те саме, що КО́КОТЬ.

КО́РАБ (Крм.), КО́РОБ (Луг., Лч.), КО́РОП (Сл.), а, ч. 1. Посудина з липової кори, в яку складають соти з медом, добутим у лісі з вуликів-дуплянок (Луг., Лч., Сл.).

2. Ящик на возі (Кмр.).

КОРА́ВКА див. КАРА́ВКА.

КОРЕ́Ц див. КАРЕ́Ц.

КО́РИСТЬ (В., Зар., Тет.), КОРИ́СТЬ (Сос., Клв.), і, ж. Пожива; їжа. В л'іес'і йе кори́ст': гриби́, йа́гади... (Сос.).

КОРНЕ́ГА, и, ж. Сорт рожевої літньої картоплі (Крм.).

КО́РОБ див. КОРАБ.

КОРО́БКА див. КАРО́БКА.

КОРО́МИСЕЛ див. КАРО́МИСЕЛ.

КОРО́МІСЕЛ див. КАРО́МИСЕЛ.

КОРОСЛЕ́П, у, ч., бот. (*Galanthus L.*). Пролісок (Зар., Тет.).

КО́РОП див. КО́РАБ.

КОРТ, у, ч. Бавовняна тканина (Влд.).

КО́РТОВИ (Влд.), КОРТО́ВИ (Рдн.-В.), а, е. Бавовняний. У його́ корто́ви[1] коси'у́м (Рдн.-В.).

КОРЧ, а́, ч. Кущ (Б.-В., В., Клв., Лск., Луг., Лч., Мрт., Сл.). Корч карто́пел' (Лск.); На том са́мом мі́ес'ц'і ви́рос корч бузини́ (Мрт.).

КО́РЧМА, и, ж. Корчма. Де ха́та пуд бл'а́ху - була́ ко́рчма (Крл.).

КОРЧО́ВКА, и, ж., ірон. Самогонка (Лч.).

КОСА́ див. КАСА́.

КО́СИ, ку́ос, тільки мн. 1. Волосся на голові в чоловіків (Бч., К., Клв., Крм., Лск., Нрд.).

2. бот. Приймочки в кукурудзяних качанах (Луг.).

3. бот. Стебла огірків, гороху (Тим.).

КО́СИ ВУ́ГОЛ, буд. Гладко виструганий, рівний кут у рубленій хаті (Луг.).

КОСИ́ЛКО (Лпн.). КОСИ́ЛНО (Вв.), КОСИ́ЛЬНО (Д.Л.), КОСІ́ЛНО (Дб.), а, с. Те саме, що КАСАВІ́ЛО.

КОСИ́ЛНО див. КОСИ́ЛКО.

КОСИ́ЛО, а, с. Те саме, що КАСАВІ́ЛО (Плс.).

КОСИ́ЛЬНО див. КОСИ́ЛКО.

КОСІ́ЛНО див. КОСИ́ЛКО.

КОСОВ'Є́, я́, с. Те саме, що КАСАВІ́ЛО (Влд., Клв., Лск, Мрт.).

КОССЄ́ див. КАССЄ́.

КОСТЕРЕ́ВА, и, ж., бот. (*Setaria P.B.*). Мишій (Крм., Луг.).

КОСТЕ́ЛЬ (Лск.), КОСТИ́ЛЬ (Нрд.), я́, ч. 1. Залізний отвір у верхній частині великої поздовжньої пилки для розпилювання колод на дошки, в який закладається дерев'яна ручка.

2. техн. Костиль (Лсп.).

КОСТОНО́ГА, и, ж., зоол. (*Parcellio*). Мокриця (Лск.).

КОСТРА́ див. КАСТРА́.

КОСТРА́Т, а (Вв., Ушм.), КОСТРА́Ч, а́ (Крм.), ч. Кастрований молодий бугай.

КО́СТРУБ, а, ч., орн. (*Astrub parumbarius*). Яструб (Дд.).

КОСТУ́ЛЬ, я́, ч. Милиця, костур. Зуп стоїі́т' на двох косту́л'ах, ище й без пра́вої і рукі́ (Рт.).

КОСТЬО́Р див. КАСТЬО́Р[1].

КОСЦЄ́[1] див. КАССЄ́.

КОСЦЄ́[2], цє́й, мн. Кістки (Крл., Кч., М.).

КОСЯ́НКА, и, ж., стар. Учасниця весільного обряду, яка заплітає й розплітає косу молодої (В.).

КО́ТВИНА[1], и, ж. Один з дерев'яних валків, за допомогою яких пересувають вантажі (Вв., Лск.).

КО́ТВИНА[2], ч, ж. Викачаний і витоптаний кіньми посів (Вв.).

КО́ТВИ[1]ЦА, и (Нрд.), КО́ТВИ[1]ЦЯ, і (В.), ж. Те саме, що КО́ТВИНА[1].

КО́ТВИЩЕ, а, с. Місце, викачане і витоптане кіньми (В., Зар., Клв., Ушм.).

КО́ТИКИ // КО́ТІКИ, ков (С.В.), КОТКИ́, ко́в (Б.-В.), мн., кул. Страва, приготовлена з галушок з товченим маком і цукром, рідше - з олією.

КОТО́К див. КАТО́К.

КО́ХВІЯ, ї, ж. Кава (Лск., Луг., Лч., С.В.). Хай ко́хвіїа стоїі́т (Луг.).

КО́ХЛЮК // КО́ШЛЮК, у, ч., мед. Те саме, що КО́КОЛИЧ (Л.).

КО́ХОТЬ див. КО́КОТЬ.

КОЦ (Дхв., Кт., Лвн., М.-К., Стдн., У.), КУ́ОЦ (Тер.), а, ч. Домотканий, переважно кольоровий килимок, яким застилають ліжко, лаву і т.ін. В'ед'м'і́ед' сказа́ў, шоб йона́ нап'іекла п'іраґу́оў і в'ітка́ла ку́оц (Тер.).

КОЦЮ́БКА, и, ж. Те саме, що КАМІ́ЕНЬКА. Ву́он ча́сто хо́дит з коц'у́бкоїу (Гл.).

КОЦЮ́БНИК, а, ч. Те саме, що КАЧЕРУ́ОЖНИК (Вв., Ушм.).

КОЧЕРЕ́ЖНИК див. КАЧЕРУ́ОЖНИК.

КОЧЕРИ́ЖНИК див. КАЧЕРУ́ОЖНИК.

КОЧЕРУ́ОЖНИК див. КАЧЕРУ́ОЖНИК.

КО́ЧКА, и, ж. Купина на болоті. Пти́ц'а л'у́бит, де ко́чки, де вода́ (Н.Б.).

КОЧУБА́РКА, и, ж., орн. (*Alauda cristata L.*). Посмітюха (В.).

КОЧУБЕ́Й, я, ч., орн. (*Alauda*). Жайворонок (В., Зар., Сос.).

КОШ[1] (К., Кшв.), КУ́ОШ (Вв., Мрт., Ст., Ушм.), а́, ч., риб. Те саме, що КА́ВБИХА (Вв., К., Кшв., Мрт., Ушм.).

КОШ[2], а́, ч., с.г. Розворений віз (Ст.).

КОША́РА, и, ж. 1. Погрібник (Крл.).

2. перен. Фашистський концтабір на тимчасово окупованій гітлерівцями території України (Крсл.).

КОШЕ́ЛНІК, а, ч. Той, хто плете кошики (Дв.).

КО́ШИК, а, ч. Захисний плетений футляр на скляному посуді (Тет.).

КОШИ́ЛЬ, кошиля́, ч. Виплетений з лози або дранок ящик для господарських потреб (Зар., Лч., Сл., Тет.).

КО́ШЛЮК див. КО́ХЛЮК.

КОШУ́ЛЯ[1] див. КАШУ́ЛЯ.

КОШУ́ЛЯ[2], і, ж. 1. Вишита сорочка (Сосн.).

2. Жіноча блузка (Крм., Лск., Мх.).

КРАГЛЯ́НКА, и, ж. Каглянка (Кч.).

КРАДЬКИ́, присл. Кралькома (Млж.).

КРА́Ж, а, ч., орн. (*Anas boschas*). Маленький крижень (В.).

КРА́ЙКА див. АКРА́ВКА.

КРАК, а, ч., орн. (*Chilidonias nigra*). Крячок чорний (Лпт., Нрд.)

КРАЛИ́, ло́в, мн. Кролі. Крали́ пагризли де́рево (Пп.).

КРА́ЛІ, лів, мн., стар. Велика гарна хата (Б.-В.).

КРАМАРЩИ́К, а́, ч., стар. Продавець у магазині. Захо́жу ў ла́ўку, коли́ там крамаршчи́к, шо ти́л'ки одну́ н'ухачу́ продайе́; Купи́ў у го́род'і соб'і магаз'і́н, поста́виў крамаршчика́ (Мр.).

КРА́МЕНЬ, ю, ч., стар. Кремінь для кресала (Лч., Сл.). Кре́мен' носи́ли при соб'е́ (Лч.).

КРАПІ́ВА (Вв., К., Мрт., Мх.С.), КРОПИ́ІВА (Ушм.), и, ж., бот. (*Urtica dioica L.*). Кропива.

КРАСЕВЕ́ННИ, а, е, збільш. Дуже гарний. У нас да вайни́ буў красеве́нни клуб і все село́ було́ красеве́нне (Ор.).

КРАСІВЕ́ННО, присл., збільш. Дуже гарно. Ве́л'ми крас'іве́нно хава́л'і чалав'іека (Гр.).

КРА́СНА СУБО́ТА, рел. Великодній вечір (Лч.).

КРА́СНИ, а, е. Червоний. А д'іед ста́н'е на варо́т'ах у кра́сних чабо́т'ах да і п'іта́йе (Здр.).

КРАСНЮ́К, а́, ч., орн. (*Spinus spinus* або *Carduelis spinus*). Чиж (К.).

КРА́ЧКА, и, ж., орн. (*Anas platyrhyncha*). Дика качка, крижень (Х.).

КРАЧКОМА́, присл. Непорушно, без руху; сидьма. Сид'і́т крачкома́ (Тет.).

КРА́ЧКОЮ, присл. Те саме, що КРАЧКОМА́ (Зар.).

КРАЧО́К, чка́, ч. Зменш. до КРАК (Нрд.).

КРЕЖ, а, ч. Круглий стандартного розміру брус, який використовується для виготовлення залізничних шпал (Вв., Крм., Ушм.).

КРЕКТА́ТЬ, кче, недок. Квакати (про жаб) (Лч., Сл.).

КРЕПА́К, а́, ч., стар. Дуже міцне фарбоване яйце (крашанка), об яке розбиваються інші яйця під час гри в битки на великодні свята (Дск.).

КРЕ́ПКО (В., Зар., Тет.), КРІЕ́ПКО (Кт., Лкш., Мкс., Шст.), КРІ́ПКО (Крсл.), присл. Дуже. Так мен'і кріепка́ жа́лка́ його́ [сина] (Кт.); Жиу́ буў са́лда́т, а в його́ була́ дочка́ кріепка́ би́стра, н'іхто́ не хат'і́у йі́йі брат', бо кріепка́ ба́лована (Мкс.); В'ін кріпко морбо́зу бойі́ц'а (Крсл.).

КРЕСА́ТЬ, крешу́, кре́шеш, недок. Полоти (картоплю, кукурудзу тощо) (З., Рд.).

КРЕ́СБИНИ, бин, тільки мн., рел. Хрестини (Дмш.).

КРЕСЕ́ЛКО, а, с. Невеликий дерев'яний стілець зі спинкою; крісло (Крм.).

КРЕ́СЕЛО, а, с. Кінець гряділя в плузі, за який чіпляється орчик (Н.М.).

КРЕСЕ́ЛОК, лка, ч. Те саме, що КРЕСЕ́ЛКО (Кч., Луг.).

КРЕ́СИВО (Вв., Луг., С.), КРЕ́СИЛО (Ушм.), КРЕ́СІВО (Лч.), КРЕ́СИЛО // КРЕ́СІЛО (Сл.), а, с., стар. Кресало.

КРЕ́СЛО[1], а, с. Дерев"яне сидіння посеред човна (Млн.).

КРЕ́СЛО[2], а, с. Частина штанів, де сходяться холоші; матня (Вв., Влд., Крм., Луг., Ушм.).

КРИВА́НА КОВБАСА́, кул. Кров"яна ковбаса; кров"янка (Лч.).

КРИ́ГА[1], и, ж., риб. Рибальська снасть у вигляді натягнутої на обручі сітки з крилоподібним пристроєм для спрямування риби всередину сітки (Влд., К., Карп., Кшв., Лч., Мрт., Рдн.-В.). Кри́ігойу то́же ри́ібу ловет' (Карп.).

КРИ́ГА[2], и, ж. 1. Рівно складені в стіс дрова (Кд.).

2. Крига, плавучий лід на річці, озері тощо (Влд., К., Кд., Кшв., Лч.). По ріед'е ўже кри́ігиі йдут' (К.).

КРИЖА́, і, ж. Кінський кр[illegible] ([illegible]-В.)

КРИЖА́К, а́, ч., орн. Те саме, що КРА́ЧКА (Зар., Лит.).

КРИЖИ[1], жув, мн. Роздвоєні кінці віжок у парокінній упряжці (Лч., Сл.).

КРИЖІЕ, жув, тільки мн., анат. Крижі, поперек (Лск., Нрд.).

КРИЖКА, и, ж. Крижина, льодина. Па рі̂ечц'іе уже кри'жки[1] пливут' (Ч.).

КРИЖМО, с., стар. Подарунок новонародженому (Б.-В.).

КРИЖНЯ, і, ж., орн. Те саме, що КРАЧКА (Зар.)

КРИЖОВНИЦА, и, ж. Передня частина парокінного воза, до якої чіпляються орчики (Луг.).

КРИКАТЬ, ае, недок. Те саме, що КЛОКАТ. Індики[1] крикайут' (Шст.).

КРИЛАЧ, а, ч., риб. Те саме, що КРИГА[1] (Бв., Вв., Млн., Ушм.).

КРИНИЦА (Крм., Луг.), КРИНІЦА (Ч.), и, ж. Джерело. У нас звецце кри[і]н'іца, йак вада спуд земл'і прасочуйецце (Ч.).

КРИНИЧКА, и, ж. Кринична жаба (Свд.).

КРИНІЦА див. КРИНИЦА.

КРИСА, крис, тільки мн. 1. Карниз у комині.

2. Вінця в посудині (Нрд.).

КРИТИ ЧЕР, бдж. Замурована у вічко стільника личинка бджоли (Сл.).

КРИТНИК, а, ч., буд. Покрівельник. Мий брат критник буў хороший (Кпт.).

КРИЧАТЬ, чу, чиш, недок. Голосно кликати кого-небудь; гукати. Кри[і]чі[и] на його, шчоб йіести[1] шоў (Ст.).

КРИША, і, ж. Покрівля.7

ФКРИША ПУД ВАЛАТКИ - покрівля, зроблена із старих куликів, покладених гузирями вниз; КРИША ПУД ГУЗИР - покрівля з старих куликів, покладених гузирями вгору; КРИША АДАМАВА - покрівля з соломи, скріпленої глиною (М.-К.)

КРИШЕНИК, а, ч. Невеликий шматочок чого-небудь (С.-Д.).

КРИШЕНЬ, шня, ч. 1. Те саме, що КРИШЕНИК (Ст.).

2. кул. Суп з дрібно порізаної картоплі (Карп.).

КРІЕПКО див. КРЕПКО.

КРІПКО див. КРЕПКО.

КРОВАВНИК, у, ч., бот. (*Hipericum perforatum L.*). Звіробій (Нжл.).

КРОВАВЦІ, ців, мн., бот. Те саме, що КРОВАВНИК (Крл.).

КРОВКУН, а, ч., орн. (*Corvus corone*). Чорний ворон (Зар.).

КРОКОВЕ, вого, с., етн. Частування майстрів-будівельників, які звели стіни хати і поставили крокви (Лск., Нрд.).

КРОКУХА, и, ж., зоол. (*Bufo*). Ропуха, жаба (Рдн.-В.).

КРОМКАЧ (Тет.), КРУМКАЧ (В., Вв., Зар., Карп., Крм., Ушм.), а, ч., орн. Те саме, що КРОВКУН.

КРОПИ[і]ВА див. КРАПІВА.

КРОСНА, сен, мн., текст. 1. Верстат разом з основою для ткання на ньому.

2. Основа для ткання, навита на верстат (Карп., Лск.). Паматайут' [нитки] да кросна снуйут' (Карп.); Буду кросна ткат (Лск.).

КРУГ, а, мн. КРУГІ, гов, ч. 1. Невеликий ставок або озеро на полі чи в лісі (В., М.-К., Мрт., Хор.).

2. Сіножать на болотистому, низькому місці (Клв., Лск., Лч., Мр.,

Сл., Тет.). Косиў /сіно/ на кругў (Лск.); Зал'іўнийе круг'і (Лч.); Отам ў круз'і /Іван/ пуд дубовим корчем спит'; Мерал'і круг'і л'уд'ам (Сл.); І по кругах остоковате с'іено, до його силосуйут (Тет.).

3. Кружальце для накривання чого-небудь (Лск., Лч.).

КРУГЛЯК, ў, ч. 1. Низькосортне сіно з трави, що росте на болотистій місцевості (Вв., Лч., Сл., Ушм.).

2. бот. (*Schoenoplectus lacustris L.Palla*).Куга (Вв.).

КРУЖОК, жка, ч. Зменш. до КРУГ 1-2 (В., Клв., Лск., Лч., М.-К., Мр., Мрт., Сл., Тет., Хор.).

КРУК, а, ч. 1. Пристрій для витягування води з колодязя; журавель (Вв., Грб., Ушм.).

2. Те саме, що КЛЮЧ (Вв., Нрд., Ушм., Шст.).

КРУМКА, и, ж. Окраєць хліба (Вол., Крс.).

КРУМКАЧ див. КРОМКАЧ.

КРУПНИ, а, е. Багатий (Лч., Сл.). Вўон бўў крупни(й) хаз'айін (Лч.).

КРУПНИК, ў, ч., кул. 1. Куліш.

2. Суп з будь-якої крупи (Б.-В., С.В.).

КРУТЕНЬ, я, ч. Віхоть для миття посуду (Хор.).

КРУТЬОЛКА[1], и, ж. Дзига (А., Вв., Зар., К., Карп., Крм., Лвк., Ушм.). Дай дитин'і крут'олку погул'ат'(К.).

КРУТЬОЛКА[2], и, ж. Примітивний саморобний апарат для самогоноваріння (Лск.).

КРУТЬОЛКА[3], и, ж. Те саме, що КОЗЛІК[1] (С.В.).

КРУХМАР, у, ч. Крохмаль (Ч.).

КРУХОВИ, а, е. Жостеровий. Крухови мед (Сл.).

КРУХОВКА, и, ж. Маленька чорнувата бджола (Сл.).

КРУЧЕНИЙ (Вв., Зар., Клв., Ушм.), КРУЧОНИЙ (Лч.), а, е. Скажений (про собаку).

КРУЧОК[1], чка, ч. Те саме, що КРУТЬОЛКА[1] (А., Лвк.).

КРУЧОК[2], чка, ч., дорев. Найменша міра (приблизно 1/8 пляшки) казенної горілки (Б.-В., Крм.).

КРУЧОНИЙ див. КРУЧЕНИЙ.

КРУШЕНИНА, и, ж., бот. (*Rhamnus cathartica L.*).Жостір. Крушенина - це таке дерево на йакому йе йагади вреднийе (М.-К.).

КСО. Вигук, яким скеровують волів наліво (Б.-В., Дв.).

КСЬОВ-КСЬОВ...Те саме, що КЕСЬ-КЕСЬ...(Зал., Кц., Клв.).

КУБАТОРКА[1] див. ІНКУБАТОРКА[1].

КУБАТОРКА[2] див. ІНКУБАТОРКА[2].

КУБАШОК, шка, ч. Запічок з лівого боку печі (Зар.).

КУБЕЛ (М.-К., Мш.), КУБЕЛ (Ар.), а, ч., стар.

1. Рід вулика з кришкою і замком (М.-К.).

2. Скриня (Мш.).

3. Діжка для сала (Ар.).

КУБЕТА, и, ж. Великий шматок хліба (С.В.).

КУБЕЛ див. КУБЕЛ.

КУБКА, и, ж., бот. (*Malva neglecta*).Калачики (Сл.).

КУБЛЕ (Б.-В.), КУБЛО (В., Зар., Клв., Кмр., Крсв., Плвч., С.В., Ст., Тет.), а, с. Гніздо. Д'екен' н'е мост іт' кубла (Кмр.); Галубка си д'іела на кубл'іе (С.В.).

КУ́БЛИК, а, ч. Заплетена і закручена на голові жіноча коса (Вв.).

КУБЛО[1] див. КУБЛЕ́.

КУБЛО́[2], а, с. Постіль, що дарується дівчині як придане, коли вона виходить заміж (Рч.).

КУ́ГАЧНИК, а, ч., мор. Те саме, що КО́ЗУБ (Кшв.).

КУГЛИ́КАТЬ, ає, недок. Те саме, що КЛО́КАТ. Індики кугликайут'(Лтв.).

КУДА́КТАТЬ, ає, недок. Кудкудакати (про курей). Ку́рі куда́ктайут' (Вн.).

КУДІ́ЛЬНИЦЯ, і, ж. Кужівка з намотаною вовною (С.В.).

КУДЛА́ТА М'ЯТА, бот. (*Mentha crispa L.*). Кучерява м'ята (Вв., Ушм.).

КУДРА́Й, я́, ч., орн. Те саме, що КАНАПЛЯ́НИК (Сор.)

КУЖО́ЛКА (Н.Б.), КУЖУ́ЛКА (Хор.), КУЖУ́ОЛКА (Тер.), и, ж. Прядиво або вовна, намотані на кужівку; кужіль.

КУЗ, а, ч. Гуля на голові. Йа набйу́ йему́ куз (Хор.).

КУЗДУ́СЬ, я, ч., орн. Те саме, що КАНАПЛЯ́НИК (Рт.).

КУЗЕ́НЬКА, и, ж. Невеликий луб'яний кошик з двома ручками переважно для ягід (Клв., Ус.).

КУ́ЗІК, а, ч. Гудзик (Кч.).

КУ́ЗЬКА, и, ж. Те саме, що КУЗЕ́НЬКА (Лвн.).

КУ́КА[1], и, ж., дит. Лялька (В., Зар., С.Д., Тет.).

КУ́КА[2], и, ж., дит., стар. Воша (Бв., Зар., Клв.).

КУ́КО, а, с., дит. Яйце (Пл.).

КУ́КСА, и, ж. Те саме, що КУ́БЛИК (Млж.).

КУКУЛИ́ЧКА, и, ж., фольк. Зозуля (Скл. Г.).

КУКУ́ЛЯ, і, ж., фольк. Те саме, що КУКУЛИ́ЧКА (Здр., Лпт.). Куку́л'а, з'ез'у́л'а, нашч'іта́ї, ско́л'к'і мн'е гадо́ў жит' (Здр.); Ти куку́л'а, ти з'езу́л'а, навучи́ м'ан'е́ кава́т' (Лпт.).

КУКУ́ОБНІЦА, и, ж. Нечепура (Гн.).

КУЛДИ́КАТЬ, ає, недок. Те саме, що КЛО́КАТ (Ар., Вхв., Г.). Інди́ки кулди́чет'(Г.).

КУЛЕ́Ш, кулешу́, ч., кул. 1. Молочна каша з різних круп (Б.-В.).

2. Густий круп'яний суп (Лск.).

КУЛИ́ДКА // КУЛИ́ТКА (Бч., М.-К.), КУЛІ́ДКА (Карп., Ст., Ч.), и, ж. 1. Буханка хліба.

2. Хліб, який виробляють з тіста, змоченого перед випічкою водою (Карп.).

КУ́ЛІК, а, ч. Кульок; маленький мішечок (Лч., Сд.).

КУЛОВОРО́ТКА, и, ж. Те саме, що КО́ЗЛІК[1] (Скл.Г.).

КУЛЮ́КАТЬ, ає, недок. Те саме, що КЛО́КАТ. Інди́ки кул'у́кайут' (Р.).

КУЛЮ́-КУЛЮ́... див. ҐУЛЮ́-ҐУЛЮ́.

КУЛЬ, я́, ч., риб. Середня частина невода, куди потрапляє риба під час ловлі ; матня (Млн., Н.М.). Части́[і]на не́вода, куди́[і] зби[і]ра́йец'а ри́[і]ба - кул' (Млн.).

КУЛЬБЕ́ШНІК, а, ч., збірн. Те саме, що КАЛИВЕ́ННЄ (Хор.).

КУЛЬДУ́КАТЬ, ає, недок. Те саме, що КЛО́КАТ. (Уз.).

КУ́ЛЬКІ, присл. Декілька (Сел.).

КУЛЬ-КУЛЬ... див. ҐУЛЮ-ҐУЛЮ.

КУЛЬМА, и, ж., риб. Те саме, що КУЛЬ. И йест жаки.. двокрилийе; два крили, а посередин'е така кул'ма и обруч'іе (Г.).

КУЛЬОК, лька, ч. Спаровані солом'яні кулі, якими вкривають будівлі (Гр.).

КУМА див. КОВМА.

КУМАВЙО, я, с., збірн. Куми. Одз'е собралос' кумавйо (Лпт.).

КУМАР'Є, р'їв, мн. Комарі (Кч.).

КУМЛЯ, і, ж., риб. Снасть, зроблена з дерев'яних прутиків (Рдн.-В.).

КУНІЦА[1], и, ж. Залізне півколо, яке підтримує верхню частину воріт біля стовпа. На кун'іце кружацц'а варўота (Бч.).

КУНІЦА[2], и, ж., етн. Жартівливий весільний обряд викупу нареченої, платою за яку є зібрані в учасників весілля наїдки (Ю.).

КЎОНСЬКА ҐИРАВКА, бот. Те саме, що КОНСЬКАЯ МАКОВКА (Карп., Кшв.).

КЎОНСЬКА ЖАБА. Велика зелена жаба (К.).

КЎОСТОЧКА, и, ж., анат. Середній суглоб пальця (Лск.).

КЎОЦ див. КОЦ.

КЎОШ див. КОШ.

КУПАЛЬНЯ, і, ж. 1. Місце для купання на річці чи ставку.

2. Пляж (Бв., Ушм.).

КУПЕТЬ, ее (Дв.), КУПЛІТЬ, іє (Сос.), недок. Жевріти, тліти. У печ'іе купейе; У печ'і йел'і купл'іие.

КУП'Є (Влд.), КУПЯ (Бв., Вв., Ушм.), я, с., збірн. 1. Купини на болоті (звичайно біля пенька) (Вв., Влд., Ушм.).

2. Мурашник біля старого пенька (Бв.).

КУПІНА, и, ж. Те саме, що КУП'Є 1 (З., Клв., Кмр.). Йон заткнуў пробкойу йіх і пан'ес у балота пад куп'іну і схаваў йіх (Кмр.).

КУПЛІТЬ див. КУПЕТЬ.

КУПНИК, а, ч. 1. Те саме, що КУП'Є 1 (Бв., Вв., Ушм.).

2. Те саме, що КУП'Є 2 (Бв.).

КУПЧА, чої, ж. Куплена ділянка землі, переважно невеликого розміру (Лч., Сл.).

КУПЯ див. КУП'Є.

КУРА, и, ж. Курка свійська (Б.-В., Клв., Лч., Сл.).

КУРА, й, ж. Снігопад з вітром; завірюха (Мнх.).

КУРАВЕШКА, и, ж. Недогоріле обвуглене поліно; головешка, головня (Лтв.).

КУРАЖИТЬ, жу, жиш, недок. 1. Будити кого-небудь.

2. Ворушити, перевертати, перегрібати (при сушінні сіно і т. ін.). Ход'ом куражит' с'іно (Гбн.).

КУРАЧ, а, ч., орн. 1. Те саме, що КУРАК (Б.-В., Клв.).

2. Курка, яка співає (Лск., Нрд.).

КУРАЧА СЛІПОТА, бот. (*Ranunculus L.*). Жовтець (К., Нжл.).

КУРДИГАТЬ, ає, недок. Те саме, що КЛОКАТ. І'ндик'і курдигайут' (Вк.).

КУРДУКАТЬ, ає, недок. Те саме, що КЛОКАТ (Крск.).

КУРДУПИЛЬ, я, ч., орн. Те саме, що КАНАПЛЯНИК (Ст.).

КУРДЮ-КУРДЮ... Те саме, що КУР-КУР (Кам., Стд.).

КУРЕНЯ, няти, с. Курча (Г., Клв., Крсн., Лкм., Лск., Лч., М.-К., Нзл., Нрд., Н.С., П.С., Р., Сл., Тим., У., Тхн., Чп., Шст.). Квактуха за адну нуоч в'івела курен'ат (Тим.).

КУРЕНЯТНА, ної, ж. Те саме, що КВАКТУХА (М.-К.).

КУРИЙ, я, ч., орн. Те саме, що КУРАК (Вв.)

КУРИНЬ (Гбн.), КУРІЕНЬ (См., Стдн., Тер., Ч.), КУРІНЬ (Крск., Н.М., Свд.), реня, ч. 1. Садиба разом з господарськими будівлями (Крск., Свд., Стдн.). Вуон прадау вес' курîен' (Стдн.).

2. Хата (Гбн., Крск., Н.М.).

3. Місце, де багато диму; вогнище пастухів на полі (Гбн., Н.М., Тер.).

4. Димар; комин.

5. Місце на подвір'ї, де варять їсти влітку.

6. Місце, де молодь проводить вільний час (См.).

7. Погріб. У нас па старо°му кажут' кур'îен', а т'епер погреб (Ч.).

КУРІЩЕ, а, с., бдж. Запалена деревина, димом якої підкурюють бджіл у дуплянці (Сл.).

КУРІЯ, ї, ж. Те саме, що КУРА. Така кур'ійа п'ідн'алас'а, що йак його ї іти (Др.).

КУРКАТЬ, ає, недок. Те саме, що КЛОКАТ (Крсн.).

КУР-КУР... Вигук, яким підкликають індиків (Г.).

КУРНИЦА, и, ж., рідко. Криниця. Йак дашла йа да курници, да й набрала непоўнийе ведра (Крсн.).

КУРЧА, ати, с. Індича (Ар.).

КУРЧЕНЯ, няти, с. Те саме, що КУРЕНЯ (Вв., Крм., Луг., П.С.).

КУРЩ, а, ч. Кущ. Ми палегли у курич лази; Вани пашли ў густийе курич'іе (Кчн.).

КУСАНІК, а, ч. Недоїдений кусень хліба (Ар.).

КУСІ-КУСІ... Вигук, яким нацьковують собак на кого-небудь (М.-К.).

КУТЕРИК, а, ч., риб. Кінець матні невода (Н.М.).

КУХЛИКИ (К.), КУХЛІКИ (Карп.), ков, тільки мн. Складки на верхній частині рукава жіночої сорочки.

КУХТЕЛЬ, я, ч. Стусан, штурхан. Вун йому надаваў кухтел'іў (Кшв.).

КУЦАК, а, ч. Коротенький піджак з домотканого сукна (Бв.).

КУЦОВЕЙКА, и, ж. Коротка жіноча або чоловіча свитка. Носили тод'і так'і куцовеїки[1] (Б.-В.).

КУЦОЛЕЙКА, и, ж. Куфайка (Ушм.).

КУЦЬ-КУЦЬ... Те саме, що КАЦЮ-КАЦЮ (Пск.).

КУЧА[1], и, ж. 1. Підпічок, підпіччя (Бв., Кшв., Л., Лб., Лч., Мрт., Сл., Ст., Ушм., Ч.).

2. Клітка для відгодівлі гусей на м'ясо (Б.-В.).

КУЧА[2], и, ж. Те саме, що КОШ[2] (Ст.).

КУЧЕРЕЖНІК див. КАЧЕРУОЖНИК.

КУЧКА, и, ж. Зменш.-пестл. до КУЧА[1] 1 (Б.-В., Бв., Кшв., Л., Лб., Лч., Мрт., Сл., Ст., Ушм, Ч.). Йа загнаў у кучку кури[1] (Кшв.); У нас у кучку з'імойу кур загон'ет (Ч.).

КУ́ШАТЬ, аю, аеш, недок. Їсти (М.-К.).

КУШИ́Н (В., Вл., Гбн., Зар., Крск., М.-К., Пльч.), КУШІ́Н (Лч., Свд., Шст.), а́, ч. 1. Глечик (В., Вл., Гбн., Зар., Крск., Лч., М.-К., Свд., Шст.). Мо́же б йеки́ куши́н малака́ прадала́ ў го́рад'і (М.-К.).

2. Графин (Крск., Пльч.).

Л

ЛАБУ́З, у, ч. Бур'ян (М.-К.).

ЛАБУЗИ́НА, и, ж. Бур'янина. Вано́ ж ну́оччу, дак хто його́ зна́йе - лабузи́на, а ка́жецце ц'іели л'іес (М.-К.).

ЛА́ВКА, и, ж. Підвіконня (Вв., Гбн.).

ЛАВКЕ́ННИ, а, е, збільш. Дуже гарний. Лавке́нна паго́да (С.).

ЛАВКЕ́ННО, присл., збільш. Дуже гарно (С.).

ЛА́ВОЧКА, и, ж. Зменш.-пестл. до ЛА́ВКА (Вв., Гбн.).

ЛАГАРО́ЧОК, чка, ч., зменш.-пестл. Ларьочок (С.В.).

ЛАГО́ШІ, го́ш, тільки мн. Пристрій, що кладеться на віз для перевезення зерна (Лск.).

ЛА́ДІК, а, ч., кул. Оладка (Зар.).

ЛА́ДКА, и, ж., кул. Те саме, що ЛА́ДІК (В.,М.-К.).

ЛА́ДНИЙ, а, е. 1. Гарний, благоустроєний (Г., Млж.). Наше таке́ ла́дне село́ (Г.).

2. Вродливий. Д'іеўка ла́дна,да н'е нара́в'іцца (Млж.).

ЛАДО́НЯ див. ДОЛО́Н.

ЛАДУ́ЙНЬ див. ДОЛО́Н.

ЛАЗА́НКИ, нок, мн., кул. Вареники (С.В.).

ЛАЙНО́, а́, с. Ряднина, в якій виносять сміття і т.ін. (Крсл.).

ЛАЙНУ́ХА, и, ж. Те саме, що ЛАЙНО́ (М.-К.).

ЛАЙТРА́К, а́, ч. Розворений віз (Гн.).

ЛАКО́МА, и, ж. Солодкі кондитерські вироби (Вв., Лч.).

ЛАКОМІ́НКА, и, ж. Те саме, що ЛАКО́МА (Лск.).

ЛА́КОТКИ, ков, мн. Ласощі (Крл.).

ЛАМА́КА, и, ж. Бительня (Млж.).

ЛАМА́ЛЬНИЦА, и, ж. Те саме, що ЛАМА́КА (Влн.).

ЛА́МАНИЦЯ, і, ж. Те саме, що ЛАМА́КА (Плъч.).

ЛА́МАНКА, и, ж. Те саме, що ЛАМА́КА (Гбн., Зм., Лтв., Плъч., Ч.).

ЛА́МНЯ, і, ж. Те саме, що ЛАМА́КА (Влн.).

ЛАМУ́ХА (Крл., Нжд.), ЛОМУ́ХА (Кд., М.), и, ж. Те саме, що ЛАМА́КА.

ЛА́НВА, и, ж. Передня частина парокінного воза, до якої чіпляються орчики (Луг., Лч., Сос., Ушм.).

ЛА́НДУХ (Гбн.), ЛА́НТУХ (Свд.), а, ч. Велике домоткане рядно для накривання возів,просушування зерна і т.ін.

ЛА́НКА, и, ж. Ділянка землі будь-якого розміру (Ар.).

ЛАНКАВА́ТЬ (Дмш.), ЛАНКУВА́ТЬ (В., Зар., Тет.), ку́ю, ку́еш, недок., нов., с.г. Бути ланковою. Л'у́ба шче не ланку́йе? - Вона́ й не бу́де ланкават' (Дмш.).

ЛА́НТУХ див. ЛА́НДУХ.

ЛАПАТУ́ХА, и, ж. Погнута внаслідок невдалого клепання поверхня коси. Нагна́ў лапату́ху (Хор.).

ЛА́ПНУТИ, а, е. Ударений, прибитий (Ар.).

ЛАПУ́ШША, а, с., збірн., бот. (*Nymphaea L.*). Латаття біле (Лпт.).

ЛАПЧА́СТИЄ СА́НКИ[1]. Санки-козирки (Вв., Ушм.).

ЛАТА́ТЬ, а́ю, а́єш, нед., буд. Прикріплювати лати до кроков. А йак кл'у́че поста́виў й поча́ў лата́т' - упа́ў и прибиў себе́, и уме́р (См.).

ЛА́ТОЧНИК (В.), ЛА́ТОШНИК (Вх.), а, ч. Виготовлене з невеликих кольорових шматочків тканини рядно.

ЛАТУ́Н, а́, ч. Полатаний піджак (Млн.).

ЛА́ТЯНКА, и, ж. Виплетена або виткана з ганчірок ковдра чи рядно (Хоч.).

ЛАХА́НКА, и, ж. 1. Велика миска (В., Зар., М.-К., Тет.).

2. Цебер, у якому дають корм худобі (Дд.).

ЛАЦЮ́ЖКА, и, ж., зменш.-пестл. Халупка (Свд.).

ЛАШТА́Й, я́, ч. Наймит (Дом.).

ЛЕВШУ́Н (В., Клв., Крм., Сл., Тет.), ЛЄВШУ́Н (Зар., Ушм.), ЛИВШУ́Н (Вв., Луг.), а́, ч. Лівша.

ЛЕ́ГЕНЬКО, присл. Легенько. Хаї йаму́ ле́ген'ко и[1]кне́цце (Л.).

ЛЕГКЕ́, ко́го, с., анат. Легеня (Вл.).

ЛЕ́ГКІЄ // ЛЬО́ГКІЄ, кіх (Лск., Нрд.), ЛЬО́ХКИЄ, ких (Б.-В.), мн., анат. Легені.

ЛЕГКОБИ́Т (Гл.), ЛЕГКОБІ́Т (Вс.), а, ч. Ледача людина; ледар.

ЛЕГКО́ВКА (Крм.), ЛЄХКО́ВКА (Кд.), и, ж. Легковий автомобіль. А тод'і прийіхала л'ехко́ўка і запрети́ла убива́т', тод'і нас загна́ли /німці/ у Мака́р'іў (Кд.); Каза́ла /сестра/, купи́ў легко́ўку (Крм.).

ЛЕ́ЖЕНЬ[1], жня, ч. Лежак на горищі хати (Бр., Ст.).

ЛЕ́ЖЕНЬ[2], жня, ч., кул. Налисник (Бб.).

ЛЕ́ЙБИК (Бр., Крл., С.В.), ЛЕ́ЙБІК (Зар.), а, ч. Верхній чоловічий і жіночий одяг з домотканого сукна.

ЛЕ́ЙБИЧОК, чка, ч. Зменш.-пестл. до ЛЕ́ЙБИК. Йа доживу́, шо бу́ду рад оц'о́му ле́йби[1]чку (С.В.).

ЛЕ́ЙБІК див. ЛЕ́ЙБИК.

ЛЕКА́ХА, и, ж. Опудало. Лека́ха на горо́д'і стоі́т' (Влд.).

ЛЕЛЯ́К (Б.-В., Клв.), ЛЄЛЯ́К (Мрт.), а́, ч., орн. (*Caprimulgus*). Дрімлюга.

ЛЕМ'Є́ШКА (В., Зар., Тет.), ЛЕМІЄШКА (Кчн.), и, ж., кул. 1. Лемішка (В., Зар., Тет.).

2. Картопляна бабка (Кчн.).

ЛЕНІ́ЙКА, и, ж. Вузька доріжка між полями (Свд.).

ЛЕ́ПЕТЕНЬ (Кпт.), ЛО́ПОТЕНЬ (Вл.), тня, ч. Надто говірка людина; базіка.

ЛЕПЕТЛИ́ВИ, а, е. Говіркий, балакучий (Крл., Нжл.).

ЛЕПЕТУ́ХА, и, ж. Дуже говірка жінка; балакуха, цокотуха (Вв., Крж., Ушм.).

ЛЕПЕХА́, и́, ж., бот. (*Typha angustifolia (Th. latifolia) L.*). Рогіз (Бч.).

ЛЕПЕШНИ́К, у́, ч., бот. (*Acorus calamus L.*). Аїр тростинний (Нжл.).

ЛЕПЧИ́ЦЯ, і, ж., бот. Липка трава, яка засмічує льон. Таке́ липке́, так утру́ти т' л'он, шчо пра́мо ви́гнийе - це лепчи́ц'а (Влд.).

ЛЕ́ТАТ (Б.-В.), ЛЕ́ТАТЬ (С.В., Ушм.), аю, аєш, недок. Літати. Коли́с' горобц'і таки́ми табуна́ми ле́тали (С.В.); А воно́ круго́м ха́ти ле́тайе (Ушм.).

ЛЕЩА́ВКА (Вв., Лск., Ушм.), ЛЯЩО́ВКА (Лпт.), и, ж., іхт. (*Cyprinus blicca*). Підлящ.

ЛЕ́Я, ї, ж. Злива (Клв., М.-К.).

ЛЄ, прийм. 1. Коло, біля (Гн., Здр., Св., Ст., У., Хор., Ю.). Н'е стой л'е м'ен'е́, н'е гл'ад'і на м'ен'е́ (Здр.); Йа живу́ у ц'у́ом с'ел'е́, л'е капера́ц'ійі (Св.); Син Анту́он л'е пажа́рнайі (Хор.); Кашы́ра л'е кан'у́шн'і (Ю.).

2. Для. Пр'іп'іе́ўка л'е д'ет'е́ї (У.).

ЛЄВАРА́НТ (Лч., Сл.), ЛІВЕРА́НТ (Вв., Ушм.), а, ч., стар. Перекупник та перепродувач худоби; баришник.

ЛЄВШУ́Н див. ЛЕВШУ́Н.

ЛЄ́ГАР (Вв., Гл., Зар., Клв., Лск., Лч., Нрд., Ушм.), ЛЄ́ҐАР (Вв., Ушм.), ЛІ́ГАР (Гбн., Тет.), ЛІ́ЕГАР (Л.), а, ч. 1. Балка, на яку настилається підлога хати (Гбн., Гл., Л., Лск., Лч., Нрд., Ушм.).

2. Дерев'яний валок, по якому перекачують колоди (Вв., Зар., Клв., Тет., Ушм.).

ЛЄ́ЖЕНЬ[1], жня, ч. Видовбана дерев'яна циліндрична посудина для зберігання зерна (Гн.).

ЛЄ́ЖЕНЬ[2], жня, ч. Птах, який висиджує пташенят на землі без гнізда (Кмр.).

ЛЄ́ЖЕНЬ[3], жня, ч. Вид риби (Мх.С.).

ЛЄ́ЗІВО (Лч., Сл.), ЛІ́ЕЗІЬО (Луг.), а, с., бдж. Пристрій у вигляді вірьовки і колеса, за допомогою якого піднімають колодний вулик на дерево.

ЛЄ́КТИКА, и, ж. Сволок у хаті (Лтв.).

ЛЄЛЯ́К див. ЛЕЛЯ́К.

ЛЄНГУ́З, а, ч. Те саме, що ЛЕГКОБИ́Т (Мш.).

ЛЄ́СА (Лч., Сл.), ЛІ́СА (Лпт., Озр., Ус.), ЛІ́СВА (Хор.), и, ж. Драбина, якою користуються, щоб піднятися на дах хати і т.ін.

ЛЄ́СКА ІКО́ННА, стар. Настінна поличка для ікон (Лч.).

ЛЄ́СНІЦА, и (Лч., Сл.), ЛЄ́СЬВІЦА, и (Смч.), ЛІ́СВИЦЯ, і (Хор.), ж. Те саме, що ЛЄ́СА.

ЛЄСО́ВІЦА, и, ж. Невеликий лісок, гай (Мш.).

ЛЄ́СЬВІЦА див. ЛЄ́СНІЦА.

ЛЄ́ТАСЬ (М.-К., Ор.), ЛЄ́ТОСЬ (Бв., Вв., Здр., Крм., Лч., Луг., Сос.), ЛІ́ЕТОСЬ (К.), ЛІ́ТОСЬ (Лск.), присл. Минулого року, торік. Конце́рт буў л'е́тос' у Ко́ростен'і (Вв.); Л'іе́тос' йа за́муж ви́йшла (К.); Л'е́тас' капа́ли торх, дак ви́капали абло́мки йако́гас' барка́са (Ор.).

ЛЄ́ТАШНІ(Й) (К., Крпв., М.-К.), ЛЄ́ТОШНІ(Й) (Вв., Крм., Луг., Ушм.), я, є. Торішній, минулий. Ват' е́та л'е́ташн'ій і пазал'е́ташн'ій год у нас с'ем'йа́ ви́гнала без ма́лагă тис'ачу трудадн'е́й (Крпв.); Л'е́ташн'а

весна́ була́ халодна́йа, маро́зи бул'і (М.-К.); Л'е́тошн'і урожа́ї луч'ч'и[1] буў (К.).

ЛЄТНИК (Гл., Зар., Тет.), ЛІЕТНИК (Бб., Влд., Лск., Мрт., Рдн.-В.), а, ч., стар. Жіночий одяг, подібний до спідниці, переважно з легкої матерії.

ЛЄТОВНИ(Й), а, е. Те саме, що ЛЄТАШНІ(Й) (К.).

ЛЄТОСЬ див. ЛЄТАСЬ.

ЛЄТОШНІ(Й) див. ЛЄТАШНІ(Й).

ЛЄХКОВКА див. ЛЕГКОВКА.

ЛЄЯ, Ї, ж. Повінь; розлив річки (весною і після великих дощів) (Бв.).

ЛИ, спол. Чи. Кагда́с карто́шка, ли бул'ба, була́ друобнайа (Г.).

ЛИВШУН див. ЛЕВШУН.

ЛИДКАТЬ, аю, аєш, недок. Ходити, тинятися без діла (В.,Зар.,М.-К., Тет.). Пашла́ ли́дкат' ; Ли́дкайе ад ха́ти да ха́ти (М.-К.).

ЛИЕЙСТРА (С.), ЛУЙТРА (Пд.), ЛУОЙТРА (Гн.). Дошка на дні возового ящика.

ЛИЖНИК (Нм.), ЛУИЖНИК (Зг.), ЛУОЖНИК (Ст.), а, ч. Вовняна домоткана ковдра, якою накривають ліжко.

ЛИЖОК (В., Тет.), ЛОЖОК (Вв., Лск., Нрд., Ушм.), ЛУЖОК (Лб.), ЛУОЖОК (Клв., Крм., Луг.), жка, ч., стар. Ліжко.

ЛИЗУНЕЦ, нца́ (Нрд.), ЛИЗУНЕЦЬ, нця́ (Вв.), ч. Грудкова сіль, яку дають лизати тваринам.

ЛИПИШНЯК, а́, ч. Липовий ліс; липняк (Ів.).

ЛИПОВКА, и, ж. Посудина для липового меду (Вв., Луг.).

ЛИСАВИЙ, а, е. Улесливий. Ди[і]ти́[і] на така́ ли[і]са́вайа, все кала ма́тки[і] тре́ц'ц'е (Кшв.).

ЛИСИЦЮ ДАТЬ. Підперти стіну підпірками (Свд.).

ЛИСТЄ СЄРЕ. Верхні листки головки свіжої капусти (С.В.).

ЛИХИЙ, а́, е́. Кусливий (про собаку тощо) (В., Зар.).

ЛИЧ, а́, ч. і ж. (Б.-В., Бв., В., Вв., Гн., Клв., Лкш., Лч., Ст., Ушм.). Кінчик свинячого рила; свиняча морда. Проколо́ў лича́ да ї задроту́ваў порос'а́ (Лч.).

ЛИЧМАН, а, ч. 1. Неохайна людина, нечепура. Да й вийшла за тако́го личма́на (М.-К.).

2. Пастух.

ЛІВЕРАНТ див. ЛЄВАРАНТ.

ЛІГАР див. ЛЄГАР.

ЛІЕГАР див. ЛЄГАР.

ЛІЕЗІВО див. ЛЄЗІВО.

ЛІЕСА, и, ж. Дощаний димар над покрівлею (Ів.).

ЛІЕСКА[1], и, ж. Драбина (М.-К., Тет., Шст., Ю.). Паста́ў л'іеску, хай ку́ри сад'а́цце (М.-К.).

ЛІЕСКА[2], и, ж. Палиця з загнутою на кінці ручкою; ковінька (Вв., Крм., Луг., Ушм.).

ЛІЕТАШКА (Кмр.), ЛІТОШКА (Клв.), и, ж. Однорічне теля, назимок.

ЛІЕТНИК див. ЛЄТНИК.

ЛІЕ́ТОСЬ див. ЛЄ́ТАСЬ.

ЛІ́НІЯ, ї, ж. 1. Просіка в лісі (Вв., Крм., Луг., Ушм.).

2. Межа між ділянками лісу (Зар., Клв., Тет.).

3. Залізничне полотно (Клв.).

ЛІ́СА див. ЛЄ́СА.

ЛІ́СВА див. ЛЄ́СА.

ЛІ́СВИЦЯ див. ЛЄ́СНІЦА.

ЛІ́СКА, и, ж., зменш.-пестл. Невисокий плетений тин (Ось.).

ЛІСТАВО́Й, во́го, ч. Листоноша. Йа буў б'елаб'іл'е́тч'ік і рабо́таў пас'іл'ни́м іл'і л'іставы́м (Смч.).

ЛІСЯ́ВО, присл. Улесливо. Йа пошо́ў за учы́т'ел'койу і йена́.. ка́же л'іс'а́во.. (Мш.).

ЛІТВІ́Н, а́, частіше мн. ЛІТВІНИ́, ну́ов, ч., стар. Місцева застаріла назва білорусів (Млж.).

ЛІ́ТОСЬ див. ЛЄ́ТАСЬ.

ЛІ́ТОШКА див. ЛІЕ́ТАШКА.

ЛІ́ТОШОК, шка, ч., с.г. Те саме, що ЛІЕ́ТАШКА (Клв.).

ЛОБА́Ч, а́, ч., вульг. Бовдур, лобур (Вв., Лч., Сл.). С'ем так'і́х лобачу́оў пр'ійе́хал'і (Сл.).

ЛОВЖ, у (Б.-В., Влд., Глб., Клв., Лпт., Св.), ЛУ́ОВЖ, ло́вжу (Гн.), мн. ЛОВЖ'Є́, жо́в, ч. Купа сухого хмизу, переважно приготовленого для багаття. У ловжйе́ склада́йут хво́рост (Св.).

ЛОГ, у (Здр.), ЛУ́ОГ, ло́гу (Кшв.), ч. Цілина.

ЛО́ДКА (Млн.), ЛО́ТКА (Тет.), и, ж. Човен, зроблений з тонких і вузеньких дощечок. Чо́вен доўба́йец'а з тоўсто́го де́рева, а ло́дка [робиться] з до́шчок (Млн.).

ЛОДО́НЬ див. ДОЛО́Н.

ЛО́ЖОК див. ЛИЖОК.

ЛО́МКА, и, ж. Те саме, що ЛАМА́КА (Мнх.).

ЛОМО́ТА, и, ж., мед. Пропасниця, лихоманка (В.).

ЛОМУ́ХА див. ЛАМУ́ХА.

ЛО́НОВІ // ЛО́НОВОЙ, вого, ч., стар. Лановий (Дв.).

ЛО́ПАВКА, и, ж. Пристосування для знищення мух у вигляді шматка шкіри, гуми на ручці (М.).

ЛО́ПАТЕНЬ, тня, ч. Великий свердел (Дд., Здр.).

ЛОПА́ТКА-В'ІЯЛКА, і, ж., с.г. Невелика совкоподібна дерев'яна лопатка, за допомогою якої віють зерно (Тет.).

ЛОПАТКИ́, ку́ов, мн. Груди в коня (Луг.).

ЛО́ПОТЕНЬ див. ЛЕ́ПЕТЕНЬ.

ЛО́ПУХ, а, ч., бот. (*Arctium L.*). Лопух (Лтв., Рдн.-В.).

ЛОПУШИ́СТА ГРЕ́ЧКА. Дорідна гречка (Бр.).

ЛОПУ́ШНІК, у, ч., бот. Те саме, що ЛО́ПУХ (Сд.).

ЛО́ТАТЬ, і, ж., збірн., бот. Те саме, що ЛАПУ́ШША (Нжл.).

ЛОТА́ЧЕ, а, ч., збірн., бот. Те саме, що ЛАПУ́ШША (Крл.).

ЛО́ТКА див. ЛО́ДКА.

ЛОХА́НКА, и, ж. Різновид цебра з однією дужкою (Кд.).

ЛО́ХОТ, хта (Прд.), ЛО́ХОТЬ, хтя (Стр.), ч. Лікоть.

ЛОШУПА́ЙКА (Вв.), ЛУШУПА́ЙКА (В., Зар., Лск.), и, ж. Лушпайка (з картоплі, квасолі і т.ін.).

ЛО́ЩИНА, и, ж. Галявина, видолинка в лісі (Кч.).

ЛУБИ́Н (Лск.), ЛУБІ́Н (В., Зар., Лч., Сл.), у, ч., бот. (*Lupinus L.*). Люпин.

ЛУ́БКА, и, ж. Дерев'яна сільниця, виготовлена довбанням (См.).

ЛУДА́Н, у, ч. 1. текст. Назва тканини.

2. Каптан, пошитий з цієї тканини. Там йе гото́ва ус'а́ка оде́жа: луда́ни, жупа́ни (Сзк.).

ЛУ́ЖОК див. ЛИ́ЖОК.

ЛУЗА́Т (Вв., Гл.), ЛУЗА́ТЬ (В., Зар., Кпт., Тет., Ушм.), а́ю, а́єш, недок. Лущити, обчищати квасолю, горох, кукурудзу і т.ін. Квасо́л'у тра луза́т', а стерно́ - лу́шчит' (Кпт.).

ЛУ́ИЖНИК див. ЛИ́ЖНИК.

ЛУ́ЙТРА див. ЛИЕ́ЙСТРА.

ЛУК, у, ч. Цибуля (М.-К.).

ЛУ́ОВЖ див. ЛОВЖ.

ЛУ́ОГ див. ЛОГ.

ЛУ́ОЖНИК див. ЛИ́ЖНИК.

ЛУ́ОЖОК див. ЛИ́ЖОК.

ЛУ́ОЗКА (Ч.), ЛУ́ОСКА (Мш.), и, ж. Ремінець, яким скріплюється коса з кіссям.

ЛУ́ОЙТРА див. ЛИЕ́ЙСТРА.

ЛУ́ОК, ло́ку (Кшв.), ЛЮ́ОК, льо́ку (Ст., Ч.), ч. Смалець. Напрегли́[і] са́ла й ви́[і]шоу лу́ок і[и] скварбо́чки[і] (Кшв.).

ЛУ́ОМ, ло́ма, ч. Те саме, що ЛАМА́КА (Стдн.).

ЛУ́ОСКА див. ЛУ́ОЗКА.

ЛУПА́, и́, ж. 1. Висівки (Лч.).

2. Просяна лузга (Вв., Ушм.).

ЛУПАНЕ́Ц, нца́ (Бв.), ЛУПАНЕ́ЦЬ, нця́ (Вв.), ч. Удар рукою. Тако́го лупанца́ дам, шо бу́деш знат (Бв.).

ЛУПА́ТИ, а, е. Витрішкуватий, з випуклими очима (Зар., Тет.).

ЛУПЕ́ТА, и, ж. Великий шматок хліба (Бр., С.В.).

ЛУПИ́Т[1] (В., Вв., Зар., Лск., Нрд., С., Ст., Тет.), ЛУПИ́ТЬ (В., Зар., Крсл., С., С.В., Тет.), плю́, пиш, недок. 1. Обдирати, знімати шкуру з забитих тварин (В., Вв., Зар., Лск., Нрд., С., Ст., Тет.).

2. Чистити, обчищати лушпайки з картоплі, цибулі, часнику тощо (В., Вв., Зар., Крм., Лск., Нрд., С.В., Тет.).

ЛУПИ́Т[2], плю́, пиш. Вищиряти, показувати зуби (Крсл.).

ЛУСКА́ВИК, а, ч., іхт. (*Nemacheilus barbatulus L.*). Слиж, авдотька (Лч.).

ЛУ́СТА, и, ж. Те саме, що ЛУПЕ́ТА (В., Вл., Влн., Гбн., Дмш., Дяг., Зар., Кл., Кпт., Кт., Кчн., Лск., Лч., Млн., Нжл., Н.М., П.С., Св., Сл., Тер., Тхн., Шст.). Раб'і́у н'е раб'і́у, аби́ лу́сту вт'ераб'і́у (Кчн.).

ЛУТ, у, ч. 1. збірн. Лико з лози.

2. Молода липа (В., Зар., Клв., Лпт., Тет.).

ЛУ́ТКА, и, частіше мн. ЛУ́ТКИ, ток, ж. Одвірок (М.-К., Я.М., Стдн., Ушм.).

ЛУ́ТКА ДВЕРНА́Я. Те саме, що ЛУ́ТКА (Луг.).

ЛУТО́К, тка́, ч. Липовий поясок (Кд., Н.М.).

ЛУ́ТТЄ (Рдн.-В.), ЛУ́ТТЯ (В., Зар., Клв., Лпт., Тет.), ЛУ́ТЬЄ (Лч., Сл.), я, с., збірн. Липова кора, з якої плетуть постоли. Таки́[і]йе смýжечки[і] ли́повийе, з йаки́[і]х постоли́[і] плетýт-лýт'т'é звýцце (Рдн.-В.).

ЛУЧА́, і́, мн. ЛУЧІ́, чу́в, ж. Промінь сонця (Крм., Луг.).

ЛУЧИ́НІТЬ, ню, ниш, док. Оббивати дранкою стіни хати; дранкувати (Ар.).

ЛУЧІ́НА, и, ж. Тріска для освітлення; лучина (В., Зар., Крм., Тет.). І род'і́т'ел'і схват'і́л'і луч'і́ну но́ччи (Кмр.).

ЛУЧНИ́К, а́, ч. Те саме, що ЛУЧІ́НА (М.-К.).

ЛУЧО́К, чка́, ч. Грабки у косі (Вв., Луг.).

ЛУША́, и́, ж. Лузга (Мрт.).

ЛУШУПА́ЙКА див. ЛОШУПА́ЙКА.

ЛУ́ЩИК[1], у, ч., бот. (*Linum usitatissimum var. humile*). Льон-скакунець, головки якого при достиганні тріскаються і гублять зерно (В., М.-К., Тет.). На висо́ких места́х лу́шчик мо́жна пас'е́йат' (М.-К.).

ЛУ́ЩИК[2], а, ч., с.г. Плуг, яким лущать стерню (Клв.).

ЛЮДОВА́, и́, ж., збірн. Люди (Пльч.).

ЛЮДСЬКІЄ МА́КАВКИ, збірн., бот. Те саме, що ЛАПУ́ШША. Там уо'а́кийе і ко́н'с'кийе, і[и] л'уд́с'ки[і]йе ма́кау́ки[і] расту́т (Рдн.-В.).

ЛЮДЯ́ЧИЙ, а, е. Людський. По доро́з'е стау́ проси́т хло́пчика л'у́д'ачим го́лосом (К.-Т.).

ЛЮК, а, ч. Отвір для проникнення на горище хати (Крм.).

ЛЮЛЮ́КАТЬ, ає, недок. Те саме, що КЛО́КАТ (Рдн.-В.).

ЛЮ́ЛЬКА, и, ж. Колиска, що стоїть на підлозі (Лск.).

ЛЮ́ОК див. ЛУ́ОК.

ЛЮПА́ТЕ БЕ́РДО. Пряжа, що має нитки неоднакової товщини. Л'упа́те бе́рдо-бу́де пога́не полотно́ (Влд.).

ЛЮПЛЯНИЩЕ, а, с. Поле, з якого зібрано врожай люпину (В., Зар., Тет.). Вана́ там, пашла́ на л'у́пл'анишче (Г.).

ЛЮ́СТРО, а, с., стар. Дзеркало (Вв., Крм., Лск., Луг., Лч., Сл.).

ЛЮТОЄ́ЖЛІВИЙ, а, е. Той, що погано і мало їсть (переважно про тварин) (Вв., Ушм.).

ЛЮТО́К, тка́, ч. Пряжа, намотана на мотовило (Бв.).

ЛЮТУВА́Т, ту́є, недок. Хворіти на шлунково-кишкову хворобу (переважно про поросят) (Б.-В.).

ЛЮ́ХТА (Бв., Крм., Луг.), Ю́ХТА (Бв., Вв., Лск., Ушм.), и, ж. В'юшка.

ЛЮША́, і́, ч. і ж. Те саме, що ЛЕВШУ́Н (См.).

ЛЮ́ШКА, и, ж. 1. Затулка в димоході у вигляді жмута ганчірок (Тет.). 2. перен. Неохайна людина (Клв.).

ЛЮ́ШКИ. Вигук, яким проганяють корів (Пг.).

ЛЯ, прийм. Коло, біля (Вхв., Здр., Кл., Кмр., Тер., Хор.). Ста́ла йа л'а́ гура́л'н'і, еж падхо́дз'іц' Ва́лах Сц'апа́н із Аринайу (Вхв.); Стау́ [котик] л'а л'іс'і́чк'інай ха́тк'і, да й ігра́йє (Здр.); Д'е́т'і л'а йаго́ заснýл'і (Кл.); П'ет'е́ра л'а л'е́су (Кмр.); Л'а на́шаĭі шко́ли йе д'ел'анка (Тер.); Ўбе́р л'а коло́дца (Хор.).

ЛЯГ (В.К.), ЛЯГМ (Клв.), у, ч. Час, коли люди лягають спати. ◊ДО ПІЗНЬОГО ЛЯГУ (ЛЯГМУ) - допізна (Клв.).

ЛЯ́ГА, и, ч. Те саме, що ЛЕГКОБИ́Т (Вн.).

ЛЯГМ див. ЛЯГ.

ЛЯ́ДА, и, ж. Грядка в низовинній місцевості, на якій вирощують городину (Карп., Лб., Хор., Ю.).

ЛЯ́ДВА, и, ж. Ляда в погребі (Уш.).

ЛЯ́ДО[1], а, с. Занедбана, поросла травою й чагарником місцевість (Вхв., Клв., Лч., М.-К., Мрт., Н., П.С., Сз., Сос., Тер.).

ЛЯ́ДО[2], а, с. Бердо (Бр., Вв., Ів., Крл., Кч., Нкл., С.В., Тет., Ушм.).

ЛЯ́ДО[3], а, с. 1. Кришка, дверцята для закривання погреба (Кд., Крл., Млн.).

2. Верхня частина стола (Кд.).

3. Дверцята, що закривають вхід на горище хати чи сарая (Нкл.).

ЛЯ́ДСЬКИЄ МО́ГИЛКИ, етн., іст. Польське кладовище (Бв.).

ЛЯЗУ́РОК, рка, ч. Порошок для підсинення білизни (Луг.).

ЛЯ́МЕЦ, мцу, ч. Повсть (Б.-В., В., Вв., Зар., Клв., Лч., М.-К., Тет.). Про́дали горо́дину і купи́ли л'а́мцу на хамути́ (М.-К.).

ЛЯ́МПА, и, ж. Гасова лампа (Клв., Л., Лск., Нрд.).

ЛЯМЦОВА́ТЬ, у́ю, у́єш (Ч.), ЛЯМЦЮВА́ТЬ, ю́ю, ю́єш (В., Зар., Тет.), недок. Оббивати повстю що-небудь.

ЛЯМЦО́ВКА, и, ж., стар. Чоловіча шапка (Ч.).

ЛЯМЦУ́ВКА, и, ж. Лямка, якою тягнуть човна по річці (Карп.).

ЛЯМЦЮВА́ТЬ див. ЛЯМЦОВА́ТЬ.

ЛЯ́МЧИЦЦА, иццa, недок. Сплутуватися, скручуватися; збиватися (про жіночі коси) (Гл.).

ЛЯ́ПА, и, ж. Те саме, що ЛО́ПАВКА (Карп.).

ЛЯ́ПАНКА[1], и, ж. Снігопад без вітру (Гбн.).

ЛЯ́ПАНКА[2], и, ж. Дитяча гра - того, хто ховається, б"ють долонею по плечу, коли знайдуть (Бч.).

ЛЯПЕ́НІКІ, ков, мн. Великі вишиті квіти (Ар.).

ЛЯ́СКАВИЦА, и, ж. Те саме, що ЛЯПАНКА[2] (Клв.).

ЛЯ́СТОЧКА, и, ж. Один з щаблів, вставлених у подудрабок воза (Лч.).

ЛЯ́ШКА[1], и, ж., с.г. Грядка (Лпт., Тет.).

ЛЯ́ШКА[2], и, ж., етн., стар. Полька (Лск., Нрд.).

ЛЯ́ШКА[3], и, ж., анат. Стегно у людини (Лск., Нрд.).

ЛЯЩ, а́, ч. Дитяча гра "плескач" - того, хто жмуриться, б"ють (плещуть) по виставленій на спину долоні доти, поки він не відгадає, хто вдарив (Вв.).

ЛЯЩО́ВКА див. ЛЕЩА́ВКА.

ЛЬО́ГКІЄ див. ЛЕ́ГКІЄ.

ЛЬОДОВА́ СО́ЛЬ (Бр.), ЛЬОДОВА́ СУО́ЛЬ (Лск.). Те саме, що ЛИЗУНЕ́Ц. Галу́н'ат', шоб га́рно кра́ска бра́лас', .. воно́ таке́, йак сол' л'одова́ (Бр.).

ЛЬОНА́РКА, и, ж., с.г. Льонозбиральна машина. За́ре сп'і́лий л'он не вибира́йут' рука́ми, а л'она́ркойу (Кор.).

ЛЬÓНІК, а, ч. Стрижень, яким скріплюється задній насад воза з віссю (Вв.).

ЛЬОНОТРЕСКÁ (Зар., Клв.), ЛЬОНОТРЕСТÁ (В., М.-К.), и́, ж. Стебло льону.

ЛЬÓТНА ПЧОЛÁ. Робоча бджола (Вв., Луг., Лч., Сл.).

ЛЬÓХКИЄ див. ЛЕГКІЄ.

М

МАБ, вст., скор. Мабуть (Сел.).

МÁБІТЬ, вст. Мабуть (Лч.).

МАГÁЗІН, а, ч. Магазин (Вв., Крм.).

МАГАЗІ́Н[1] (Нрд.), МАКАЗИ́Н (Бб., В.К., Кор., Лск., С.В.), а, ч. Колгоспне приміщення для зерна; амбар.

МАГАЗІ́Н[2], а, ч. Скляний резервуар лампи, в який наливають гас (Бв., Лч.).

МАГÁЙБО, невідм., стар. Бог на поміч, помагай бог (вітання) (Сел.).

МАГИ́ЛКИ (Крск.), МÓГАЛКИ (Лп.), МÓГИЛКИ (Вв., Гбн., Д., Дмш., Дяг., Кпт., Крл., Лск., Лтв., Млн., Нрд., П.С., С., С.В., Свд., Стр., Тет., Тхн., Ушм., Хд.), МУ́ГОЛКИ (Хм.), лок, тільки мн. Кладовище.

МАГІЕ́РКА (Хор.), МАГІ́РКА (Крм.), МАҐЕ́РКА (Луг.), МАҐІ́РКА (Млж.), и, ж. Округлої форми чоловіча шапка з овечого хутра.

МÁГУШ, а, ч., ент. (*Fettigonia viridissima L.*). Коник (Крсн.).

МАҐЕ́РКА див. МАГІЕ́РКА.

МАҐІ́РКА див. МАГІЕ́РКА.

МÁҐЛІ, ів, тільки мн., текст. Бердо (Нжл.).

МАДÁКА, и, ч. і ж. Дивак, дивачка (М.-К.).

МАДРИ́ГА (М.-К.), МАДРИ́КА (В.), МАНДРИ́КА (Зар., Крд., Крм., С.В., Тет.), и, ж., етн., кул., стар. Сирник, приготовлений для розговляння в період після релігійного свята Петра й Павла.

МАЄНТОК (Лч.), МАЙÓНТОК (Вв., Зар., Клв., Луг., Тет.), тка, ч., стар. Маєток. Усé це булú майóнтки Бран'іц'кого (Тет.).

МÁЖА, і (Клв., Лч., Рдн.-В.), МАЖÁ, í (Бб.), ж., с.г. Безтарка. Привéзли[і] дв'е мáж'і картóпл'і (Рдн.-В.).

МÁЗАЛНИК, а, ч. Горщик, у якому тримають білу глину для мазання хати (Вв.).

МАЗЕ́НИ ПÁЛЄЦ (Сл.), МАЗІ́ННИ ПÁЛЄЦ (Лч.). Мізинець.

МАЗИ́ЛО, а, с., кул. Мастило, яким змащують посуд для випічки. Фóрми /для випікання/ мáзали мазúлом з мукú,зм'íшаноїі з ол'íйеу (Кд.).

МАЗІ́ННИ ПÁЛЕЦ див. МАЗЕ́НИ ПÁЛЄЦ.

МÁЗКА, и, ж. Квач для змащування сковороди жиром (Лск.).

МАЗКÁ, и́, ж. Соснова смола, яку в народній медицині використовують як ліки від туберкульозу (Здр.).

МАЗНИ́К, á, ч. Те саме, що МÁЗАЛНИК (Крм.).

МАЙДÁН, у, ч., стар. 1. Галявина в лісі на підвищеному місці, де провадилось смолокуріння тощо (Дом., Зар., Крл., Кув., Лпт., М., Мф., Н., П.С., Св., Сос.).

2. Місце, де добували поташ і т.ін. (Г., Дхв.).

МАЙКА, и, ж., ент. (*Lucanus cervus*). Жук-рогач (К.).

МАЙОВАТ, ю, юєш, недок., нов. Гуляти (Вв., Луг.). Хлопци майуйут (Луг.).

МАЙОНТОК див. МАЄНТОК.

МАЙОР (Сос., Тет.), МЕЛЬОР (Зар., Клв., С.В.), МИЛІЙОР (Лск., Нрд.), МИЛЬОР (Вв., Ушм.), МІЛЬОР (Кд., Кч., Бр.), МУЛЬОР (Лч.), а, ч. Купа поставлених сторчма жердин, обкладених дерном і підпалених з середини, з яких добувають деревне вугілля. У л'іс'і було угл'екурен'ійе; отходи од бреуна - год'л'е - складалис'а у вид'і йурти у м'іл'ор, кругом обкладалис'а дерном; туди кидали лучину, запал'ували, воно курит' суток чотири, тл'ійе (Кд.); Мел'ором звали купу, де випал'ували угол' (С.В.).

МАЙТЬ // НАЙТЬ, вст. Те саме, що МАБІТЬ. Йа майт' приду (Лч.).

МАКАЗИН див МАГАЗІН.

МАКАКУВАТИ, а, е. Лантухуватий, вайлуватий. Пудишоу таки макакувати чалав'їек (Бч.).

МАКАРОН, а, ч., кул. Страва з дрібної локшини, запеченої з яйцями; макаронник (Вв., Лск., С.В., Ушм.).

МАКАТЄР (Смч.), МАКАТЬОР (Клв., Крл., Кч., М.-К.), а, ч. Макітра.

МАКАТКА, и, ж. Промокальний папір (М.-К.).

МАКАТРИК, а, ч. Горщик для хатніх рослин; вазон (Ар.).

МАКАТЬОР див. МАКАТЄР.

МАКАТЬОРЧИК, а, ч. Зменш. до МАКАТЬОР (Клв., Крм., Кч., М.-К.).

МАКВА, и, ж. Заплава в долині річки (Дмш.).

МАКІШКА // МИКИШКА, и, ж. М"якушка (хліба) (Лч.).

МАКОВІЦА, и, ж. Крислатий, розложистий корінь, що росте в горизонтальному напрямі. Макові^и^ца с'е кол'і м'їелко да у кружка корен' (Карп.).

МАКОВКА, и, ж., частіше мн. МАКОВКИ, вок, бот. (*Nymphaea L.*). Латаття біле (Лск., Нрд.).

МАКОТРИК, а, ч. Невелика, переважно полив"яна макітра. Замі^и^сі^і^ла у макотрику трошки^і^ т'їеста (Ч.).

МАКУОТРА: ПУДСТРИГТИСЬ ПУД МАКУОТРУ, стар. - спосіб підстригання, при якому волосся обрізувалося під прямим кутом до поверхні голови (Вв., Лск., Нрд.).

МАКУШКА, и, ж. Верхівка, маківка (В.К., Клв.). Йесл'і начали з макушки, даваїте кончим коренем (В.К.).

МАЛАДИЦА, и, ж. Жінка, дружина. Бат'ко його скуел'ки і живе с свайойу маладицайу, стуел'ки і гадиу йуей, слухау і пуччин'аус'е (С.).

МАЛАДІЖ, дьожі, ж., збірн. Молодь. Йа ішоу, а малад'іж шче гул'ала (Кпт.).

МАЛАДНЯ (Кам.), МАЛАЙНЯ (Ар.), МАЛАННЯ (Ар., Лпт., Тим.), МАЛОВНЯ (Мнх.), МАЛОДНЯ (Мр.), і, ж. Блискавка з громом.

МАЛАДУХА, и, ж. Молодиця (М.-К.).

МАЛАДЧА, и, ч. і ж. Молодець. Баба маладча (Мх.С.).

МАЛАДЬОНКА, и, ж. Те саме, що МАЛАДУХА (М.-К.).

МАЛАЙНЯ див. МАЛАДНЯ.

МАЛА́НКА[1], и, ж., стар. Блискавка, переважно без грому (В., Вин., Г., Дмш., Зм., К., Карп., Кл., Кчн., Ось., Пг., Р., Рдн.-В., С., Ст., Тхн.). Мала́нка з'їха́йе (Г.); Мала́нка па́лит' гре́чку або́ цв'і́етит', бо вана́ ми́гайе тод'і́е, коли́ цв'іте́ гре́чка (Зм.); Ка́жут', пози́ха́йе або́ яче - мала́нка на не́би (Рдн.-В.); Орі́ехи́ попали́ла мала́нка (Ст.).

МАЛА́НКА[2], и, ж. Темний ззовні, порожнистий горіх (В., Дмш., Пг.).

МАЛАННЯ́ див. МАЛАДНЯ́.

МАЛИМО́Н, а, ч. 1. кул. Невдало спечений хліб.

2. знев. Вайлувата, незграбна людина; тюхтій (М.-К.).

МАЛІМО́НСЬКА МУКА́ (Бв.), МАРИМО́НСЬКА МУКА́ (Лск.), МАРМО́НСЬКА МУКА́. Найкращий сорт пшеничного борошна (Вв., Лч.).

МАЛІТА́Н, у, ч. Сорт не дуже міцного турецького тютюну (Лч., Сл.).

МАЛО́ВЖ (Ч.), МАЛУ́ОЖ (Кшв.), у, ч. Верболіз.

МАЛОВНЯ́ див. МАЛАДНЯ́.

МАЛОДНЯ́ див. МАЛАДНЯ́.

МАЛО́ЧА (Дмш., П.С.), МОЛО́ЧА (В., Зар., Клв., Кч., М., См., Тет.), и, ж., с.г. Молотьба. Йак мало́ча начина́йец'ц'а, то вс'іципл'а́та вже здаро́в'і (См.).

МАЛО́ЧЕНЬЄ, я, с., с.г. Те саме, що МАЛО́ЧА (Крсн.).

МАЛОЧО́ВНЕ, ного, с., стар. Гостинець (з одного або двох яєць), який давала хрещена мати своїм хрещеникам на великодні свята (Бв.).

МАЛУ́ОЖ див. МАЛО́ВЖ.

МА́МДЗЯ, і, ж., знев. Мати (Нжл.).

МАМЕ́ХА, и, ж., знев. Те саме, що МА́МДЗЯ (См.).

МАМУ́ХА, и, ж., знев. Те саме, що МА́МДЗЯ (См.).

МАНА́РКА, и, ж. Верхній жіночий одяг у вигляді накидки (Брн., І.).

МАНДРИ́КА див. МАДРИ́ГА.

МАНІ́СТА́ (Крпв.), МОНІ́СТА́ (Дв.), а, с. Намисто.

МАНОПО́ЛЬ, і, ж., стар. Казенна лавка, в якій торгували горілкою; монополька (Ушм.).

МАНЯ́К, а́, ч., рідко. Малюнок (Ів.).

МАРА́ (Кшв.), МОРА́, и́, ж., мн. МОРІ́, і́в (Мш.), риб. Плетена з лози снасть з отворами в дні, якою взимку в ополонках ловлять рибу.

МАРГОСЛІПУВАТИЙ, а, е. Короткозорий. Д'і́ед заус'о́м маргосл'іпуватиї (Ч.).

МАРГУ́Н, а́, ч. Каганець. Засв'і́етете маргуна́, йак бу́дут' предупрежда́т' /про затемнення/ (М.-К.).

МАРГУ́ХА, и, ж. Блискавка без грому, яка спостерігається переважно перед спекою (Здр., Лпт., М.-К., Мс., Тер.).

МАРГУ́ШКА, и, ж. Зменш.-пестл. до МАРГУ́ХА (Здр., Лпт., М.-К., Мс., Тер.).

МА́РЕВНО, присл. Хмарно (Карп.).

МА́РЕЦ, рца, ч., стар. Березень (Бв., Вв.).

МАРИМО́НСЬКА МУКА́ див. МАЛІМО́НСЬКА МУКА́.

МАРИНА́ТКА, и, ж. Верхній чоловічий і жіночий одяг, схожий на свитку (Д., Пск.).

МАРКО́ТНО (Зар., Тет.), МУРКО́ТНО (В.), МУРКУ́ОТНО (Клв., Мн.), присл. Сумно, досадно.

МАРМО́НСЬКА МУКА́ див. МАЛІМО́НСЬКА МУКА́.

МАРМУ́ЗА, и, ж. і ч., вульг. Мармиза, пика (Вв., Лч., Сл.).

МАРМУ́ЗКА, и, ж., бот. (*Cucurbita pepo var. ovifera*). Різновид гарбуза (Б.-В.).

МАРМУ́ЛОК[1], лка, ч. Зроблене з дерева яйце для гри в битки (Вв.).

МАРМУ́ЛОК[2], лка, ч. Брусок для гостріння коси (Ушм.).

МАРНОПО́Л, а, мн. МАРНОПОЛИ́, ло́в, ч., стар. Продавець спиртних напоїв у монопольці. Марнополи́ були́ - це ті, йак'і во́дку продава́ли (Я.).

МАРНОПО́ЛЬ, і, ж., стар. 1. Те саме, що МАНОПО́ЛЬ.

2. Казенна горілка (Крм.).

МАРНОПО́ЛЬКА, и, ж., стар. Те саме, що МАНОПО́ЛЬ.

МАРУ́ЙГ, марагу́ (Кчн., Нкл.), МОРУ́ОГ, морогу́ (Вв., Ушм.), МУРО́Г (Лск.), МУРУ́ОГ, морогу́ (Карп.), ч., бот. (*Polygonum L.*). Спориш. Тут вони́ [поросята] ча́сом погризу́т мурогу́ (Лск.).

МАРЦО́ВКА, и, ж., зоол. Червона отруйна гадюка (Б.-В., Клв.).

МАРЦУ́ВКА, и, ж. Курча, що вилупилося в березні (Клв., Пл.).

МАРША́ЛКА, и, ж., етн., стар. Дружка у весільному обряді (Бр.).

МАРША́ЛОК, лка, ч., етн., стар. Старший у весільному обряді; боярин (В., Вв., Кд.). У нед'іл'у вра́нци йде молоди́й з свата́ми, марша́лками до молодо́ї (Вв.).

МАРЯСИ́Т, си́т, недок. Мрячити (про дощ). Йак дошч мар'аси́т ма-ле́н'к'ій, то ка́жут, шо бри́дко (Грн.).

МАСКАВИ́К, а́, ч. Торбинка для віддушування сиру; ворочок. Тре́ба в'і[и]прат' маскаві[и]ка́ (Кшв.).

МАСКАВЦИ́, цу́ов, мн. Добре виплетені з міцного матеріалу постоли (Ар.).

МАСКО́ВКА (Н.С.), МОСКО́ВКА (В., Зар., Тет.), и, ж. 1. Дружина воїна - учасника Великої Вітчизняної війни.

2. Жінка, чоловік якої загинув на фронті під час Великої Вітчизняної війни. Мойе́ предложе́н'е - дат' маско́укам со́так па де́сет' дадатко́вага [сіна] (Н.С.).

МАСЛИ́ЧКА, и, ж. Ручна масничка (Вв.).

МАСЛЯ́НКА[1], и, ж. Те саме, що МАСЛИ́ЧКА (Вв.).

МАСЛЯ́НКА[2], и, ж. Сколотини (С.В.).

МАТАВИ́ЛО, а, с. Витушка (Лвн.).

МАТЕ́ЛЬ, я, ч. (Г.), МАТИ́Л, а (Сос.), МАТИ́ЛЬ, я (Зар., Клв., Рдн.-В., Тет.), ч., ент. (*Lepidoptera*). Метелик. Лета́йет' мате́л'і (Г.).

МА́ТЕР (Бв., С.В., Свд., Сл., Стдн., Уш., Х.), МА́ТІР (Крл., Лч., Сл.) (вживається тільки в наз. в. одн.), мн. МАТЕРКИ́, рідше МАТІРКИ́, ж. Те саме, що МА́МДЗЯ. Ву́он живе́ без ма́тер; Вихо́дит ба́т'ко з ма́тер з хл'ібом і приглаша́йут до ха́ти молоди́х (Бв.); Пойі́єхала вона́ до ма́тер, а та́йа уже уми[і]ра́йе (С.В.); Поїду до ма́т'ір (Сл.); На́ши же́нщчини і матерки́ стреча́ли солда́т ра́досно, целова́ли йіх (Стдн.); Матерки́ йдут' на рабо́ту (Х.).

МАТИ́ЖНИК, а, ч., с.г. Плужок для розлущування землі. А пото́м матижили таки́м плужко́м, мати́жник зве́ц'а (Крсл.).

МАТИ́Л див. МАТЕ́ЛЬ.

МАТИЛЕ́ЦЬ, льця́, ч., ент. Зменш. до МАТИ́Л (Сос.) і МАТИ́ЛЬ (Зар., Клв., Рдн.-В., Тет.).

МАТИЛЦИ́, цо́в, мн., стар. Узор, яким розписують яйця на великодні свята (Дск.).

МАТИ́ЛЬ див. МАТЕ́ЛЬ.

МА́ТИЦА, и, частіше мн. МА́ТИЦИ, тиц, ж., буд. Балки, на які настилають стелю в хаті (Стдн.).

МАТІ́Ж, у́, ч., стар. Заколот, переважно військовий (Лб.).

МА́ТІР див. МА́ТЕР.

МА́ТКА, и, ж. Те саме, що МА́МДЗЯ (В., Зар., Клв., Крм., Кчн., Мрт., М.-К., Тет., Хм.). Ти, ма́тка, вари́ аби́ґедат' (Кмр.); А та д'і́ґеўка про́сит, шоб ма́тка не ки́дала йіи́ґе (Мрт.); Прино́сит' йему́ ма́тка об'і́ґедат', дай гука́йе (М.-К.).

МАТО́К, тка́, ч. Пряжа, намотана з веретена на мотовило (Ушм.).

МАТОРЖИ́ТЬ // МЕТОРЖИ́ТЬ, жу́, жи́ш, недок., спец. Заміряти і обліковувати працю пильщиків лісу (Кч.).

МА́ТОШНИК, а, ч., бдж. Сітка, що одягається на голову, для захисту обличчя від бджіл (Клв.).

МАТОШНИ́К, а́, ч., бот. (*Melissa officinalis L.*). Меліса, лимонна трава (Нжл.).

МА́ТУЗ, а, ч. Мотузка (Свд.).

МАТУЗЯ́НКА, и, ж. Самогонка (Крл., Нжл.).

МАТУ́ЛЬ, я, ч., риб. Гачок (Рдн.-В.).

МАТУ́ХНА, и, ж., знев. Те саме, що МА́МДЗЯ (Сл.).

МАТУ́ХНО, а, с., знев. Те саме, що МА́МДЗЯ. Каза́л'і м'ін'е́ мату́хно (Лч.).

МАТУ́ШКА (Гл., Вв., Крм., Ушм.), МИТУ́ШКА (Дд.), МОТУ́ШКА (Крм.), и, ж. Те саме, що МАТАВИ́ЛО.

МАХИ́ННИ, а, е, збільш. Дуже вел·кий; величезний. Ха́ту махи́[і]нну збудава́л'і (Ч.).

МАХОМО́РА (Лч., Сл.), МОХОМО́РА // МУХОМО́РА (Вв., Ушм.), МУХОМО́РА (Бр., К.), и, ж., бот. (*Amanita muscaria (L.) Fr*). Мухомор.

МАХО́ТКА, и, ж. Маленький горщик; горня (Мнх., Мх.С.).

МАХО́ТОЧКА, и, ж. Зменш. до МАХО́ТКА (Смч.).

МАХРА́, и́, ж. Бахрома (Мх.С.).

МАЧ, а́, мн. МАЧІ́, чо́в, ч. 1. Залізні вила з густими і тупими на кінцях зубцями для набирання буряків, картоплі та ін. (Бв., Вв., Лч., Сл.).

2. Дерев"яні вила для накидання гною на віз (Кч., Карп.). Мач'і́ вм'е́сто в'і́лок, гну́ой ві[и]бі[и]рал'і (Карп.).

МА́ЧАНКА, и, ж. Невелика зимова хустка (Лч.).

МАЧА́ННИ, а, е. Витканий з конопель (матірки). Мача́нне полотно́ (Нжл.).

МАЧЛІ́ВИ (У.), МОЧЛИ́ВИ (В., Тет.), ая, ое. Мокрий, дощовий (про погоду). Мачл'і́вайа о́с'ен' - мачл'і́вайа весна́ (У.).

МАШИ́НА, и, ж., стар. Поїзд (Дск.).

МАЙЧИ́ЦЯ, і, ж., ент. Те саме, що МА́ЙКА (Ось.).

МАШТА́РКА, и, ж. Комірчина в конюшні для зберігання кінської збруї (Клв.).

МАЯ́КА, и, ж. Дерев"яна сторожова вежа (Хор.).

МА́ЯТЬ, ма́ю, ма́єш, недок. Кивати; хитати чим-небудь (М.).

МЕД, у, ч., церк. Престольне свято; храм. Са́ме тоди́ бу́у у сус'е́дн'ом с'ел'е́ Кросно́ мед; ба́т'ка ї ма́тк'і мойе́ н'е було́ до́ма, са́ме бул'і у́ меду́ (Мш.); За́утра бу́дом іти́[i] у мед (Карп.).

МЕДВЕ́ДИНА (Ушм.), МЕДВЕ́ЖИНА (Вв.), и, ж., бот. 1. (*Rubus caesius L.*) Ожина сиза.

2. (*Rubus nessensis W. Hall*). Ожина несвійська; ведмежина.

МЕДВЕ́ЖЕ ВУ́ХО, астр. Зірка, яку можна спостерігати на небі опівночі (Л.).

МЕДВЕ́ЖИК, а, ч., бот. 1. Те саме, що МЕДВЕ́ДИНА 1.

2. Те саме, що МЕДВЕ́ДИНА 2 (Вв.).

МЕДВЕ́ЖИНА див. МЕДВЕ́ДИНА.

МЕДВЄ́ДЬ, я, ч., зоол. (*Ursus arctos*). Ведмідь (Лч., Сл.).

МЕДОГО́НКА, и, ж. Машина для відкачування меду з стільників (Вв., Луг.).

МЕДУ́НКИ, нок, мн., бот. (*Primula officinalis L.*). Первоцвіт лікарський (Нжл.).

МЕЗДРА́, и́, ж., бот. Деревна ендодерма навесні (Зар., Клв., Тет.).

МЕЗИ́ННИ, а, е. Останній, найменший (про дитину в сім"ї (Крм.).

МЕЛЬО́Р див. МАЙО́Р.

МЕНТРЕ́ГА, и, ж. Безладдя, розгардіяш (Вв., Влд., Ушм.). Така́ в нас ментре́га зроби́[i]лас'е – ка́жди хат'ї́еу́ стат' собі́ї́е войево́дойу (Влд.).

МЕНТУ́Л, а (Б.), МЕНТУ́ЛЬ, я (Гл.), ч., зоол. Пуголовок жаби.

МЕ́НТУС, а́, ч., іхт. (*Gadus lota*). Великий минь (Зар., Тет.).

МЕНЬО́ВИ, а, е. Різнобарвний. Вона́ мен'о́вим цв'ї́етом цв'і[и]те́; мен'о́ви[i]йе квие́тки[i] йе.. (Бб.).

МЕ́РВА[1], и, ж. Дрібна пом"ята, потерта солома, сіно (Вв., Крм., Луг., Лч., Ушм.). Ку́ри ме́рву зроби́ли [з соломи] (Крм.).

МЕ́РВА[2], и, ж. Дерен (Зар.).

МЕ́РВІТЬ, влю, виш, недок. М"яти, дрібнити солому і т.ін. (Лч.).

МЕРЛЮ́К, а́, ч. Мрець (Карп.).

МЕСЕЙЇ́ЕД (Л.), МИСАЄ́Д (М.-К.), М'ЯСОЄ́Д (Клв.), а, ч., церк. М"ясниці. На нови́[i] гу́од пра́знуйут месейї́ед (Л.).

МЕ́СНИ (Зар., Тет.), МИ́ЇЕСНИ (Клв.), а, е. Місцевий.

МЕ́СТО // М'Е́СТО // М'Є́СЦЕ (В., Зар., Тет.), МІ́СТО (Рдк.), а, с. Місце. Подтвержд'е́н'ійе ну́жне із мі́ста наро́джен'н'а (Рдк.).

МЕТА́Ч, а́, ч., рідко. Те саме, що МАЧ[1] (Сл.).

МЕТЕ́ЛИЦА, и, ж., ент. (*Afidodea*). Попелиця (Нрд.).

МЕТІ́ЛЬ, і, ж. Снігопад з вітром, завірюха (Зар., Тет.).

МЕТОРЖИ́ТЬ див. МАТОРЖИ́ТЬ.

МЕ́ТРА, и, ж. Метр. Щоб ка́жду ме́тру [землі] ахран'а́ли (Кчн.).

МЕ́ШАНКА // МІЕ́ШАНКА, и, ж., с.г. Повторна оранка (М.-К.).

МЕЩА́НИ, ща́н, мн., стар. Люди, які не відбували панщини, а платили поміщикові викуп за землю (Клв.).

МЕ́ЖА, и, ж. Межа (Мх.С.).
МЕ́НЕ, присл. Менше. В е́там гаду́ нам н'е м'е́н'е центне́рау́ с'е́мдес'ат дадут' (Гр.).
МЕНУ́ХА (Кт.), МИНУ́ХА (Лкш., М.-К.), МІНУ́ХА (К.), и, ж., с.г., стар. 1. Пропущене під час косіння місце; обкіс (К., Кт., Лкш.).
2. Пропущене під час сівби вручну місце; огріх (М.-К.).
М'ЕНЬ, я, ч., іхт. Те саме, що МЕ́НТУС (Сор.).
М'Е́СЕЧКА, и, ж., с.г. Сорт великої, довгастої картоплі (Рдн.-В.).
М'Е́СТО див. МЕ́СТО.
М'Е́СЦЕ див. МЕ́СТО.
МЕ́ЩЕ, юсе, ессе, недок. Обіцяти. М'еу́с' пан каху́х дам, да сло́во його́ т'е́пле (Лвн.).
М'Е́ШАНКА, и, ж. Густий круп"яний суп (Лск.).
МЕ́ШКА, и, ж. Січка (Смч.).
МИ́ГАВКА, и, ж. Те саме, що МАЛА́НКА[1] (Кд.).
МИ́ГОВИЦЯ, і, ж. Те саме, що МАЛА́НКА[1] (В., Крсн.).
МИГУ́ШКА (Кт., М.-К., Шст.), МІГУ́ШКА (Кам.), и, ж., стар. Те саме, що МАЛА́НКА[1].
МИ́ЕСЕЧКА (Карп.), МІ[И]СЯЧКА (Вв., Лч., Ушм.), и, ж., бот. (*Raphanus Sativus var. Radicula*). Редиска. Ми́ес'ечка звеце, бо йейі́е туо́л'ки[і] ме́сец йе (Карп.).
МИЙ, мого́, ч. Мій чоловік. Мий коли́с' пошо́у́ на толоку́ да на двори́ й ночува́у́ (Крл.).
МИ́ЙКА, и, ж. Дрібна риба (Крл.).
МИ́КАТЬ, ае, недок. Мукати (про корову, вола тощо) (Лч., Сл.).
МИКИ́ШКА див. МАКІ́ШКА.
МИКУ́ЛИТЬСЯ, люсь, лишся, недок. Соромитися (Бр.).
МИЛ, у, ч. Мул у річці (Ст.).
МИ́ЛИЦЯ (Крл.), МІ́ЛИЦЯ (Тет.), і, частіше мн. МИ́ЛИЦІ, МІ́ЛИЦІ, лиць, ж. Чепіги в плузі.
МИЛІЙО́Р див. МАЙО́Р.
МИЛЬО́Р див. МАЙО́Р.
МИНТА́ЧКА, ш, ж. Мантачка (Луг.).
МИНУ́ХА див. МЕНУ́ХА.
МИСАЕ́Д див МЕСЕЙІ́ЕД.
МИСКА, и, ж., рідко. Торба (М.-К.).
МИСКОЗУ́Б, а, ч. Невелика їстівна риба, яка використовується для наживки (Вв.).
МИТ (Крм.), МИТЬ (Ст.Р.), мию, миєш, недок. Прати (білизну). Жо́нка б'ел'йо́ ми́ла, а ма́тка с'ід'е́ла ву́бзл'е п'е́ч'і (Стр.Р.).
МИТУ́ШКА див. МАТУ́ШКА.
МИЦАКЛЕ́Т, а, ч., стар. Мотоцикл (Б.-В.).
МИ́Ч, і, ж. Сеча (Нжл.).
МИ́ЧКА, и, ж., с.г. Те саме, що МЕНУ́ХА 1 (Зм., Сосн.). Мички пакида́у́ на по́л'і (Зм.).
МИШ, и (Луг., Пл.), МИШЬ, і (Мх.С.), МІШ, е́ (В., Вв., Зар., К., Клв., Ушм.), ж., зоол. Миша. А йак де миш поба́чило, дак і влави́ло (Пл.).

МИ[и]ШАТИ, а, е. Мишастий (про масть коней) (Вв., Лск.).

МИШКА, и, ж., орн. (*Motecilla regulus*). Вид найменших европейських птахів; корольок (К.).

МИШЬ див. МИШ.

МІГУШКА див. МИГУШКА.

МІДЯК, а, ч. Мідна монета (Свд.).

МІЕЛКИ, а, е. Бідний. Допус'цім, йа заможни, а ви м'іелки (См.).

МІЕРКА, и, ж., дорев. Одиниця виміру об"єму сипких тіл, що дорівнює 16-20 кг (Клв.).

МІЕСЕЧКО (М.-К.), МІСЕЧКО (Дмш.), а, с. Місяць. Саме туоя'ки зийло м'іесечко (М.-К.).

МІЕШАНКА див. МЕШАНКА.

МІЕШАНЬ, і, ж. Страва, приготовлена з сиру, сироватки і сметани. Си[і]р аттапл'уйут' у печ'і, м'ішайут' з си[і]роваткойу і сметанойу і палачайецце м'іешан' (Ч.).

МІЛИЦЯ див. МИЛИЦЯ.

МІЛЬОР див. МАЙОР.

МІНІМО, а, с. Мінімум. Хто виробиў м'ін'імо, тому видали аванс (См.).

МІНОГ, а, ч., зоол. (*Anguis fragilis*). Веретільниця, безнога ящірка (Луг.).

МІНУХА див. МЕНУХА.

МІРОН, а, ч., іхт. (*Barbus barbus*). Марена (С.Я.).

МІРОНА, и, ж., іхт. Те саме, що МІРОН (Лпт.).

МІСЕЧКО див. МІЕСЕЧКО.

МІСКІ, сок, мн. Миски (Ю.).

МІСТО див. МЕСТО.

МІ[и]СЯЧКА див. МИЕСЕЧКА.

МІШ див. МИШ.

МІША ПОЛОТНЯНА, зоол. (*Chiroptera*). Кажан (Тет.).

МИІЕСНИ див. МЕСНИ.

МЛИНОК, нка, ч. Те саме, що МАТАВИЛО (Лч.).

МЛІНА, и, ж., бот. (*Ulmus pedunculata*). Різновид береста (Граб.).

МНУШКА, и, ж., 1. Товчена картопля.

2. Нюхальний тютюн.

3. знев. Те саме, що МАЛИМОН 2 (М.-К.).

МНЯЛКА, и, ж. Прилад для первісної обробки стебел конопель чи льону (Крм.).

МНЯЛЬНИЦЯ, і (Гбн.), М'ЯТІЦА, и (К.), ж. Дрібна, побита при молотінні солома. Одо йак молотет', та помйата солома, що не треба йейіе, звеце мйат'іца (К.).

МНЯРТВЕЦЬ, я, ч. Те саме, що МЕРЛЮК (Нжл.).

МО, вст. Може (Вв., Ушм.). Говорили, що, мо, то бол'ница буде (Вв.).

МОВЧЛИВИ, а, е. Мовчазний (Бр.).

МОГАЛКИ див. МАГИЛКИ.

МОГИЛКИ див. МАГИЛКИ.

МОГОЗЕЙ, я, ч., с.г. Амбар; комора для зберігання зерна (Мш.).

МОДЛА, а, с. Саморобна мірка, шаблон (Бч., Клв.). Падай мен'іе модла, йа адм'іерайу доску (Бч.).

МО́ЛИНЬ, і, ж. Те саме, що МАЛАДНЯ́ (Г.).

МО́ЛНЯ, і, ж. Те саме, що МАЛАДНЯ́ (Здр.).

МОЛОДЕ́Ц, дца́, ч., стар. Наймит, батрак (Лб., Ст.).

МОЛОДИ́ ПЕРЕКРО́Й. Кінець першої чверті Місяця (Бв.).

МОЛО́ЧА див. МАЛО́ЧА.

МОЛОЧА́Й, а́ю, ч., бот. (*Taraxacum L.*). Кульбаба (Сл.).

МОЛОЧА́К (Рдн.-В.), МОЛОЧНЯ́К (К.), а́, ч., бот. (*Euphorbia L.*). Молочай.

МО́ЛЬКА, и, ж., іхт. Мальок (Нрд.).

МО́НА́, предик. Можна. Бува́йе са́харом мо́на п'ідкорми́т пчолу́, і ме́дом мо́на; Нийа́к не мона́ було́ подобра́т па́ри (Луг.).

МОНА́ШКА, и, ж. Чорна, переважно тепла хустка. Була́ у ми́і͡ест'і, мона́шок накуп'і́ла (Влд.).

МОНІ́СТА́ див. МАНІ́СТА́.

МО́НІЯ, і, ж. Те саме, що МАЛАДНЯ́ (Вр., Дяг., П.).

МОНШТУКІ́, ко́в, тільки мн. Вудила (Лч.).

МО́НЯТИСЬ, яюсь, яєшся, недок., вульг. Гаятися, баритися (Вв.).

МОРА́ див. МАРА́.

МОРАВЕ́Й, мн. МОРАВ'Є́ (Крл., М., С.В.), МУРАВЕ́Й, мн. МУРАВ'Є́ (Ар., Бр., Кт., Кч.), в'я́, ви́ов, ч. Мурашник.

МО́РГА (Тет.), МУ́РГА (Грн., Крл.), и, ж., с.г. Морг (= 0,57 га).

МОРГА́НКА (Лч.), МОРКА́НКА (Вв., Ушм.), и, ж. Порода курей, що несуть міцні яйця.

МОРКА́Ч, а́, ч. Баран (Бв., Лч., Сл.).

МО́РКВИШНИК, у, ч., збірн. Листя моркви (Чп.).

МОРКО́ВНІК, у, ч., збірн. Бадилля моркви (Сл.).

МОРКОВНЯ́К, у́, ч., збірн., бот. (*Silaus pratensis*). Морківник (Зар., Тет.).

МО^{У}РКО́ТНИ, а, е. Нудний, нудотний. Ох и йаке́ с'е д'і͡ело мо^{У}ркотне (Дв.).

МОРОЖО́К, жку́, ч. Зменш. до МАРУ́ЙГ (Нжл.).

МОРО́З, у, ч., бот. (*Colchicum autumnale L.*). Пізньоцвіт осінній (В., Зар., Клв., Тет.).

МОРСОНУ́ТЬ, ну́, не́ш, недок. Ударити, стусонути чим-небудь, переважно ногою (Бв.).

МОРУ́ОГ див. МАРУ́ЙГ.

МОРЯКОВА́ТЬ, кую́, ку́єш, недок. і док. Служити у флоті, бути моряком. Мор'акова́т' же не ка́жди мог (О.).

МОСКА́ЛЬ, я́, ч., мн. МОСКАЛІ́Е, льу́ов, бот. Те саме, що МОЛОЧА́Й (Лск.).

МОСКО́ВКА див. МАСКО́ВКА.

МОСТ (Смч.), МУ́ОСТ (Л., М.-К., Млж., Пп., Тет., Шст.), МУСТ (Лтв.), у, ч. Дерев"яна підлога в хаті. Ха́та на ма́сту́ (Тет., Шст.).

МОТА́ЦЕ, а́єце, недок. Сідати на дереві і т.ін. (про бджолиний рій) (Вв., Лч., Сл.) Рой мота́йеца на д'е́рев'е (Сл.).

МОТОЇ́ЖЛИВИЙ, а, е. Який погано і мало їсть (переважно про тварин) (Лч., Сл.).

МО́ТОК, тка, ч. Моток чого-небудь (М.).

МОТУ́ШКА див. МАТУ́ШКА.

МОХ, у, ч. Болото, заросле травою й деревами (Лч.).

МОХОМО́РА див. МАХОМО́РА.

МОХОМО́РОВАТИ, а, е. Те саме, що МАКА́КУВАТИ (Клв.).

МОЦА́К, а́, ч. Дуже міцне пофарбоване яйце, об яке розбиваються інші яйця під час гри в битки (Бв., С.В.).

МОЦУВА́Т (Вв.), МОЦУВА́ТЬ (Ушм.), у́ю, у́єш, недок. Випробовувати міцність вареного яйця, ударяючи ним об зуби.

МО́ЧА, і, ж. Повінь (В., Клв., См.). У три́дц'ат' тре́т'ому году́ була́ вели́ка мо́ча (См.).

МОЧА́КА, и, ж., кул. 1. Підлива, приготовлена з грибів і борошна (Крм.).

2. Страва, приготовлена з шматочків сала і м"яса, заправлених борошном (Луг.).

МОЧА́ЛКА, и, ж., кул. Страва, подібна до підливи, яку їдять, умочаючи в неї хліб (Лск.).

МОЧА́НЄ, я, с., кул. Грибна підлива (С.В.).

МОЧА́НКА, и, ж., кул. 1. Страва, приготовлена з чорниць, груш, маку і цукру (Лч.).

2. Страва, яку готують з варених груш або вишень і борошна (С.В.).

МОЧА́ННЄ, я, с., кул. 1. Те саме, що МОЧА́ЛКА.

2. Сир, перем'ятий з молоком (С.В.).

МОЧАНУ́ХА, и, ж. Горілка, настояна з перцем; перцівка. Ма́ти вино́сит' заку́ску, а ба́т'ко гар'ілку лашту́йе – мачану́хи з пе́рцем (Гбн.).

МОЧЛИ́ВИ див. МАЧЛІ́ВИ.

МУГЛА́, и́, ж. Холодна дощова погода (Пск.).

МУ́ГОЛКИ див. МАГИ́ЛКИ.

МУ́ЕЛЬКА (Лкн.), МУ́ЛЬКА (Свд.), и, ж, збірн., іхт. (*Spattus*). Кілька.

МУЖ, а, ч. Чоловік; дружина (М.-К.).

МУЖИ́К, а́, ч. Те саме, що МУЖ (Зар., Сос., Тет.).

МУ́ЗА, и, ж., рідк. Голова (Кд.).

МУЗИ́ЛЬ, я́, ч., анат. Мозоль (Вв., Крм.).

МУЗКУ́ЛЬ (Рдн.-В.), МУЗКУ́ОЛЬ (К.), МУ́ЗЬКУЛЬ (Ст.), МУ́СКУЛЬ (Карп.), і, ж., збірн. Мошкара. Ох у нас музку́л', таке́ йадове́, так свербі́т'.. (Рдн.-В.); Весно́йу му́з'кул' ду́же куса́йеце (Ст.).

МУ́ЛНИЙ, а, е. Мулистий, мулкий. Му́лна вода́ у́ нас (М.).

МУЛЯ́ВКА, и, ж., іхт. Те саме, що МО́ЛЬКА (Лск.).

МУЛЯ́К, а́, ч., анат. Те саме, що МУЗИ́ЛЬ (Лч.).

МУЛЬ, і, ж., збірн., ент. (*Tineidae*). Міль (Лск., Нрд.).

МУ́ЛЬКА див. МУ́ЕЛЬКА.

МУЛЬО́Р див. МАЙО́Р.

МУ́ОСТ див. МОСТ.

МУРАВЕ́Й див. МОРАВЕ́Й.

МУРАВНИ́К, а́, ч. Мурашник (Вв., Ушм.).

МУРА́ВЩИК (Зар., Ушм.), МУРИ́ВЩИК (Тет.), а, ч. Муляр.

МУ́РАНКИ, нок, тільки мн. Жмурки (дитяча гра) (Вв.).

МУ́РГА́ див. МО́РГА.

МУ́РЗА, и, ж., кул. стар. 1. Повидло (Крм.).
2. Те саме, що МОЧА́НКА 1 (Лч.).
МУРЗА́ТИ(?), а, е. Замурзаний, забруднений (про дитину) (Вв., Ст., Ушм., Хор.).
МУРИ́ВЩИК див. МУРА́ВЩИК.
МУРИ́ЦЦА, муру́са, му́рисса (К.), МУРИ́ЩЕ, муру́се, му́риссе (Ст.), недок. Жмуритися під час гри в піжмурки. У л'іс'і соб'і[и] ра́йемос і л'ічи[і]м, на кого попаде́ мури[і]цца (К.).
МУРИ́ЧКА, и, ж. Те саме, що МУ́РАНКИ (Бч.).
МУРІ́ННЄ, я, с. Дія за знач. МУРИ́ЦЦА (К.).
МУРКО́ТНО див. МАРКИ́ТНО.
МУРКУ́ОТНО див. МАРКИ́ТНО.
МУРЛА́Т, а, ч., буд. Верхня дерев"яна балка в стіні будівлі, на яку ставляться крокви (Гл.).
МУРЛА́ТА, и, ж., буд. Те саме, що МУРЛА́Т (Б.-В., Л.).
МУРО́Г див. МОРУ́ЙГ.
МУРУ́ОГ див. МОРУ́ЙГ.
МУ́СА, и, ж. Морда корови (Бв., Лч.).
МУ́СКУЛЬ див. МУЗКУ́ЛЬ.
МУ́СЛІ, присл. Навмисне, умисно (Сел.).
МУСТ див. МОСТ.
МУХОМО́РА див. МАХОМО́РА.
МУ́ЦИК, а, ч. Невеликий, непоказний кінь (Вв., Лск., Нрд.).
МУ́ЦІК, а, ч., ент. (*Formica rupa L.*). Руда лісова мурашка (В.).
МУЧЕНИ́ЦА, и, ж., бот. Сорт диких груш (Клв.).
МУЧЕ́НИЦЯ, і, частіше мн. МУЧЕ́НИЦІ, ниць, ж., бот. Ягоди рослини ведмеже вухо (Крл.).
МУЧЕНИ́ЦЯ, і, ж., бот. (*Arctostaphylos Adans*). Мучниця (Тет.).
МУЧЕНИ́ЧКА, и, ж., бот. Зменш.-пестл. до МУЧЕНИ́ЦА (Клв.).
МУЧЕНИ́ШНИК, а, ч., бот. (*Salvia Aethiopis L.*). Ведмеже вухо (Нжд.).
МУ́ЧЕНІК, а, ч., бот. Те саме, що МУЧЕНИ́ШНИК (Крд.).
МУЧНИ́К, а́, ч. Рукав коша в млині, через який борошно сиплеться в мішок (Лск., Нрд.).
МША́НІК див. АМШЕНИ́К.
М'Я́ЛИЦЯ, і (Крл.), М'Я́ЛЬНІЦА, и (Смч., Тим.), ж. Те саме, що МНЯ́ЛКА.
М'ЯСОЄ́Д див. МЕСЕЙЇ́ЕД.
М'Я́ТІЦА див. МНЯ́ЛЬНИЦЯ.
М'Я́ТЛІЦА, и, ж. Те саме, що МЕ́РВА[1]. Тре́ба мйа́тліци при[і]ве́зт'і (Карп.).
М'ЯЧ, а, ч. Дерев"яний мечик у бительні або терниці (Ушм.).
МЬАКИ́[І]ШКА, и, ж. Три пальці, складені кінцями разом; пучка (Мх.С.).

Н

НА́БГОМ (Карп.), НАБГО́М (Гд., К., Ст.), присл. Нахильці. На́бгом з в'едра́ нап'і́усе (Карп.); Йа ви́[і]пи[і]у суп набго́м (Ст.).
НАБЕ́ДРИКИ, ков, тільки мн. Наритники (Лч., Сл.).
НАБИ́ВАНКА (С.В.), НАБІ́ВАНКА (Карп., Рч.), и, ж. Капуста, що заквашується без води.

НАБИЛКИ, лок, тільки мн., стар. Частина ткацького верстата; ляда (Вв., Клв., Кув., Лск., М.-К.).

НАБІВАНКА див. НАБИВАНКА.

НАБОЛЬШ // НАБОЛЬШЕ, присл. Найчастіше (Стдн.).

НАБРУОВНИК, а, ч., стар. Дівчачий головний убір, подібний до високого очіпка (М.-К.).

НАВДИБАШКАХ, присл. Навшпиньки (Б.-В.).

НАВДИБАШКИ (Зар., Крл., Кч., Ннл., Тет.), НАВЗДИБЕШКИ (В., Мн.), присл., перен. і неперен. Те саме, що НАВДИБАШКАХ. Йа наудибашки стайу, щоб мен'і пйатнадц'ат пан заплатиу (Крл.).

НАВЕС (В., Тет.), НАВІЕС (Скл. Г.), у, ч., с.г. Приміщення для сільськогосподарського ремаменту, дров тощо.

НАВЗДИБЕШКИ див. НАВДИБАШКИ.

НАВЗДИБЦАХ, присл. Те саме, що НАВДИБАШКАХ (Сос.).

НАВИКОРПАВАТЬ, пую, пуєш, док. Викопати в якій-небудь кількості. Гадоу два лежау мокри [торф]; навикорпуйу мокрого, паразкладайу (Лкш.).

НАВИЛОШНИК, а, ч. 1. Держак рогача (Н.М., Х.).

2. Палиця для перевертання вугілля, соломи і т. ін., що горить у печі або грубі (Гбн.).

НАВІЕС див. НАВЕС.

НАВІНА (Здр.), НОВИНА (В., Зар., Нд., Тет.), НОВІНА, и (Ар.), НОВІНА (Лск., Лч., Сл.), и, ж., с.г. 1. Уперше зорана земля (В., Зар., Здр., Лск., Нд., Тет.).

2. Оброблене і засіяне поле на розкорчованій ділянці лісу (Лч., Нд. Сл.). Ой с'іийали гречку на новин'і, да йшли дружечки до ийі (Нд.).

3. Цілина (Ар.).

НАВМАНА (Тет.), НАВМАНИ (Зар.), НАВМАНКИ (Б.-В., Клв.), присл. Навмання.

НАВМИРУЩЕ, присл. Наповал. Он бйе наумиірушче (С.В.).

НАВОЗ, у, ч. Гній (Вв., Лч., Сл., Ушм.).

НАВОЙ, ю, ч. Основа для ткання (Смч.).

НАВОЙЄ, я, с., стар. Примітивний ткацький верстат (Лч.).

НАВОЙКА, и, ж. Мотовило (Крск.).

НАВПРОСТКИ, присл. Навпростець (М.-К.).

НАВРОЧНО, присл. Навмисне (Зар.).

НАВСКЛАД (Хд.), НАСКЛАД (Лч., Сл.), присл., с.г. Спосіб оранки земельної ділянки від середини до країв.

НАВСКОЧКУ, присл. Навскач (про коня) (Вв., Нрд.).

НАВСКУЧ, присл. 1. Те саме, що НАВСКОЧКУ.

2. Прожогом, вистрибом, скоком (про людину) (Б.-В.).

НАВТЬОКИ, присл. Навтікача. Йа.. потихен'ку одиійшла, а потом поб'ігла наут'оки (Н.М.).

НАВУЙКА (В.), НАВУОЙКА (Клв., Лск.), и, ж. Валок у ткацькому верстаті, на який намотується основа; навій.

НАВУМКАТЬ, кає, недок. Кричати, нявкати (про котів) (Мф.).

НАВУОДКА, частіше мн. НАВУОДКИ, водок (Бб., Вв., Карп., Мрт.),

НАГОДКА, частіше мн. НАГОДКИ, годок (Ушм.), и, ж., бот. (*Calendula officinalis L.*). Нагідки.

НАВУ͡ОЙКА див. НАВУЙКА.

НАВХЛАЩ (Карп.), НАВХЛЯЩ (Ст., Ч.), присл. Навстіж. Адчин'аї двер'і наўхл'ашч (Ч.).

НАГАЛОМ, присл., рідко. Підряд (Ар., Вв.). Торх майут' р'езат' калхозн'ікі нагалом: скол'ка нар'езаў дл'а с'е^а бе, стол'ка ї дл'а калхоза (Ар.).

НАГІДКА, частіше мн. НАГІДКИ, док., ж., бот. (*Bellis perennis*). Маргаритки (Нжл.).

НАГОДКА див. НАВУ͡ОДКА.

НАГОЛОВЕНЬ, вня, ч. Верхній горизонтальний брусок у віконній або дверній рамі (Вв.).

НАҐРУНДЗЯВАТЬ, юю, юєш, док., знев. Написати що-небудь недбало; нашкрябати (Лтв.).

НАГУКУВАТЬ, ую, уєш, недок., НАГУКАТЬ, аю, аєш, док. Викликати. Вивод'ат' /німці людей/ на село, нагукуйут' по хвамил'ійі і розстрил'уйут' (Нжл.).

НАДАВ'ЄДАТЬ, аю, аєш, недок. Набридати. Вуон мен'іе пачне надавйедат' (М.-К.).

НАДОЄДНИ, а, е. Набридливий. Ета ў вас надайеднайа работа (Млж.).

НАДАЛЕЙ, присл. Надалі. Надалей вс'іе будут' рабит' запас топлива (М.-К.).

НАДВИРНЄ ВІКНО. Вікно, розміщене проти дверей у хаті (Крл.).

НАДДАЧКА, и, ж., стар. Добавка землі кому-небудь (Мх.С.).

НАДЄЛ, у, ч. 1. стар. Земельна ділянка селян площею від 3 до 24 десятин, залежно від місцевості (В., Зар., Крсл., Лч., М.-К., Мх.С., Тет.). Они получили над'єл лисовиї (Крсл.).

2. нов. Різних розмірів присадибна ділянка в колгоспників (Вв., Умм.).

НАДЖЕНДЖУРОВАЦЩЕ, руюсь, руєссе, недок., НАДЖЕНДЖУРИ[і]ЦЦЕ, русе, рисce, док. Прибиратися, наряджатися (Г.).

НАДИБКАХ // НАДИБКИ, присл. Те саме, що НАВДИБАШКАХ (Вв., Лч., Сл.).

НАДУШНИК, а, ч. Причепа. Адчепис', надушник (М.-К.).

НАДЬОЖА, и, ж. Надія (Зар., Клв.). У нас йе над'ожа добре закончит молот'бу? - Йе (Зар.).

НАЄДАВШИ, дієприсл. Наївшися досхочу. /Змія/ Пакачус'а, павал'ус'а Іван'к'інагa м'аса найедаўши (Тим.).

НАЇДНО, присл. Ситно (С.В.).

НАЙГОЛЬНЕ ПАЛЬТО. Демісезонне пальто. Хоч би найгол'не пал'то справила (Крсл.).

НАЙ[і]ЕДОК, дка, ч. Споживання їжі. У д'ен' буваie час' т'[і]ей по три[і] найіедки[і] (Влд.).

НАЙПАЧЕ, присл. Найбільше (В., Зар., Крсл.), Найпаче йа л'убл'у мед (Крсл.).

НАЙПЕРІД, присл. Насамперед, спочатку. Робили хату найперід мен'і (Нжл.).

НАЙТЬ див. МАЙТЬ.

НАКІ́СНУТЬ, ну, неш, док. Намокнути (під дощем) (Вв., Крм.).

НАКЛАДА́Т, а́ю, а́еш, недок., НАКЛАСТИ, ду́, де́ш, док. Одягати, надівати (про одяг, взуття і т.ін.) (Вв., Крм., Лск., Луг., Нрд., Сл., Ушм.). Йа накла́ла соро́чку на па́ску (Вв.); Йак вуо́н йіх /чоботи/ накладе́ на поўго́да раз, то ї це́лийе (Луг.); Йак тра шос' прочита́т', то накладáйу очкиІ (Нрд.).

НАКЛА́ДНИКИ, ков, мн. Кусочки шкіри, пришиті до оброті, щоб кінь не бачив, що робиться збоку (Луг.).

НАКЛА́СТИ див. НАКЛАДА́Т.

НАКРЕПЛЯ́ТЬ, я́ю, я́еш, недок., НАКРЕПИ́ТЬ, креплю́, кре́пиш, док. Пришивати латку (М.-К.).

НАКРИ́ТКА, и, ж., стар. Покритка. Вана́ аста́лас' накри́ткаі оо в йейіе нема́ чалав'іе́ка (Клв.).

НАЛІ́ЕТА, присл. Наступного року, на наступний рік (М.-К.).

НАЛІ́ШНІК, а, ч. Внутрішній обвід віконної рами (Мх.С.).

НАЛЮДНІ́ЕТЬ, іею, іеєш, док. Стати людиною нормальної поведінки. (Вв.).

НА́МАЗКЛИВИ, а, е. Нав'язливий, надокучливий. Вана́ /баба/ була́ такайа на́мазклива (М.-К.).

НАМАСТИ́Р, а́, ч. Монастир (Лмш., М.-К., Смч.). Тут б'іла́ стар'і́ннайа це́рква і буў намасти́р (Лмш.); Здаро́вий му́ост такі́і, а на гар'і́е стайа́ў намасти́р (М.-К.).

НАМАСТИ́РСЬКИЙ, а, е. Монастирський. Да ревал'у́ц'ійі була́ еконо́мійа у нас намасти́рс'ка (Г.).

НАМЕ́Т, у, ч., с.г. 1. Те саме, що НАВЕ́С(Трб.).

2. рідко. Курінь (Пт.).

НАМИ́Л, у, ч. Намул (Ст.).

НАМІ́ШУВАНИК, а, ч. Хліб з різного борошна (Свд.).

НАМО́РДІЧ, а, ч. Намордник (у собаки) (Клв., Лпт.).

НАМОРДНЯ́К, а́, ч., рідко. Те саме, що НАМО́РДІЧ (Нрд.).

НАМУЗО́ЛЮВАТЬ, юю, юеш, недок., НАМУЗО́ЛИТЬ, лю, лиш, док. Натирати мозолі (Зар.).

НАНИСТА́, а, с. Намисто (Клв.).

НАО́ДЛИВ (Б.-В.), НАО́ДЛИВО (Клв.), присл. Навідліг.

НАО́ЧНІКИ[1], ков, мн. Те саме, що НАКЛА́ДНИКИ. Йачиї к'ін' д'ака́йеца, над'ева́йут' нао́чн'іки, шоб в'ін у б'ік не ба́чиў (Сл.).

НАПЕ́РСНИК, а, ч. Залізне кільце, за допомогою якого коса скріплюється з кіссям (Зар.).

НАПЕ́РСТОК, тка, ч. Перстень (Лч., Сл.).

НАПІ́ЛНЄ АКНО́ (Нжл.), НАПИ́ЛЬНЄ ВИКНО́ (Крл.). Вікно, розміщене напроти полу в хаті. У туйу ноч видкрива́йу йа напи́л'не викно́, а там пудво́да... (Крл.).

НАПИНА́ЧКА, и, ж. Велика вовняна хустка (Кч.).

НАПЛІ́ЕЧКА, и, ж. Вишивка на плечиках у жіночій сорочці (К., Рдм.-Е.).

НАПРА́СНІЦА, и, ж. Даремне обвинувачення в чому-небудь. То на м'ін'е́ напра́сн'іца (Здр.).

НАПРЄНА́ТЬ, а́ю, а́єш, недок., НАПРЄНУ́ТЬ, ну́, не́ш, док. Одягати. Йа с'его́дн'і напр'ену́ запа́ску (Хор.).

НАПРУ́ДЖОВАТЬ, ую, уєш, недок., НАПРУДІ́ТЬ, джу, диш, док. Приковувати п'ятку коси до вушка (Лч., Сл.).

НАПУ́ТІТЬ див. НАПУ́ЧУВАТЬ.

НАПУ́ТРУВАТЬСЯ, уюся, уєшся, недок., НАПУ́ТРИТЬСЯ, руся, ришся, док. Настовбурчуватися. А вон /вовк/ йак напу́триц'ц'а, зроби́ус'а прездоро́ви і вже стриба́т' хо́че (Пльч.).

НАПУ́ЧУВАТЬ, ую, уєш, недок., НАПУ́ТІТЬ, пу́чу, пу́тиш, док. Підбурювати, підмовляти, настроювати когось проти кого-небудь. Д'ет'е́ї сва́йіх в'іпуст'і́у і напу́т'іу: так і так кахе́т' (Кл.).

НАПУ́ШЕНИ, а, е. Товстий; гладкий (перев. про людину) (Нжл.).

НА́РЕПЕНЬ, пня, ч. Сніг, що рипить під ногами від великого морозу (Клв., Пл.).

НАРИ́ТНИК, а, ч. Боковий кулик у покрівлі (Нжл.).

НАРОЗКИ́ДКУ, присл., с.г. Спосіб оранки земельної ділянки від країв до середини (Вв., Лч., Сл.).

НАСА́Д, а, ч. Плескуватий, круглий камінь у водяному млині, призначений для розмелювання зерна (Вв., Лск.).

НАСА́Р, а́, ч., іхт. (*Aurina rossica*). Вид йоржа; бобир (Н.М.).

НАСА́РИК, а, ч., іхт. Зменш.-пестл. до НАСА́Р (Н.М.).

НАСЕНЕ́ШНИК (Тет.), НАСО́НЕШНИК (Зар., Клв., Тет.), а, ч., бот. (*Helianthus annuus*). Соняшник.

НАСКЛА́Д див. НАВСКЛА́Д.

НАСО́ДНИК, а, ч., кул. Оладка, тісто для якої приготовлене на соді (Тет.).

НАСО́НЕШНИК див. НАСЕНЕ́ШНИК.

НАСОПРАВДЄ, присл. Насправді, справді. Насопра́уд'е ти ход'і́ла у л'ес? (Лч.).

НАСТА́ВНІК, а, ч., стар. Наглядач за виховним процесом у школі. Коли́с' йіде́н наста́ун'ік бу́у на вс'у шко́лу; Наста́ун'ік висту́пиу і розказа́у, йак хто у́чиц'ц'а (Д.Л.).

НАСТА́ЛЮВАТЬ, юю, юєш, недок., НАСТАЛИ́ТЬ, лю́, лиш, док. Те саме, що НАМУЗО́ЛЮВАТЬ (В., М.-К.).

НА́СЬКИ[1], займ., мн. Наші, свої люди (К., М.-К., Рдн.-В.).

◊НА́СЬКЕ ПОЛОТНО́ – домоткане полотно (Карп., Кл., Рдн.-В.). Соро́чки[і] шили[і] з на́с'кого полотна́ (Рдн.-В.).

НА́СЬКИ[2], ків, мн. рел. Великоднє свято четвертого дня після пасхи (В., Тет.).

НА́СТАЛЬ, я, ч. Гладь (про вишивання). У нас на́стал'ом ви[і]ши[і]ва́йут (Бв.).

НАСТУ́ОЛЬНИЦА, и, ж. Скатерть (Шст.).

НАТИ́НА (Дд., Дхв.), НАТІ́НА (Ар., І., Кл., Кт., Кув., Лв., Лпт., Мш., С.Я., Тет., Хор.) и, ж., збірн. 1. Гудина огірків (Дхв., І., Кт., Кув., Лв., Лпт., Мш., С.Я., Тер., Хор.).

2. Листя буряків (Дд.).

3. Листя моркви (Ар., Кл.).

НАТИННЄ, я, с., зб. Те саме, що НАТИНА 1 (І.).

НАТІНА див. НАТИНА.

НАХАЛОМ, присл. Насильно, силоміць (Зар., Свд.). Нахалом забрау од мене д'еуку (Свд.).

НАХИЛЬЦЯ, присл. Те саме, що НАБГОМ (Вв., Ушм.).

НАХИМЕРЕДА, и, ж. Напасть, нещастя. Це мен'іе випала нахимереда йакас' (Бч.).

НАХ-НАХ... (Гл., Мф., Пльч.), НЯХ-НЯХ... (Вхв., Крм.), Вигук, яким підкликають собак.

НАХОРОШУВАТ (Клв.), НАХОРОШУВАТЬ (См.), ую, уєш, недок., НАХОРОШИТ (Клв.), НАХОРОШИТЬ (См.), шу, шиш, док. Відокремлювати зерна від качана кукурудзи, стручка гороху; лущити. Нахорошили зерна і дали гус'ам (См.).

НАХУТКУ, присл. Нашвидку, наспіх (В., Крсл.). Нахутку зварила йіести, да й бегом на пол'е (Крсл.).

НАЧИНЕНА РИБА (Лск.), НАЧІНЯНА РИБА (Лч., Нрд.). Фарширована риба.

НАЧИРИТЬ, ру, риш, док. Намалювати, нарисувати. Д'іети начи[і]ри[і]ли вели[і]кого круга (К.).

НАЧІНЯНА РИБА див. НАЧИНЕНА РИБА.

НАЧНИЦА (Тхн.), НОШНИЦА (Рдн.-В.), НОШНІЦА (Вс.), и, ж., ент. 1. (*Lucanus cervus*).Жук-рогач.

2. (*Forficula auricularia*).Щипавка звичайна.

НАШЛАПА, и, ж. Те саме, що НАГОЛОВЕНЬ (Лч.).

НАШНИЦИ, ниц (М.-К.), НОЧНИЦІ (Тет.), НОШНИЦІ (В., Зар., Клв.), ниць, тільки мн. Безсонниця, безсоння. Напали нашници і вс'у нуоч не спала (М.-К.).

НАЩЕПА, и, ж., буд. Скріплені у формі чотирикутника дерев'яні балки, які кладуться поверх авшул (див.). (Крм., Луг.).

НЕБЕДИ 1. присл. Непогано, добре. А таб'іе небеди (М.-К.).

2. у знач. присудк. сл. Непоганий, добрий, Уражаї небеди; Да, небеди у його гарох парус (М.-К.).

НЕБО[1], а, с., бот. (*Colchicum autumnale L.*).Пізньоцвіт осінній (Луг.).

НЕБО[2], а, с. 1. анат. Піднебіння. Неба папекла кипетком (М.-К.).

2. Звід печі (Зар.).

НЕВДОБА, и, ж., с.г. Непридатна для хліборобства земля (Бр., Зар.).

НЕВДОБ'Є, я, с., с.г. Те саме, що НЕВДОБА (Стр.).

НЕВІЕХНА (Гбн.), НЕВІЕХНА (Пп.), НЕВИХНА (Сел.), и, ж. Невістка. Мати сина насил'не жене... На риночку нев'іехну судила.. (Гбн.); Моучи, н'евихно, не розпускай губи (Сел.).

НЕВРЯДИЦЯ, і, ж. Негода (Гбн.).

НЕГАДЬ (Вл., Кпт., Лкн., Чп., Шст.), НЕГАТЬ (Г., П.С.), НЕГОДЬ (В., Влн., Г., Гбн., Зар., Мрт., Н.М., Ось., П.С., Смж., Ст.), і, ж. Те саме, що НЕВРЯДИЦЯ. С'агодн'і така негад' (Вл.); Йак спина заболит', дак оце дорщч буде, негат' буде (П.С.); Ластоуки[і] летайут - буде негод' (Мрт.).

НЕГОДНИ, а, е. 1. Такий, що його не можна використати для чого-небудь; непридатний (В., Зар., Крсл., Лкш., Тет.). Один карман, да й той негодни (Зар.).

2. Нікчемний, хворобливий. Таке негодне порос'а (Крсл.); От Васил' муой, йакий буў негодни, а паправиўс' (Лкш.).

НЕГОДЬ див. НЕГАДЬ.

НЕДИВІЄТЬ. Не дивуйтесь (М.-К.).

НЕДОГОН (С.В.), НЕДОГОН (Вв., Лч.), у, ч. Самогонка, вигнана в кінці варіння.

НЕДОКЛАДОК, дка, ч. Купа снопів на полі, що дорівнює менше ніж півкопи (Млн.).

НЕДОРИЕХ, а, ч., с.г. Місце, пропущене при оранці земельної ділянки (Бв.).

НЕДУЙИШЛИ (Зг.), НЕДУШЛИ (Сл.), а, е. Слабий, слабосильний. Ото н'едушли (Сл.).

НЕЖА, и, ж. Низина серед поля; долина. Там така нежа велика і вода стойіт' (Кд.).

НЕЖОНАЧ, а, ч. Неодружений літній чоловік (В., Зар., Сос.).

НЕЗАПОРОЧЕНИ (Тет.), НЕЗАПОРОШЕНИ (В., Зар.), а, е. Нічим не заплямована людина.

НЕЗЯ, присл. Не можна. Зерно шче сире, вологе і здават' його таким государству нез'а (Стд.).

НЕЇ (знах. в. займ. вона). Її. Вони стали нейі просит'; Нейі /крамницю/ закрили; Це нейі /дорогу/ уже подновили (Стр.).

НЕКОЛІ, присл. Ніколи (С.).

НЕЛЬГА (М.-К.), НЕЛЬГА (Здр.), присл. Те саме, що НЕЗЯ. Шчо с'огодні важнешниі ден', нел'га ў пол'е работат' (М.-К.); В'іс'іт' ігрушка - н'ел'га скушат' /загадка/ (Здр.).

НЕНАСТНИ, ная, ное. Непогожий.

◊НЕНАСТНАЯ ПОГОДА - негода, непогода (В., М.-К.).

НЕ-НЕ..., стар. Те саме, що НАХ-НАХ (Г.).

НЕПОРОЖНІ, я, є, кул. Не пісний, м'ясний (В., См.). Во'ігда непорожн'іі буў борич у мене (См.).

НЕПУТЬ, і, ч. і ж., знев. Мерзенна, негідна людина (В., Зар., М.-К.). Аж пахудла непут' (М.-К.).

НЕРЕШЛИВИ, а, е. Який не вміє красиво й багато говорити. Йа нерешли[і]ва, не ум'ейу вам ничого сказат (Рдн.-В.).

НЕСЛУХ, а, ч. і ж. Неслухняна дитина (Н.М.).

НЕТЕЛЬ, я, ч., с.г. Корова без теляти; ялівка (В., М.-К., Тет.). До весн'аного пос'іву треба обучит' ус'і корови і нетел'і (М.-К.).

НЕТРОНЬ, невідм., ж., бот. (*Pirus communis*). Невелика запашна хатня рослина, що цвіте білим цвітом (Крм.).

НЕХЛЮЙ, я, ч., знев. 1. Нерозторопний, роззява.

2. Неохайний, нечупара (Бр.).

НЕХЛЮЯ, і, ж. Жін. до НЕХЛЮЙ (Бр.).

НЕЧАСОВИ, а, е, рідко. Який настає раніше нормального строку, раніше призначеного часу; передчасний. Багато д'агли ў трун'і нечасовоі (Крсл.).

НЕЧУВІТЕР, тра, ч., бот. (*Xeranthemum L.*). Безсмертник (Крл.).

НЕВИХНА див. НЕВІЕХНА.

НЄГАДЯ́Й, я, ч. Те саме, що НЕХЛЮ́Й 2 (Гн.).

НЄДОГО́Н див. НЕДОГО́Н.

НЄДУ́ШЛИ див. НЕДУ̂ЙШЛИ.

НЄЛЬГА́ див. НЕЛЬГА́.

НЄНА́ДА, предик. Не потрібно, не треба. А ти нам н'ена́да; Да н'еха́й уже́ он н'е іде, уже́ он н'ена́да (Пл.).

НЄС'ЄДО́МИ, а, е. Неїстівний гриб (Лч.).

НЄСЛА́ВА, и, ж. Поговір (Карп.).

НЄ́СТІ (Ю.), НЄСТЬ (Мх.С.), су́, се́ш, недок. Нести.

НИВХВОРЕ́МНИ, а, е. Непристойний, нецензурний. Нивхворе́мне сло́во - (Зар.).

НИ́ЕЖ (П.С., С.), НИЖ (Зар., Тет.), НОЖ (І.), НУЖ (Лб., Хоч.), НУ́ИЖ (Р.), НУ̂ОЖ (Вхв., Глб., Дв., Івн., Клв., Лвн., Тхн., Ч.), нож́а́, ч., с.г. Чересло плуга.

НИЗ, у, ч. Те саме, що НЕ́ЖА. Пос'і́йау на низу́ жито, да воно́ ви́[1]-мокло (Лск.).

НИЗКИ́ НА О́ЧИ (Зм.), НИЗЬКИ́ НА О́ЧІ (Влд., Зар., Кпт., Пльч.). Людина з вадою зору, яка не бачить далеко; короткозорий.

НИЗКОВО́КИ (Луг.), НИЗЬКОГО́КИЙ (Ушм.), НИЗЬКОО́КИЙ (Вв.), НІЗКАО́ЧИ (Зар.), а, е. Те саме, що НИЗКИ́ НА О́ЧИ.

НИЗЬКИ́ НА О́ЧИ див. НИЗКИ́ НА О́ЧИ.

НИЗЬКОГО́КИЙ див. НИЗКОВО́КИ.

НИЗЬКОО́КИЙ див. НИЗКОВО́КИ.

НИ́РКА (Тет.), НУ́ОРКА (Мкс.), и, ж. Пронирлива людина; проноза.

НИС'ІДО́БНИ, а, е. Те саме, що НЄС'ЄДО́МИ (Крм.).

НИСТ (Зар., Тет.), НОСТ (В.), НУ̂ОСЦ (Клв.), а, ч. Носок взуття. Йак упаде́, то ще й нистем уда́рит (Зар.).

◊ НУ̂ОСЦЕМ ВИТЯТЬ - ударити передньою частиною ступні ноги або носком взуття (Бв., Вв.).

НИТ, у (Кч.), НИТЬ, и (Влд., С.В.), НІТ, у (Вв., Лб., Лск.), ч. Частина ткацького верстата, крізь яку проходить основа. Туда́, на тийе верста́т'і, ч'іпл'а́йеце н'іт'і, у котор'і вк'іда́йеце пра́жа по одно́ї па́рочк'і (Лб.).

НИЧО́, займ. Нічого. Там пусти́н'а, нема́ ничо́; Там нема́ не драби́н, ничо́ (Гбн.).

НИЩИ́МНЕ, присл., кул. Пісно, нежирно (М.-К.).

НИЩИ́МНИ, а, е, кул. Пісний, не м'ясний (В., Клв., М.-К.). Сего́дн'і у нас нищи́мни борщ (М.-К.).

НІ́ЖЕЙ, присл. Нижче (Вв., Лч., Сл.). Тре́ба йійі́е [підлогу] н'і́жеі опуст'і́т' (Лч.).

НІ́ЖЕЛИЦЯ, і, ж. Місце, непридатне для проживання (Нжл.).

НІЗКА́ОЧИ див. НИЗКОВО́КИ.

НІКУ́ЛЬКИ, присл. Нісկільки. Йа ж інче́ малака́ не йіла, н'іку́л'ки (Лкш.).

НІТ див. НИТ.

НІ́ЦИ, а, е. Те саме, що НИЗКИ́ НА О́ЧИ (Квн., Сл., Чрв.).

НОВИНА́ див. НАВІНА́.

НО́ГЕТЬ, гтя (Млж.), НО́ХАТЬ (Ст.), НО́ХОТЬ (Мрт., Стр.), хтя, НЬО́ГОТ, гта (Вв., Нрд.), НЬО́ГОТЬ, гтя (Лск.), НЬО́ХОТЬ, хтя (Клв., Крл., Нжл.), ч. Ніготь.

НОЖ див. НИЕЖ.

НОЖНА́ КОЛИ́СКА, НОЧНА́ КОЛИ́СКА. Колиска, що стоїть на підлозі (Лч., Сд.).

НОЗДОРОВА́ТИ, а, е. Добре випечений хліб (Карп.).

НОСА́ТКА, и, ж. Дерев'яна посудина (або глечик) із отвором, у якій беруть воду на поле (Кд., Крл., Нжл., С.В.).

НОСИ́ТЬ, ить, недок. Біг коня безупину, незважаючи на зусилля візника зупинити (Вв., Лск., Нрд.).

НОСТ див. НИСТ.

НО́ХАТЬ див. НО́ГЕТЬ

НО́ХОТЬ див. НО́ГЕТЬ.

НОЧВА́Р, а́, ч. Людина, що виробляє ночви (Кч.).

НОЧНА́ КОЛИ́СКА див. НОЖНА́ КОЛИ́СКА.

НОЧНИ́К, а́, ч. стар. Нічний каганець, що складається з пляшечки, круглої бляшки і гнота (Нрд.).

НОЧНИ́ЦІ див НАШНИ́ЦИ.

НОШНИ́ЦА див. НАЧНИ́ЦА.

НОШНИ́ЦІ див. НАШНИ́ЦИ.

НОШНІ́ЦА див. НАЧНИ́ЦА.

НУЖ див. НИЕЖ.

НУ́ЖА, и, ж. 1. Злидні (В., Зар., Клв., Оз., Тет.) Йім [солдатам] надо́йіло у ну́жі жит' (Оз.).

2. ент. Воші, блощиці та ін. паразити (В., Зар., Тет.).

НУЙЖ див. НИЕЖ.

НУОЖ див. НИЕЖ.

НУО́ЖКА, и, ж. Залізна підпірка в челюстях печі для підтримування комина (Нрд.).

НУО́РКА див. НИ́РКА.

НУОСЦ див. НИСТ.

НУО́ШКА, и, ж. Ноша (Б.-В.).

НУТЕ́Р, а, ч. Жеребець з одним ядром (Вв., Ушм.).

НУТЕ́РКА, и, ж. Гайка на кінці возової осі, яка притримує колесо, щоб не спадало (Вв., Крм., Луг., Ушм.).

НУ́ТРИНОСТЬ, і, ж., анат. Нутрощі (В., Зар., Тет.).

НЮ́НЬКА, и, ж. Заглибинка у вінцях глечика (С.В.).

НЮТ, а, ч. Гвіздок, за допомогою якого прикріплюється шина до обода у колесі воза (Вв., Ушм.).

НЮ́ХАЧКА, и, ж. Нюхальний тютюн (С.В.).

НЯ́МАТЬ, аю, аєш, недок., дит. Їсти (Ось.).

НЯ́НЯ, і, ж., дит. 1. М'ясо.

2. Сало (Свд.).

НЯХ-НЯХ див. НАХ-НАХ.

НЬОГОТ див. НОГЕТЬ.
НЬОГОТЬ див. НОГЕТЬ.
НЬОНЯ і, ж. дит. Молоко (Клв.).
НЬОХОТЬ див. НОГЕТЬ

О

ОБАРАНКА, и, ж. Бублик (С.В.).
ОБАРОК див. АБАРАК.
ОБЕЗГРОШУВАЦЦЕ, уюся, уєссе, недок., ОБЕЗГРОШИЦЦЕ, шуссе, шиссе, док. Вибиватися з грошей, позбуватися грошей (Лм.).
ОБИСЦЄ (Крл., С.В.), ОБ'ІСТЄ (Стр.), я, с., Місце, на якому стоїть хата з господарськими будівлями; двір.
ОБИЧКА див. АБІЕЧКА.
ОБІЕЧКА див. АБІЕЧКА.
ОБІЧКА див. АБІЕЧКА.
ОБ'ІСТЄ див. ОБИСЦЄ.
ОБ'ІЧКО див. АБІЕЧКА.
ОБИЇЕЗДКА, и, ж. Обочина дороги (Вв., Крм., Луг.).
ОБКИДЕНЬ, дня, ч., с.г. Місце, пропущене під час сівби вручну (М.-К.)
ОБКУЕС, обкосу, ч., с.г. Місце, пропущене під час косіння (С.В.).
ОБЛА, и, ж., с.г. Толока (Крсл.)
ОБЛИВА, и, ж. Ожеледиця, ожеледь (Мрт., Тет.). Обли[і]ва була така, що гол'е полом'[иі]ло (Мрт.).
ОБЛИВАКА, и, ж. Те саме, що ОБЛИВА (М.-К.).
ОБЛИВЕНЬ (Б.-В., В., Зар., К., Клв., М.-К., Ст.), ОБЛІВЕНЬ (Карп., Лб.), вня, ч. Те саме, що ОБЛИВА. Йак сл'ута замерзне, то тод'і обли[і]вен' настайе (К.); Дерева, земл'у покри[і]у обли[і]вен'(Ст.).
ОБЛИВКА, и, ж. Приготовлена з житнього борошна або висівок, запарених окропом, рідина, в яку кладеться пряжа перед тканням; шліхта (Лск., Лч.).
ОБЛИГ (Зар., Тет.), ОБЛУОГ (В.), логу, ч., с.г. Те саме, що ОБЛА.
ОБЛІВЕНЬ див. ОБЛИВЕНЬ.
ОБЛОГУВАТЬ, гуе, недок., с.г. Бути необробленою, гуляти (про землю) (Зар., Тет.).
ОБЛУОГ див. ОБЛИГ.
ОБЛУПЛЮВАТ, юю, юєш, недок., ОБЛУПИТ, плю, пиш, док. 1. Знімати, обчищати шкірку з старої картоплі (Вв., Крм., Лск., Луг., Ушм.).
2. Знімати, здирати шкуру з забитої тварини (Вв., Лск., Нрд.).
3. Чистити яйце (Лск.).
ОБМАЖ (Лч.), ОБНАЖ (Луг.), ОБНОЖ (Сл.), і, ж. Перга. От пчоли под'ет'ели[і] з обмаж'і (Лч.).
ОБМАТАНКА, и, ж. Велика суконна хустка (Бв.).
ОБМЕТИЦЯ, і (Б.-В., С.В.), ОБМЕТІЦА, и (К., Карп., Ст.), ж. 1. Рештки борошна, виметеного або витрушеного з ящика, мішка і т.ін. (Б.-В., С.В.).
2. Дрібний пилок, що утворюється при помолі борошна у млині (К.).
3. Відходи (послід) після віяння зерна (Карп.).
ОБМОЛОДЬ, і, ж. Густий молодий ліс, що виріс на місці вирубаного (Вв., Ушм.).

ÓБНАЖ див. ÓБМАЖ.

ОБНИ́ЗЗЯ, я, с. Низинне місце; низовина. Де пушли́ обни́з'з'а, там сад не росте́, там йаблун'і стойа́т жо́ути (Гбн.).

ÓБНИЗЬ, і, ж. Те саме, що ОБНИ́ЗЗЯ (Гбн.).

ОБНІЖОК, жка, ч. Доріжка, протоптана пішоходом (В.-К.).

ÓБНОЖ див. ÓБМАЖ.

ОБОДНЯ́К, а́, ч., збірн. Гедзь. Ободн'а́к напа́у худо́бу (С.Д.).

ОБОЛО́НА[1], и, ж. Луб (В., Вв., Зар., Клв., Тет.).

ОБОЛО́НА[2], и, ж. Виїмка у дереві (Ушм.).

ОБОЛО́НЄ, я, с. Оболонь (С.Д.).

ОБОЛО́НЯ, і, ж. Те саме, що ОБОЛО́НЄ.

ОБО́РА, и, частіше мн. ОБО́РИ, бо́р, ж. 1. Нижня і верхня мотузки в неводі (Н.М.).

2. Зав'язки у постолах (Лб.).

ОБОСЛА́ТЬ див. ОБСИЛА́ТЬ.

ОБПІ́НАНКА (Вв., Ушм.), ОБПІ́НЯНКА (Лч.), ОПИ́[і]НЯНКА (Крм., Луг.), и, ж. Те саме, що ОБМА́ТАНКА.

ОБПО́Й, ю, ч. Захворювання ніг у коней внаслідок надмірного вживання води (Вв., Лск., Ушм.).

ОБПО́ЛОК (Вв., Нжл), ОПО́ЛОК (Ушм.), лка, ч. Обаполок.

ÓБРАЗ, а, ч. Ікона (Вв., Лск.).

ОБРОДИ́ТЬСЯ (Бв., В., Зар., Тет.), ОБРОДІ́ЦЦА (Лч., Сл.), роджу́се, ро́дисся, недок. Розродитися, народити дитину. Вона́ /жінка/ звин'а́йте, ту́ол'ки обродйлас' і л'ежа́ла (Бв.).

ОБРО́К, а, ч. Суміш вівса і січки для годівлі коней (Вв., Лск., Лч., Нрд., Ушм.).

ОБРУ́ЧКА див. ВОБРУ́ЧКА.

ОБСИЛА́ТЬ, а́ю, а́єш, недок., ОБОСЛА́ТЬ, обошлю́, обошле́ш, док. Обдаровувати, обділяти родичів на весіллі (Бр., В., Вв., Зар.). І обсила́йут пода́рками його́ ма́тер, ба́т'ка; Молода́ обсила́йе свойу́ родн'у́ карава́йом (Вв.).

ОБСІ́В, у // ОБСЇЕВ, обсе́ву (В., Зар., Тет.), ОБСІ́ЕВ, обсе́ву (Вв., Луг., С.В., Ушм.), ч. Те саме, що ÓБКИДЕНЬ.

ОБТИРА́Т, а́ю, а́єш, недок., ОБТЕ́РТИ, обо́тру́, оботре́ш, док. Скребти, знімати шкірку з молодої картоплі (Луг.).

ОБУ́РУВАЦЦЕ, уюсе, уєшсе, недок., ОБУ́РИЦЦЕ, русе, ришсе, док. Руйнуватися; псуватися (К., Ст.), Пансʼки[і] ду́ом уже́ обу́рийус' (К.); Стойа́у, стойа́у хл'еу і обури[і]у́се (Ст.).

ОБУ́ШНІК[1], а, ч. Отвір в обусі сокири, в який вставляється топорище (Нрд.).

ОБУ́ШНІК[2], а., ч. Прилад для направлення, гострішня сокири в кузні (Лск.).

ОБХО́ДЩИНА, и, ж., стар., етн. Відзначення закінчення будівництва хати (Вв.).

ОБЦУГИ́, го́в, тільки мн. Обценьки (Мк.).

ОБЧАС, а, ч. 1. Задник у чоботі (Вв.).

2. Каблук. (Лч.).

ОБЧЕ́СТВЕННИ, а, е. Те саме, що АБЧЕ́СЬКИ (В., Зар., Тет.).

О́БЧЕСЬКИ див. АБЧЕ́СЬКИ.

ОБШИВА́НКА, и, ж. Великий човен, зроблений з шалівки (Клв., Мс., Тет.). На том боци обшива́нку ла́дит' (Мс.).

О́ВАДЕНЬ, дня, мн. ОВАДНІ́, нів, ч., ент. (*Tabanus*). Те саме, що ОБОДНЯ́К (Млж.).

ОВДЮ́ШКА (Лск., Рдн.-В., С.В., Сос., Тет.), ОДЮ́ШКА (Вв., Сл., Ушм.), и, ж. іхт. (*Nemacheilus barbatulus L.*). Авдотька.

ОВЕЧЕНЯ́ // ОВЧЕНЯ́, няти, с. Ягня (Нрд.).

ОВИ́Н, а, ч. Невеликий сарай для збіжжя і т.ін. (Нрд.).

ОВИ́НА, и, ж. Те саме, що ОВИ́Н. Удо́с'в'іта, часо́ў у два, викида́йут' з ови́ни гре́чку, ове́с (Пльч.).

ОВОДИ́НЄ, я, с., зб. Гудина огірків (Ушм.).

ОВРУ́НО див. ВРУ́НО.

ОВРУ́НЬ див. ВРУНЬ.

О́ВСИ[i]К, а, ч., бот. (*Avena fatua L.*). Дикий овес; вівсюг. То ове́с, а то о́вси[i]к дробн'е́н'ки[i] (Карп.).

ОВСЮГА́, и́, ж., бот. Те саме, що О́ВСИ[i]К (Ушм.).

ОВТО́РНІК див. АВТО́РАК.

ОВТО́РОК див. АВТО́РАК.

ОВЧА́Р, а́, ч. 1. Вівчар (Ст.).

2. стар. Отара овець (Влн.).

ОВЧЕНЯ́ див. ОВЕЧЕНЯ́.

ОВША́НИ́К див. АМШЕНИ́К.

ОВШУ́ЛА див. АВШУ́ЛА.

ОВШУ́ЛО (Вв., Лск., Ушм.), ШУ́ЛО (Вв.), а, с. Стовп з видовбаним глибоким пазом, у який вставляються дошки, затесані колоди тощо при спорудженні стін будівлі або огорожі.

ОВ'Ю́Н (Тет.), ОЮ́Н (Зар.), а́, ч., іхт. (*Misgurnus fossilis*). В'юн.

О́ГАЖ див. ВО́ЖОГ.

ОГІ́СЬ див. АГИ́СЬ.

ОГЛОБЕ́ЛЬНИ ВИЗ. Однокінний віз (Кч.).

О́ГНИВО (Клв., Лск.), О́ГНІЛО (Рч.), а, с. Кресало.

ОГНО́БЛЯ, і, ж. Голобля (Крсл.).

ОГО́ЛЯ (Зар.), УГО́ЛЄ (Тет.), я, с., збірн. Вугілля.

ОГОНЬО́К див. АГАНЬО́К.

ОГРЕ́БАТЬ, аю, аеш, недок., ОГРЕ́БТИ, бу, беш, док. Підгортати, підсипати картоплю (Лч.).

ОГУРО́ЧНІК див. ГУРО́ЧНИК.

ОДБО́РНИК, а, ч. Інструмент, яким роблять заглибини, пази у виробах з дерева (Бо́.).

ОДВА́Л див. АТВА́Л.

ОДВІ́ЕРОК, рка, частіше мн. ОДВІ́ЕРКИ, ков, ч. Вертикальний брусок у віконній рамі (Луг.).

ОДВУ́ДОК, дка, ч. Росток, пагін. Йаке́ пле́мйа, таки́ й одву́док (С.В.).

О́ДЕ (В., Зар., Клв., Кпт., Тет.), О́ДЄ (Кмв.), ОДО́ (В., Зар., Клв.,

Сос., Тет.), присл. Ось, ось тут. Це óде йа живý (Кпт.); Одó й вáша лóжечка (Сос.).

ОДЕ́ЖНА МАТИ́ЛЬ, ент. (*Fineola bisselliella*). Міль (Рдн.-В.).

ОДЕ́НИЩЕ, а, с. Підстилка з хворосту, гілок і т.ін. під скиртою, стіжком, копицею сіна (Кд.).

ÓДЄ див. ÓДЕ.

ОДЄ́В, у, ч. Одяг. Од'éў, хустк'і присилáйут'.. (Лч.).

ОДЖІМА́ЛКА, и, ж. Пристосування, на якому труть білизну під час прання в домашніх умовах (біля колодязя) (Луг, Лч.).

ÓДЖОГ див. ВÓЖОГ.

ОДЗВОЛЯ́ТЬ, я́ю, я́єш, недок., ОДЗВÓЛИТЬ, лю, лиш, док. Звільняти, визволяти. Нáші наступи́ли і одзвóлили од н'íмц'іў л'удéі (См.).

ОДИНИ́ЧКА, и, ж. Єдина дочка в батьків (Бр.).

ОДКА́ЗУВАТЬ, ую, уєш, недок., ОДКАЗА́ТЬ, кажý, кáжеш, док. Відповідати. Ти ж харашéн'ко чуў, про шо йа питáла і шо вýйн одкáзуваў (Кб.).

ОДКИДА́ННЯ, я, с. Відокремлення сиру від сироватки (С.В.).

ОДКИ́[і]ДАЧ, а, ч. Торбинка для віддушування сиру; ворочок (Бв., Вв., Лч., Ушм.).

ÓДМАЛАДЬ, і, ж. 1. Стан людини, яка стала виглядати молодшою.

◊ ПАЙТІ́ В ÓДМАЛАДЬ – помолодіти (Гн.).

2. Те саме, що ОДВУ́ДОК (Клв.).

ÓДМИЄДЬ, і, ж. Підмите водою місце берега (Ст.).

ÓДМІДЬ (К.), ОДМІ́ТЬ (Карп.), і, ж. Місце у річці, морі і т.ін. з круговим рухом води, що утворюється внаслідок дії протилежних течій; вир. Отáм, де крýтит'[ц'] вéл'ми[і] водá і гли́[і]боко, зат'éгт'[ц']і мóже, отó óдмід[з'] (К.).

ОДМІ́ЕЛ, у, ч. Мілке місце в річці і т.ін.; мілина (Млн.).

ОДМІ́ТЬ див. ÓДМІДЬ.

ОДНИ́К, á, ч. Невеличкий столик для посуду, що стоїть у кутку напроти печі (Крм.).

ОДНОЛИ́ЧКА, и, ж. Батіг, зроблений з ремінця (не плетений) (Свд.).

ОДНОРА́ЗНИ, а, е. Різноманітний (?) (В., Сл.). І в тóму садý в йéйі однорáзни йаблука йе (Сл.).

ОДÓ див. ÓДЕ.

ОДÓВЖ див. ДОВЖ.

ОДÓРА, и, ж. Недоорані подовжні кінці ниви, які наприкінці орання доорюються впоперек (Бв.).

ОДХА́ЮВАТЬ (Кч.), ОТХА́ЮВАТЬ (Вв.,Лск., Лч.), юю, юєш, недок., ОДХА́ЯТЬ (Кч.), ОТХА́ЯТЬ (Вв., Лск., Лч.), áю, áєш, док. Приводити до свідомості, оживляти кого-небудь. Кóшка впáла йак нежива́, а йіéйіе отхáйали (Лск.).

ОДЧИРА́ТЬ, áю, áєш, недок., ОДЧИРИ́ТЬ, рý, ри́ш, док. Відокремлювати рискою від чого-небудь; відкреслювати. Трéба одчи[і]ри́т' пóле ў зóшит"і (Ст.).

ОДЮ́ШКА див. ОВДЮ́ШКА.

ОДЯГА́ЦЦЕ, áюсе, áєшсе, недок., ОДЯГНУ́ЦЦЕ, нýсе, нéшсе, док. Надівати собі на ноги взуття (Ж.).

ОДЬО́НЬОК див. АДЕ́НАК.

ОЖ, а́, ч., зоол. (*Erinaceus*). Їжак (Лч.).

О́ЖАГ див. ВО́ЖОГ.

О́ЖЕГО, а, с. Дерев'яний держак кочерги; кочержилно (Дд.).

ОЖЕ́Ж, присл. Авжеж (З.).

О́ЖИК, а, ч., зоол. Зменш. до ОЖ (Лч.).

ОЖМУРКИ, рок, мн. Гра в піжмурки (К.).

О́ЖОГ див. ВО́ЖОГ.

ОЗЕРЕ́Д, а, ч. 1. Скирта соломи (Вол., Кч.).

2. Стіг снопів (Кч., Трб.).

ОЗЄ́Я див. АЗІЄЯ.

ОЗИ́МОК (Бв.), ОЗІ́МОК (Лч., Сл.), мка, ч. Назимок.

ОЗІ́МНІ ПАР. Зяб (Бб.).

ОЗІ́МОК див. ОЗИ́МОК.

ОЗІ́Я див. АЗІЄЯ.

ОЗІЯ, ї, ч. і ж. Дуже вредна, зла, ненависна людина (Лч.).

ОЗРЕ́Х див. ЗАГРЕ́Х.

О́ЗЬДЕЧКИ, присл. Те саме, що О́ДЕ (В., Зар., Лм., Тет.). О́з'дечки рай і пе́кло тут, а на тим св'іт'і нема́ нечо́го (Лм.).

ОЙК, у, ч. Зойк (Кч.)

О́ЙСТРИ, а, е. перен. Гострий. Кали́ ж ана́ така́йа о́йстрайа на сло́ва́ (М.-К.).

О́КО[1], а, с. Отвір у дуплянці для вильоту бджіл (Б.-В., Бр., Вв., Лч., Сл.).

О́КО[2], а, с. Міра рідини, яка дорівнює І,5 літра. О́ко - д'в'і бутілки во́дки; це пуу́тора́ л'ітра (Кд.).

ОКО́ЛУШКА, и, ж. Околиця, околичка у картузі (Вв., Крм., Луг.).

ОКОМЕ́ЛОК, лка, ч. 1. Шматок дерева (В., Зар., Клв., Тет.).

2. перен. Товстун (перев. про людину) (Клв.).

ОКО́ПОВАТ, пую, пуєш, недок., ОКОПА́Т, а́ю, а́єш, док., с.г. Те саме, що ОГРЕБА́ТЬ (Б.-В.).

О́КОРОК, а, ч., ірон. Шия (К.).

ОКО́РУВАТ (Вв.), ОКО́РУВАТЬ (Ушм.), ую, уєш, недок. Знімати кору з дерева.

ОКРА́ЙКА див. АКРА́ВКА.

ОКРИ́П (Тет.), УКРО́П (В., Зар.), у, ч., бот. (*Anethum L.*). Кріп.

ОКУРА́Т, присл. Якраз (В., Зар., Тет.).

ОЛЕ́ШНИК див. АЛЕ́ШНИК.

ОЛЕ́Й див. АЛЕ́Й.

ОЛЕ́ЩИНА (Зар.), ОЛІ́ЩИНА (В., Тет.), и, ж., бот. (*Corylus L.*). Кущове дерево, плоди якого відомі під назвою лісових горіхів; ліщина.

ОЛІЄЄ, я, с. Олія (Луг.).

ОЛІ́Ї, й, тільки мн. Те саме, що ОЛІЄЄ (Крм.).

ОЛІШНЯ́К, у́, ч. Зарості вільхи; вільшняк (Нжл.).

ОЛІ́ЩИНА див. ОЛЕ́ЩИНА.

ОЛЬОС[1], у, ч. Гарний, рівний ліс, який відводиться для порубки (Дв.).

ОЛЬОС[2], у, ч. Трясовина (Дв.).

ОЛЬХА див. ВИЛЬХА.

ОЛЬШИННИК, у, ч. Те саме, що ОЛІШНЯК (Ушм.).

ОЛЬШНЯК, у, ч. Те саме, що ОЛІШНЯК (Вв., Нжл.).

ОМАЛА, и, ж., бот. (*Viscum album L.*). Омела (Лч.).

ОМШАНІК див. АМШЕНИК.

ОМШЕНИК див. АМШЕНИК.

ОНДО див. ГЕНДО.

ОНДОРАК, а, ч., стар. Вид жіночого одягу зі зборками на спині; шиється з домотканого сукна (Луг., Мш.).

ОНУЧА, и, ж. 1. Ганчірка для миття підлоги (Вс., Зар., Карп., Тет.).

2. Ганчірка, якою користуються на кухні.

3. Кусок полотна чи сукна для обмотування ніг під деяке взуття (переважно під чоботи) (Вс.).

ОНУШНИК див. ГОНУШНИК.

ОНЬ (Бв., Лч.), ОНЬО (Лч.), част. Он, он там.

ОНЬДЄКА, присл. Ондечки. Он'д'ека за Глушкеви[1]чами проход'іла гран'іца села (Сл.).

ОНЬО див. ОНЬ.

ОПАДАТЬ, аю, аєш, недок., ОПАСТИ, ду, деш, док. Поринати в сон, дрімоту. На тудм считала балачку окончеnoйу і зноу опала у дремоту (Бв.).

ОПАЛКА, и, ж. Мотузяна сітка або торба для сіна, з якої годують коней (Зал.).

ОПАЛКІ[1], ков, мн. Велика торба, зшита з двох мішків для годівлі коней (Сл.).

ОПАЛКІ[2], ков, мн. Дрібні обрізки, що залишаються після розпилювання дерева. Опалкоу йа нар'езау (Лч.).

ОПАР[1], у, ч. і ж. Духота, задуха (Вв., Ушм.).

ОПАР[2], у, ч. і ж. Проталина на льодовій поверхні, промита швидкою течією води (Мрт.).

ОПАСТИ див. ОПАДАТЬ.

ОПАЧИНА див. АПАЧИНА.

ОПЕЛЬКА, и, ж. Ополонка (Клв., Дск., Лч.).

ОПЕРЕНЧІ, чув, тільки мн. Перила; поручні (Вв.).

ОПЕЧКА, и, ж. Пічурка в комині для попелу (Дч.).

ОПЕЧОК, чка, ч. Пічурка біля припічка (Пп.).

ОПИЛКИ, кив, тільки мн. Дерев'яна тирса (Зар., Крм.).

ОПИ[1]НЯНКА див. ОБПІНАНКА.

ОПІЕВНЯХ, присл. Опівночі (Бв., Лч.).

ОПЛАНКОВУВАТЬ, овую, овуєш, недок., ОПЛАНКОВАТЬ, кую, куєш, док., буд. Оббивати планками. Тепер кажди хату опланковуйе (Гбн.).

ОПЛАТЬ, і, ж. стар. Податок (Зар.).

ОПЛЕН, у, ч. Дерев'яна підкладка, що міститься на осі воза; на ній тримається кузов (Крд.).

ОПОВЗЕНА (Б.-В., Клв.), ПОВЗИНА (Ушм.), и, ж. Невелика кроковка, якою укріплюється верх солом'яної покрівлі, стіжка, скирти тощо.

ОПО́ЛИСТИЙ, а, е. Дебелий, великий (про тварин).

◊ОПО́ЛИСТА ХУДО́БА - велика, гарної породи худоба (Нрд.).

ОПО́ЛОК див. ОБПО́ЛОК.

ОПОЛО́НИК (Вв., Г., Гл., Лск., Нрд., Рдн.-В., Ушм.), ПОЛО́НИК (Гбн.), ПОЛО́НІК (Карп.), а, ч. 1. зоол. Пуголовок жаби. Ополо́ни[і]коў на рі́ец'ц'е налов'а́йет (Рдн.В.).

2. Велика дерев"яна ложка (Вв., Ушм.).

ОПОРО́К див. АПАРО́К.

ОПРУ́ГА, и, ж., стар. Земельна ділянка площею 1/4 десятини (Х.).

ОПУ́КА, и, ж. Стебло злакових.

◊ЖИ́ТО ЙДЕ В ОПУ́КУ - досягає такого періоду росту, коли з"являється тверде стебло (Крсл.).

ОПУ́ОЗНЯК (К., Рдн.-В.), ПО́ВЗНЯК (Вв.), а, ч. Те саме, що ОПО́ВЗЕНА. З бере́зи опу́озн'аки[і] роби́[і]ли[і] і на сту́ог кла́ли[і] (Рдн.-В.).

ОРАБИ́НА див. ВЕРЕБИ́НА.

ОРАБІ́НА див. ВЕРЕБИ́НА.

ОРАТА́Й див. АРАТА́Й.

ОРДИ́НЯ див. АРҐ'ІНІЯ.

ОРЕБИ́НОВИ, а, е. Горобиний.

◊ОРЕБИ́НОВА НУ́ОЧ - ніч, переважно у червні місяці, коли буває сильна злива з громом і блискавкою; горобина ніч (Влд.).

ОРЕ́ЛЯ див. АРЕ́ЛЯ.

ОРЕ́ЛЯЦЦА, яюс, яесса, недок. Гойдатися на оре́лі (див.). О́нде у нас кала́ клу́ба оре́л'айецца малад'о́ж (Зм.).

ОРЕ́Х, а, ч., бот. Горіх (Лч., Сл.).

ОРЕ́ЩИНА, и, ж., бот. Те саме, що ОЛЕ́ЩИНА (Вв., Лч., Сл.).

ОРИБЕ́Й див. ВЕРЕБЕ́Й.

ОРИ́Х див. ЗАГРЕ́Х.

ОРУ́НА (Клв.), УРУ́НА (Кл., Клв., Кмр., Крпв., С.Я.), ру́н, тільки мн. Осіннє кущування посівів жита або пшениці; вруна (Клв.).

ОСА́Ж див. ВАСА́Ж.

ОСАЖО́К, жка́, ч. Зменш. до ОСА́Ж (Лч.).

ОСАПИ́[і]ТОВА НУ́ОЧ. Те саме, що ОРЕБИ́НОВА НУ́ОЧ (Вв.).

ОСЕ́ЛИЦА, и, ж. Те саме, що ОБИСЦЕ́ (Луг.).

ОСЕ́ЛІЯ, ї, ж. 1. Хата.

2. рідко. Хлів (Нжл.).

ОСЕЛЬО́ДОК (Вв.), ОСЄЛЬО́ДОК (Лч.), дка, ч. Оселедець.

О́СЕТЬ, ї, ж. , с.г. Приміщення для просушування снопів (Клв., М.-К., Хор.). Жи́[і]іта́ кладу́т[н] у о́сет'[ц] (Хор.).

ОСЄЛЬО́ДОК див. ОСЕЛЬО́ДОК.

ОСЕ́ЧКА, и, ж., бот. (*Populus tremula L.*). Осика (Лск.).

ОСИПА́Т, а́ю, а́еш, недок., ОСИ́ПАТ, плю, плеш, док. Те саме, що ОГРЕБА́ТЬ (Лск., Нрд.).

ОСІЛЕ́НЕЦ, ньца, ч. Те саме, що ОСЕЛЬО́ДОК (Лч., Сл.).

ОСІ́НА, и, ж., бот. Те саме, що ОСЕ́ЧКА (Лск.).

ОСКА́РДА, и, ж. Молоток, яким наковують, насікають камінь у млині (Лск.).

ОСКОВИ́К див. ВОСКОВІ́К.

ОСКУ́БАНЕЦ, нца, ч. Оладка з тертої картоплі; картопляник (Крм., Луг.).

ОСМЕ́РКНУТЬ, кне, безос. Смеркнути, стемніти (В., Зар., Крсл., Тет.).

ОСО́ВИ, а, е. Осиковий. Осо́ва кл'е́пка; Осо́ва бо́чка (Лч., Сл.).

ОСОКІ́СНЕ БОЛО́ТО. Місце на болоті, де росте осока (Вв., Ушм.).

О́СТІ див. ГО́СТІ.

ОСТРИ́ШКА, и, ж. Нижній край солом'яної покрівлі; острішок (Лск., Нрд.).

ОСТРО́В, а, ч. Довга сукувата деревина для вилізання на дерево до дуплянок (Сл.).

ОСТРО́ВА, и, мн. ОСТРО́ВІ, вов, ОСТРО́В"Я, в"єв, ж. Те саме, що ОСТРО́В (Вв., Лч., Мрт.). Л'ізе по острови[і] на хво́йу в'і[и]со́ку (Мрт.).

ОСТЬ, і, ж. Залізне знаряддя для ловлі і забивання риби, переважно щук. Ост', шчоб шчу́ку бі[и]т'(Карп.).

ОСУВА́ТЬСЯ, а́ється, недок., ОСУНУТЬСЯ, неться, док. Опадати (про плоди фруктових дерев) (В., Зар.).

ОСУ́ШОК, шка, ч. Невеликий окраєць хліба (Крсл.).

ОСЯДЬБА, и, ж. Садиба. На ос'а́д'б'і - погну́ой (Ст.).

О́СЬДЕКА (Бв.), О́СЬДЕЧКА (Лч.), О́СЬДЄКА (Сл.), присл. 1. Те саме, що О́ДЕ.

2. у знач. част. О́с'дека на четве́рти[і] т'і пйа́ти[і] ден' седа́йе ба́ба на печіе (Сл.).

ОСЬДО́, присл. Те саме, що О́ДЕ (Лч., Сл., Ушм.).

ОСЬМИ́НА (Крск.), ОСЬМІ́НА (Н.М.), и, ж. Ділянка землі площею 1/8 десятини.

ОСЬО́ЛКА див. ВЄСЬО́ЛКА.

ОТА́ВИТ див. АТА́ВИТЬ.

ОТА́МАН, а, ч. стар. 1. Старший лісник (Кд.).

2. Об'їждчик лісу (Нжл.).

ОТА́РА, и, ж. Загорожа для відпочинку худоби (Вв., Лск., Нрд.).

ОТА́РИЦА див. АТАРИЦА.

ОТВА́Л див. АТВА́Л.

ОТІ́ЧОК, чка, ч. Нижня горизонтальна поверхня в печі або грубі; черінь (В.К.).

ОТКЕ́ЛЬ див. АДКУ́ЛЬ.

ОТКО́С, а, ч., буд. Коротка наріжна планка, якою тимчасово закріплюються крокви новобудов до того часу, поки вони не будуть скріплені латами (Лск.).

ОТКУ́ЛЬ див. АДКУ́ЛЬ.

ОТЛИ́В, у, ч. Широка дошка, яку прибивають до кінців лат, щоб вітер не зривав солому із отріхи (Лск., Нрд.).

ОТЛІ́В, у, ч. Щиток між фронтоном і стіною будівлі для стікання води (Вв., Крм., Лск., Луг., Сл., Ушм.).

ОТМІ́ЄТЬ, і, ж. Русло річки (Мк.).

ОТО́РА, и, ж. Отара овець (Нрд.).

ОТОРФ'ЯНІ́ТЬ, іє, док. Перетворитися на торф. Оторхвйан'і́ло ко́рин'н'е у́се (Кд.).

ОТОЧИНИ, чин, тільки мн. Сало, зняте з кишок у свиней (Вв., Лск., Лч., С.В., Ушм.).

ОТРОСТОК, тка, ч. Рукав річки (Вв.).

ОТРУБІ, бов, тільки мн. 1. Висівки (Лч.).

2. Відходи при помолі зерна у млині (Вв., Ушм.).

ОТХАЮВАТЬ див. ОДХАЮВАТЬ.

ОТХАЯТЬ див. ОДХАЮВАТЬ.

ОТХОЖЕ, ого, с. Убиральня.

ОТЬМЕН, у, ч., бот. (*Carum Carvi L.*). Кмин (Сл.).

ОХНАЛЬ, я, ч. Підковний гвіздок; ухналь (Вв., Ушм.).

ОХОТА, и, ж. Жіночий фартух (Крл.).

ОЦУПНУТЬ // ОЦУПТИ, ну, неш, недок. Дуже змерзнути; задубіти. Йак би не мог трастис', то оцуп би (Хр.).

ОЧЕП, а, ч. 1. Жердина колодязного журавля, яка опускається в колодязь разом з відром (Лвн.).

2. Звід колодязного журавля (С.Я., Шст.).

ОЧЕПКА, и, ж. 1. Прив'язана до колиски віръовка, за допомогою якої гойдають колиску (Бр., Вв., Гбн., Лск., Нрд., С.В., Ушм.).

2. Віръовка, на якій висить колиска; вервечка (Лч., Сл.).

3. Перев'яз, поворозка, на якій діти носять торбинку і т.ін. (Вв., Клв., Лск., Ушм.).

ОЧЕРЕДЬ, і, ж., нов. Черговість пастухів.

ФПАСТИ ОЧЕРЕДЬ – по черзі бути пастухом корів колгоспників (Б.-В., Зар., Клв., Тет.).

ОЧЕРЕТ, у, ч., бот. (*Typha angustifolia Th. latifolia*). Рогоза (Вв.).

ОЧЕРЕТНІК, а, ч., орн. (*Acrocephalus*). Очеретянка (Нрд.).

ОЧКО, а, с. Зменш.-пестл. до ОКО[1] (Б.-В., Бр., Вв., Лч., Сл.).

ОЧКУР, а, ч. Вишитий вузенький комір у сорочці (Вс.).

ОШІЛЕГА (К.), ШЕЛЕГА // ЩЕЛЮГА (М.-К.), ШИЛЕГА (Клв., Рдн.-В.), ШИЛЯГА (Зар., Тет.), ШИЛЯГА (Кам., Кшв.), и, ж., бот. (*Salix acutifolia L.*). Верболіз.

ОШУКУВАТ, ую, уєш, недок., ОШУКАТ, аю, аєш, док. Обдурювати (Вв., Крм., Луг.).

ОШУЛА див. АВШУЛА.

ОЩЕПИ (Лск., Нрд., Ушм.), ЩЕПИ (Вв.), пов, мн., буд. Скріплені у формі чотирикутника дерев'яні балки, які кладуться поверх ушул (див.).

ОЩІП, ощепу, ч., буд. Те саме, що ОЩЕПИ (Н.М.).

ОЮН див. ОВ'ЮН.

П

ПАБАБИЦЦЕ (М.-К.), ПОБАБИЦЦЕ (Клв.), бицце, док. Зморщитися і побіліти від дощу або тривалого перебування у воді, на холоді. У мене руки пабабилис (М.-К.); В йейі й в'ід пабабиусе (Клв.).

ПАБАЧИТЬ (Здр., Пп.), ПОБАЧИТЬ (В., Зар., Тет.), чу, чиш, док. 1. Послухати. Ід'і пабач, шо с'е хароша муз'іка іграйе (Здр.).

2. Подивитись. Пабач хот' ти вже (Пл.).

ПАБРА́ТЬ, беру́, бере́ш, док. Забрати. Пагар'і͡елиха паора́ла у́с'у́ салому (М.-К.).

ПАВЄ́ТЬ (Здр., Кл., Лпт., Смч., Хор., Шст.), ПО́ВЄТЬ (Ст., Хор.), ПОВЄ́ТЬ (Лб., Мш.), ПОВІ́ЕТЬ (Бв., Крм, Лч., Ст.), і, ж., с.г. стар. 1. Приміщення для сільськогосподарського реманенту, дров та ін. Пу°д пав'і͡ет'т'у лежа́т' дро́ва (Шст.); У майу́ої по́в'ец'і л'ежа́ц' дро́ва (Хор.).

2. Надбудова над погребом; погрібник (Смч.).

ПАВЗУНИ́, нуо́в, мн., бот. (*Nasturtium officinale*). Настурція звичайна (Здр.).

ПАВІ́ЕТКА (Лкн., С.Г.), ПОВ'Є́ТКА (Млн.), ПОВ'Є́ТКА // ПОВІ́ТКА (В., Зар., Тет.), и, ж., с.г., стар. Те саме, що ПАВЄ́ТЬ 1. Пахавали о́брани у́ пав'і͡етку (Лкн.).

ПАВО́ЙНІК (Кам.), ПО^{У}ВО́ЙНИК (Зал.), а, ч. Жіночий головний убір, подібний до берета.

ПАВРО́ЗИ, зов (Бв.), ПАВРОЗИ́, зо́в (Вв., Ушм.), мн. Вистріпані нитки в одязі. Так обде́рс'а, шо сам'іиі паврози́ в'і͡с'ат (Вв.).

ПАВУ́ТТЄ, я, с., зб. Бабине літо; павутиння (Влд., К., Кпт.). Паву́т'т'е лети́т' із гари́ в спа́саўку найбу́дл'ше (Кпт.).

ПАГА́НИЙ // ПОГА́НИЙ (Вв., Ушм.), а, е. Неїстівний гриб.

ПАГАСТИ́ТЬ, гащу́, го́стиш, док. Почастувати. Ачини́ла сама́ с'і͡енци, пагасти́ла гасте́і.. (М.-К.).

ПАГАТИ́ТЬ, гачу́, га́тиш, док. Сплатити, погасити (борги і т.ін.). Мен'і͡е тре́ба шче далги́ пагати́т' (М.-К.).

ПАГЛЯДЄ́ТЬ, яжу́, яди́ш, док. Подивитись, поглянути. Но́ччу йа пр'іиду́ у с'ело́ пагл'ад'е́т', дак ус'о́ гар'і́т' (Клв.).

ПАГНУ́ОЙ, пагно́ю (Кшв.), ПОГНУ́ОЙ, погно́ю (Гл., Карп., Ст., Ч.), ч., с.г. Угноєна земля. На ос'а́д'б'і - погну́ой (Ст.); На погно́йі͡е жито с'і͡ейет'^{ц}' (Ч.).

ПАГО́В'Є, я (Вв., Сл.), ПОГАВ'Є́, я́ (М.-К.), ПОГИ́В'Є (Тет.), ПОГО́В'Є (Лч.), я, ПУГАВ'Є́ (М.-К., П.С., С.), ПУГАВЙО́ (Вхв., Хор.), я́, ПУГИ́В'Є (Зар.,Кч.), ПУ́ГОВ'Є,я (Вв., Крск.) с.Пужално.

ПАГРЕБНЯ́, і, ж. Те саме, що ПАВЄ́ТЬ 2(Мх.С.).

ПАГУЛЯ́ТЬ (Жв., Лкн., Лкш., Нд., Пл.), ПОГУЛЯ́ТЬ (Врт , Крсл., Нд., С.Д.), я́ю, я́єш, док. Зачекати. Е, Гриц'ко́, пагул'а́й. Йа зна́у́, шо ти в а́рміиі, і йа памага́у́ жу́онц'е; Пагул'айте, йа поду́майу (С.Д.); Пагул'а́й, йа таб'і͡е шос' скажу́ (Лкш.).

ПАГУ́ОН, а, ч., с.г. Піщані грунти, на яких нішо не родить. У нас т'^{ц}е́йе м'і͡есце, д'^{в}е бйе́ли^{і} - бйе́ли^{і} песо́к і товя́р пасе́цце, зве́цце пагу́он (Ч.).

ПАДАЗРИ́ТЬ, и́ю, и́єш, недок. Підозрівати. Йа шос' падазри́йу, шо ти тут гамо́ниш не те (М.-К.).

ПА́ДАЛКА, и, ж., зоол. (*Coronella austriaca*). Мідянка, мідяниця (Кд.).

ПА́ДАЛНИЦЯ (Кд.), ПАДА́ЛЬНИЦЯ (В.К.), і, ж., зоол. Те саме, що ПА́ДАЛКА.

ПАДАСІ́НОВКА, и, ж., бот. (*Armillaria mellea (Fr. ex Vahl.) Karst*). Опеньок осінній справжній (Здр.).

ПА́ДВОРОК, рка, ч., стар. Панська приміська садиба; дача з власним окремим господарством. Усе́ у па́дворкі[и] [пан] вози́[і]у. Па́дворкоу бага́то було́ у одно́го па́на (Мрт.).

ПАДГЕ́ЙСТРА (Млж., Тим.), ПІДГЕ́ЙСТРА (Здр.), ПУДГЕ́ЙСТРА (Клв.), и, ж. Деталь воза, що одним кінцем кріпиться до нижнього кінця шворення, а другим до задньої осі; вона охороняє шворінь від пошкодження.

ПАДКО́СОК, ска, ч. Місце, пропущене під час косіння. Падко́скау на-ро́бит' таї ки́дайе (Кмр.).

ПАДЛАКО́ТНІК (Мх.С.), ПОДЛОКО́ТНІК (Лч.), а, ч. Підвіконня, підвіконник.

ПАДМІ́ЕТІТЬ, мі́ечу, мі́етиш, док. Поглузувати, посміятися з кого-небудь. Падм'і́ет'іл'і йак над табо́йу (Н.Бр.).

ПАДТИ́МАЧКА, и, ж., бот. Сорт яблук. Така́ ло́ука падти́мачка росте́ на гаро́д'і (М.-К.).

ПАДУ́ШКА (М.-К.), ПОДУ́ШКА (Дв., Мш.), и, ж. Те саме, що ПАДЛАКО́ТНІК.

ПАДЮЧИ[Й],а,е. Схильний до чого-небудь; падкий (про людину). А ві[и]н таки́ пад'у́чи до ро́боти у нас (Кд.).

ПАЖА́РАК, рка, частіше мн., ПАЖАРКІ, рок, ч., бот. (*Boletus sp.*). Назва грибів (Лпт.).

ПАЗА́ДДЯ,я,с., с.г. Відходи (полова, згонини і т.ін., крім соломи) після молотьби жита, пшениці, тощо (Кам., Лпт.).

ПАЗАРО́СТУВАТЬ, уюіть, док. Позаростати. Тепе́р раучаки́ ад бомб пазаро́стували траво́йу (М.-К.).

ПАЗУ́ОЛКИ, пазо́лков (Ст.), ПОЗО́ЛКІ[и], ков (Гл.), ПОЗУ́ОЛКИ, позо́лков (Вв., Карп., Ушм.), мн. Рештки попелу після зоління білизни.

ПА́ЗУР[1], а, ч. 1. Смуга на шкірі тварини від сильного удару батогом (Нрд.).

2. Рана, знак на тілі тварини, зроблена рогом корови (Лч.).

ПА́ЗУР[2], а, ч., знев. Палець (Кч.).

ПАЗЬО́МКИ, ков, мн. Те саме, що ПОЗУ́ОЛКИ (К.).

ПА́ЙКА, и, ж., нов. Присадибна земля колгоспника (Мх.С.).

ПАКАРІ́ЦА (Лч.), ПЕКАРИ́ЦА (Лск., Нрд.), и, ПЕКАРИ́ЦЯ, і (Бв., Вв., Зар., Клв., Нжл., Тет.), ж. 1. Печія; згага.

2. Нудота.

ПАКАСА́РКИ, ку́ов, тільки мн., етн. Відзначення закінчення жнив (М.-К.).

ПАКАТЬО́Л, а, ч., частіше мн. ПАКАТЬО́ЛИ, лов. Зубці на колесі навоя (М.-К.).

ПАКАТЬО́ЛО, а, с. 1. Головка у навої ткацького верстата.

2. Зубчате колесо, триб у ткацькому верстаті (Лск.).

ПА́КЛИН (Бр., Гл., Мрт., Чп.), ПАКЛІ́ЕН (Ст.), ПА́КЛІН (Гн.), ПА́СВУИН (Смж.), ПА́СКЛИН (Влн., Гбн., Д., Дмш., Зар., Кд., Крл., Кч., Лкн., П.С., Ст., Стр., Ушм.), а, ПА́СКЛИНЬ, я (Свд., Тхн.), ч. Клинок, яким скріплюється коса з кіссям.

ПА́КЛИНОК, нка, ч. Зменш. до ПА́КЛИН (Бр., Гл., Мрт., Чп.).

ПАКЛІ, лів, тільки мн. Відходи після тертя конопель на терниці (Нжл.).

ПАКЛІЕН див. ПАКЛИН.

ПАКЛІН див. ПАКЛИН.

ПАКОЛ, а, мн. ПАКОЛИ, лудв, ч. Межовий знак. Мірили скріз' [землю] і паколи закопували. І тепер оце паколи стойат" (Оз.).

ПАКУБАВАТЬ, бую, буєш, док. Скласти в купи торф по одному кубометру (Ар.).

ПАКУЛЬ[1], я, с. Те саме, що ПАКЛІ (Крл.).

ПАКУЛЬ[2] (Кт.), ПАКУЛЬ // ПОКУЛЬ (Клв., М.-К.), ПОКИЛЬ (М.), ПОКУЛЬ (Вв., Луг., Лч.), спол. Поки. Хат'а би ноги м'ен'а нас'іл'і, пакул' умру (Кт.); Ми переседили пакул' н'іемци пашли (М.-К.); Покул' йа в Лугинок пришоу, то вуон ут'уок (Луг.).

ПАЛАВИНЩИК, а, ч., стар. Одиниця виміру рідини, що дорівнює 1/8 пляшки (пляшка - 0,6 літра) (М.-К.).

ПАЛАЙКА, и, ж. Вогнище, багаття (С.Д., Стд.). Он де палаіки поклау (С.Д.).

ПАЛАНИ, а, е, перен. і неперен. Очищений від різних домішок; провіяний. С'е палани[i] сон (Карп.).

ПАЛАНИЦА (Лск.), ПАЛЄНІЦА (Карп.), и, ж. Хлібина, яка змочується водою при викачуванні.

ПАЛАТ (Вв.), ПАЛАТЬ (Бв., Карп., Лч., Ушм.), аю, аєш, недок. Віяти, очищати зерно від домішок і т.ін., підтрушуючи його в ситі або решеті.

ПАЛАТКА, и, ж., стар. Полиця на стіні. Воз'ми[і] на палатце, кажут'; Кодас' палатки[і] бул'і, клалос' бел'о свуойс'ке (Карп.).

ПАЛАТКИ, ток, мн. Горище в сараї (Кпт., С.).

ПАЛАТЬ див. ПАЛАТ.

ПАЛЕНКА // ПАЛИНКА (С.Д.), ПАЛЯНКА (В., Зар.), ПАЛЯНКА (Б.-В.), и, ж. Обпалена цегла.

ПАЛЄНІЦА див. ПАЛАНИЦА.

ПАЛЄТНІК, а, ч., стар. Людина, яка найнялася служити на одне літо (Дхв.).

ПАЛИНКА див. ПАЛЕНКА.

ПАЛІЕТТЄ, я, с. Хороша сонячна тепла погода (Г.).

ПАЛІК, а, ч. Те саме, що ПАКОЛ (Зар.).

ПАЛОЛЬЩИ[і]ЦА, и, ж. Полільниця. На пол'е пол'ат[и]' палол'ичи[і]ци (Мх.С.).

ПАЛОНІК, а, ч. Велика дерев'яна ложка; ополоник (Смч.).

ПАЛОННЄ, я, с., с.г. Полоття (без сапи, руками) (Кчн., М.-К.).

ПАЛОШНІК, а, ч. Палець у рукавиці (Бб.).

ПАЛУБА, и, ж. Дошки, призначені для покрівлі будівель. Два вози палуби купиу на хату (М.-К.).

ПАЛУЖА, и, ж. Полива (Лпт.).

ПАЛУКАПАК, пка, ч. 1. Копа, що складається з 25 снопів (Ар.).
2. Копа, що складається з 50 снопів (Мх.С.).

ПАЛУЙИ (Кчн.), ПОЛИЙ (Зар.), лию, ПОЛОЙ (Вв., Ушм.), ПОЛУОЙ (В., Лч.), лою, ч. Вода, що внаслідок відлиги і т.ін. появляється на річці поверх льоду.

ПАЛУНІЧНІК, а, ч., бот. (*Malva rotundifolia*). Калачик (Карп.).

ПАЛУШКА, и, ж., стар. Монета вартістю 75 коп. (М.-К.).

ПАЛЮВКА, и, ж. Те саме, що ПАЛЕНКА (Клв.).

ПАЛЮШКИ (С.В., Сл.), ПЕЛЮШКИ (Лск.), шок, мн., кул. 1. Тісто, виготовлене у вигляді косячків, зварене і заправлене маком, сиром або олією (Лск., С.В.).

2. Пампушки (Сл.).

ПАЛЯНКА див. ПАЛЕНКА.

ПАЛЯНКА див. ПАЛЕНКА.

ПАЛЬ, я, мн., ПАЛІЕ, льов, ч. 1. буд. Один із закопаних у землю стовпів, на яких тримається будівля (Бв.,Вв., Крм., Луг., Лч.).

2. Те саме, що ПАКОЛ (В.).

ПАЛЬЧАТКА (Нжл., Ушм.), ПЕРЧАТКА (Вв.), и, ж. Рукавичка з відділенням для кожного пальця.

ПАМА, и, ж. Чорна недощова хмара (Сл.).

ПАМЕРВІТЬ // ПОМЄРВІТЬ, влю, виш, док. Пом'яти, подрібнити солому та ін. (Лч.).

ПАМІЕРАК, рку, ч., с.г., стар. Присадибна земля, яка щороку засівається (М.-К.).

ПАМУОРОК, рка, ч. Масове вимирання людей (Клв.).

ПАМУОРЩИНА, и, ж. Те саме, що ПАМУОРОК. У нас у сел'іе такайа на л'удеї памуорщчина напала (Бч.).

ПАНАЖИ, жуов (М.-К.), ПОНОЖЕ (С.В.), ПОНОЖЖЕ (Влд.), а, ПОНОЖИ, жуов (Клв., Кч., Лск., Лч.), ПОНОЖІ, жив (В., Зар., Плс., Тет.), тільки мн. Підніжки в ткацькому верстаті.

ПАНАРАД, а, ч. Вовняне покривало на ліжко (Кт.).

ПАНСКИ[і]Є ЦАЦКИ[і], бот. (*Aster L.*). Айстри. Там у мен'е пански[і]йе цацки[і] ростут (Карп.).

ПАНЧА, і, ж., іст. Старовинна довга і широка накидка; опанча (Г.).

ПАНЧИШКИ, шок, мн., бот. (*Primula officinalis*). Первоцвіт лікарський (Нжл.).

ПАНЬОВА, и, ж. Плахта (Мх.С.).

ПАПАСТІ, су, сеш, док. З'їсти. Дак кал'і б вут'а варона н'а папасла (Мх.С.).

ПАПЕРВАСТІ, присл. Спершу, спочатку. Іщче паперваст'і йа одегалас' добре (М.-К.).

ПАПЛЮОТ, паплыоту, ч. Лати в огорожі (М.-К., Пл.).

ПАПЛЬОТІНА, и, ж. Невелика кроква, якою укріплюється верх солом'яної покрівлі і т.ін. Саломена пакр'іул'а папл'от[ц']інай при[і]вйазуйеццє (Ч.).

ПАПОНКА, и, ж., анат. Барабанна перетинка. Йак сви[і]сне-паламайуце ў галавйіе папонки[і] (Л.).

ПАПРУГА (Бр., Кд., Кпт., Крл., Лск., С.Д., Стдн., Шст.), ПОПРУГА (В., Вв., Зар., Лч., Млн., Нжл., Нрд., Сл., Тет., Ушм.), и, ж. Вузький чоловічий ремінний пояс. Даваї адпускат' папругу; адпустиў да астан'н'ей дирачки (Кпт.).

ПАР, у, ч., с.г. Земля, виорана на зиму під весняну сівбу; зяб

(Вв., Вл., Влд., Дмш., Дом., Др., Лб., Мш., П.С., Плс., Рт., С., Ушм., Хоч., Ч.).

ПАРАБАК (Ар., Схл.), ПАРАБАК // ПАРУБОК (Ар.), ПАРОБОК (Вв., Клв., Лч., Мрт., Сл., Смч., Ушм.), ПАРУБОК (Вв.), бка, ч. 1. стар. Наймит. Иа пашоў работац' до муж'ікоў, работаў паробком (Смч.).

2. Дорослий хлопець.

ПАРАБІЙКА (Дмш.), ПАРУБІЙКО (В.), а, ч. Молодий чоловік; юнак. Иа шче калис'параб'іикаиу буў (Дмш.).

ПАРАЖІЕЛЛЯ, і, ж. Породілля. Ол'га, шчо ти лежиш,иак паражіе л'л'а? (М.-К.).

ПАРАЛЄС (Лч., Сл.), ПАРАЛЬОС (В., Вв., Гл., Лп., Лск., Нрд.), ПАРЕЛЬОС (Крв., Ушм.), ПУЛЯРЕС (Кор., Пск., Стр.), а, ч. Гаманець з замочком для грошей.

ПАРАМЕРВІТЬ, влю, виш, док. Те саме, що ПАМЕРВІТЬ (Лч.).

ПАРАМІЛ, у, ч. Коса, острівець на річці (Лч.).

ПАРАМОТА (Лч.), ПЕРЕМОТА (Лск.), и, ж. 1. Нитка, покладена при снуванні пряжі не на той кілочок снівниці, що потрібно.

2. Щілина у полотні від випадіння нитки основи.

ПАРАСЛЯ, і, ж. Запущена, довгий час не оброблювана ділянка землі в лісі (Вв., Ушм.).

ПАРЕЛЬОС див. ПАРАЛЄС.

ПАРЕНА СМАТАНА, кул. Ряжанка (Лч.).

ПАРЕНЖА, жув (Лч.), ПЕРЕНДЖІ, джив (Зар.), ПОРЕНЧА (Бв., Ушм.), ПОРЕНЧІ (Б.-В., Крм., Луг.), чов, тільки мн. 1. Перила, поручні (Б.-В., Бв., Зар., Крм., Луг., Лч., Ушм.).

2. мор. Палуба (Б.-В., Зар., Луг.).

3. Загата з каміння під час меліоративних робіт (Бв., Крм., Луг.).

ПАРЕШИТЬ, шу, шиш, док. Вирішити. Вани парешили на заўтра паїти ў церкву (Лкн.).

ПАРИЛО, а, с., бот. (*Filipendula Adans.*).Медунка болотяна; лабазник (Нкл.).

ПАРІЕЧКИ, чак (См.), ПОРІЕЧКИ (В.), ПУРИЧКИ (Зар.), чок, мн., бот. (*Ribes rubrum L.*).Червона смородина.

ПАРІНА, и, ж., с.г. Те саме, що ПАР (Вс., З.).

ПАРІНІНА, и, ж., с.г. Те саме, що ПАР (Мш.).

ПАРКИ, ков, мн. Зв'язані докупи два куляки, що використовують для покриття будівель (Н. М., Мх.С.).

ПАРНИК, а, ч. Те саме, що ПАРКИ (Вв.).

ПАРОБОК див. ПАРАБАК.

ПАРСУНКА, и, ж. Передня частина голови корови, коня, тощо (Влд.).

ПАРТАМАНЕТ, а, ч., стар. Портмоне (Ар.).

ПАРТАМАНЕТИК, а, ч. Зменш. до ПАРТАМАНЕТ (Стдн.).

ПАРТНИНА (С.), ПОРТНИНА (Зар.), и, ж. Виріб з домотканого полотна.

ПАРУБІЙКО див. ПАРАБІЙКА.

ПАРУБОК див. ПАРАБАК.

ПАРУБЧУК, а, ч. Те саме, що ПАРАБІЙКА (Тет.).

ПАРУОНКА, і, ж. Зварена очищена картоплина (Бб.).

ПАСА, и, ж. Те саме, що ПАЗУР[1] 1 (Лч.).

ПАСАГ (Дяг., М.-К.), ПОСАГ (Д., Кд., Н.Б., Ус.), ПОСАГ (Лч., Смх.,

Ушм.), ПО́САХ (Крсл.), ПОСЯ́Г (Бб.), у, ч., етн., стар. 1. Майно, дароване батьками дочці при виданні її заміж (Бб., Д., Дяг., Кд., Крсл., Лч., М.-К., Н.Б., Смж.).

2. Весільний поїзд з молодою (Ус., Ушм.).

ПАСАМУ́ГА, и, ж. Те саме, що ПА́ЗУР[1] 1(Мс., Ушм.).

ПАСА́СТИ, а, е. Смугастий. У гу́т'і свин'ї ночува́ли і ходи́ли паса́сти, пйо́стри (Кд.).

ПА́СВУЙН див. ПА́КЛИН.

ПАСИ́ННЄ, я, с., зб. Зайві тютюнові пагінці. Здоро́вий уже́ поруо́с /тютюн/, по по́йес бу́де, і паси́н'н'е вели́ке (Ст.).

ПА́СИЩЕ (Грн.), ПА́СТБИЩЕ (Лск., Нрд.), а, с. Випас, пасовисько. Там таке́ па́сишче одво́д'ат, загон'а́йут тел'а́тки мален'к'ііі, во́уц'і.. (Грн.).

ПАСІЙО́ННИ, а, е. Дуже злий, ненависний (про людину) (Б.-В.).

ПА́СІК, а, ч. Вулик з накривкою (Ясн.).

ПА́СІЯ, ї, ч. і ж. Дуже вредна, зла людина (Б.-В.).

ПА́СКЛИН див. ПА́КЛИН.

ПА́СКЛИНОК, нка, ч. Зменш. до ПА́СКЛИН (Влн., Гбн., Д., Дмш., Зар. Кд., Крд., Кч., Лкн., П.С., Ст., Стр., Ушм.).

ПА́СКЛИНЬ див. ПА́КЛИН.

ПА́СКОЛЕНЬ, я, ч. Те саме, що ПА́КЛИН (Свд.).

ПАСКРО́МІТЬ, млю, миш, док. Вилаяти кого-небудь (Лпт.).

ПАСЛЬО́Н (Нжл.), ПІСКЛЬО́Н (Лпт.), у, ч., бот. (*Solanum L.*). Паслін.

ПАСМА́ТИ, а, е. Неакуратно причесаний, розпатланий (Нжл.).

ПАСМІ́ЕТУХА (М.-К.), ПОСЬМЕ́ТЮХА (Зар.), ПОСЬМЄ́ТУХА (Вв., Лск.), и, ж., орн. (*Galerida*). Посмітюха. Пасм'іетуха прилет'іела да нас пуд са́ми с'іенци (М.-К.).

ПА́СНЯ, і, ж. 1. Те саме, що ПА́СИЩЕ.

2. Корм для худоби; паша. Чи забал'іела /корова/, шчо малака́ не дайе́, чи, мо, па́сн'і плахи́йе (Крсл.).

ПА́СОКА, и, ж. Пасіка (К.).

ПАСПАСІ́БКАВАТЬ, ую, уєш, док. Подякувати (Мх.С.).

ПАСПАСІ́ЕБУВАТЬ, ую, уєш, док. Те саме, що ПАСПАСІ́БКАВАТЬ (Ж.).

ПАСТБИЩЕ див. ПА́СИЩЕ.

ПАСТЕ́ЛНИК, а, ч. Солом'яна мата (М.-К.).

ПАСТИ ЧЕ́РГУ, нов. По черзі пасти череду корів колгоспників (Вв., Лч., Сл., Ушм.).

ПАСТІ́ЛКА, и, ж. Дитяче простирало (Мх.С.).

ПАСТОВЕ́НЬ, вня́, ч. Те саме, що ПА́СИЩЕ (Жр.).

ПАСТО́ВНИК, а, ч. 1. Вигін-пастівень біля села (Крсл.).

2. Місце для випасу худоби в лузі (Стдн.).

ПАСТРЕКА́ЦЦЕ, а́юсе, а́ессе, док. Зустрітися. Адна́ дак пастрека́лас' да гаво́рит': пал'іезла на л'іесв'іцу, а з драбини впа́ла (Чп.).

ПАСТУ́ШКА, и, ж. Батіг, яким поганяють корів (Вн.).

ПАСТУШКО́ВИ ТО́РБОЧКИ, бот. (*Capsella bursa pastoris*). Грицики (Нжл.).

ПАСТУ́ШНЯ, і, ж. 1. Череда корів, яку пасе по черзі кожен власник корови (Здр., Крсл., Кув., М.-К., Хор.). Йу́он пас'е́ драздо́ус'ку /назва вулиці/ пасту́шн'у (Кув.); Пасту́шн'а ско́ту пас'е́цца (Хор.).

2. Отара овець (Тер., Шст.).

ПА́СУШ, у, ч. 1. Сухі гілки, сушняк, хмиз (Кт., Шст.).

2. Дерево в лісі, яке засохло внаслідок пожежі, повені тощо (Клв.).

3. Стільник (Лпт.).

ПАСУ́ШША, а, с., збірн. Те саме, що ПА́СУШ 1 (Кт., Шст.).

ПАСЮ́Г, а, ч. Те саме, що ПА́ЗУР[1] 1 (Клв.).

ПА́СЬБА, и, ж. Земля, яка ніколи не оралась; цілина (Нрд.).

ПАСЬО́МКА, и, ж. Обшивка в кожусі; тасьма (Крм., Луг.).

ПАСЬО́СТРА, и, ж. Двоюрідна сестра (Ар.).

ПАТАЛО́ЧИТЬ, чу, чиш, док. Класти стелю в хаті (Ар.).

ПА́ТОКА, и, ж. Чистий мед (Вв., Лч., Сл.).

ПАТРИКУВА́Т, ку́ю, ку́єш, недок. Підстерігати, стежити, пильнувати (Б.-В.).

ПАТРІЕСКАВАТЬ, кую, куєш, недок. Величати, називати. Його́ па́ном патр'іескавали (М.-К.).

ПАТЯГА́КА, и, ч. і ж., знев. Гульвіса. У нас у сел'іе йаки́ чалав'іек гул'а́йе з жу́онками[1], дак назива́йец'ц'а пат'ага́ка (Бч.).

ПАТЬОВТИС, о́вса, о́все, недок. Поплентатись. Куди́[1] се ти[1] пат'о́усе? (Кшв.).

ПАТЬО́ПАНИ (Дмш., Крск., Шст.), ПАЦО́ПАНИ (Тер.), ПОТЬО́ПАНИ (Влн.), ПОЦО́ПАНИ (Мс.), а, е. Чудна́ людина; дивак.

◊ МЕШКО́М ПАТЬО́ПАНИ (ПОТЬО́ПАНИ), ПАЦО́ПАНИ (ПОЦО́ПАНИ) – про недоумкувату людину. Мучни́м мешко́м пат'о́пани (Дмш.); На́че з-за угла́ мешко́м пат'о́пани (Крск.); М'ешко́м із-за угла́ поцо́пани (Мс.).

ПА́ХА, и, ж. Пахвина (Б.-В.).

ПА́ХАНЩИК, а, ч., с.г. рідко. Орач (І.).

ПА́ХАНЬ, і, ж., с.г. Рілля (Ар.).

ПАХАРО́Н, у, ч. Похорон (Мх.С.).

ПА́ХАРСТВО, а, с. Хліборобство. Л'у́д'е зан'іма́л'іс бо́л'ейе па́харством (Кт.).

ПА́ХАТА //ПА́ХОТА, и, ж. Час орання і сівби (М.-К.).

ПА́ХАТЬ, і, ж. 1. Те саме, що ПА́ХАТА. Уже́ недале́ка́ й да па́хат'і аста́лас (М.-К.).

2. Орна земля. На па́хат'і каро́ви[1] па́сли[1] (Лкш.).

ПАХА́ТЬ, а́ю, а́єш, недок. Орати, обробляти землю. З'ем'е́л'ку паха́л'і; Хто ско́л'ко маў з'емл'і – сто́л'ко й паха́ў (Дом.).

ПАХА́Ч, а́, ч. Те саме, що ПА́ХАНЩИК (Луг.).

ПАХЛА́ПНІ, ньов, ч., мн. Постоли (Мх.С.).

ПАХНІ́ТЬ, ню́, ни́ш, недок. Пахнути. Ал'ал'а́с га́рно пахни́т' (Зар.).

ПАХНЮ́ЧИ, а, е. Пахучий. Сухе́ з'е́л'ле – пахн'у́че (Кч.).

ПАХНЮЧО́К, чка́, ч., бот. (*Pirus communis*). Невелика запашна хатня рослина, що цвіте білим цвітом (Луг.).

ПА́ХОТА, див. ПА́ХАТА.

ПАХТА́, и́, ж., стар. Перегнане через сепаратор молоко (Лск.).

ПАХТЬ, хну, хнеш, недок. Те саме, що ПАХНІТЬ (Лч., Сл.). Кон'ушина буд'е пахт' (Сл.).

ПАЦОПАНИ див. ПАТЬОПАНИ.

ПАЦЮК, а, ч. Порося (В., Зар., Пп., Тет.). Тади накормит пац'ука (Тет.).

ПАЦЯГАНКА, и, ж. Чоловічий кожух, покритий матерією (Хор.).

ПАЦЬ-ПАЦЬ... Вигук, яким підкликають малих поросят (В., Зар., Тет.).

ПАЦЬОРКИ, ков, мн. 1. Дрібне намисто.

2. Коралі (Вв., Кд., Ушм.).

3. перен. Бурульки. Із стр'іехи[i] пац'орки[i] ви[i]с'ат' (Влд.).

ПАЧЕРКА, и, ж. Пасербиця (В., Нд., Тет.). Пачерка хоче приспат' ц'у дочку (Нд.).

ПАЧІПКА (Вхв.), ПАЧОБКА (Ар.), ПАЧОПКА (Г., Лвн., Млж., Пп.), ПАЧУЕПКА (Лкн.), ПАЧУИПКА (Грб.), ПАЧУОПКА (І., Лкш., Тим.), ПЕЧОПКА (Ст.), ПОВЧЕПКА (Хор.), ПОЧЕПКА (Вл., Кшв., Р.), ПОЧОПКА (Бв.), ПОЧУПКА (Лб.), и, ж. 1. Прив"язана до колиски вірьовка, за допомогою якої гойдають колиску; почіпка (Бб., Вл., Вхв., І., Лб., Лвн., Млж., Ст., Тим., Хор.). Калише, каже, дит'а за почепки (Вл.).

2. Одна з вірьовок, на якій висить колиска; вервечка (Ар., Г., Грб., Лкн., Лкш., Пп., Р.).

3. Перев"яз, поворозка, на якій діти носять торбину і т.ін. (Бб., Кшв., Лб.).

ПАШЕННАЯ ЯМА, стар. Яма, в якій багаті господарі зберігали зерно (Стдн.).

ПАЯРОК (Бч.), ПОЯРОК (Клв.), рка, ч. Вовна, знята з вівці; руно.

ПЕКАРИЦА див. ПАКАРІЦА.

ПЕКАРИЦЯ див. ПАКАРІЦА.

ПЕКТИ РИБУ. Жарити, смажити рибу (Вв., Лск., Нрд.).

ПЕКУР, а, ч. орн. (*Carella gallinago*). Бекас (Мрт.).

ПЕЛЕХ, у, ч. Дрібн"язок (В., Кчн., М.-К.).

◊ РОЗБИТЬСЯ В ПЕЛЕХ – розбитися на маленькі шматочки (В.); НЕМА Й ПЕЛЕХУ – і сліду нема кого-небудь (М.-К.).

ПЕЛЮСТКА, и, частіше мн. ПЕЛЮСТКИ, ток, ж. 1. Зварена шматком чверть головки капусти (Сл.).

2. Широкі бокові зубці у прядильному гребені (Лск.).

3. Бокові стінки терниці (Бр.).

ПЕЛЮШКИ див. ПАЛЮШКИ.

ПЕЛЯ, і, ж. 1. Отвір, прорубаний у льоду; ополонка (Ч.).

2. Те саме, що ПАЛУЙИЙ (Карп., Ч.). Уже на р'іечц'і пел'і, аж вада ви[i]дно (Ч.).

ПЕЛЯ, е, ж. Велика яма з водою. А з пел'е вут'екайе ро[у]учак (Сл.).

ПЕЛЬКА, и, ж. 1. Те саме, що ПЕЛЯ 1. На л'оду рубайут'пел'ки (Г.).

2. Те саме, що ПАЛУЙИЙ (Г., Ст., Ч.).

ПЕНЗЕЛЬ, я, ч. Щітка, якою білять хату. Йа белила хату пензел'ем (Бч.).

ПЕНЮШОК, шка, ч., зменш.-пестл. Пеньок (Ар.).

ПЕРВАК, а, ч. 1. бдж. Перший рій (Вв., Луг.).

2. Учень першого класу (В., М.-К.). Да це ж наш первак? (М.-К.).

3. У, ч. Горілка, добута на початку куріння (В.).

ПЕРВАЧКА, и, ж. Корова-первістка (М.-К.).

ПЕРВІСТКА, и, ж. Корова з першим телям, яка, як правило, дає мало молока (Бв., Лск., Нрд.).

ПЕРЕБИВАТ, аю, аєш, недок., ПЕРЕБИТ, б"ю, б"єш, док. Прополювати картоплю, кукурудзу (Лск., Нрд.).

ПЕРЕБОР, у, ч. Заборгованість колгоспника за взятий аванс перед колгоспом після остаточних розрахунків за трудодні (Б.-В.).

ПЕРЕБУОЙКА, и, ж. Одна з двох відокремлених частин хати. Живе у тудй перебуойц'і (С.Д.).

ПЕРЕВАЛКИ, ков, тільки мн. Залишки від прядіння мички (Рч.).

ПЕРЕВЕРТАТЬ, аю, аєш, недок., ПЕРЕВЕРНУТЬ, ну, неш, док. Перейменовувати (В., Зар., М.-К., Тет.). Нашу улиц'у у прошлам гаду перевернули (М.-К.).

ПЕРЕВІЕДУВАТЬ, ую, уєш, недок., ПЕРЕВІЕДАТЬ, аю, аєш, док. Провідувати (Бв.).

ПЕРЕГОВОРЩИК, а, ч., нов. Перекладач (Слово, виявлене в переважній більшості говірок досліджуваної місцевості). У нас і отчот д'елайут на украйінскай мов'і, дак н'е ус'е пан'імайут'; Сабран'ійе було атчотнайе, дак у нас буд'і перегаворшчік'і (Мф.); Потом тот самий переговоршчик н'імец'кий давай веде мене до пана (Брг.).

ПЕРЕГОВОРЩИЦА, и, ж. Жін. до ПЕРЕГОВОРЩИК (Мф., Сос., Тет.).

ПЕРЕГУОН, перегону, ч., стар. Те саме, що ПАХТА (Крм., Лск., Лч.).

ПЕРЕДНЯ ХАТА, рідко. Кухня (Лск., Нрд.).

ПЕРЕДОВКА, и, ж. Передній ланцюг на возі для ув"язування снопів, сіна, соломи тощо (Зал.).

ПЕРЕЄДІ, ди[1]в, тільки мн., с.г. З"їди, об"їдки (Б.-В.).

ПЕРЕЗВА, и, ж., етн. Взаємне запрошування і відвідини під час весільного обряду (Клв., Крл., У.). Коли йіде з шахоуу, скринеуу, починайец'а перезва (Крл.).

ПЕРЕЗВ'ЯНСЬКЕ, кого, с., етн. Подарунки, одержані молодою і молодим під час перезви (див.). Молода і молоди частуйут', а йім викидайут' перезвйанс'ке і даруйут' гроши; тод'і молоди ідут' додому до молодого, шчитайут' перезвйанс'ке (Гбн.).

ПЕРЕЗІМОК, мка, ч., с.г. Назимок (Б.-В., Клв.).

ПЕРЕЗОВ, у, ч., етн. Те саме, що ПЕРЕЗВА. Повечерайут' /молоді/ і йдут' у перезоу до молодойі додому (Гбн.).

ПЕРЕЙМИ[1], мов, тільки мн. Схватки перед родами (Карп.).

ПЕРЕКАТ, у, ч. Місце в хаті між піччю і грубою (Гбн.).

ПЕРЕКИДАТЬСЯ, аюся, аєшся, недок., ПЕРЕКИНУТЬСЯ, нуся, нешся, док. Перетворюватися , обертатися на кого-, що-небудь. Дивиц'ц'а, летит' чотир'і утки; прилет'іли, упали на земл'у, перекинулис' д'іучатами (Злн.).

ПЕРЕКОПКА, и, ж. с.г. Переполювання просапних культур (Вв., Ушм.).

ПЕРЕКРЕСАТ, аю, аєш, недок., с.г. Прополювати міжряддя на буряках (Б.-В.).

ПЕРЕКУЛЮВАЦЩА, ювцца, недок., ПЕРЕКУЛІЦЦА, іцца, док. Перекидатися. Ой, гл'еди, бо чашка перекул'іцца (Бч.).

ПЕРЕКУПЕНЬ, пня, ч. Перекупник. Идут'аж перекупен' двенадцет'конеЇ продайе (Н.).

ПЕРЕМИЧКИ, чок, тільки мн. Клоччя (Кч.).

ПЕРЕМІЕЛЬ, і, ж. Острівець на річці (Луг.).

ПЕРЕМОТ, а, ч., риб. Перемет (Вв., Лск., Нрд.).

ПЕРЕМОТА див. ПАРАМОТА.

ПЕРЕМУТКА, и, ж., ент. (*Farmica rufa*).Мурашка руда лісова (Б.-В., Клв., Сос.).

ПЕРЕНДЖІ див. ПАРЕНЖА.

ПЕРЕНОСИЦА, и, ж., анат. Перенісся. Переносицу перебило було (Лкш.).

ПЕРЕПАДАТИСЬ, аюсь, аєшся, недок., ПЕРЕПАСТИСЬ, дуся, дешся, док. Худнути, марніти від голоду. Корова стоїт', перепалас'зовс'ім (М.).

ПЕРЕПАЯСА МОРАШКА, ент. (*Formicidae*).Мурашка з білою смужкою на спині (Б.-В., Клв.).

ПЕРЕПЕЛІЧИ[і]Н ГОРОХ, бот. Дика вика. Перепелічи[і]н горох по йачмен'ах, по пшен'іцах рост'е (Карп.).

ПЕРЕПЕЧКА (В., Зар., Тет.), ПЕРЕП'ІЧКА (Клв., Крм., С.В.), и, ж., кул. Корж, спечений з кислого тіста на сковороді; перепічка.

ПЕРЕПІЧКА див. ПЕРЕПЕЧКА.

ПЕРЕПОЇЦ, йца, ч., етн. Коровай, що кладеться у весільному обряді під гільце (Стдн.).

ПЕРЕРЕЗ, а, ч. Широка, низенька діжка для прання білизни (Стдн.).

ПЕРЕРОБІТЬ, робіть, док. Перебродити, перешумувати, переграти (про ферментацію) (Лч.).

ПЕРЕСЄКАТЬ // ПЕРЕСІКАТЬ, аю, аєш, недок., с.г. Розпушувати землю, де посаджена картопля (Сл.).

ПЕРЕСІДЄЛЬНІК, а, ч. Частина упряжі; черезсідельник (Лч., Сл.).

ПЕРЕСІКАТЬ див. ПЕРЕСЄКАТЬ.

ПЕРЕСТЄНОК (Б.-В.), ПЕРЕСТІНОК (Крл.), нка, ч. 1. Частина стіни будівлі між арцабами (див.) чи ушулами (див.).

2. рідко. Частина стіни хати між окремими її кімнатами (Б.-В., Крл.).

ПЕРЕСЯ, сяти, с. Порося (Бч.).

ПЕРЕТИРАЧКА, и, ж. Найпростіший прилад для первісної обробки льону (Луг.).

ПЕРЕТІЧОК, чка, ч., с.г. Тік (Пск.).

ПЕРЕТУОЧЧЄ, я, с., с.г. Частина току, де молотять. На перетуоч'ч'е молотет', а у засторонку снопи лежат' (Влд.).

ПЕРЕХРЕСНИЦА, и, ж. Сакви. Чипл'айе брат перехресниц'і і йде по миру (Мр.).

ПЕРЕХРУОСТОК, тка, ч. Місце схрещення доріг (Крм.).

ПЕРЕЧУВАТЬ, аю, аєш, недок., ПЕРЕЧУТЬ, ую, уєш, док. Чути про щонебудь. Йа перечуў, шчо йе за морем рак і нехто його не побачит (Злн.).

ПЕРЕШАКЕРУВАТЬ // ПЕРЕШАХЕРУВАТЬ, ую, уєш, недок., ПЕРЕШАКЕРИТЬ// ПЕРЕШАХЕРИТЬ, ру, риш, док. Уважно обшукувати, перетрясати що-небудь шукаючи. Ми[і] перешахер'іл'і ус'е кармани і н'е нашл'і (Сл.).

ПЕ́РСНІ, ньов (Вх., Дмш., Зар., Крл., С.), ПЕ́РСТИ, тов (Н.М.), ПЕ́РСЦІ, цьов (Б.-В., Бр., В., Кд., Клв., Лч., Нжл., П.С., С.В., Сл., Чп., Шст.), СПЕ́РСІ, сів // СПЕ́РЦІ, ців (Тет.), тільки мн. Груди в коней.

ПЕ́РСТЕНЬ, тня, ч. Залізне кільце, за допомогою якого скріплюється коса з кіссям (З.).

ПЕ́РСТИ див. ПЕ́РСНІ.

ПЕ́РСЦІ див. ПЕ́РСНІ.

ПЕРЧА́К, у́, ч. Перець (Нжл.).

ПЕРЧА́ТКА див. ПАЛЬЧА́ТКА.

ПЕ́СІКІ, ков, мн. 1. Пейси.

2. Бакенбарди (Мф.).

ПЕСКА́Р (Рдн.-В.), ПЕЦКА́Р (Сор.), а́, ч., іхт. (*Gobio gobio*). Пічкур (піскар) звичайний.

ПЕТЕРНЯ́, і́, ж. 1. Те саме, що ПАЛУ́КАПАК 2 (М.-К.).

2. П"ять пальців руки (Клв.).

ПЕТЕ́ЧОК, чка, ч. Місце для смолокуріння. Були́, ка́жут', так' і пе́течки, шчо сьо́лу там гонили (Хм.).

ПЕТНИ́К, а́, ч. Невеликий шматок дошки з незначним заглибленням (гніздом), у якому обертається нижній кінець ворітного стовпа. Варо́та були́ адчи́нені да петника́ (Ст.).

ПЕ́ТРИК[1], а, ч., ент. (*Coccinella*). Сонечко (В., Зар., К., Карп., Клв., Лч., Рдн.-В., Ст., Тет., Ушм.).

ПЕ́ТРИК[2], а, ч., зоол. (*Helix*). Слимак (Нрд.).

ПЕТРО́ВІ БАТОГИ́, бот. (*Cichorium Inthybus L.*). Дикий цикорій (Крл.).

ПЕТРО́В ХРЕСТ, астр. Чумацький Шлях, Чумацька Дорога (Л.).

ПЕТЬМО́, а́, с. Пляма (М.-К.).

ПЕЦКА́Р див. ПЕСКА́Р.

ПЕЧА́ЙКА (Крм., М.), ПИЧА́ЙКА (В.), и, ж. Те саме, що ПАКАРІ́ЦА 1. Печа́йка пече́ (Крл.).

ПЕЧЕ́НЕ СТЕГНО́, стар. Шинка (Лч.).

ПЕЧЕРКУВА́ТИ, кую́, кує́ш, недок. Ловити руками раків, рибу в підмивах берега тощо (Лск., Нрд.).

ПЕЧЕ́РА, и, ж. 1. Нора лисиці, крота, миші (Клв.).

2. Дірка. Криси пройі́ли пече́ру (Млн.).

ПЕ́ЧИЩЕ (В., Зар.), П'Е́ЧИЩЕ (Тет.), а, с. Рештки зруйнованого житла. Там, на пе́чишч'і, воу́кийе (В.).

ПЕЧКУ́Р[1], а́, ч. Ледача людина; ледар (М.-К., Хор.). Тре́ба рабі́т', гасуда́рству печкуру́оў не на́да (М.-К.).

ПЕЧКУ́Р[2], а́, ч. Пічник (Бб., Б.-В., Клв.).

ПЕЧКУ́Р[3], а́, ч., орн. Щур, берегова ластівка (Карп.).

ПЕЧОГЛО́ДИНИ (Нжл.), ПЕЧОГЛЯ́ДИНИ (Кд.), дин, тільки мн., етн. Оглядини, розглядини перед весіллям.

ПЕЧО́НОЧКИ, чок, мн. Молочко риби (Нрд.).

ПЕЧО́ПКА див. ПАЧІ́ПКА.

ПЕЧУ́РКА, и, ж. 1. Заглибина між комином і стіною для зберігання сірників, солі тощо (Б.-В.).

2. Підпічок (Вв.).

ПЕЧУ́РКА-ЖАРО́ВНЯ, -и, -і, ж. Совок, яким беруть жар з печі чи з грубки (Кд.).

ПЕША́К, а́, ч. Пішохідець (Зар.).

ПЕ́ШНЯ (Ст.), ПІЕ́ШНЯ (Бч., Лч.), ПІ́ШНЯ (Клв., Лск., Нрд.), і, ж. Інструмент з довгою ручкою для видовбування човнів, вуликів або пазів у дереві тощо.

П'Є́КАЛАК // ПЕКО́ЛАК, лка, ч. Припічок. Палажи́у нажа́ на пйе́калак; Палажи́у па́л'ец на п'еко́лак, кали́ з то́го па́л'ца ізд'е́лау́с'е ма́л'ч'ік-спа́л'ч'ік (Бр.).

П'Є́КАЛНА ДІЕ́ЖКА (В., Зар., Лск., Млн., С.В., Тет., Ушм.), ПИ́КАЛНА ДЕЖА́ (Лч.), ПІЕ́КАЛНА ДІЕ́ЖКА (Дмш., Тхн.), ПІЕ́КАЛЬНА ДІЕ́ЖКА (Вл., Вх., Зг., Хор.), ПІ́КАЛНА ДІ́ЖКА (Вв., Крл.), П"І́КАЛНА ДІЕ́ЖКА (Бр., Кч.). Діжа.

ПЕКО́ЛАК див. П'Є́КАЛАК.

П'Є́РЕ, я, с., збірн. 1. Листя цибулі.

2. Пір'я птиці (Б.-В.).

ПЕРНА́СІЯ, ї , ж., нов. Сорт картоплі (Сл.).

П'Є́РНИКИ, ков, мн. Різної форми печиво́ з солодкого тіста (С.В.).

ПЕСКА́Р, а́, ч., іхт. (*Acerina acerina*) Бобир (Гн.).

П'Є́СТА, и, ж. Вередлива дитина (Вв.).

ПЕТУ́НЬКИ, ньок, мн., бот. (*Petunia g u s s.*). Петунія (Кч.).

П'Є́ЧИЩЕ див. ПЕ́ЧИЩЕ.

ПЕЧКОЛЕ́П, а, ч. Те саме, що ПЕЧКУ́Р[2].

П'Є́ШАЯ КВАСО́ЛЯ (Ушм.), ПІ́ША КВАСО́ЛЯ (Крл., Лч., Сл.), П'І́ША КВАСО́ЛЯ (Бр., Вв., Нжл.), бот. (*Phaseolus vulgaris*). Звичайна квасоля з невитким стеблом.

ПИВЕ́ЦЬ, вця́, ч., стар. Півень (Карп.).

ПИДБІ́Л // ПУДБІ́Л (Нжл.), ПОДБ'Е́Л (Вв., Ушм.), у, ч., бот. (*Tussilago furfara L.*). Мати-й-мачуха; підбіл.

ПИ́ДДИМКА, и, ж. бот. Цибуля-сіянка; піддимка (Сл.).

ПИ́ЖМА, и, ж (Нжл.), ПИ́ЖМО (Крл.), а, с., бот. (*Tanacetum vulgare*). Дика горобина.

ПИ́КАЛНА ДЕЖА́ див. П'Є́КАЛНА ДІЕ́ЖКА.

ПИ́КАЛНА ЛОПА́ТА. Лопата, якою саджають у піч хліб (Лч.).

ПИ́КАНКА (Сл.), ПІ́КАЛКА (Карп.), и, ж. Те саме, що П'Є́КАЛНА ДІЕ́ЖКА.

ПИ́КНА ДЕЖА́ (Сл.), ПІ́КНА ДІ́ЖКА (Гбн., Мнх., Н.М., Скл. Г.), ПІКНА ДІЕ́ЖКА (П.С.), ПІ́КНА ДІЖА́ (Х.), ПІ́КНАЯ ДІ́ЖКА (Кд.), П'І́КНА ДІ́ЖКА (Уз.). Те саме, що П'Є́КАЛНА ДІЕ́ЖКА.

ПИ́КНА ЛОПА́ТА. Те саме, що ПИ́КАЛНА ЛОПА́ТА (Сл.).

ПИЛ, по́лу, ч. Дерев"яний поміст у хаті для спання , сидіння; піл (Нжл.).

ПИЛЕНЯ́ (У.), ПИЛЕНЯ́ // ПІЛЯНЯ́ (Здр.), ПИЛЯНЯ́ (Лпт.), ПІЛЕНЯ́ (Клв.), ПІЛЕНЯ́ (Лб., Ст.), ПУЛЕНЯ́ (Крсл.), ПУЛЕНЯ́ (Кшв.), няти, с. 1. Курча (Здр., Кшв., Лб., Лпт., Ст.).

2. Каченя (У.).

ПИ́ЛКА (Кч.), ПУ́ЛКА (Дом., Л.), ПУО́ЛКА (Бб., Бр., Лок., Луг.), и, ж. Пелюшка для пеленання немовлят.

ПИЛО́ТА, и, ж. Пилюга, пилюка. Так же хма́рилос' надво́р'і, а дошчу́ нема́, така́ пило́та (Кд.).

ПИЛЯ, прийм. Біля, коло. Пил'а нас стойат'(Пльч.).
ПИЛЯ, іе, ж., с.г. Низина в лісі, де косять сіно (Сл.).
ПИЛЯНЯ див. ПИЛЄНЯ.
ПИНЬДЖАК (Кт.), ПІНЬДЖАК // ПІНЬЖАК (Клв.), а, ч. Піджак. З'імойу пин'джак од'ене та і и[i]де (Кт.).
ПИ[i]ПА, и, ж. дит. Вода (Вв., Ушм.).
ПИРАЧИТЬ, чу, чиш, недок. Насилу нести; таскати. Он баба с'іено пи[i]рачи[i]т'[ц'] на плечах (Ч.).
ПИРСА, и, ж. Дерев'яна тирса (Лч., Сл.).
ПИ[i]РСКАЛКА, и, ж. Бризкалка, зроблена з бузини або іншого трубчастого стовбура якої-небудь рослини (Вв., Ушм.).
ПИСЬМО (Зар.), ПІСЬМО (Тет.), а, с. Повідомлення на папері; лист.
ПИСЬМОВОДИТЕЛЬ, я, ч., стар. Секретар; діловод. Син д'іда буў багати і йому буў знайоми пис'моводител' кн'аз'а.. (Ів.).
ПИСЬМОВОДИТЕЛЬКА, и, ж. Жін. до ПИСЬМОВОДИТЕЛЬ. Не можеш сам, то пис'моводител'ку воз'ми (Ів.).
ПИТЕЛЬ (Вв., Зар., Лск., Нрд., Тет.), ПІТЕЛЬ (Клв.), тля, ч. Млин, який виробляє високоякісне, біле борошно.
ПИТКИПЕНЬ, пня, ч. Літнє курча періоду жнив і складання кіп (Зар.).
ПИТОМНИК (Сос.), ПІТОВНИК (В., Зар., Тет.), а, ч. Розсадник.
ПИТУВАТЬ, ую, уєш, недок. Годувати. Ч'ім йа його [собаку] тубл'ки ни питувала (Крол.).
ПИТУН, а, ч. 1. Глиняний кухлик для пиття води (Гбн., Н.М., Ось., Смж.).
2. Невеликий горщик (М.-К.).
ПИТУНЧИК, а, ч. Зменш.-пестл. до ПИТУН (Гбн., Н.М., Ось., Смж.). Питунчик кашки може вийісти дит'а (М.-К.).
ПИТЬ КОНОПЛІ. Визбирувати, викльовувати сім'я конопель (про горобців) (М.).
ПИХОТКА, и, ж., бот. Те саме, що П'ЄШАЯ КВАСОЛЯ (Вв.).
ПИХТІЕР (Влн., Дмш.), ПИХТІР (Лтв., Н.М.), ПУХТІЕР (Стд.), а, ч. Мотузяна сітка або торба для сіна, з якої годують коней.
ПИЧАЙКА див. ПЕЧАЙКА.
ПІДГЕЙСТЕР, а, ч. Те саме, що ПАДГЕЙСТРА (Млж.).
ПІДГЕЙСТРА див. ПАДГЕЙСТРА.
ПІДМЕТ[1], а, ч., с.г. Угноєні краї поля, де сіють технічні культури (Дд.).
ПІДМЕТ[2], а, ч. Віник. Підметом хату треба замести[i] (Рдн.-В.).
ПІДПРИПЕЧОК, чка, ч. Місце під припічком (Гбн.).
ПІДСИПАТЬ (Д.Л.), ПУТСИПАТЬ (В., Зар., Тет.), аю, аєш, недок., ПІДСИПАТЬ (Д.Л.), ПУТСИПАТЬ (В., Зар., Тет.), плю, плеш, док. Садовити квочку на яйця.
ПІЕКАЛНА ДІЕЖКА див. П'ЄКАЛНА ДІЕЖКА.
ПІЕКАЛЬНА ДІЕЖКА див. П'ЄКАЛНА ДІЕЖКА.
ПІЕТЬ, пею, пеєш і пією, пієєш (Кт., М.-К.), СПЄТЬ, спєю, спєєш (Бр., Ж., Нд.), недок. Співати. А вуон хвал'іт' майу с'естру, каже, харашо пейеш, Гарпина Іваноўна, маладца д'іеўка (Кт.); П'іейут' п'іеун'і

п'і́ейут' дру́г'і, а ку́рка сако́че.. (М.-К.); Йу́он крас'і́во с'п'е́йе (Ж.); У саду́ сп'е́йут'д'е́уки (Бр.).

ПІЕ́ШНЯ див. ПЕ́ШНЯ.

ПІ́КАЛКА див. ПИ́КАНКА.

ПІ́КАЛНА ДІ́ЖКА див. П'Е́КАЛНА Д'І́ЕЖКА.

ПІ́КНА ДІЕ́ЖКА див. ПИ́КНА ДЄЖА́.

ПІ́КНА ДІЖА́ див. ПИ́КНА ДЄЖА́.

ПІ́КНА ДІ́ЖКА див. ПИ́КНА ДЄЖА́.

ПІ́КНАЯ ДІ́ЖКА див. ПИ́КНА ДЄЖА́.

ПІЛЕНЯ́ див. ПИЛЕНЯ́.

ПІЛЄНЯ́ див. ПИЛЄНЯ́.

ПІЛЯНЯ́ див. ПИЛЄНЯ́.

ПІНУХ, а, ч., с.г. Місце, пропущене при оранці земельної ділянки (Лпт.).

ПІНЬДЖА́К див. ПИНЬДЖА́К.

ПІНЬЖА́К див. ПИНЬДЖА́К.

ПІРО́Г ПРИДА́НСЬКИ, стар., етн. Весільна хлібина (Лск.).

ПІР'ЯН, а́, ч. Той, що має різний колір; різноколірний (про одяг, людей, масть тварин тощо). На́ш'і л'у́де носи́ли неодна́кову оде́жу, а ми́шали во́уну чо́рну, б'і́елу або́ си́ву, йака́ ове́чка йе. Р'аба́йа, разноцв'е́тна. Одц'у́да й на́зва п'ірйа́н, пир'і́сти; Назива́ли волу́бу́ п'ірйана́ми (Крсл.).

ПІСКЛЬО́Н див. ПАСЛЬО́Н.

ПІ́СТА, и, ж. Пістолет. Кам'енда́нт /німець/ йе́зд'і́у па у́л'іцам і кри́ча́у: – Йа ут'ер'ал п'і́сту, йе́с'л'і н'е найд'о́т'е – пастр'ел'а́йем ус'і́х!(С.Г.).

ПІСЯ́Г, а́, ч. Те саме, що ПА́ЗУР[1]1. Наробиу́ п'іс'аго́у (Лск.).

ПІСЬМО́ див. ПИСЬМО́.

ПІТЕЛЬ див. ПИТЕЛЬ.

ПІТЕНЄ́, я́ (Клв.), ПІТЯ́НЄ, я (Кмр.), с. Питво, пиття. Гу́с'і, гу́с'і, ваз'м'е́т' м'ен'е́ пад крили, н'ес'е́т' м'ен'е́ дадо́му, бу́д'е вам п'іт'ан'е, йад'а́н'е, вс'а́кайе ку́шан'е (Кмр.).

ПІТО́ВНИК див. ПИТО́МНИК.

ПІ́ТЯ, і, ж. , дит. Те саме, що ПИ́[1]ПА. (С.Д.).

ПІТЯНЄ́ див. ПІТЕНЄ́.

ПІХОТО́Ю, присл. Пішки (Вв., Крм.).

ПІ́ША КВАСО́ЛЯ див. П'Е́ШАЯ КВАСО́ЛЯ.

ПІ́ЩНЯ див. ПЕ́ШНЯ.

П'І́КАЛНА ДІЕ́ЖКА див. П'Е́КАЛНА ДІЕ́ЖКА.

П'І́КНА ДІ́ЖКА див. ПИ́КНА ДЄЖА́.

П'І́ША КВАСО́ЛЯ див. П'Е́ШНАЯ КВАСО́ЛЯ.

ПЙО́НТКА, и, ж., стар. Скло гасової лампи № 5 (Кд.).

ПЛАВ, у, мн. ПЛАВИ́, во́в, ч. Трясовина, грузьке місце на болоті (К., Карп., Кпт., Лпт., Лск., Ст., Ч.). За село́м у нас плау́ бу́у вели́[і]ки[і], а тепе́р нема́ (К.); По пла́ву не мо́жна пройти́[і] (Ст.).

ПЛА́ЗЬМА, присл. Плиском. Іва́н во́з'ме та ї поло́жит' його́ пла́з'ма (Крл.).

ПЛАКСУН, а́, ч., бот. (*Nygrangea hortensis L.*). Хатня рослина, на листках якої з"являються краплини води за два-три дні перед дощем; гортензія (Лч.).

ПЛАМЕ́ТА, и, ж. Психічна неврівноваженість (Бв., Лч.). Найшла́ на його́ пламе́та (Бв.).

ПЛАМЕ́ТНА ПОГОДА. Погана погода; негода (Вв., Лск., Сл.).

ПЛАН, у, ч. Стежка, протоптана між двома городами (Крск.).

ПЛА́НКА, и, ж. 1. Вишивка на спині у жіночій сорочці. Стан"так, шоб пла́нку ві́дно було́ (К.).

2. Широка вишивка на комірі сорочки (Карп.).

ПЛАСТЄ́, я́, с., збірн. Жердини, призначені для будівлі (Хор.).

ПЛА́ТЄ (Тет.), ПЛА́ТТЄ (Бв.), ПЛА́ТТЯ (Вв.), я, с. Натільна білизна. Попра́ла пла́т'е за ден' (Тет.); Пошла́ прат пла́т'т'а (Вв.).

ПЛАТНЕ́ННИЙ, а, е, збільш. Дуже жирний. Платне́нна каро́ва у̂ майе́йі сус'і́едки (Р.).

ПЛАТСО́Н, а, ч., буд. Витесана балка (Вв., Нрд.).

ПЛА́ТТЄ див. ПЛА́ТЄ.

ПЛА́ТТЯ див. ПЛА́ТЄ.

ПЛА́ХА, и, ж. Частина сітки невода (Н.М.).

ПЛА́ХТА, и, ж. Дощаний щит в рамі крила вітряка ; в одному крилі три таких щити (Лск.).

ПЛАЦ (В., Пп., Тет.), ПЛЯЦ (Б.-В., Зар., Клв., Ушм.), у, ч., стар. Торговий майдан; торгова площа. На Пе́тра буле́ йа́рмалка, бу̂у̂ бал'ши́ плац таки́ (Пп.).

ПЛАЩИ́ЦА, и, ж., бот. (*Setaria P.B.*). Мишій. Там плашчі́цей зарасло́ усе пол'е (Ч.).

ПЛЕНИЦА, и (Клв. , Кпт.), ПЛЕНИ́ЦЯ // ПЛИНИ́ЦЯ (Тет.), і, ж. Невеличкий пліт на річці.

ПЛЕ́ТЕНИК, а, ч. Обплетений лозою бутель (Вв., Ушм.).

ПЛЕТИ́НЬ (Зар.), ПЛЕТІ́ЕН (Вв., Клв., Лск., Нрд.), ПЛЕТІ́НЬ (Тет.), тня́, ч.1. Лозовий пліт (Вв., Зар., Клв., Лск., Тет.).

2. Клуня з лозяними стінами.

3. Плетена з лози стіна будь-якої будівлі (Нрд.).

ПЛЕ́ТТЯ, я, с., зб. Гудина огірків (Зал.).

ПЛЕТЬО́НКА, и, ж. Обмотаний валом довгий жмутик соломи, який прибивається до краях дверей для утеплення хати (Вв., Лск., Нрд.).

ПЛЕЧЕ́Й, я, ч. Широкоплеча, кремезна людина (Б.-В.).

ПЛЄВА́, и́, ж., анат. 1. Діафрагма.

2. Пліва (Вв., Ушм.).

ПЛЄ́СНЯ, і, ж., буд., стар. Те саме, що ПЕ́ШНЯ (Вв., Ушм.).

ПЛЄСНЯ́, і, ж. Передня частина ступні; носок (Лск., Нрд.).

ПЛЄСТЬ, плету, плетеш, недок. Плести (Мх.С.).

ПЛЄТУ́ШЕЧКА, и, ж. Зменш. до ПЛЄТУ́ШКА (Стдн.).

ПЛЄТУ́ШКА, и, ж. Невеличкий лозовий кошик з мотузяною ручкою (Стдн.).

ПЛЕУ́ЗКАТЬ, аю, аєш, недок. Говорити дурниці; плескати нісенітницю (Бв., Вв., Лч.).

ПЛИ́КАТЬ, аю, аєш, недок., ПЛИ́КНУТЬ, ну, неш, док. Плигати. Тут пе́реда мно́йу ик пли́кне че́рез буге́р за́йец' (Р.).

ПЛИНИ́ЦЯ див. ПЛЕНИ́ЦА.

ПЛИТ, пло́ту, ч. Балки, скріплені разом в один або декілька рядів для сплаву їх по воді; пліт (Кл.).

ПЛІ͡ЕТКА, и, ж. Булка, виготовлена з переплетених шматочків тіста (Кшв.).

ПЛІ͡ЕТЬ, і, ж. Плетінка, пліть. Пл'і͡ет'т'у абу́ха не перес'ечéш (Дяг.).

ПЛОДНИ́ЦА, и, ж. Те саме, що ПИДДИ́МКА (Крм.).

ПЛОДНИ́ЧКА, и, ж. Зменш. до ПЛОДНИ́ЦА (Крм.).

ПЛОСКОГУ́Б, а, ч., іхт. (*Rutilus rutilus*). Плітка (Нрд.).

ПЛО́СКУНІ, пло́скуньо́в, тільки мн., бот. (*Cannabis sativa*). Плоскінь (Вв., Луг., Ушм.).

ПЛОСКУ́ННИ, а, е. Витканий з плосконі. Плоску́нне полотно́ (Нжл.).

ПЛОСКУ́ША, и, ж., бот. Те саме, що ПЛАЩИ́ЦА (Карп.).

ПЛОХЕ́НЬКИ, а, е. Зменш. до ПЛОХИ́ (В., Зар., Сос.).

ПЛОХИ́, а́, е́. Поганий, кепський (В., Зар., Сос.). Шнуро́к плохе́н'ки буў і[и] порва́ўсе (Сос.).

ПЛУЖКОВА́ТЬ, у́ю, у́еш, недок., с.г. Прополювати за допомогою підгортальника (В., Зар., Тет.).

ПЛУ͡ОВКА, и, ж. Плівка на пряженому молоці (С.В.).

ПЛУ͡ОТКА, и, ж., іхт. 1. Те саме, що ПЛОСКОГУ́Б (Лск.).

2. (*Scardinius erythrophthalmus*). Краснопірка (Рдн.-В.).

ПЛУ͡ОТНИЩЕ , а, с., зб. Колоди, призначені для плоту (Впд.).

ПЛУ͡ОТОЧКА, и, ж., іхт. Зменш. до ПЛУ͡ОТКА (Лск., Рдн.-В.).

ПЛЮ́СКА, и, ж., орн. 1. (*Budytes flava L.*). Жовтий лісовий птах.

2. (*Motacita alba L.*). Сірий лісовий птах (Карп.).

ПЛЮСКА́Ч, а́, ч. 1. бот. Стрючок гороху, в якому ледь-ледь з"явилася зав"язь (Вв., Луг.).

2. Плюскле зерно (Лч.).

ПЛЮ́ХА, и, ж. Плюскле зерно гречки. Не гре́чку купи́ли, а одну́ пл'у́ху (Бр.).

ПЛЮШНЯ́К, у́, ч., збірн., бот. 1. (*Schoenoplectus p a l l.*). Куга озерна. На озе́рах у нас бага́тă пл'ушн'аку́ расте́ (Кшв.).

2. (*Jris L.*). Півники (Карп.).

ПЛЮЩА́Й, ю́, ч., бот. (*Acorus L.*). Аїр тростинний (Бгд.).

ПЛЯ́МКА, и, ж. 1. Дверна клямка (Зар., Крл., Нжл., Тет.).

2. Дверна ручка (Нжл.).

ПЛЯ́СУ, предик. Драла.

◊ ДАТЬ ПЛЯ́СУ - побігти, втекти (Мх.С.).

ПЛЯ́ХИ, ху́ов, тільки мн. стар. Нутрощі зарізаної тварини, непридатні для вживання; тельбухи (Бв., Лск., Лч.).

ПЛЯЦ див. ПЛАЦ.

ПОБА́БИЦЦЕ див. ПАБА́БИЦЦЕ.

ПОБА́ЧИТЬ див. ПАБА́ЧИТЬ.

ПОБЕРЕ́ЖНИ́К (Б.-В., В., Зар., Клв., Нжл., Тет., Ушм.), ПОПЕРЕ́ЖНИК (Вв.), а, ч., стар. Лісник.

ПОБИТЬ ДЕ́РЕВО. Поточити дерево (про шашіль). Ве́л'ми ша́шел' поби́ў де́рево (Нрд.).

ПОБОРСА́Т (Вв.), ПОБОРСА́ТЬ (Карп., Ушм.), а́ю, а́єш, док. 1. Позав"язувати зав"язки в постолах.

2. Протягнути волоки у вушка личаків. Постоли́ поборса́ў (Карп.).

ПОБРА́ТЬ, беру́, бере́ш, док. Узяти, забрати. Побра́ли ў мене́ н'ı́емци і вўоз і кон'а́ку (См.).

ПОБУ́РИТЬ, ру, риш, док. Поруйнувати, зруйнувати (В., Зар., Крсл., Тет.). Млини́ побу́рили, дак оце́ да́д'ки́ на коло́дках мо́л'ут' (Крсл.).

ПОВГАРУСО́К, ска́, ч. Напіввовняна хустка (К.).

ПОВГРУ́НТА, а, ч., стар. Ділянка орної землі розміром понад чверть десятини (М.-К.).

ПОВ'ЄТКА див. ПАВІЕТКА.

ПО́ВЄТЬ див. ПАВЄ́ТЬ.

ПОВЄ́ТЬ див. ПАВЄ́ТЬ.

ПО́ВЗИНА див. ОПО́ВЗЕНА.

ПО́ВЗНЯК див. ОПУ́ОЗНЯК.

ПОВИ́ДДЄ, я, с. Повінь (Бр., Зар., Тет.).

ПО́ВИТЬ, і, ж. Хлів, що міститься під одним дахом з хатою (Луг.).

ПОВІЕТЬ див. ПАВЄТЬ.

ПОВІ́ТКА див. ПАВІЕТКА.

ПОВКВА́РТА, и, ж. Пляшка (0,6 літра) (Мх.С.).

ПОВМУ́РҐИ, и, ж. Півморга землі. Вс'ого́ поўму́рґи земл'і ма́ў (Крм.).

ПО́ВНОЧІ, присл. Темно, поночі (Вв., Крм.).

ПО́ВНЯ, і, ж. Друга фаза місяця, підповня (Клв.).

ПОУВО́ЙНИК див. ПАВО́ЙНІК.

ПОВРИ́ЗА, и, ж., стар. Ділянка землі, яка дорівнює 1,5 - 2 га (Стр.).

ПОВТОРА́ЧКА, и, ж. Прилад для вимірювання шматків дерева (Бр.).

ПОВШО́РКИ, ков, тільки мн. Наритники (Вв., Стр., Ушм.). Под хвист кон'а́ц'і і че́рез спину од"ева́йут поўшо́рк'і (Ушм.).

ПОВШУ́БКА, и, ж. Коротенький кожушок (Крм., Луг.).

ПОГАВ'Є́ див. ПАГО́В'Є.

ПОГА́НИЙ див. ПАГА́НИЙ.

ПОГИВ'Є́ див. ПАГО́В'Є.

ПОГЛУМИ́Т, млю́, ми́ш, док. Витолочити, вибити посіви (Клв.).

ПОГЛЯДЄ́ТЬ, дя́у, ди́ш, док. Подивитися на кого-, що-небудь (Лч., Сл.). Йа так погл'ад'е́ў на його́ (Сл.).

ПОГНУ́ОЙ див. ПАГНУ́ОЙ.

ПОГО́В'Є див. ПАГО́В'Є.

ПОГОДИ́Т: НА ЛО́ДАРА ПОГОДИ́ЛО, безос. Ледареві пощастило, повезло (Б.-В.).

ПО́ГОН, а, ч. Тимчасова гатка на мілині річки під час ловлі риби волоком. По́гон ро́биц'а на одмі́елах; зага́чуйут' рі́ечку гол'е́м, а ри́ıба йде ў во́лок (Млн.).

ПОГО́Н[1], а (Б.-В., З.), ПОГУ́ОН, пого́на (Лпт., Ст.), ч. Слід. Со́нце гори́т без по́лумйа, вода́ бежи́т без пого́на (З.).

ПО́ГОН[2], а, ч. Те саме, що ПАСТО́ВНИК 1 (Б.-В., Лпт., Ст.). Догна́ў аж за пого́ном (Б.-В.); На пого́н'і росте́ зеле́на трава́ (Ст.).

ПОГОРО́ДНІ СЕЛЯНИ́Н, іст., с.г. Селянин, у якого не було польової землі, а лише город (Нжл.).

ПОГРЕБІЦА, и, ж., с.г. Загорода для худоби; обора (Млж.).
ПОГРИВИТЬ, влю, виш, док. Косячи, поробити пропуски (Гбн.).
ПОГУКАЩЕ, аецце, док. Злучитися, спаруватися (про свиней) (Вв., Лч.).
ПОГУЛЯТЬ див. ПАГУЛЯТЬ.
ПОГУОН див. ПОГОН.
ПОГУТАТ (Лск., Нрд.), ПОГУТАЦ (Бв.), аю, аєш, док. Покачати дитину на руках.
ПОДБ'ЄЛ див. ПИДБІЛ.
ПОДВУОРОК, рка, ч. Місце , на якому стоїть хата з господарськими будівлями; двір (Лп.).
ПОДВУРАК, рка, ч., стар. Хазяїн (Сел.).
ПОДГОРЛИЦА (Вв.), ПУДГОРЛИЦА (Ушм.), и, ж. Нижня частина ярма.
ПОДЕНКО, а, с. Підстилка з хворосту, гілок і т.ін. під стіжком, скиртою, копицею сіна (Луг.).
ПОДЕННИК[1] (Тет.), ПУДОННИК (В.), а, ч. Дно ящика воза.
ПОДЕННИК[2], а, ч., стар. Поденний наймит (Клв.).
ПОДЕНОК, нка, ч. Те саме, що ПОДЕНКО (Луг.).
ПОДИМАЦА, аюс, аєси, недок., ПОДНЯЦА, німуса, німеса, док. Підніматися.
◊ПОДИМАЄЦА СТОРОНА, безос. - світає (Лч., Сл.).
ПОДІКОННИК, а, ч., стар. Прибита до стіни поличка, на якій тримаються ікони (Нрд.).
ПОУДКОЛОТКА, и, ж., кул. Підлива (Бв.).
ПОДЛОКОТНІК див. ПАДЛАКОТНІК.
ПОДНЯЦА див. ПОДИМАЦА.
ПОДОВЖИТЬ, жу, жиш, док., с.г. Обробити землю після оранки перед сівбою (Жр.).
ПОДОДНЯ, і, ж., стар. Те саме, що ПОДЕННИК[1] (Д.).
ПОДОЙМА (Крм.), ПУДОЙМА (Луг.), и, ж. Дерев"яна деталь у колесі воза, яка з'єднує спиці.
ПОДОК, дка, ч. Ковальський прилад, за допомогою якого залізу надається циліндрична форма. Подок дл'а шл'ухтоуки[I] вуос'і (Карп.).
ПОДОКОННА ЛАВКА. Те саме, що ПАДЛАКОТНІК (Вв.).
ПОДОКОННІК, а, ч. Те саме, що ПАДЛАКОТНІК (Крм.).
ПОДОШВА, и, ж. Те саме, що ПАДЛАКОТНІК (Луг.).
ПОДПАЛОК, лка, ч. Те саме, що ПЕРЕПЕЧКА (Б.-В.).
ПОДРУБА (Вв., Лск., Лч.), ПУДРУБА (Сл.), и, ж., буд. Перша знизу балка в рубленій хаті; підвалина.
ПОДУБАНІЛА КАРТОПЛЯ. Захолола варена картопля (Лч.).
ПОДУШКА див. ПАДУШКА.
ПОДХВАТКА (Лск., Нрд.), ПУДХВАТКА (Рдн.-В.), и, ж. риб. Підсак. Пудхваткойу т'агне, а вона /риба/ трепешче (Рдн.-В.).
ПОЄС (Лск., Ушм.), ПОЯС (Вв., Крм., Луг.), а, ч. 1. Перекладина, якою скріплюються крокви, недалеко від їх схрещення (Крм., Лск., Луг.).
2. анат. Поперек, крижі (Вв., Ушм.).

ПОЖА́РНІЦА (Лч.), ПУЖА́РНІЦА (Вв., Сл., Ушм.), и, ж. бот. (*Kamagrostis epigeios (L.) Roth*). Трава, що росте на лісових згарищах або на окраїнах пилів (див.).

ПО́ЖЕНЬ, жня, ч., с.г. Стерня (З.).

ПО́ЖНЯ, і, ж., с.г. Те саме, що ПО́ЖЕНЬ (Лч.).

ПОЗ, прийм. 1. з род. в. Повз (Лч., Сл.). Тре́ба ит'і поз Ба́с'у; Вуо́н ід'е́ поз ме́не (Сл.).

2. з орудн. в. Поза. Пошо́у́ поз ха́тойу (Лч.).

ПОЗА́ВТРОМ (Крм., Луг.), ПОЗА́ВТРОМУ (Лч.), присл. Позавтра, післязавтра.

ПОЗА́К, прийм. Позад. Огл'ануу́с'а поза́к се́бе, Ба́ба з води́ л'і́зе (Нд.).

ПОЗАЛЄ́ТАШНІЙ, я, є. Позаминулий, позаторішній. Ват'е́та́ л'е́ташнії і позал'е́ташн'ії год у нас о'емиа́ ви́гнала без ма́лага́ ти́с'ачу трудодн'е́і (Крпв.).

ПОЗАЛЄ́ТОСЬ (Бв., Лч.), ПОЗАЛІ́ТОСЬ (Лск.), присл. Позаторік.

ПОЗАЛІ́ТОШОК, шка, ч. Дворічне теля (Клв.).

ПОЗВОНО́ШНИК, а, ч., анат. Те саме, що ПО́ЄС 2 (Крм.).

ПОЗИХА́ЧКА, и, ж. Позіхи; позіхання (Луг.).

ПОЗМИРА́Т (Вв., Ушм.), ПОЗМІРА́Т (Лск., Нрд.), ПОЗМІРА́ТЬ (В., Зар.), а́єм, а́єте, док. Вимерти, повмирати. Ста́рийе л'у́де позмира́ли (Вв.).

ПОЗО́ЛКІЙ див. ПАЗУ́ОЛКИ.

ПОЗУ́ОЛКИ див. ПАЗУ́ОЛКИ.

ПО́ЙМА, и, ж. Рештки стебла льону, конопель, які лишаються на полі (К.).

ПОКАЛАБУ́ШИТЬ, шу, шиш, док. Полоскотати (Тет.).

ПОКАТЬО́Л, а, ч., мн. ПОКАТЛИ́, ло́в, бот. Головка соняшника (Млж.).

ПОКИ́ДАЧКА, и, ж. Жінка, яка розлучилася з чоловіком (В., Зар., Тет.).

ПО́КИЛЬ див. ПАКУ́ЛЬ.

ПОКИ́С (Тет.), ПОКО́С (В., Клв., Сос.), у, ч. Сіножать. У нас пасу́т'на поко́с'і, на облоз'і (Сос.).

ПО́КЛАД, у, ч. Яйце звичайне або штучне, підкладене в гніздо (Б.-В., Клв.).

ПОКЛІ́ЕТ, у, ч. Комірка чи кладовочка, переважно без вікна, що використовується для збереження городини взимку, бочок з квашенням і т.ін. (Вв., Ушм.).

ПОКО́Й, ю, ч. стар. Дім багатих людей (Вв., Крм., Луг., Ушм.).

ПОКО́С див. ПОКИ́С.

ПОКРАПІ́ТЬ, плю́, пи́ш, док. Полатати що-небудь (Карп.).

ПОКУ́ДА, присл. Поки (Крм.).

ПО́КУЛЬ див. ПАКУ́ЛЬ.

ПОКУ́ОТВА, и, ж. Дерев'яний валок, по якому перекачують вантажі (Клв.).

ПО́КУТНЄ АКНО́. Вікно напроти покуття (Нжл.).

ПОЛАПІ́ТЬ, плю, піш, док. Те саме, що ПОКРАПІ́ТЬ (Ус.).

ПОЛЕ́ГТИ, ле́гли, док. Полягати; лягти (В., Зар., Мр., Тет.). Попус'ка́ли (коней) на па́шу, а сами́ поле́гли спат'(Мр.).

ПОЛИЙ див. ПАЛУИЙ.

ПОЛИМНЯ, я, с. Полум'я (Кчн.).

ПОЛІЕТОК, тка, ч., с.г. Переліг (Ус.).

ПОЛІСОВЩИК, а, ч., стар. Те саме, що ПОБЕРЕЖНИК. Його д'ід буў пол'ісоўшчиком (Зар.).

ПОЛОВ'ІНЧИК, у, ч. Напівшерстяна матерія. Хустка ў мене з половйінчику (Влд.).

ПОЛОГ, а (Бб., Н.Б.), ПОЛУОГ, полога (Лск.), ч., стар. Шматок полотна, яким обпинають колиску тощо для захисту дитини від сонця, мух та ін. На пйалă шиІйут полог; чаверх надевайеце, шчоб буў холодок диІт'ат'і (Бб.).

ПОЛОЖОК, жка, ч. Зменш. до ПОЛУОГ (Лск.).

ПОЛОЙ див. ПАЛУЙИ.

ПОЛОНИК див. ОПОЛОНИК.

ПОЛОНІК див. ОПОЛОНИК.

ПОЛОНКА, и, ж. Те саме, що ПЕЛЯ 2 (Карп.).

ПОЛОТНІЦА, и, ж. Те саме, що ПАЛОЛЬЩИІЦА (Лч., Сл.).

ПОЛОТНО, а, с. Сітка невода (Н.М.).

ПОЛОТНЯНА МІШ, зоол. (*Chiroptera*).Кажан (Б.-В., Клв.).

ПОЛУКОПОК, пка, ч. Те саме, що ПИТКИПЕНЬ (Тет.).

ПОЛУОГ, див. ПОЛОГ.

ПОЛУОЙ див. ПАЛУЙИ.

ПОЛУОЙКА, и, ж. Розрізана пополам і заквашена головка капусти (Лск.).

ПОЛУСАДНІЧОК, чка, пестл., ч. Відведена в огороді грядка для квітів (Н.М.).

ПОЛЬОВКА, и, ж. Газета або бойовий листок, що випускається на полі (Зос.).

ПОМАЦЦЕ, аюсе, аессе (Р.), ПУДМИЦЦЕ, миюсе, миессе (Кшв., Ч.), ПУДМІЕЦЦЕ, міеюсе, міеессе (Клв., М.-К., С.Г.), док. Пообіцяти. Принесла вана мен'і малака, йа помалас'йей памагти привезти с хвойника шигалок (Р.) ; Вуон пудмиІус мен'іе пакасиІт (Кшв.); Йак йа уже вам пудмиІлас, так зрабл'у (Ч.); Ана пудм'іелас' викапат' картошку нам (М.-К.).

ПОМЕЛО, а, с. Віник (Кд.).

ПОМЕРВІТЬ див. ПАМЕРВІТЬ.

ПОМЕТ, а, ч. 1. Розкид.

◊ КОСИТЬ ХЛІБ У ПОМЕТ - зжинати хліб без в"язання.

2. нов. Розставлені в рядки снопи для просихання (Зар.).

ПОМІЕШАЧ, а, ч. Палиця для перевертання вугілля, соломи і ін., що горить у печі або грубі (Влн.).

ПОМІРОК, рка, ч., стар. Наділ землі селян різної площі (10, 20, 30, 40 тощо сотих десятини), залежно від місцевості (Крм., Луг.).

ПОМІРОЧОК, чка, ч., стар. Зменш. до ПОМІРОК (Крм., Луг.).

ПОМОСНІК, а, ч. Те саме, що ПОДЕННИК[1] (Вс.).

ПОНОЖЕ див. ПАНАЖИ.

ПОНОЖЖЕ див. ПАНАЖИ.

ПОНОЖИ див. ПАНАЖИ.

ПОНОЖІ, жуов, тільки мн., стар. Пристрій у вигляді триніжка для підвішування колиски, в яку жінки клали дитину під час праці на полі (Бв.)

ПОНОЖІ див. ПАНАЖИ.

ПОНУРА, и, ч. і ж., знев. Неговірка, мовчазна людина (Вв., Карп.).

ПОНУРИСТИЙ, а, е. Неговіркий, мовчазний (про людину)(Вв., Лч., Сл.). То д'ад'ко йакиіс' понуристий (Сл.).

ПОПАР, у // ПОПАРЬ, ю, ч., с.г. Те саме, що ПОДІЕТОК (Мх., С.).

ПОПЕЛУХА (Лск.), ПОПЕЛЮХА (Ярд.), и, ж., ент. (*Afidodea*). Попелиця.

ПОПЕРЕДЕНЬ, дня, ч. Те саме, що ПЕРЕДОВКА (Вв.).

ПОПЕРЕДНИК, а, ч. 1. стар. Передня частина запаски (В., Зар.,Чп.).

2. Те саме, що ПЕРЕДОВКА (Зар., Клв.).

ПОПЕРЕЖНИК див. ПОБЕРЕЖНИК.

ПОПКАЛО, а, с. Дерев"яний кружечок, подібний до шайби, що його ганяють діти на льоду палицями (Мрт.).

ПОПЛАВ (Влд., Д., Дв., Карп., Ст., Хд.), ПОПЛАВ // ПОПЛОВ (Гл.,Лпн., Лч.), у, ч. 1. Низина біля садиби, що заливається водою під час дощу; левада (Гл., Д., Дв., Лпн., Ст., Хд.). Води заре нема на поплавйіе (Влд.).

2. Сіно, вирощене на пустирі (Лч.).

3. Місце, відведене для трави в городі (Карп.).

ПОПЛЕЧ, присл., рідко. Поруч, поряд (В., М.-К.).

ПОПЛОВ див. ПОПЛАВ.

ПОПЛУЖИТЬ, жить,безос. Пощастити, повезти (В., Зар., Клв., Крсл.). Мен'і тут трохи поплужило (Крсл.).

ПОПЛЮТ, у, ч., збірн. Обшиті латами крокви (Гл.).

ПОПОНА, и, ж. 1. Ряднина для накривання коней (Лск.).

2. Накидка для ліжка (Вр.).

ПОПОНКА, и, ж. Зменш. до ПОПОНА (Вр., (Лск.).

ПОПРУГА див. ПАПРУГА.

ПОПУГАЙ, я, ч., орн. (*Bubo*). Пугач (В., Зар.).

ПОПУДИТ, пужу, пудиш, док. Погнати. А раз ми йак попудили н'Іемца, дак задержаўс' аж пуд Равойу-Рус'койу (Дом.).

ПОПУТИТЬ, пучу, путиш, док. Подкиасти що-небудь так, що неможливо знайти (Крл.).

ПОРАТЬ, аю, аєш, недок., с.г. 1. Обробляти землю. Свайу земл'у аддавали (до революції) спалавини порат' (Г.).

2. Убирати врожай (Клв.).

ПОРЕНЧА див. ПАРЕНЖА.

ПОРЕНЧІ див. ПАРЕНЖА.

ПОРІЕЧКИ див. ПАРІЕЧКИ.

ПОРСЬКАТ, аю, аєш, недок. Бризкати, сприскувати долівку хати перед замітанням. Покажи йак треба хату порс'кат (Б.-В.).

ПОРТ, у, ч. Лляні чи конопляні нитки домашнього виробу (Вв., Лкш., С., Смч., Тер., Тет., Ушм., Шст., Ю.).

ПОРТЕНИ (Вв., Ушм.), ПОРТНИ (В., Влд., М.), ПОРТЯНИ (К.), а, е. Зроблений з порту (див.). У д'ад'ка портениі кос'т'ум, а у мене шерс'ц'аниі (Влд.); У йіейіе порт'ана хустка (К.).

◊ ПОРТЕНА МІШ, зоол. Те саме, що ПОЛОТНЯНА МІШ (Лск.).

ПОРТНЕ́НЬКИ, а, е. Пестл. до ПОРТНИ́. Портне́н'ки кост'ум (М.).

ПОРТНИ́ див. ПОРТЕНИ́. У д'а́д'ка портни́ кост'ум, а у мене́ шерсц'ани́ (Влд.).

ПОРТНИ́НА див. ПАРТНИ́НА.

ПОРТОВИ́, а́, е́. Бавовняний, з полотна домашнього виробу (Рдн.-В., Свд.). У д'а́д'ка портови́ коо'ц'у́м (Рдн.-В.).

ПОРТЯНИ́ див. ПОРТЕНИ́.

ПОРТЯ́НКА, и, ж. 1. Кусок бавовняної матерії домашнього виробу.

2. рідко. Бавовняна хустка (К.).

ПОРТЯ́НОЧКА, и, ж. Зменш.-пестл. до ПОРТЯ́НКА. Порт'а́ночку соби́ купи́ла на го́лову (К.).

ПО́РУБ, у, ч. 1. стар. Пасовище в лісі (Пл.).

2. Ділянка вирубаного лісу (В., Зар., Клв., Тет.).

3. Таємне вирубування дерева в лісі; браконьєрство (Б.-В.).

ПОРУБА́, и́, ж. Те саме, що ПО́РУБ 3 (М.).

ПОРУШИ́НА, и, ж. Порошина в оці (Лск., Лч., Нрд., Сл.).

ПО́РХОВКА, и, ж., бот. (*Lycoperdon Tourn*). Порхавка (Лч.).

ПО́САГ див. ПАСАГ.

ПОСА́Г див. ПАСА́Г.

ПОСА́ГА (Бр., В., Влд., Зар., Крм., Луг., Млн., Нрд., С.В., Сл.), ПОСЯ́ГА (Мрт., Сел., Ст.), и, ж., етн., стар. 1. Те саме, що ПАСА́Г 1. Д'е́ука бага́та да не га́рна, то ба́т'ко дайе́ поса́гу, шоб уз'али́ (Млн.).

2. Угощання одним з учасників весільного обряду запрошених до своєї хати людей (Сел.).

ПО́САД, у, ч. Місце за столом, де сидять молода і молодий під час весільного обряду (М.).

ПОСА́ЖНА КОРО́ВА. Корова, подарована батьками дочці при виданні її заміж (Вв., Лч.).

ПОСАЛДА́ТИЦЦЕ, а́чусе, а́тиссе, док., стар. Послужити в старій, дореволюційній армії, засвоївши елементи російської мови (Б.-В.).

ПО́САХ див. ПАСАГ.

ПОСВЕ́ТНИ КО́МІН (Вв., Лч.), ПОСВІЕ́ТНИ КО́МИН (Гл.). Пристрій для виведення диму з хати, який складається з лежака на горищі, отвору в стелі і комина в хаті; в комині підвішується бляха, на якій горять скіпки, що дають світло і тепло.

ПОСВИЕ́Т: ЙТИ НА ПОСВИЕ́Т. Іти на ніч ловити рибу (Рдн.-В.).

ПОСЕ́САР, а, ч., іст., стар. Орендар землі (Вв., Лск.).

ПО́СІК, а, ч., анат. Сечовий міхур (Вв., Крм., Лч.).

ПОСІ́СТИ, ся́демо, ся́дете, док. 1. Посідати (Гбн., Кпт., Кч., Пв., Стд.). Собер'іц'ц'а, браи'ц'і, у нед'ілен'ку у́ранц'і, пас'а́демо, бра́ц'і, у́ шино́чку на лау́ц'і (Кпт.); Йі́хала колго́спниц'ка маши́на по ка́м'інми пос'і́ли (Кч.); Прихо́д'ат" [старости], пос'і́ли і договор'а́йут'ц'а із ба́т'ком із ма́тири́у (Гбн.); На при́стан'і на парахо́д пос'і́ели і пойе́хали (Стд.).

2. Встановитися (про погоду). Пос'і́ла жарка́ пого́да (Кд.).

ПОСКОРО́МИЦЦЯ, млюся, мишся, док., рел. Поїсти чого-небудь скоромного в піст (Зал.).

ПОСКРЕ́БОК (Карп.), ПОСКРУ̂ОБОК (К., Ст.), бка, ч. 1. Рештки тіста, що залишаються в діжі після випікання хліба.

2. Спечена хлібина з цих решток. Те, що скребут', то те звеце поскрубок у нас, уже остан'н'і хл'еб з його (К.).

3. перен. Остання дитина в батьків (К., Ст.). Оце уже поскрубка привела (К.).

ПОСНОВАТ, ную, нуєш, док. Закласти фундамент, розпочати будівництво чого-небудь. У нас, кол'і почау роб'іт хату, то кажут посновау хату (Сел.).

ПОСОХИ, хув, тільки мн. Куток у хаті, де стоять рогачі й кочерги (Сл.).

ПОСПЄШКА, и, ж., бот. Сорт картоплі жовтуватого кольору, що досить рано достигає (Крм.).

ПОСПІТАТ (Вв., Лск.), ПОСПІТАТЬ (Лч., Ушм.), аю, аєш, док. Попробувати, покуштувати що-небудь. Уже йа посп'італа борщ (Лск.); На, посп'ітай, йакиї добриї квас (Лч.).

ПОСТАНОВИТЬ, влю, виш, док. Поставити, побудувати що-небудь. З'ібралис', хату постановили (Крл.).

ПОСТАТЬ, станемо, станете, док. Зупинитися; перестати працювати (В., Зар., Тет.). - Чого ви постали? Робит' тре (В.).

ПОСТИЛКА (Вв.), ПУОСТИЛКА (М.-К.), и, ж. 1. Простиня з домотканого полотна.

2. Домотканий кольоровий килим для застилання ліжка тощо (М.-К., У.).

ПОСТОЛІЧОК, чка, ч., орн. (*Falco tinnunculus L.*). Боривітер (Б.-В., Клв.).

ПОСТРЄКАТЬ, аю, аєш, док. Зустріти кого-небудь (Сл.).

ПОСУДИ, дов, тільки мн., мед., стар. Кровоносні судини (С.В.).

ПОСЯГ див. ПАСАГ.

ПОСЯГА див. ПОСАГА.

ПОСЬМЕТЮХА див. ПАСМІЕТУХА.

ПОСЬМЕТУХА див. ПАСМІЕТУХА.

ПОТАПЦИ, цув, мн. Покришені в молоко, борщ, юшку чи якусь іншу рідку страву сухарі, кусочки хліба (Лск.).

ПОТКОПНИК (Клв.), ПУТКУОПНИК (В.), а, ч. Те саме, що ПИТКИПЕНЬ.

ПОТОЛЯ, і, ж. Потурання, потачка (Зар., Тет.). Даї йиї (корові) потол'у, то сам п'ідеш у невол'у (Зар.); Не даваї д'іт'ам потол'і (Тет.).

ПОТПОВНА, и, ж. Те саме, що ПОВНЯ (Лск., Нрд.).

ПОТРЕПАТ, аю, аєш, док. Побити (Вв., Лск.).

ПОТЯГИЧ, а, ч. Прилад для натягання обручів на діжку. Бондар робиу д'іежки, р'ажки, да накладайе обруч'е і пот'аги чем зат'агуйе (Влд.).

ПОТЬОПАНИ див. ПАТЬОПАНИ.

ПОТЬОХТІСЬ, тьохнусь, тьохнися, док., знев. Піти, поплентатись куди-небудь (Карп.).

ПОУЧЕПКА див. ПАЧІПКА.

ПОХУГОВАТ, гую, гуєш, док. Подовбати пази у вушаках (див.) (Вв., Крм., Луг.).

ПОСИТОК див. ПУОДСИТОК.

ПОЦО́ПАНИ див. ПАТЬО́ПАНИ.

ПО́ЧВА, и, ж., с.г. Грунт (Вв., Зар., М.-К., Тет.).

ПО́ЧЕП, а, ч. Важіль на зводі колодязного журавля (С.В.).

ПО́ЧЕПКА див. ПАЧІ́ПКА.

ПО́ЧОПКА див. ПАЧІ́ПКА.

ПОЧУ́ПКА див. ПАЧІ́ПКА.

ПОШАНЦОВА́Т, цу́є (Клв.), ПОШАНЦЬОВА́ТЬ, цю́є (Зар., Тет.). Пощастити поталанити кому-небудь.

ПО́ШКРИ[і]БКА, и, ж. Те саме, що ПОСКРЕ́БОК 2. Те, шчо пошкребе́м, йак пал'ани́ц'у оста́н'н'у пі́екти, то по́шкри[і]бка (Влд.).

ПОШПАРУВА́Т, ру́ю, ру́єш, док., стол. Забити планками вертикальні щілини між дошками стіни веранди і т.ін. (Крм., Луг.).

ПО́ШТОВАТ (Вв.), ПО́ШТОВАТЬ (Ушм.), ПО́ШТУВАТЬ (Нжл.), тую, туєш, недок. Частувати чим-небудь.

ПОЯ́РОК див. ПАЯ́РОК.

ПОЯ́С див. ПО́ЄС.

ПОЯСНІ́ЦА, и, ж. Те саме, що ПО́ЄС 1 (Лч.).

ПОЯСО́К, ска́, ч. Карниз у комині (Вв., Лск., Нрд., Ушм.).

ПРАБО́Й (М.-К.), ПРИБО́Й (Лск., Нрд.), ПРОБО́Й (Клв., Луг., Лч., Сл.), я, ч., техн. Скобель.

ПРАВ'Я́НТ (Вв., Лч.), ПРОВІ́ОНТ (Лск.), у, ч. Продовольство, харчі.

ПРА́ДКА, и, ж. Пряха (Луг.).

ПРА́ЗНИК, а, ч. Свято. Роби́ли ми[і] у празники́ [у жнива] (Брг.).

ПРА́ЛЛЯ, і, ж. Те саме, що ПРА́ДКА (Ю.).

ПРА́ДЯ, і, ж. Жінка, що пере; прачка (Свд.).

ПРАЛЬНИ́К, а, ч. Моток пряжі, який вибілюється й переться (Уз.).

ПРАМИКО́М, присл. Навпростець (Б.-В., Клв.).

ПРАНИ́К, а́, ч. Те саме, що ПРА́ЛЬНИК (Млн.).

ПРАНЦЮВА́ТИ, а, е, лайл. Негідний, мерзенний, паскудний (про людину) (Нжл.).

ПРАПИ́ТУВАЩЕ, уюсе, уєссе, недок., ПРАПИТА́ЩЕ, а́юсе, а́єссе, док. (М.-К.), ПРОПИ́ТУВАТЬСЯ, уюся, уєшся, недок., ПРОПИТА́ТЬСЯ, а́юся, а́єшся, док. (В., Зар., Тет.). Прохарчовуватися. Адно́йу карау́чинайу прапитуйемсе (М.-К.).

ПРАСІ́ЕСТЬ, і, ж., стар. Примітивний ткацький верстат, у якому один навій містився на лавці, а другий на сошках (Кшв.).

ПРА́СНИЦА, и, ж. 1. Прилад для прядіння ниток; прядка (М.-К.).

2. Веслоподібне держално, до якого прикріплюється куделя (В., Зар., Тет.).

ПРАСТАРІ́ЕКАВАТЬ (М.-К.), ПРОСТОРИ́КОВАТЬ (Тет.), ую, уєш, недок., фам. Говорити багато, беззмістовно про щось не варте уваги.

ПРАСЯ́НИК, а, ч., орн. Горобець (Сос.).

ПРАСЯ́НКА, и, ж. Просорушка, круподерня. Два мешка́ однесла на прас'а́нку (М.-К.).

ПРАТАРА́Т (Дмш.), ПРОТОРА́ТЬ (Клв.), а́ю, а́єш, недок., ПРАТО́РИТЬ (Дмш.) ПРОТО́РИТЬ (Клв.), ру, риш, док. Уторовувати. Адну́ дар'і́ежку прато́рили і адно́йу хо́дим (Дмш.).

ПРАТЕ́ПАМ (М.-К.), ПРОТЕ́ПОМ (В., Зар., См.), присл. Прожогом, вистрибцем, скоком. Не пашла́ б /замі́ж/, а прате́пам пабижа́ла б (М.-К.); А йа ота́к стойа́ла і проте́пом у окно́ (См.).

ПРАТО́РИТЬ див. ПРАТАРА́Т.

ПРАТЬО́К, а, ч. Струмок на болоті чи на лузі, який пересихає влітку (Ст.).

ПРАХВА́ЧУВАЦЦА, уюса, уесса, недок., ПРАХВАТІ́ЦЦА, вачу́са, ва́тисса, док. Спохвачуватися. Прахват'і́лас'а - н'ема́ йеи́і /невістки/, йа у̂ куто́к у с'і́енци[1], а вана́ халодна л'е[а]жит' (Кт.).

ПРАЧ, а́, ч. Грубошерста нитка (Здр.).

ПРАЧВА́РА, и, ч. і ж. Дуже говірка людина. І дачка́ така́ прачва́ра, йак і ма́тка; пачне́ гаман'і́ет', дак не переслу́хайеш (М.-К.).

ПРА́ЧКА[1], и, ж. 1. Дошка, на якій перуть білизну у дворі біля колодязя (Бв., Б.-В., Лч.).

2. Пристрій для прання білизни на подвір'ї, біля колодязя, у вигляді дощаної лавочки з пристосуванням для ставання ногами (Лск.).

ПРА́ЧКА[2], и, ж. Те саме, що ПРА́ДКА (Свд.).

ПРА́ЧНА, и, ж. Місце на річці, де перуть білизну (Вв.).

ПРАЧУТИ́ТЬСЯ, титься (В., Зар.), ПРАЧУТІ́ЦЦЕ, тицце (М.-К.), док. Проснутися. Уста́н', ми́ла, дарага́йа, да встан' прачут'і́се (М.-К.).

ПРАЯ́ВА (М.-К.), ПРОЯ́ВА (В., Зар.), и, ч. і ж. Спритна, метка людина; проноза.

ПРЕ́ДКО, а, ч. Предок (Вв., Лч.).

ПРЕДКОВЕ́ЧНИЙ (Кпт.), ПРЕДКОВИ́ЕЦКІЙ (Мрт.), а, е, стар. Древній. Като́рий да́ун'ій л'і́ес, предкове́чний, то там таки́й стри́жен', шо його́ і ша́шел' не бере́ (Кпт.).

ПРЕЖЕ́НЯ, і, ж. Яєшня (Лск.).

ПРЕ́М'Є (В., Клв., См., Тет.), ПРЕ́МНЄ (Зар.), я, с. Премія. За сто во́с'імдес'ат де́вет дн'оу̂ - пре́мие дайу́т (См.).

ПРЕ́МНЯ, і, ж. Те саме, що ПРЕ́М'Є (Зар.).

ПРИБІВА́ТЬ, а́ю, а́єш, недок., ПРИБІ́ТЬ, б'ю́, б'є́ш, док., с.г. 1. Розпушувати землю перед сівбою.

2. Загладжувати нерівні місця перед оранкою (Лч., Сл.).

ПРИБО́Й див. ПРАБО́Й.

ПРИ́БОЛОТКА, и, ж., бот. (*Tricholoma Russula*). Їстівний гриб, подібний до опенька, що має жовтувату шапочку, а внизу біля корінця - перетинку (Вв., Лч., Нрд., Сл.).

ПРИБО́ЛОТУХА, и, ж. Те саме, що ПРИ́БОЛОТКА (Лск., Сл.).

ПРИ́БРЮШ, а, ч., ірон. Джигун; коханець (Клв.).

ПРИ́БУЛЬ, і, ж. Прибуток (Ст.).

ПРИ́ВЕЗКА, и, ж. Ушивальник у капиці ціпа (Лч., Сл.).

ПРИ́ВЕЗЬ, і, ж. Місце на березі річки, де прив'язуються човни. І йа раз на бало́т'і ба́чиу̂ аста́тки старави́ннага́ стау̂ба́, - нав'е́рно при́вез' була́ дл'а ло́так (Ор.).

ПРИГА́РКА, и, ж. 1. Пригоріла страва (Лч., Сл.).

2. Пригоріла плівка на пряженому молоці (С.В.).

ПРИГЛАШАТЬ, аю, аеш, недок., ПРИГЛАСИТЬ, ашу, асиш, док. Запрошувати (В., Зар., М.-К., Тет.).

ПРИГОЛОВАЧ, а, ч. 1. с.г. Недоорані подовжні кінці нивя, які кінці орання доорюються упоперек.

2. Поліно, на яке накладаються дрова для розпалювання у печі (Луг., Лч.).

ПРИГОЛОВАЧ, а, ч. Верхній брусок у віконній або дверній рамі (Крм.).

ПРИ[і]ГОН (Ар.), ПРІГОН (Смч.), а, ч., стар. Панщина. Посл'е атм'ени пр'ігона л'уд'і стал'і ж'іц' лучче (Смч.).

ПРИГРЕБІЦА, и, ж. Курінь над погребом; погрібник (Кув., Ю.).

ПРИДАЖ, у, ч., етн. Те саме, що ПАСАГ 1 (Карп.).

ПРИДАНЕ, ного, с., етн. 1. стар. Значний весільний подарунок (земельний наділ, корова тощо), що давався дочці при виданні її заміж (Кпт.).

2. Весільний подарунок у вигляді одежі і т.ін. (В., Зар., Тет.).

ПРИДАНІ, них, мн. етн., стар. Головні учасники весільного обряду від молодої - дружка, світилка та ін. (Кпт.).

ПРИДАНИК (В., Зар., Тет.), ПРИДАННИК (С.), а, ч., етн., стар. Весільний гість від нареченого.

ПРИДАНКА, и, ж., етн., стар. 1. Особа, переважно з рідні (рідна тітка, дядина та ін.), яка дарує придане нареченому чи нареченій і є активним учасником весільного обряду (Бр., Карп., Крл., Млн., Ст., Ч.). Стену[і]ли[і]с'а столи и лауки[і], йак пос'іели при[і]данки[і] (Бр.); Потом ход'ат': приданка, молодиї і молода і частуйут' прошаних гостеї (Крл.); У його на вес'іел'і було багато при[і]данок (Ст.).

2. Весільна гостя від нареченої (Вв., Зар., Клв., Тет.).

ПРИДАННИК див. ПРИДАНИК.

ПРИДАШОК, шка, ч., буд. Фронтон (Лч.).

ПРИДЄЛ, а, ч. Прибудова до основної будівлі (Бр., Вв., Лск.).

ПРИДЄЛОК, лка, ч. Зменш. до ПРИДЄЛ (Бр., Вв., Лск.). Вуон сам прид'елка при[і]стави[і]т' до хати[і] (Бр.).

ПРИДЖЕНДЖУРЮВАЦЕ, рюю, рюєссе, недок., ПРИДЖЕНДЖУРИЦЕ, русе, рисеє, док. Прибиратися; наряджатися. При[і]дженджури[і]ус и[і] пошоў на танц'і (Рдн.-В.).

ПРИДИБАХА, и, ж. Вигадка, небилиця (Вв., Влд., Ушм.). От баба при[і]ди[і]бахи[і] розказуйе (Влд.).

ПРИДОБА, и, ж. Зручне, придатне місце для чого-небудь. Тут була при[і]доба дла фронту (Млн.).

ПРИДУХА (Г.), ПРОДУХА (Млн.), и, ж. 1. Те саме, що ПЕЛЯ 1.

2. Те саме, що ПАЛУЙИ. Зи[і]мойу на люду робет' придухи (Г.).

ПРИЖМО, а, с. Залізний хомутик з кільцем у ярмі (Карп.).

ПРИЗЕМИЦЦЕ, землюсь, земиссе, док. Спинитися і сісти. Даваї, хлопци, тут приземимас' трохи (М.-К.).

ПРИЗИРА, и, ч. і ж. Короткозора людина (І.).

ПРИЗОР, у, ч. Догляд. Кон'і аставалис' без призору (М.-К.).

ПРИКАЖЧИК, а, ч., стар. Продавець у магазині (В., Зар., Кч., Тет.).

ПРИКАЖЧИЦЯ, і, ж. Жін. до ПРИКАЖЧИК (Кч.).

ПРИКЛАДКА, и, ж. Те саме, що ПАПЛЬОТІНА (Карп.).
ПРИКРИЙ, а, е. Прямовисний; стрімкий. Прикра гора (Ушм.).
ПРИЛАВКАЦЦА, аюса, аєсса, недок. Пристосовуватися до чого-небудь, набувати хисту (Мк.С.).
ПРИЛАЧУВАТ, чую, чуєш, недок., ПРИЛАТИТ, лачу, латиш, док. Прибивати лати до кроков при побудові хати, тощо. Тади лати[і] прилачуйут і крийут (Л.).
ПРИЛИВКА,и, ж., кул. Те саме, що ПОУДКОЛОТКА (Лок.).
ПРИЛІВАЦЦЕ, аюсе, аєссе, недок., ПРИЛІЦЕ, льюсе, льєссе, док. Приєднуватися до гурту. Іван і Ст'епан при[і]л'іл'іс'до нас, йак уже бес'едовал'і (Карп.).
ПРИЛОВЧАТЬСЯ, аюся, аєшся, недок., ПРИЛОВЧИТЬСЯ, чуся, чишся, док. (В., Зар., Лч., Сл., Тет.), ПРІЛАВЧІВАЩЕ, аюсе, аєссе, недок., ПРІЛАВЧІЦЦЕ, чусе, чіссе, док. (Пл.), ПРІЛОВЧУВАЦЦЕ, уюсе, уєссе, недок., ПРІЛОВЧІЦЦЕ, чусе, чиссе, док. (Кл.). Те саме, що ПРИЛАВКАЦЦА. А кал'і йон в'ірас, то пр'ілаўч'іўс'а і вт'ок додому (Пл.).
ПРИМАСТКА (Бч.), ПРИМОСТКА (Клв.), и, ж. Невеликий піл біля печі. Учора йа спала на примастц'і (Бч.).
ПРИМАЧКА, и, ж., стар. Жінка, яка прийняла чоловіка до себе (Лск., Нрд.).
ПРИМГНУТЬ, ну, неш, док. Склепити очі; задрімати (В., Зар., С., Тет.). А л'ітом йека ж нуеч. Туел'ки наче примгнула, а тут уже зноў уставаї (С.).
ПРИМОРОК, а, ч. Те саме, що ПРИМАСТКА (Лч.).
ПРИМОСТКА див. ПРИМАСТКА .
ПРИНДИЦЦЕ, ндуся, ндиссе, недок. Гніватися, не розмовляти (Б.-В.).
ПРИНИЗИНА, и, ж. Низина (Кч.).
ПРИНУДА, и, ж. Смуток, нудьга (Ст.).
ПРИНЯЦЦЕ, примусе, примессе, док., стар. Піти в прийми (Вв., Лск.). Один у нас прин'аўсе (Лск.).
ПРИПЕК, а, ч. Припічок (Вв., Нрд.).
ПРИПЕВКА, и, ж. Частівка (В., Дхв., Клв., М.-К.). А тої стари знайе багата прип'евак (М.-К.); На прип'іевки разнийе спасобни (Дхв.).
ПРИПУСКАЧ, а, ч. Дерев'яний крючок, за допомогою якого тримається навій у ткацькому верстаті (Лск.).
ПРИПУТИТЬ, пучу, путиш, док. Прив'язати. Хаї козу припутит' (Кч.).
ПРИПУЧЕНИЙ, а, е. Улаштований на роботу. Чотири дочки і во'і припучені (Мк.).
ПРИРОДИСТИЙ, а, е. Вродливий, гарний (С.В.).
ПРИСАКА, и, ж. Гаряча зола з багаття; присок (Крск.).
ПРИСЕЙБО//ПРИСЕЙБОГУ, виг., стар. Уживається при вираженні запевнення в чому-небудь (Бв., Вв.).
ПРИСКВАРАЧУВАТЬ, ачує, ПРИСКВАРАЧИТЬ, ачить, безос. Спадати на думку; з'являтися, виникати (про бажання і т.ін.). І нуочу прискварачит' - пошла і вз'ала [про злодійкувату жінку] (См.).
ПРИСКРИНОК, нка (Крм.), ПРИСКРИНЬОК, нька (Б.-В., Луг., Нрд.),

ч.Маленький ящичок у верхній частині скрині, призначений для зберігання дрібних речей.

ПРИСМА́КА, и, ж. Приправа (Бв., Лч.).

ПРИ́СТАНЬ, і, ж. Водопій (Х.).

ПРИСТЕ́БНИК, а, ч., с.г. Те саме, що ПАВЄ́ТЬ 1 (В., Зар., Сос., Тет.).

ПРИСТРІ́К, у, ч.,етн. Пристріт (Лч., Сл.).

ПРИСТУ́ОЙ, присто́я, ч. Дерево, на якому містяться дуплянки в лісі. Повалиу́ мого́ присто́йа з ву́л'ами (Б.-В.).

ПРИТАМАНЕ́Т, а, ч. 1. Шкіряне портмоне для грошей.

2. Те саме, що ПАРАЛЕ́С (Бр., Вв., Ушм.).

ПРИТИ́КА, и, ж. Палиця, якою ярмо прикріплюється до дишля (Бр.).

ПРИТО́Н, у, ч., мор. Порт. У Рос'іЙі коли́с'са́миЇ б'іл'шиЇ прито́н буу́ Оде́са (О.).

ПРИ́ТЯМКОМ (Мх.С.), ПРИ́ЦЯМКОМ (Вхв.), присл. Смерком. Верта́йеце додо́му у́же при́ц'амком (Вхв.).

ПРИТЬО́ПНУТИ(Й), а, е. Те саме, що ПАТЬО́ПАНИ. Таке́ йак і́зза́ угла́ прит'о́пнуте (Лтв.).

ПРИХИ́ЛИЩЕ, а, с. Притулок, сховище (В., Тет., Х.-Р.). Па́даЇ у во́ду, вода́ зати́хне, зна́Їдеш прихи́лишче соб'і́ (Х.-Р.).

ПРИХРЕБЕ́ЩОВАТЬ, щую, щуєш, недок., ПРИХРЕБЕСТІ́ТЬ, бещу́, бести́ш, док. Укріплювати покрівлю, скирту соломи чи сіна жердинами, щоб вітер не розносив (Клв., Рдн.-В., Ст.). Тре́ба пріхребест'іт' ха́ту, щоб виі́етер не роздува́у ку́л'ікоу (Ст.).

ПРИЦИБУ́ЛЮВАЦЦЕ, юсе, юшсе, недок., ПРИЦИБУ́ЛИЦЦЕ, люсе, лисое, док. Влаштовуватися, розташовуватися, знаходити пристановище. Чаго́ ти прицибу́лиу́се кала́ ме́не (М.-К.).

ПРИЦО́ПАНИ(Й), а, е. Те саме, що ПАТЬО́ПАНИ (Кув., Лкш., Ю.). Дурни́(і́), ек мешко́м прицо́пани(Ї) (Кув.).

ПРИ́ЦЯМКОМ див. ПРИ́ТЯМКОМ.

ПРИЧУ́ОЛОК, лка, ч., буд. Те саме, що ПРИДА́ШОК (Крм.).

ПРИЯ́МОК, мка, ч. Невелика яма для картоплі біля великої (Зар.).

ПРІГО́Н див. ПРИ'ГО́Н.

ПРІГО́ННИ(Й), а, е. Панщинний. Ма́йа ба́ба була́ пр'іго́нная (Смч.).

ПРІГРЕ́БНІК, а, ч. Те саме, що ПРИГРЕ́БІЦА (Кмр.).

ПРІЛА́ВЧІВАЦЦЕ див. ПРИЛОВЧА́ТЬСЯ.

ПРІЛАВЧІ́ЦЦЕ див. ПРИЛОВЧА́ТЬСЯ.

ПРІЛОВЧІ́ЦЦЕ див. ПРИЛОВЧА́ТЬСЯ.

ПРІЛО́ВЧУВАЦЦЕ див. ПРИЛОВЧА́ТЬСЯ.

ПРІМІТІ́ВКА, і, ж. Тимчасове житло типу палатки; курінь. Зд'е́лал'і пр'ім'іт'і́уку і жил'і (С.Г.).

ПРО́БА, виг. Гвалт, карау́л (Лпт.).

ПРОБІ́РАНЕЦ, нца, ч. Людина, яку нещодавно прилюдно критикували (Дхв.).

ПРО́БКА, и, ж. Те саме, що ПА́КЛИН (Плвч.).

ПРОБО́Й, див. ПРАБО́Й.

ПРОВА́ЛАКА , и, ж. Електричний провід (Лтв.)

ПРО́ВАЛЬ, і, ж. Промитий водою яр. Под горо́йу вели́ка про́вал' (Сл.).

ПРОВИ́ОНТ див. ПРАВ'ЯНТ.

ПРОВОДНА́ НЕДІ́ЛЯ, рел. Свято через тиждень після пасхи (Вв., Ушм.).

ПРОГО́ННИК, а, ч. Прогонич у віконниці (М.).

ПРО́ДАТЬ, аю, аєш, недок. Продавати. Сей год бу́демо про́дат' карто́пл'у на база́р'і (М.-К.).

ПРОДЄ́Л, у, ч. Проділ на голові (Лск., Нрд.).

ПРОДУ́ХА, див. ПРИ́ДУХА.

ПРО́ЖИР, а, ч. 1. Прожера, ненажера (В., Зар., Клв., Тет.).

2. Рибина, виявлена в іншій рибині-хижаку (М.-К.).

ПРО́ЙШЛИ, а, е. Минулий (Клв., См.).

ПРОКІДА́ЦЦА, яецца, недок., ПРОКІ́НУЦЦА, неццa, док. Появлятися (про гриби в лісі) (Лмш., Лч.). Йани́ [сироїжки] і́шче́ далжни́ прак'і́нуццa, на о́с'ен' л'е́зут' (Лмш.); Вже гриб'і прок'ідайуцца (Лч.).

ПРОКУПЛЯ́ЦЦЕ, я́юсе, я́єссе, недок., ПРОКУПИ́ЦЦЕ, плюсе, пиcсе, док. Дешево продавати що-небудь (Карп., Кшв., Ст.). Ти[і] пракупи́[і]усе - де́шево про́дау (Кшв.); Йа прокупи́[і]усе - де́шево прода́у чоботи (Ст.).

ПРОПИТА́ТЬСЯ див. ПРАПИ́ТУВАЦЦЕ.

ПРОПИ́ТУВАТЬСЯ див. ПРАПИ́ТУВАЦЦЕ.

ПРОСЄ́СТЬ, і, ж. Довжина натканого полотна, яка дорівнює одному обороту ниток основи навколо навоя (Лч.).

ПРО́СКА, и, ж., с.г. Поле, з яко́го знято просо; просище (Вв., Крм.).

ПРО́СЛІ, прийм. Після. Про́сл'і с'е́йан'н'а воло́чет' (С.В.).

ПРО́СЛІДОК, дку, ч. Ледве помітна, ненаїжджена дорога; слід (В., Зар., Клв., Сос., Тет.).

ПРОСО́ПІВЕЦЬ, вця, орн. Те саме, що ПРАСЯ́НИК (Тет.).

ПРО́СТИ ВУ́ГОЛ (Бр., Клв., Крм., Лск., Луг., Сл.), ПРО́СТИЙ ВУ́ГОЛ (Вв., Ушм.), буд. Ріг рубленої хати, що має виступи колод сантиметрів на 15-20.

ПРО́СТИЛКА, и, ж. Тонка ковдра (Ус.).

ПРОСТИРЧА́К, а́, ч. Дерево з глибоким коренем (Гл.).

ПРО́СТО, прийм. Проти, навпроти (В., Зар., Крм., Нрд., Тет., Ушм.). Про́сто м'ілойі двора́ стан' останов'іса́ [з пісні] (Крм.); Хаз'а́йушка про́сто печи Абливайецца сл'із'ми [з пісні] (Нрд.); Його́ хати́на була́ за лугом, про́сто доро́ги (Ушм.)

ПРОСТОРИ́КОВАТЬ див. ПРАСТАРІЕКОВАТЬ.

ПРОСЯ́ННЄ, я, с., с.г. Те саме, що ПРО́СКА (Бр.).

ПРО́СЬЄ, я, с., с.г. Те саме, що ПРО́СКА (Лч., Сл.).

ПРОТА́ЛКА, и, ж. Те саме, що ПАЛУ́ЙИЙ (Карп., Лч., Ст., Ч.). Йак сн'іег растайе́, уже́ прота́лки[і] ви́[і]дно (Ч.).

ПРОТА́ЛКИ[і], лок, мн. Відлига (Б.-В., Клв.).

ПРО́ТВО, а, с. Мереживо без зубців. Стари́йе носи́ли соро́чки без про́тва (Бо.).

ПРО́ТВІ[и]НА, и, ж. Тонкий залізний лист з загнутими вінцями для печива тощо; деко (Бч.).

ПРОТЕ́ПОМ див. ПРАТЕ́ПАМ.

ПРОТО́ПКУВАТЬ, кую, куєш, недок., ПРОТОПКА́ТЬ, топчу́, то́пчеш, док. Протоптувати стежку і т.ін. (В., Зар., Тет.).

ПРОТОРА́ТЬ див. ПРАТАРА́Т.

ПРОТОРИ́ТЬ див. ПРАТАРА́Т.

ПРОХО́ДКА, и, ж. Гулянка (Лч., Сл.). Пошл'і на прохо́дку (Сл.).

ПРОЦУ́РУВАТЬ, рую, руєш, недок., ПРОЦУ́РИТЬ, ру, риш, док. 1. Швидко проїждкати повз кого-, що-небудь.

2. Проганяти тварину звідки-небудь (Бв., Лч.). Поїди́ процу́р коро́ву (Лч.).

ПРОША́К, а́, ч. Жебрак, старець (Вв., Лск., Лч.).

ПРОШИ́ПЛЮВАТЬСЯ, лююсь, люєшся, недок., ПРОШИ́ПИТЬСЯ, люся, лешся, док. З труднощами пролізати, продиратися крізь що-небудь (Кч.).

ПРОЯ́ВА див. ПРАЯ́ВА.

ПРУ́ЗИК, а, ч., ент. (*Tettigonia viridissima*). Трав'яний коник (Пт., Смж.).

ПРУС, а, мн. ПРУСИ́, су́ов, ч., ент. (*Blatta*). Тарган (Вв., Клв., Крм., Лч.).

ПРУ́СІЩЕ, а, с., с.г. Те саме, що ПРО́СКА (Мш.).

ПРУ́СНИЩЕ, а, с., с.г. Те саме, що ПРО́СКА (Дом.).

ПРЯ́СЛА, и, ж. Плетена з лози огорожа; ліса (Тим.).

ПУ́ГА, и, ж. Батіг (Влн., Вр., Вхв., Г., Гбн., Гр., Дмш., Др., Дяг., Зг., Зм., Кпт., Крск., Крц., Лкн., Лтв., Мк., Мнх., Н.М., Ось., Пльч., П.С., Р., С., Смж., Ст., Стдн., Тхн., Уз., Х., Хор., Чп). Пу́гайу абу́ха не перебійе́ш (Лтв.); Ко́неї паган'а́йут пу́гойу (Мнх.); Пу́га каро́тка, не даста́неш (Хор.).

ПУГАВ'Є́ див. ПАГО́В'Є.

ПУГАВ'ЇЩЕ, а, с. Те саме, що ПАГО́В'Є (М.-К.).

ПУГАВИ́О див. ПАГО́В'Є.

ПУГИ́В'Є див. ПАГО́В'Є.

ПУ́ГОВ'Є див. ПАГО́В'Є.

ПУД, а, ч., орн. (*Lunius*). Сорокопуд. Пайма́ли пу́да (Пп.).

ПУДБИВА́ТЬ, а́ю, а́еш, недок., ПУДБИ́ТЬ, доб'ю́, доб'є́ш, док. Учиняти хліб (Нжл.).

ПУ́ДБИВКА, и, ж. Підкладка в картузі тощо (Вв., Лч.).

ПУДБИРА́ТЬ: ПУДБИРА́ТЬ ЗОЛОТНИКА́. Лікувати шлунок (Кч.).

ПУДБИ́ТЬ див. ПУДБИВА́ТЬ.

ПУДБІ́ЕЛ, ПУДБЕ́ЛА, ч., бот. (*Acer Saccharium L.*). Явір білолистий (Лск.).

ПУДБІ́Л див. ПИДБІЛ.

ПУДБУ́РНУС, а, ч., стар. Досить просторий, подібний до піджака зимовий жіночий одяг (Зар.).

ПУ́ДВОРОК, рка, ч. стар. Панське подвір"я разом з усім майном. У на́шого па́на буў здоро́ви пу́дворок (Влд.).

ПУДГЕ́ЙСТРА див. ПАДГЕ́ЙСТРА.

ПУДГЕ́РА, и, ж. Розвора. Дручо́к, шо сойедин'а́йе пере́д і зад во́за, то пудге́ра (Лб.).

ПУДГО́РЛИЦА див. ПОДГО́РЛИЦА.

ПУДГО́ЩУВАТЬ, щую, щуєш, недок., ПУДГОСТИ́ТЬ, гошу́, го́стиш док. Задобрювати, підкуповувати кого-небудь (В., Тет.).

ПУ́ДДІВОК, вка, ч. Дівчина-підліток. Вона́ шче пу́дд'івок (Н.М.).
ПУ́ДЗІЦЦЕ, дзусе, диссе, недок. Лякатися (М.-К.).
ПУДИТЬ, дзу, диш, недок. Лякати, полохати (В., Зар.).
ПУДЛАКО́ТЕНЬ, тня, ч. Те саме, що ПАДДАКО́ТНІК (Стдн.).
ПУДЛА́ТУВАЦЦЕ, уюсе, уєшсе, док. Мати користь з чого-небудь (Бр.).
ПУДЛИ́ВКА (Лск.), ПУДЛІВКА (Лч.), и, ж., кул. Те саме, що ПОУДКОЛОТКА.
ПУДЛО́ЖИНА, и, ж. Окрема дошка в підлозі (Вв., Лск., Нрд.).
ПУДМАГАРИ́ЧУВАТЬ (М.-К.), ПУДМОГОРИ́ЧУВАТЬ (В., Зар., Тет.), ую, уєш, недок., ПУДМАГАРИ́ЧИТЬ (М.-К.), ПУДМОГОРИ́ЧИТЬ (В., Зар., Тет.), чу, чиш, док. Те саме, що ПУДГО́ЩУВАТЬ.
ПУ́ДМА́ЗКА (Крм., Луг.), ПУО́ДМАЗКА (Лч.), и, ж. Квачик або шматок сала для змащування сковороди.
ПУ́ДМАЗОК, зка, ч. Те саме, що ПУ́ДМАЗКА (С.В.).
ПУДМЕ́ТІЦА, и, ж., с.г. Дрібні відходи при віянні зерна (К.).
ПУДМИ́ЦЦЕ див. ПОМА́ЦЦЕ.
ПУДМІ́ЕЦЦЕ див. ПОМА́ЦЦЕ.
ПУДМОГОРИ́ЧИТЬ див. ПУДМАГАРИ́ЧУВАТЬ.
ПУДМОГОРИ́ЧУВАТЬ див. ПУДМАГАРИ́ЧУВАТЬ.
ПУДНАВЕ́С, у, ч., с.г. Те саме, що ПАВЕ́ТЬ 1 (Зар.).
ПУДНЕБЕ́ННЄ, я, с. Звід, склепіння печі (Крл.).
ПУДО́ЙМА див. ПО́ДОЙМА.
ПУДО́ННИК див. ПОДЕ́ННИК.
ПУДОРО́ЖНЯК, а, ч., бот. (*Plantago L.*). Подорожник (Бб.).
ПУДПА́ЛОК, лка, ч. Перепічка (Лск., С.В.).
ПУДПА́РЕНИ, а, е. 1. Обпоєний кінь, що не може стояти на ногах (Вв., Лск., Лч., Ушм.).
2. Кінь, підпряжений в повозку до основного (Вв.).
ПУДПА́РУВАТЬ, рую, руєш, недок., ПУДПА́РИТЬ, ру, риш, док., с.г. Орати на зиму; орати на зяб (Зг., Кпт., С.). А о́сен'йу пудпа́руйут', йак уже́ хо́лодно (Зг.).
ПУДПА́СОК, ска, ч. Помічник пастуха; підпасич (Б.-В.).
ПУДПА́ХИ, хов, мн. Бруньки на дереві (Бв.).
ПУДП'Є́Ч, а, ч. Те саме, що ПЕЧУ́РКА 2 (Крм.).
ПУДПЛИ́ТНИЦЯ, і (Зар., Тет.), ПУДПЛУ́ОТНИЦА, и (Б., М.-К.), ж., лайл. Негідна людина. Нико́ли не бу́ду тако́йу пудплу́отницейу, йак ти (М.-К.).
ПУДПО́РКА, и, ж., стар. Перетинка між чепігами в плузі, сосі (Влд.).
ПУДПУ́ЗНИК, а, ч. Частина упряжі, що тримає сіделко (Влд.).
ПУДРУ́БА див. ПОДРУ́БА.
ПУДСА́ДА, и, ж., с.г. Осіннє кущування посівів жита або пшениці; вруна (Дмш.).
ПУДСА́НКИ (Крм., Луг.), ПУТСА́НКИ (Вв., Лск., Лч., Ушм.), нок, тільки мн. Пара невеликих саней з'єднаних для зручності управляти ними по розбитій дорозі.
ПУДСІ́ЕВКА, и, ж. Сівалка. Пудс'і́евкайу с'і́ейут'тепе́рика (М.-К.).

ПУ́ДСКРЕБОК, бка, ч. 1. Те саме, що ПО́СКРЕБОК 2.
2. перен. Те саме, що ПО́СКРЕБОК 3 (Лч.).
ПУДСОНЮХ, а, ч., бот. (*Helianthus annuns, L.*). Сонящник (Луг.).
ПУДСО́НЯШНИК, а, ч., бот. Те саме, що ПУДСОНЮХ (Лч.).
ПУДСО́ЧКА, и, ж. 1. Ділянка лісу, на якій добувають смолу (Кд.).
2. Добування живиці з сосни (Рдн.-В.).
ПУДСТЮО́Л, пудстьо́лу, ч. Підстилка у приміщеннях для тварин (Ст.).
ПУДТЕРЕ́БЛЮВАТЬ, юю, юєш, недок., ПУДТЕРЕБИТЬ, блю́, би́ш, док. Підчищати. Сад пудтере́бл'уйут', л'ієс то́же (С.В.).
ПУДХВА́ТКА див. ПОДХВА́ТКА.
ПУДХВА́ЧЕНИ, а, е. Те саме, що ПУДПА́РЕНИ (Вв., Лок., Ушм.). Ку́он'пудхва́чени, ву́он колис' крепко вйу́оз (Лск.).
ПУДЧИНЯ́ТЬ, я́ю, я́єш, недок., ПУДЧИНИ́ТЬ, чиню́, чи́ниш, док. Заміщувати хліб у діжі (Лск.).
ПУЖА́К, а́, ч. Те саме, що ПИНЬДЖАК (Тет.).
ПУЖА́РНІЦА див. ПОЖА́РНІЦА.
ПУЖА́Т, а́ю, а́єш, недок. Лякати, полохати (Б.-В.).
ПУЖИЛНО, а, с. Те саме, що ПАГО́В'Є (Тет.).
ПУЖИНА́, и́, ж. 1. Відходи після віяння проса; плюскле просо (Млн., Свд.).
2. Відходи після молотьби злакових; згонини (Ів.).
ПУЖЛИ́ВИ, а, е. Лякливий, полохливий (Б.-В.).
ПУЗЕ́Й, я, ч., знев. Пузань, черевань (В., Зар., Клв., Тет.).
ПУЗИ́Р, а́, ч. Скляний резервуар лампи, в який наливається гас (Крм., Луг.).
ПУЗИРО́К, рка́, ч. Зменш. до ПУЗИ́Р (Крм., Луг.).
ПУК, а, ч. Стебло злакових, цибулі тощо (Лч.).
◊ ЖИ́ТО ЙДЕ В ПУКИ́[I] - жито, в якому стебло йде в стовбур (Івн.,Клв.).
ПУ́ЛАЧКА, и, ж. Зменш.-пестл. до ПУ́ЛКА (Дом., Л.).
ПУЛЕНЯ́ див. ПИЛЕНЯ́.
ПУЛЕНЯ́ТНА, и, ж. Квочка (М.-К.).
ПУЛЄНЯ́ див. ПИЛЄНЯ́.
ПУ́ЛІ, прийм. Те саме, що ПИ́ЛЯ.Адйн м'ій син пу́л'і валйу́.. (Лтв.).
ПУ́ЛКА див. ПИЛКА.
ПУЛЮКА́ТЬ, ає, недок. Кричати (про індика). Індики пул'укайут' (Вр.).
ПУЛЯРЕ́С див. ПАРАЛЕ́С.
ПУЛЯ́ТЬ, я́ю, я́єш, недок. Стріляти; шпуряти; гатити. Тепе́р заско́чит' у сад д'ітвора́, нарве́ у́ карма́ни йаблук і пул'айе з рога́тки (Гбн.).
ПУЛЬЧА́, ча́ти, с. Курча. Пул'ча́та вилупл'еце - і у́же хо́лодно (Н.С.).
ПУ́НЯ, і, ж. 1. Невеликий сарайчик для снопів, полови і т.ін.(Ар., Вн., Лпт., Мф., Мх.С., Смч., Стдн., Хор.). У ко́го йест'св'ін'о́нок, зав'езт'і торх у пу́н'у, пато́м буд'ем удабр'ат'(Ар.); Ада́'ін ч'елав'ек куриу́ у пу́н'і і йета пу́н'а загар'е́лас'(Смч.).
2. Клуня з плетеними лозовими стінами (Хор.).
ПУ́НЬКА, и, ж. Зменш.-пестл. до ПУНЯ (Вн., Лпт., Мф., Стдн.,Хор.).
ПУ́ОД, по́ду, ч. 1. Нижня горизонтальна поверхня в печі або грубі; черінь (Гн., Кт., Стдн., Шст.). У п'еч'і на паду́ хл'ієб п'ієче́т (Гн.).

2. Долівка в хаті (Дв.).

ПУ́ОДМАЗКА див. ПУ́ДМАЗКА.

ПУ́ОДСИТОК // ПОЦИТОК, тка, ч. Густе решето (Бб.).

ПУ́ОЛКА див. ПИ́ЛКА.

ПУ́ОЛОЧКА, и, ж. Зменш.-пестл. до ПУ́ОЛКА (Бб., Бр., Лск., Луг.). Тре́ба гле дит'а́ти пуолочки[i], спави́[i]вач, хвартушо́к таки́[i]ї на гру́дци[i] (Бб.).

ПУ́ОСПАЛЬ (М.-К.), ПУСПУ́ОЛЬ (Клв.), присл. Поспіль; підряд. Три дн'ї́е пу́оспал'не начува́у до́ма (М.-К.).

ПУ́ОСТИЛКА див. ПОСТИЛКА.

ПУП, а, ч. Закручена вузлом на голові жіноча коса (Лск.).

ПУРИ́ЧКИ див. ПАРІЕ́ЧКИ.

ПУР-ПУР... Вигук, яким підкликають індиків (Влн.).

ПУСПУ́ОЛЬ див. ПУ́ОСПАЛЬ.

ПУ́СТАВЕНЬ, вня, ч. Те саме, що ПАДЛАКО́ТНІК (Вв.).

ПУСТИ́НЯ, і, ж. 1. с.г. Ніколи або давно не орана земля (Тет.).

2. Одвічно не займаний ліс; праліс.

3. Запущена, напівзруйнована хата (Вв., Ушм.).

ПУ́СТО, присл. Мало (В., Зар., М.-К.).

ПУСТОВЩИ́НА, и, ж., с.г. Не придатна для хліборобства земля (Ст., Тет.).

ПУСТО́ЛЬГА, и, ж., орн. (*Astur gentilis L.*). Яструб. С'е таки́[i] мали́[i] коршак-пусто́л'га (Карп.).

ПУСТОПА́Ш[1], а, ч. і ж. Те саме, що ПЕЧКУ́Р 1 (Б.-В.).

ПУСТО́ПАШ[2], присл. Без нагляду, без пастуха (про худобу на пасовищі). Хо́дит' пусто́паш (Нрд.).

ПУСТОПОРО́ЖНЯ ЗЕМЛЯ́, с.г. Те саме, що ПУСТОВЩИ́НА (Смч.).

ПУСЬЦЬИ́ЛКА, и, ж. Підстилка (Б.-В.).

ПУТКУ́ОПНИК див. ПОТКО́ПНИК.

ПУ́ТО, а, с. 1. Те саме, що ПУДПО́РКА (Н.М.).

2. Те саме, що ПО́ЄС 1 (Нрд.).

3. Вірьовка, якою зв"язують ноги коням під час пасіння (Бв.).

ПУТСА́НКИ див. ПУДСА́НКИ.

ПУТСИ́ПАТЬ див. ПІДСИПА́ТЬ.

ПУТСИПА́ТЬ див. ПІДСИПА́ТЬ.

ПУ́ТЯТОК, тка, ч. Сито (Ввч.).

ПУТЬ-ПУТЬ... Те саме, що ПУР-ПУР (Влн.).

ПУХ, у, ч. Просяна лузга (Вв., Ушм.).

ПУХА́, и́, ж. Тупий кінець яйця (Б.-В., В., Вв., Зар., Клв., Лск., Лч., М.-К., Ушм.). Йейце́ розбйу́, ту́дл'ки пуха́ ц'ї́ела (М.-К.).

ПУХА́Ч, а́, ч.1. Стовбур гнилого засохлого дерева (Бв.).

2. Усе в товщі дерева, крім стрижня (Лч.).

ПУ́ХТА, и, ж. Товстуля, товстуха (М.-К.).

ПУХТІ́ЕЛЬ, я, ч., знев. Товстун (М.-К.).

ПУХТІ́ЕР див. ПИХТІЕР.

ПУХТЯ́НИК, а, частіше мн. ПУХТЯ́НИКИ, ков, ч., кул. Пампушки (С.В.).

ПУ́ЧКА, и, ж., анат. 1. Палець (Дмш., Лкш., П.С., Свд.).

2. Середній суглоб пальця (Вв., Крм., Нрд., Ю.).

ПУЧКИ́, куо̂в, мн., анат. Середні суглоби пальців (Вв., Крм., Нрд.).

ПУША́ЧКА, и, ж. Три пальці, складені кінцями разом; пучка (Смч.).

ПУШИ́-ПУШИ́..., стар. Вигук, яким нацьковують собак (М.-К.).

ПУ́ШКА[1], и, ж., бот. (*Lycoperdon Tourn*). Порхавка (К., Нд., Рдн.-В., Ст., Тет.). Там ви́росла пу́шка, аби́ ту́йу пу́шку растерти да напайі́т' дачку́ – вана́ б ста́ла здаро́ва і пашла́ б скака́т' (Нд.).

ПУ́ШКА[2], и, ж. анат. Щиколотка (Бв., Лч., Сл.).

ПУ́ШКА[3], и, ж. Те саме, що ПУХА́ (С.В.).

ПЧАЛАДЬО́Р, а, ч. Збирач меду на пасіці (Л.).

ПЧЕ́ЛЬНІК, а, ч. 1. Пасіка (Бч.).

2. Приміщення для зимівлі бджіл (Кам.).

ПЧЕ́ЛЬНЯ, і, ж., стар. Те саме, що ПЧЕ́ЛЬНІК 1 (Пт.).

ПЧО́ЛИ, пчол, тільки мн., стар. Те саме, що ПЧЕ́ЛЬНІК 1 (К., Хоч.).

ПЧОЛОВО́Д, а, ч. Пасічник (Лч., Сл.).

ПЧОЛЯ́РНЯ, і, ж. Те саме, що ПЧЕ́ЛЬНІК 2 (М.).

ПШАНИ́ЧКА (Др.), ПШЕНИ́ЧКА (Смж., Уз.), и, ПШЕНИ́ЦЯ, і (Гон.), ж. Кукурудза.

ПШО́НКА, и, ж., бот. (*Panicum*). Просо (Плс.).

П'Я́ВУШНИК, а, ч. Невелика кругла скойка (Ст.).

П'ЯЛА́ (Бо., Мрт.), П'Я́ЛО (Б.-В.), а, с., стар. Те саме, що ПО́НОЖІ. Йак иі де ба́ба на по́ле, бере́ пйа́ла́ иі з трох па́лочек. На пйа́ла ши́йут по́лог (Бо.).

П'ЯТЕРИ́К, а́, ч., стар. Скло гасової лампи № 5 (Кд.).

П'Я́ТКА[1], и, ж. Деталь коси за допомогою якої коса скріплюється з кіссям (Лч., Сл.).

П'Я́ТКА[2], и, ж. Кладка на полі з п'яти снопів (Вв., Зал.).

П'ЯТНЯ́, і, ж., анат. Кисть руки (Нрд.).

ПЬАКО́ЛАК, лка, ч. 1. Виступ збоку біля комина, в якому є пічурка.

2. Карниз у комині. А циган дастайе́ л'у́л'ку з п'ако́лка (Мх.С.).

ПЬАТИСТЕ́НКА, и, ж. Хата з двох кімнат (Смч.).

ПЬАТІСТЕ́ННІК, а, ч. Те саме, що ПЬАТИСТЕ́НКА. Багда́наў стро́йіл п'ат'іст'ен'н'ік, уже́ фунда́м'ент падв'е́д'ен (Мх.С.).

Р

РАБИ́НОВА НУ́ОЧ (Крм., Луг., Лч.), РАБІ́НОВА НУ́ОЧ (Б.-В., Ушм.), РЕБИ́НОВА НУ́ОЧ (Чп.). Ніч переважно в червні, коли буває сильна злива з громом і блискавкою; горобина ніч.

РАБІ́НА див. ВЕРЕБИ́НА.

РАБІ́НОВА НУ́ОЧ див. РАБИ́НОВА НУ́ОЧ.

РАБО́ТЛІВИ, а, е. Роботящий, старанний. Вона́ [дочка] ў м'ін'е́ ву́мна, рабо́тл'іва (Лпт.).

РАБЧУ́Н, а́, ч. Домоткана цупка рядника переважно для застилання ліжка (Бр., Зар., С.В., Тет.).

РАГА́Ч[1], а́, ч. 1. Примітивний прилад для биття конопель (Н.Б.).

2. стар. Дишель сохи (М.-К.).

РАГА́Ч[2], а́, ч., ент. (*Lucanus cervus*). Жук-рогач (Ось.).

РАГУ́ЛЬКИ, льок, мн., стар. Примітивний ткацький верстат, у якому один навій містився на лаві, а другий на сошках (М.-К.).

РАҐЕ́ЛЯ, і, ж., риб. Рідка сітка для ловлі раків і риби (Рдн.-В.).

РАД, у, ч. Проділ на голові. На галав'іе зробі[і] рад добрен'ко (Рдн.-В.).

РАДАВИ́НА (Лкш.), РАДАВІ́НА (Шст.), РЕДАВИ́НА (П.С.), и, ж. Домоткана скатерть.

РАДАВИ́НКА, и, ж. Зменш. до РАДАВИ́НА (Лкш.).

РАДАВІ́НА див. РАДАВИ́НА.

РАДАВІ́НКА, и, ж. Зменш. до РАДАВІ́НА (Шст.).

РА́ДАВНІЦА (Мх.С.), РА́ДОВНИЦА (Бв., Жр., Крм.), и, РА́ДОВНИЦЯ (В., Сос.), і, ж. Райдуга, веселка. Кал'іс'ра́даун'іца була́, дак праішоў мал'е́н'к'і дождж (Мх.С.).

РАДНО́, а́, с. Великий, зшитий у чотири пілки мішок для січки, який вміщує до 10 звичайних мішків січки(Лч., Сл.).

РАДОВИ́, а́, е́, с.г. Звичайний, несортовий (про зерно). Радови́ ове́с (Зар.).

РАДО́К, дка́, ч. Те саме, що РАД (Вв.).

РАДУВА́ТИ, а, е. Розложистий (про дерево) (М.).

РА́ДУГА (Крв., Лч., Сл.), РА́ДУГА // РА́ДУХА (Лкш.), РА́ДУХА (С.В.), и, ж. Те саме, що РА́ДАВНІЦА.

РАДЮ́ГА (Бр., Вв., Д., Крл., Крм., Кч., Лск, Луг., Лч., Млн., Нжл., Нрд. С.В., Сл., Ушм.), РЕДЮ́ГА // РЯДЮ́ГА (Влд., Глб., Зм., Кпт.), и, ж. 1. Те саме, що РАБЧУ́Н.

2. Домотканий килимок,який вішається на стіни хати (Лч., Сл.).

РАДЮ́ЖКА, и, ж. Зменш. до РАДЮ́ГА (Бр., Вв., Д., Крл., Крм., Кч., Лск., Луг., Лч., Млн., Нжл., Нрд., С.В., Сл., Ушм.).

РА́Ж (Бв., Вв., Зар., Клв., Лч., Ушм.), РА́ЖА (Кд.), і, ор. в. ра́жою, ж. Дерен.

РАЖИ́НА, и, ж. Дернина (Бв.).

РА́ЖКА (Б.-В., В., Зар., Клв., Кшв., Тет.), Р'Я́ЖКА (Хоч.), и, ж. Великий цебер з двома вушками для годівлі худоби.

РАЗАГНА́ТЬ див. РАЗГАНЯ́ТЬ.

РАЗБАГНІ́ТЬ, ню́, ни́ш, док. Розгрузити, розмісити болотистий грунт. Разбагн'і́л'і [доро́гу] н'ел'з'а́ перейе́хат' (Хор.).

РАЗБУ́РИЦЦЕ, русе, риссе, док. Народити дитину; розродитися (Осъ.).

РАЗБУШО́ВУВАТЬ, ую, уеш, недок., РАЗБУШЕВА́ТЬ, у́ю, у́еш, док. Розруйновувати. Буў манасти́р.. його́ н'ема́ - разбушева́л'і у ваі́ну́ (Здр.).

РАЗГАНЯ́ТЬ, я́ю, я́еш, недок., РАЗАГНА́ТЬ, ганю́, го́ниш, док., с.г. Прополювати за допомогою підгортальника. Ми сваі́у ла́нку ўже разагна́л'і (Млж.).

РАЗЛУЧО́НКА, и, ж. Жінка, яка розлучилася з чоловіком (Здр.).

РАЗО́РА, и, ж., с.г. Канава, прокопана на болотистому картопляному полі для відведення води. Д'[з]е гряз'і вада́ пракопуйут'[ц] разо́ру, шчоб расла́ карто́пл'а (Ч.).

РАЗРІЕ́З, РАЗРЕ́ЗА, ч. Невеликий цебер (Шст., Ю.). Ви́неси каро́в'е пуо́йла у разр'і́ез'і (Шст.).

РА́ЙКАТЬ, ае, недок. Квакати (про жаб). Жа́бі ра́йкайут' т'о́пла́ бу́д'е (Граб.).

РАЙО́ВНИК, а, ч. Сітка для захисту від укусів бджіл (Ст.).

РА́КОВА ШЕ́ЙКА, бот. (*Polygonum L.*). Гірчак (Нжл.).

РА́КОТИЦА, и, ж. Ратиця (Б.-В.).

РАЛІ́СТЕ ДЕ́РЕВО. Крислате дерево (Вв., Лч., Сл.). Рал'і́сте д'е́рево - гру́ша, йа́блон'а; Йа́блон'а си́л'но пошла́ у́ ра́лӑ, широ́ка (Сл.).

РАЛЛЕ́, я́, с., с.г., стар. Спосіб обробітку грунту плугом і ралом. ◇ НА ТРИ РАЛЛЯ́ - з дворазовим оранням і одним раленням (М.-К.).

РА́ЛО, а, с. 1. с.г. Маркер (В., Зар., Крсл., Тет.).

2. Гак для зупинки плотів (В., Гбн., Зар., Кам., Лпт., Мс., Тет.).

3. Крючок для корчування пнів (Нжл.).

4. Сплетіння двох гілок дерева (В., Гл., Д.Л., Зар., Тет.). Ондо́, ба́чите, де ву́л'ді... стойа́т, ра́ло одло́млене (Д.Л.).

РАМІЕ́НЬ, рамня́ (Лск.), РЕМІЕ́НЬ, ремня́ (Бв.), ч. Ремінний пояс.

РАМНЕ́НЬ, я, ч. Шкіра на чоботи (Млн.).

РА́МО (Клв.), РЯ́МО (Сос.), а, с. Рама. Око́не ра́мо вилет'іло (Сос.).

РА́НДА, и, ж. Жіночий одяг, подібний до спідниці; шиється з домотканого сукна (Гл.).

РА́НЧЕ́Й (Лб.), РАНЧЕ́Й (Бв.), присл. Раніше. Ну, а по́тим у́се було́, йак і ранче́й (Бв.); На рабо́т'і ранче́й л'он поло́л'і, кукуру́зу сапа́л'і, а за́раз карто́пл'і по́л'ем (Лб.).

РАПУ́ХА, и, ж., рідко зоол. (*Bufo*). Велика жаба (М.-К.).

РА́СА, и, ж., бот. (*Lemna*). Ряска (Клв.).

РАСКА́ТИ, тив, тільки мн. Подовжений за допомогою розвори віз для перевезення довгих балок (Кл., Пг., С., С.Я.).

РАСПАРАТИ́ТЬ, ратить, безос., док. Спасти на думку; забагнутися, заманутися. Распарати́лӑ йому́ поіти́ у́ л'іес; Распарати́лӑ йому́ гул'а́т' сва́д'бу (М.-К.).

РАСПА́С, у, ч. Випас , пасовисько (Мх.С.).

РАСПРАВЛЯ́ТЬ (Пл.), РОСПРАВЛЯ́ТЬ (В. , Зар., Тет.), яю, яєш, недок., РАСПРА́ВИТЬ (Пл.), РОСПРА́ВИТЬ (В., Зар., Тет.), влю, виш, док. Розсилати. Пото́м л'уде́і распра́ул'айут' , шоб под'ел'і́т уже́ свойе́ зо́лото і сребро́ (Пл.).

РАССИПА́ЦЦЕ, а́єцце, недок., РАССИ́ПАЦЦЕ, пицце, док. Розливатися. С'мата́на расси́палас'а (Здр.).

РАСТАНЬКИ́, ко́в, тільки мн. Місце перехрещення доріг, вулиць і т.ін. (Кчн., М.-К.). Три падво́ди стайа́ли на растан'ка́х (М.-К.).

РАСТО́К , тка́. ч., анат. Кадик (Лч.).

РА́СТРЯ́ЦЦЯ, я́юся, я́єшся, док. Розстатися. Не у́бива́йс'а, д'і́учино́к'ко, не у́бива́йс'а за мной, бо при́іде те вре́мн'ачко растр'а́ц'ц'а з тобо́й (з пісні) (Мнх.).

РА́ТА, и, ж. Прилад для провіювання зерна (Гн.).

РАТА́Й див. АРАТА́Й.

РАТА́Н, а́, ч., знев. Крикун (С.).

РАХМА́НИ (Клв., М.-К.), РОХМА́НИ (В., Тет.), а, е. Тихий, спокійний.

РАЧО́К, чка́, ч. 1. Примітивний плуг без колішні (Свд.).

2. Зовнішній кінець обода дерев"яного колеса (Лч., Сл.). Йак зошлис рачки́, зна́чит, мо́на нат'ага́т шину (Лч.).

РВАНТ, а, ч. Широке залізне кільце, яким скріплюється шина на місці розриву обода (Ст.).

РЕБИ́НА див. ВЕРЕБИНА.

РЕБИ́НОВА НУ́ОЧ див. РАБИ́НОВА НУ́ОЧ.

РЕ́ВИЩЕ, а, с., рідко. Місце забою тварини іншими тваринами, до якого з ревінням збігається рогата худоба (Крл.).

РЕ́ВКА, и, ж. Яма з водою; копанка (Свд.).

РЕ́В'ЯХ, у, ч. 1. Метушня, галас.

2. Безладдя (Б.-В.).

РЕГО́ЖА (Лск., Нрд.), РИГО́ЖА (Нрд.) РОГО́ЖА (Лск.), и, РОГОЖА́, и́ (Вв.), ж. Рогозова завіска на вікна чи двері для утеплення приміщення.

РЕ́ГОТНО, присл. Смішно. Нам аж ре́готно (С.Д.).

РЕ́ҐА, и, ж.,риб. Різновид снасті (Вв., Лск.).

РЕҐЕ́ЛЯ (Свд.), РЕДЕ́ЛЯ (Зар.), і, ж., риб. Те саме, що РЕ́ҐА.

РЕҐЕТА́ТЬ, реґе́че (Дхв), РЕКЕТА́ТЬ, реке́че (Кд.), недок. Скрекотати (перев. про жаб).

РЕДАВИ́НА див. РАДАВИ́НА.

РЕДАВИ́НКА, и, ж. Зменш. до РЕДАВИ́НА (П.С.).

РЕДЕ́ЛЯ див. РЕҐЕ́ЛЯ.

РЕДІ́ЛЬ, я, ч., с.г. Гряділь (плуга, сохи і т.ін.) (Крок.).

РЕДЮ́ГА див. РАДЮ́ГА.

РЕДЮ́ЖКА, и, ж. Зменш. до РЕДЮ́ГА (Влд., Глб., Зм.).

РЕ́ЗА (Нрд.), РЕЗ (Лб.), РИ́ЗА (Стр.), и, РІЕЗЬ, ре́зі (Ст.), РІ́ЗА (В., Вв., Ушм.), и, ж., с.г., стар. Земельна ділянка різної площі, залежно від місцевості.

РЕЗА́К, а́, ч. Чересло плуга (В., Влд., Здр., Кл., Клв.).

РЕЗА́ЧКА, и, ж., мед. Дизентерія (Вв., Влд., К., Карп., Рдн.-В., Ушм.). Ой, мене́ реза́чка схопиіла (Влд.).

РЕЗЕ́Ц ТРОХЗУБКО́ВИ. Прилад, яким вирізують пази у діжці для уставлення дна (Крм., Луг.).

РЕКА́ТЬ (Р.), РИКА́Т (Клв., Дп.), а́е, РИ́КАТЬ (Тхн.),ае,РИКА́ТЬ (Жр., Крл., Кч., Лч., Сл., С.Я.), РІКА́Т (Дом., С., Срн.), а́е, недок. Мукати (про корів, волів і т.ін.).

РЕКЕТА́ТЬ див. РЕҐЕТА́ТЬ.

РЕ́ЛЯ див. АРЕ́ЛЯ.

РЕМІ́ЕНЬ див. РАМІ́ЕНЬ.

РЕ́ПАНКА, и, ж., зоол. Те саме, що РАПУ́ХА (Б.-В.).

РЕ́ПАХ, а, ч. Головка капусти, яка передчасно перестала рости (Лч.).

РЕ́ПЕХ, а, ч. Мотузяна сітка для сіна, з якої годують коней у дорозі (Грб.).

РЕ́ПИЦЯ // РІПИЦЯ, і, ж. Корінь. Йедна́ хво́йа р'іпиц'у пуска́йе ме́троу на штириі (С.В.).

РЕ́ПТУХ (Влн., Гбн., Дд., Дмш., Кам., Лч., Мр., Н.М., Свд., Тер., Тет.), РЕ́ПТЮК (Зар.), а, ч. 1. Те саме, що РЕ́ПЕХ (Влн., Гбн., Дд., Дмш., Зар., Н.М. Свд., Тер.).

2.Ряднина для носіння соломи (Мф., Тет.).
3. Торба для годівлі коней у дорозі (Лч.).
4. перен. Товста, опецькувата дитина (Кам.).
5. перен. Дуже нагодована людина чи тварина (Свд.).
РЕП'ЯХ, а, ч., бот. (*Arctium L.*). Лопух. Там усé лазарóстало репйахами й з'éл'ем (Нжл.).
РЕТЕНЬ, тня, ч. Сітка для ловлі риби (Ар.).
РЕХÁДЛА (Тер.), РИХÁДЛА (Лвн., Млж.), РІХÁДЛА (Гн.), а, с. Те саме, що РЕДІЛЬ.
РЕЧИСТИЙ, а, е. Балакучий (Млж.).
РÉШЕТО, а, с. Маленький бубон із брязкальцями на одному боці (Клв.)
РÉШЕТО МУЗИКÁЛЬНЕ. Бубон (Лч.).
РЕШЕТЮКИ[1], кýов, мн., кул. Їжа, приготовлена з шматочків відвареного тіста, віддушеного на решеті; їдять переважно з олією (Лск., Лч.).
РЕШЕТЮКИ[2], кýов, мн., бот. Жовтуваті, подібні до маслюків, гриби (Вв., Ушм.).
РЕЗ див. РÉЗА.
РИБÁК, á, ч. орн. (*Vanellus vanellus*). Чайка (Мрт.).
РИБÁКА, и, ж. Рибалка (Нрд.).
РИБÁЛКА, и, ж. 1. орн. Маленька чайка (Рч., Ст.). Ри[і]бáлка летáйе пóнад водóйу (Ст.).
2. орн. Птах, що хапає рибу на поверхні води (Карп.).
3. Рибак, рибалка (К., Ст.).
РИ[І]ГОВКА, и, ж., бот. Рослина, подібна до м"яти, але не така запашна (Карп.).
РИГÓЖА див. РЕГÓЖА.
РИГÝЛЬКА, и, частіше мн. РИГÝЛЬКИ, ков, ж., кул. Печиво з солодкого тіста, з трьома ріжками (С.В.).
РИДКЕ, ого, с. Рідка варена страва (Лск.).
РИДКОЛІССЄ, я, с. Рідко посаджені дерева, між якими росте трава (Нжл.).
РИЕЗАНКА (Бо., Мрт.), РІЗАНКА (Лч.), и, ж. Тепла вовняна хустка. Риезанку на гóлову і[и] пашлá (Бо.).
РИЕЗЗЄ (С.), РІЗЗЯ //РУÓЗЗЄ (С.Д.), я, с., збірн. Відрубані під час зрізування дерева гілки.
РИЗА див. РÉЗА.
РИЗИ, зив (Клв.), РИЗКИ, рúзок // РИЗЗЄ (В., Зар., Тет., У.), РИЗЗЯ, я (Гн.), с., зб. Лахміття.
РИКÁТ див. РЕКÁТЬ.
РИКАТЬ див. РЕКÁТЬ.
РИКÁТЬ див. РЕКÁТЬ.
РИКОВКИ БИ[І]ЕЛИЄ (бот.) (*Nymphaea L.*) Латаття біле (Карп.).
РИКОВКИ ЖОВТИЕ, бот. (*Nuphar L.*) Глечики жовті (Карп.).
РИЛО, а, с. Шийка пляшки (Лч., Сл.).
РИЛЬЦЕ, а, с. Зменш.-пестл. до РИЛО (Лч., Сл.).
РИМÓННЄ, я, с. Домотканий кольоровий килим для застилання ліжка (У.).

РИНДЖИГЛО, а, с. Струмок. Пом'іж двама каутебами ри[і]нджи[і]гло бежит' (Кшв.).

РИСАВАТЬ, ує, недок. Рити що-небудь; ритися (про поросят). Уклякала матка парас'ятка, а вано рисуйе да і рисуйе; Вуон [господар] сказау - ни рисуї, вано ни слуха (М.-К.).

РИСУОВКА, и, ж. Гладь (про вишивку) (К.).

РИХАДЛА див. РЕХАДЛА.

РІЕЖ, режі, ж., збірн., риб. Поплавки й віръовки в рибальських сітках. Р'іеж - це поплауки[і], шчо накручуйуц'а на вер'оуку, ус'і вер'оуки[і]... (Млн.).

РІЕЗКА, и, ж. Великий шматок хліба, сала і т.ін. (Б.-В., Клв.).

РІЕЗЬ див. РЕЗА.

РІЕПА, и, ж. Картопля (Вл., Влн., Дмш., Зм., П.С., С., Свд.). Йди накапаі р'іепи на борщ (Вл.); Два дн'а садила р'іепу (С.).

РІЕПИЩЕ (Вл.), РІЕПНИЩЕ (С.), РІПИЩЕ (Дмш.), а, с., збірн. Бадилля картоплі. Там туол'ки ріепнишче ви[і]соке, а р'іепи нема (С.).

РІЕПНИК, у, ч., збірн. Те саме, що РІЕПИЩЕ (П.С.).

РІЕПНИЩЕ див. РІЕПИЩЕ.

РІЖІЩЕ, а, с., с.г. Поле, з якого скошено жито, пшеницю або іншу культуру (Мш.).

РІЗА див. РЕЗА.

РІЗАНКА див. РИЕЗАНКА.

РІЗЗЯ див. РИЕЗЗЄ.

РІЗОВИ, а, е. Гумовий. У його йе р'ізова лотка (Дмш.).

РІК, року, ч. Зойк (Лч.).

РІКАТ див. РЕКАТЬ.

РІПИЦЯ див. РЕПИЦЯ.

РІПИЩЕ див. РІЕПИЩЕ.

РІХАДЛА див. РЕХАДЛА.

РІШНІК, у, ч. Сухі гілки, сушняк; хмиз (Ч.).

РІШНЯК (Нрд.), РОШНЯК (Лск.), а, ч. Домашня тварина, якій минув один рік.

РОБИТ, роблю, робиш, недок. Працювати (Б.-В., Рдк.).

РОБІТЬ, біть, недок. Бути в стані, процесі бродіння. Брага роб'іт' (Лч.).

РОБОТКА, и, ж. Тимчасово знесені на купки снопи після в"язання. Йа склала снопи[і] туол'ко у роботку (Лч.).

РОБУОТЬКО, а, ч. Роботяща, працьовита людина. Вуон таки[і] робуот'ко, не сидит без д'іела (Рдн.-В.).

РОВ, а, ч. Яр (Лч., Сл.).

РОГАКИ, ков, мн. Відходи гречки; плюскле зерно (Карп., Клв., Мрт., Мш., Ст.). Зои[і]вайем рогаки[і] спуд гречки[і] (Ст.).

РОГАТ, у, ч. Сміх, регіт (Гн.).

РОГАТА КОПАНІЦА, с.г. Сапка з трьома зубцями. Рогатой копан'іцойу пероб'івайут' картопл'і (Карп.).

РОГАЧІ, чов, мн. Рогач (Дд., Стр.).

РОГА́ЧКА, и, ж., спец. Сапка для перевертання торфу під час сушіння. Во́з'ме рога́чку да поковира́йе і йде на об'ї́ед (Кд.).

РОГИ, ру́иг, тільки мн. Чепіги в плузі (Клв., Лб., Хоч.).

РОГО́ЖА див. РЕГО́ЖА.

РОГОЖА́ див. РЕГО́ЖА.

РОД, ро́ду, ч. Рід, родичі, рідня. На за́ўтр'ока молоди́ зав'е́т'ц' род да с'еб'е́; прив'у́л род, пасад'а́ца за стол. (Мх., С.).

РОДЗИ́НКИ (С.В.), РОДЗІ́НКИ (Лск.), РОЗІ́НКИ (Крм.), нок, мн. Ізюм.

РО́ЖА, и, ж., бот. (*Malva L.*). Ма́льва. Ро́жи росту́т' у саду́ (Здр.).

РО́ЖКІ, жок, мн. Прилад для перемотування півміткiв пряжі в клубки; витушка (Брн.).

РО́ЗА, и, ж., бот. (*Rosa L.*). Троянда (Пп.).

РОЗБУ́РЮВАТЬ, юю, юєш, недок., РОЗБУ́РИТЬ, рю, риш, док. Зруйновувати, нищити що-небудь (В., Зар., Крм., Тет.).

РО́ЗВЕРНІ, ньов, тільки мн. Сани без задка й передка. Кала́ кан'у́шн'і стайа́ла па́ра кл'ач ледачих, запр'а́жених у ро́зверн'і (Лкн.).

РОЗВО́ДКА[1] // РОЗВУ́ОДКА, и, ж. Залізний інструмент для розведення зубців пилки (Лск., Нрд.).

РОЗВО́ДКА[2], и, ж. Жінка, яка розлучилася з чоловіком (Лч.).

РО^{У}ЗВОДНА́, но́ї, ж. Те саме, що РОЗВО́ДКА[2] (Крм.).

РО^{У}ЗВОДНИ́, но́го, ч. Чоловік, що розлучився з жінкою (Крм.).

РОЗВУ́ОДКА див. РОЗВО́ДКА[1].

РО́ЗГЛЯДИ, дов, мн., етн. Оглядини, розглядини перед весіллям. Ми прии́їхали у ро́згл'ади до молодо́ї (Вв.).

РОЗИ́РКА, и, ж., с.г. Борозна. Вс'е са́д'ат' і ў рози́рку карто́пл'у кладу́т' (Кд.).

РОЗІ́НКИ див. РОДЗИ́НКИ.

РОЗКИ́ДКА (Нрд.), РОЗКІ́ДКА (Сел., Ус.), и, ж., с.г. Спосіб оранки землі (від країв до середини).

РОЗЛИ́ВА, и, ж. Повінь. Розли́ва вели́ка була́ сей год (Лск.).

РОЗЛУ́ПОВАТ, ую, уєш, недок., РОЗЛУ́ПАТ, аю, аєш, док. Розбивати шкаралупу горіха, обчищати його зерно. Тре оре́шка розлу́пат (Рдн.-В.).

РОЗЛУЧО́НКА, и, ж. Те саме, що РОЗВО́ДКА[2]. Не хо́чеш слу́хат', так і оста́нессе розлучо́нкой (Здр.).

РОЗОРВА́ТЬ див. РОЗРИВА́ТЬ.

РОЗПОРОШИ́ТЬСЯ, и́ться, док. Розлетітися, розлізтися. Коли́ зн'іма́ў у́лик, ті́йе о́си розпороши́лис', циган і дава́й крича́т' (Ів.).

РОЗПРИ́НДИЦЦЕ, дицце, док. Розгніватися, надутися (Б.-В.).

РОЗРИВА́ТЬ, а́ю, а́єш, недок., РОЗОРВА́ТЬ, ву́, ве́ш, док., с.г. Проривати буряки, кукурудзу і т.ін. (Лч., Сл.).

РОЗРОПЛЯ́ТЬ, я́ю, я́єш, недок., РОЗРОПИ́ТЬ, ропл́ю, ро́пиш, док. Солити воду; робити її солоною. Во́ду розропл'а́йут' тод'і́, коли́ у́же все гото́во (Кч.).

РОЗСО́ХАЧ, а, ч. Палиця з загнутим кінцем; ковінька (Бв.).

РОЗУ́ОРКА, и, ж. Колобок у гонті (Бр.).

РОЗХО́ДНИЄ ШЛЯХИ́[1]. Те саме, що РАСТАНЬКИ́ (Луг.).

РО́ЗЧИНА (Нжл.), РОЩИ́НА (Лч.), и, ж. Залишена в діжі частина тіста для розчиняння хліба.

РОМА́Н, у, ч., бот. (*Matricaria L.*). Ромашка (Карп., Мрт.).
РОМЕ́Н, у, і а, ч., бот. (*Aster L.*). Айстри (Гбн.).
РОМНЯ́НОК (Нрд.), РОМ'Я́НОК (Лск.), нку, ч., бот. Те саме, що РОМА́Н.
РОСА́ЛКА, и, ж. Русалка (Лск.).
РОСПЛА́ТКА, и, ж. Розплата (Лск.).
РОСПО́РКА, и, ж., крав. Ширінька (Лч.).
РОСПРА́ВИТЬ див. РАСПРА́ВЛЯТЬ.
РОСПРАВЛЯ́ТЬ див. РАСПРАВЛЯ́ТЬ.
РО́СПУСКИ (Лвн.), РО́СПУСКІ (Кл., Хор.), ков, тільки мн. Те саме, що РАСКА́ТИ.
РОСХО́ДУВАТЬ, ую, уєш, док. Знищити, вбити. А д'ід схова́ус'а і його́ хвашйсти не росхо́дували (Крм.).
РОТУ́НДИ, див, мн., стар. Рід чоловічого каптана (Д.).
РОХМА́НИ див. РАХМА́НИ.
РОШНЯ́К див. РІШНЯ́К.
РО́ЩЕ, а, с. Те саме, що РІШНІ́К (Лпт.).
РОЩИ́НА див. РО́ЗЧИНА.
РУБ, а, ч. Рубець на тканині. Пошо́ў дошч, йак з ведра́, ви́мокли до ру́ба (Свд.).
РУБАНЕ́Ц, нца́, ч. Невелике поліно (Вв., Ст., Ушм.). Нарубаі́те рубанцу́ў, шоб було́ чи́м ви́топит' у печи́ (Ст.).
РУБЕ́Ц, бца́, ч. Палиця, ломака, дубець. Да йа шче ваз'му́ рубе́ц да атклезайу до́бре (С.).
РУБЧА́СТА КАЧО́ЛКА (Хор.), РУБЧА́СТА КАЧУ́ЛКА (В., Зар., М.-К.), РУБЧА́СТА КАЧУ́ОЛКА (Шст.), РУБЧА́СТА КОЧА́ЛКА (Лб.), Рубель для катання білизни.
РУДА́, и́, ж. 1. Іржаве болото (В., Зар., Клв., Лск.).
2. мед. Кров із гноєм (Грб., Ів., Соси.).
РУ́ДКА[1], и, ж. Те саме, що РУДА́ 1 (Свд., См., Ст.). Шчоб не ру́дки, с'іна́ мо́жна було́ б приве́зти (См.).
РУ́ДКА[2], и, ж. Місце, де копають глину, землю для різних господарських потреб (Ст.).
РУДЯ́К[1], а́, ч. Пляма на обличчі, ластовиння тощо (М.-К.).
РУДЯ́К[2], а́, частіше мн. РУДЯКИ́, ко́в, ч. Те саме, що РОГАКИ́ (В., Вл., Зар., Зм., Клв., Млн., Свд.). Пу́да два руд'акбу́ назмита́ла, да ї усе́ (Зм.).
РУЖЕ́ (Брг.), РУЖЖО́ (Грб.), а, с. Рушниця. А хаз'а́йін даў йому́ руже́ і каже... (Брг.); А найме́нши брат стайі́т' у двер'а́х - ружжо́ заре́жа́йе; Адно́ ружжо́ найшла́ дачка́ карал'а́ (Грб.);
РУЗНОКО́ЛІЯ, ї, ж., бот. Те саме, що РОМЕ́Н (Клв.).
РУЙНИ́ЦА, и, ж., с.г. Приміщення для переховування бджолиних роїв (Сос.).
РУКОПА́Ш, присл. Вручну (Вв., Лч.). Йе так'і́йе места́, шо тре́ба рукопа́ш прокопа́т' (Лч.).
РУЛІ́ (Вв., Лск., С.В., Свд., Ушм.), РУЛІ́Е (Б.-В.), рулько́в, тільки мн., кул., стар. 1. Солодка або солона вода з покришеним у неї хлібом (Вв., Лск., Лч., С.В., Ушм.).

2. Їжа, приготовлена з квасу, салату, цибулі і хліба (Б.-В.).

РУЛЬ, я, ч. Невеликий шматочок сала (Мш.).

РУ́НА, и, ж. Вівця, що вже перезимувала (Тим.).

РУНДУ́К, а́, ч. Ганок (Дмш., Крсл.). Пастро́йіў ха́ту з крас'івиім рундуко́м (Дмш.).

РУ́ОЗЗЄ див. РИЕ́ЗЗЄ.

РУ́ОСНО, присл. Росяно. І хоча́ ру́осно було́, ми до са́мого ве́чора на но́рм'і були́ (Стдн.).

РУ́СЛО, а, с. Прохід під залізничним мостом (Клв.).

РУЧА́ЙКА, и, ж. Не повністю заповнене пряжею веретено (Вв., Лск., Лч.).

РУ́ЧКА, и, ж. 1. Хвостик гарбуза (Вв., Лск.).

2. Залізна підпірка в челюстях печі для підтримування комина (Лск.).

3. рідко. Ширина захвату під час косіння (Сл.).

РУ́ЧКИ, чок, тільки мн. Огудиння огірків, кавунів, динь, гарбузів (Мр., Мрт.).

РУША́НЄ (Клв.), РУША́ННЯ (С.), я, с. Ущерб (про місяць).

◊ МІСЯЦЬ НА РУША́ННІ - повний місяць, що починає зменшуватися (С.).

РЯДОВИ́НКА, и, ж. Скатерка. У нас сту́ол застил'а́йут' р'адови́нкойу (См.).

РЯДЮ́ГА див. РАДЮ́ГА.

РЯДЮ́ЖКА, и, ж. Зменш. до РЯДЮ́ГА (Тет.).

РЯ́ЖКА див. РА́ЖКА.

РЯ́МО див. РА́МО.

Р'ЯС, у, ч., бот. (*Scilla bifolia L.*). Проліски дволисті (Зар., Тет.).

РЯСОТА́, и́, ж. Дуже рясно чого-небудь (Гбн.).

С

САБА́ЧЕ ЇЕМ'Є, мед. Фурункули під пахвами (Л.).

САГА́К, а́, ч., іхт. Дрібна риба, подібна до тюльки (Рдн.-В.).

САДІ́ЩЕ, сажу́се, са́диссе, недок. Сідати (Дмш.).

САДОВІ́иНА, и, ж. Садові плоди; фрукти. Л'е́тос сад тр'еича́ў од садові́иии (Карп.).

САДУ́ЛЯ, і, ж. Дівчинка, яка їсть багато, не перебираючи (Нжд.).

САДУ́ШКА, и, ж., бот. (*Phaseolus vulgaris*). Звичайна квасоля з невитким стеблом (Клв.).

СА́ЖАЛКА (В., Зар., С.Д., Тет.), САЖА́ЛКА (Клв.), и, ж. Велика яма з водою; копанка.

САК, а, ч. Просторий, подібний до піджака зимовий жіночий одяг (Пт.).

СА́КВА, и, ж., частіше мн. САКВИ́, во́в, ж., стар. 1. Капшук для тютюну, кресала та ін. (Кув.).

2. Люлька для тютюну (Мх.С.).

САКВІ́Й, я́, ч., стар. Те саме, що СА́КВА 1. (М.-К.).

САКИ́РКА, и, ж., зоол. (*Anguis fragilis*). Веретільниця, безнога ящірка (Луг.).

САКУ́ОЛКА, и, ж. Вишивка з вирізуванням. Рушники́ ви́шитийе с саку́олкайу (Бч.).

САЛА́ТА, и, ж., бот. (*Lactuca L.*). Салат. Ми[і].. с'і́єйал'і гурки́[і], мо́ркву, ре́д'ку, сала́ту, бураќи[і] (Тер.).

САЛАТО́ВКА, и, ж. Маленька ступка для розминання сала. Разбі́ла салато́ўку і сл'і́єд зміла (М.-К.).

СА́ЛО, а, с. Важіль на зводі колодязного журавля (Лвн., Ось.).

САЛО́МЕНИК (М.-К.), САЛУ́ОМНИК (Кшв.), а, ч. Солом"яна мата.

САЛО́НІКИ[і] (Ч.), СОЛО́НИКИ[і] (Мрт.), кив, мн. Зварена в лушпайках, порізана надвоє й посолена картопля. Йі́єхт'е сало́н'іки[і]; с'е ў нас карто́пл'а ва́рена, пасо́л'ена, зве́ще сало́н'іки[і] (Ч.).

САЛУ́ОМНИК див. САЛО́МЕНИК.

САМАТУ́ЖКИ, жак (Клв., М.-К.), САМОТУ́ЖКИ, жок (В., Зар., Тет.), тільки мн. Невеликі ручні санки. Уз'а́ў самату́жки і пайе́хаў сам у л'і́єс (М.-К.).

САМІ́Й, я́, ч., іхт. (*Silurus glanis*). Сом (Дом.).

САМОБРЕ́ЙКА, и, ж. Лезо для гоління (Лч.).

САМОПРА́ДКА, и, ж. Прилад для прядіння ниток; прядка (Луг.).

САМОПРА́ДУХА, и, ж. Те саме, що САМОПРА́ДКА (Лч.).

САМОР'І́ЗКА, и, ж., с.г. Ручна січкарня (Кч.).

САМОРО́БОШНІЙ, я, є. Саморобний (Бр.).

САМОСЕ́ЙКА, и, ж. Самосійна цибуля (Лч., Сл.). Самос'е́йна цибу́л'а, що вихо́дит' з гуку́ов, назива́йеца самос'е́йка (Сл.).

САМОТУ́ЖКИ див. САМАТУ́ЖКИ.

СА́НІ, не́й, тільки мн. Пристосування для ловлі риби (Сл.).

СА́НКИ-БРИ́ЧКИ, санок-брички, ж. Легенькі виїзні сани із спинкою і захисним пристроєм від снігу, що летить з-під копит коней (Зар.).

САПАТИ́ЛОК див. ЗАПАТИ́ЛОК[1].

САПЕ́ТА (Вл., П.), САПЄ́ТА (С.Я.), и, ж., стар. Лозова корзина з двома вушками для перенесення городини, торфу і т.ін.

САПЕ́ТКА, и, ж., стар. Зменш. до САПЕ́ТА (Вл., Гбн.).

САПЄ́ТА див. СА́ПЕ́ТА.

САПЄ́ТКА, и, ж., стар. Зменш до САПЄ́ТА (С.Я.).

САПИ́ЛЛЄ, я, с. Держак сапи (Бч.).

САПІ́ЕЛЬНЯ, і, ж. Те саме, що САПИ́ЛЛЄ. Ви́струж мен'і́е сапі́ел'н'у (Бч.).

САПОВА́ННЄ, я, с. Полоття сапою (Кчн.).

САРАКО́ВКА, и, ж. Електрична лампочка на сорок ват. Е́та ла́мпачка - сарако́ўка (Мх.С.).

САРАМ'Я́ЖИ[і], а, е. Соромливий (Бч., Клв.).

САРАЧНЯ́, і, ж., с.г. Кладка з 40 снопів (Клв., М.-К.).

САРО́КА (Ар., Брн., Вн., Мх.С.), СОРО́КА (Др.), и, ж. Головний убір літніх жінок, подібний до тюбетейки. Оце́ на голов"і ў ме́не соро́ка (Др.).

САСАННЯ́, я, с., збірн. Сосни. Сасан'н'а́ насад'іл'і (Мх.С.).

САСНА́ (П.С.), СОСНА́ (Вв., К., Лч., Млн., Свд., Сл., Ушм.), и, ж. Сосна.

САСТАЙ́ЦЦЕ, і́цце, недок. Складатися. На́ша бригада састаі́цце із дванадцети душ (М.-К.).

САФАЯ́ЖЧИК, а, ч., пестл. Гаманець із замочком для грошей (Тим.).

САХА́Р, а́, ч., стар., с.г. Дерев"яні вила для накидання гною на віз (М.-К., С.Я.).

САЧО́К, чка́, ч. Зменш. до САК (Зар., С.В., Стр., Тет.).

САЧУ́ВКА, и, ж., бот. (*Lens esculenta*). Сочевиця. Пас'іейау сачу́вку чалав'іек (Сл.).

САШНИ́К (Крск., П.С., Р., Тхн., Чп.), САШНІ́К (Вхв., Кл.), СОШНИ́К (Глб., Івн., Клв., Пльч.), СОШНІ́К (Ч.), а́, ч., с.г. Леміш у плузі.

СВАРИ́ТЬ, ру́, риш, недок. Лаяти (Лч., Сл.). Ву́он сва́рит' свайу́ жу́онку (Сл.).

СВЕКЛА́, и́, ж. Молоде листя буряків; ботвина. Йак бур'а́к росте́ шче, то ка́жут' - п'іди́, там свекли́ нарви́, а йак уже́ убира́йут' /буряки/, то б'іл'ш назива́йут' гич (Др.).

СВЕТІ́ЛНІ КО́МІН, стар. Пристрій для відведення диму з хати, який складається з лежака на горищі, отвору в стелі і комина в хаті; в комині підвішується бляха, на якій горять скіпки, що дають світло і тепло (Лб.).

СВЕТНИ́ (Мрт.), СВЄТНИ́ (Дв.), СВЯТНИ́ (Кч.), а́, е́. Що одягається на свято. Светне́ пла́т'е йе, спідни́ца (Мрт.); Одо́ св'етна́ соро́чка виси́т' (Дв.).

СВЄТО́ЛКА, и, ж., етн., стар. Світилка. Св'ет'у́лка сиди́т коло молодіх і де́ржит свіечку (Мш.).

СВИДНИ́Й, а́, е́, с.г. Недостиглий, зеленуватий (Б.-В., Зар.).

СВИДОВА́ТИ, а, е, с.г. Те саме, що СВИДНИ́Й (Клв.).

СВИНА́РКА[1], и, ж. Колгоспне приміщення для свиней. Пуд са́майу свина́ркайу гари́т' (Дмш.).

СВИНА́РКА[2], и, ж. Особа, яка доглядає свиней. У нас там ро́бет' д'в'іе свина́рки (Дом.).

СВИ́ННЄ (В., Зар., М.-К., Ст.), СВИ́ННЯ (Тет.), СВІ́ННЯ (Лпт.), я, с., збірн. Свині. Ву́он свин'н'е пасе́; Забра́у ад нас сви́н'н'е (Ст.).

СВИНЯ́КА, и, ж. Свиня (Кч., М.). Душа́ боли́т', шчо нема́ свин'а́ки, все пропада́йе (Кч.).

СВИНЯ́ЧИ ДО́Щ. Дощ, що йде, коли світить сонце (В., Зар., Сос., Тет.).

СВИСТУ́Н, а́, ч., бот. (*Corylus Avellana*). Темний порожнистий горіх (Крц).

СВІ[и]ДІНА́, и́, ж., бот. (*Cornus sanguinea L.*). Високоросла, посухостійка, грунтозахисна рослина; свиди́на. На н'із'ін'е́ рост'е́ сві[и]д'іна́ (Карп.).

СВІЄ́СТЬ, і, ж. Жінчина сестра; своячка (Бв., Крм., Дч.).

СВІЄ́ТЛА ВОДА́. Чиста, прозора вода (Вв., Ушм.).

СВІННЯ див. СВИННЄ.

СВІНЧА́, ча́ти, с. Порося. С'іча́с у ко́жного йе св'і[и]нча́ (Мрт.).

СВО́ЛОК, а, ч. Верхня балка між стовпами в гойдалці. Йак ста́не на каче́л'і, то аж сво́лок угина́йец'а (М.).

СВУЧА́ТЬ, а́ю, а́єш, недок., стар. Вивчати (З.).

СВЯЗЬ, і, ж., буд. Пов"язь, на якій тримається стеля і дах будівлі (Н.Б.).

СВ'ЯСЛА́, а, с. В"язка чого-небудь (М.-К.).

СВ'ЯТА́, а, с., етн., стар. Віття для прикрашання осель на тройцю; клечання. Ну, пайе́дема свйа́та руба́т' (М.-К.).

СВЯТНИ́ див. СВЕТНИ́.

СЕБРАВА́ТЬ (М.-К.), СЯБРАВА́ТЬ (Кам.), СЯБРОВА́ТЬ (Лпт.), СЯБРУВА́Т (Пт.), ЦАБРОВА́ТЬ (Вр.), ру́ю, ру́єш, недок., стар. 1. с.г. Спрягатися для спільного обробітку землі (М.-К.).

2. Жити в згоді; дружити. На́шийе ла́нки с'аору́йут' (Кам.).

3. Перевозити по черзі одним конем два вози (Лпт.).

СЕБРО́ (М.-К.), СЯБРО́ (Пт.), а́, ч., с.г., стар. Спільник по роботі, супряжник.

СЕДУ́ХА (К., Кч.), СЄДУ́ХА (Дв.), и, ж., бот., перен. Те саме, що САДУ́ШКА.

СЕДУ́ШКА, и, ж. Нерухома лавочка на подвір"ї (Н.Б.).

СЕДЮ́ШКА (Рдн.-В.), СЄДУ́ШКА (Крп.), СИДУ́ШКА (Вв., Лск., Нрд., Ушм.), и, ж. Пристрій, у якому вчиться сидіти немовля.

СЕДЯ́ЧКА, и, ж. Нерухома лавочка на ганку (Нжл.).

СЕ́ЖА (Рдн.-В.), СІ́ЕЖА (Млн.), и, ж. 1. Пристрій для ловлі риби влітку: на річці роблять гатку; отвір у гатці для стікання води перетинають сіткою. Таким чином риба потрапляє в сітку. Се́жа, кото́райа з тене́т, д'йе́лайеце з ниток, наподо́бі[и]йе мешка́ ме́тра з три, і у р'і́ечку ко́ли[і]шками[і] заби[і]ва́йут (Рдн.-В.).

2. Місце на річці чи ставку, де стоять рибальські снасті і сидить рибалка під час ловлі риби.

СЕЙБА́, и́, ж., с.г. Сі́вба (С.).

СЕ́ЛЕЗА див. ЗАЛО́ЗА.

СЕ́ЛЕХ (Уз.), СЄ́ЛЕГ (Хор.), СЄ́ЛЯГ (Кл.), а, ч. Селезень, качур. Гла́дз'е́нни с'е́л'ег ходз'ет' (Хор.).

СЕЛЄДО́РШИ (Мрт.), СЕРЕДО́ЛЬШИ (Бв.), а, е. Друга після старшої дитина. У ста́ршойе дочки́[і] ко́си[і] га́рни[і]йе, а у сел'едо́ршойе ни[і]куди́[і]шни[і]йе (Мрт.).

СЕ́ЛИЩЕ (З.), СЄ́ЛІЩЕ (Сл.), а, с. Місце, на якому стоїть хата з господарськими будівлями; двір.

СЕЛНИ́К (В., Зар., Клв., Сос., Тет.), СЄЛЬНІ́К (Млж.), а́, ч. 1. Приміщення для зберігання сіна.

2. Набитий сіном матрац (Клв.).

СЕМЕРЯ́ГА, и, ж., стар. Свита з домотканого сукна або з простого полотна (Дд.).

СЕМИДЕ́ЛУХА, и, ж. Дуже вправна робітниця (М.-К.).

СЕРДЕ́ШНИК, а, ч., бот. (*Asarum europaeum L.*). Копитняк европейський (Нжл.).

СЕРЕ́БЩИНА, и, ж., стар. Податки на військові потреби (В., М.-К.).

СЕРЕДБИ́ЛШИ, а, е. Середній палець (Зар.).

СЕРЕДО́ЛЬШИ див. СЕЛЄДО́РШИ.

СЕРПОРИ́З (Лч., Сл.), СЕРПОРІ́З (Нжл.), СЄРПОРИ́З (Вв., Ушм.), у, ч., бот. (*Achillea L.*). Деревій.

СЕРПОРИ́ЗНІК (Лч., Сл.), СЕРПОРУ́ЙЗНИК (Крм., Лск., Луг., Нрд.), у, ч., бот. Те саме, що СЕРПОРИ́З.

СЕРПОРІ́З див. СЕРПОРИ́З.

СЕРПОРУЙЗНИК див. СЕРПОРИЗНІК.

СЕСТРІЕНИЦ, а, ч. Племінник (Г.).

СЕСТРІЕНИЦА, и, ж., Племінниця (Г.).

СЄБРІ, рóв, мн. Чоловіки двох сестер (Дв.).

СЄДÁТ, áю, áєш, недок. Сідати.

◊ СЄДÁТ НА НÓГИ - про обпоєного коня, який не може стояти на ногах (Нрд.).

СЄДІЩЕ, а, с. Те саме, що СÉЛИЩЕ (Сл.).

С'ЄДÓМИ див. ЄДÓМИ.

СЄДУ́ХА див. СЕДУ́ХА.

СЄДУ́ШКА див. СЕДЮ́ШКА.

СЄЖ, а, ч. Місце, де збираються докупи бджоли для формування рою (Сл.).

СÉКТІ, чу́, чéш, недок. Сапати, полоти що-небудь сапою (Сл.).

СÉЛЄ присл. Тепер (Мх.С.).

СÉЛЄГ див. СÉЛЕХ.

СÉЛІЩЕ див. СÉЛИЩЕ.

СÉЛЯГ див. СÉЛЕХ.

СЄЛЬНÍК див. СЕЛНИ́К.

СЄМÁК, á, ч. Недоношена семимісячна дитина (Б.-В.).

СЄМИЦВÉТНАЯ ВЄСЄЛУ́ХА. Райдуга (Луг.).

СЄНОВÁЛ (Бв.), СИНОВÁЛ (Нрд.), у, ч. Те саме, що СЕЛНИ́К[I].

СÉРА КАПУ́СТА. Верхнє листя головки капусти (Б.-В.).

СÉРИ БОРЩ (Б.-В.), СÍЕРИ БОРЩ (С.В.), кул. Борщ, приготовлений з верхнього листя капустяної головки.

СÉРНИК (Лск.), СÉРНІК (Лч.), а, ч. Сірник.

СЄРПОРИ́З див. СЕРПОРИ́З.

СÉЧАНКА, и, ж. Січена капуста (Лч.).

СЄЧЬ, і, ж. Сеча (Вв.).

СИВОДРÁКА (Нрд.), СІВАКРÁХА (Лпт.), и, ж., орн. (*Coracius garrulus*). Сиворакша.

СИДÍЕТ (Лск., Нрд.), СИДÍТ (Бв., Крм.), СИДÍТЬ (Ушм.), джу́, диш, недок. Проживати, мешкати, жити де-небудь. Вони́ сид'áт' там, де ви (Нрд.); Вони́ ус'е сид'íли по хуторáм. Тоі́ на пóл'і сид'íу, а тоі́ так (Крм.); йа у́ дочки́[I] сиджу́ (Вв.).

СИДУ́ШКА див. СЕДЮ́ШКА.

СИЛЬНÉЙШИЙ, а, е. Заможніший, багатший. Земл'á у́ нас [до революції] булá однá, сил'н'éйшийе купувáли над'éли.. (Пльч.).

СИНОВÁЛ див. СЄНОВÁЛ.

СИНЮ́К, á, ч., орн. (*Pyrrchula pyrrchula*). Снігур (К.).

СИНЯ́К, á, частіше мн. СИНЯКИ́, кýов, ч., бот. (*Phacelia Juss*), Фацелія (Гбн., Сл.). Дл'а бджол Прокопóвич с'íйау́ син'áк, а щоб ще бí[I]л'ше булó, дак вин розсилáу́ мáл'чик'íу́ розс'івáт' син'áк і у́ л'удéі́ (П.).

СИ́ПАНКА, и, ж. Діжка для зерна, зроблена із стовбура дерева (Зар., Кд., Клв., Млн.).

СИ́ПАТЬ, плю, плеш, недок. Лити, наливати яку-небудь рідину. Си́пл'у ведрóм вóду; Наси́п курáм вади́ (Дмш.).

СИРАКВА́ША, и, ж. Кисле молоко; кисляк (М.-К.).

СИРЕ́Ц, рцу́, ч. Неочищений спирт (Лч.).

СИРИ́ВКА (Зар., Тет.), СИРУ́ВКА (Б.-В., Лск., Нрд.), СИРУ͡ОВКА (Клв.), и, ж. Сира невипалена цегла.

СИРИ́Н[1] (Клв., Крм., Луг.), СІРИ́Н // ШАРИ́Н (Лч.), ШИРИ́Н (Вв., Ушм.), у, ч. Обледеніла кірка на поверхні снігу; наст.

СИРИ́Н[2], у, ч. Грибна ділянка в лісі (Лч.).

СИ́РНИЧКА, и, ж. Маленька діжечка для сиру (Влд.).

СИ́РНІК, а, ч. Мішечок для віддушування сиру; ворочок (Сл.).

СИРО́ВАТКА, и, ж. кул. 1. Суп з ячної крупи або товченої картоплі, заправлений сироваткою (Бв., Вв.).

2. Пшоняна каша, заправлена сироваткою (К., Кшв., Рдн.-В.).

3. Страва, приготовлена із круп, молока і ягід або яблук. Д'е́т'і ве́л'ми д'у́оет' си́[і]ро́ватку (Ч.).

СИРО́ВАТКА КАРТОПЛЯ́НА, кул. Товчена картопля, заправлена сироваткою (Вв., Лск., С.В.).

СИРОВЕ́Ц, вцу́, ч. Те саме, що СИРЕ́Ц (Крм.).

СИРОВ'Є́ЖКИ, жок (Вв., Ушм.), СИРОЄ́ЖИ, жов (Сл.), мн., бот. (*Russula vesca F r.*). Сироїжки.

СИРОДИ́Й, ди́ю (Зар., Тет.), СИРОДО́Й (Здр., Крм., Луг., С.В.), СИРОДУ͡О́Й (В., Клв., Лск., С.), до́ю, ч.1. Свіжонадоєне молоко.

2. Місце доїння корів (Здр., С.). На фе́рму, на сиродо́й пайду́ (Здр.).

СИРОЄ́ЖИ див. СИРОВ'Є́ЖКИ.

СИРОКВА́ША, и, ж. 1. Страва, приготовлена з пшона, сметани і молока (Кшв.).

2. Те саме, що СИРАКВА́ША (М.-К.).

СИРУ́ВКА див. СИРИ́ВКА.

СИРУ͡ОВКА див. СИРИ́ВКА.

СИСО́НОК, нка, ч. Мале лоша, яке ссе кобилу (Вв., Лск., Нрд.).

СИТА́, и́, ж. церк. 1. Солодкий розчин, у який кришуть спеціально опечену булочку; вживається для причастя (Вв., Лч.).

2. Солодка вода, переважно на меду, яку подають до куті (С.В.).

СИ́ТИЧКО (Ушм.), СІ́ТОЧКО (Вв.), а, с. Сітка, яку надівають на голову і обличчя, коли ходять біля бджіл.

СИ́ТКА (Клв.), СНИ́ТКА (В., Лпт), и ж., орн. Невелика з зеленастим пір"ям пташка, яка досить рано відлітає у вирій.

СИЧІ́, чу́ов, мн., кул. Гречані галушки (Лч.).

СІВАКРА́ХА див. СИВОДРА́КА.

СІВЕРЕ́ТЬ, ре́є, недок. Шерхнути (про шкіру) (В., М.-К.). Пос'івере́ли у́ш'і у свине́ї (В.).

СІВЕРИЦЯ, і, ж., орн. (*Alauda arvensis*). Жайворонок поліський (Крл.).

СІВО́РА, и, ж., орн. Те саме, що СИВОДРА́КА (Клв., Лч.).

СІДАЛКА, и, ж. Поперечна дошка у човні, на яку сідають (Н.М.).

СІДЕ́ЛЄЦ, льца, ч., стар. Продавець спиртних напоїв у монопольці (В., Зар.).

СІЄ́ЖА див. СЕ́ЖА.

СІЕНЦИ (Клв., Лпт.), СІЕНЦІ (В., Зар.), СІНЦІ (Тет.), цов. Сіни.

СІЕРИ БОРЩ див. СЕРИ БОРЩ.

СІЕЧАНЬ, і, ж. Страва, приготовлена з кислої капусти, грибів і заправлена олією (Сл.).

СІКАВКА, и, ж., іхт. (*Cobitis taenia L.*). Слиж, сиква (Нрд., Ушм.).

СІКАРНЯ, і, ж. Січкарня. Там установлена колхозна с'ікарн'а (Пл.).

СІКАЧ, а, ч., ент. Вовчок (Б.-В.).

СІКВА, и, ж., іхт. Те саме, що СІКАВКА (Вв., Ушм.).

СІКУН, а, ч., анат. Сечовий міхур (Вв.).

СІЛЬНИ, а, е. Розвинений, підготовлений, знаючий. А йа буў с'іл'ниї голова; Доктором вел'м'і с'іл'ним буў (Нрд.).

СІЛЬПО, а, с., нов. Крамниця сільського споживчого товариства (М.-К.).

СІМРЯГА, и, ж. Скатерть, виткана з основи у сім пасом (Н.М.).

СІНОВА, и, ж., стар. Час косіння трави на сіно; сінокіс (Лп.).

СІНЦІ див. СІЕНЦИ.

СІНЬЧА, і, ж. Пасовисько біля села, вигін (Сл.).

СІРИН див. СИРИН.

СІРОП, у, ч. Розбавлений водою мед для підкормки бджіл (Вв., Сл.).

СІРУХА, и, ж., орн. Вид качки (Х.).

СІТЕЦ, тцу, ч. Будь-яка дешева, бавовняна матерія (Вв., Луг.).

СІТНІК, а, ч. Те саме, що СИТИЧКО (Сл.).

СІТОЧКО див. СИТИЧКО.

СКАВАРОДНІК (Лпт.), СКАВАРУОДНИК (М.-К.), а, ч., кул. Корж, спечений з кислого тіста на сковороді; перепічка. Напекла скаваруодникаў, закрила п'іеч і пашла на пол'е (М.-К.).

СКАЗОЧНИК, а, ч. Казкар. А пан л'убиў слухати казки. Коло його буў сказочник; вуон спаў у кріесл'і коло панового лужка (Пк.).

СКАК (Дв., К., Кшв., Лб., Сос.), СКОК (Мш.), а, ч., ент. (*Tettigonia viridissima*). Трав"яний коник.

СКАКАТ (Клв.), СКАКАТЬ (Вв., Гр., Лч., С., Сос., Ст., Ушм.), каю, каєш, недок., стар. Танцювати. У нас скакали ус'і чист'ен'ечко на свад'б'і (Гр.); Д'еук'і скачут' часто (Лч.); Заставила б стару.. [свекруху] стукалки скакати (С.).

СКАЛА, и, ж. Громова блискавка. Йак убиє груом че[а]лав'іека, то кажут' скалой (Рч.); Йійіе було убі[і]то скалбйу (Ст.).

СКАК ЛЕТУЧИ// СКАК ЛЕТЮЧИ, ент. Цвіркун (Рдн.-В.).

СКАЛКА, и, ж. Кремінь до кресала (Вв., Клв., Крл., Лск., Рч., Тет., Ушм.). То, з чого й[і]скри сипл'уц'а, то скалка (Ушм.).

СКАЛЯ (Рч.), СКАЛЬ (Вв., Ушм.), і, ж. Бджола-розвідниця.

СКАРАДА (Грб., Кпт., Кт., Лкш., Мнх.), СКОРОДА (Грн., Дв., Крм., Крсл., Кч., Сл., Сос.), и, СКОРОЗДРА, и (Свд.), ж., с.г. Осіннє кущування посівів жита, пшениці; вруна.

СКАРГА, и, ж. Молоток, яким наковують, насікають камінь у млині (Лч.).

СКАТАРНІК (Гн.), СКОТАРНИК (Н.М., Ст., Стдн.), а, ч., с.г. Приміщення для домашніх тварин.

СКА́ТЄР, и, ж. Скатерть. На сту́ол кладу́т'ска́т'ер но́ву (Бр.).
СКАЧО́К, чка́, ч., ент. Зменш. до СКАК (Ар., Гн., Дмш., Зар., Зм., І., Карп., Кпт., Кт., Кув, Кчн., Лкн., Лпт., Лтв., Мкс., Плс. Сл., Сор., С.Я. Тер., Тхн., Ч., Чп., Ю.).
СКВАРО́К (Крск., Мх.С.), ШКВАРО́К (В., Вв., Зар., Лск., Лч., Нрд., С.В., Тет.), рка́, ч. Вишкварка.
СКВАРЦА́ДЛО, а, с., стар. Дзеркало (Лч.).
СКВИ́РА (Вдд.), СКВІ́РА (Дв.), и, ж. Раптовий дощ із шквалистим вітром.
СКВИ́РКА, и, ж. Невелика хмара, з якої йде дощ (Кч.).
СКВІ́РА див. СКВИ́РА.
СКЕ́ПКА, и, ж. Тріска для розпалювання дров (Карп.).
СКИ́ВИЦА (Лск., Нрд.), СКІ́ВИЦА (Крм., Лч., Сл.), и, СКІ́ВИЦЯ, і (Вв., Ушм.), ж., анат. 1. Щелепа.
2. Скронева кістка (Вв., Лч., Сл., Ушм.).
СКИЦЬ, я, ч., ент. Те саме, що СКАК (Кч.).
СКІ́ВИЦА див. СКИ́ВИЦА.
СКІ́ВИЦЯ див. СКИ́ВИЦА.
СКІ́ТНІК, а, ч., стар. Блукач (В., Зар., Клв., С.Я., Тет.). Йан'і́ ск'іта́л'іс', бул'і ск'ітн'ікам'і (С.Я.).
СКІ́ТОК, тка, ч., стар. Місце мешкання монахів-пустельників (С.Я.).
СКЛЕП (Зар., Тет.), СКЛЕ̄П (Ус.), у, ч. Склепіння, звід печі.
СКЛО́БКА, и, ж. Знаряддя для знімання кори з дерева (Клв.).
СКЛЬИПИ́Т, плю́, пи́ш, док. Прижмурити очі. Скл'ипи́у оч'і дає позира́йе (Клв.).
СКО́БА, и (Лч.), СКОБА́, и́ (Вв.), ж. Залізна скобка, якою скріплюються бруси дерева в будівлі.
СКОБЕ́ЛКА, и, ж. Прилад для очищення уторів діжки (М.).
СКОБЕ́ЛОЧКА, и, ж. Зменш.-пестл. до СКОБЕ́ЛКА (М.).
СКОВЗЕ́ЛИЦА, и, ж. Ожеледь, ожеледиця (Крм., Луг.).
СКО́ГЛИТЬ (Пльч.), СКУ́ГЛИТ (Б.-В., Дом., Клв., Срн., Хоч.), СКУ́ГЛИТЬ (Ушм., Хоч.), СКУ́ГЛІТ (Вв., Лск.), СКУГО́ЛИТЬ (Вн.), СКУ́ЕГЛИТЬ (Клс.), лю, лиш, недок. Вити (про вовка, собаку). Воуки́ ско́гл'ат'(Пльч.).
СКОК див. СКАК.
СКО́ПІЧ, а, ч., стар. 1. Наймит.
2. Молодий чоловік;парубок (Пт.).
СКОРОДА́ див. СКАРАДА́.
СКОРОДИ́ТЬ, рожу́, ро́диш, недок. Провадити весняне розпушування озимих посівів (В., Зар., Сос.).
СКОРО́ЗДРА див. СКАРАДА́.
СКОСИ́РНИ, а, е. Ду́же злий, ненависний, вредний (про людину) (Гл., К., Карп., Ст.). То скоси́рни чоловиі́ек (Гл.); Виі на його́ не диівіи́це, вуо́н такиі́ скосиі́рниі д'і́ед, з ус'іма́ погано і у́се йому́ не так (К.).
СКОТА́РНИК див. СКАТА́РНІК.
СКОТОМОГИ́ЛЬНЯ, і, ж. Скотомогильник (Лск.).
СКО́ЦІК, а, ч., ент. Зменш.-пестл. до СКИЦЬ (Кч.).
СКО́ЦЬКИ, а, е. Тваринний.
◊ СКО́ЦЬКИЄ МО́ГИЛКИ. Те саме, що СКОТОМОГИ́ЛЬНЯ (Б.-В.).

СКРАДА́ЦЦЯ, а́юсь, а́ешся, недок., СКРА́СЦЯ, дуся, дешся, док. Підкрадатися (Крсл.).

СКРА́ЖКА (Ст.), СКРА́ШКА (Рдн.-В.), и, ж., зоол. 1. Скойка. Бага́то скра́шок на р'і̂ец'ц'е у̂ песку́ (Рдн.-В.).

2. Молюск. Не у вад'і̂е скра́жки[1] (Карп.).

СКРА́СЦЯ див. СКРАДА́ЦЦЯ.

СКРА́ШКА див. СКРА́ЖКА.

СКРЕ́БНИЦА (Лск., Нрд.), СКРЕ́БНІЦА (Лч.), и, ж. Скребло.

СКРИ́ГЛИК (В.), СКРИ́ГЛІК (Здр.), а, ч. 1. Скибочка хліба.

2. Кусок дерева.

СКРИ́НЯ[1], і, ж. Вулик з накривкою (М.-К.).

СКРИ́НЯ[2], і, ж. Частина колодязя, наповнена водою (Лск.).

СКРИ́НЬКА, и, ж. Рамочний вулик (Б.-В., Влд., Клв.). Коли́с' були́ борт'з де́рева і скри́[1]н'ки[1] з шал'бу́ки[1] (Влд.).

СКРІНЯ, і, ж. Повозка з ящиком для перевезення зерна, піску, глини і т.ін. (Луг.).

СКРОЗЬ (Здр.), СКРУ́ОЗЬ (Лмш.), присл. 1. Часто.

2. Завжди.

СКРУТИ́ТИСЬ, иться, док. Сказитись (про собаку) (Вв., Ушм.).

СКУГИ́КАТЬ // СКУЖИ́КАТ, ає, недок. Помалу кричати, кувікати (про свиней) (Лск., Нрд.).

СКУ́ГЛИТ див. СКО́ГЛИТЬ.

СКУ́ГЛИТЬ див. СКО́ГЛИТЬ.

СКУ́ГЛІТ див. СКО́ГЛИТЬ.

СКУГО́ЛИТЬ див. СКО́ГЛИТЬ.

СКУ́ДОВА, присл. Звідки (В., Зар., Тет.).

СКУ́ЕГЛИТЬ див. СКО́ГЛИТЬ.

СКУЖИ́КАТ див. СКУГИ́КАТ.

СКУ́ЛА, и, ж. Болячка (Ар.).

СКУ́ЛЛЯ, я, с., збірн. Болячки (Лпт.).

СКУЛЯ́ див. ІСКУ́ЛЬ.

СКУЛЬ див. ІСКУ́ЛЬ.

СКУМА́СНА, присл. 1. Страшно (Сдн., Тер.). Учо́ра так мен'і̂е скума́сна було́ йти но́ч'ч'у (Сдн.).

2. Нудно, нудотно, кепсько (про самопочуття) (Тер.).

СКУМА́СНИ, а, е. 1. Страшний (В.).

2. Поганий, кепський. С'ого́дн'і скума́сна пого́да (Сдн.).

СКУ́РЧУВАТЬСЯ, уеться, недок. Зав"язуватися. Уже́ карто́пл'а оку́рчуйец'а (С.В.).

СЛАБИ́, а́, е́. Бідний (Сл.).

СЛАБОКРО́ВНИ, а, е. Слабовільний, малодушний. Така́ вона́ слабокро́ўна: нічо́го не ска́же, и[1] те йуй до́бре и[1] те (Рдн.-В.).

СЛАКВА́, и́, ж. Погана погода, переважно сніг із дощем; сльота, мокротеча (Зар.).

СЛАСТЬО́Н, а, ч., кул. Пряник (М.-К.).

СЛАТА́ (Лпт.), СЛЮТА́ (Лч., Сл.), ШЛЬОТА́ (Бв.), и́, ж. 1. Причіплива, надокучлива людина; сльота (Лпт., Лч., Сл.). Причепи́ўс, як сл'ута́ до мене́ (Лч.,Сл.).

2. Те саме, що СЛАКВА́ (Бв., Лпт.).

СЛЕЗИ́Т, зи́т (Вв.), СЛЕЗИ́ТЬ, зи́ть (Ушм.), недок. Помаленьку бігти, текти (про воду).

СЛЕПА́К[I] (В., Вв., Зар., Клв., Лск., Нрд., Тет., Ушм.), СЛЄПА́К (Лч., Сл.), СЛІПА́К (Лтв.), а́, ч., стар. Каганець. Йак дойі́хали додо́му, було́ те́мно, ма́ти засв'і́тила с'л'іпа́к (Лтв.).

СЛЕПА́К[2] (В., Вв., Зар., Клв., Лск., Нрд., Тет., Ушм.), СЛЄПА́К (Лч., Сл.), а́, ч., ент. (*Tabanus*). Гедзь, сліпень; сліпак.

СЛЕПА́ЧКА, и, ж., стар. Те саме, що СЛЕПА́К[1] (Крм., Дуг.).

СЛЕПЕ́Ц, пца́, ч., бот. (*Lychnis vespertina sibthorp*). Сорт льону (М.-К.).

СЛЄПА́К[1], див. СЛЕПА́К[1].

СЛЄПА́К[2] див. СЛЕПА́К[2].

СЛЄ́ПЕНЬ, пня, ч. Дика бджола (Лч., Сл.).

СЛЄПИ́ МАК, бот. (*Paraver somnifferum L.*). Мак олійний (Крм.).

СЛЄ́ПОТЄНЬ (Лч., Сл.), СЛІЄ́ПЕТЄНЬ (Карп.), тня, ч. Те саме, що СЛЄ́ПЕНЬ. Дуже бага́то ме́ду сл'е́потн'і но́с'ат'із окал (Лч.).

СЛЄСА́К // СЛЮСА́К, а́, ч. Засув у клямці дверей. Ви́пау сл'уса́к із двере́і (Бч.).

СЛИЖ, а́, частіше мн. СЛИЖІ́, жо́в, ч. Стовпчики, на яких тримається дерев"яний піл (Б.-В., Крд.).

СЛІВА́К, а́, ч. Пузир на тілі людини чи тварини. Пороб'і́л'іса сл'іва-кі́ на нога́х (Лч.).

СЛІ́ВЕНЬ, вня, ч., зоол. Невеличкий неотруйний плазун темно-вишневого кольору (Млж.).

СЛІЄ́ПЕТЄНЬ див. СЛЄ́ПОТЄНЬ.

СЛІПА́К див. СЛЕПА́К[1].

СЛОКОТА́Т // СЛОКОТА́ТИ (Лск.), СЛОКОТА́ТЬ (Дв.), кочу́, ко́чеш, недок. Лоскотати.

СЛОНЬ, я́, (Озр.), СЛУН, а́ (Лб.), СЛУ́ОН, слона́ (Лч., Оз., Сл.), ч. Ослін. То п'ід'е́ д'іед у комо́ру.., то вис'іпле́ на слон'і во́рох (Озр.).

СЛУКА́ (Кмр.), СЛУКВА́ (В., Зар., Клв.), и́, ж., орн. (*Scolopax rusticola*). Вальдшнеп.

СЛУН див. СЛОНЬ.

СЛУ́ОН див. СЛОНЬ.

СЛЮГОТА́, и́, ж. Те саме, що СЛАКВА́. Сл'угота́ і"де́ з не́ба (Влд.).

СЛЮМКА́Ч, а́, ч., іхт. (*Nemachilus barbatula L.*). Йорж (Рдн.-В.).

СЛЮСА́К див. СЛЄСА́К.

СЛЮТА́ див. СЛАТА́.

СЛЯ́ГОТЬ, і, ж. Те саме, що СЛАКВА́ (Млн.).

СЛЯКА́, и, ж. Те саме, що СЛАКВА́ (Бч.).

СЛЬО́ЗКА, и, ж., бот. (*Fuchsia*). Фуксія. У мене́ сл'о́зка у́же три го́ди росте́ (Здр.).

СЛЬОЗУВА́ТЬ, у́ю, у́єш, недок. Плакати (С.В.).

СМАРО́ДА, и, ж., бот. (*Ribes nigrum L.*). Смородина чорна (?). (Здр., Лпт.).

СМАРШКИ́[I], ку́ов, мн., бот. (*Morchella conica Pers*). Зморшки (Мх.С.).

СМАТА́НА, и, ж. Сметана (Лч.).

СМЕРКА́Т, а́ю, а́єш, недок. Сякати (Б.-В.).

СМЕТА́ННИК, а, ч. Плекана дитина; одинак (Вв., Нжл., Ушм.). Ма́ми'н і ба́т'коў смета́нник (Вв.).

СМЄТНИ́К, а́, ч., орн. (*Galerida*). Посмітюха (Нрд.).

СМЄТЮ́Х (Бв.), СМИТЮ́Х (Тет.), а́, ч., орн. Те саме, що СМЄТНИ́К.

СМЄТЮШО́К, шка́, ч., орн. Пестл. до СМЄТЮ́Х (Сл.).

СМИТЮ́Х див. СМЄТЮ́Х.

СМИЧА́ЛЬ (Лч.), СМІЧА́Й (Крм., Луг.), ю, ч., бот. (*Schoenoplectus Palla L.*). Куга.

СМОВДИНА // СМУДИ́НА, и, ж. Хворостина. Ої смоўди́на, смоўди́на тонка́йа, була́ ў мене д'і́ўчина така́йа; Пойі́хаў мой ми́лий на по́ле ора́т' і ви́рваў смуди́ну волú поган'ат'. (з пісні) (Грн.).

СМОЛА́, и́, ж. Живиця (Вв., Лч., Сл.).

СМОЛИ́НА (Вв., Лск., Нрд.), СМОЛІ́НА (Бв., Лч.), и, ж., збірн. Соснові дрова.

СМОЛЯ́НКА, и, ж., бот. Вид неїстівного гриба (Млн.).

СМУДИ́НА див. СМОВДИ́НА.

СМУ́РОД, у, ч. Сморід (Мрт., Ст.).

СМУХ, а, ч. 1. Смушковий комір. Купи́ў пал'то́ из сму́хами (Бч.).

2. Шкура з тварини. Аблупи́ли з за́йця смух (Ст.).

СНАЙТЕ́ЗА, и, ж. Прилад, яким роблять гвинтові нарізи (Вв., Рч., Ушм.).

СНЄДЬ (Б.-В.), СНЄТ (Лч.), СНЄТЬ (Вв., Сл.), і, ж. Накривка о́чка (див.) дуплянки.

СНИ́ТКА див. СИ́ТКА.

СНОВА́ЛЬНИЦЯ, і, ж. Снівниця (Рдн.-В.).

СНО́ВНЯ, і, ж. Те саме, що СНОВА́ЛЬНИЦЯ (Смч.).

СНО́ЗА, и, ж. Паличка для запирання бодні (Бр.).

СОБА́ЧА МНЯ́ТА (Нжл.), СОБА́ЧА М'Я́ТА (Вв.), бот. (*Lamium L.*). Глуха кропива.

СОБАЧЕНЯ́, ня́ти, с. Цуценя. Воўчен'а́та були́ мале́н'к'і, руді́, схож'і на собачен'а́т (В.К.).

СОБРЕТА́ТЬ, а́ю, а́єш, недок., СОБРЕСТИ́, ту́, те́ш, док. Виготовляти, виробляти (В., Зар., Пльч., Тет.). Х'і́ба таки́ ул'д'і собрета́йут' (Пльч.).

СО́ВНЕЙКО (Сл.), СО́НЕЙКО (Вв.), СО́ННЯЙКА (Мх.С.), а, с. Сонце Жн'і́т'е же́нчики, жн'і́т'е, На со́ўн'еіко н'е гл'ед'і́т'е (Сл.); А шч'і́е со́неіко й не захо́дило, А до ме́не ў по́л'е шос' прихо́дило (з пісні) (Вв.).

СОВРО́СЛИ́ВИ́, а, е. Гнівна, сердита, зла людина. Той д'я́д'ко таки́ соўро́сли́ви́ (Влд.).

СО́ДІК, а, частіше мн. СО́ДІКІ, ков, ч., кул. Товсті млинці або коржі з білого борошна, розчинені на соді (Лск.).

СО́ДНИК (Бр., Клв.), СО́ДНІК (Бб.), а, частіше мн. СО́ДНИКИ//СО́ДНІКІ, ков, ч., кул. Те саме, що СО́ДІК.

СО́ДУХИ, ху́в, мн.: ТУТ ТОБ'ІЕ БУ́ДУТ' СО́ДУХИ – тут тобі буде й смерть (Бв., Вв.).

СО́КАР (Тер.), СО́КОР (Н.М.), Я́САКАР (Кмр.), Я́СЄКАР (Гн.), Я́СЄКОР

(Лч.), ЙСОКОР (В., Зар., Клв., Нжд., Сл., Тет.), а, ч., бот. (*Populus nigra L.*). Осокір. У л'іес'і растут сокоар, йас'ен', бер'еза, кл'ен.. (Тер.); Пабачила в'іед'ма Івана, да і стала йасакар рубат' (Кмр.).

СОК-СОК... Вигук, яким підкликають коней (Вдн.).

СОЛДАТИ, тов, мн., бот. (*Nuphar L.*). Глечики жовті (К.).

СОЛОМАХА, и, ж., знев. Невдало, погано зварена яка-небудь страва з борошна (Лч.).

СОЛОМЕНІК (Сл., Тет.), СОЛОМ'ЯНИК (В.), а, ч. 1. Солом"яний засік для зерна (В., Сл.).

2. Матрац, набитий соломою (Тет.).

СОЛОНИКИ[1] див. САЛОНІКИ[1].

СОЛОНІЦА, и, ж. Сільниця (Ло.).

СОЛОНІЧКА, и, ж. Зменш.-пестл. до СОЛОНІЦА (Ло.).

СОН[1], а, ч., бот. 1. (*Helianthus annuus L.*). Соняшник (В., Вв., Клв., Лск., Луг., Лч., Млн., Нрд.).

2. рідко. Головка соняшника (Лпт., М.-К.).

3. Соняшникове насіння (Бо., Вв., Лск., Луг., Нрд., С.В., Сл., Сос.)

СОН[2], а, ч. бот. (*Pulsatilla pratensis (L.) Mill*). Сон-трава лугова (Лч.).

СОНЕЙКО див. СОВНЕЙКО.

СОНЕШНИК, а, ч., бот. (*Helianthus annuus L.*). Те саме, що СОН[1] (Млн., Ушм.).

СОННЯЙКА див. СОВНЕЙКО.

СОНЯХОВА ПЛОЩАДЬ. Поле, з якого знято соняшники (Свд.).

СОНЯШНІК, а, ч. 1. Те саме, що СОНЯХОВА ПЛОЩАДЬ (Сл.).

2. бот. Те саме, що СОН[1] (Лч.).

СОПЛІЕ (Лск., Нрд.), СУПЛІЕ (Луг.), ліей, тільки мн. Соплі.

СОПУХА, и, ж. Челюсті печі (Схд.).

СОРОКА див. САРОКА.

СОРОКАВІНИ, він, тільки мн., етн. День поминання мертвих через 40 днів (Рч.).

СОРОКИВКА, и, ж. Сорт картоплі (Зар., Тет.).

СОРОКОВКА[1] (В., Зар., Лск., Сел.), СОРОКУОВКА (Б.-В., Клв.), и, ж., стар. Монета вартістю 20 копійок (Б.-В., В., Зар., Клв., Лск., Сел.).

СОРОКОВКА[2], и, ж., 1. нов. Електрична лампочка потужністю 40 свічок (Нрд.).

2. Дошка завтовшки 40 мм (Вв., Ушм.).

СОРОКОНУОЖКА, и, ж., зоол. (*Porcellio*). Мокриця (Лч.).

СОРОКОПАСНИЦЯ, і, ж. Неодружений літній чоловік (Сос.).

СОРОКОСИЛНИК, а, ч., бот. (*Actaea spicata L.*). Актея колосиста (Нжд.).

СОРОКУОВКА див. СОРОКОВКА[1].

СОРОМИТНИЦЯ, і, ж. Сітка для ловлі риби (Нжд.).

СОРОСНЯ// СОРОЧНЯ (Ст.), СОРОЦНЯ (Карп., Мрт., Мш.), і, ж. Кладка із 40 снопів.

СОРОЧІ^иНИ[1], чі^ин, тільки мн., етн. Те саме, що СОРОКАВІНИ (Карп.).

СОСЛОВІЕ, я, с. Зразок, тип. Разне сословійе п'йеч'і бувайе (Б.-В.).

СОСНА́ див. САСНА́.

СОСНИНА́ и, ж. Сосновий ліс; соснина (Вв., Нжд., Ушм.).

СО́ХА, и, ж. Соха, стовп у колодязному журавлі (Н.М., Ушм.).

СОЧИ́Т (Вв., Лск., Нрд.), СОЧИ́ТЬ (В., Дмш., Зар., Тет.), СОЧІ́ТЬ (Лч.), сочу́, со́чиш, недок. Стежити, пильнувати, підстерігати. Вана́ сочи́т за йі́м (Дмш.).

СОША́ (В., Зар., Лм., Тет.), ШАША́ (С.Д.), ШОСА́ (Ус.), и́, ж. Шосе. Оц'а́ соша́ була́ на Че́мер (Лм.); Стро́йіл'і заво́д, прокла́д'і шосу́ до Мошчан'іци (Ус.).

СО́ШКА, и, ж. Частина ткацького верстата, на якій тримаються навої (Лч.).

СОШНИ́К див. САШНИ́К.

СОШНІК див. САШНИ́К.

СПАГАДІ́ЦЦЕ, ажу́се, ади́ссе, док. Погодитися. Спагад'і́лас' л'і́с'і́чка, уз'ала́ с сабо́йу за́йца [з казки] (Здр.).

СПАД, у, ч. 1. Пониззя річки.

2. Гирло річки (Вв.).

СПАЙОВА́Т, ю́ю, ю́єш, док. Розділити. На́ша па́н'і була́ до́бра. Зловʼі́иле у жи́т'і бо́бра. На три́ па́йки́ спайова́ла, На три́ ку́хн'і зготовиела (Сл.).

СПАМЕЛЯ́ЦЦЕ, я́юсе, я́ессе (М.-К.), СПОМИЛЯ́ТЬСЯ, я́юся, я́єшся (В., Зар., Тет.), недок., СПАМЕЛИ́ЦЦЕ, лю́се, ли́ссе (М.-К.), СПОМИЛИ́ТЬСЯ, лю́ся, ли́шся (В., Зар., Тет.), док. Помилятися. О́ї, йа спамели́лас', се не так (М.-К.).

СПАСОВКА, и, ж. Сорт ранньої капусти (Карп.).

СПАХО́ВИЙ, а, е. Спадистий, похилий. Спахо́ва гора́; Спахо́вий бе́рег (Вв.).

СПЕРВА́, присл. Спершу, спочатку (Клв., Ушм.). Сперва́ йа не му́ог роб'і́т' (Клв.).

СПЕ́РСІ див. ПЕ́РСНІ.

СПЕ́РЦІ див. ПЕ́РСНІ.

СПЄТЬ див. ПІЄТЬ.

СПИДНЯ́К, а́, ч. Дно ящика воза (Тет.).

СПИ́РНИ (Тет.), СПО́РНИ (В., Вв., Дпт., Лч., С.В.), а, е. Вигідний, прибутковий.

◊ СПО́РНЕ ЗЕ́РНО – дорідне, хорошого умолоту, зерно (Лч.).

СПИ́ЧКА, и, ж. Сірник (Крм., Луг.). А хто́с' уз'а́у да спи́чку туди́ ки́нуу (Крм.).

СПІВА́Ч, а́, ч. Співак (Крм.).

СПЛАВИ́, вуо́в, мн. Трясовина (Жр.).

СПЛЮ́СКЛИ, а, е. Сплюснутий, плоский (Б.-В.).

СПОВА́ТЬ, а́ю, а́єш, недок. Співати (Лч., Сл.). Йа спова́йу сама́ (Сл.).

СПОКЛАДА́Т, а́ю, а́єш, недок. Каструвати жеребця (Б.-В.).

СПОМИЛИ́ТЬСЯ див. СПАМЕЛЯ́ЦЦЕ.

СПОМИЛЯ́ТЬСЯ див. СПАМЕЛЯ́ЦЦЕ.

СПО́РНИ див. СПИ́РНИ.

СПО́РНО, присл. Те саме, що СПИ́РНИ (Вв., Лч.). Спо́рно брат' йаго́ди (Лч.).

СПОСУДИЩЕ, укусе, удиссе, док. Дістати, позичити (Б.-В.).

СПОТАНЬГА (Клв.), СПОТЕНЬГА (Мрт.), присл. Зненацька, несподівано, раптово (Мрт.).

СПОТАЯ, присл. Те саме, що СПОТАНЬГА (В.).

СПОТЕНЯ, присл. Тайком (Лск., Нрд.). Укусиу собака спотен'а (Лск.).

СПОТЕНЬГА див. СПОТАНЬГА.

СПРАВНІК, а, ч., дорев. Начальник повітової поліції (В., Пл., Тет.). Буу справн'ік один; Павел'і до справн'іка (Пл.).

СПРАЖКА, и, ж. Пряжка (Вв., Крм., Луг., Лч., Сл.).

СПРАЖНИК, а, ч., с.г., стар. Те саме, що СЕБРО (Б.-В.).

СПРЕДКА (Мрт.), СПРЕЖДА (Б.-В.), присл. З давніх давен, здавна. Там, де тепер школа - була школа спредка; Даун'е наше село, иі спредка воно (Мрт.); То л'уди спрежда найижжийе (Б.-В.).

СПРИЧАЦЦЯ, аюся, аєсся, недок. Пручатися. Спричайец'ц'а о'ідна (Вв.).

СПУЖАТЬСЯ, аюся, аєшся (В., Зар., Тет.), СПУЖАЦЩЕ, аюсе, аєссе (Лпт., Ор.), док. Злякатися. Пан Коц'ки спужаусе кабана [з казки] (Ор.).

СПУСК, а, ч., стол. Прикріплений до верстата рубанок, на якому вистругують клепки (Б.-В.).

СПУСТ, а, ч., стол. Великий рубанок з двома ручками (Лск., Лч.).

СТАВ[1], у, ч. Штучно створений водопад для приведення в рух водяного млина (Лч.).

СТАВ[2], у, ж. Мокре місце біля річки, де косять траву (Лч.).

СТАВКА, и, ж. Кладка з 30 або 50 снопів (Плс.).

СТАВНІ, нів, мн. Дерев"яні щити в греблі ставка для затримання води (Лск., Нрд.).

СТАВОК, вка, ч. 1. Кладка на полі з 10 снопів (Бв., Вс., Гл., З., Клв., Мрт., Мщ.).

2. Водоймище для розведення риби (Лч.).

СТАДНІК , а, ч. Кнур (Лч., Сл.).

СТАЛИТЬ, лю, лиш, недок. Натирати мозолі (В., М.-К.).

СТАЛКА, и, ж. Разок намиста (Сл.).

СТАЛНИК, а, ч. Стільник (Зар., Клв., Тет.).

СТАЛОЧКА, и, ж. Зменш.-пестл. до СТАЛКА. Нам'іста начепл'айемо одного т'вету пйат' сталочок, а толиі другого т'вету (Сл.).

СТАЛЮГА (М.-К.), СТОЛЮГА (Б.-В., В., Зар., Клв., Лск., Нрд., Тет.), и, ж. Козли для подовжнього розпилювання колод на дошки, для обтісування спиць тощо (М.-К.).

СТАЛЯ, і, ж. Ряд кіп, що стоять на полі (Гбн.).

СТАЛЬНІЦА, и, ж. Частина стелі між балками (Мх.С.).

СТАНДАРИ (Вл.), ШТАНДАРИ (Карп., Крсл., Кч., Лск., Тет.), ров, тільки мн. 1. стар. Пристрій у вигляді триніжка для підвішування колиски , в яку жінки клали дитину під час праці на полі (Вл., Крсл., Кч., Лск., Тет.). З одного боку дит'а, а з другого штандари несе (Крсл.); Колис' на поле штандари брали, тепер нема того (Кч.).

2. Стовпці, на яких тримається підлога в будівлі (Б.-В., Бр., В., Зар.).

СТА́НЯ, і, ж. 1. Стайня, конюшня (Івн., Кд., Кч., С.В.).
2. Приміщення для сільськогосподарського реманенту, дров і т.ін. (Ирд.).
СТАРАПО́ЛЛЯ (Дпт.), СТАРОПО́ЛЛЄ (Здр., Ч.), СТАРОПО́ЛЬЄ (Лч.), я, с., с.г. Непридатна для хліборобства земля.
СТА́РЕЦ, рца, ч. Сліпа людина (Вв., Лч.).
СТА́РИЦА, и, ж., стар. Багаторічна сосна в лісі. Ста́рийе д'у́де зва́ди ста́руйу сосну́ ста́рици..; Мно́го було́ ста́рици, так там дау́но́ ви́вели ста́рицу (Пп.).
СТАРИ́ЦА, и, ж. Болотиста місцевість (Тхн.).
СТАРОДУ́Б, у, ч., бот. (*Adonis vernalis L.*). Адоніс весняний (Крд., Ндл.).
СТАРОПО́ЛИЦА (Грн., Дом., Клв.), СТАРОПО́ЛІЦА (Вв., Сл.), и, ж., с.г. 1. Ніколи або давно не орана земля (Грн., Дом., Клв.).
2. Те саме, що СТАРАПО́ЛЛЯ (Вв., Сл.).
СТАРОПО́ЛЛЄ див. СТАРАПО́ЛЛЯ.
СТАРОПО́ЛЬЄ див. СТАРОПО́ЛЛЯ.
СТАЮ́Н, а́, частіше мн. СТАЮНИ́, нів, ч. Стовпи, на які ставлять підвалини в хаті (Стдн.).
СТАЯ́Н, а́, ч. Частина димохода, що міститься на горищі (Рч.).
СТА́ЯЧКА, и, ж. Витушка (Лкщ.).
СТЕ́БКА (Бв., В., Вв., Зар., Клв., Крм., Кч., Луг., М., Ирд., Сос., Ст., Ушм.), СТЕ́ПКА (Д., Кд.), СТЄ́БКА (Лч., Сл.), СТЬО́БКА (Дв., К., Кшв.), и, ж. 1. Комірка чи кладовочка переважно без вікна, що використовується для збереження городини взимку, бочок з квашенням і т.ін. Карто́пл'у на з'іму у́ ст'о́бку склада́йем (К.).
2. Стара, погана хата; халупа (Сос.).
СТЕЬЛО́, а́, с., с.г. Гряділь плуга, сохи і т.ін. (Влд., Зм., Кч., Мрт.).
СТЕ́БОЧКА, и, ж. Зменш. до СТЕ́БКА (Бв., В., Вв., Зар., Клв., Крм., Кч., Луг., Лч., М., Нрд., Сл., Сос., Ст., Ушм.).
СТЕГА́ЩЦА (Гл.), СТЄГА́ЩЕ (Кшв., Ч.), а́юсе, а́ессе, недок., СТЕГНУ́ЦА (Гл.), СТЄГНУ́ЩЕ (Кшв., Ч.), ну́се, не́ссе, док. Набридати, надокучати. Ме́н'іе стегну́лос тут жи́ти (Гл.); Не с'ц'агло́с' с табо́йу жи[і]т, на́че вчо́ра пажени́[і]ус (Кшв.).
СТЕ́ЛИЩЕ, а, с., с.г. Місце, де розстеляють льон для просушування (В., Зар., Клв., Тет., Чп.). Перево́зит' л'он на сте́лишче (Чп.).
СТЕЛЮ́ГА[1], и, ж. Станок для вправлення спиць в обід колеса (Вв., Ушм.).
СТЕЛЮ́ГА[2] // СТОЛЮ́ГА, и, ж. Дерев"яний валок, по якому перекачують колоди (Крд.).
СТЕНА́ТИСЯ, а́юсь, а́ешся, недок., СТЕНУ́ТИСЯ, ну́ся, не́шся, док. Здригатися. Стену́ли[і]с'а столи́ й ла́уки[і], йак пос'і́ели при[і]да́нки[і] [з весільної пісні] (Бр.).
СТЕ́НЬКА, и, ж. Стінка (Млн.).
СТЕ́ПКА див. СТЕ́БКА.
СТЕР, у, ч., с.г. Стерня (Вл., Зм., Лкн., Ст.). Прас'а́ни сте́р, греча́ни стер (Ст.).

СТЕРАТИ, аю, аеш, недок., СТЕРТИ, ру, реш, док. Витирати /про сірники/ (Зар., Клв.).

СТЕРЕН, у (Г., Івн., М.-К., Тет., Тхн., Шст.), СТЕРЕНЬ, ю (Лвн.), СТЯРЕН (Пл.), СТЬОРАН (Вхв.), СЦЬОРАН (Ю.),у,СЦЬОРЕНЬ, ю (Ч.), СЬЦЬОРАН, у (Ю.), ч., с.г. Те саме, що СТЕР. житни с'ц'оран, пшанишни с'ц'оран (Ю.).

СТЕРНО (В., Гл., Зар., Клв., Кпт., Кч., М., Мрт., Нрд., Пт., Тет., Хм.), СТЄРНО (Кт.), а, с., с.г. Те саме, що СТЕР. Пудишоу трахтор лушчиіт стерно (Мрт.).

СТЕРНЯКА, и, ж., с.г. Те саме, що СТЕР (Х.).

СТЕРТИ див. СТЕРАТИ.

СТЄБКА див. СТЕБКА.

СТЄБОЧКА, и, ж. Зменш. до СТЕБКА (Лч., Сл.).

СТЄГАЦЦЕ див. СТЕГАЦЦА.

СТЄГНУЦЦЕ див. СТЕГАЦЦА.

СТЄЛЬБИЩЕ, а, с., с.г. Те саме, що СТЕЛИЩЕ. Дл'а л'ону йес'ц' векліке ст'ел'біішче на пол'е (Ст.).

СТЄЛЬВАЖКИ, жок, мн. Чепіги в плузі (Лвн.).

СТЄРЕНЬ див. СТЕРЕН.

СТЄРНО див. СТЕРНО.

СТИЛЬ (М.), СТОЛЯ (Кд., Крл., Лск., Нрд.), СТОЛЬ (Квн., Крм., Лб., Луг., Лч., Сл.), СТУОЛЬ (Дв., Рч.), і, ж. Стеля будівлі.-Д'ієд знову прорубаў стол' (Кд.).

СТИР, а, ч. Кухонна ганчірка (Вв.).

СТИРКА, и, ж. Гумка (для стирання) (Ст.).

СТИРКАТ (Клв.), СТРИКАТЬ (Пл.), каю, каєш, недок. Стромляти.

СТИРКАТЬ, рчу,рчиш, недок. Стирчати (В., Кчн.).

СТИРОК, рка, ч. Зменш. до СТИР (Бв.).

СТИРОЧ, а, ч. Те саме, що СТИРКА. Д'ієти стиірочом у школ'і ст'ірайут (К.).

СТИХИР, а, ч., церк. Рід одягу для церковних слуг; стихар. Хома над'іў стихир, а Йарема ризи (Мз.).

СТОВБ, а, ч. Стовп.

◊ СТОВБ КОМИНА - вертикальний підмурок димаря на горищі хати (Лск., Нрд., С.В.); СТОВБ ХАТИ - коробка хати (без даху). Тепер кажди хату опланковуйе, то стоуб у хат'і тушат; де не обмазани - тушит' не можна, усе згорит' (Гбн.).

СТОВБА, и, ж. Те саме, що СТЕБЛО (Гбн., Дд., Кор.).

СТОВБУР, а, ч. Те саме, що СТЕБЛО (Кч.).

СТОВП, а, ч. Те саме, що СТЕБЛО (Вв.).

СТОВПЕЦ, пца, ч., с.г. Орна земля, на якій посаджена сосна (Лб.).

СТОГНАТ, гну, гнеш, недок. Плакати, ридати; журитися. Дуже ус'і л'уди стогнали за ним (Нрд.).

СТОЖАРНЯ, і, ж., с.г. 1. Місце, де стоять або колись стояли стіжки, скирти сіна, соломи (Кд., Крл., Н.М.).

2. Місце під скирдою; під (Нжл.).

СТОЙКА[1] (В., Вв., Зар., Крм., Лск., Луг., Нрд., Тет., Ушм.), СТУОЙКА (Б.-В.), и, ж. Пристрій, за допомогою якого немовлят привчають стояти.

СТО́ЙКА[2], и, ж. Те саме, що СТЄЛЬВА́ЖКИ (Ч.).

СТО́ЙОЧКА, и, ж. Зменш.-пестл. до СТО́ЙКА[1] (В., Вв., Зар., Крм., Лск., Луг., Нрд., Тет., Ушм.).

СТОКОЛУ́ОС, а, ч., бот. Порожній (без зерна) колос. Нема́ зерн'а, сто[у]колу́ос ви́[і]рос (Влд.).

СТОЛЄ́Ц, лца́, ч. Те саме, що СЛОНЬ (Дв.).

СТО́ЛОК, а, ч. Невеликий стільчик (Д., Кд.).

СТО́ЛОЧОК, чка, ч. Зменш.-пестл. до СТО́ЛОК (Д., Кд.). Йа ўчо́ра хт'іла нести́ до вас до́ску, шчоб ви мен'і зроби́ли сто́лочок (Кд.).

СТОЛЮ́ГА[1] див. СТАЛЮ́ГА.

СТОЛЮ́ГА[2] див. СТЕЛЮ́ГА[2].

СТО́ЛЯ див. СТИЛЬ.

СТОЛЬ див. СТИЛЬ.

СТО́ЛЬНІЙ, я, є. Настільний. Сто́л'нійе часи́ (Луг.).

СТОНО́ЖКА, и, ж., зоол. Те саме, що СОРОКОНУ́ОЖКА (Вв., Ушм.).

СТОНУ́ОГ, но́га, ч., зоол. Те саме, що СОРОКОНУ́ОЖКА (Нрд.).

СТОПІ́ЛО, а, с. Стояча болотна вода (Карп.).

СТО́РОЖ, а, ч., с.г. Планка, прикріплена до полиці і лемеша плуга, що надає йому стійкості під час орання (Дв., Лч., Сд.).

СТОРОЖА́, жу́ов, мн., буд. Планки, якими тимчасово (до оббивання латами) закріплюють крокви на верхніх балках будівлі поки вони не будуть скріплені постійно (Б.-В.).

СТОРОЖИ́ТЬ, жу́, жи́ш, недок. Стерегти. Найн'а́ус'а па́сіку сторожи́т' (Брг.).

СТОРО́ЖКА, и, ж., рідко. Курінь (Лск., Нрд.).

СТОРОЖОВА́ ПЧОЛА́. Бджола, яка охороняє вулик (Вв., Луг., Лч., Сл.).

СТОРОНА́, и́, ж. 1. с.г. Бокове місце в клуні, де складають снопи і молотять; засторонок в індивідуальному господарстві (Лск., Лч., Мрт., Нрд., Сл.).

◊ ПОДИМА́ЄЦА СТОРОНА́ див. ПОДИМА́ЦА.

2. Знайомство (Лч.).

СТОРЧА́, і́, ж. Плетена з лози огорожа; ліса (Ось.).

СТОРЧА́К, а́, ч. Пеньок (Карп., Свд.). Л'і́есу вже нема́, одни́[і] сторчаки́ торча́т' (Свд.).

СТО́ЮШКА (Крсл.), СТО́ЮШКА (Зар., К., Карп., Кр., Ст.), и, ж. 1. Те саме, що СТО́ЙКА[1].

2. перен. Міцна основа; сила. Проводи́р Л'е́н'ін даў мен'і сто́йушку, щоб йа була́ ход'а́чайа, а не лежа́чайа і кла́н'айучайа (Крсл.).

СТОЯКИ́, ко́в, мн. Те саме, що СТЄЛЬВА́ЖКИ (Ст.).

СТОЯНИ́, ну́ов, мн. Підніжки в ткацькому верстаті (Вв., Ушм.).

СТОЯ́НКА, и, ж. Те саме, що СТО́ЙКА[1]. (Рдн.-В., Ст.).

СТОЯ́ЧКА, и, ж. Те саме, що СТО́ЙКА[1] (Тет.).

СТРАКА́ТЬ (Кмр.), СТРЕКА́ТЬ (В., Зм., Нрд., Р., Сл., Тхн.), ка́ю, ка́єш, недок. Зустрічати. Пасереди́н'і л'і́су стрека́йе його́ воу́к (Нрд.); Йа йду стрека́т' ба́т'ка (Тхн.).

СТРАХА́ (Лпт.), СТРЕХА́ (В., Лб., Лск., Нжл.), СТРИХА́ (Зар., Клв., Нрд., Тет.), СТРІХА́ (Б.-В.), и́, ж. Стріха.

СТРАХОПУДЛИВИ, а, е. Боягузливий (В., Клв., Сос., Тет.).

СТРАШКИЙ, ая, ее. Страшний (В., Клв., Кмр., Лпт., М.-К., См.). Сава із вушам'і, страшкайа, галаватайа такайа (Кмр.); Ана такайа страшка, йак в'ед'ма (Лпт.); йа предпалагайу, шо в'ієд'ма чорна, значит страшкайа (М.-К.); йе так'і страшк'і, шо беда (См.).

СТРАШКО, присл. Страшно (В., Клв., Л.). Страшко так кали[і] д'іети уб'і[и]вайут себе (Л.).

СТРЕКАТЬ див. СТРАКАТЬ.

СТРЕКАЦЦЕ, аюсе, аєсе, недок. Те саме, що СТРАКАТЬ (Мрт.).

СТРЕЛА (Глб., К., Кл., Лч., Ст.), СТРЄЛА (Дв., Стдн., Ч.), и, ж., с.г. Те саме, що СТЕБЛО.

СТРЕЛИТЬ, лю, лиш, док. Вистрелити. Прив'оу йейіе [німець] до самого двора і стрелиу у йейіе (Д.Л.).

СТРЕХА див. СТРАХА.

СТРЕШИТЬ, шу, шиш, недок. Крити хату, переважно соломою або очеретом (Карп., Ч.). Йун хату стрієшит, ачеротам кри[і]йе (Ч.).

СТРЄЛА див. СТРЕЛА.

СТРИЖЕНЬ[1], жня, ч. Недогризок яблука, груші тощо (К., Ст.). Ге, йаблоко зйіла і стри[і]жен' поки[і]нула (К.); Вона йиела моркву і наки[і]дала багато стри[і]жн'оу (Ст.).

СТРИЖЕНЬ[2], жня, ч. Русло річки (Клв.).

СТРИЖЕНЬ[3], жня, ч. мед. Чиряк (Клв.).

СТРИКАТЬ див. СТИРКАТЬ.

СТРИХА див. СТРАХА.

СТРІХА див. СТРАХА.

СТРІЧКИ, чок, тільки мн., бот. (*Iris germanica L.*). Півники садові (Здр.).

СТРОЙНИ, а, е. Справний. Адин [млин] стройни, а два н'е (Жв.).

СТРОКА, и, ж. Рант у постолах (Мх.С.).

СТРОПАТОР, а, ч. Примітивний культиватор на три рала для розпушування землі (Гбн.).

СТРУГА, и, ж. Рівчак (Млж.).

СТРУГЛІ (Лск.), СТРУДЛІ (С.В.), льов, мн. Пиріжки з маком і повидлом.

СТРУК, а, ч. Головка часнику (Лч.).

СТРУНИ, струн, мн. Те саме, що СТЄЛЬВАЖКИ (Н.М.).

СТРУНЯ, і, ж. Струна (Крсл.).

СТУДЄН, дня, ч., кул. Холодець (Карп.).

СТУДОВА, присл. Звідти. А потом пост'іпенно народ насели[і]ус, той студова, той студова (Бб.).

СТУДОРГА, и, ж. Великий холод (Хоч.).

СТУЙПКА, и, ж., зменш. Невеликий вулик, зроблений з суцільної колоди дерева (Ст.).

СТУКА, и, ж., стар. Скирта (Оз.).

СТУЛЕЦЬ, льця, ч. Стілець (Н.М.).

СТУЛЄКА (Лч), СТУЛІКА (Чрв.), присл. Те саме, що СТУДОВА. І даваймеї сц'ул'ека, а теї стул'ека (Чрв.).

СТУЛЬ, присл. Те саме, що СТУ́ДОВА (Бв., Лч.). С'ц'ул' пече́, а стул' хо́лодно (Бв.).

СТУ́ЙКА див. СТОЙКА[1].

СТУ́ОЛЬ див. СТИЛЬ.

СТУПА́, и́, ж. Ступня ноги (Б.-В., Клв.).

СТУПА́К, а́, ч. 1. Те саме, що СТУПА́.

2. Слід людської ноги на землі і т.ін. (Крм., Лч.).

СТУ́ПКА, и, ж. Частина возового колеса; ступиця (Мф., Свд.).

СТУС, а, ч. Ледача людина; ледар (Тер.).

СТЮЛЬ (Клв., Сед.), СЦЮЛЬ (Бв., Вв., Клв., Лск., Луг., Лч., Нрд.), присл. Звідси. Стул' но́сит і с'ц'ул' но́сит (Лск.); А с'ц'ул' заси́плем земл'о́йу (Луг.); С'ц'ул' пече́, а стул' хо́лодно (Бв.).

СТЯ́ЖКА[1], и, ж. Вузька смуга поля (В.).

СТЯ́ЖКА[2], и, ж. Колиска (Тет.).

СТЯ́РЕН див. СТЕ́РЕН.

СТЬО́БКА див. СТЕ́БКА.

СТЬО́ЖКА (Мх.С., Смч.), СТЬО́НЖКА (Дв., Нжл.), и, ж. Стрічка. У косах у не́йі га́рна ст'о́нжка (Дв.).

СТЬО́РАН див. СТЕ́РЕН.

СУ́БОР, у, ч., збірн. Зернові відходи; послід (Ялт.).

СУ́ГОЛОВ, а, ч. Смужка землі між двома полями завширшки 2 м (Зар., Тет.).

СУГОЛОВА́ШКА, и, ж. Частина у возі, до якої прикріплюється вісь; підтока (Клв., Лб., Мрт.).

СУ́ГОЛОВ'Є, я, с. Вудила (Лч.).

СУ́ГОНКІ[и], ков, тільки мн., стар. Гони (стара міра довжини землі) (Сл.).

СУДЕ́ЛЬНИК, а, ч., дорев. Судовий чиновник. Две́ри пу́од замко́м, да вихо́дит' сам суде́л'ник, начау́ две́ри одмика́т' (Бв.).

СУДКИ́ (Вв., Нрд., Ушм.), СУТКИ́ (Бв., Лч.), ку́ов, тільки мн. Вузький прохід між двома будівлями, тинами (переважно двох сусідів).

СУКА́ЙЛО (Вв., Карп., Ушм.), СУКА́ЛО (Бв., В., Зар., Клв., Лск., Тет.), а, с. Прилад для намотування ниток пряжі з клубка на цівку ткацького верстата.

СУКРА́К, а́, ч. 1. Замерзла грудка землі (Кшв., Ст.).

2. Сучкуватий кусок дерева. От сукра́к кре́пки[і] (Карп.). В'і́[и]сах, йак сукра́к (Ст.).

СУКРА́ЧЧЯ, я, с., збірн. Замерзле груддя. Пага́на йі́ехат во́зам па вели[і]каму сукра́ч'ч'у (Кшв.).

СУМА́К, а́, частіше мн. СУМАКИ́, ко́в, ч. Балки в стіні хати від рогу до вікна (Мш.).

СУНІМА́ТЬ, а́ю, а́єш, недок., СУНЯ́ТЬ, я́ю, я́єш, док., стар. Зупиняти (Кл., М.-К.). Плити́ сун'іма́йут'багра́ми[і] (Кл.); Сун'іми́ кан'а́ - Миха́л' бежи́т (М.-К.).

СУНО́ЗА, и, ж. 1. Заноза (Вв.).

2. Палиця (або дві) в середині ярма, розміщена паралельно до занози (Лч.).

СУНО́ЗКА, и, ж. Дерев"яна пробка (Гл.).
СУНЯ́ТЬ див. СУНІМА́ТЬ.
СУПУНЯ́ТЬ, яю, яєш, недок., стар. Те саме, що СУНІМА́ТЬ. Супун'і́ його́ (Мх.С.).
СУ́ПЧИК, у, ч. Бульйон (С.В.).
СУРАВЕ́ЖКА, жав, мн., бот. (*Russula L.*). Сироїжки (Мх.С.).
СУРМА́, и́, ж. Морда корови, вола і т.ін. (Ст.).
СУ́СПЕЦА (Ст.), СУ́СПЕЄЦА (Карп.), СУ́СПІЦА (К.), и, ж., с.г. 1.Відходи при віянні зерна. Із зе́рна од'ішло́ бага́то су́спенци (Ст.).
2. Суміш зерна яких-небудь культур: жита з пшеницею, гречки з просом тощо. Одо́ йак ме́л'ут'і разо́м зм'іша́йут' жи́то і пшен'іцу - то су́сп'іца (К.).
СУТКИ́ див. СУДКИ́.
СУТОЧКИ́, ков. Зменш. до СУТКИ́ (Яск.).
СУТУ́ОН, суто́ну, ч. Тоненька крига на річці під час осінніх заморозків (Б.-В., Ч.). Уже́ на рі́ечце сутуо́н - при мал'е́н'кам маро́зу (Ч.).
СУФІ́Т, а, ч. Стеля (Кд.).
СУХАВЕ́Й, ю, ч. Блискавиця без грому (Мф., Мх.С.).
СУХА́ МАЛА́НКА. Те саме, що СУХАВЕ́Й (С.).
СУХАПА́РАМ (Ч.), СУХОПА́РОМ (Вв., Гл., Ст., Ушм.), присл. 1. Те саме, що СПО́ТАНЬГА. Пришо́у сухопа́ром (Гл.); Д'а́д'ко наш сухапа́рам памер - и́шче́ вчо́ра малати́у (Ч.).
2. Швидко, наспіх. Вона́ поми́ла сухопа́ром му́ост (Ст.).
СУХАПУ́ТНЕЄ ГУСЕНЯ́ТКО.Гусеня, що його вивела курка. Ети сухапу́тнийе гус'ен'а́тк'і ку́рка в'ів'е́ла (Ар.).
СУХА́РИКИ, ков, мн., бот. (*Hypericum L.*). Звіробій (Кд.).
СУХА́ ЮШКА, кул. Тушкована картопля з м"ясом, грибами (Вв., Лч.).
СУХА́Я МО́ЛНІЯ. Те саме, що СУХАВЕ́Й (П.С.).
СУ́ХМАРОЧОК, чка, ч., зменш. Невеличка хмарка. Он на не́б'іе су́хмарочки (Карп.).
СУХОВ'Е́ТРІЦА (К.), СУХОВИ́ЕТРИЦА (Ст.), СУХОВІ́ЕТРИЦА (Гл., Карп.), и, ж. Вітер без дощу; суховій.
СУХОПА́РНО (Мрт.), СУХОПАРО (Карп.), присл. Те саме, що СПОТА́НЬГА. Сухопа́рно, ху́тко у́мер и не слабова́у (Мрт.).
СУХОПА́РОМ див. СУХАПА́РАМ.
СУ́ЧЕ ВИМ'Я, мед. Те саме, що САБА́ЧЕ ІЕМ'Є (Крл.).
СУЧОВІ́ЦА (К.), ЧЕЧЕВІ́ЦА (Луг.), ЧИЧИВИ́ЦА (Лч., Сл.), и, ШИЧЕВИ́ЦЯ (Кор.), ШИЧОВИ́ЦЯ (Хм.), і, ж., бот. Те саме, що САЧУ́ОВКА.
СУ́ША, і, ж. Засуха. І йака́ су́ша не йе, у́се 'дно вода́ тече́ (Свд.).
СУШИНА́, и́, ж., збірн. Сухі гілки, сушняк, хмиз. Сушина́, дак гори́т' (Дмш.).
СУШНЯ́, і, ж., стар. 1. Приміщення для сушки зерна (Лб.).
2. збірн. Сушені фрукти (С.В.).
СУШО́НКА, и, ж., збірн. Те саме, що СУШНЯ́ (Лч.).
СХВА́ТКА, и, ж. Перетинка між чепігами в плузі (Глб.).
СХОД, у, ч., стар. Сільські загальні збори; сходка (Вв., Крм., Луг.).

СЦЄРНА́, и́, ж., с.г. Те саме, що СТЕР (Лч.).

СЦЮ́ЛЄКА, присл. Те саме, що СТЮЛЬ. І даваі́-цеі̆ сц'ул'ека, а теі̆ сту́л'ека (Чрв.).

СЦЮЛЬ див. СТЮЛЬ.

СЦЯ́ГЛІ, льов, мн. Палиці, якими скріплюється возова драбина (Ушм.).

СЦЬО́РАН див. СТЕ́РЕН.

СЦЬО́РЕНЬ див. СТЕ́РЕН.

СЮВВИ́-СЮВВИ́... Те саме, що СОК-СОК (М.-К., Мс.).

СЮДО́Ю, присл. Цією дорогою, в цьому напрямі, сюди (Вв., Зар., Клв., Лск., Нрд., Тет.).

СЯ́БЕР[1] (Б.-В., Д.Л., К., Клв., Лб., М.-К., Мрт., Пт., Свд., Ст.), ЦА́БЕР (Вр.), бра, ч. 1. с.г. Те саме, що СЕБРО́ (Вр., М.-К., Пт.).

2. Рідний брат жінки; шурин (К.).

3. Суперник (Б.-В., К., Клв., Лб., Мрт., Свд., Ст.).

СЯ́БЕР[2], бра, ч. Зруб колодязя (Д.Л.).

СЯ́БЕРКА, и, ж. Жін. до СЯ́БЕР[1] 3 (Ст.).

СЯБРАВА́ТЬ див. СЕБРАВА́ТЬ.

СЯБРИ́К, а́, ч. Те саме, що СЯ́БЕР[1] 3 (Мрт.).

СЯ́БРИЧ, а, ч. Те саме, що СЯ́БЕР[1] 3 (Н.Б.).

СЯ́БРИЧКА (Мрт.), СЯБРИ́ЧКА (Кпт., Сос., Ю.), СЯ́БРІЧКА (Лб., Н.Б.), и, ж. Те саме, що СЯ́БЕРКА.

СЯБРІ́НА, и, ж. Дружина, жінка (К.).

СЯ́БРІЧКА див. СЯ́БРИЧКА.

СЯБРО́[1] див. СЕБРО́.

СЯБРО́[2], а́, ч. Вайлуватий, неповороткий (про людину) (Свд.).

СЯБРОВА́ТЬ див. СЕБРАВА́ТЬ.

СЯБРО́ВКА, и, ж. Перевезення двох возів чи двох барж і т.ін. однією тягою (Лпт.).

СЯБРУВА́Т див. СЕБРАВА́ТЬ.

СЯГІ́ЛЬ, виг., предик. Плиг, скік (Ар.).

СЯЛЬО́ПИ, пов, мн. Тканина з квітками (Д.).

СЯРЕ́БЩИНА, и, ж., етн. 1. Придане.

2. Розподіл весільного хліба (короваю) на весіллі в молодої. По́сл'і йетага́ саб'іра́йуцца на с'аре́бшчину, канча́йіца с'аре́бшчина (Ар.).

СЯТНИ́ (Рдк.), СЬВАТНИ́ (В., Зар., Клв., Тет.), а́, е́, стар. Святковий. Когда́-то сид'іли с'атно́го дн'а бес'е́дували (Рдк.); Неха́і̆ уже́ ў с'ватни́ ден' пўідем (Клв.).

СЬИЖ, у, ч. Те саме, що СЕ́ЖА 2 (Вв., Ушм.).

СЬЙО́КОР, кра, ч. Свекор. Му́ой с'йо́кор роска́зуваў... (Сл.).

СЬКИ́ПКА, и, ж. Скіпка (Вв., Ушм.).

СЬО́ВКАТЬ, ає, недок. Злегка покрикувати (про індиків). Інди́ки с'о́ўкайут' (Свд.).

СЬОВК-СЬОВК... Те саме, що СОК-СОК (Лч., Сл.).

СЬОГО́НІ, присл. Зараз (Лск., Сл.). С'ого́н'і н'е так одева́йуцце; Це с'ого́н'і ў нас л'іп'ен? (Сл.).

СЬОП-СЬОП... Те саме, що СОК-СОК (Крл.).

СЬО́РБАТЬ, бає, недок. Сильно текти, витікати; цебеніти. Йедно́го

разу кин наткнуус'а на конец' коси...Одскочиу кин', летит', а кроу с'орбайе (Кд.).

СЬОРГА, и, ж. Сережка (Смч.).

СЬЦЮЛЬ див. СТЮЛЬ.

СЬЦЬОРАН див. СТЕРЕН.

Т

ТАБАЧКИ, кýов, тільки мн. Розсада тютюну (Мх.С.).

ТАБАШНЯ, і, ж. Тютюнова фабрика. Хаз'айін везе т'ут'ун на табашн'у у Прилуки (Озр.).

ТАБОР (Тет.), ТАБУР (Зар.), а, ч., с.г. Літній польовий стан для колгоспної худоби.

ТАБУН, а, ч. Табун (М.).

ТАБУР див. ТАБОР.

ТАБУРЕТОК, тка, ч. Табуретка (Луг.).

ТАВА, и, ж., дит., орн. (*Anas domestica*). Качка свійська (Шст.).

ТАВАРИШИТЬ, шу, шиш, недок. Товаришувати. Ну, дак даваі удвох і таваришит' (М.-К.).

ТАГАНИ, нуов, тільки мн., стар. Пристрій у вигляді триніжка для підвішування колиски, в яку жінки клали дитину під час праці на полі (Бв., М.-К., Нрд.). Тагани ваз'му і буду калихат' дит'а (М.-К.).

ТАЗ, а, ч. Вузький дерев"яний димар на даху (Г.).

ТАЙКА, и, ж., стар. Пестл. до ТАЯ 2 (Клв., М.-К., Р., Ст., Ч.). Гул'ала у тайіе тайки (М.-К.); Ої тайка ж майа, вана асталась кала вала (Р.); Ід'і, тайка, до мене гул'ат'(Ст.); Ої, тайко, шчоб таб'іе розказат', д'е йа була! (Ч.).

ТАЙСТРА див. КАЙСТРА

ТАКОВНЯ, і, ж., с.г. Приміщення для молотьби (М.-К.).

ТАЛАКА, и (М.-К., Мх.С.), ТОЛОКА (С.В.), ТОЛОКА (В., Зар.), и, ТОЛОКА, и (Вв., Лск., Нрд., Ушм.), ж. Спільна, гуртова поміч сусідові при будуванні хати.

ТАЛАЛАЙ, я, ч., фольк. Язик. Пад п'еччайку на ламач'чайку талалай скачеа /загадка/ (Кмр.).

ТАЛІРКА, и, ж. Тарілка. На тал'ірку дайут' грош'і на свад'б'е (Бр.).

ТАЛІЯ, і, ж. Кофта без рукавів (Стдн.).

ТАЛОХ-ТАЛОХ... (Г., Крск., Чп.), ТЕЛЕХ-ТЕЛЕХ... (Пг.), ТЕЛО-ТЕЛО... (Др.), ТЕЛОСЬ-ТЕЛОСЬ... (Кпт., Шст.), ТЕЛОХ-ТЕЛОХ ... (Влн., Вр., Врт., Гдн., Лкн., П.С., Сл., Ст.), ТЕЛЬОХ-ТЕЛЬОХ... (Пльч.), ТОЛОХ-ТОЛОХ (Свд., Х.). Вигук, яким підкликають корів.

ТАЛЬКА, и, ж. Мотовило (В., Зар., Крм., Стр.). Колис' йак прали, то намотували на тал'ку (Стр.).

ТАМЕКА (Бв.), ТАМЕКІ (Мс.), ТАМИКА // ТАМИКИ (Клв., М.-К.), ТАМКА (Вхв., Лч.), ТАМКИ (Гр.), присл. Там. Тамка стайал'і нал'ік'і, в'іна, варен'н'е (Вхв.); Тамки нев'іестка живе (Гр.); А мо вуон тамек'і? (Мс.).

ТАМО, присл. Отам (Лч.).

ТАПІЛО (Лмш., Смч.), ТОПИЛО (Ст.), ТОПІЛО (Дв.), а, с. Трясовина. Вуон упау у топі ло (Ст.).

ТАПКАТЬ (Чп.), ТОПКАТЬ (В., Зар., Тет.), аю, аеш, недок. Топтати. Уб'іег /кінь/ у пшеницу і дав'і йійіе тапкат' (Чп.).

ТАПО́Р, а́, ч. Сокира (М.-К.).

ТАПТУ́ХА, и, ж., риб. Різновид снасті (Бч., С.Я.).

ТАРАБА́Н, а, ч. Брязкальце, що чіпляється тварині для знаходження її при бездоглядному випасанні в лісі (Б.-В.).

ТАРАНИ́, нуо́в, тільки мн., стар. Дерев"яні молоти, якими в олійницях збивали олію (В., М.-К.).

ТАРАРЕ́НЬКА (Луг.), ТАРАРИ́НКА (Зар., Сос., Тет., Тро́.), ТЕРЕРЕ́НЬКА (Б.-В.), ТЕРЕРИ́НЬКА (Ів.), ТРАЄРІ́НКА (Кд.), и, ж. 1. Широке залізне кільце на возовій осі, яке запобігає витоку мазуту і забрудненню її (Б.-В., Зар., Ів., Сос., Тет., Тро́., Ушм.).

2. Залізна скабка, якою скріплюються вісь і подушка у возі (Луг.). У во́з'і дванадц'ат терери́н'ок (Ів.).

ТА́РЕЗ, прийм. Через. Та́рез дэ̂в'е м'іну́ти В'е́ра ум'арла́ (Лпт.).

ТА́РЕС, у, ч. Сухі гілки, сушняк, хмиз (Зар.).

ТАРЕ́ЛКИ (Зар., Клв.), ТАРИ́ЛКИ (Тет.), лок, мн., ж., бот. (*Aster L.*). Айстри.

ТАРИ́ЛКА (Вв., Лск.), ТАРІ́ЛКА (Нрд.), и, ж. Абажур у гасовій лампі.

ТАРИ́ЛКИ див. ТАРЕ́ЛКИ.

ТАРІ́ЛКА див. ТАРИ́ЛКА.

ТАРФМЕ́ЙСТЕР, а, ч. Керівник на торфорозробках. На́да ви́брат'ц' тарфм'е́йст'ц'ера (Ар.).

ТА́СЬМА, и, ж., стар. 1. Межа між посівами на полі (Ів., Лч.).

2. Стежка (Лп.).

ТАТАВИ́ЩЕ, а, с., // збірн. Листя моркви (Вл.).

ТАТА́РА, и, ж., бот. (*Acorus L.*). Аїр тростинний (В., Зар., Карп.). Тата́ра.. рве́це да ста́ул'айут' у ха́т'е (Карп.).

ТАТА́РИНА, и, ж., бот. (*Onopordon L.*). Татарник (Кд.).

ТАТА́РКА[1], и, ж., бот. Те саме, що ТАТА́РА (Клв.).

ТАТА́РКА[2], и, ж., бот. Цибуля-сіянка. Тата́рку с'е́йут' три[і] ра́зи на л'і́ето (Карп.).

ТАЧО́К, чка́, ч., с.г. Місце, де стоять стіжки, скирти сіна, соломи; під (Стдн.).

ТА́Я, таї́, ж. 1. Обізнана в багатьох життєвих справах жінка.

2. Подруга-сусідка (Клв., М.-К., Р., Ст., Ч.).

ТВАНЬ, і, ж. Те саме, що ТАПІ́ЛО (Луг.).

ТВАР, і, ж., рідко, стар., вульг. Обличчя (Нжл., Ст.).

ТВАРИ́ЛО, а, с. Дверцята в погребі (Лпт.).

ТВИРЕНЬ, рня, ч. Шворінь (Др.).

ТЕЛЕГУ́З, а, ч., орн. (*Emberiza citrinella*). Вівсянка звичайна (Б.-В., Клв.). Телегу́з-телегу́з, поки́н' са́н'і, воз'ми́ вуз (Б.-В.).

ТЕЛЕХА́Н, а, ч. Товста людина (М.-К.).

ТЕЛЕ́Х-ТЕЛЕ́Х... див. ТАЛО́Х-ТАЛО́Х...

ТЕЛІ́ГА, и, ж., с.г. Колішня плуга (Б.-В., П.С., Чп.).

ТЕЛІ́ЖКА, и, ж., с.г. Зменш. до ТЕЛІ́ГА (Б.-В., П.С., Чп.).

ТЕЛО́СЬ-ТЕЛО́СЬ... див. ТАЛО́Х-ТАЛО́Х.

ТЕЛО́-ТЕЛО́... див. ТАЛО́Х-ТАЛО́Х...

ТЕЛО́Х-ТЕЛО́Х... див. ТАЛО́Х-ТАЛО́Х.

ТЕ́ЛЬБИ, бу́в, тільки мн., стар. Нутрощі зарізаної тварини, непридатні для вживання; тельбухи (Луг.).

ТЕ́ЛЬБУКИ, ков (С.В.), ТЕ́ЛЬБУХИ (Лск.), хов, ТЕЛЬБУХИ́, хо́в (Ст.), тільки мн., стар. Те саме, що ТЕ́ЛЬБИ.

ТЕМНЮ́К, а́, ч. Боягуз (Сос.).

ТЕ́НИЦЯ, і, ж., с.г. Бительня (Хм.).

ТЕ́НЧА див. ДЕ́НША.

ТЕ́НЬЧА див. ДЕ́НША.

ТЕПЕ́РКА, присл. Тепер (М.-К., Мрт.). Ма́ло тепе́рка пчу́ол (Мрт.).

ТЕПЛО́ (Дмш.), ТЯПЛО́ (Мх.С.), а́, ч. Багаття, костер.

◊ ТЯПЛО́ РАСКЛА́СТЬ – розкласти ба́гаття.

ТЕРЕБИ́Т[1], блю́, би́ш, недок. Лущити кукурудзу, квасолю і т.ін. (Гл., Глб., Крск.).

ТЕРЕБИ́Т[2] (Глб., Рдн.-В.), ТЕРЕБИ́ТЬ (Б.-В., Бр., Гбн., Дмш., Зар., Клв., Крск., П.С., С.В., Ст., Тхн.), ТЕРЕБІ́ТЬ (К., Карп.), ТЄРАБІ́ТЬ (Гн., Ю.), ТЄРЄБІ́ТЬ (Кт.), блю́, би́ш, недок. 1. Обрубувати гілля (Бр., Глб., Зар., Карп., Кт., С.В., Тхн., Ю.).

2. Розчищати, корчувати кущі дерева (Б.-В., Глб., Гн., Дмш., К., Карп., Клв., П.С., Рдн.-В., Ст.).

3. перен. ірон. Багато і довго їсти (Гбн.).

ТЕ́РЕМ[1], у, ч. Зарість (Мр.).

ТЕ́РЕМ[2], а, ч. Гарний дім; палац (Вн.).

ТЕРЕРЕ́НЬКА див. ТАРАРЕ́НЬКА.

ТЕРЕРИ́НЬКА див. ТАРАРЕ́НЬКА.

ТЕРЛИ́Ч, у́, ч., бот. (*Gentiana lutea L.*). Тирлич жовтий (Крл.).

ТЕРНАВА́ТЬ (М.-К.), ТЕ́РНОВА́ТЬ (В.), ну́ю, ну́єш, недок. Турбувати.

ТЕ́РНИЦЯ, і, ж., с.г. Те саме, що ТЕ́НИЦЯ (Пльч.).

ТЕРНОВА́ТЬ див. ТЕРНАВА́ТЬ.

ТЕРНО́ВА ХУ́СТКА (Ст.), ТЄРНО́ВА ХУ́СТКА (Карп., Ч.). Вовняна хустка. На пра́зн'ік баби́[i] у т[ш]'ерно́вих ху́стках хо́дет[ш'] (Ч.).

ТЕ́РТИЦА и, ж. Витесана дошка (Вв., Лск., Нрд.).

ТЕ-ТЕ... (Ось.), ТЄ-ТЄ... (Ар., Бч., Г., Гр., Грб., Лкн., Мф., Мх.С., Н.Б., П.С. Пг., Пльч., Св.), ТЄХ-ТЄХ... (Мнх., Стдн.). Вигук, яким підкликають гусей.

ТЕТИ́В'Є, я, с., збірн. Те саме, що ТАТАВИ́ЩЕ (Мк.).

ТЕТТЯ́НКА, и, ж. Спідниця із зборками (Гбн.).

ТЕХОВ'Є́, я́, с. Держак у вилах. А се́ у нас техоуйе́ называ́йеце (Карп.).

ТЄГУ́Н, а́, ч. Передня частина плуга, до якої чіпляються орчики (Лч.).

ТЄЛЕСО́, а́, с. 1. Забита, але не розпотрошена тварина.

2. знев. Тіло п"яної людини, яка не тримається на ногах (Бв.).

ТЄЛІ́ЦКА, и, ж., зменш.-пестл. Теличка (Тхр.).

ТЄПА́ЧКА, и, ж. Примітивна тіпалка для льону, конопель у вигляді дерев"яної жердини, подібної до загостреного весла (В.).

ТЄРАБІ́ТЬ див. ТЕРЕБИ́Т[2].

ТЄРЕБІ́ТЬ див. ТЕРЕБИ́Т[2].

ТЄРНО́ВА ХУ́СТКА див. ТЕРНО́ВА ХУ́СТКА.

ТЄСТЯ́НИ, а́, е́. Погано випечений, глевкий хліб (Ар.).

ТЄ-ТЄ... див. ТЕ-ТЕ...

ТЄХ-ТЄХ... див. ТЕ-ТЕ...

ТЄ́ЧКА, и, ж. 1. Косяк риб (Вв., Нрд.).

2. Тічка (собак) (Бв.).

ТИ (М.К.), ТІ (Сл.), ТЬ^ЩЬ^І (Вхв., Здр., Хор.), спол. Чи. О́с'д'ека на чет'ве́рти^і т'і пйа́ти^і ден' при^іхо́ди^іт' ба́ба і с'еда́йе на печ'і́е..; Йу́шка, борщ т'і бура́чни^і т'і капуст'а́ни^і. Т'^Ц'і п'і́л'і, т^Ц'і йе́л'і, т^Ц'і хорошо хад'і́л'і (Здр.); Н'ес'і́ перес'а́т'^Ці т^Ц'і свін'н'і́е (Хор.); Паіду́ спрашу́, т^Ц'і разриша́т'у ха́т'і уб'іва́т' [порося], т^Ц'і н'е (Вхв.).

ТИ́БЕЛЬ, бля (Вв., Крв., Крм., Лск., Луг., Сл.), ТИБЕ́ЛЬ, бля́ (В., Зар., Клв., Тет.), ч., буд. 1. Дерев"яний кілочок, яким скріплюються бруси в будівлі.

2. Свердел, яким провірчують дірки для цього кілочка (Крв., Лск., Сл.).

ТИ́БЛИК, а, ч. Зменш. до ТИ́БЕЛЬ (Вв., Крв., Крм., Лск., Луг., Сл.).

ТИБЛЬОВА́ТЬ, лю́ю, лю́єш, недок., буд. З"єднувати, скріплювати дерев"яні частини ти́блем (див.) (В., Зар., Тет.).

ТИ́ДЄНЬ (Сл.), ТИ́ДЖЕНЬ (Лч.), я, ч. Тиждень. Два ра́зи на ти́д'ен' [голова колгоспу] дава́у воли́, хто н'е ма́у худо́би^і (Сл.).

ТИ́ЖБА, и, ж., стар. 1. Юрба, натовп (людей). Хо́д'ат л'у́ди ти́жбойу (Крм.).

2. Табун, зграя (птахів, тварин). Птици ле́тайут ти́жбами (В.).

ТИК, (Тет.), ТОК (Лск., Млж.), ТУК (Вв., Крм., Луг., Лч., Ст.), ТУ́ОК (Клв., Мрт.), то́ку, ч. 1. Жир із смаженого сала (Вв., Клв., Крм., Лск., Луг., Лч., Млж., Тет.).

2. Бараняче сало, лій (Ст.).

ТИНИ́НА, и, ж. Жердина, кілочок чи дошка в огорожі (Вв., Лск.).

ТИПУ́-ТИПУ́... Вигук, яким підкликають курей (Ст.).

ТИ́РЛО, а, с. Безладдя (В., Хор.).

ТИТЮ́Н, у, ч., бот. (*Nicotiana rustica*). Тютюн (Лск.).

ТИ́ЧКА, и, ж. Жердина в колодязному журавлі, яка разом з причепленим до неї відром опускається в колодязь (Вр.).

ТИЧКО́ВА КВАСО́ЛЯ (Бр.), ТИЧКОВА́ КВАСО́ЛЯ (Крл., Кч., Лч., Нжл., Сл., Ушм.), ТІЧКОВА́ КВАСО́ЛЯ (Дв.), бот. Звичайна квасоля з витким стеблом.

ТІ див. ТИ.

ТІБУ́ЛЯ, і, мн., бот. (*Allium L.*). Цибуля. У вайну́ адну́ т'ібу́л'у йе́ли^і, траву́ (Л.).

ТІГЛО́, а́, с., с.г. Ділянка землі, яка дорівнює 10 десятинам (Стдн.).

ТІЕ́ЖКИ-ТІЕ́ЖКИ... Вигук, яким підкликають гусей (Нрд.).

ТІЕ́МЕНИЦА, и, ж., стар. Тім"я. У дити́ни бали́т' т'іе́меница (Ст.).

ТІЕ́СТО (К., Карп., Рдн.-В.), ТІ́СТО (С.В.), а, с. Корм для свиней: товчена картопля перемішана з борошном.

ТІ́МБЕЛ, а, ч. Свердел (Лч.).

ТІПА́ТЬ, а́ю, а́єш, недок. Брикати задніми ногами під час доїння (про корову). Коро́ва за́дн'іми нога́ми т'іпа́йе (Нрд.).

ТІП-ТІП... Те саме, що ТИПУ́-ТИПУ́ (Стд.).

ТІСИ[I], сов, тільки мн. Залізні лещата. Т'іси[I] при[I]мен'а́йуце, шчоб закрепл'ат' жел'ієзо (Карп.).

ТІСТО див. ТІЕСТО.

ТІ́ХИЙ, а, е. Потайний (про собаку). Нал'ака́у, йак т'іхайа саба́ка (Мф.).

ТІ́ХІЙ СВЄТ. Мирний, спокійний час. Во'о було́ б до́бре, йако́й бу́у т'іх'ій с'в'ет (Сл.).

ТІ́ХІЙ ЧАС. Те саме, що ТІХІЙ СВЄТ (Вв.).

ТІЧКОВА́ КВАСО́ЛЯ див. ТИЧКО́ВА КВАСО́ЛЯ.

ТІШЕ́Й, присл. Тихіше (Лч.).

ТКА́НИЦЯ, і, ж. Матер"яний пристрій для ловлі дрібної риби; тканка (Нрд.).

ТКА́ХА, и, ж. Ткаля (Ю.).

ТМІН, у, ч., бот. 1. (*Helichrysum arenarium*). Цмин пісковий (безсмертник).

2. (*Carum carvi L.*). Кмин звичайний (Нжл.).

ТОБА́К, у́, ч., бот. Те саме, що ТИТЮ́Н.

ТОБА́КА, и, ж. Нюхальний тютюн ; табака (Бв., Вв., Клв., Крм., Лч., Сл.).

ТОБАТЬИ́РКА, и, ж. 1. Табакерка.

2. Те саме, що ТОБА́КА (Вв., Лск.).

ТОВА́РАЧИЄ МО́ГИЛКИ (Лч.), ТОВА́РАЧІ МО́ГИЛКИ (Кч.). Скотомогильник.

ТОВКАНИ́ЦЯ, і, ж. Топтана картопля; картопляне пюре (Гбн.).

ТОВКУ́Н, у́, ч., кул. 1. Холодна закуска, яка приготовляється з салату, цибулі, огірків, капусти, квасу і солі (Бв., Б.-В., Лч., С.В., Сл.); у деяких селах, зокрема Словечному і Лученках розрізняють: СУХИЙ ТОВКУ́Н (без олії) і МОКРИЙ ТОВКУ́Н (заправлений олією).

2. Тютюн домашнього виробу (Сл.).

ТОВСТА́, то́ї, ж. Вагітна (Клв., Мрт.).

ТОВСТОНО́ЖКА, и, ж., зоол. (*Parcellio*). Мокриця (Нрд.).

ТОВЧ, чи́є (В., Зар., Тет.), ТОВЧ, чі́є (Б.-В., Клв., С.В.,), ж. 1. Дерть.

2. Висівки (С.В.).

ТОВЧЕ́НКА, и, ж. Засмажка із здору (С.В.).

ТОГДИ́, присл. Тоді. Тогди́ у́ нас наро́ду мало було́, у́с'ого́ девено́сто двору́оу́ (Бв.).

ТОК див. ТИК.

ТО̂К (Лч.,Сл.), ТУ́ОК (Лб., Лск., Нрд., Мрт.), то́ку, ч.

1. Місце у хліві, де лежить сіно, солома тощо. В'іт'а з Йу́з'іком о'пл'ат'у току́ (Сл.).

2. Відкрите місце для молотьби; тік (Лб., Мрт.).

ТО́КО, присл. Тільки. Не мо́жна то́ко без зе́ркала ву́ш'і побачит' (Луг.).

ТО́ЛОКА див. ТАЛАКА́.

ТОЛО́КА див. ТАЛАКА́.

ТОЛОКА́ див. ТАЛАКА́.

ТОЛОХ-ТОЛОХ... див. ТАЛОХ-ТАЛОХ.

ТОЛЯ, і, ж., буд. Толь. Толейу було накрите (Нрд.).

ТОНКОНОГ, у, ч., бот. (Poa). Трава, подібна до очерету, але тонша (Вв., Лч., Сл.).

ТОНОЖИТ, жу, жиш, недок. Мучити. Чого ти мене тоножиш? (Б.-В.).

ТОП, у, ч. Те саме, що ТАПІЛО. Скр'із'буў топ. Н'ігде не могли вони перейти (К.Б.).

ТОПЕРИЦЯ, і, ж. Місце в коліжні плуга, де зберігається сокира (Бр.).

ТОПИЛО див. ТАПІЛО.

ТОПІЛО див. ТАПІЛО.

ТОПІНА, и, ж. Те саме, що ТАПІЛО (Вн.).

ТОПКАНКА, и, ж., риб. Снасть, зроблена з дерев"яних прутиків (Вв.).

ТОПКАТЬ див. ТАПКАТЬ.

ТОПОРНЯ, і, ж. Те саме, що ТОПЕРИЦЯ (Зг.).

ТОПТУН (Г.), ТОПЧУН (Лск., Нрд.), а, ч., риб. Те саме, що ТОПКАНКА. Топтуном іичє ловет' пу^o^д берегом у трав'іє часто (Г.).

ТОПТУХА[1], и, ж., риб. Те саме, що ТОПКАНКА. Топтуха плетеце з тонкі^і^х дубкуоў, перепл'етайеце хмелем, хот'а лут'ем; уни^і^зу пудвйазуйут с'іеточку (Рдн.-В.).

ТОПТУХА[2], и, ж., кул. Те саме, що ТОВКАНИЦЯ (Карп.).

ТОПТУШКА, и, ж., кул. Пестл. до ТОПТУХА[2] (Н.М.).

ТОПЧАК, а, ч. Млин з кінним або воловим приводом (Лск., Нрд.).

ТОПЧАН[1], а, ч. Невеличкий посудний столик, що стоїть у кутку напроти печі (Луг.).

ТОПЧАН[2], а, ч. Просорушка, круподерня (Б.-В.).

ТОПЧУН див. ТОПТУН.

ТОРАК, а, ч. Сухе місце між болотами (Кшв., Ч.). Погнаў вали^і^ на тора^о^к (Кшв.); На тора^о^ку дарога і^и^д'е, а кругом грузалка (Ч.).

ТОРБОХВАТ, а, ч., ірон. Зажерлива людина. Там такі торбохват, шо ї бат'ка свого продаст' (Крл.).

ТОСЬ-ТОСЬ... Вигук, яким підкликають коней (Зал.).

ТРА (Ш.), ТРЕ (Лмш., Х.), присл. Треба. Тра найти мен'і старинку (Ш.); А шчо, його тре колихат'? (Лмш.).

ТРАВНИЙ, а, е. Ситний. Трауниї об'їед; Трауна йеда (С.В.).

ТРАЄРІНКА див. ТАРАРЕНЬКА.

ТРАЙТЯК (Кмр.), ТРЕТЯК (Ст.), а, ч. Трирічна домашня тварина.

ТРАКТАЦІЯ, ї, ж., стар. Контрактація. А трактац'ійу вс'у виконали? (М.-К.).

ТРАМ (Бв., Бр., К., Клв., Крл., Лск., Лч., М.-К., Нрд.), ТРЯМ (Бч., Н.Б., С.-Д., Сос.), а, ч. Сволок у хаті. У трам тра заб'іт' гвуоз'д' (К.).

ТРАМКОВЕ, вого, с., етн. Вгощання людям, які поклали трамки (див.) у новобудові (Крм., Нрд.).

ТРАМОК (Бв., Бр., К., Клв., Крл., Лск., Лч., М.-К., Нрд.), ТРЯМОК (Бч., Н.Б., С.-Д., Сос.), мка, ч. 1. Зменш. до ТРАМ і ТРЯМ.

2. Поперечний сволочок у стелі хати (Бр., Бч., Крл., Сос.).

ТРА́ПА, и, ж. Ганчірка. Беру́т' ки́сле молоко́ на тра́пу, замо́туйут', воно́ і вит'а́гуйе (Кд.).

ТРАПА́ШКА (Кл.), ТРЕПА́ЧКА (Зм., Пльч.), и, ж. Прилад для гостріння коси; мантачка. Коли́с' йі́хаў із д'а́д'ком у гаї, коли́ нам во́ўк хо́че переб'ега́т' доро́гу; ору́ж'ійа ў нас не було́, а були́ ко́си, от д'а́д'ко цок трепа́чкойу об ко́су.. (Пльч.).

ТРАПКА́Ч, а́, ч. Виплетене або виткане з латок одіяло чи рядно (Клв., Тет.).

ТРАПКУ́Н, а́, ч. Те саме, що ТРАПКА́Ч (Зар.).

ТРА́ПОШНИК, а, ч. Те саме, що ТРАПКА́Ч (Бр., С.В.). Ни́шо не пропада́ло, тра́пки були́ - роби́ли тра́пошники (С.В.).

ТРАСІ́НА (Вхв.), ТРУСИ́НА (С.), и, ж. Те саме, що ТАПІ́ЛО.

ТРАХТІ́Р, а, ч., стар. Трактир (Вв., Крм.).

ТРАЯ́К, а́, ч., стар. Монета вартістю 75 коп. (М.-К.).

ТРЕ див. ТРА.

ТРЕ́ЙКИ, присл. Тричі. Мададо́йу йа две́йки чи тре́йки хади́ла ў Ки́йеў (М.-К.).

ТРЕ́ЙТІ, я, є, числ. Третій.

◇ ТРЕ́ЙТЄ КА́ЧЕСТВО, стар., с.г. - незначний земельний наділ, переважно бідних селян (М.-К.).

ТРЕЙТІ́НИ, тін, тільки мн., етн. День поминання мертвого через три дні після смерті (Рч.).

ТРЕ́ПАНКА, и, ж. Витіпаний і вичесаний льон (Клв., Сед.).

ТРЕПА́Т (Вв., Лск.), ТРЕПА́ТЬ (В., Крпв.), па́ю, па́єш, недок. 1. с.г. Тіпати (льон, коноплі і т.ін.) (В., Крпв.). А таді́ його́ [льон] зб'іра́йут', трут' його́, а таді́ трепа́йут'на гр'ібе́н' (Крпв.).

2. Трясти. А ў мако́тре трепа́йут варе́ники (Млн.).

3. Бити (Вв., Лск.).

ТРЕПА́ЧКА[1] див. ТРАПА́ШКА.

ТРЕПА́ЧКА[2], и, ж. Прилад, за допомогою якого льон остаточно очищають від костриці (Вв.).

ТРЕ́ПИ, пов, мн. Дерев"яне взуття, обшите матерією (Кд.).

ТРЕПКА́Ч[1], а́, ч., стар. Рушник з домотканого полотна (Вв., Гл., Ст., Чп.). Поми́іў ми́іски́і, тре́ба ви́ітерти́і трепкачо́м (Ст.); Трепка́ч ви́іси́т' на гвоздку за п'іе́чу (Ч.).

ТРЕПКА́Ч[2], а́, ч. Бовт для полохання риби (Ушм.).

ТРЕПЛО́, а́, с. Те саме, що ТЄПА́ЧКА (Клв., Крсл., Лск.).

ТРЕТЯ́К[1] див. ТРАЙТЯ́К.

ТРЕТЯ́К[2], а́, ч., бдж. Третій рій (Вв., Луг.).

ТРЄСКУ́Н, а́, ч. Великий холод (Б.-В., Клв.).

ТРИБУ́Х, у́, ч. Те саме, що ТЕ́ЛЬБИ (Лч.).

ТРИ́НИ, трин, тільки мн. Перетерта солома (Крм., Луг.).

ТРИНКА́Ч, а́, ч. Віхоть з ганчірок (Вс.).

ТРИ́НЬЧИК (В., Крсл., Ю.), ТРІ́НЧИК (Мр.), а, ч. Вузький чоловічий ремінний пояс.

ТРОЙНЯ́К, а́, ч. Зв"язані докупи три кулики, якими криють будівлю (Вв.).

ТРОЯ́К, а́, ч. Монета вартістю три копійки (Клв.).

ТРУБЕ́НЯ, і, ж., знев. Дуже товста жінка (Рдн.-В.).

ТРУБИ́СТИ, а, е, знев. Дуже товстий (про людину) (Рдн.-В.).

ТРУБНІ́ЦА, и, ж., стар. Посуд для збереження зерна, зроблений з колоди дерева (Гн.).

ТРУ́ПЕСОК, ску, ч. Сухі тріски для розпалювання (Бч., С.Д.). Йа вчо́ра.. згребла́ уве́с тру́песок у ку́чу (Бч.).

ТРУС, а́, ч., зоол. (*Lepus cuniculus*). Кріль. Се кн'ї́етка труса́м; Траву́ труса́м нарву́ (Пп.).

ТРУСИ́НА див. ТРАСІ́НА.

ТРУ́СКА, и, ж., стар. Обшук, трус. Од'і́н ві́йшов [в часи громадянської війни] нага́на у́ бо́хан'е хл'е́ба, а тру́ска була́ у́ мало́н'е (Лч.).

ТРУСНЯ́К, у́, ч. Те саме, що ТА́РЕС (Зар., Тет.).

ТРУХАВИ́НА, и, ж. Те саме, що ТАПІ́ЛО (Лтв.).

ТРЯМ див. ТРАМ.

ТРЯМО́К див. ТРАМО́К.

ТРЯСТЬ, су́, се́ш, недок. Трясти (Мх.С.).

ТУДО́Ю, присл. Туди, тією дорогою, в тому напрямі (Зар., Клв., Тет.).

ТУЖИ́ТЬ, жить, недок. Вити (про собаку, вовка) (Тет.).

ТУЖУ. Вигук, яким відганяють свиней (Ст.).

ТУК див. ТИК.

ТУЛДИ́КАТЬ, ає, недок. Кричати (про індиків) (Карп.).

ТУМА́К, а́, ч. Висохле, почорніле яйце (Вв., Лч.).

ТУ́МАР, а, ч., стар. Багата людина; куркуль (Пп.).

ТУ́ОК див. ТИК.

ТУ́ОК[2] див. ТО́К.

ТУ́ОП, то́пу, ч. Те саме, що ТИ́К 1 (Вв., Ушм.).

ТУ́ОЧКА, и, ж., ент. 1.(*Gryllotalpa gryllotalpa L.*): Шкідник картоплі, кок-сагизу; вовчок (Вв., Карп., Крм., Лч., Ушм.). Кр'і́пко-кр'і́пко ту́очка напа́ла (Карп., Крм.).

ТУПІ́Р, присл. Тепер, зараз (Кд.).

ТУ́ПКО, присл. Негрузько (Б.-В., Клв.). Ту́пко на боло́т'е (Б.-В.).

ТУ́РКАТЬ, ає, недок. Крякати (про жаб) (Крп.).

ТУ́РЛИЦА, и, ж., орн. (*Streptopelia turtur*). Горлиця звичайна (Мрт.).

ТУ́ТА (Крпв.), ТУ́ТО (Лч.), присл. Тут, отут. А ту́та л'і́сап'е́таї йе́д'ет' (Крпв.).

ТУ́ТАКА (Лч.), ТУ́ТЕКА (Бв.), ТУ́ТЄКА (Сл.), присл. Те саме, що ТУ́ТА Ту́т'ека л'есі́[1]: бе́ре́зн'ік, хво́йа (Сл.).

ТУ́ТЕШНІ, я, є. Ту́тешній (Лч., Сл.).

ТУ́ТЄКА див. ТУ́ТАКА.

ТУТИНЬКИ, присл. Те саме, що ТУ́ТА (Пск.).

ТУ́ТО див. ТУ́ТА.

ТУЧУ. Те саме, що ТУЖУ́ (Пг.).

ТУШИ́ТЬ, тушу́, ту́шиш, недок. Смалити. Стоу́б в ха́т'і ту́шат; де не обма́зани, туши́т не мо́жна, у́се згори́т' (П.).

ТУШУВА́ЦА, у́юса, у́есса, недок. Хвилюватися (Гл.).

ТЮ́ЖКА, и, ж. Праска, утюг. Тепе́р т'у́жка ў ка́жного йе (Бо.).

ТЮК, а, ч. Горище в хаті (Сел.).

ТЮ́РІТЬ, ру, риш, недок. Лущити, теребити (кукурудзу) (Мф.).

ТЯГА́НЩИК, а, ч. Скиртувальник, що тягає копиці сіна за допомогою спеціального пристосування з вірьовкою (П.С.).

ТЯГИ́, го́в, мн. Деталі плуга, що з"єднують стояки з гряділем (Ст.).

ТЯ́ГЛА, лов, мн. Вірьовки невода (Н.М.).

ТЯГЛО́[1], а́, с., стар. Дишель сохи (В.).

ТЯГЛО́[2], а́, с. Люлька для куріння (Мх.С.).

ТЯГЛО́[3], а́, с. Земля і різне майно (Мх.С.).

ТЯЖ, у, ч. Ув"язь у ціпу (Мр.).

ТЯ́ЖКО, присл. Дуже, надто. У нас ко́ло вори́т буў заме́т т'а́жко вели́ки (Крл.).

ТЯЖМО́, а́, с. Вузол з лика (частина калача́)(див.), що міститься поверх ярма (Лч.).

ТЯПЛО́ див. ТЕПЛО́.

◇ ТЯПЛО́ РАСКЛА́СТЬ - розкласти багаття (Мх.С.).

ТЯ́ТЯ, і, ч., рідко. Батько (Зал.).

ТЬО́ПАТ, ає, недок. Те саме, що ТІПА́ТЬ. На́ша коро́ва т'о́пайе, йак чужи́і до́йіт (Лск.).

ТЬО́ПАТИСЯ, ається, недок. Те саме, що ТІПА́ТЬ (Лск.).

ТЬО́ПНУТИ, а, е, вульг. Людина несповна розуму. Ву́дн ізза угла́ м'ешко́м т'о́пнути (Пльч.).

ТЬО-ТЬО... Вигук, яким підкликають свиней (Ус.).

ТЬО́ЩИК (В., Зар., Клв., Сел.), ТЬО́ЩІК (Кд.), а, ч., буд. Тесляр.

ТЬ[ць]і див. ТИ.

У

УБА́ЧИТЬ, чу, чиш, док. Побачити. Вон у н'его́ напи́тки ус'а́кі уба́чиў; От Петро́ уба́чиў огон'о́к і вони́ пойе́хали (Пльч.).

УБО́РОШНА, ноі, ж., с.г. Збиральна компанія (В., Зар., Сос., Тет.).

УБОСО́НОЧ, присл. Без шкарпеток або онуч; босоніж (Б.-В.).

УВА́Д, а, ч., ент. (*Gastrophilus intestinalis*). Овід (Вв.).

УВИ́РВА, и, ж. Вирва (М.).

УВОЙІ́Е, я́, с., збірн. Подовжні більця берда в ткацькому верстаті, обмотані шпагатом, у які вставляються тростини (Лск.).

УГА́ДАВАТЬ, дую, дуєш, недок., УГАДА́ТЬ, а́ю, а́єш, док. (Ор., С.Я., Тер., Тим.), УГА́ДУВАТЬ, ую, уєш, недок., УГАДА́ТЬ, а́ю, а́єш, док. (Зм., Щст.). Узнавати, пізнавати. Угада́і мене́, му́оі ми́лиі, на калго́спнаі палас'і (Ор.); Цар сказа́ў: " Ти мен'е́ вгада́ў?" Брат угада́ў йаго́ і до́уга плака́ў (С.Я.); Ох саглас'і́ус'а уз'а́т' си́на ў на́йми[1] і сказа́ў, шоб через гу́од приишо́ў за си́ном, йак йу́он йаго́ угада́йе (Тет.); Йа вже не вга́дуйу л'уде́і (Зм.).

УГАРІ́ЕТЬ, ру́, ри́ш, док. Учадіти (М.-К.).

УГЛЯ́НУТ, ну, неш, док. Побачити. Бобе́р йак угл'а́н'е л'уд'і́ну, то ве́л'ми[1] пла́че по д'е́т'ах (Сел.).

УГОЛЕ див. ОГОЛЯ.

УГОР, угра, мн. УГРИ, ров, ч. Почервоніння, набряк шкіри у людини чи тварини від укусу кліща або овода (Вв., Лск., Нрд.).

УГОРАХ, присл. Угорі. Вуон стоїт'угорах,а ми унизу (Атв.).

УГРУНО див. ВРУНО.

УДИВАТ, аю, аєш, недок. Одягати що-небудь (Вв., Лск.).

УДИД (Зар., Тет.), УДОД (К.), а, УДУОД, удода (Вв., Лч., Сл.), ч., орн. (Upupa epops). Одуд.

УДИЛНО, а, с. Вудлище. Йе удочки із ко'унс'койі волосн'і.. Тепер ж'іаки купл'айут', привйазуйут' до уди'лна (Млн.).

УДОБ'Є, я, с., с.г. Земля, придатна для обробітку (Луг.).

УДОВКИ, вок, ж. бот. (Aster L.). Айстри (Влд.).

УДОД див. УДИД.

УДУОД див. УДИД.

УЖА-УЖА... Вигук, яким нацьковують собак (В., Тет.).

УЖАТКА, и, ж., зоол. (Natrix). Вуж (Зм., Н.М.).

УЖАЧКА див. БУЖАЧКА.

УЖВИ, ужов, мн. Віръовки в гойдалці (Крл.).

УЖИК, а, ч. Дерев"яна закрутка для скріплення чого-небудь (Клв.).

УЖОВКА, и, ж. Те саме, що УЖИК (Зар., Клв.).

УЗВОРОТ, у, ч., с.г. Недоорані подовжні кінці ниви, які наприкінці доорюються упоперек (Клв., Тет.).

УЗГОРОК // УЗГУРОК, рка, ч. Незначне підвищення на поверхні землі. У пол'і йест' узгорки (Ст.).

УЗГРЕХ див. ЗАГРЕХ.

УЗГУРОК див. УЗГОРОК.

УЗДРА, и, ж. Вуздечка. Ой, гул'аї, кон', по пол'і, Поки не споймайу, А йак споймайу, То загнуздайу Шоуковойу уздройу [з пісні] (Нд.).

УЗРИХ див. ЗАГРЕХ.

УЗЯНУТЬ, ну, неш, док. Узяти. Йа уз'ану сам (С.).

УКАРЕНЯТЬ, яю, яєш, недок., УКАРЕНІТЬ, ню, нїм, док. Розширювати що-небудь (Ю.).

УКИСАТ, аю, аєш, недок., УКИСНУТ, ну, неш, док. Скисати, прокисати (Б.-В.).

УКЛЕПАТЬСЯ, аюся, аєшся (В., Зар., Тет.), УКЛЕПАЩЕ, аюсе, аєсое (Н.Б., Нд., Тер.), док. Помилково прийняти особу невідому за відому; помилитися. Йа вклепалас', йа думала шчо ви ті, шчо прийіхали тут у гост'і до'днуйейі, а воно ви чуж'і (Нд.); Вернис'а, бабушко, то ти вклепалас' (Н.Б.).

УКРАДЬКИ, присл. Крадькома (Нжл.).

УКРАЇНЕЦ, нца, частіше мн. УКРАЇНЦИ, цуов, ч. Жителі степової частини України; степовики (Б.-В.).

УКРОЙНУТЬ, ну, неш, док. Шмагонути, стьобонути (Мр.).

УКРОП див. ОКРИП.

УКРУП, ропу, ч. Окріп (Дом.).

УКРУЧУВАТЬ, чую, чуєш, недок., УКРУТІТЬ, ручу, рутиш, док. Замотувати; ув"язувати. Баба заматала йайе у ад'ейала, укрут'іла в 'еруокайу (С.Я.).

УЛА́ДИТЬ, джу, диш, док. Напасти (про хворобу) (В., М.-К., Плс.). Ходи́ла дизентер'ійа і його́ ула́дила (Плс.).

УЛЕЙ див. ВУ́ЛИЙ.

У́ЛЕНЬ див. ВУ́ЛИЙ.

У́ЛИ, у́лов, мн. Пасіка (Кч.).

УЛО́ЖАК, жка (Кшв., Ч.), УЛУЖО́К, жка́ (Мш.), ч. Дерев"яне ліжко. Спа́ли[і] у́ сал'і̑е на уло́жку (Кшв.); У хат'і̑е уло́жак йе вел'іки[і] (Ч.).

УЛЬ, я, ч. Великий вулик, який ставиться на дереві (Тет.).

УМЛЕ́ЯТЬ, е́ю, е́єш, док. Ударити. Стари́ да маладо́го умл'е́йау̌ па пл'е-ча́х (Гр.).

УНІМА́ТЬ, а́ю, а́єш, недок., УНЯ́ТЬ, уйму́, уйме́ш, док. Заспокоювати, угамовувати, забавляти дитину (Мх.С., Ю.). Наси́лу ун'ала́ дит'а (Ю.).

УПА́ДУВАТЬ, ую, уєш, недок. Упадати біля кого-небудь (Гн.).

УПА́ЛКИ, ков, тільки мн. Мішок для годівлі коней у дорозі вівсом, що вішається на шию коню; у отвори по краях зашиті дві палиці (Крв.).

УПА́РТИ, а, е. Упертий (про людину) (Клв.).

УПА́САНИЙ, а, е. Дуже гладкий, товстий (про людину) (Вв., Ушм.).

УПЕ́РЕК (Клв.), УПЕРЕ́К (В., Зар., Мрт., Хор.), присл. Упоперек. Да даж'іцца спа́т'і уперек крава́т'і (Хор.).

УПИ́Р, у, ч., бот. Бур"ян, листя якого зовнішньо подібне до листя молодої цибулі (Нжл.).

УПИ́РІСТИ, а, е. Те саме, що УПА́РТИ. От упи́р'іста д'і̑еўка (М.-К.).

УПИ́РКОВАТИ, а, е. Те саме, що УПА́РТИ (Гбн.).

УПИ́РНИ, а, е. Те саме, що УПА́РТИ. Упи́рне дит'а́ (М.).

УПИ́РОК, рка, ч. Те саме, що УПА́РТИ (Гбн.).

УПРА́НИ, а, е, стар. Те саме, що УПА́РТИ (Вв., Сл.).

УПРУ́Г, а, ч., с.г. Земельна ділянка площею 0,25 десятини (Гбн., Ст.).

УРАЖО́ВУВАТЬ, вую, вуєш, недок. Покривати що-небудь дерном (М.).

УРУ́ГА, и, ж., с.г., стар. Попівський наділ (Бч., Гбн.).

УРУ́НА див. ОРУ́НА.

УРУ́НО див. ВРУ́НО.

УСЕ́Й, усього́, ч. Весь (Б.-В., В., Клв., Тет.).

У́СЕНЬ, я, ч., ент. Гусінь (Зар., Тет., Кч.). Диви́, йаки́й у́сен' лазит' (Зар.).

УСЕРЕ́ДНА НЕДІ́ЛЯ, стар. Неділя за тиждень до масляної (Клв., Хоч.). Усере́дна на б'ілом кон'і̑е йіде (Хоч.).

УСИ́ПКА, и, ж. Те, що насипається у що-небудь; сипка́ речовина. Глек дл'а уси́пки (Гбн.).

УСКЛА́Д, присл., с.г. Спосіб оранки від середини земельної ділянки до країв (Вл., Влн., Г., Гбн., Д., Др., Дят., Зг., Крв., Крл., Крск., Лтв., Нжл., Ось., Пльч., Р., С., С.В., Уз., Чп.).

УСКЛАДО́К, присл., с.г. Те саме, що УСКЛА́Д (Кд., Млн.).

УСЛЮ́Н, а, ч. Ослін. Ви́[і]неси[і] з хати[і] усл'у́н (Ч.).

УСПОВІВА́Т, а́ю, а́єш, недок. Сповивати (дитину) (Вв., Крм., Луг.).

УСТИРКА́ТЬ (Вв., Клв., Крм., Луг., Нрд.), УСТРИКА́ТЬ (Пл.), а́ю, а́єш, недок., УСТИ́РКНУТЬ (Вв., Клв., Крм., Луг., Нрд.), УСТРИКНУ́ТЬ (Пл.), ну́, не́ш, док. Устромляти. Устрикни́ там колка́ (Клв.).

УСТРАВА́ТЬ, а́ю, а́еш, недок., УСТРА́ТЬ, а́ну, а́неш, док. Ставати, поступати на роботу. Вудн не встра́у на рабо́ту (М.-К.).

УСТРИКА́ТЬ див. УСТИРКА́ТЬ.

УСТРИКНУ́ТЬ див. УСТИРКА́ТЬ.

УСТРУ́БА, и, ж. Зруб.

◇ УСТРУ́Б РУБІ́ТЬ - зводити хату (Мх.С.).

УСЬ, і, ж. Возова вісь (Дом.).

УТА́ЛА ВОДА́. Весняна вода (В., С.Д.). Там тако́го ута́лойі́ води! (С.Д.).

У́ТВА див. ВУ́ТВА.

УТИРА́ЛЬНИК (Кшв.), УТИРА́ННИК (Грб.), УТІРА́ЛЬНІК (К.), а, ч. Рушник.

УТИ́РА́Ч, а і а́ (Влд., Кшв., Ст.), УТІ́РАЧ (Влд., К., Дб.), а, ч. Те саме, що УТИРА́ЛЬНИК. У Хлукт'е ми́[і] ути́[і]рач'і зол'я'іл'і (Влд.).

УТІРА́ЛЬНІК див. УТИРА́ЛЬНИК.

УТІ́РАЧ див. УТИ́РА́Ч.

У́ТКА[1] див. ВУ́ТВА.

У́ТКА[2], и, ж. Дика качка (Кч.).

УТО́РИЧ, а, ч. Прилад для вирізування пазів (уторів) у діжці для вставляння дна (Б.-В.).

УХА́Б, у, ч. Вибій (В., Зар., Клв., Н.Б., Тет.).

УХВА́Т[1], а, ч. Рогач (Зал.).

УХВА́Т[2], а, ч. Хапуга (Клв.).

УХЛУ́ДИТЬ, у́жу, у́диш, док. Поламати, зіпсувати (Тет.).

У́ХО, а, с. Частина коси, за допомогою якої коса скріплюється з кіссям; п"ятка (Крм., Луг., Лч., Сд.).

УХО́ДИНИ, дин (Ст.), УХО́ДЧИНИ (Влд.), УХУ́ОДЧИНИ, чин (К.), мн.етн. Відзначення закінчення будівництва хати. Це коли́[і] уступа́йут' у нову́ ха́ту, звут' ру́одних, то гул'а́йут'ухо́дчи[і]ни[і] (Влд.); Запроси́[і]у на уху́одчини, бо ухо́д[з]ат'[ц]' у нову́ хату (К.).

У́ЧЕПКА, и, ж. Віровочка біля бильця колиски для гойдання (М., Кч.).

УЧИНЯ́Т, я́ю, я́еш, недок., УЧИНИ́Т, учиню́, учи́ниш, док. Відчиняти двері (Крм., Луг.).

У́ЧИПКА, и, ж. Крючок, за допомогою якого колиска підвішується до сволока хати (Крл.).

УЧКУ́Р, а́, ч. Комір спідньої чоловічої сорочки (Хор.).

УША́К[1] див. ВУША́К.

УША́К[2] (Гбн., М.-К.), УША́Т (В., Тет.), а, ч. 1. Великий цебер з двома вушками для годівлі худоби або для помиїв (В., Гбн., М.-К.). Ц'ілиі ушак накалатила і вана́ /корова/ ви́[і]пи[і]ла (М.-К.).

2. Посудина для зливання вершків (Тет.).

УША́ТА КАРЗИ́НА. Велика корзина з двома вушками для перенесення городини, торфу і т.ін. (П.С.).

УШИБА́ТЬ, а́ю, а́еш, недок., УШИБИ́ТЬ, блю́, би́ш, док. Ударившись відчувати біль; ударяти що-небудь (В., Зар., М.-К.). Пома́лу, ато́ ушибе́ш руку (М.-К.).

УГИВА́ЛЬНО, а, с. Ув"язь у ціпу (Трб.).

УШУ́ЛА див. АВШУ́ЛА.

УШУ́ЛОК, лка, ч., буд. Закопаний у землю стовп у стіні будівлі або огорожі з видовбаним глибоким пазом, у який вставляються дошки, обтесані колоди (Кд.).

УЩЕ́РК (Кчн.), УЩЕ́РХ (В., Зар.), присл. Ущерть.

Ф

ФАЛІЖА́НКА, и, ж. Фарфоровий кухлик з вушком для води (Луг.).

ФІРА́НКА, и, ж. Завіска, занавіска, штора (Вв., Крм., Луг., Лч., Ушм.).

ФРАК (Вв., Лч., Сл.), ХРАК (Ушм.), а, ч. Кнур.

ФРУКТО́ВИ КВАС, стар. Узвар (Вв., Лч.).

ФУ́РКАЛКА, и, ж. Дитяча забавка у вигляді нанизаної на нитку вивареної кісточки свинячої ноги, яка при розгойдуванні видає певні звуки (Вв., Ушм.).

ФУ́РМАН (Крм., Лск., Луг.), ХУ́РМАН (Лч., Сл.), а, ч., стар. Візник (переважно на бричці).

Х

ХАБО́ША (Бр.), ХУБО́ЧА (Рдн.-В.), і, ж. Рибальське знаряддя, виплетене з прутиків; верша. Му́ой пл'у́оу хабо́шу на ве́сну (Бр.).

ХА́ВКАНЄ (Лск., Нрд.), ХА́ВКАННЯ (Ст.), я, с. Позіхання. На йейі́е напа́ла ха́ука́н'н'а́ (Ст.).

ХА́ВКАТ (Клв., Кшв., Лск., Нрд.), ХА́ВКАТЬ (В., К., Крск., П.С.,Ст.), аю, аєш, недок., ХА́ВКНУТЬ, ну, неш, док. Позіхати. Одо́ уже́ ха́укайе, тре спат'л'ага́т' (К.).

ХАВТУ́РА, и, ж. (Клв.), ХАВТУ́РИ (Бч., Кшв., Лкш., П.С., С., Смч.), ХАЛТУ́РИ (М.-К.), тур, мн., рідко,рел. 1. Поминальний обід.

2. Хрестини. Л'уде́і запрасили на хауту́ри (Бч.); У нас у сел'іе с'ого́дн'і хауту́ри (Кшв.); Хибе́н' вана́ не магла́ спра́вит халту́ри у свайіе ха́т'і? (М.-К.).

ХАЙЛО́, а, с. Рот, паща щуки (Нрд.).

ХА́ЛЕПА (Бв., Пт., С.В., Хд.), ХА́ЛЄПА (Лч.), ХА́ЛО́ПА (Зар.,Клв., Тет.), и, ж. Погана, дощова погода; негода. Майбу́т' с'ого́дн'і бу́де ха́лепа (С.В.).

ХАЛЕ́РА, и, ж. Дизентерія (Влд.).

ХА́ЛО́ПА див. ХА́ЛЕПА.

ХАЛТУ́РИ див. ХАВТУ́РА.

ХАМАЗЕ́Й див. ГАМАЗЕ́Й.

ХАМАЗЕ́Я, ї, ж., стар. Приміщення для зерна (Смч.).

ХАМУ́Т, а́, частіше мн. ХАМУТИ́, ту́ов, ч. Залізні скабки, якими скріплюються вісь і подушка у возі (Луг.).

ХАМУТА́РНЯ, і, ж., стар. Приміщення для сільськогосподарського реманенту в колгоспі (Влн.).

ХАМУТЕ́Ц, тца́, ч. Капиця в ціпу (З.).

ХАНДИ́КИ, дик, тільки мн. Дерев"яні диби (Лч.).

ХАНЖА́ (С.В.), ХАНЬЖА́ (Крм.), і, ж. Неочищений спирт.

ХА́НЬКА, и, ж. Те саме, що ХАНЖА́ (С.В.).

ХАРА́КТЄР, і, ж. Характер (С.В.).

ХАРО́МИНА, и, ж. 1. Великий гарний житловий будинок (В., Зар., Мрт., Сос., Ст., Тет.).

2. Великий хлів або сарай (Вв., Клв., Лб., Лч., Нрд., Сл.).

3. Ведення господарства; господарювання. Але́ у харо́мин'і йому́ не везе́ (Стр.).

ХАРО́МІ (Вн., Мф.), ХОРО́МИ (Сзк.), мов, мн. Те саме, що ХАРО́МИНА.

ХА́ТІЩЕ, а, с. Місце, де стояла хата (Сзк.).

ХАХО́Л, хла́, ч., частіше мн. ХАХЛИ́, лу́дв. Місце, пропущене при косінні (Мх.С.).

ХВАЙНИ́К (Р., С.), ХВИЙНЯ́К (Тет.), ХВИНЯ́К (Зар.), а́, ХВО́ЙНИК (Бв., В., Вв.), ХВУО́ЙНЯК (Клв.), а, ч. 1. Сосновий бір. Йа помáлас' йей памагти́ привезти́ с хвайника́ шигалок (Р.); За тей хвайни́к тра прайти́ (С.).

2. Нарубані соснові чи ялинові гілки, дрова (Бв., Вв.).

ХВАРАТА́, и́, ж. Хвороба (Мф.).

ХВАЦІЯ́Т (Луг.), ХВІЦІЯ́Т (К.), а, ч., буд. Фронтон.

ХВИ[і]ГЛЮ́ШКИ[і], ков, ж., мн. Веселощі (Влд.).

ХВИ[і]ГЛЬОВА́ТЬ, лю́ю, лю́еш, недок. Жартувати, веселитися. Д'íеўки[і] з хло́пц'ами[і] хви[і]глъва́ли[і] (Влд.).

ХВИ́ЛА, и, ж. Снігопад з вітром; завірюха, хуртовина (Гбн., Мнх., Осъ.).

ХВИЙНЯ́К див. ХВАЙНИ́К.

ХВИ́ЛЯ, і, ж. Злива (Ст., Х.).

ХВИ́НДЯ (Зар., Тет.), ХИ́НДЯ (Б.-В., В., Клв., Сос., Ст.), ХІ́НДЯ (Вв., Карп.), ХОНДЯ (Бв., Гд.), ХО́НДЯ// ХУ́НДЯ (Лч.), і, ж., мед. Пропасниця, лихоманка.

ХВИНЯ́К див. ХВАЙНИ́К.

ХВИ[і]Щ ПОЛЬОВИ́, бот. (*Equisetum arvense L.*). Хвощ польовий (Нжл.).

ХВІЗНЯ́К (Мф.), ХМИЗНЯ́К (Кч., Нжл.), у́, ч. Сухі гілки, сушняк; хмиз.

ХВІЦІЯ́Т див. ХВАЦІЯ́Т.

ХВО́ЙДА, и, ч. і ж., знев. Неохайний, нечупара (Бв., Вв.).

ХВО́ЙНИК див. ХВАЙНИ́К.

ХВОЙТА́Н, а, ч. Трясовина (Лп.).

ХВО́РИЩЬ, я, ч., стар. Слуга, якого саджали верхи на коня у запряженому четверику (Лск.).

ХВО́РТОЧКА, и, ж. Кватирка (Нжл.).

ХВО́СА, и, ж. 1. Невеличка річка (Вх., Зар., К., Клв., Ст., Тет.). Там за хáтойу хво́са мале́н'ка беж́ит', дак тудо́йу по́йдем (К.).

2. Рів навколо ділянки поля, лугу для захисту їх від пошкодження худобою (Вв., Карп., Лск., Лч., Сл., Ушм.).

ХВО́Я, і, ж. Сосна (Вх., Кмр., Лск., Лч., Нжл., Нрд., П.С., Ст.).

ХВУО́ЙНЯК див. ХВАЙНИ́К.

ХВУ́ЩИНА, и, ж. Спільна, гуртова поміч сусідові при будуванні хати (Вс.).

ХЕМЕРЕ́ЧА (Вв.), ХМЕРЕ́ЧА (Б.-В., Клв., Ст.), і, ж. Гущавина, заріст на місці зрубаного старого лісу. Дуже густа́ хмере́ча, не мо́жна прайт'і́ (Ст.).

ХИБЕ́НЬ, питальна частка. Хіба. Хибе́н'вана́ не магла́ спра́вит хаяту́ри у свайі́е ха́т'і?(М.-К.).

ХИ́ЖА, і, ж. Лозова прибудова до хати, що служить комірчиною (Гбн.).

ХИ́КАВІЦА, и, ж. Ікавка (Кчн.).

ХИ́МЕР, а, ч. Ручка у великій пилці, що використовується для розпилювання дерева на дошки (Лск.).

ХИ́МОРОДИ[і], дов, тільки мн. Капризи, вередування (Бв., Вв., Лч.).

ХИ́НДЯ див. ХВИ́НДЯ.

ХІ́НДЯ див. ХВИ́НДЯ.

ХІ́ТРИ (К.), ХІТРИ́Й (Вв., Ушм.), а, е. 1. Розумний (Вв., К.). Ви[і] ж чолов'іек х'і́трий, ви[і] усе зна́йете (Вв.); Із х'і[и]трі[и]м лу́чей загу́б'іт', чі[и]м з дурні[и]м знайт'і[и] (К.).

2. Хитрий, підлесливий (Вв., Ушм.).

ХЛАПА́К, а́, ч. Молодий хлопець; парубок (Ар.).

ХЛЕ́ПАТЬ, ає, недок. Дзюрчати (про струмок) (Млн.).

ХЛЄ́БЄСТ, у, ч. Обшитий латами дах (Карп.).

ХЛЄБЄСТИ[і]НА, и, ж. Лата (Карп.).

ХЛЄВ, а́, ч. Приміщення для сільськогосподарського реманенту, дров і т.ін. (Лск.).

ХЛЄВЧУ́К, а́, ч., знев. Те саме, що ХЛЄВ (Бв.).

ХЛО́ПЧИК, а, ч. 1. Прилад для перемотування пряжі з півмітків у клубки; витушка (Бч., Дв., Мш., Хор.).

2. Прилад для намо́тування пряжі з клубка на цівку для ткання (Бр.).

3. Дерев"яна перетинка в ткацькому човнику, на якій тримається цівка з пряжею (Млн.).

ХЛЮСТ, а́, ч. Жердина, якою притримують солому на стрісі, коли криють будівлю (К., Ст.).

ХЛЮ́СТИК, а, ч. Зменш. до ХЛЮСТ (К., Ст.).

ХЛЯ́БА,(Ар., Мх.С.), ХЛЯ́ГА (Бр., Крл., Кч.), ХЛЯ́КА (Стдн.), и, ж. Те саме, що ХАЛЕПА.

ХЛЯ́ГА, и, ж. Харкотиння (Вв., Ушм.).

ХЛЯ́ГА, див. ХЛЯ́БА.

ХЛЯ́КА див. ХЛЯ́БА.

ХМЕРЕ́ЧА див. ХЕМЕРЕ́ЧА.

ХМЕРЕ́ШНЯК, у, ч. Те саме, що ХВІЗНЯ́К (Нжл.).

ХМИЗНЯ́К див. ХВІЗНЯ́К.

ХМИЗЯ́НКА, и, ж. Те саме,що ХВІЗНЯ́К (Нжл.).

ХО́БТА // ХО́ПТА, и, ж. Їжа, приготовлена з цибулі, огірків, капусти, заправлених олією (С.В.).

ХОДУ́Н, а́, ч. Пристрій, за допомогою якого дітей вчать ходити (Вв., Лск., Нрд., Ушм.).

ХОДУНЕ́Ц, нца́, ч. Зменш.-пестл. до ХОДУ́Н (Вв., Лск., Нрд., Ушм.).

ХОДУ́ШКА, и, ж. Те саме, що ХОДУ́Н (Лч.).

ХОДЯ́ЧИЙ, а, е. Протічний, текучий. Ход'а́чий ставо́к; ход'а́чайа вода́; ход'а́чейе о́зеро; А йак вода́ ход'а́чайа, то ри́ба не зади[і]ха́йец'а;

Йеся'і óзеро не ход'áчейе, намóчат' конóпл'і, то рибá там задихáйец'а (Млн.).

ХОЛОДÁТ, дáє, недок. Холонути. Наси́ⁱпала сýпу, вýдн холодáйе ý с'éн'ах (Сзк.).

ХОЛОДÉЦЬ, дцю́, ч. Холодний борщ, приготовлений з сироватки, зелені і риби (Н.М.).

ХОЛÓДНА ПОСТРÓЙКА. Будівля, яка не опалюється (Вв.).

ХОЛОДУ́ШКА, и, ж. Невелика жаба, яку кидають у молоко для його охолодження. Перевернýла [глечик] ý казáн, а холодýшку забýла ви́ⁱт'агнут' (С.В.).

ХÓНДЯ див. ХВИ́НДЯ.

ХÓПТА див. ХÓБТА.

ХОРОВÁТЬ (Дмш.), ХУРОВÁТЬ (Ст.), ХУРУВÁТЬ (В., Зар., Тет.), ýю, ýєш, недок. Візникувати. Хоровáли, дроý вазúли (Дмш.); Мýйи бáт'ко с'óдн'і хуровáý (Ст.).

ХОРÓМИ див. ХАРÓМІ.

ХОРОШИ́Т (Гл.), ХОРОШІ́Т (Вв.), шý, ши́ш, недок. Лущити (кукурудзу, квасолю і т.ін.).

ХОТЯ́, спол. Або, чи. Топтýха плетéце з тонки́ⁱх дубкýв, перепл'етáйеце хмéлем, хот'á лýт'тєм (Рдн.-В.).

ХÓХЛЯ, і, ж. Середня частина невода, волока, куди потрапляє риба під час ловлі; матня. Вóлок иⁱз ни́ⁱток.. на д'в'íє хóхл'і (Мрт.).

ХРАК див. ФРАК.

ХРАКÍ, кýдв, тільки мн. Те саме, що ХЛЯ́ГА (Сл.).

ХРÁПА[1], и, ж. 1. Осередок у капусті (Бв., В., Вв., Зар., Карп., Кч., Кшв., Лч., М.-К., Сл., Ст., Тет.). Харóша такá хрáпа ý кочанý (Ст.).

2. Вилущений кукурудзяний качан (Вв., Ушм.).

ХРÁПА[2], и, ж. Сорт груш (В., Зар., М.-К., Тет.).

ХРÁПА[3], и, ж. Мерзла грудка землі (Бв ,В.,Вв.,Зар.,Лч.,М.-К.,Тет.).

ХРÁПКА, и, ж. Зменш.-пестл. до ХРÁПА 1,2 (Бв., Зар., Ушм.).

ХРАПТÓН, у, ч., буд. Те саме, що ХВАЦІЯ́Т (Нкл.).

ХРАСТÓК, ткá (Луг., Ушм.), ХРУ́СТОК, тка (М.), ХРУСТÓК, ткá (Вв., Лск., Нрд., Сл.), ч., анат. 1. Кадик (Вв., Лск.).

2. Хрящ (Лск., Луг., М., Нрд., Сл., Ушм.).

ХРЕБÉР, брá, ч., анат. Хребець (Крм.).

ХРÉБЕСТ, а, ч. 1. Верх солом'яної покрівлі (Б.-В., Клв.).

2. Одна з бокових жердин у даху будівлі для укріплення кроков. Хрéбестом крóкви́ⁱ при́ⁱхребéшчуйут (Рдн.-В.).

ХРÉЗЬБИНИ, бин, тільки мн., рел. Те саме, що ХАВТУ́РА 2 (Вв., Лч.).

ХРЕСТ, á, ч. 1. Те саме, що ХЛÓПЧИК[1] (Тим.).

2. Кладка на полі з 15 снопів (Бв., Вв.).

ХРЕСТÉЦ, тцá, ч. Купа навхрест складених снопів (Лч.).

ХРЕСТИ́, тóв, мн., стар. Кренделі, що печуться посеред посту для людей і для худоби (Вв., Крм., Луг., С.В.).

ХРИБÉЦ, бцá, ч. Жердина, якою укріплюють верх скирти соломи, сіна і т.ін. На капи́є с'íєна лежи́ⁱт' хри́ⁱбéц (Ст.).

ХРІ́СЦЯНИЙ, а, е. Хрещений (Лск.).

ХРО́ПУСКНІК, у, ч. Листя капусти (Лпт.).

ХРО́ПУСТ, у, ч. Те саме, що ХРО́ПУСНІК (Лпт.).

ХРУ́СТОК див. ХРАСТО́К.

ХРУСТО́К див. ХРАСТО́К.

ХУБО́ЧА див. ХАБО́ША.

ХУГОВА́Т, у́ю, у́еш, недок. Довбати пази у вушака́х (див.) (Вв., Крм., Луг.).

ХУДИ́БНІЙ, нього, мн. ХУДИ́БНІ, ніх, ч., стар., етн. Учасники весільного обряду, які йдуть за скринею. У нед'іл'у.. прихо́д'ат'худибн'і, даштуйут' молодо́йі худо́бу і везу́т' до молодо́го (Гбн.).

ХУДО́БА[1], и, ж. Скриня зі всім надбанням для дівчини, що виходить заміж (Вн., Гбн., Гн., Кув., Мф., Тим., Хор.). Худо́бу аста́в'іл'і у л'асу́, ду́мал'і, шо хто забере́, аж аста́лос' це́ле вс'о, то́л'ко раски́дане (Тим.); Брат молодої продайе́ худо́бу рубл'і́у за двадц'ат' пйат' (Гбн.).

ХУДО́БА[2], и, ч. Хирність, худорба. От іжче́ худо́ба - хоч у ма́сла́ у́мачи, то так'і са́ми (Хор.).

ХУ́НДЯ див. ХВИ́НДЯ.

ХУРАВІ́Я, ї, ж. Те саме, що ХВИ́ЖА (С.).

ХУРГА́Н, а, ч. Туча (Гбн.).

ХУРЕ́Я (С.), ХУРІ́ЕЯ (Зг.), ХУРІ́Я (Гбн.), ї, ХУРІЯ́, ї (Н.М.), ж. Те саме, що ХВИ́ЖА.

ХУ́РМАН див. ФУ́РМАН.

ХУ́РМАНЩИК, а, ч., стар. Візник (переважно на бричці) (Бв.).

ХУРОВА́ТЬ див. ХОРОВА́ТЬ.

ХУРУВА́ТЬ див. ХОРОВА́ТЬ.

ХУ́СТА, и, ж. 1. Маленька хустина (Смч.).

2. Велика хустка (Мх.С.).

ХУ́ТОР, а, ч. Літній польовий табір для колгоспної худоби (Лч., Сл.).

ХУТРИ́НА, и, ж. Шкірка кролика (Крл.).

ХУТРО́, а́, с. Хутро (Кч.).

Ц

ЦАБЕ́Й. Вигук, яким спрямовують коней і волів направо (Н.Б.).

ЦА́БЕР див. СЯ́БЕР 1.

ЦА́БРИНА (Свд.), ЦЕБРИ́НА // ЦЕМРИ́НА (Вв., Лск., Нрд., Ушм.), и, ж. Цямрина колодязя або криниці.

ЦАБРИ́ННЄ, я, с. Зруб колодязя або криниці (Гд.).

ЦАБРОВА́ТЬ див. СЕБРАВА́ТЬ.

ЦАВ-ЦАВ... Вигук, яким підкликають овець (Мх.С.).

ЦАДИ́ЛКА // ЦЕДИ́ЛКА, и, ж. Цідилко (Клв., Тет.).

ЦАДІ́ЛОК, лка, ч. Те саме, що ЦАДИ́ЛКА // ЦЕДИ́ЛКА (Сл.).

ЦА́МРА, ров, мн. Дерев"яні круги, з яких складається зруб колодязя (Лвн., Тер., Ю.).

ЦА́РСЬКА КОРО́НА, бот. (*Orchis militaris L.*). Зозулинець шоломоносний (Б.-В.).

ЦА́ЦКА, и, ж. Загальна назва квітів. У горо́дчи[і]ку цацки ц'в'еты́т' (Карп.).

ЦВАХ, а, мн. ЦВАХИ́, ху́ов, ч. Цвях (Вв.).

ЦВЄТНІ́К, а́, ч. Вазон (Ар.).

ЦВІЛИ́Й[1], а́, е́. Чалий (про масть коня) (С.Д.).

ЦВІЛИ́Й[2], а́, е́. Дуже худий (В., Зар., Клв., Тет.).

ЦВІНТУ́РА, и, ж., бот. (*Erythraea centaurium pers.*). Золототисячник звичайний (Нжл.).

ЦВІ́РКАТЬ, аю, аєш, недок., ЦВІ́РКНУТЬ, ну, неш, док. Кричати (про індика) (Хор.).

ЦВІТО́К, тка́, ч. Вінок. Бат'ки́ молодо́го і молодо́йі обра́дили, коли́ над'і́т'молоди́ї ц'в'іто́к; Молода́ часту́йе і д'а́куйе мо́лод'і, шчо над'і́ли ц'в'іто́к (Гон.).

ЦЕБРИ́НА див. ЦА́БРИНА.

ЦЕВЙО́, я́, с. 1. Пужално (Г.).

2. Ручка в косі (Кл.).

ЦЕ́ГЛА-ЖЕЛЄЗНЯ́К. Обпалена цегла (Вв., Ушм.).

ЦЕДИ́ЛКА див. ЦАДИ́ЛКА.

ЦЕЛІ́НДРА // ЦИЛЄ́НДРА, и, ж., стар. Скло гасової лампи. По се́лах шкл'а́нки, а ми ка́жем цел'індра (Кд.).

ЦЕЛЮ́ОНКА, и, ж., анат. Зап"ясток (Мрт.).

ЦЕ́ЛЮСТІ, тьов, тільки мн. Челюсті печі (Луг.).

ЦЕЛЯ́ТЬ, я́є, недок. Брикати задніми ногами під час доїння (про корів). Перва́чка не здайі́лас' да тро́хи цел'а́йе (М.-К.).

ЦЕМРИ́НА див. ЦА́БРИНА.

ЦЕ́НДРА (С.Я.), ЦЕ́НТРА (Кл.), ЦИ́НДРА (Лпт.), и, ж. Великий свердел.

ЦЕПА́, и́, ж. Крючок у колодязному журавлі, за який чіпляється відро (Лтв.).

ЦЕПИ́ЛЛЄ, я (Грб.), ЦЕПИ́ЛЬНЕ, а (Чп.), ЦЕПІ́ЛЛЄ, я (Тхн.), с. Ціпилно.

ЦЕПИ́ОЛКА (Хор.), ЧЕПУ́ОЛКА (Бч.), и, ж. Жердина, якою притримують солому на стрісі, коли криють будівлю. На сара́йе сало́ма прида́ўлена чепу́олкайу (Бч.).

ЦЕПКОВА́ ДРАБИ́НА. Драбина, зроблена з тонких жердин (Бв.).

ЦЕПОВ'Є́, я́, с. Те саме, що ЦЕПИ́ЛЛЄ (Клв.).

ЦЕРЦЕ́КАТЬ, ає (Мр.), ЦЕРЦЕТА́ТЬ, и́ть (Мрт.), недок. Гегати (про гусей).

ЦЕ́ТО, займ. Це (Тхр.).

ЦЕХ, у, ч., церк. Церковне начиння: хрести, корогви і т.ін. (Б.-В.).

ЦЕХЛЯ́ТЬ, я́є, недок. Тихо, але часто гавкати (про собак). Саба́к'і це[а]хл'а́т', йак за́йца го́н'ат' (Кмр.).

ЦЕ-ЦЕ... (Сл., Х.), ЦЄ-ЦЄ... (В., Го́н., Др., Зар., Н.Б., Н.М., Тет.). Вигук, яким підкликають свиней.

ЦЄ-ЦЄ... див. ЦЕ-ЦЕ...

ЦИБА́НТ, а, ч. Залізна пластинка, що підкладається під нижню частину осі у возі (Вв.).

ЦИБА́Т, а́ю, а́єш, недок., ЦИБНУ́Т, ну́, не́ш, док. Стрибати. Ко́ник'і циба́ли ў жит'і (Вв.).

ЦИ́БЕЛЬ, бля, ч., іхт. (*Alburnus alburnus*). Верховодка (С.).

ЦИБІ́НА, и, ж., бот., рідко. Стебло часнику або цибулі (Клв., М.-К.).

ЦИ́БКА, и, ж., бот., рідко. Те саме, що ЦИБІ́НА (Клв., М.-К.).

ЦИБНУ́Т див. ЦИБА́Т.

ЦИ́ГАН, а, ч. Дзига (В.).

ЦИГА́НКА[1], и, ж. Велика голка (В., Зар., Клв., С.Д., Тет.).

ЦИГА́НКА[2], и, ж., орн. Сіра чубата гуска (В., Зар., Тет.).

ЦИГАНО́К, нка́, ч. Складаний ножик. Купи́у циганóк саб'ĭе на дарóгу да ĭ пашóу (М.-К.).

ЦИГА́НСЬКИ ДОЩ. Дощ, що йде, коли світить сонце (Сос., Ст.).

ЦИЛЕ́НДРА див. ЦЕЛІ́НДРА.

ЦИ́НДРА див. ЦЕ́НДРА.

ЦИ́НТУР, а, ч. Те саме, що ЦЕ́НДРА (Бч.).

ЦИНТУ́РА, и, ж., бот. Те саме, що ЦВІНТУ́РА (Крл.).

ЦИП, а, ч. Ціп (Лч., Сл.).

ЦИПЛЕНЯ́ (Г.), ЦИПЛЄНЯ́ (В., Зар., Клв., У.), ЦИПЛИНЯ́ (П.С.), ЦІПЛЄНЯ́ (Сз.), няти, с. Курча.

ЦИПЛЯ́ (Ар., В., Зар., Клв., Лкш., П.С., У., Чп.), ЦІПЛЯ́ (В., Зар., Р., Сзк., Сос., Тхн.), ляти, с. Те саме, що ЦИПЛЕНЯ́.

ЦИЦО́ВИ, а, е. Ситцевий. Ци[і]цóве плáт'т'е поши́[і]ла (Бб.).

ЦІВЕНЯ́, ня́ти, с., дит. Пташеня (В., С.Д.). Се так'ĭе мали́е ц'івен'áта (С.Д.).

ЦІВУ́-ЦІВУ́... Вигук, яким підкликають маленьких курчат (Гбн.).

ЦІ́ГЛИ, гло́в (Сл.), ЦУ́ГЛІ, гльов (Карп., Лск.), тільки мн. Вудила. Трéба кон'у́ цу́гл'і у́ставі[и]т' (Карп.).

ЦІЛУ́ШКА, и, ж. Перший (невеликий) шматок хліба, відрізаний від цілої буханки (С.В.).

ЦІПЛЄНЯ́ див. ЦИПЛЕНЯ́.

ЦІПЛЯ́ див. ЦИПЛЯ́.

ЦІРУВА́ТЬ, ру́ю, ру́єш, недок. Латати, штопати що-небудь (Нжд.).

ЦМЄТЬ, є́є, безос. Жевріти (Ар., Мх.С.).

ЦОЛОВА́Т (Лск.), ЦОЛОВА́ТЬ (Лч., Сл.), у́ю, у́єш, недок. Цілувати.

ЦО́ПАЛКА, и, ж. Прилад для биття мух. А де на́ша цóпалка? (Бб.).

ЦУ́ГЛІ див. ЦІ́ГЛИ.

ЦУ́ЛЯ. Вигук, яким відганяють собак (Хор.).

ЦУ́РА, и, ж. Гра в цурки (Вв.).

ЦУРА́К, а́, частіше мн. ЦУРАКИ́, ку́ов, ч. З"їди, об"їдки (В., Зар.).

ЦУ́РИТЬ, ру, риш, недок. Швидко їхати (Бв., Лч.).

ЦУ́РКА, и, ж., стар. 1. Дочка.

2. Дівчина. Ран'ше д'іеуку цу́ркаĭу звáли (Бч.).

ЦЮ. Вигук, яким відганяють свиней (Лск.).

ЦЮРЕНЯ́, ня́ти, с. Те саме, що ЦИПЛЕНЯ́ (Об.).

ЦЮРУ́БАЛКИ, ков, мн. Молоденьке пір"я птахів; колодочки (Клв.).

ЦЮЦІК, а, ч. Дерев"яний гудзик (Клв., М.-К.). На ц'у́ц'ік защéбнис' (М.-К.).

ЦЯ́МРА, и, ж. Цямрина колодязя або криниці (Вн.).

ЦЯПКАТЬ, аю, аєш, недок. Клацати зубами (Вн.).

ЦЯ-ЦЯ... Те саме, що ЦЕ-ЦЕ (Тет.).

ЦЯЦЬКА[1], и, ж. Іграшка (Вв., Ст., Ушм.).

ЦЯЦЬКА[2], и, ж. Квітка. Добрен'к'і ц'ац'кі у мен'іе парасл'і (Ч.).

ЦЬКИ-ЦЬКИ... Те саме, що ЦЕ-ЦЕ (Бр.).

ЦЬОБЕР, бра, ч. Невеликий цебер. У ц'обер не висипаї (Пп.).

ЦЬОЛО-ЦЬОЛО... Вигук, яким підкликають корів (Хор.).

ЦЬОСЬ-ЦЬОСЬ... Вигук, яким підкликають лошат і свиней (Кд.).

Ч

ЧАБАН, а, ч. Отара овець (Ар.).

ЧАГАРНЯК, у, ч., с.г. Заросла кущами толока (Н.М.).

ЧАГУНКА (Б.-В.), ЧЕГУНКА (Клв.), ЧУГУНКА (М.-К., Рдк., Хор.), и, ж., стар. Вузькоколійна залізниця. Де вин робиу, ваш син? - На чугунц'і сл'єсарем (Рдк.).

ЧАКА, и, ж. Заколесник в осі колеса воза; загвіздка (Стдн.).

ЧАКУХА (Бч., Кшв., Хор.), ЧЕКУХА (Клв., М.-К., С.Д.), и ж. Довбня.

ЧАЛАМУТКА див. КАЛАМУТКА.

ЧАЛЄСНІК (Мх.С., Смч.), ЧЕЛЇЄСНІК (К.), ЧЕЛІСНІК (Кмр.), а, ч. Челюсті печі.

ЧАЛІЦЦА, люсе, лиссе, недок. Іти крадькома, підкрадатися (Бч.).

ЧАЛЯДКА (Ар.), ЧЕЛЯДКА (В., Вхв., Дмш., Крск., Крсл., Лкн., Мр., Ось., П.С. Св., Свд., Сос.), и, ж., стар. Жін. до ЧЕЛЯДНИК.

ЧАПЛИГА, и, ж. Чаплія (Крск.).

ЧАПЛИК, а, ч. Дерев"яний цебрик, прикований до крука (див.) колодязного журавля (Пп.).

ЧАПРАК, а, ч. Відлога у свиті (Зар., Тет.).

ЧАРАТЯНКА, и, ж., орн. (*Litvia arundinacca*). Очеретянка (Лпт.).

ЧАРДАК (Бч.), ЧЕРДАК (Вол., Крм., Луг.), а, ч. Прохід на горище в хаті.

ЧАРЄНА, и, ж. Нижня горизонтальна поверхня в печі або в грубі; черінь (Смч.).

ЧАРЄНО (Мх.С), ЧЄРАНО (Кмр.), а, с. Черінь печі (під і над склепінням).

ЧАРНОХА, и, ж., іхт. (*Skardinius erythropthalmus*). Краснопірка (С.Я.).

ЧАРОН (Здр.), ЧЕРЕН//ЧИРИН (Вв., Лч., Ушм.), ЧЕРИН (Лск., Нрд.), ЧЕРОН (С.Я.), ЧЕРУЕН (Лкш.), у, ч. 1. Те саме, що ЧАРЄНО.

2. Місце на току, де молотять зернові культури (Вв.).

ЧАСИ, сУов, тільки мн. Годинник (Б.-В.).

ЧАХАТЬ (Гро.), ЧАХКАТЬ (Мк.), ає, недок. Злегка покрякувати (про качок). Утки чахкайут' (Мк.).

ЧАШИЧКА, и, ж. Стільник (В.).

ЧАШКА[1], и, ж. Верхня частина ярма (Вв.).

ЧАШКА[2], и, ж., анат. Клуб у тварини (корови, вола і т.ін.) (Ушм.).

ЧВЕРТКА, и, ж., стар. Міра ваги, що дорівнює 1,5 пуда (Бв.).

ЧЕГУНКА див. ЧАГУНКА.

ЧЕДРИ́ВКА (Тет.), ЧЕДРУ́ВКА (В.), и, ж., етн. Щедрівка.

ЧЕДРОВА́ТЬ, у́ю, у́єш, недок. етн. Щедрувати (В., Тет.).

ЧЕДРУ́ВКА див. ЧЕДРИ́ВКА.

ЧЕКМЕ́ЛЬ (Бч.), ЧЕКМЕ́НЬ (Здр., Н.Б., Стдн.), ЧЕКМІ́ЕНЬ (Тхн.), ЧЕКМІ́НЬ (Н.С.), ЧИКМИ́НЬ (Др.), ЧИКМІ́ЕНЬ (Дяг., Ю.), ЧИКМІ́НЬ (Ось.), я, ч. Довгий з відлогою зимовий чоловічий одяг, що шиється з домотканого сукна; кобеняк.

ЧЕКУ́ХА див. ЧАКУ́ХА.

ЧЕ́ЛЕДЬ (Щст.), ЧЕ́ЛЯДЬ (Кч., Дб., Млн., Нжл., Р.), і, ж., збірн. 1. стар. Наймити, слуги.

2. ірон. Гурт людей, родичі та ін.

3. етн. Колядники (Нжл.).

ЧЕЛІ́ЕСНІК див. ЧАЛЄ́СНІК.

ЧЕ́ЛІСНІК див. ЧАЛЄ́СНІК.

ЧЕЛЯДИ́Н (Лск.), ЧЕЛЯДІ́Н (Лч.), а, ч., стар. 1. Дорослий син.

2. Поважна людина. Харо́шиї чел'ади́н (Лч.).

ЧЕЛЯДИ́НА, и, ж. Жінка; дівчина (Лск.).

ЧЕЛЯДІ́Н див. ЧЕЛЯДИ́Н.

ЧЕЛЯ́ДКА див. ЧАЛЯ́ДКА.

ЧЕЛЯ́ДНИК (Брг., В., Влн., Дмш., Хрск., Дкн., Мр., П.С., Свд., Сос.), ЧЕЛЯ́ДНІК (Вхв., С.Я.), а, ч., стар. Наймит. Хло́пец' пошо́ў у чел'а́дники (Брг.).

ЧЕЛЯ́ДНИЦЯ, і, ж., стар. Те саме, що ЧАЛЯ́ДКА (Свд.).

ЧЕЛЯ́ДНІК див. ЧЕЛЯ́ДНИК.

ЧЕ́ЛЯДЬ див. ЧЕ́ЛЕДЬ.

ЧЕМБУРА́, и́, ж., збірн. Кружальця з кори, які тримають невід, щоб він не тонув (Н.М.).

ЧЕМИ́ОРКА, и, ж., стар. Верхній чоловічий одяг, пошитий у талію з брижами ззаду; чумарка (В., Зар., С.Г.).

ЧЕМЛІ́Т, а, ч. Довгий чоловічий одяг з домотканого сукна (Свд.).

ЧЕ́ПАК (С.Я.), ЧЕ́ПАК (Лвн.), ЧЕ́ПІК (Мх.С.), пка, ч. Головний убір заміжніх жінок; очіпок.

ЧЕПЕРИ́ЦА, и, ж., бот. (*Agaricus*). Печериця (К., Крм., Кч.).

ЧЕПЕРИ́ЧКА, и, ж., бот. Зменш.-пестл. до ЧЕПЕРИ́ЦА (К., Крм., Кч.).

ЧЕПЕ́ЦЬ, пця́ (Мдн.), ЧЕ́ПЕЦ, пца (Лвн.), ч. Те саме, що ЧЕ́ПАК.

ЧЕПУ́ОЛКА див. ЦЕПИ́ОЛКА.

ЧЕ́ПЧИК[1], у, ч., бот. (*Thymus L.*). Чебрець (Вв., Нжл., Ушм.).

ЧЕ́ПЧИК[2], а, ч. Пестл. до ЧЕПЕ́ЦЬ (В., Вв., Зар., Ушм.).

ЧЕР, а, ч. Личинка бджоли (Вв., Луг., Лч., Сд.).

ЧЕРВІВЕ́ННИ, а, е, збільш. Дуже червивий (Хор.).

ЧЕРДА́К див. ЧАРДА́К.

ЧЕРЕДА́, и́, ж. Косяк риб (Нрд.).

ЧЕРЕДНІ́ЦА, и, ж. 1. Плетений з ременю батіг; плетінка.

2. Довгий батіг з коротким пужалном (Хор.).

ЧЕРЕ́МХИ[1], хов, тільки мн., бот. (*Padus racemosa (Lam.) Gilib.*). Черемха (Лч.).

ЧЕРЕ́Н див. ЧАРО́Н.

ЧЕ́РЕП, а, ч. Зовнішня частина панцера черепахи (Карп.).
ЧЕРИ́Н див. ЧАРО́Н.
ЧЕРИ́Т (Вв., Луг.), ЧЕРІЕТЬ (Сл.), ри́ть, недок. Відкладати яєчка для виведення бджіл.
ЧЕРНИ́ЦА, и, ж., бот. (*Vaccinium murtillus L.*). Чорниця (Лск., Ірд.).
ЧЕРНОЛЕ́ССЄ (В.-В., Клв.), ЧОРНОЛІ́ССЯ (М.), я, с. Ліс, де ростуть дерева твердої породи: дуб, ясен, клен.
ЧЕРО́Н див. ЧАРО́Н.
ЧЕРУ́ЕН див. ЧАРО́Н.
ЧЕ́СНИЦЯ, і, ж. Чесна людина (В., Дмш., Зар.). Мене́ записуват' не тре́ба, йа че́сниц'а (Дмш.).
ЧЕТВЕРИ́К, а́, ч., стар. Міра сипких тіл, яка дорівнює четвертій частині пуда (Лч.).
ЧЕТВЕРНЯ́К, а́, ч. Зв"язані докупи чотири кулики, якими криють будівлі (Вв.).
ЧЕТВЕРТА́К, а́, ч., стар. 1. Двадцять п"ять карбованців.
2. Двадцять п"ять копійок (Свд.).
ЧЕ́ТВЕРТЬ, і, ж., стар. Міра ваги, яка дорівнює 1,5 пуда (Лч.).
ЧЕ́ХЛИК, а, ч. 1. Вишита жіноча сорочка, скроєна наполовину (до пояса) з тонкого, а наполовину з сирового полотна (Зар., Клв., Тет.).
2. Жіноча сорочка, скроєна з одного шматка полотна (Бб., Мрт.).
ЧЕЧЕВІ́ЦА див. СУЧОВІ́ЦА.
ЧЄБЕЛЬО́К, лька́, ч. іхт. Вид риби (Мх.С.).
ЧЄ́ПАК див. ЧЕ́ПАК.
ЧЄ́ПЕЦ див. ЧЕ́ПЕЦЬ.
ЧЄ́ПІК див. ЧЕ́ПАК.
ЧЄРАНО́ див. ЧАРЄНО́.
ЧИ́ВРІТИ, іє, недок. Хиріти, жовтіти, засихати (про дерево) (П.).
ЧИ́ЖИК, а, ч. Дзига (Клв.).
ЧИ́КА (Ось.), ЧИ́ЧА (Хор.), и, ж., дит. Ніж; усе гостре.
ЧИКМИ́НЬ див. ЧЕКМЕ́ЛЬ.
ЧИКМІЕНЬ див. ЧЕКМЕ́ЛЬ.
ЧИКМІ́НЬ див. ЧЕКМЕ́ЛЬ.
ЧИНА́РКА, и, ж., стар. Те саме, що ЧЕМІ́ОРКА (Лтв., Уз.).
ЧИНШОВИ́К, а́, частіше мн. ЧИНШОВИКИ́, кі́в, ч., стар. Люди, які не відбували панщини, а платили поміщикові викуп за землю (чинш) (Клв.).
ЧИРИ́Н див. ЧАРО́Н.
ЧИ́РИТЬ, ру, риш, недок. Креслити. Чи[і]р'ат'[діти] кружка́ на земл'е́ (Ч.).
ЧИРИ́ЧКА, и, ж., орн. (*Anas boschas*). Маленький крижень (Б.-В., В., Зар., Клв., Рдн.-В.).
ЧИ́СЕЛЬНІК // ЧИ́СЛІНІК, а, ч. Календар. Буў у мене́ стари́[і] чи́[і]сел'н'ік, там ус'і чи́[і]сто празн'іки[і] були́[і] (К.).
ЧИСЛЯНКА (В., Зар., Клв., Тет.), ЧИСЯ́НКА (Сел.), ЧІ́СЛЯНКА (Вв., Лч.), и, ж. Чисниця.
ЧИ́СТИ ВУ́ГОЛ (Крм., Лск., Луг., Ірд.), ЧИ́СТИ У́ГОЛ (Бр., Клв., Тет.) буд. Ріг у рубленій хаті, в якому кінці колод відрізуються рівно, під прямим кутом.

ЧИСТЬОРОЧКА, и, ж. Молода корівка (Кд.).

ЧИСЯНКА див. ЧИСЛЯНКА.

ЧИХАВКА, и, ж. Нежить (Кч.).

ЧИЧА див. ЧИКА.

ЧИЧИВИЦА див. СУЧОВІЦА.

ЧІРОНАК, нка, ч., орн. (*Anas querquedula L.*). Чирка (Лпт.).

ЧІСЛЯНКА див. ЧИСЛЯНКА.

ЧКЕ-ЧКЕ... (В., Вв., Гл., Дхв., Клв., Ло., Луг., Лч., Млн., Мо., Пд, Ушм.), ЧКИ-ЧКИ... (Лкш., Ст., Шст.), ЧКІЕ-ЧКІЕ... (Лкш.), ЧЬКЄ-ЧЬКЄ... (Луг.). Вигук, яким підкликають свиней.

ЧОЛОВИЇЕЧОК, чка, ч., анат. Зіниця ока (Нрд.).

ЧОЛОМ: ЧОЛОМ ДАТЬ - подякувати, цілуючи руку. Ти дау чолом т'от'і? (С.Д.).

ЧОМБОР // ЧОМБУР, а, ч. Мішок для годування коней у дорозі (Свд.).

ЧОРНИ, а, е. Чорний.

◊ ЧОРНИ ЛІЕС - ліс, у якому ростуть дерева твердої породи (Вв., Лск., Ушм.).

ЧОРНИНЕННИЙ, а, е, збільш. Дуже брудний (Зар.).

ЧОРНОБАЛЬНІК, у, ч., бот. (*Artemisia campestris L.*). Нехворощ (Лч.).

ЧОРНОБИЛЬ, ю, ч., бот. (*Artemisia vulgaris L.*). Полин звичайний (Нжл.).

ЧОРНОГОЛОВ, у, ч., бот. Рання весняна трава з чорними верхечками (Вв., Лч., Сл.). Чорноголоў на весн'і заран'еие рос'т'е (Лч.).

ЧОРНОЛІССЯ див. ЧЕРНОЛЄССЄ.

ЧОРНОМОРЧИК, а, ч., орн. (*Nyroca marila L.*). Чернь. А чорноморчик з мухолоўкоиу Ноо'ат'муку коробкоиу (Мз.).

ЧОРНУШКА, и, ж., бот. 1. Чорна головка стрілки цибулі, в якій міститься насіння (Лч., Сл.).

2. (*Nigella L.*). Чорнушка (Вв., Ушм.).

ЧОХЛІК, а, ч. Зменш. до ЧОХОЛ (Б.-В., Вв., Крм., Луг., Лч., Мрт.). Бол'шинство ў чохл'іках ходи[і]ли[і] (Мрт.).

ЧОХЛО, а, с. Обшлаг рукава у верхній чоловічій сорочці (Мрт.).

ЧОХОЛ, хла, ч. Те саме, що ЧОХЛО (Б.-В., Вв., Крм., Луг., Лч., Мрт.).

ЧУБ, а, ч. 1. Закручена вузлом на голові жіноча коса (Нрд.).

2. Пов"язь наповненого мішка (В., Вв., Зар., Клв., С.Д., Тет., Ушм.).

3. Місце, пропущене при косінні; обкіс (Нжл., Ось., Пг.).

ЧУБАРЕЙКО, а, ч., орн. (*Alauda arvensis*). Жайворонок поліський (Д.).

ЧУБАРІК, а, ч., орн. Те саме, що ЧУБАРЕЙКО (Рч.).

ЧУБАРКА (К., Клв., Ст.), ЧУБАТКА (Лпт.), и, ж., орн. Те саме, що ЧУБАРЕЙКО.

ЧУБАШКА, и, ж., орн. (*Coturnix coturnix*). Перепілка, перепелиця (Лпт.).

ЧУБОК, чубка, ч. Зменш. до ЧУБ 3 (Пг.).

ЧУГУНКА див. ЧАГУНКА.

ЧУДЕРЕСНИЙ, а, е. Чудовий. Знайу чудересну частушку (С.).

ЧУЙ-ЧУЙ. Вигук, яким нацьковують собак (Об.).

ЧУЛАНА, и, ж. Прибудова до хати; комірчина (Смч.).

ЧУ́НІ, нів, мн. Великі гумові калоші для валянок (Б.-В., Кч., М.).

ЧУ́РХАТЬ, аю, аєш, недок. 1. Рвати траву (Кд.).

2. Обривати листя з гілки (Кч.).

ЧУ́ХАВКА (Кч.), ЧУ́ХАНКА (В., Сос.), и, ж., мед. Короста.

ЧУХРА́ТЬ, а́ю, а́єш, недок. Чухати. Пачухра́ла йаго́ /порося/ і вано́ зати́хло (М.-К.).

ЧХИРІ́ТЬ, ію, ієш, недок. Хворіти /про людину/ (Гбн.).

ЧХУР, а́, мн. ЧХУРІ́Е, ро́в, ч., орн. (*Merops apiaster L.*). Бджолоїдка звичайна (С.Д.).

ЧЬКЄ-ЧЬКЄ... див. ЧКЕ-ЧКЕ....

Ш

ШАБА́ТЬ (Влн.), ШИБА́Т (Вв.,Клв.), ШИБА́ТЬ (В., Зар., Лч., Тет.), а́ю, а́єш, недок. 1. Кидати що-небудь на кого-небудь. От ми́шка б'і́егайе да дзво́нит', а вед'м'і́ед' шаба́йе камен'у́ки (Влн.); Йа шиба́ла на соба́ку (Вв.).

2. Підкидати, трясти (про поїздку на вантажній машині тощо) (Лч.).

ШАБА́ШКА, и, ж.Рештки дерева від використаних будівельних матеріалів (М.-К.).

ШАБЄ́ТА, и, ж. Торба. Шаб'е́та на по́йас'е пов'е́рх руба́шк'і (Млж.).

ШАВЕЛЮ́ШКА, и, ж. Шевелюра (Мх.С.).

ШАВКО́ВІЦА, и, ж., бот. (*Phalaris arundinacea var. picta L.*). Шовкова трава (Здр.).

ШАВЛІ́Я, ї, ж., бот. (*Salvia officinalis*). Шалвія (Нжл.).

ШАКЛЯ́ТЬ, я́ю, я́єш, недок. Шепелявити. Ба́ба у́же шакл'а́йе (Ч.).

ША́ЛІК, а, ч. Чоловічий шарф (Вв., Луг., Лч.).

ША́ЛКА , и, ж., спец., стар. Дерев"яний утюг, оббитий залізом (Кд.).

ШАЛО́Н, а, ч., стар. Ешелон (Вв., Лч., Сл.). Тре́ба розгруз'і́т' шало́н з гру́зом (Сл.).

ШАЛУПА́ЙКА, и, ж. Лушпайка (М.-К.).

ШАЛЬОВА́ННЄ, я, с. Обрамлення вікон шалівкою (Мш.).

ШАМАТІ́ЕТЬ, ачу́, аті́ш, недок. Торохтіти чим-небудь. Шамат'і́, сино́к, шамат'і́ (М.-К.).

ШАМА́ТТЄ, я, с., збірн. Лахміття (Зар.).

ШАНАВА́ЦЬ (Ар.), ШАНОВА́ТЬ (Гбн., Стдн.), у́ю, у́єш, недок. Частувати; угощати. У нед'і́л'у прихо́д'ат' худибо́'і, дашту́йут' молодо́йі худо́бу і везу́т' до молодо́го, а там йі́х шану́йут'; На́ши же́нщчини і ма́тери стреча́ли солда́т ра́доосно, целова́ли йі́х, проси́ли у ха́ту і шанова́ли, хто чим му́ог (Стдн.).

ШАНДАРА́К, а́, ч. Жіноча спідниця з домотканого пофарбо́ваного сукна (Рдн.-В.).

ШАНОВА́ТЬ див. ШАНАВА́ЦЬ.

ША́НЬКА, и, ж. 1. Торбинка, в якій пастух носить харчі тощо (Вд., Г., Гбн., Др., Кув., Крск., Кт., Лкн., Лкш., Мк., Мх.С., П.С., С., Св., Ст., Тер., Тхн., Уз. Шст.).

2. Невеликий цебрик (Мх.С.).

ША́ПКА, и, ж., с.г. Сніп, яким покривається зверху кладка снопів (Кд.).

ШАПЛИ́К, а, ч. 1. Відлога у свиті.

2. Ковпак гасової лампи (Б.-В.).

ШАР, у, ч., с.г. Ряд півкіп на полі (Клв.).

ШАРАБА́Н, а, ч. Повозка для перевезення сіна, соломи тощо (Луг., Пск.).

ША́РГА (К., Карп., Клв., Ст.), ША́РҐА (Тет.), и, ж. Буря, буран. От ша́рга вел'іка схопі́лас' і віе́тер, і дошч, мо, бу́де (К.); Була́ ша́рга і поски́дала соло́му (Ст.).

ШАРИ́Н див. СИРИ́Н.

ШАРИ́НКА (Клв.), ШИРИ́НКА (Вв., Крм., Дуг.), и, ж., крав. Ширінька.

ШАРОВНІ́ЦА, и, ж. Попільниця (Лч., Сл.).

ШАРО́НАК, нка, ч., с.г. Те саме, що ШАР (М.-К.).

ШАРО́НКА, и, ж. Просяна лузга (Мф.).

ША́ХВЕР (Клв.), ШО́ХВЕР (Кд.), етн., стар. Боярин у весільному обряді.

ША́ХВЕРКА, и, ж., етн. Дружка у весільному обряді (Клв.).

ШАША́ див. СОША́.

ШВА́ГЕР (Бв., Вв.), ШВА́ҐЕР (Нжл., Ушм.), ШВА́ГОР (Лч.), а, ШВАҐРО́, а (Срн.), ч. Шурин.

ШВА́ЛЯ, і (Нрд.), ШВА́Я, ї (Лск., Лч.), ж., буд. Обтесана з чотирьох боків балка.

ШВО́РНИ, а, е. Вродливий, гарний (Зар.).

ШЕБЕ́ТА, и, ж. Торбинка, в якій школярі носять книжки, хліб тощо. Йа у́же уклáла хл'ієб у шебе́ту (Кшв.).

ШЕ́ЛЕГА див. ОШІ́ЛЕГА.

ШЕ́ЛЕСТ, у, ч. Крик, галас (Кчн.).

ШЕЛІ́НА, и, ж. Жердина, зроблена з шалівки. Н'е хат'е́л'і б'і ку́ри на вес'ієл'л'е іт'і, дак йіх на шел'і́ну.. (Кув.).

ШЕЛЮ́ҐА див. ОШІ́ЛЕГА.

ШЕ́ПТИ, тов, тільки мн. Шептання (Кд.).

ШЕРИ́Ж, у́, ч. Обледеніла кірка на поверхні снігу; наст (Зар., Тет.).

ШЕРІ́ЕНЬ, ю, ч. Те саме, що ШЕРИЖ (В., М.-К.).

ШЕСТИРУ́ЧКА, и, ж., с.г., стар. Коса завдовжки 60 см (В., Зар., Сос., Тет.).

ШЕШЕ́Я, ї, ж. Шосе. На шеше́йе вона́ [машина] і стойі́т' (См.).

ШИ́БА, и, ж. Шибка. Майе́ хлопи́а разби́ла ши́бу (Бч.).

ШИ́ІБАЛКА, и, ж., іст. Ручне метальне знаряддя двох типів: а) довга вірьовка з роздвоєнням посередині, в яке кладеться камінець або тверда грудка землі, що кидається на велику відстань; б) гнучкий прутик, на кінець якого наліплюють балабушку з мокрої землі або настромлюють картоплину і з силою її кидають (Вв.).

ШИБА́Т див. ШАБА́ТЬ.

ШИБА́ТЬ див. ШАБА́ТЬ.

ШИ́БЕЛЬНИК, у, ч., бот. (*Sparganium ramosum* Hetb. *Butomus umbellatus*). Лугова трава, подібна до лепехи, але трохи зеленіша і не має запаху (Вв., Ушм.).

ШИБЕ́ТА, и, ж. Шкіряний капшук для тютюну (М.-К.).

ШИ́БКО (Бв., Вв., Дч., Ст.), ШИ́ПКО (Лч., Сл.), присл. Швидко. Ву́он о́чен' ши́бко ро́б'іт' (Вв.).

ШИБОНУ́ТЬ, ну, неш, док. Шмагонути, стусонути (Влн., Мр.). А баба йійіе палїеном шибонула (Влн.).

ШИВОРА́КША, и, ж., орн. (*Coracias garrulus*). Сиворакша (Тет.).

ШИ́ГАЛКИ, лок, мн. Шпильки з соснового дерева, тоненькі гілячки і т.ін. (Р.).

ШИ́ГАЛЛЄ (Пп.), ШИ́ГОЛЛЄ (Лск., Нрд.), я, с., збірн. Те саме, що ШИ́ГАЛКИ. То́пим то́рхам або́ шигал'л'ем (Пп.).

ШИ́ЛЕГА див. ОШІЛЕГА.

ШИЛЮХА́, и, ж. Те саме, що ШАРО́НКА (Вв., Ушм.).

ШИ́ЛЯГА див. ОШІЛЕГА.

ШИЛЯ́ГА див. ОШІЛЕГА.

ШИНДИКЛЬО́Р, а, ч. Спідниця, зібрана у талії (Гбн.).

ШИ́ПКО див. ШИБКО.

ШИ́ПУШКА, и, ж. Три пальці, складені кінцями разом; пучка (Ар.).

ШИРИ́Н див. СИРИ́Н.

ШИРИ́НКА[1] див. ШАРИ́НКА.

ШИРИ́НКА[2], и, ж. Полотняна хустина (М.-К.).

ШИРИ́НКА[3], и, ж., стар. Шеренга. Вс'і ста́ли у ширинку (В.).

ШИЧЕВИ́ЦЯ див. СУЧОВІЦА.

ШИЧОВИ́ЦЯ див. СУЧОВІЦА.

ШИША́К, а́, ч., ірон. 1. Шия.

2. Потилиця (Бв.).

ШІ́ЛО, а, с., стар. Ніж, яким колють свиней; колодій (Б.-В.).

ШКАБУРТИ́НА, и, ж. Шматок, кусок чого-небудь (В., Зар., Клв., М.-К.). Уз'а́у шкабуртину де́рева з собо́йу (М.-К.).

ШКАЛЯРУ́ЩА, и, ж. Шкаралупа з яйця (Гбн.).

ШКА́ЛЬНЯ, і, ж., дорев. Корчма (Вв., Ушм.).

ШКАРУПІ́ЛКА, и, ж. Те саме, що ШКАЛЯРУЩА (Кч., Нжл.).

ШКАТУЛКА, и, ж. Маленький ящичок у верхній частині скрині, призначений для зберігання дрібних речей (Лск., Нрд.).

•ШКВА́РКА, и, ж. Засмажений кусочок сала; вишкварка (Клв.).

ШКВАРО́К див. СКВАРО́К.

ШКЛЮД, а, ч., стар. Велика саморобна сокира для тесання будівельного дерева (Б.-В., Лск., Дч., Нрд.).

ШКОЛУ́БКА, и, ж. Те саме, що ШАЛУПА́ЙКА (С.Д.).

ШКО́ЛЬНИК, а, ч. Школяр (В., Дмш., Зар.).

ШКОРЛУПА́ЙКА, и, ж. Те саме, що ШКАЛЯРУЩА (Ушм.).

ШКОРУ́ПА, и, ж. Те саме, що ШКАЛЯРУ́ЩА (Кч.).

ШКО-ШКО..., стар. Вигук, яким підкликають свиней (Сд.).

ШЛУ́НКИ (М.-К.), ШЛУ́НКІ (Лч., Сл.), кав, тільки мн., анат., стар. 1. Нутрощі зарізаної тварини. Зарі́зали парес'а́, са́ла про́дали, а шлу́нки пайі́ели (М.-К.).

2. Шлунок (Лч., Сл.).

ШЛУ́ННЯ, я, с., збірн., анат. Те саме, що ШЛУ́НКИ (Бч.).

ШЛЮХТУ́ОВКА, и, ж. Ковальське знаряддя, за допомогою якого залізові надають певної форми (Карп.).

ШЛЯ́ГА, и, ж. Довбня (М.-К., С.Д., Ст.).

ШЛЬОТА́ див. СЛАТА́ 1.

ШМАТНИ́К, а́, ч. Домоткана ряднина, в якої основа нитяна, а уток зроблений із смужок різних ганчірок (Крм., Луг.).

ШНУР, а́, ч., стар. Мізерного розміру наділ землі (Вв., Крм., Луг.).

ШО, спол. Нібы, як. Йак праўду селóм, дак сарачки́ й вис'а́т', шо ред'ўги (Чп.).

ШОВКУ́Н, а́, ч., бот. (*Morus*). Неродюча шовковиця. Шоўкуни́ ў пóўно скріз' (Оз.).

ШÓПА, и, ж., с.г. 1. Приміщення для сільськогосподарського реманенту, сіна та ін. (В., Вв., Зар., Зг., Клв., Кор., Лок., Лч., Млн., Нрд., Рдн.-В., Сл., Ушм.). У шóпу ўсе складáйеце (Рдн.-В.).

2. знев. Стара погана хата (Зг., Ст., Ушм.). А пад вору́т'ми шóпа мад'е́н'ка, де ву́йн живé.

ШÓРНІ, нів, тільки мн., рідко. Упряж (В.).

ШОСА́ див. СОША́.

ШОСТ, а́, ч. 1. Щогла на судні (Лпт.).

2. Жердина в колодязному журавлі, що опускається в колодязь разом з відром, до якої воно прикріплене (Мх.С.).

ШОСТА́К, а́, ч. Шестирічна тварина, переважно бугай (Бв.).

ШÓХВЕР див. ША́ХВЕР.

ШПА́ЛА, и, ж. Довгий хліб, що випікається у формах. Купи́ли у ла́уц'іе шпа́ли (Влд., Карп.).

ШПА́РКО, присл. Швидко (Б.-В., Клв.).

ШПАРУВА́Т, у́ю, у́єш, недок., стол. Забивати планками вертикальні щілини між збитими дошками стіни веранди і т.ін. (Крм., Луг.).

ШПЕНЬ, я́, ч. Пеньок зуба. Асталóс' п'йат' шпен'óў у рóт'і (Млн.).

ШПИ́НІК, а, ч. Хоботок (у бджоли) (Сл.).

ШПЛІНТ, а, ч. Загвіздка в осі колеса воза; заколесник (Луг.).

ШПÓНЬКА, и, ж. 1. Те саме, що ШПЛІНТ (Луг.).

2. Голкоподібна шпилька з головкою (Ів.).

ШРА́ЙБА, и, ж. Шайба (Лч.).

ШТАЛТАВИ́ТИ, а, е. Ставний. Ну, праўда, вана́ була́ шталтави́та д'іеўка (М.-К.).

ШТАНДА́РИ див. СТАНДА́РИ.

ШТАТУ́ЛА, и, ж. Постава, фігура (Лпт.).

ШТИКИЛЬГА́Т, а́ю, а́єш, недок. Шкандибати, шкутильгати (Б.-В., Клв.).

ШТИР, а́, ч. Деталь воза, що одним кінцем кріпиться до нижнього кінця шворня, а другим до задньої осі; охороняє шворінь від пошкодження (Зар.).

ШТИ́РИ[1], рóх, числ. Чотири (Вв., Нжл., Ушм.). Шти́ри[1] ра́зи полива́ла цвети́ (Вв.); Шти́ри гóди на пйа́ти - хаз'а́йін прийшóў (Нжл.).

ШТИХОВА́Т, штиху́ю, штиху́єш, недок. Гострити (сокиру, леміш плуга та ін.) (Б.-В.).

ШТОРИ́ГАТЬ, аю, аєш, недок. Стукати (Ів.).

ШТОФ, а, ч., стар. Міра рідини, що дорівнює двом літрам (Кд.).

ШТУКУВА́ТЬ, у́ю, у́єш, недок. Жартувати (Кч.).

ШУБÓВКНУТЬ (Зар., Тет.), ЩУБÓВКНУТЬ (Клв.), ну, неш, док. Несподівано впасти у воду; погрузнути у в"язку масу.

ШУ́ЛА див. АВШУ́ЛА.

ШУ́ЛО див. ОВШУ́ЛО.

ШУЛЯ́К[1], а́, ч. Головка молодої капусти (Бв., Вв., Лкш., Лч., Сл.).

ШУЛЯ́К[2], а́, ч., орн. (*Milvus korschun*). Шуліка (Грб., Ушм.).

ШУЛЯ́ТІ, невідм., орн. Те саме, що ШУЛЯ́К[2] (Лск.).

ШУЛЬПА́К, а́, ч. Те саме, що ШУЛЯ́К[1] (Сл.).

ШУ́МА[1], и, ж., збірн. Рештки соломи чи сіна, вживані для підстилки, загачування чого-небудь та ін. (В., Зар., Карп., Клв., Мш., С.Д., Ст., Тет.).

ШУ́МА[2], и, ж., збірн. Піна (Тет.).

ШУ́МОТЬ, і, ж., збірн. Рештки порваної одежини; шмаття (Вс.).

ШУ́ПЕЛЬ, пля, ч. Низького росту людина (Карп.).

ШУ́ПИТ (Гл., Клв., Кшв., Рдн.-В.), ШУ́ПИТЬ (К., Ст., Ч.), плю, пиш, недок. Дещо розуміти; тямити. Вуо́н нич́ого не шу́пит (Гл.); Дит'а ўже шос' шу́пит (Кшв.); Ге, ти[і] ўже н'іч́ого не шуп'іш? (К.); Ми[і] ўже ц'ого́ не шупи[і]м, бо стари[і]йе (Рдн.-В.); Д'іе́д стари[і], але шче шу́пи[і]т' (Ч.).

ШУ́ПЛАТТЄ, я, с., збірн. Лахміття. Ўсе шу́плат' т'е ви́варила і паправа́ла (М.-К.).

ШУ́РКА, и, ж. Стіс дров, який дорівнює чотирьом метрам у висоту і довжину (Вв., Рч., Ушм.).

ШУРПА́ТИ, а, е. Худий, миршавий; полудивий (Гн.).

ШУ́ТИ, а, е. Скупий (Б.-В., Клв.).

Щ

ЩА́БА, и, ж. Металева застібка біля віжок (Бч.).

ЩА́ВЕЛЬ, влю (Карп.), ЩАВІ́Й, ю (Хм.), ЩЕВЕ́ЛЬ, влю́ (Лч., Сл.), ч., бот. (*Rumex L.*). Щавель.

◊ВЕРЕБЕ́ЙКОВ ЩА́ВЕЛЬ – дрібнолистий їстівний щавель. Веребе́йкоў шча́вел' рост'е́ ў л'іе́с'е. КУО́НСКИ[І] ЩА́ВЕЛЬ – вид неїстівного щавлю. Куо́нски[і] шча́вел' рост'е́ д'е попа́ло; ЛУГОВИ́[І] ЩА́ВЕЛЬ – вид неїстівного щавлю. Лугови[і] шча́вел' рост'е́ на лу́з'і; СВУО́ЙСКИ[І] ЩА́ВЕЛЬ – звичайний їстівний щавель. Свуо́йски[і] шча́вел' рост'е́ у горо́д'е.

ЩАВЛІ́Я, ї, ж., бот. Те саме, що ЩА́ВЕЛЬ (Нжл.).

ЩАРБАЧКИ́[І], ку́ов, ч., мн. Постоли. Д'ед паплу́оў шчарбачки́[і] (Мх.С.).

ЩАС, присл. Зараз. Шчас ми пережили та́йе тру́днош'ч'і (Гв.).

ЩЕ́БЕЛЬ, блю, ч. Щебінь (В., Вв., Зар., Клв., Крсл., Лск., Нрд., Тет.). Ви[і]мостну́ пол, шче́бл'ом потрусу́ двуо́р (Крсл.).

ЩЕВЕ́ЛЬ див. ЩА́ВЕЛЬ.

ЩЕ́ДРИЙ, а, е. Скупий (Вс.).

ЩЕДРУ́ХА, и, ж., етн. Щедрівка (Граб.).

ЩЕКЕ́Т, у, ч. Низька, дощана огорожа. Муо́й бат'ка́ вчо́ра пастави́ў кала́ хати шчеке́т (Бч.).

ЩЕКЕТА́ТЬ, и́ть, недок. Тихо гелготати (про гусей). Гус'і шч'ек'е́чут' (Кт.).

ЩЕПА́ЧКА, и, ж., ент. (*Dermaptera*). Щипавка (К.).

ЩЕ́ПИ див. ОЩЕ́ПИ.

ЩЕПО́ТКА (М.-К.), ЩО́ПАТКА (В.), ЩОПО́ТКА (Клв.), и, ж. Три пальці, складені кінцями разом; пучка. Взела́ ў шчепо́тк'і зе́рна (М.-К.).

ЩЕПТА́ (Зар., Крм.), ЩОПТА́ (Вв., Лч., С.В., Сл., Тет., Ушм.), и́, ЩЬОПТА, и (Вв.), ЩЬОПТА́, и́ (Ушм.), ж. Те саме, що ЩЕПО́ТКА. Уз'а́ў со́л'і ў шчепту́ (Крм.); Про́са ў шчопту́ вз'а́ў (Лч.).

ЩЕРБЕ́ЦЬ, бцю́, ч., бот. (*Thymus L.*). Чебрець (Крд.).

ЩЕРЕ́Ц, рца́, ч. Розчин глини для штукатурки (Ст.).

ЩИ́ПАВКА, и, ж. 1. Лещата для розколювання цукру.

2. ент. Те саме, що ЩЕПА́ЧКА.

ЩИПОВЕ́, во́го, с., рідко. Частування майстрів, які зробили пов"язь будівлі (Вв., Нрд.).

ЩИРЕ́Ц, рцу́, ч. 1. Крупний пісок, що використовується для будівництва і ремонту шляхів; щебінь (Лск., Нрд.).

2. Нижній шар твердого піщаного грунту, на якому ніщо не родить (Клв., Лч.).

3. Звичайний річковий пісок (Карп., Кшв., Ст., Ч.). Р'і́ечка нане́сла шчи́рцу́ (Кшв.); У нас на р'і́ечп'і́е тул'ки́ шчи́ре́ц йе (Ч.).

ЩИРИЙ, а, е. 1. Хоробрий.

2. Роботящий (Карп.).

ЩІ́ПАВКА, и, ж., ент. (*Lucanus cervus*). Жук-рогач (С.Я.).

ЩІ́ПКА, и, ж., ент. Те саме, що ЩІПАВКА (В.).

ЩІТ, щита́, ч. архт. Фронтон (Нрд., Сл.).

ЩО́ЛОК, у, ч. Юшка, в якій варяться гриби (Кч.).

ЩО́ПАТКА див. ЩЕПО́ТКА.

ЩОПО́ТКА див. ЩЕПО́ТКА.

ЩОПТА́ див. ЩЕПТА́.

ЩУБО́ВКНУТЬ див. ШУБО́ВКНУТЬ.

ЩУП, у, ч., стар. Трус, обшук. Зробі́ли шчуп, пошлі́ шука́т'.. (Рдк.).

ЩУР, а́, ч. Худе порося (Ів.).

ЩЬО́ПТА див. ЩЕПТА́.

ЩЬОПТА́ див. ЩЕПТА́.

Ю

Ю́БЕЛЬ, і, ж. Сорт картоплі (Ар.).

ЮРДА́, и́, ж., кул. 1. Молоко з конопляного сім"я.

2. рідко. Накип, шум з пшона (Б.-В.).

ЮРЛИВЕ́ЦЬ, вця́, ч., орн. (*Cypselus apus L.*). Юрик, серпокрилець. Йурливе́ц' із Грицейу Нос'ат' са́хар дойни́цейу (Мз.).

ЮРО́К, рка́, ч. Дерев"яна паличка з вузьким отвором, крізь який при перемотуванні пряжі пропускають нитку, щоб не порізати руки (Бв., Б.-В., Бр., Зар., Лск., Лч., Тет.).

ЮХНА́, и́, ж. Рибна юшка з цибулею (С.В.).

ЮХТА див. ЛЮХТА.

Ю́ШКА[1], и, ж. 1. Картопляний суп (Бв., Крд., Лч.).

2. перен., вульг. Кров. Йак дам так і йу́шкойу вми́йес'с'а.

Ю́ШКА[2], и, ж. В"юшка (Мх.С.).

Я

Я́БЛАНА, и, ж. Яблуня (Лмш.).

Я́БЛОЧКО, а, с., анат. Кадик (Лск.).

ЯГОДИ, ягод, мн. Плоди чорниці, лохини тощо (Лск., Нрд., Ушм.).

ЯДЕРНИ[1] (Вв., Лск.), ЯДРАНИ (Крск., Кч., Лч.), ЯДРЕНИ (Мш., Тхн.), ЯДРЕНИ(Й) (Б.-В., В., Ж., Зар., Клв., Нрд., Тет.), а, е, с.г. Добірний, крупнозернистий. Сей год йадрене жита врадила (Ж.); йадрене з'ерно (Мш.).

ЯДЕРНИ[2], а, е. Холоднуватий, прохолодний (Крск., Кч., Лч., Мш., Тхн.).

ЯДЕРНО[1] (Вв., Лск.), ЯДРЕНО (В., Зар., Здр., Карп., Клв., Крм., Кч., Луг., Мрт., Тет., Тхн.), присл. Холоднувато. Йадрено стайе по вечорам (Вв.).

ЯДЕРНО[2], присл. Гучно, голосно. Укл'учи[і], шоб рад'іо йадрено говори[і]ло (Карп.).

ЯДОМИ див. ЄДОМИ.

ЯДРАНЕЦ, нца, ч. Зоряна ніч (Кмр.).

ЯДРАНИ див. ЯДЕРНИ.

ЯДРАНИСТИ, а, е. Дорідний. Іл'л'а, де ти була? - У меж'і лежала, жито зрожала, шчоб було колосисте ще і йадра[е]нисте (Млн.).

ЯДРЕНИ див. ЯДЕРНИ.

ЯДРЕНИ(Й) див. ЯДЕРНИ.

ЯДРЕНО див. ЯДЕРНО.

ЯДУШЛИВИЙ, а, е. Який має задишку (Вв., Ушм.).

ЯДЯНЕ див. ЄДЕНЕ.

ЯЖУК, а, ч., зоол. (*Erinaceus*). Їжак (Крд., Кч., Нжл., Свд.).

ЯЗ див. ВИИЗ.

ЯЗИЧОК, чка, ч. 1. Залізна скоба, за допомогою якої піднімається й опускається западня (див.) у дверному запорі (Крм., Луг.).

2. Дерев"яний валок, яким труть волокно в терниці (Б.-В.).

ЯЙЦА ЦАЛКОМ. Яєчня з цілими жовтками (Лч.).

ЯК, присл. Трохи, мало. С'едит' Іван'ка на дубу і йак н'е плаче (Бр.).

ЯКІЛКА, а, ч., орн. (*Dryobates major*). Дятел. С'ед'іт' [лисичка], аж л'ат'іт' йак'ілка, йана і прос'іт' йаго: йак'ілка, брат'іку, визвал' мен'е з н'евол'ен'к'і (Здр.).

ЯКСЯ, присл. Якось. Йакс'а нам пришлос' тудойу йти (Лтв.).

ЯКУРАТ, присл. Якраз. А тут йакурат хлопци пришли (М.).

ЯЛАВІЦА, и, ж., с.г. Толока (Дхв., Здр., Кмр., Мдж., Мш.).

ЯЛАМОК, мка, ч., стар. Зменш. до ЯЛОМ (Гр., Клв.). Калис' насили йаламки, ус'і л'уде були у йаламках (Гр.).

ЯЛИЦЯ, і, ж., збірн. Шпильки з соснового дерева, тоненькі гіллячки і т.ін. (Кд.).

ЯЛОВКА, и, ж. Плодове дерево, яке не плодоносить (Б.-В.).

ЯЛОВНЯК, у, ч., збірн. Молоді бички (Б.-В.).

ЯЛОМ див. ЙОЛОМ.

ЯМКОВАСТИ, а, е. Який має великі вічки (про картоплю) (Вв., Лч., Сл.).

ЯМОЧКА, и, ж. Вічко у картоплі (Вв., Лч., Сл.).

ЯНИ // ЯНІ, особ. займ., мн. Вони. Йани стал'і ус'е там ж'іт' (С.Я.).

ЯПА[1], и, ж. 1. бот. Наріст на дереві або на листі дуба (Вв., Тет., Ушм.).

2. Смуга на шкірі тварини від сильного удару батогом (Тет.).

ЯПА[2], и, ж. Шия (Мрт.).

ЯПКА, и, ж. Зменш.-пестл. до ЯПА (Вв., Влд., Мрт., Тет., Ушм.).

ЯПРИНИ, рин, тільки мн., бот. (*Grossularia L.*). Агрус (Здр.).

ЯР, у, ч., бот. (*Acorus L.*). Аїр тростинний (Гн., Млк.).

ЯРЕМЦИ, цув, тільки мн. Деталь у парокінному возі, якою скріплюються розвора і сниця (Вв., Крм., Луг., Ушм.).

ЯРИЦА (Здр.), ЯРІЦА (Дв., Лч.), и, ж., с.г. Ярові посіви; ярина.

ЯРКА, и, ж. Молода, ще не стрижена вівця; ягниця (Клв.).

ЯРКУШНА НЕДЕЛЯ, рел. Свято через тиждень після пасхи (Лч., Сд.).

ЯРМАЛКА (В., Зар., Клв., Лвн., М.-К., См., Пп., Тет.), ЯРМАРКА (Смч.), ЯРМОЛКА (Кд.), и, ж. Ярмарок. Оі аднаго́ ра́зу два ста́ршийе брати йедут' на йармалку [з казки] (Лвн.); Була́ ў го́род'е і йармарка ч'ати́р'і ра́зи ў год (Смч.); Пайіехали на йармалку (М.-К.).

ЯРМАЛОК (Вв., Лск., Лч., Нрд.), ЯРМОЛОК (Вв.), лку, ч. Те саме, що ЯРМАЛКА.

ЯРМАРКА див. ЯРМАЛКА.

ЯРМОЛКА див. ЯРМАЛКА.

ЯРМОЛОК див. ЯРМАЛОК.

ЯРУШКА, и, ж., с.г. Те саме, що ЯРИЦА (Грн.).

ЯРХА, и, ж. с.г. Віялка (М.-К.).

ЯРШЕННЯ, я, с., с.г. Віяння, провіювання (М.-К.).

ЯСАКАР див. СОКАР.

ЯСЕКАР див. СОКАР.

ЯСЕКОР див. СОКАР.

ЯСІК, а, ч. Маленька подушечка (Кд., Луг.).

ЯСЛА, ясел, тільки мн., анат. Ясна (Вв., Лск., Нрд., Ушм.).

ЯСЛІ (Крсл.), ЯСЛЯ (Клв.), лів, тільки мн. Дитячі ясла.

ЯСОКОР див. СОКАР.

ЯТРОВКА, и, ж., мн. ЯТРОВКИ, вок, ж. Жінка чоловікового брата (Бв., Вв., Крм., Лч., Нжд.).

ЯЧЕЙКА, и, ж. 1. Місце у вулику, де виводиться трутень.

2. Окрема кліточка у стільнику (Лч., Сд.).

ЯЩИК, а, ч. Повозка з ящиком для перевезення зерна, піску, глини та ін. (Крм.).

ДОДАТКИ

"Дитина, взята на утримання ким-небудь; годованець" вігодованик, годованик.

"Жінка, яка розлучилася з чоловіком" безименка, покидачка, розводка[2], розводна, розлучонка.

"Мала дитина" габелок[2], габел.

"Мати" мамдзя, мамеха, мамуха, матер (матір), матка, матухна, матухно.

"Молода жінка; молодиця", маладуха, маладьонка.

"Молодий чоловік; парубок" парабійка (парубійко), парубчук, скопіч 2, хлапак.

"Чоловік" муж, мужик.

"Борода" барада 3, бруд, брудь.

"Заплетена і закручена на голові жіноча коса" кублик, кукса, пуп, чуб 1.

"Кадик" велика косточка, расток, храсток 1 (хрусток, хрусток), яблочко.

"Мозоль" музиль, муляк.

"Натирати мозолі" намузолювать, насталювать, сталить.

"Поперек, крижі" поес 2 (пояс), позвоношник.

"Селезінка" железонка, каса (коса).

"Сечовий міхур" посік, сікун.

"Ступня ноги" ступа, ступак 1.

"Три пальці, складені кінцями разом; пучка" мьаки[1]шка, пушачка, шипушка, щепотка (щопатка, щопотка), щепта (щопта, щьопта, щьопта).

"Буркотлива людина" воркола, воркотун.

"Вагітна (про жінку)" важна, груба.

"Вайлуватий, неповороткий (про людину) ам'ялкавати, малимон 2, мнушка 3, сябро[2].

"Витрішкуватий, з випуклими очима " берлаоки 1, вилупати (вилупкати), вирлооки, зиркати, лупати.

"Вродливий, гарний", брави, ладний 2, природистий, шворни.

"Дуже гладкий" платненний, трубисти, упасаний.

"Дуже високий високенни (височенни), височиненни.

"Короткозорий" близнавоки (близоокий, блізавокі, блізнавокі), близозури, близоруки, блізкаочи, блізкій на очі, маргосліпуватий, низкі на очи (низькі на очі), низковоки (низькогокий, низькоокий, нізкаочи), ніци, призира.

"Ледача людина; ледар" залога[2], легкобит (легкобіт), ленгуз, ляга, печкур[1], пустопаш[1], стус.

"Лівша" левшу́н (левшу́н, лившу́н) , люша́.

" Чудна́ людина; дивак" патьо́пани, (пацопани, патьо́пани, поцо́пани), притьо́пнути(й), прицо́пани(й), тьо́пнути.

"Надто говірка людина" ле́петень (ло́потень), лепетли́ви, прачва́ра, речи́стий.

"Ненависна, вредна, зла людина" пасійо́ни, па́сія, скоси́рни, совро́сли і ви і.

"Неохайний, нечупара" куку́обніца, личма́н 1, лю́шка 2, нехлю́й 2, негадя́й, хво́йда.

"Низькоросла людина; коротун" карапу́з (карапу́зь) карапу́зень.

"Уперта людина" упа́рти, упи́рісти, упи́рковати, упи́рни, упи́рок, упра́ни.

"Багато і важко фізично працювати" ба́нить 1, буза́нить, бузува́т, гарава́т.

"Бігати, скакати" гарца́ть, гарцикова́ть.

"Життя" жизнь(жи́зня, жисть),жи́тка (жі́тка).

"Задобрювати, підкуповувати кого-небудь" пудго́щувать, пудмагари́чувать (пудмогори́чувать).

"Заплющувати, зажмурювати очі" заплю́ськоват, засле́плювать.

"Лоскотати" ґильґота́т (ґильґота́ть), ґі́лґат, калабу́шить, слокота́т (слокота́ти, слокота́ть).

"Пахнути" пахні́ть, пахть.

"Підстерігати" патрикува́т, сочи́т (сочи́ть, сочі́ть).

"Полатати що-небудь" покрапі́ть, пола́піть.

"Ударити" ві́тнуть, ви́тять.

"Казковий персонаж; уявна страхітлива істота", дит. каба́, каза́.

"Кінець, смерть" капе́ц (копе́ц, копе́ць) 2, капу́ка.

"Масове вимирання людей" паму́рок, паму́рщина.

"Мрець, мертвець" мерлю́к, мняртве́ць.

"Невелике весілля, яке справляють переважно протягом однієї доби" ве́чор, вечори́нка.

"Оглядини перед весіллям" ви́гляди, печогля́дини (печогля́дини), ро́згляди.

"Коклюш , кашлюк" ко́колич, ко́хлюк (ко́шлюк).

"Печія; згага" жо́га, пакарі́ца (пекари́ца, пекари́ця) 1, печа́йка (пича́йка).

"Фурункули під пахвами" саба́че і́єм'є, су́че ви́м'я.

"Бакенщик", мор. ко́зуб, ку́гачник.

"Боярин у весільному обряді" дружо́к, кнежи́й (княжи́й), марша́лок, ша́хвер (шо́хвер).

"Гончар" гаршкалі́еп, горшни́к, горще́шник.

"Дружка у весільному обряді" кнежа́, марша́лка, ша́хверка.

"Лісник" бережни́к, побере́жник (попере́жник), полісо́вщик.

"Музикант, який грає на бубоні" бараба́нщик, бу́халщик.

"Наймит" лашта́й, молоде́ц, па́рабак (па́робок, па́рубок) 1, ско́піч 1, челя́дник (челя́днік).

"Наймичка" чалядка (челядка), челядниця.

"Найнятий паном загонщик звірів на полюванні", мисл., дорев. гонець, гучок.

"Орач" аратай (аратарь, оратай, ратай), паханщик, пахач.

"Пасічник" бортнік, вочичь (вуоччич), пчоловод.

"Пічник" печкур[2], печколеп.

"Продавець спиртних напоїв у монопольці", стар. марнопол, сіделец.

"Пряха" прядка, пралля, прачка[2].

"Спільник по роботі; супряга, супряжник" себро (сябро), справник, сябер[1] 1 (цабер).

"Суперник" сябер[1] 3, сябрик, сябрич.

"Суперниця" сяберка, сябричка.

"Велика суконна хустка" обматанка, обпінанка (обпінянка, опинянка)

"Верхній чоловічий і жіночий одяг з домотканого сукна, відрізний в талії з брижами ззаду; чумарка" козачина (козачіна), козачка, чемйорка, чинарка.

"Вузький чоловічий ремінний пояс" папруга (попруга), триньчик (трінчик).

"Головний убір заміжніх жінок; очіпок" каптур 1, каптура 1, кибалка (кимбалка, кібалка, кімбалка), чепак (чепак, чепік), чепець (чепец), чепчик 2.

"Доморобна чоловіча свита з каптуром" кобеня, чекмель (чекмень, чекмієнь, чекмінь, чикминь, чикмієнь, чикмінь).

"Намисто " нависта, пацьорки 1.

"Невелика зимова хустка" мачанка, риезанка (різанка).

"Обшлаг рукава у верхній чоловічій сорочці" чохло, чохол.

"Петля в застібці, за яку чіпляється гаплик" гапка, гапличка.

"Піджак" пиньджак (піньджак, піньжак), пужак.

"Постоли" маскавці, пахлапні, щарбачкиі.

"Сережка" завушница (завушниця), сьорга.

"Ширінька" роспорка, ширинка (ширинка).

"Виготовлене з латок одіяло чи рядно" латочник (латошник), латянка, трапкач, трапкун, трапошник.

"Домоткана товста ряднина переважно для застилання ліжка" дерга[1] 1-2, драпчун, рабчун, радюга (редюга, рядюга) 1, радюжка.

"Домотканий килим для застилання ліжка" дерга[1] 3, постилка (пуостилка) 2, римонне.

"Завіска, занавіска" занавесень, запона (запоня), запонка (запуонка) 1, запуон, фіранка.

"Рушник" утиральник (утиранник, утіральнік), утирач (утірач).

"Ряднина, в якій виносять сміття" лайно, лайнуха.

"Великий шматок хліба" лупета, луста, ріезка.

"Вижимки з щільників" восководавини, вощечина.

"Глевкий, невипечений хліб" глевки (глиевкі), глизьки, тестяни.

"Грудкова сіль, яку дають лизати тваринам" лизунец (лизунець), льодова соль (льодова суоль).

"Жир із смаженого сала" тик (ток, тук, тўок) 1, туоп.

"Засмажка до страви" зажа́рка, запра́жка, засма́ка.

"Корж, спечений з кислого тіста на сковороді; перепічка" перепе́чка (переп'ічка), подпа́лок, скаваро́днік (скаварўодник).

"Налисник" завива́лник (завівальнік), заві́ваник (заві́ванік), ле́жень[2].

"Окрайчик хліба" асу́щик, кру́мка, осу́шок.

"Оладка" ла́дік, ла́дка.

"Оладка з тертої картоплі; картопляник" бобо́нка, дра́ник, драпа́ч, оску́банец.

"Оселедець" осельо́док (осельодок), осіле́нец.

"Перегнане через сепаратор молоко" пахта́, перегу́он.

"Підлива" заколо́тка, по[у]дколо́тка, прили́вка, пудли́вка (пудлі́вка).

"Смажене кукурудзяне зерно" барани́, бу́лочка, жа́рение ки[і]яхи́ (жа́рение кітяхи́), козе́льчик.

"Солодкі кондитерські вироби" лако́ма, лакомі́нка.

"Страва, приготовлена з чорниць, груш, маку і цукру" моча́нка 1, му́рза 2.

"Сушені фрукти" сушня́ 2, сушо́нка.

"Товсті млинці або коржі з білого борошна, розчинені на соді" со́дік, со́дник (со́днік).

"Товчена картопля, картопляне пюре" карто́пля́на ка́ша (картоплько́ва ка́ша), ковма́ (кома́, кума́) 1, коми́, ко́мка, мну́шка 1, товкани́ця, топту́ха[2], топту́шка.

"Тютюн" тито́н, тоба́к.

"Хлібина, викачана з вишкребків тіста" поскре́бок (поскру́обок) 2, по́шкри[і]бка.

"Хлібина, яку перед випіканням викачують у борошні" бо́хан, боха́нка (бохо́нка, бохо́нька, боху́нка, бухо́нка).

"Холодець" дриглі́е, засту́да, за́холод, сту́ден.

"Висівки" отрубі́ 1, товч 2.

"Лушпайка з картоплі" шалупа́йка, школу́бка.

"Просяна луэга" шаро́нка, шилюха́.

"Тупий кінець яйця" пуха́, пу́шка[3].

"Шкаралупа з яйця" шкаляру́ща, шкарупі́лка, шкорлупа́йка, шкору́па.

"Вода", дит. пи́па, пі́тя.

"Гас, керосин" газ 2, га́за (ґа́за), караці́н, карасі́на.

"Неочищений спирт" сире́ц, сирове́ц, ханжа́ (ханьжа́), ха́нька.

"Самогонка" корчо́вка, матузя́нка.

"Самогонка, що залишилася в кінці варіння" анту́он, коза́к, козачо́к, конячо́к, недого́н (недого́н).

"Великий гарний житловий будинок" харо́мина 1, харо́мі (хоро́ми).

"Верхній горизонтальний брусок у віконній чи дверній рамі" верхня́к (вершня́к), галовка (голо́вка) 2, гла́вень (гло́вень, голо́вень, згло́вень, зголо́вень), на́головень, нашла́па, приголова́ч.

"Віконниця" абікуон;ина, вакенніца.

"Горизонтально розміщений димохід на горищі хати;лежак" барави[1]чок 2, бик[2], бров, лежень[1].

"Горище в хаті" гора 1, тюк, чардак (чердак).

"Гуртова,спільна поміч сусідові при будуванні хати" талака (толока, толока, толока), хвущина.

"Долівка в хаті"земля, пуод 2.

"Дощаний димар над покрівлею хати" бовдур 1, димник (дімнік) 1, ліеса.

"Звід, склепіння печі" барабан 2, пуднебенне, склеп (склеп).

"Куток у хаті, де стоять рогачі, кочерги тощо" вилошники, качеруожник (кочережник, кочерижник, кочеруожник, кучережнік), коцюбник, посохи.

"Місце, на якому стоїть хата з господарськими будівлями; двір" грунт 2, дворище 1, загородь, задвуорок, куринь (куріень курінь), обисце (об'істе), оселица, подвуорок, селище (селіще), седіще.

"Невеликий піл біля печі" примастка (примостка), приморок.

"Підвіконня, підвіконник" падлакотнік (подлокотнік), падушка (подушка), подоконна лавка, подоконнік, подошва, пудлакотень, пуставень.

"Підпічок, підпіччя" куча[1] 1, кучка, печурка 2, пудп'еч.

"Пічурка в комині для попелу" копка, кубашок.

"Пов'язь, на якій тримається стеля і дах будівлі" оцепи, связь.

"Пристрій для відведення диму з хати, який складається з лежака на горищі, отвору в стелі і комина в хаті; в комині підвішується бляха, на якій горять скіпки, що дають світло і тепло" бовдур 2, посветни комін (посвіетни комин), светілні комін.

"Ріг рубленої хати, що має виступи колод сантиметрів на 15-20" в"язни угол, прости вугол (простий вугол).

"Сволок у хаті" бальок, белька 2, лектика, трам (трям), трамок 1.

"Східці ганку" ганкі, ганок.

"Хата з двох кімнат" пьатистенка, пьатістеннік.

"Цегляний димар над дахом хати" ви[1]вод, віваденъ, вівадник, галовка (головка) 1.

"Челюсті печі" сопуха, целюсті, чалеснік (челіеснік, челіснік)

"Черінь печі (під склепінням і над склепінням)" отічок, пуод 1, черена, чарено (черано), чарон (черен, черин, черон, черуен, чирин).

"Амбар" гамазей (хамазей), могозей, хамазея.

"Казенна лавка, в якій торгували горілкою; монополька" винополька, манополь, марнопол 1, марнополька.

"Комірка чи кладовочка, переважно без вікна, що використовується для збереження городини взимку, бочок з кваненням і т.ін." вистебка, вистебочка, покліет, стебка (стелка, стебка, стьобка) 1.

"Літній польовий стан для колгоспної худоби" табор (табур), хутор.

"Надбудова над погребом; погрібник" паветь (поветь, поветь, повіеть) 2, пагребня.

"Невеликий сарай для збіжжя і т.ін." овин, овина, пуня 1.

"Приміщення для зимівлі бджіл" амшеник (емшеник, імшеник, мшанік, овшаник, овшаник, омшанік, омшеник), зімовнік, імшень, пчельнік 2, пчолярня.

"Приміщення для зберігання сільськогосподарського реманенту" амба́р, наве́с (наві́ес), наме́т 1, паве́ть (по́веть, пове́ть, пові́еть) 1, паві́етка (пов"е́тка, пові́тка), присте́бник, пуднаве́с, ста́ня 2, хлев, хлевчу́к, шо́па 1.

"Приміщення чи місце для збереження сіна" селни́к (сельні́к) 1, сенова́л (синова́л) 1.

"Верх солом"яної покрівлі" ві́льчик, гре́бень 1, хре́бест 1.

"Верхня дерев"яна балка в стіні будівлі, на яку ставляться крокви" закри́ліна, запесо́чина (записо́чина), запесо́чніца, запесо́шник (записо́шник), мурла́т, мурла́та.

"Горище в хліві" ви́шки (ві́шки, ві́шкі, ву́шки), гора́ 2, пала́тки.

"Жердина, якою притримують солому на стрісі, коли криють будівлю" хлюст, хлю́стик, цепійо́лка (чепу́олка).

"Закопаний у землю пазований стовп у стіні будівлі або огорожі" авшу́ла (вовшу́ла, вушу́ла, овшу́ла, ошу́ла, ушу́ла, шу́ла), овшу́ло (шу́ло), ушу́лок.

"Коротка планка, якою тимчасово закріплюють крокви будівлі поки вони не будуть скріплені постійно" ві́треник, отко́с, сторожа́.

"Невеликі кроковки, якими скріплюється верх солом"яної покрівлі, скирти, стіжка тощо" апу́ознічок, ко́зли́, ю́злики, ко́злини, опо́взена (по́взина), опу́озняк (по́взняк), паплько́тіна, прикла́дка.

"Одвірок" лу́тка, лу́тка дверна́я.

"Перекладина, якою скріплюються крокви, недалеко від їх схрещення" пое́с (по́яс) 1, поясні́ца, пу́то 2.

"Прибудова до основної будівлі" приде́л, приде́лок.

"Скріплені у формі чотирикутника дерев"яні балки, що кладуться поверх ушу́л (див.)" още́пи (ще́пи), о́щіп, св"язь.

"Стовп у стіні будівлі, який не закопується в землю, а ставиться на дерев"яну балку" арца́б, арца́ба, вуша́к (уша́к) 1.

"Фронтон" прида́шок, причу́олок, хваці́ят (хвіці́ят), храпто́н, щіт.

"Довбати пази у стовпах" буртава́ть[2], хугова́т.

"Зв"язані докупи два кулики, що використовують для покриття будівель" па́рки, парни́к.

"Обпалена цегла" гарти́вка (гарту́вка), па́ленка (па́линка, па́лянка, паля́нка), палю́вка, це́гла-железня́к.

"Жердина в колодязному зводі, що разом з відром опускається в колодязь" ключ, клю́чка, крук 2, о́чеп 1, ти́чка, шост.

"Пристрій для витягання води з колодязя" жураве́ль[1] 2, крук 1.

"Цямрина колодязя або криниці" ца́брина (цебри́на, цемри́на), ця́мра.

"Частина колодязного журавля, що тримається на осі і рухається вгору і вниз; звід" ба́лька 2, жураве́ль[1] 1, каро́мисел (коро́мисел, коро́місел) 2, о́чеп 2.

"Гойдалка" аре́ля (горе́ля, гуре́ля, оре́ля, ре́ля), ви́ıхалка 1, віхе́ля, гу́талка, гутате́ля, гуте́ля, каче́ля.

"Гойдатися на гойдалці" гутата́цце, гута́ться, гу́шкать.

"День поминання мертвих через 40 днів" сорокаві́ни, сорочі́[и]ни[1].

"Дитяча гра: того, хто ховається б"ють долонею по плечу, коли знайдуть" ля́панка[2], ля́скавица.

"Жмурки (дитяча гра)" му́ранки, мури́чка.

"Огорожа" гаражня́, гаро́жа.

"Перила, поручні" опере́нчі, паре́нжа (пере́н͡джі, поре́нча, поре́нчі) 1.

"Плетена з лози огорожа; ліса" пря́сла, сторча́.

"Покрівельні шалівки" драничи́на, драни́ці.

"Бляшаний лист, на якому печуть пиріжки, смажать м"ясо і т.ін." де́ка, де́ко, про́тві[и]на.

"Бубон" бараба́н 1, бу́хало, ре́шето, ре́шето музика́льне.

"Велика корзина з двома вушками для перенесення городини, торфу і т. ін." варе́йка[1] (вере́йка), сапе́та (сапе́та), сапе́тка, ушáта карзи́на.

"Великий цебер з двома вушками для годівлі худоби або для помиїв" ра́жка (ря́жка), уша́к[2] 1.

"Верхня частина стола; стільниця" бля́т, бля́то, ля́до[3] 2.

"Вінця посудини" о́берег, бриж, кри́са 2.

"Вірьовка, за яку гойдають колиску" о́чепка 1, па́чіпка (пачо́бка, пачо́пка, пачу͡епка, пачу͡ипка, пачу͡опка, печо́пка, повче́пка, по́чепка, по́чопка, почу́пка), у́чепка.

"Вірьовка, якою злигують двох волів; налигач" воловóдчи[1]к, воловýод.

"Вудила" анци́длă, гнузде́чко (гнузде́чко), д͡зу́глі (д͡зо́глі), монштукі́, су́голов"є, ці́гли (цу́глі).

"Вулик" бучо́к, ву́лий (ву́лій, у́лей, у́лень), вуль, ву́льнік.

"Гаманець з замочком для грошей" парале́с (парапьо́с, перельо́с, пулярé́с), притаманé́т 2, сафая́нчик.

"Гасова лампа" газ 1, газні́к.

"Глечик" глади́шка, куши́н (кушін).

"Горщок, у якому розводять водою і тримають білу глину для мазання хати" ма́залник, мазни́к.

"Гумка для стирання" сти́рка, сти́роч.

"Дерев"яна сільниця, виготовлена довбанням" кадовбе́ц, лу́бка.

"Дзига" вавчо́к[1] (вовчо́к), гу́ркалка, дедо́к, д͡зи́галка, крутьо́лка[1], кручо́к[1], ци́ган, чи́жик.

"Діжа" ді͡ежка пі͡екальна (ді͡ежка пі͡екарна), ді́жка, п"є́кална ді͡ежка (пи́ка́лна дежа́, пі͡екална ді͡ежка, пі͡екальна ді͡ежка, пі́кална ді́жка, п"і́кална ді͡ежка), пи́канка (пі́калка), пи́кна дежа́ (пі́кна ді́жка, пі́кна ді͡ежка, пі́кна діжа́, пі́кная ді́жна, п"і́кна ді́жка).

"Діжка для квашення капусти, огірків" варова́ ді́жка, варо́вна ді́жка.

"Довга сукувата деревина для вилізання на дерево до дуплянок" остро́в, остро́ва.

" Драбина, якою користуються, щоб піднятися на дах хати" ву͡ойтра, ле́са (лі́са, лі́сва), ле́сніца (ле́сьвіца, лі́овиця).

"Кадіб" ка́давб (ка́довб, ка́йдовб) 1, ка́давбень.

"Капшук для тютюну, кресала та ін." са́ква 1, сакві́й.

"Квач для змащування сковороди жиром" мáзка, пýдмазка (пуóдмазка), пýдмазок.

"Колесо" калесó, кóло.

"Колиска, яка стоїть на підлозі" вúіхалка 2, кóечка, колиоéлька, лóлька, ножнá колúска, ночнá колúска.

"Кресало" крéсиво (крéсило, крéсіво, крéсіло), óгниво (óгніло).

"Луб"яний або дранковий обід сита, решета і т.ін." абíечка (аб"íчко, обúчка, обíечка, обíчка, об"íчко), вéчко, віко.

"Маленький ящичок у верхній частині скрині, призначений для зберігання дрібних речей" прискрúнок (прискрúньок), шкатýлка.

"Мішок для годування коней у дорозі" бурдю́г 1, конюшка 1, чóмбор (чóмбур).

"Монета вартістю 75 коп." палýшка, трáяк.

"Моток пряжі, який вибілюється й переться перед тканням" прáльник, прáник.

"Мотузяна сітка або торба для сіна, з якої годують коней" опáлка, пихтíер (пихтíр, пухтíер), рéпех, рéптух 1.

"Невеликий луб"яний кошик з двома ручками переважно для ягід" кузéнька, кýзька.

"Невеликий дерев"яний стілець зі спинкою; крісло" кресéлко, кресéлок.

"Невеликий глиняний горщик переважно для варіння каші" злúвник, злíвнічок.

"Нічний каганець, що складається з пляшечки, бляшки і гнота" восúс, маргýн, ночнúк, слепáк[1] (слепáк, сліпáк), слепáчка.

"Один з дерев"яних валків, за допомогою яких пересувають вантажі" кóтвина[1], кóтвиіца (кóтвиіця), лéгар (лéгар, лíгар, лíегар) 2, покýотва, стелю́га[2] (столю́га).

"Одиниця виміру рідини, що дорівнює 1/8 пляшки (пляшка = 0,6 літра)" кручóк 2, палавúнщик.

"Ослін" слонь (слун, слýон), столéц, услю́н.

"Палиця для перевертання вугілля, соломи, що горить у печі або грубі" вóйлаж, вóжог[1] (óгаж, оджог, óжаг, óжог) навилóшник[2], помíешач.

"Палиця з загнутим у вигляді ручки кінцем; ковінька камíенька, коцю́бка.

" Пристосування у вигляді шматка шкіри тощо з ручкою для знищення мух" лóпавка, ляпа, цóпалка.

"Примітивна тіпалка для льону, конопель у вигляді дерев"яної жердини, подібної до загостреного весла" тепáчка, треплó.

"Пристрій у вигляді триніжка для підвішування колиски, в яку жінки клали дитину під час праці на полі" дúби, дригáла, пóножі, п"ялá (п"яло), стандáри (штандáри) 1, таганú.

"Пристрій, за допомогою якого дітей вчать ходити" бегýн, бегýнчик, ходýн, ходунéц, ходýшка.

"Пристрій, за допомогою якого немовлят привчають стояти" стóйка[1] (стýойка), стóйочка, стою́шка (стою́шка), стоя́нка, стоя́чка.

"Рибальська снасть, зроблена з дерев"яних прутиків" тóпканка, топтýн (топчýн), топтýха[1].

"Рубель для качання білизни" врубе́ль, рубча́ста качо́лка (рубча́ста качу́лка, рубча́ста качу́олка, рубча́ста коча́лка).

"Ручна масничка" масли́чка, маслянка[1].

"Сільниця" солоніца, солоні́чка.

"Сітка, яку надівають на голову і обличчя, коли ходять біля бджіл" си́тичко (сі́точко), сі́тнік.

"Скляний резервуар лампи, в який наливається гас" бу́льба[2], бу́тлік, магазі́н 2, пузи́р, пузиро́к.

"Торба" ка́йстра (ка́стра, та́йстра), ми́ска, шабе́та.

"Торбинка для віддушування сиру" во́рох, воскові́к (оскови́к), восковічо́к, одки́[1]дач, си́рнік.

"Тріска для освітлення; лучина" лучі́на, лучни́к.

"Цідилко" цади́лка (цеди́лка), цаді́лок.

"Череп"яна посудина з вузькою шийкою, призначена для носіння питної води на поле" ба́нька[1], бу́тиль, глек (глек, глю́к, гльок), гле́чик (гле́чик).

"Шматок трухлявого дерева, дим від згорання якого використовується для підкурювання бджіл у вулику-дуплянці" зубе́ль, зу́блень, кури́ще.

"Деталь воза, підчеплена під шворінь" падге́йстра (підге́йстра, пудге́йстра), підге́йстер, штир.

"Дошка в дні возового ящика" де́нниця, лиейстра (лу́йтра, лу́ойтра), поде́нник[1] (пудо́нник), подо́дня, помо́снік, спидня́к.

"Загвіздка в осі колеса воза; заколесник" за́во́здка (загво́здка), зано́за, зати́ка, калако́ло, чака́, шплінт, шпо́нька 1.

"Орчик" аба́рак (оба́рок), каро́мисел.

"Передній ланцюг у возі для ув"язування снопів чи сіна" передо́вка, по́переденъ, попере́дник 2.

"Передня частина у парокінному возі, за яку чіпляються орчики" крижовни́ца, ла́нва.

"Подовжений за допомогою розвори віз для перевезення довгих балок" би[е]ндюга́, дро́гі, като́к (кото́к) 1, кош[2] (ку́ош), ку́ча[2], лайтра́к, раска́ти, ро́спуски (ро́спускі).

"Рубель, яким притискують зверху снопи, сіно на возі" ба́йстрик, каро́л, коповйзна.

"Широкий залізний обідок на кінці маточини колеса воза" капту́р 2, каптура́ 2.

"Ящик, який припасовується на возі для зручності перевезення пасажирів" васа́ж (воса́ж, оса́ж), васажо́к, гла́бці.

"Візок, пристосований для перевезення сільськогосподарських продуктів без тари; безтарка" башта́рка, га́ра, круча́нка, ма́жа (мажа́).

"Задня частина човна" гуза́, ду́па 2.

"Правильне весло" апачи́на (опачи́на), баба́йка.

"Гряділь (плуга, сохи і т.ін.)" реді́ль, рехадла́ (рихадла́,ріхадла́), стебло́, сто́вба, сто́вбур, стовп, стрела́ (стрела́).

"Дишель плуга або сохи" ра́га́ч[1] 2, тягло́[1].

"Місце в колішні плуга, де зберігається сокира" топери́ця, топорня́.

"Перетинка між чепігами в плузі, сосі" пудпорка, путо I, схватка.

"Чепіги (в плузі, сосі тощо)" милиці (мілиці), роги, стельважки, стойка[2], стояки, струни.

"Чересло плуга" ниеж (ниж, нож, нуж, нуиж, нуож), резак.

"Розпушувач грунту" драпак, драч I.

"Брусок для гостріння коси" асинок, мармулок[2].

"Грабки біля коси" грабилно, грабун, грабци (грабци, гребци), лучок.

"Держак коси; кісся" касавіло, кассе (касце, касцо, касте, касьйо, касьоьо, коссе, косце), косилко (косилно, косильно, косілно), косило, косов'е.

"Залізне кільце, за допомогою якого коса скріплюється з кіссям" банка (банька), наперсник, перстень.

"Клинок, яким скріплюється коса з кіссям" забович (забоіч), запатилок[1] (сапатилок), запатильнік, затилок, клин-пастир, паклин (паклієн, паклін, пасвуин, пасклин, пасклинь), пасколень, пробка.

"Коса, довжина якої дорівнює 90 см" деветиручка, дев'ятка.

"Прилад для гостріння коси; мантачка" минтачка, трапашка (трепачка[1]).

"Ручка в косі" держанне, цевйо 2.

"Бич у ціпу" бичок[2], біцук (бічук), біяк (буяк).

"Капиця в ціпу" гуж, хамутец.

"Ув'язь у ціпу" вужва (гужва) 3, в'язь, привезка, тяж, ушивально.

"Ціпилно" цепилле (цепильне, цепілле), цепов'е.

"Прядка" коворідка (коворотка), коловороток, прасница I, самопрадка, самопрадуха.

"Станок для первинної обробки конопель; бительня" бийница (битниця), бийчак (бойчак), гладельниця, ламака, ламальниця, ламаниця, ламанка, ламня, ламуха (ломуха), ломка, луом, мнялка, м'ялиця (м'яльніца), тениця, терниця.

"Валок у ткацькому верстаті, на який намотується основа; навій" вавой, варатило (воротило), ворило, навуйка (навуойка).

"Мотовило" навойка, талька.

"Підніжки в ткацькому верстаті" панажи (поноже, поножже, поножи, поножі), стояни.

"Прилад для перемотування пряжі з півмітків у клубки; витушка" варатук, вертушка, ветрачок (ви[1]трачок, вітрачок) 2, воротило[2], дедок[2] (дедик, дедок, дідик, дідок, дієдик), козлік[1], козюлок, коник (конік) 3, крутьолка[3], куловоротка, матавило, матушка (митушка, мотушка), рожкі, хлопчик I, хрест I.

"Прилад для намотування ниток (пряжі) з клубка на цівку ткацького верстата" сукайло (сукало), хлопчик 2.

"Примітивний ткацький верстат" навойіе, прасіесть, рагульки.

"Верша" бовтуха, кавбиха (ковбиха), кош[1] (куош), хабоша (хубоча).

"Жердина, якою заганяють рибу в сітку; бовт" бовч, болт, трепкач 2.

"Середня частина невода, куди потрапляє риба під час ловіння; матня" куль, кульма́, хо́хля.

"Батіг" віло́віца, пу́га.

"Велика мотига для підгортання чи копання картоплі" копани́ця (копані́ца) 2, ко́панка.

"Держак кочерги" качеро́жнік, о́жего.

"Держак рогача" ви́лачник (вили́шник, вило́чник, вило́чнік, ви́ло́шник, ві́ло́шник) 2, нави́ло́шник 1, о́жаг (о́жог).

"Держак сапи" сапи́ллє, сапі͡ельня.

"Довбня" чаку́ха (чеку́ха) шля́га.

"Дупло для оджіл, видовбане в пеньку сосни" бортна́ хво́я, бо́ртніца.

"Залізні вила з густими і тупими на кінцях зуб'ями для набирання буряків, картоплі та ін." ґа́олі, мач (мачі́) 1, мета́ч.

"Знаряддя для вигрібання попелу з печі і помішування того, що горить у печі" во́жала, во́жог (о́гаж, о́джог, о́жаг, о́жог) 1, нави́ло́шник 2, помі́ешач.

"Інструмент для видовбування і очистки пазів дерева" пе́шня (пі͡ешня, пі́шня), пле́сня.

"Лопата, якою саджають у піч хліб" пи́кална лопа́та, пи́кна лопа́та.

"Прилад для вирізування пазів (уторів) у діжці для вставляння дна" зато́рич, зачерта́ч (зачирти́ч, зачертя́ч, зачи́ртяч), резе́ц трохзубко́ви, уто́рич.

"Прилад для підкурювання бджіл" дима́р 1, димни́к 2.

"Пужално" паго́в'є (пога́в'є́, поги́в'є, пого́в'є, пугав'є́, пугавйо́, пуги́в'є, пу́гов'є), пугав'і́ще, пу́жилно, цевйо́ 1.

"Рогач" бра́чки, ви́ла, ви́лачник (вили́шник, вило́чник, вило́чнік, ви́ло́шник, ві́ло́шник) 1, ви́лка (ви́лки, ві́лка, вілкі), рогачі́, ухва́т[1].

"Свердел (переважно великий)" ти́бель (тибе́ль), це́ндра (це́нтра, ци́ндра), ци́нтур.

"Чаплія" е́мка (йо́мка), чапли́га.

"Майно, дароване батьками дочці при виданні її заміж" ата́рица (ота́рица), в'е́нӑ (в'е́но, ви͡ено, ві͡енӑ, ві͡ено, ві́но, в'і͡енӑ), даро́ване, паса́г (по́саг, поса́г, по́сах, пося́г) 1, поса́га (пося́га) 1; при́даж.

"Джерело" живе́ мі́сце, живе́ц (жіве́ц), живото́чина 2, животьо́к.

"Кладовище" гробови́ще, кла́дбище (кла́дьбище, кла́дьвище, кла́йбище), маги́лки (мо́галки, мо́гилки, му́голки).

"Купини на болоті (звичайно біля пенька)" куп'е́ 1, ку́піна, купни́к 1.

"Місце, де розстеляють льон для просушування" сте́лище, сте́льбище.

"Місце на річці чи ставку, де стоять рибальські снасті і сидить рибалка під час ловлі риби" се́жа 2, сьиж.

"Місце на річці, де ставиться рибальська снасть для ловлі риби" ви́из (єз, йиз, яз), гато́к 1.

"Місце перехрещення доріг, вулиць і т.ін." растанькі́, розходние шляхи́[1].

"Мурашник біля старого пенька" куп"е́ (купі́) 2, купни́к 2, моравей (муравей).

"Низинне місце, пониззя, долина" не́жа, низ, обни́ззя, о́бнизь, прини́зина.

"Оболонь" оболо́не, оболо́ня.

"Ополонка" опе́лька, пе́ля 1, пе́лька 1, при́духа (проду́ха) 1.

"Пасіка" пче́льнік 1, пче́льня, пчо́ли.

"Русло річки" отміеть, стри́жень[2].

"Скотомогильник" гудо́бечие мо́гилки, скотомогі́льня, ско́цькие мо́гилки, това́рачие мо́гилки.

"Трясовина" бе́зна, грязя́вка (грузя́лка), драгва́ 2, драгло́ (дрегло́, дрягло́), дрезі́на, живото́чина 1, здвиж (здвіг, здвіж), ольо́с[2], плав, оплави́, тапі́ло (топи́[1]ло, топі́ло), твань, топ, топіна́, трасі́на (труси́на), трухави́на, хвойта́н.

"Хащі, гущавина" густе́ж (густя́ж), гуща́к, гуща́, дербіна́ 1, дермаза́, димерза́, дубро́ва 1, хемере́ча (хмере́ча).

"Шосе" соша́ (маша́, шоса́), шеше́я.

"Яма з водою; ковбаня" кавте́ба (кавто́ба, ковто́ба), кадаво́аня, калдо́б, калдо́ба, ковдо́баика, ко́втеб (ко́втеб), ковто́бі на, ковтьо́банка, колтиба́н, пеля́.

"Вигін-пастівень біля села" ви́пуск, пасто́вник 1, пого́н[2], сі́ньча.

"Грядка" града[1] (гра́дна), ля́шка[1].

"Дворазова оранка земельної ділянки сохою" дваор, дваоранка.

"Залишатися під паром, не оброблятися (про землю)" аблагава́ть, ваканцува́т (ваканцюва́ть).

"Земля, виорана на зиму під весняну сівбу; зяб" пар, парі́на, па́ріні на.

"Місце, пропущене при оранці земельної ділянки; огріх" загре́х (згрех, зогріех, зріх, ізгре́х, узри́х), недорі́ех, озре́х, ори́х, узре́х, піну́х.

"Місце, пропущене під час косіння" аткоса́к, барада́ (борода́) 1, ви́хрик, мену́ха (мину́ха, міну́ха) 1, ми́чка, обку́ес, падко́сок, хахо́л, чуб 3.

"Місце, пропущене під час сівби вручну" ме́нуха, о́бкидень, обсі́в (обсі́ев).

"Наділ землі селян різної площі (10, 20, 30, 40 сотих десятини), залежно від місцевості" по́мірок, помі́рочок, ре́за (рез, ри́за, ріезь, різа).

"Недоорані подовжні кінці ниви, які наприкінці орання доорюються упоперек" одо́ра, приголо́вач 1, у́зворот.

"Непридатна для хліборобства земля" невдо́ба, невдо́б'е, пустовщи́на, пустопоро́жня земля́, старапо́лля (старопо́лле, старопо́лье), старопо́лица (старопо́ліца) 2.

"Одноразова оранка грунту сохою" аднао́р, аднао́ранка.

"Осіннє кущування посівів жита й пшениці; вруна" ата́ва, ворупі́ца, вру́но (овру́но, угру́но, уру́но), врунь (овру́нь), зе́лень, ору́на (уру́на), пудса́да, скарада́ (скорода́, скоро́здра).

"Пасовище, пасовисько" пáсище (пáстбище), пáсня 1, пастовéнь, распáс.

"Підгортати, обгортати картоплю" абивáт, огребáт, окóповат, осипáт.

"Поле, з якого викопано буряки" бурякóвище, бурáшнище.

"Поле, з якого зібрали кукурудзу" кийóшник (кияшник, кіяшник) 1, кияшúнне (кіяшúнне) 1, кіяóношнік I, кіяшнище, кіяшняк.

"Поле, з якого знято просо; просище" прóска, просяíнне, прóсье, прýсіще, прýснище.

"Поле, з якого знято соняшники" соняхóва плóщадь, сóняшнік 1.

"Поле, з якого скошено жито" жúтник, жúтнище 2, житóвище, житяíнище.

"Поле, на якому росла гречка" грецкóв"е (грецкýв"е), грецкóвка (грецькóвка, гречкúвка, гречкíвка).

"Починати колоситися, викидати колос (про злакові рослини)" вибивáть кóлос, висипáце (висіпáца, вісипáцца).

"Спосіб оранки земельної ділянки від країв до середини" вабигóню (вагбігóню, вабігýнь, вагóню, вобигóню, вобігóн, вогóю), вогúнку (вогóнку), вразóру, врозкúдку, нарозкúдку, розкúдка (розкíдка).

"Спосіб оранки земельної ділянки від середини до країв" взагóн (взагу͡он), врозгúн (врозгíн, врозгу͡он), навсклáд (насклáд), усклáд, ускладóк.

"Стерня" пóжень, пóжня, стер, стéрен (стéрень, стяíрен, стьóран, сцьóран, сцьóрень, сьцьóран), стернó (стернó), стерняíка, сцернá.

"Толока, переліг" óбла, облúг (облу͡ог), полі͡еток, пóпар (пóпарь), яíлавіца.

"Цілина" дербінá 2, дúке пóле, лог, (лу͡ог), пустúня 1, старопóлица (старопóліца) 1.

"Ярові посіви, ярина" яíрица (яíріца), яíрушка.

"Відходи після зоління чого-небудь" пазу͡олки (позóлкі[и],позу͡олки), пазьóмки.

"Дерен" мéрва 2, ráж (ráжа).

"Дрібна пом"ята чи потерта солома, сіно" мéрва[1], м"яíтліца, трúни.

"Залишки після молотіння зерна; згонини" абóіни, абýрини (абýріни).

"Зернові відходи (плюскле зерно) гречки" плюхá, рогакú, рудяíк[2].

"Межовий знак" пáкол, пáлік, паль 2.

"Молотьба" малóча (молóча), малóченье.

"Ряд півкіп на полі" шар, шарóнак.

"Блискавка без грому" малáнка[1], мúгавка, мигýшка (мігýшка), сухавéй, сухá малáнка[1], сухáя мóлнія.

"Блискавка з громом" градá[2] 2, грамавúца, маладняí (малайняí, маланняí, маловняí, малодняí), мóлинь, мóлня, мóнія.

"Блискавка з громом і без грому" зúговиця[2] 2, зíхавка[2].

"Великий густий град" градобúтія, градобі͡йство.

"Вогкий" вóгли, гльóвкі.

"Вогко й холодно" зóлко, зяíбко.

"Горобина ніч" оребинова нуоч, осапи́това нуоч, рабинова нуоч (рабінова нуоч, ребинова нуоч).

"Дощ, що йде, коли світить сонце" свинячи дощ, циганськи дощ.

"Дуже сильний дощ; злива" залив, залива, заливень, хвиля.

"Обледеніла кірка на поверхні снігу; наст" сирин[1] (сірин, шарин, ширин), шерих, шерієнь.

"Ожеледиця, ожеледь" голодощук, голольодица (голольодиця), голощак (голощок, голощук, голощуок), облива, обливака, обливень (облівень), оковзелица.

"Повінь" моча, повиддє, розлива.

"Погана погода; негода" бездорож, беспутиця, невряди́ця, негадь (негать, негодь), пламетна погода, слаква, слата (слюта, шльота) 2, слюгота, сляготь, халепа (халепа, халопа), хляба (хляга, хляка).

"Райдуга, веселка" васеліца (веселиця, веселіца, виселица), веселуха (веселуха), весьолка (осьолка), града[2] 1, дення (тенча, теньча), дуга, каромісел, радавніца (радовница, радовниця), радуга (радуха), семицветная веселуха.

"Снігопад з вітром; завірюха, хуртовина" кура, курія, метіль, хвижа, журавія, хурея (хуріея, хурія, хурія).

"Гегати (про гусей)" ґевґат, ґерґотат, церцекать (церцетать).

"Дзьобати, клювати (про курей)" давбти (довбти), дзовбати (дзовбать, дзьовбать, довбат, довбать).

"Каченя" вутя, вутяня.

"Качур" вутак, зелезень (зелязень), качук, селех (селег, селяг).

"Квочка" квактуха (квакуха), квокша[1], куренятна, пуленятна.

"Кричати (про індика)" балбатать (балботать), бармотать, брумкотать, бульботіть, бурмотат, клокат (клокат, клукать), кльокотать, крикать, кугликать, кулдикать, кулюкать, кульдукать, курдигать, курдукать, куркать.

"Курча" куреня, курченя, пиленя (пиляня, піленя, піленя, пуленя, пуленя)2, сухапутнее гусенятко,ципленя (циплєня, циплиня, ціплєня), циплн (ціпля), цюреня.

"Літнє курча періоду жнив і складання кіп" питкипень, полукопок, поткопник (путкуопник).

"Бекас" баран, баранчик, пекур.

"Вівсянка звичайна" жовтробуха1, жовтробушка, жовтушка.

"Горобець" веребей (веребец, верабей, вирибей, воробей, горобей, орибей)1, веребейко (горобейко), дживкун (живкун, живун), живчик[2], жудок, канапляник (канапляніх, конопляник, коноплянік), конопелник, кудрай, куздусь, курдупиль, прасяник, просопівець.

"Дика качка; крижень" крачка, крижак, крижня.

"Дятел" довбач, дятьол, якілка.

"Жайворонок поліський" жайваран, кочубей, сіверица, чубарейко, чубарік, чубарка (чубатка).

"Журавель" бусел, глекотень 2.

"Зозуля", фольк. кукуличка, кукуля.

"Іволга" вівельга, вілуга, іволни[1]ця, івал, ілова.

"Мухоловка сіра" иванчик (іванчик, Їванчик), іванько-будничок.
"Нічний болотяний птах з родини чапель; бугай" водяни вуол, волоські бугай, дікі вуол.
"Посмітюха" землянка, кочуоарка, пасміетуха (посьметюха, посьметуха), сметник, сметюх (смитюх), сметюшок.
"Ремез" гремезд, грімізьончик.
"Сиворакша" сиводрака (сівакраха), сівора, шиворакша.
"Чайка" книга, рибак, рибалка 1.
"Чорний ворон" кровкун, кромкач (крумкач).
"Чорногуз, бусол" бушель, гайстер (гастір), гарист, глекотень (клекетень, клекотень) 1, клек.
"Яструб" грегулец, коструб, пустольга.
"Бджола-розвідниця" скаля, скаль.
"Гедзь" гедзун, гедзь, дзег, дрок (друок), зик, ободняк, слепак[2] (слепак).
"Дика бджола" слепень, слепотень, (сліепетень).
"Жук-рогач" баба заліезна (баба залізна), бугай, волик (волік), жукрак, карова, майка, машниця, начниця (ношница, ношніца), рагач[2], щіпавка, щіпка.
"Мокриця" сороконуожка, стоножка, стонуог, товстоножка.
"Руда лісова мурашка" живулька, каламутка (чаламутка), муцік, перемутка.
"Сонечко" бедрик, бердечко, божа коровка, петрик[1].
"Трав"яний коник" ент. бабка[3] віетрачок, кавальок, магуш, прузик, скак (скок), скачок, скиць, скоцік.
"Вид великої жаби" рапуха, репанка.
"Їжак" ож, ожик, яжук.
"Кажан" казанчик, міша полотняна, полотняна міш, портена міш.
"Мідянка, мідянниця" падалка, падалниця (падальниця).
"Пуголовок жаби" бабур, ментул (ментуль), ополоник (полоник, полонік) 1.
"Брикати задніми ногами під час доїння (про корову)" тіпать, тьопат, целять.
"Вити (про собаку, вовка)" вабить, веять.
"Вівця" дит. базя, базьочка, бирашка.
"Віл, запряжений у ярмо" бовкун[1], буйвал 1.
„Жмут забрудненої і зліпленої вовни на вівці" бабіех, брунька, кавтун (ковтун, колтун).
"Каструвати (про тварин)" викатуват, вилячать, віхарашат.
"Корова-первістка, що, як правило, дає мало молока" дровичка (дровічка, друовичка), первачка.
"Кусочки шкіри, пришиті до оброті, щоб кінь не бачив, що робиться збоку" накладники, наочніки[1].
"Назимок" ліеташка (літошка), літошок, перезімок.
"Намордник (у собаки)" намордіч, намордняк.
"Нутрощі зарізаної тварини, непридатні для вживання; тельбухи" бельбухи, глузди, журавель[2], пляхи, тельби, тельбуки (тельбухи, тельбухи), трибух, шлунки (шлункі) 1, шлуння.

"Слід, що залишається на шкірі тварини від сильного удару батогом" кабане́ц, ковбаса́, па́зур[1] 1, па́са, пасаму́га, пасю́г, пі́ся́г, я́па[1] 2, я́пка.

"Великий минь" ме́нтус, мень.

"Верховодка" верша́нка, кле́я, ци́бель.

"Мальок" мо́лька, муля́вка.

"Марена" міро́н, міро́на.

"Плітка", іхт, плоскогу́б, плу́отка, плу́оточка.

"Слих, сиква" сі́кавка, сі́ква.

"Бадилля картоплі; картоплиння" батва́ 2, батві́нє 2, бульба́нник, бульбе́чнік, бульбо́шнік, гич 2, гича́нє 2, гичня́к, гіча́ннік, гутави́ще, каливе́ннє (кали́в'є, калі́в'є, калі́в'я), ка́ліва, калівешні́к 2, карто́плешник (карто́пляшнік), кульбе́шнік, рі́єпище (рі́єпнище, рі́пище), рі́єпник.

"Головка, кошик соняшника" кате́йка, коле́со (коле́со, колесо́) 1, колосни́к, покатьо́л, сон[1] 2.

"Гриб, подібний до опенька: внизу на корінці – перетинка, жовтувата шапочка" прибо́лотка, прибо́лотуха.

"Гудина огірків" гич 1, ги́ччя, гу́ддя 2, гуди́на, гу́динь, гурковіннє, гуро́чник (гуро́чнік, гуро́шник, огуро́чнік) 1, нати́на (наті́на) 1, нати́ннє, оводи́нє, пле́ття, ру́чки.

"Загальна назва усіх видів їстівних грибів, крім білого гриба й боровика" багнюки́, гу́би, гу́біна, губ'я́ки (губ'яки́, губ'які́) 1, губ'я́ча (губ'я́че).

"Звичайна з витким стеблом квасоля" виту́ха, тичко́ва квасо́ля (тичкова́ квасо́ля, тічкова́ квасо́ля).

"Звичайна з невитким стеблом квасоля" п'є́шая квасо́ля (пі́ша квасо́ля, п'ї́ша квасо́ля), пихо́тка, саду́шка, седу́ха (се́духа).

"Картопля" карто́плі, карто́ха.

"Кукурудза" киехи́ (кияхи́, кіляхи́, кітяхи́[1], кіяхи́), кийки́ (кики́, кійкі́, кікі́), кию́шки, пшани́чка (пшени́чка, пшени́ця).

"Листя капусти" хро́пуснік, хро́пуст.

"Листя моркви" татави́ще, тети́в'є.

"Лопух" ло́пух, лопу́шнік.

"Лущити (кукурудзу, квасолю)" теребит́[1], хороши́т (хороші́т).

"Льон-скакунець, головки якого при достиганні тріскаються і гублять зерно" виду́н 2, лу́щик[1].

"Минії" плащи́ца, плоску́ша.

"Молоді стебла і листя буряків; ботвина" батва́ 1, батві́нє 1, свекла́.

"Один із видів маку, зерна якого при достиганні висипаються крізь отвори під вінчиком головки" виду́н 1, відю́к.

"Ожина" жаві́ки[1], медве́дина (медве́жина) 1, медве́жик 1.

"Рід маленького, вживаного для оздоблення гарбуза" гарбу́зік, ди́нька, марму́зка.

"Соняшник" насене́шник (насо́нешник), сон[1] 1, соне́шник, со́няшнік[2].

"Сочевиця" сачу́овка, сучові́ца (чечеві́ца, чичави́ца, шичеви́ця, шичови́ця).

"Стебло і листя гарбуза; гарбузиння" бузина́, гарбу́знік (гарбу́зняк), ру́чки.

"Стебло і листя гороху; горохвиння" гаро́хленик, горо́хв'єнне, горо́хвини, го́рохувнік, горошильнік.

"Стебло часнику або цибулі" цибіна, цибка.

"Суцвіття, котик рогози" кача́лка, ковпа́к.

"Темний ззовні, порожнистий горіх" мала́нка[2], свисту́н.

"Айстри" австрійци, кампусте́лія (кампусте́ля), па́ньски[1]є ца́цки[1], роме́н, рузноко́лія, таре́лки (тари́лки), у́довки.

"Блекота чорна" бле́кот (бльо́кот), дур, дуре́ц, дурма́н 1.

"Бузок" аляля́с, бедз (без).

"Ведмеже вухо" мученичник, му́ченік.

"Верболіз" мало́вж (малу́ок), ошілега (шелега, шелюга, щилега, шиляга, шиля́га).

"В'язіль різнобарвний" вазе́ль (в'язе́ль), дя́тельнік, клеваре́ць, ко́ники.

"Глечики жовті" балаба́нчик, водяна́ глади́шка, ко́ньская ма́ковка, куонська ги́ровка, ри́ковки жо́втие, солда́ти.

"Деревій" серпори́з (серпорі́з, се́рпори́з), серпори́знік (серпоруизник).

"Дереза" бомбари́к, драпашта́н (драпошта́н).

"Дикий овес; вівсюг" о́вси[1]к, овсюга́.

"Дрібнолиста жалка кропива" джи́гавка (жи́гавка, жи[1]гвалка), джижку́ха (дзискуха, жежку́ха, жижку́ха); жалку́шка, жгу́чка, жи́жка (жі́жка).

"Жоржина" аргі́нія (аргі́ня, арго́нія, арго́ня, варгі́ня, верго́нія, орди́ня), варго́лія, еларгі́ня, ерго́ня.

"Зарості вільхи; вільшняк" але́шник (але́шнік, оле́шник), але́шина, олішня́к, ольши́нник, ольшня́к.

"Звіробій" крова́вник, крова́вці.

"Зелений, недозрілий плід яблуні, груші і т.ін." зеле́пух, зелепу́н.

"Копитняк" копито́чки, копитьки́, серде́шник.

"Кульбаба" ба́ба, дедо́внік, молоча́й, моска́ль.

"Латаття біле" буля́бишка, ги́ровка, гуро́чкі 1, лапу́ша, ло́тать, лота́че, лю́дськіє ма́ковки, ма́ковка, ри́ковки би[1]елие.

"Лепеха, аїр" лепешни́к, плюща́й, тата́ра, тата́рка[1], яр.

яр.

"Ліщина, горішина" арашня́к, оле́щина (олі́щина), оре́щина.

"Маточкові сережки верби в період цвітіння" барки́[1], во́ліки.

"Молодий пагін" одву́док, о́дмаладь 2.

"Невелика запашна хатня рослина, що цвіте білим цвітом" нетро́нь, пахнючо́к.

"Омела" ве́ха[1], виха́, омала́.

"Осика" осе́чка, осі́на.

"Пізньоцвіт осінній" ба́бине лі́ето, зіма́, моро́з, не́бо 1.

"Рогіз" гороза́ (гроза́), лепеха́, очере́т.

"Ромашка" рома́н, ромня́нок.

"Хатня рослина з червонуватим стеблом, схожим на гречку" гре́чка, картопля́нік.

"Викорчуваний з корінням пеньок, корч" кирч, кі́чка 2.

"Гілка, гілляка" галу́за, галю́ка, галю́чка, го́ля, голя́ка, гуль.

"Гільце", етн. в"е́лце (ви́лце, в'і́елце, вйо́лце, йо́лце), йо́лко.

"Дерев"яна тирса" кірса́, пи́роа.

"Невеликий шматочок чого-небудь" кришéник, кри́шень 1, шкабурти́на.

"Сухі гілки, сушняк, хмиз" буроло́м[1], па́суш1, пасу́ша, рі́шнік, ро́ще, сушина́, та́рес, трусня́к, хвізня́к (хмизня́к), хмерешня́к, хмизя́нка.

"Таємне вирубування дерева в лісі" по́руб 3, поруба́.

"Шматок дерева" каме́ль (коме́ль)[1], ко́катень, окоме́лок 1, окри́глик (окри́глік) 2.

"Шпильки з соснового дерева, тоненькі гілочки і т.ін." ши́галки, ши́галле (ши́голле), яли́ця.

"Норма в деяких видах сільськогосподарських робіт" заго́н[2], зало́га.

"Або", спол. аже́, а́льбо, ане́ (а́ні, ані́), хотя́.

"Біля, коло", прийм. пи́ля, пу́лі.

"Ближче", присл. бли́жей (ближе́й), бли́кше.

"Заздалегідь, наперед", присл. завгоде́й (загаде́й, загоде́й), завзда́гледь (завздалеги́дь, завздалегу́одь), завле́годь, завре́мя.

"Звідки", присл. адку́ль (атку́ль, отке́ль, отку́ль), іску́ль (окуля́, окуль), ску́дова.

"Звідси", присл. стюль (сцюль, сьцюль), сцю́лека.

"Звідти", присл. сту́дова, сту́лека (сту́ліка), стуль.

"Зненацька, несподівано, раптово", присл. спо́таньга (спо́тельга), спо́тая, сухапа́рам (сухопа́ром) 1, сухопа́рно (сухопа́ро).

"Навскач (про коней)", присл. навско́чку, на́вскуч 1.

"Навшпиньки", присл. навди́башках, навди́башки (навзди́башки), навади́бцах, нади́бках, нади́бки.

"Нахильці", присл. на́бгом (набго́м), на́хильця.

"Непорушно, без руху; сидьма", присл. крачкома́, кра́чкою.

"Сумно досадно", присл. маркитно (мурко́тно, муркуо́тно), окума́сна́ 2.

"Торішній, минулий" ле́ташні(й) (ле́тошні (й)), ле́товни (й).

"Тут, отут", присл. ту́та (ту́то), ту́така (ту́тека, ту́тека) ту́тинька.

"Вигуки, якими підкликають": а) гусей: гу-гу..., кі-кі..., те-те... (те-те..., тех-тех...); б) індиків: ґулю́-ґулю́... (кулю́-кулю́..., куль-куль...), кур-кур..., курдю́-курдю́..., пур-пур..., путь-путь...; в) коней: кесь-кесь..., ксьов-ксьов..., сок-сок..., сюввй-сюввй..., сьовк-сьовк..., сьоп-сьоп..., тось-тось...; г) корів: тало́х-тало́х... (теле́х-теле́х..., тело́-тело́..., тело́сь-тело́сь..., тело́х-тело́х..., тельо́х-тельо́х..., толо́х-толо́х...), цьоло́-цьоло́... (цьоло́сь-цьоло́сь...); д) овець: бар-бар... (бир-бир...), бери́-бери́..., беру́сь-беру́сь..., бизь-бизь..., біру́-біру́..., бра-бра..., бра́шки-бра́шки...

(бру́шки-бру́шки...), ве́чка-ве́чка..., цав-цав...; е) свиней: вац-вац.. (ваць-ваць..., вец-вец..., вець-вець...), ець-ець..., кацю́-кацю́..., кеч-кеч..., куць-куць..., тьо-тьо..., це-це... (це-це...), ця-ця..., цьки-цьки...; є) собак: нах-нах... (нях-нях...), не-не...; ж) курей: типу́-типу́..., тіп-тіп...; ціву́-ціву́... (курчат).

Вигуки, якими відганяють: а) гусей: аги́, гися́; б) качок: аги́, аву́та, гись; в) овець: аги́сь (аги́ць, огі́сь), аде́р, бриз, ги́ся, гісь, китя́; г) свиней: туху́, тучу́, цю.